

Bundel - Commissie Ruimte van 22 april 2022

Agenda bijlagen

Brief uitnodiging commissie Ruimte 22 april 2022

Agenda Commissie Ruimte 22 april 2022

Besluitenlijst Commissie Ruimte 22 april 2022

- 1 Opening en mededelingen van de voorzitter
Agendapunten gedeputeerde Van der Velde: 3, 5, 6, 7, 8, 9, 12
Agendapunten gedeputeerde Pijpelink: 3, 9 en 10
Agendapunten gedeputeerde Van der Maas: evt. 3 en 12.1
- 2 Vaststellen agenda
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
Voorstel toevoegen aan de agenda:
e-mail d.d. 21 april 2022 van consulent Schouwen Stichting Duinbehoud m.b.t. agendapunt 5, SV Wijziging Omgevingsverordening, over wijziging kustvisiekaart, onderdeel E, kaartbijlage verblijfsrecreatie.
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en betrekken bij behandeling agendapunt 5.
Noot commissiegriffier: zie ook beantwoording vragen PvdA m.b.t. Kustvisie.
E-mail Consulent Schouwen Stichting Duinbehoud van 21 april 2022 over commissie ruimte vergadering 22 april betreft agendapunt 5.2 kustvisiekaart.pdf
- 3 Informatie-uitwisseling, d.w.z.:
Tijdsplanning voor het gehele agendapunt: 30 minuten
- 3.1 Mededelingen van gedeputeerden
Afdoeningsvoorstel: informeren
- 3.2 Vragen van commissieleden over het nieuws van de dag
Afdoeningsvoorstel: informeren
Vragen over actuele onderwerpen (vanaf 48 uur voorafgaand aan de commissie) kunnen maximaal in één commissie worden gesteld, mits vooraf gemeld bij de voorzitter. De voorzitter bekijkt dan op welke plaats in de vergaderorde de vragen het best kunnen worden gesteld. De vragen dienen kort en zakelijk te zijn.
Afdoeningsvoorstel: informeren
- 3.3 Andere vragen van commissieleden over onderwerpen die niet op de agenda staan
Deze vragen uiterlijk woensdag 20 april 2022 vóór 9.30 uur aanmelden bij de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
Afdoeningsvoorstel: informeren
- 4 Gelegenheid om in te spreken
Aanmelden voor inspreken tot maximaal een uur vóór aanvang van de vergadering bij de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl
Maximaal 30 minuten insprekgelegenheid/per spreker maximaal 5 minuten. De commissie stelt alleen verduidelijkende vragen aan sprekers.
Geen onderlinge commissiediscussie bij dit punt.
- 5 Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666
Tijdsplanning: 100 minuten
Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)
De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt gewijzigd voor vijf onderwerpen die niet kunnen wachten. Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.
Er zijn vragen ingediend door PvdD, PvdA, D66 en SP: de beantwoording is opgenomen in iBabs.
Brief GS van 29 maart 2022 over statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 - 135666
Vragen en antwoorden PvdA agendapunt 5 SV Wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666
Vragen en antwoorden D66 agendapunt 5 SV Wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666
Vragen en antwoorden SP agendapunt 5 SV Wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666
Vragen en antwoorden PvdD agendapunt 5 SV Wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666
- 6 Brief GS van 8 maart 2022 over ontwerpbegroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Tijdsplanning: 45 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)

Mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze door PS.

De zienswijze kan tot en met uiterlijk 16 mei 2022 worden ingediend bij de RUD Zeeland onder voorbehoud van vaststellen zienswijze door PS op 20 mei 2022.

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.

De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

Brief PS (concept) aan RUD Zeeland over zienswijze begroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Brief GS van 8 maart 2022 over ontwerpbegroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Brief GS (bijlage - concept voorstel AB) van 8 maart 2022 over ontwerp begroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Brief GS (bijlage - ontwerp begroting 2023) van 8 maart 2022 over ontwerp begroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Brief GS (bijlage - advies begeleidingscommissie) van 8 maart 2022 over ontwerp begroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Brief GS (bijlage - brief RUD Zeeland) van 8 maart 2022 over ontwerp begroting RUD Zeeland 2023 - 126491

7

Brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informer)

De brief is teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Lippens-de Reu (PvdA)

Er zijn vragen ingediend door PvdA; de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

Brief GS (bijlage - 3e kwartaalrapportage) van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

Vragen en antwoorden PvdA agendapunt 7 rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

8

Brief GS van 29 maart 2022 met voortgangsrapportage Schone Lucht Akkoord - 136630

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informer)

Noot: ook met afdoening commissietoezegging nr. 62

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.

Er zijn vragen ingediend door PvdA; de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Brief GS van 31 maart 2022 over voortgangsmeting 2022 Schone Lucht Akkoord - 136630

Brief GS (bijlage - monitoringsrapportage - doelbereik) van 31 maart 2022 over voortgangsmeting 2022 Schone Lucht Akkoord - 136630 - met disclaimer.pdf

Brief GS (bijlage- monitoringsrapportage uitvoering) van 31 maart 2022 over voortgangsmeting 2022 Schone Lucht Akkoord - 136630

Brief GS (bijlage - voortgangsmeting) van 31 maart 2022 over voortgangsmeting 2022 Schone Lucht Akkoord - 136630

Vragen en antwoorden PvdA agendapunt 8 voortgangsrapportage SLA - 136630

9

Brief GS van 19 april 2022 over Voortgangsbrief PFAS april 2022 - 144179

Tijdsplanning: 45 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informer)

Hierbij betrekken: agendapunt 9.1

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.

De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

Brief GS van 19 april 2022 over Voortgangsbrief PFAS april 2022 - 144179

Brief GS (bijlage - brief ABO Milieuconsult) van 19 april 2022 over Voortgangsbrief PFAS april 2022 - 144179

9.1

Brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Betrekken bij agendapunt 9

Noot commissiegriffier: op verzoek van Provinciale Staten is onder dit agendapunt een kennismaking gearrangeerd met de recent aangestelde PFAS-coördinatoren.

Er zijn vragen ingediend door PvdA en SP: de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628

Vragen en antwoorden PvdA agendapunt 9.1 brief GS bestuurlijk overleg PFAS - 136628

Vragen en antwoorden SP agendapunt 9.1 brief GS bestuurlijk overleg PFAS - 136628

10

E-mail burger van 13 februari 2022 over Zeewier Veerse Meer bij Kortgene - 119561

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informer)

Deze brief is door PS op 1 april 2022 overgedragen aan de commissie Ruimte.

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.

De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

Er zijn vragen ingediend door D66 en PvdA; de beantwoording op D66 is opgenomen in iBabs. De vragen van PvdA worden mondeling beantwoord.

E-mail burger van 13 februari 2022 Zeewier Veerse Meer bij Kortgene - 119561

Vragen en antwoorden D66 agendapunt 10 5 Zeewier Veerse Meer Kortgene - 119561

11 Besluitenlijst (concept) van commissie Ruimte van 18 maart 2022

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

Wilt u eventuele op- of aanmerkingen vooraf melden bij de commissiegriffier via ac.v.wallenburg@zeeland.nl.

Besluitenlijst (concept) Commissie Ruimte 18 maart 2022

12 Toezeggingenlijst

Tijdsplanning: 10 minuten

Afdoeningsvoorstel: informeren en instemmen met advies (volgt) de volgende toezeggingen en/of moties als afgehandeld te beschouwen en af te voeren.

Hierbij betrekken: agendapunten 12.1

Voorstel afvoeren:

commissietoezeggingen nrs: 62, 76, 77, 84, 87, 89 en 91;

PS-toezegging nr. 118.

De overige nummers blijven staan.

Toezeggingenlijst cie Ruimte behandelen 22 april 2022

12.1 Brief GS van 15 maart 2022 over afdoening toezegging 91 Commissie Ruimte - onaangekondigde inspecties - 129630

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 15 maart 2022 over Afdoening toezegging 91 Commissie Ruimte - onaangekondigde inspecties - 129630

13 Volgende vergadering: 10 juni 2022, 09:00 uur

14 Sluiting

Uiterlijk om 13.45 uur

100 Ingekomen stukken ter kennisneming

De commissieleden kunnen in de vergadering aangeven welke van de ter kennisneming geagendeerde stukken zij een volgende keer willen bespreken, onder opgave van het doel van de teruggevraagde behandeling. De vragen dienen uiterlijk dinsdag na de commissievergadering om 10.00 uur te worden gemeld bij de commissiegriffier.

101 E-mail RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

E-mail RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557 -

E-mail (bijlage - zienswijze) RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557

E-mail (bijlage - zienswijze samenvatting) RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557

E-mail RDA (publieksuitgave) van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557

102 Brief GS van 22 februari 2022 over openstelling subsidie groen dak 2021 (evaluatie) - 122075

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Afdoeningsvoorstel gewijzigd: is teruggevraagd voor behandeling in een volgende commissie Ruimte (e.v. is juni) door het lid Geluk (CDA).

Brief GS van 22 februari 2022 over openstelling subsidie groen dak 2021 (evaluatie) - 122075

Brief GS (bijlage - evaluatie) van 22 februari 2022 over openstelling subsidie groen dak 2021 (evaluatie) - 122075

103 Brief GS van 8 maart 2022 over vergunningsprocedure Beelen - 126524

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 8 maart 2022 over vergunningsprocedure Beelen - 126524

Brief GS (bijlage - brief gemeente Terneuzen) van 8 maart 2022 over vergunningsprocedure Beelen - 126524

104 Brief GS van 11 maart 2022 over advies SAR- helikopter op vliegveld Midden-Zeeland - 128341

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 11 maart 2022 over advies SAR- helikopter op vliegveld Midden-Zeeland - 128341

Brief GS (bijlage - t070 brief) van 11 maart 2022 over advies SAR- helikopter op vliegveld Midden-Zeeland - 128341

105

Brief GS van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633

Brief GS (bijlage - ontwerp planwijziging) van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633

Brief GS (bijlage - ontwerp wijzigingsbesluit) van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633

Brief GS (bijlage - concept Provinciaal Blad) van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633

106

Brief GS van 29 maart 2022 over T3 rapportage 2021 DCMR - 135632

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Brief GS van 29 maart 2022 over T3 rapportage 2021 DCMR - 135632

Brief GS (bijlage - voortgangsrapportage) van 29 maart 2022 over T3 rapportage 2021 DCMR - 135632

Commissie Ruimte

onderwerp
uitnodiging en agenda commissie
Ruimte, 22 april 2022

kenmerk

behandeld door

verzonden

Middelburg, 12 april 2022

Geachte commissieleden,

Namens de voorzitter nodig ik u uit voor de openbare fysieke vergadering van de commissie Ruimte op, **vrijdag 22 april 2022**. De vergadering vindt plaats in de Statenzaal, Abdij 10 in Middelburg.

Wij vernemen graag uiterlijk dinsdag 19 april welke commissieleden namens uw fractie aanwezig zullen zijn. Voor fracties met meerdere commissieleden geldt dat er **telkens één woordvoerder plaats kan nemen in de Statenzaal** en dat de andere commissieleden de vergadering via de tribune kunnen volgen. Per agendapunt wordt door de voorzitter gevraagd of u van woordvoerder wilt wisselen.

Als bijlage bij deze brief treft u de agenda van de commissievergadering aan; de vergaderstukken vindt u in het papierloos vergadersysteem iBabs. In overleg met de Agendacommissie is bij ieder agendapunt aangegeven wat het te verwachten tijdsbestek is van de behandeling ervan.

Uw feitelijke (technische) vragen dienen schriftelijk aan de commissiegriffier toegezonden te worden voor dinsdag 19 april, 10.00 uur, via [redacted].

Over het stellen van vragen gelden de volgende afspraken:

- Niet-actuele vragen dienen gesteld te worden in de desbetreffende commissie; ('vragen over onderwerpen die niet op de agenda staan'); indienen van deze vragen kan tot uiterlijk woensdag 20 april vóór 9.00 uur.
- Vragen over actuele zaken ('nieuws van de dag tot 48 uur voor aanvang van de vergadering') kunnen maximaal in één commissie worden gesteld, mits vooraf gemeld bij de voorzitter. De voorzitter bekijkt dan op welke plaats in de vergaderorde de vragen het best kunnen worden gesteld.

De commissieleden kunnen aangeven welke van de ter kennisneming geagendeerde stukken zij een volgende keer willen bespreken onder opgave van het doel van de teruggevraagde behandeling. De vragen dienen uiterlijk dinsdag ná de commissievergadering, voor 10.00 uur te worden gemeld bij de commissiegriffier.

Met vriendelijke groet,
namens de voorzitter,

[redacted],
commissiegriffier Ruimte

Agenda Commissie Ruimte

Datum 22-04-2022
Tijd 9:00 - 13:45
Locatie Statenzaal
Voorzitter J.L. Kool-Blokland

1 Opening en mededelingen van de voorzitter

Agendapunten gedeputeerde Van der Velde: 3, 5, 6, 7, 8, 9 en 11
Agendapunten gedeputeerde Pijpelink: evt. 3
Agendapunten gedeputeerde Van der Maas: evt. 3 en 11.1

2 Vaststellen agenda

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

3 Informatie-uitwisseling, d.w.z.:

Tijdsplanning voor het gehele agendapunt: 30 minuten

3.1 Mededelingen van gedeputeerden

Afdoeningsvoorstel: informeren

3.2 Vragen van commissieleden over het nieuws van de dag

Afdoeningsvoorstel: informeren
Vragen over actuele onderwerpen (vanaf 48 uur voorafgaand aan de commissie) kunnen maximaal in één commissie worden gesteld, mits vooraf gemeld bij de voorzitter. De voorzitter bekijkt dan op welke plaats in de vergaderorde de vragen het best kunnen worden gesteld. De vragen dienen kort en zakelijk te zijn.
Afdoeningsvoorstel: informeren

3.3 Andere vragen van commissieleden over onderwerpen die niet op de agenda staan

Deze vragen uiterlijk woensdag 20 april 2022 vóór 9.30 uur aanmelden bij de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
Afdoeningsvoorstel: informeren

4 Gelegenheid om in te spreken

Aanmelden voor inspreken tot maximaal een uur vóór aanvang van de vergadering bij de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl
Maximaal 30 minuten insprekgelegenheid/per spreker maximaal 5 minuten. De commissie stelt alleen verduidelijkende vragen aan sprekers.
Geen onderlinge commissiediscussie bij dit punt.

5 Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666

Tijdsplanning: 100 minuten
Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)
De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt gewijzigd voor vijf onderwerpen die niet kunnen wachten.
Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het

bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

6 Brief GS van 8 maart 2022 over ontwerpbegroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Tijdsplanning: 45 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)

Mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze door PS.

De zienswijze kan tot en met uiterlijk 16 mei 2022 worden ingediend bij de RUD Zeeland onder voorbehoud van vaststellen zienswijze door PS op 20 mei 2022.

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

7 Brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

De brief is teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Lippens-de Reu (PvdA)

8 Brief GS van 29 maart 2022 met voortgangsrapportage Schone Lucht Akkoord - 136630

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren).

Noot: ook met afdoening commissietoezegging nr. 62

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

9 Brief GS (verwacht) met periodieke voortgangsinformatie april over PFAS

Tijdsplanning: 45 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Hierbij betrekken: agendapunt 9.1

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

9.1 Brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming.

Betrekken bij agendapunt 9 (verwacht: brief GS aan PS met periodieke voortgangsinformatie over PFAS).

Noot commissiegriffier: op verzoek van Provinciale Staten is onder dit agendapunt een kennismaking gearrangeerd met de recent aangestelde PFAS-coördinatoren.

10 E-mail burger van 13 februari 2022 over Zeewier Veerse Meer bij Kortgene - 119561

Tijdsplanning: 15 minuten

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Deze brief is door PS op 1 april 2022 overgedragen aan de commissie Ruimte.

Uw feitelijke (technische) vragen dienen vóór 19 april aanstaande, 10.00 uur in het

bezit te zijn van de commissiegriffier, ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
De vragen worden schriftelijk of mondeling beantwoord.

- 11 Besluitenlijst (concept) van commissie Ruimte van 18 maart 2022**
Afdoeningsvoorstel: vaststellen
Wilt u eventuele op- of aanmerkingen vooraf melden bij de commissiegriffier via ac.v.wallenburg@zeeland.nl.
- 12 Toezeggingenlijst -volgt-**
Tijdsplanning: 10 minuten
Afdoeningsvoorstel: informeren en instemmen met advies (volgt) de volgende toezeggingen en/of moties als afgehandeld te beschouwen en af te voeren.
Hierbij betrekken: agendapunten 12.1
Voorstel afvoeren: - volgt-
- 12.1 Brief GS van 15 maart 2022 over afdoening toezegging 91 Commissie Ruimte - onaangekondigde inspecties - 129630**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 13 Volgende vergadering: 10 juni 2022, 09:00 uur**
- 14 Sluiting**
Uiterlijk om 13.45 uur
- 100 Ingekomen stukken ter kennisneming**
De commissieleden kunnen in de vergadering aangeven welke van de ter kennisneming geagendeerde stukken zij een volgende keer willen bespreken, onder opgave van het doel van de teruggevraagde behandeling. De vragen dienen uiterlijk dinsdag na de commissievergadering om 10.00 uur te worden gemeld bij de commissiegriffier.
- 101 E-mail RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 102 Brief GS van 22 februari 2022 over openstelling subsidie groen dak 2021 (evaluatie) - 122075**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 103 Brief GS van 8 maart 2022 over vergunningsprocedure Beelen - 126524**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 104 Brief GS van 11 maart 2022 over advies SAR- helikopter op vliegveld Midden-Zeeland - 128341**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 105 Brief GS van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633**

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

- 106** **Brief GS van 29 maart 2022 over T3 rapportage 2021 DCMR - 135632**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Besluitenlijst Commissie Ruimte

Datum	22 april 2022
Tijd	9:00 - 13:53 uur
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	J.L. Kool-Blokland
Link naar videotuln:	Commissie Ruimte (royalcast.com)
Aanwezig zijn de leden:	R.L. Brunke, J.J. van Burg, I.A. Flameling, H.J. van Geesbergen, A.J. Geluk, H. Ghijsen, N. Heerkens (m.u.v. agendapunt 9), C. Jacobusse, K.M. Körver, M.A. Lippens-de Reu, G.C.J. Minderhoud, G. van Unen (agendapunt 9), J. van de Velde, W. Versluijs, A.L. van 't Westeinde (GL), M.A. van 't Westeinde (CDA) en W. Willemse
Verder zijn aanwezig:	J. de Bat, A. Pijpelink en B.L.L. van der Velde (GS), W.N. Hage, R.J. Mulder, E.W. de Koning (ambtelijke ondersteuning), E.H.S. van Duin en M. de Hoog (Pfas-coördinatoren, aanwezig agendapunt 9) en A.C. van Wallenburg (commissiegriffier)
Afwezig zijn de leden:	M. Bos, V.L. Bosch, P. van Dijk en R.W. Koevoets

1 Opening en mededelingen van de voorzitter

Berichten van verhindering zijn ontvangen van de leden Bos en Bosch. Mevrouw Heerkens (VVD) zal na deze vergadering haar werk als burgercommissielid op eigen verzoek neerleggen. De voorzitter spreekt waardering uit voor haar bijdragen in deze commissie en bedankt haar voor alle inzet en betrokkenheid.

2 Vaststellen agenda

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

Aan de agenda wordt toegevoegd:

e-mail d.d. 21 april 2022 van consulent Schouwen Stichting Duinbehoud m.b.t. agendapunt 5, SV Wijziging Omgevingsverordening, over wijziging kustvisiekaart, onderdeel E, kaartbijlage verblijfsrecreatie.

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming en betrekken bij behandeling agendapunt 5.

Noot commissiegriffier: zie ook *beantwoording vragen PvdA m.b.t. Kustvisie*.

Conclusie: de agenda wordt aldus gewijzigd vastgesteld.

3 Informatie-uitwisseling, d.w.z.:

3.1 Mededelingen van gedeputeerden

Gedeputeerde Van der Velde geeft een update over de toepassing van thermisch gereinigde grond naast het bedrijventerrein van Beelen. Hij deelt de onderzoeksresultaten en meldt een vervolgonderzoek door de RUD i.o.v. de provincie naar de oorzaak van de aangetroffen verontreiniging. Hij zal de commissie op de hoogte blijven houden van de uitkomsten.

3.2 Vragen van commissieleden over het nieuws van de dag

N.v.t.

3.3 Andere vragen van commissieleden over onderwerpen die niet op de agenda staan

De heer Versluijs (D66) stelt vragen over de thermisch gereinigde grond bij de A58, afslag Goes Zuid.

De heer Geluk (CDA) heeft vragen over stikstof. Hij vraagt o.m. wat de Zeeuwse GS-opstelling is geweest in de discussie over de hoofdlijnenbrief van de minister.

Aansluitend aan de beantwoording van de vragen door de gedeputeerde, attendeert de voorzitter op het rondetafelgesprek stikstof met deskundigen dat op 8 juni aanstaande plaatsvindt.

4 Gelegenheid om in te spreken

Er zijn geen sprekers.

5 Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 - 135666

Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)

Hierbij is betrokken: e-mail d.d. 21 april 2022 van consultant Schouwen Stichting Duinbehoud m.b.t. agendapunt 5, SV Wijziging Omgevingsverordening, over wijziging kustvisiekaart, onderdeel E, kaartbijlage verblijfsrecreatie.

De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt gewijzigd voor vijf onderwerpen die niet kunnen wachten.

Er zijn vragen ingediend door PvdD, PvdA, D66 en SP: de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Toezeggingen van gedeputeerde Van der Velde:

- GS gaan n.a.v. de e-mail van consultant Schouwen, Stichting Duinbehoud, in gesprek met de Stichting Duinbehoud als Kustvisiepartner en met de andere Kustvisiepartners over de Kustvisie en mogelijke ongewisse onderdelen daarin.
- Ik zal m.b.t. de definiëring '70% natuur en landschap' bezien of de betekenis van het woord 'landschap' nader geduid kan worden in de verordening.

Conclusie: de commissie vindt het statenvoorstel rijp voor behandeling door PS, met uitzondering van het onderdeel actualiseren kaart Zeeuwse Kustvisie.

Gehoord de commissie bereidt GS een nieuw statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 voor met weglating van het onderdeel actualiseren kaart Zeeuwse Kustvisie. Het aldus gewijzigde statenvoorstel wordt aangeboden t.b.v. behandeling in PS van 20 mei 2022.

Het statenvoorstel is geen hamerstuk.

6 Brief GS van 8 maart 2022 over ontwerpbegroting RUD Zeeland 2023 - 126491

Afdoeningsvoorstel: behandelen (kaderstellen)

Mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze door PS.

De zienswijze kan tot en met uiterlijk 16 mei 2022 worden ingediend bij de RUD Zeeland onder voorbehoud van vaststellen zienswijze door PS op 20 mei 2022.

Toezegging van gedeputeerde Van der Velde:

Ik zal de vraag over verminderen van externe inhuur door samenwerking met andere Omgevingsdiensten meenemen en beantwoorden in de commissie Ruimte van 10 juni 2022.

Noot commissiegriffier: *beantwoording via besluitenlijst.*

Antwoord:

De RUD werkt op verschillende manieren samen met andere Omgevingsdiensten. Zo heeft de RUD waakvlam overeenkomsten met Omgevingsdiensten. Hiermee kan de RUD op afroep expertise op specifieke thema's vragen. Ook kan de RUD ad hoc vragen bij collega Omgevingsdiensten neerleggen. Beide manieren van samenwerken vallen overigens ook onder externe inhuur.

Conclusie: de commissie adviseert een aangescherpte zienswijze in te dienen. De aangescherpte zienswijze zal in een concept brief PS via het Presidium worden voorgelegd aan Provinciale Staten ter vaststelling op 20 mei 2022.

7 Brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

De brief is teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Lippens-de Reu (PvdA)

Er zijn vragen ingediend door PvdA; de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Conclusie: voldoende behandeld.

8 Brief GS van 29 maart 2022 met voortgangsrapportage Schone Lucht Akkoord - 136630

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Noot: ook met afdoening commissietoezegging nr. 62

Er zijn vragen ingediend door PvdA; de beantwoording is opgenomen in iBabs.

Conclusie: voldoende behandeld.

9 Brief GS van 19 april 2022 over Voortgangsbrief PFAS april 2022 - 144179

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Hierbij is betrokken: agendapunt 9.1

Toezegging van gedeputeerde Pijpelink:

- Ik zal, m.b.t. Hedwigepolder en onderzoek bodemkwaliteitskaart PFAS, PS een totaaloverzicht verstrekken van de uitgevoerde metingen inclusief (juridische) kaders.

Toezeggingen van gedeputeerde Van der Velde:

- GS zullen bezien of en op welke manier juridische ondersteuning kan gegeven worden aan ondernemers in Zeeland ten opzichte van het indienen van claims.
- GS zullen de vraag over de Internationale Scheldecommissie en over de verschillende belangen in deze commissie op een later moment beantwoorden.
- GS gaan 3M uitnodigen voor een gesprek in Zeeland.

Conclusie: de brieven zijn voldoende behandeld.

9.1 Brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Betrekken bij agendapunt 9

Noot commissiegriffier: op verzoek van Provinciale Staten is onder dit agendapunt een kennismaking gearrangeerd met de recent aangestelde PFAS-coördinatoren.

Na een welkom stellen de coördinatoren zichzelf kort voor en geven een beschrijving van hun taak en aanpak.

Mevrouw Van Duin heeft als primaire taak zich te richten tot betrokken ministeries en het Rijk. De heer De Hoog richt zich in zijn rol primair op de regio. Er is vervolgens ruimte voor het stellen van vragen.

Er zijn vragen ingediend door PvdA en SP: de beantwoording is opgenomen in iBabs.

10 E-mail burger van 13 februari 2022 over Zeewier Veerse Meer bij Kortgene - 119561

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Deze brief is door PS op 1 april 2022 overgedragen aan de commissie Ruimte.

Er zijn vragen ingediend door D66 en PvdA; de beantwoording op D66 is opgenomen in iBabs. De vragen van PvdA worden mondeling beantwoord.

Conclusie: voldoende behandeld.

11 Besluitenlijst (concept) van commissie Ruimte van 18 maart 2022

Afdoeningsvoorstel: vaststellen

Er zijn geen op- of aanmerkingen ontvangen.

Conclusie: de besluitenlijst is ongewijzigd vastgesteld.

12 Toezeggingenlijst

Afdoeningsvoorstel: informeren en instemmen met advies (volgt) de volgende toezeggingen en/of moties als afgehandeld te beschouwen en af te voeren.

Hierbij is betrokken: agendapunten 12.1

Voorstel afvoeren:

commissietoezeggingen nrs: 62, 76, 77, 84, 87, 89 en 91;

PS-toezegging nr. 118.

De overige nummers blijven staan.

Conclusie: de commissie stemt in met het afdoeningsvoorstel.

12.1 Brief GS van 15 maart 2022 over afdoening toezegging 91 Commissie Ruimte - onaangekondigde inspecties - 129630

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

13 Volgende vergadering: 10 juni 2022, 09:00 uur

14 Sluiting om 13.53 uur.

100 Ingekomen stukken ter kennisneming

De commissieleden kunnen in de vergadering aangeven welke van de ter kennisneming geagendeerde stukken zij een volgende keer willen bespreken, onder opgave van het doel van de teruggevraagde behandeling. De vragen dienen uiterlijk dinsdag na de commissievergadering om 10.00 uur te worden gemeld bij de commissiegriffier.

Conclusie: de commissie neemt kennis van de ingekomen stukken en stemt in met de gewijzigde afdoeningsvoorstellen.

101 E-mail RDA van 31 maart 2022 over Aanbieding zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke - 136557

Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Körver (PvdD)

- 102 Brief GS van 22 februari 2022 over openstelling subsidie groen dak 2021 (evaluatie) - 122075**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende commissie Ruimte o.v.v. het lid Geluk (CDA)
- 103 Brief GS van 8 maart 2022 over vergunningsprocedure Beelen - 126524**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 104 Brief GS van 11 maart 2022 over advies SAR- helikopter op vliegveld Midden-Zeeland - 128341**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. de leden Ghijsen (SP) en Adrie van 't Westeinde (GL)
- 105 Brief GS van 15 maart 2022 over Ontwerpwijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening - 129633**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 106 Brief GS van 29 maart 2022 over T3 rapportage 2021 DCMR - 135632**
Afdoeningvoorstel: ter kennisneming

Onderwerp:

FW: commissie ruimte vergadering 22 april betreft agendapunt 5.2 kustvisiekaarta

Onderwerp:commissie ruimte vergadering 22 april betreft agendapunt 5.2 kustvisiekaart**Datum:**21 apr '22**Afzender:** [REDACTED]**Ontvanger:** [REDACTED]

Geachte commissiegriffier,

Naar aanleiding van de vergadering Commissie Ruimte op 22 april 2022, agendapunt 5.2, wijziging kustvisiekaart, onderdeel E, kaartbijlage verblijfsrecreatie, (de zgn Z kustvisiekaart,) verzoek ik u het volgende aan de Commissieleden door te sturen.

Beste Commissieleden,

Bij het bekijken van de stukken bij agendapunt 5.2: wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018, onderdeel E, vervanging kaartbijlage 5, valt op dat de voorgestelde ingeleverde kaart onduidelijk is met betrekking tot de afgrenzing van kustzonegebied, in tegenstelling tot de nu geldende kaart (kaartbijlage 5 bij geldende verordening).

Bij navraag bij [REDACTED] beaamde hij dat die grens nu nog onduidelijk is in de voorliggende versie. Bijv. op Schouwen kun je de grenzen (?) van de kustzone met zichtlijnen verwarren; je zou zelfs kunnen denken dat de grens van het kustzonegebied samenvalt met kustfundament, wat geenszins het geval is.

De bedoeling was volgens hem de nu geldende kaart te vervangen door dezelfde kaart met doorgevoerd de kleine wijzigingen, inclusief de strandzoning, die doorgesproken zijn met de andere kustvisie partners. De bedoeling is ook deze kaart geschikt te maken voor Ruimtelijke plannen, wat hij nu niet is.

Het kaartje met de aanpassingen zou al twee keer ter visie gelegd zijn en niet betwist. Dat is niet correct is: er is door Duinbehoud naar aanleiding van de ter visie legging van de ontwerp omgevingsverordening aangekaart dat de kaartjes onduidelijk waren en betwist konden worden. Ook deze kaart is voor wat betreft de grenzen van het kustzonegebied niet helder en voor wat betreft de voorgestelde kleine aanpassingen is het niet te zien of die conform de afspraken zijn.

Daarom verzoeken we u om een nieuwe digitale kaart ter inzage, in plaats van deze, onzes inziens ontoereikende kaart.
met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Consulent Schouwen Stichting Duinbehoud

De voorzitter van Provinciale Staten van Zeeland

p/a Statengriffie
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
Statenvoorstel wijziging
Omgevingsverordening Zeeland 2018

Zaaknummer
131444

Middelburg, 29 maart 2022

Geachte voorzitter,

Hierbij bieden wij u het Statenvoorstel voor wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 aan. Dit is een beperkte wijziging met vijf onderwerpen die niet kunnen wachten op de nieuwe verordening die wij u later dit jaar aanbieden.

Wij stellen u voor het voorstel te bespreken in de commissie Ruimte op 22 april en in de vergadering van Provinciale Staten op 20 mei 2022.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, wnd secretaris

Bijlagen:

1. Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018 incl. bijlagen

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Inez Flameling (PvdA) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
• In de toelichting staat dat in het bestuurlijk overleg van de Zeeuwse Kustvisie door de deelnemers is afgesproken een aantal begrenzings op de kaart van de kustvisie aan te passen. De kaart „verblijfsrecreatie“ wordt daarom vervangen door een nieuwe, uitgebreidere kaart “Kustvisie”. Graag een toelichting met in ieder geval de volgende punten: ○ Welke begrenzings zijn aangepast ○ Worden hierdoor de bouw mogelijkheden verruimd of ingeperkt? ○ Welke overwegingen liggen aan deze aanpassingen ten grondslag? ○ Wat is het mandaat van het bestuurlijk overleg als het gaat om aanpassingen aan de kustvisie?	De titel van de kaart is voor de duidelijkheid gewijzigd in ‘Kustvisie’. De kaart is niet uitgebreid. De wijzigingen zijn het gevolg van nadere detaillering en correcties. De kaart bij de kustvisie is oorspronkelijk niet ingetekend op perceelsniveau. Daarnaast waren aanduidingen van de stranden met een lijn aangegeven, in plaats van een vlak. Dit is door de partijen gezamenlijk aangepast om deze aanduidingen beter te kunnen toepassen in ruimtelijke plannen. Bij dit laatste is ook geconstateerd dat enkele strandzonerings niet geheel aansloten bij de feitelijke situatie en daarom moeten worden aangepast. Alle andere onderdelen van de kaart blijven gelijk. De aanpassingen betreffen: • Correctie begrenzing badplaats Oostkapelle (gebied achter bebouwingsstrook langs Domburgse weg wordt beschermingsgebied). • Correctie begrenzing van badplaats Renesse (begrenzing in Renesse zelf wordt aangepast). • Verwijderen perceel in Renesse uit begrenzing ‘Groene Zeeuwse topkwaliteit’, omdat dit geen natuurbestemming heeft). • Toevoegen perceel in Renesse aan begrenzing ‘Groene Zeeuwse topkwaliteit’, omdat dit onderdeel is van Natura 2000). • Strandvlakken zijn begrensd op basis van de gemiddelde laagwaterlijn en de duinvoet. • Strand bij Neeltje Jans krijgt conform de Kustvisie de aanduiding Recreatistrand. • Strand bij Verdrongen Zwarte Polder krijgt conform de Kustvisie de aanduiding Natuurstrand. • Begrenzing van het natuurstrand bij Vrouwenpolder wordt conform de Kustvisie gelegd aan de westzijde van Paviljoen Breezand. • Strand bij de Brouwersdam krijgt conform de Kustvisie de aanduiding Recreatistrand.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Inez Flameling (PvdA) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
	Bouwmogelijkheden worden niet rechtstreeks bepaald in de omgevingsverordening, maar in het bestemmingsplan of de omgevingsvergunning. De gemeente is bij ruimtelijke procedures gebonden aan de Kustvisie en aan de Omgevingsverordening. In het Convenant Zeeuwse Kustvisie is afgesproken dat het Bestuurlijk Overleg de kustvisie evalueert en zonodig aanpast.
Bij het Ontwikkeld kader ruimtelijke ontwikkelingen Veerse Meer staat: “Onder 70% natuur en landschap wordt onder meer verstaan: water, groen, collectief speelterrein, ...” Graag een exacte omschrijving van wat er wel en niet mogelijk is onder de noemer “collectief speelterrein” en de drie puntjes aan het eind van de zin.	De betreffende tekst is overgenomen uit de Gebiedsvisie Veerse Meer. In de verordening is geen exacte omschrijving opgenomen van ‘collectief speelterrein’. Het is in ieder geval geen onderdeel van het ‘recreatieterrein’ zoals dat op dezelfde pagina is omschreven. De drie puntjes aan het einde van de zin geven aan dat de opsomming van elementen die vallen onder ‘natuur en landschap’ niet volledig is.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	
Vragen Wouter Versluijs (D66) n.a.v. Statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
1. Waarom is er plotseling een aanduiding van het Nollebos aangegeven ten opzichte van de vorige kaart waarin het begrenzing badplaatsen is?	De aanduiding is niet gewijzigd. In de kustvisie is het Nollebos aangeduid als badplaats én aandachtsgebied. In de Omgevingsverordening Zeeland 2018 is dit in de toelichting bij het artikel specifiek benoemd. Omdat in het 'papieren' kaartbeeld twee vlakken over elkaar liggen, kan er maar één worden getoond. Omdat nu de andere aanduiding 'bovenop ligt', lijkt het alsof de aanduiding is gewijzigd.
2. Waarom is het Nollebos aandachtsgebied? Welke beperkingen levert dat op voor toeristische accommodaties en de herinrichting van het Nollebos zoals dat door de gemeente Vlissingen is gepland?	In de Zeeuwse Kustvisie is het Nollebos aangewezen als aandachtsgebied. De ontwikkelingen in het gebied moeten daardoor voldoen aan de voorwaarden die in de omgevingsverordening zijn opgenomen in bijlage D.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Huib Ghijsen (SP) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
(Provinciaal blad NAN ? , 14 pagina's)	
1. Pagina 3: Gezamenlijk streefbeeld: Hoewel dit begrip al in de bestaande verordening 2018 is vermeld, toch ter verduidelijking de vraag: <i>Wat zijn de regels voor de opstelling van een streefbeeld? Waar moeten de deelnemende partijen bijvoorbeeld aan voldoen en welke eisen worden er aan zo'n "beeld" gesteld?</i>	In bijlage D van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 is het volgende opgenomen: <i>De ontwikkeling van aandachtsgebieden gebeurt op basis van een gezamenlijk streefbeeld, dat door gemeenschappelijke partijen wordt gedragen. Ook planvorming en realisatie gebeurt op basis van gelijkwaardigheid en samenwerking. Realisatie vindt alleen plaats als er ondernemers willen investeren en betrokken zijn. Naast ondernemers heeft ook de overheid een rol.</i> <i>Als de overheid partij is, richt zij haar aandacht in de eerste plaats op het proces en de publieke ruimte.</i> <i>Tegenwoordig ligt een groots opgezette gebiedsaanpak, zoals die in het verleden werd uitgevoerd, echter niet meer voor de hand. Gewenste ontwikkelingen zullen daarom met een kleinschalige projectaanpak in kleine stapjes gerealiseerd worden.</i> <i>In het streefbeeld voor de aandachtsgebieden wordt in ieder geval invulling gegeven aan de ontwikkeling van de landschapsstructuur (landschap produceren), de regionale identiteit en de omvang en dichtheden van bebouwing passen bij de landschapsstructuur. Het landschap is in beheer bij één partij. Hiernaast wordt aansluiting gezocht met de omgeving door de verdere ontwikkeling en aansluiting op het recreatieve routenetwerk en infrastructuur. Hekken en afscheidingen worden vermeden en het gebied is zo veel als mogelijk openbaar toegankelijk. Ook wordt invulling gegeven aan de onderdelen B t/m D zoals bedoeld onder 1 van het Ontwikkelkader en de beschreven strategie in de desbetreffende regiovisies van de Zeeuwse Kustvisie.</i>
2. Pagina 4: Ontwikkeldruimte, laatste zin eerste alinea:	In de tekst staat het ontwikkelkader centraal als instrument voor behoud van o.a. natuurwaarden. Omdat de focus ligt op kwaliteitsverbetering, productinnovatie en –differentiatie wordt niet gekozen voor uitbreiding.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Huib Ghijsen (SP) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
“Gezien (...) en de slechte staat van instandhouding van het Natura 2000 - gebied geldt echter (...) wel een specifieke context: In de navolgende alinea wordt echter geen enkel woord gewijd aan de verbetering van de Natura 200 gebieden. Alleen de recreatie en de versterking van de aantrekkelijkheid van het gebied worden genoemd. <i>Vraag: wat had hier moeten staan in relatie tot de slechte staat van het Natura 2000 gebied?</i>	Bij de algemene uitgangspunten bij ruimtelijke ontwikkelingen (onderdeel 3) staat de volgende voorwaarde: <i>1. Behoud, bescherm en versterk natuurkwaliteiten en landschapswaarden De natuurkwaliteiten en landschapswaarden van het Veerse Meer gebied (zowel op land als inwater) worden op zijn minst behouden en beschermd. Waar mogelijk worden deze versterkt en verder of nieuw ontwikkeld.</i>
3. Pagina 5: Eerste alinea, laatste zin: “De uitwerking van dit uitgangspunt is een zaak van partijen gezamenlijk en dient per aandachtsgebied ingevuld te worden.” <i>Vragen:</i> <i>a. Hoe wordt de uitwerking van de boven deze zin staande eisen geborgd?</i> <i>b. Is een anterieure overeenkomst hiervoor een geschikt instrument?</i>	De gemeente geeft in ruimtelijke procedures een toelichting en onderbouwing bij ontwikkelingen. Als er ontwikkelingen zijn die een tegenprestatie vragen als onderdeel van het streefbeeld, zal de gemeente aantonen dat die prestatie wordt geleverd. Een anterieure overeenkomst kan daar deel van uitmaken. De provincie beoordeelt of wordt voldaan aan de eisen uit de verordening.
4. Paragraaf 2. Bescherming Veerse meer gebied – Ontwikkelruimte: Eerste alinea: Binnen deze (...) . In dat geval (..) “ontwikkeling onder strikte voorwaarden” Tweede alinea: Niet permanente dag recreatieve voorzieningen of initiatieven zijn onder bepaalde voorwaarden buiten de aandachtsgebieden wel toegestaan. <i>Vraag: kunnen de ‘strikte’ en de ‘bepaalde voorwaarden’ nog nader worden toegelicht?</i>	Met “ontwikkeling onder strikte voorwaarden binnen een gebiedsgerichte aanpak” wordt verwezen naar het geheel van voorwaarden die in het vervolg van de bijlage aan bod komen voor de verschillende gebieden. Met “onder voorwaarden” wordt ook verwezen naar de voorwaarden die verderop aan bod komen. Zo staat onder andere in de passage over ontwikkelruimte (p.4) “Wat dagrecreatie betreft werken de partijen aan een versterking van de aantrekkelijkheid van het gebied voor bewoners en gasten. Mogelijkheden voor dagrecreatie vergroten en leveren een bijdrage aan de lokale economie en leefbaarheid. Ontwikkelingsmogelijkheden zijn er, mits de activiteiten aansluiten

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Huib Ghijsen (SP) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
	<i>op het karakter van Zeeland en het Veerse Meer en qua aard en schaal passen bij de locatie en gericht op een innovatief en hoogwaardig concept en een gedifferentieerd product in het gebied."</i>
5. (Uitbreiding) gevestigde ondernemingen "Gezien (...) en de slechte staat van instandhouding van het Natura 2000 -gebied" <i>Zelfde vraag als bij vraag 2</i>	Zie antwoord bij vraag 2.
6. Beschermingsgebieden, Locaties: Laatste zin: "Wanneer een initiatief zich aandient (...) voor een integrale gebiedsgericht aanpak hiervan. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk, in afstemming met betrokken maatschappelijke partners". Vragen: <i>a. Hoewel deze zin onveranderd uit de gebiedsvisie is overgenomen, is het bij nader inzien – het gaat hier immers om een beschermd gebied -dan toch niet logisch en gewenst dat op zijn minst de provincie bij de genoemde afstemming wordt betrokken?</i> <i>b. welke eisen worden er gesteld aan de "betrokken Maatschappelijke partners"?</i>	In deze paragraaf is als kader meegegeven "<i>Voor deze gebieden geldt een conserverende status.</i>" Vervolgens gaat het uitsluitend over "<i>wanneer een initiatief zich aandient t.b.v. bovengenoemde waardenversterking</i>". De gemeente is er voor verantwoordelijk dat wordt afgestemd met betrokken maatschappelijke partners, zoals natuurbeheerders. De provincie beoordeelt altijd of wordt voldaan aan de eisen uit de verordening.
7. Pagina 6: B: Gekoppeld aan waterkwaliteit,- gebruik – en veiligheid. I "Bewaak / verbeter de huidige waterkwaliteit" <i>Vraag: is het gezien de slechte waterkwaliteit van het Veerse meer niet beter om het woord "Bewaak" te schrappen? (Die vraag geldt ook voor de overige passages waarin 'Bewaak' of 'Behoud' de waterkwaliteit staat.)</i>	Het gaat in deze tekst over algemene uitgangspunten. Niet ieder initiatief leent zich om de waterkwaliteit te verbeteren.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Huib Ghijsen (SP) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
8. Pagina 8 onder I laatste aandachtspunt: <i>Vraag:</i> <i>Kunnen in de regel “Binnen de contouren van het Veerse meer mag niet in het water worden gebouwd”, na de woorden “niet in” de woorden “ of op” worden toegevoegd?</i>	Dat is technisch mogelijk, maar voor begrip van de tekst is deze toevoeging niet nodig.
9. Gebiedstypologieën Voor de 6 onderscheidende gebieden worden 8 tot 12 verschillende uitgangspunten geformuleerd, die elkaar grotendeels overlappen. Deze uitgangspunten zijn bovendien vrij ruim en lijken daarmee meer op aanbevelingen dan op regels. Bijvoorbeeld, bij het gebruik van de termen / zinsneden als: “waar mogelijk”, “optimale beleving”, “de hoogte van de bebouwing mag het landschap niet verstoren”, “liefst”, “zoveel mogelijk”, “bij voorkeur”, “leg het accent”, “Houd rekening met”, “Behoud de vitaliteit”. <i>Verzoek tot aanpassing:</i> <i>a. Formuleer de uitgangspunten meer als dwingende kaders / regels, die voor iedereen duidelijk en ook te handhaven zijn.</i> <i>b. Zet alle uitgangspunten/regels achter elkaar en vermeld daarbij de verschillende gebieden waarop die regels van toepassing zijn.</i> (Het is van belang dat in een verordening duidelijke regels worden gesteld die niet voor meerdere uitleg vatbaar zijn en waaraan de verlening van een vergunning getoetst kan worden.)	- Dit zijn geen technische vragen -

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Karin Körver (PvdD) n.a.v. statenvoorstel wijziging Omgevingsverordening 2018 – 135666 agendapunt 5	
1. Er wordt gesteld dat deze wijziging een ‘noodverband’ is voor onderwerpen die niet kunnen wachten op de inwerkingtreding van de omgevingsverordening. Hoe moet dit gezien worden? Een ‘noodverband’ is meestal niet de definitieve ‘behandeling’. Is dit hier ook het geval?	Aanpassing van de Omgevingsverordening 2018 was niet voorzien, daarom is sprake van een ‘noodverband’. De totale vernieuwing van de verordening, inclusief de wijzigingen uit het noodverband, volgt in oktober.
2. Bijlage bij punt 5, pagina 5: <i>“Voor agrarische gronden die als beschermingsgebied zijn geduid staat het agrarische gebruik niet ter discussie, omdat dit juist de landschappelijke waarde ervan bepaalt.”</i> Vraag: Zijn er voorwaarden aan de manier <u>waarop</u> deze agrarische gronden gebruikt worden of mogelijkheden om een meer natuur-inclusief gebruik te stimuleren?	Er zijn voor beschermingsgebieden geen specifieke voorwaarden of mogelijkheden opgenomen over de wijze van het agrarisch gebruik.

RUD Zeeland
t.a.v. de secretaris van het Dagelijks Bestuur
Postbus 35
4530 AA TERNEUZEN
(via e-mail: post@rud-zeeland.nl)

Onderwerp
Zienswijze begroting RUD Zeeland 2023

Zaaknummer
126491

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 20 mei 2022

Geachte secretaris,

Op 14 februari heeft het Dagelijks Bestuur (DB) van de RUD Zeeland (RUD) haar ontwerp begroting 2023 vastgesteld. Op 17 februari heeft u provinciale staten uitgenodigd een zienswijze in te dienen. U geeft daarbij aan provinciale staten gelegenheid om uiterlijk 16 mei 2022 een zienswijze in te dienen.

Wij hebben besloten van de geboden mogelijkheid gebruik te maken. Wij willen daarbij de volgende zienswijze indienen.

- Provinciale Staten onderschrijven de noodzaak van een robuuste RUD Zeeland;
- Opnieuw blijkt dat de ratio van het weerstandvermogen zorgwekkend laag is. Wij verzoeken RUD Zeeland dringend om het weerstandsvermogen meer in overstemming te brengen met de risico's en hier zo spoedig mogelijk concrete voorstellen voor te doen;
- Daarnaast geeft RUD Zeeland aan dat wanneer ad hoc taken zich voordoen, de middelen ontoereikend zijn om de milieutaken uit te voeren volgens de vastgestelde 'Zeeuwse kwaliteit'. Deze kwaliteitsnorm is voor iedere deelnemer van de RUD van toepassing en bestaat uit het aantal uur per product, de tarieven van de daarop in te zetten menskracht en de geraamde benodigde aantallen producten. Het is van belang dat de kwaliteit van uitvoering van de taken voldoet aan de afgesproken kwaliteitsnormen. Daarom verzoeken provinciale staten de RUD Zeeland om aan te geven op welke wijze en op welke termijn de kwaliteit geborgd kan worden en welke middelen daarvoor nodig zijn.

Omdat provinciale staten pas 20 mei weer in vergadering bijeenkomen, sturen wij u deze voorlopige zienswijze op basis van de behandeling in de commissie Ruimte van 22 april. De zienswijze ontvangt onder het voorbehoud dat provinciale staten in haar vergadering op 20 mei hiermee akkoord gaan.

Met vriendelijke groet,

Provinciale staten van Zeeland

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. F.J. van Houwelingen MPA, statengriffier

De voorzitter van Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v. de statengriffier

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Ontwerp begroting RUD Zeeland 2023	115869		

Middelburg, 8 maart 2022

Geachte voorzitter,

Op 14 februari heeft het Dagelijks Bestuur (DB) van de RUD Zeeland (RUD) haar ontwerp begroting 2023 vastgesteld en u op 17 februari uitgenodigd een zienswijze in te dienen. Met deze brief geven wij u inzicht in bijdrage van de Provincie in de begroting van de RUD Zeeland en in de actuele ontwikkelingen. Daarnaast adviseren wij u een zienswijze in te dienen.

Provinciale opdracht

De provinciale bijdrage in de begroting 2023 van de RUD is € 4.611.700. De middelen hiervoor zijn beschikbaar in de provinciale meerjarenraming voor het jaar 2023.

In het meerjarig overzicht in bijlage 2 ziet u dat de provinciale bijdrage in 2023 €1.015.300 hoger is dan de begrootte bijdrage in 2022. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste heeft de Provincie de jaarlijkse, incidentele bijdrage van € 500.000 omgezet naar een structurele bijdrage. Ten tweede heeft de Provincie € 400.000 extra vrijgemaakt voor ad hoc adviezen, meerwerk op aandachtsdossiers en relatiebeheer. Tot slot is de bijdrage van de Provincie gestegen door de begrotingswijzigingen 'externe veiligheid' en 'actualisatie vergunningen'. De begrotingswijziging 'ondermijning' is nog niet opgenomen in de ontwerp-begroting 2023.

Ontwikkelingen

Er zijn landelijke en lokale ontwikkelingen die komende periode van invloed zijn op de uitvoering van het beleid van de RUD en daarmee ook op de begroting van de RUD. Zo doet commissie Van Aartsen in het rapport 'Om de leefomgeving' aanbevelingen om het VTH stelsel te verbeteren. Komende tijd wordt duidelijk wat concrete gevolgen zijn voor de omgevingsdiensten. Daarnaast heeft ook het provinciale traject 'Verkenning omgevingstaken' en het vervolg van dit traject, effect op de uitvoering van (provinciale) milieutaken.

Huisvesting

Het contract voor huisvesting en PIOFAC (Personeel & Organisatie, ICT, Financiën en Communicatie) heeft als einddatum 31 december 2023. Het is mogelijk om dit contract te verlengen. De RUD werkt aan scenario's voor de huisvesting en onderbrenging van PIOFAC taken in de nieuwe periode.

Consolidatie begroting i.v.m. Omgevingswet

Door de komst van de Omgevingswet veranderen de werkzaamheden die de RUD voor de deelnemers moet uitvoeren. Deze consolidatie is nodig als overgang naar werken onder de Omgevingswet.

Het AB van RUD Zeeland heeft op 6 december 2021 ingestemd met het consolideren van de begroting tot en met 2024. Dit houdt in dat RUD Zeeland in de komende jaren een begroting opstelt op basis van het huidige inrichtingenbestand en de bestaande product- en dienstencatalogus en kentallen P*Q. Eén

van de belangrijkste wijzigingen onder Omgevingswet is bijvoorbeeld dat niet meer met inrichtingen maar met milieubelastende activiteiten wordt gewerkt. En omdat de begroting is gebaseerd op aantallen inrichtingen zal dit een grote impact kunnen hebben op de begrotingssystematiek.

RUD Zeeland geeft aan dat er tijd nodig is om duidelijk de gevolgen van de Omgevingswet in kaart te brengen voor o.a. kentallen van producten, de product en dienstencatalogus en verschuiving van bevoegdheden. Pas daarna worden de product- en dienstencatalogus en kentallen aangepast. Door consolidatie van de begrotingssystematiek wordt in de jaren tot en met 2024 voor zowel de RUD Zeeland als voor de opdrachtgevers financiële rust gecreëerd voor wat betreft de gevolgen van de invoering van de Omgevingswet. Hierdoor blijft de RUD over de middelen beschikken om hun werkzaamheden uit te voeren.

Frictiekosten

Als gevolg van de overdracht van Brzo-taken naar de DCMR ontstond een schaalnadeel bij de RUD. De afspraak was dat de provincie dit oplost door middel van een frictiekostenvergoeding tot en met 2024. Door het inbrengen van nieuwe taken door de provincie is er vanaf 2023 geen sprake meer van een schaalnadeel.

Weerstandsvermogen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de ontwerp begroting 2023 bevat de geactualiseerde risico-inventarisatie. Net als in de begrotingen van voorgaande jaren constateert RUD Zeeland in deze begroting dat taken en de hiervoor benodigde middelen niet met elkaar in lijn zijn. RUD geeft aan dat wanneer het AB de door hen opgestelde toekomstvisie RUD 2021-2024 vaststelt, drie donkerrode risico's afzwakken.

Advies voor in te dienen zienswijze

Gelet op het vorenstaande adviseren wij u een zienswijze in te dienen op de ontwerp begroting 2023 van de RUD Zeeland. Deze zienswijze zou het volgende kunnen inhouden:

- Provinciale Staten onderschrijven de noodzaak van een robuuste RUD Zeeland.
- Opnieuw blijkt dat het ratio van het weerstandvermogen zorgwekkend laag is. Het dringende verzoek aan RUD Zeeland is om het weerstandsvermogen meer in overstemming te brengen met de risico's. En om hier zo spoedig mogelijk concrete voorstellen voor te doen.
- Daarnaast geeft RUD Zeeland aan dat bij tussenkomst van ad hoc taken de middelen ontoereikend zijn om de milieutaken uit te voeren volgens de vastgestelde 'Zeeuwse kwaliteit'. Deze kwaliteitsnorm is voor iedere deelnemer van de RUD van toepassing en bestaat uit het aantal uur per product, de tarieven van de daarop in te zetten menskracht en de geraamde benodigde aantallen producten. Het is van belang dat de kwaliteit van uitvoering van de taken voldoet aan de afgesproken kwaliteitsnormen. Daarom verzoeken Provinciale Staten de RUD Zeeland om aan te geven op welke wijze en termijn de kwaliteit geborgd kan worden en welke middelen daarvoor nodig zijn.

Proces

U heeft de gelegenheid om tot 16 mei 2022 een zienswijze in te dienen. Omdat uw Staten op 20 mei vergadert, stellen wij voor dat u na de Commissie Ruimte van 22 april een voorlopige zienswijze indient bij de RUD Zeeland. Dit onder het voorbehoud dat Provinciale Staten in haar vergadering op 20 mei akkoord gaan.

Het DB van de RUD behandelt de ingebrachte zienswijzen op 27 juni. Daarna besluit het Algemeen Bestuur (AB) van de RUD op 18 juli over de ontwerp begroting met de daarop ingediende zienswijzen. Uiterlijk 31 juli 2022 moet de RUD haar vastgestelde begroting 2023 aanbieden aan de toezichthouder, het ministerie van Binnenlandse zaken.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Brief RUD ontwerpbegroting 2023
2. AB voorstel ontwerp begroting 2023
3. Definitief advies begeleidingscommissie begroting 2023 (003)
4. Ontwerp begroting 2023 aangepast

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Concept voorstel AB: Ontwerp begroting 2023

Agendapunt:
IZIS nummer: 00292403

Terneuzen, 15 december 2021
Opsteller:

Portefeuillehouder MT:

Aan het algemeen bestuur van RUD Zeeland,

1. Gevraagde beslissing

Instemmen met de ontwerp begroting 2023, inclusief meerjarenraming 2024-2026.

2. Inleiding

Voorafgaand aan ieder begrotingsjaar stelt het algemeen bestuur van de RUD Zeeland de begroting vast. De begroting 2023 dient in het kader van een wettelijke verplichting vóór 1 augustus 2022 aan de toezichthouder (Ministerie van Binnenlandse Zaken) te worden aangeboden.

Begeleidingscommissie

In 2018 is de begeleidingscommissie RUD Zeeland ingesteld. Deze commissie adviseert het DB inzake de begroting, wijzigingen in de begroting en de jaarstukken.

De ontwerp begroting 2023 is 11 januari 2022 besproken met de begeleidingscommissie.

De begeleidingscommissie adviseert positief over de ontwerp begroting 2023¹.

3. Overwegingen en advies

Deze paragraaf bevat een beknopte samenvatting van de ontwikkelingen en uitgangspunten van de begroting 2023.

Begroting 2023: ontwikkelingen

We staan aan de vooravond van besluitvorming die grote gevolgen kunnen hebben voor de huisvesting, de inrichting en mogelijk de begroting (2023 en verder) van onze organisatie. In 2022 en 2023 nemen we de besturen, raden en staten mee in de besluitvorming over deze onderwerpen.

Aan de hand van een SWOT analyse bereiden we ons voor op deze ontwikkelingen. Eén van onze grootste risico's bij deze ontwikkelingen is onze beperkte (ontwikkel) capaciteit binnen de uitgangspunten P*Q. In de voorbereiding van grotere projecten zal dit een belangrijke weging zijn voor de uitvoering van deze werkzaamheden. Dit kan ertoe leiden dat er extra budget benodigd is of dat andere keuzes moeten worden gemaakt.

¹ Na het advies van de begeleidingscommissie is er in overleg met twee deelnemers nog een structurele aanpassing doorgevoerd in de bijdrage voor deze deelnemers. Op 17-2-2022 stelden we de begeleidingscommissie op de hoogte van deze aanpassingen.

Begroting 2023: Financiën

Voor het berekenen van de bijdrage 2023 van de deelnemers is uitgegaan van:

- Het inrichtingenbestand (peildatum 1-4-2021), en
- de kentallen uit het rapport P*Q zoals deze zijn vastgesteld door het algemeen bestuur op 20 maart 2017 en de aanpassing van de kentallen aan de hand van de evaluatie P*Q (AB besluit op 30 november 2020), en
- de VZG norm (+2,7%) voor inflatie.

Ten tijde van opstelling van de begroting was deze norm nog niet bekend. Per brief d.d. 14 februari 2022 heeft de VZG bekend gemaakt de indexatierichtlijn voor 2023 vast te stellen op +2,7%.

De begrote deelnemersbijdrage voor 2023 bedraagt € 11,6 miljoen dit is ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2022 een stijging van circa € 1,6 miljoen. Onderstaand de specificatie van de mutaties. In hoofdstuk 5 van de begroting zijn deze mutaties verder toegelicht.

Omschrijving	Bedrag (x € 1000)
Deelnemersbijdrage 2022	10.017
1 ^e wijziging 2022: Externe veiligheid	200
2 ^e wijziging 2022: onttrekking reserve*	0
3 ^e wijziging 2022: Actualisatie vergunningen	155
Extra taken gemeenten (Vlissingen en Tholen)	99
Extra taken provincie	900
Terugdraaien schaalvoordeel	22
Inflatie (VZG norm)	296
Persoonlijk ontwikkelbudget	-43
Correctie Inrichtingenbestand	-30
Deelnemersbijdrage 2023	11.616

* De 2^e wijziging 2022 betreft de onttrekking van € 50.000 uit de algemene reserve voor implementatie Omgevingswet. Deze wijziging heeft geen invloed op de hoogte van de deelnemersbijdrage.

Begrote bijdrage per deelnemer 2023 (in €)²

Deelnemer	2023
Borsele	630.400
Goes	656.900
Hulst	601.200
Kapelle	288.500
Middelburg	256.200
Noord-Beveland	307.900
Reimerswaal	538.000
Schouwen-Duiveland	753.500
Sluis	783.600
Terneuzen	1.038.700
Tholen	373.900
Veere	243.100
Vlissingen	433.800
Waterschap Scheldestromen	98.100
Provincie Zeeland	4.611.700
TOTAAL	11.615.500

² In bijlage 2 bij de ontwerp-begroting is een meerjarig overzicht per deelnemer opgenomen

4. Uitvoering en communicatie

a. Aanpak en Planning

- 11 januari 2022 behandeling in begeleidingscommissie;
- 7 februari 2022 behandeling in dagelijks bestuur;
- 11 februari 2022 verzenden ontwerp begroting 2023 naar de raden van de deelnemers voor het indienen van zienswijzen;
- 16 mei 2022 uiterste datum voor indiening zienswijzen;
- 27 juni 2022 behandeling in het dagelijks bestuur van de ontwerp begroting 2023 inclusief de daarop ingediende zienswijzen;
- 18 juli 2022 behandeling in algemeen bestuur: vaststellen begroting 2023 inclusief de daarop ingediende zienswijzen;
- 31 juli 2022 (uiterlijk) verzenden vastgestelde begroting 2023 naar deelnemers en Toezichthouder en AB leden en deelnemers.

5. Risico's

a. Financieel

Zie ontwerp begroting 2023

b. Organisatorisch

n.v.t.

c. Juridisch

n.v.t.

d. Overige consequenties

N.v.t.

e. Bijlage:

- ontwerpbegroting 2023
- advies begeleidingscommissie

Begroting 2023

DE OMGEVINGSDIENST VOOR EEN SCHOON EN VEILIG ZEELAND

1 INHOUDSOPGAVE

1	<i>Inhoudsopgave</i>	2
2	<i>In het kort</i>	3
3	<i>Voorwoord</i>	4
4	<i>Managementteam RUD Zeeland</i>	6
5	<i>Ontwikkelingen en uitgangspunten</i>	8
6	<i>Begroting in één oogopslag</i>	14
7	<i>Programmaplan Milieu</i>	15
7.1	Overzicht baten en lasten programmaplan	16
7.2	Programma Milieu	17
8	<i>Overzichten</i>	20
9	<i>Paragrafen</i>	21
9.1	Paragraaf bedrijfsvoering	22
9.2	Paragraaf Financiering (Treasury)	29
9.3	Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	30
10	<i>Financiële begroting</i>	34
11	<i>Door het algemeen bestuur te autoriseren begrotingsbedragen 2023</i>	38
12	<i>Bijlagen</i>	39

2 IN HET KORT

8.600

Bedrijven

190 Bedrijven met een hoog risico

Formatie
94 fte

RUD Zeeland is één van de drie omgevingsdiensten die in het bezit zijn van een ISO -certificaat

RUD Zeeland voldoet aan Kwaliteitscriteria 2.2

15
DEELNEMERS

Provincie Zeeland
13 Zeeuwse gemeenten
Waterschap Scheldestromen

De inzet van onze medewerkers verrekenen we op werkelijke inzet met onze deelnemers

Toezicht & Handhaving voor
16
Natura2000 gebieden

2.000

Jaarlijks voeren we circa 2.000 periodieke controles uit

1.200

We beoordelen jaarlijks circa 1.200 Asbest-inventarisatierapporten

€ 11,6 miljoen

Voor 2023 heeft de RUD een sluitende begroting van € 11,6 oen. De kosten van overhead zijn 29,5% van de totale lasten.

Luchthavens

&

Ontheffingen

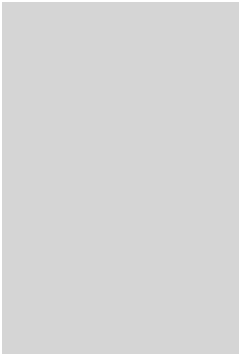
- **8** luchthavens
- Circa **19** jaarlijkse generieke ontheffingen
- Jaarlijks circa **27** locatie-gebonden ontheffingen voor bijvoorbeeld evenementen

420

We hebben circa 420 vergunningplichtige bedrijven in portefeuille.

3 VOORWOORD

Op de eerste pagina van de begroting 2023 staan ‘in het kort’ enkele feiten op een rij. Het geeft in één oogopslag weer waar wij als RUD Zeeland hard voor werken. Trots ben ik als ik lees dat we de ISO certificering hebben gekregen. Sterker nog, opnieuw ontvingen! Deze certificering staat voor een norm op het gebied van kwaliteitsmanagement. Het houdt in dat we als organisatie voldoen aan de eisen van deze norm. Is het een garantie voor succes? Nee. Daarvoor staan we zelf aan de lat. Maar om de kwaliteit en kwantiteit te kunnen leveren die in evenwicht met elkaar zijn, moet de omgevingsdienst financieel in staat worden gesteld om haar taken uit te voeren. Ook in deze, opnieuw sluitende, begroting staat welke kosten en opbrengsten het komende jaar, op langere termijn of voor een specifiek project verwacht worden.

Uitvoerbaarheid borgen

RUD Zeeland werkt continu in een leefomgeving die in beweging is. Grote maatschappelijke thema's zijn van invloed op ons werk. Ik noem het Klimaatakkoord en de stikstofproblematiek. Zeker ook de invoering van de Omgevingswet. Voor een omgevingsdienst is het belangrijk dat de uitvoerbaarheid van vastgesteld beleid geborgd is. Het maakt dat wij onze taken Zeeuws breed op deskundig niveau kunnen uitvoeren. Die expertise heeft RUD Zeeland de afgelopen jaren steeds meer laten zien. Daar ben ik zo mogelijk nog trotser op!

Blijven ontwikkelen

We lopen met een sluitende begroting in de pas qua financiën. Maar kennen ook de voortdurende opgave om binnen die financiële kaders te blijven. Ruimte voor verbetering is er altijd. Door te blijven ontwikkelen op de lijn die al is ingezet, staan wij als omgevingsdienst goed in de samenleving en zijn we een verlengstuk voor het bevoegd gezag. Toch staat in het eindrapport van de commissie Van Aartsen: ‘Voor goed toezicht op milieu en leefbaarheid moet er flink wat veranderen bij de omgevingsdiensten’. Dit rapport heeft veel reacties opgeroepen bij de 29 omgevingsdiensten in Nederland. Het landelijke debat en besluitvorming hierover kan een behoorlijk effect hebben op de rol en de positie van alle OD's in Nederland. Ook op ons dus. In de bestuurlijke conferentie in 2022 spreken we binnen het algemeen bestuur hier uitgebreid over. We zijn niet voor alle adviezen en aanbevelingen uit het rapport primair aan zet. Maar denken wel mee aan een plan van aanpak om beleid en uitvoering beter op elkaar te laten aansluiten. Vooral ook omdat er andere rapporten liggen die vragen om beantwoord te worden. Kortom, zorgen voor een nog beter toegeruste, toekomstbestendige en robuuste Omgevingsdienst die in Zeeland en voor Zeeland haar werk doet.

Voor een Gemeenschappelijke Regeling als RUD Zeeland kunnen financiën op zichzelf niet leidend zijn

Onder een vergrootglas

We zijn een organisatie met glazen wanden, iedereen kijkt naar binnen. We liggen onder een vergrootglas en hebben met veel meningen van buitenaf te maken. Dat is niet altijd makkelijk maar het houdt je scherp en kritisch. Ook ons als bestuur. Terugkijkend op de afgelopen twee jaar met de impact van corona, besef ik eens te meer dat het zorgen voor de leefomgeving niet ophoudt door deze pandemie. Het heeft ons juist meer laten zien hoe belangrijk volksgezondheid en milieu is.

Bevlogenheid en optimisme

De werkzaamheden zijn zoveel mogelijk aangepast met inachtneming van de veiligheid van de medewerkers. Tegelijkertijd is de balans tussen werk en privé lastiger als je veel vanuit huis werkt. Maar de taken zijn met grote flexibiliteit en wendbaarheid uitgevoerd. Dat zegt veel over de bevlogenheid en het optimisme. Ik heb daar ontzettend veel bewondering voor.
Een groot compliment waard!

4 MANAGEMENTTEAM RUD ZEELAND

De begroting betreft en verbindt alle afdelingen van RUD Zeeland. Hoe kijken de mt-leden aan de hand van deze begroting naar 2023? Wat willen ze bereiken? Wat gaan ze daarvoor doen? Wie zijn daarbij betrokken?

[naam], directeur RUD Zeeland

De begroting 2023 is een sluitende begroting. Geen verrassende met nieuwe zaken of wijzigingen. Wel een die steeds meer de weg van balans naar focus laat zien. We krijgen de komende jaren intensiever te maken met duurzaamheid en klimaatverandering. Een andere grote opgave is de Omgevingswet die naar verwachting in 2022 in werking treedt. Last but not least, de samenwerking met de GGD en VRZ. Ons hoofddoel is en blijft een schoon en veilig Zeeland waar wij dagelijks effectief aan bijdragen. De begroting is een vast onderdeel van de Planning & Control cyclus. Het geeft ons financieel over- en inzicht in de verwachte kosten en opbrengsten. De begroting 2023 laat ook zien dat we in staat zijn om beperkt risico's op te vangen maar evengoed blijven ontwikkelen en investeren. We blijven inzetten op ontwikkeling met aandacht voor balans tussen taken en middelen.

Veranderingen met impact

De samenwerking met de GGD en de VRZ, onze huisvesting, PIOFACH en de komst van een nieuw kabinet - die besluiten neemt voor versterking van het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) - zullen gevolgen hebben voor onze werkwijzen. Want wij zijn, met alle andere omgevingsdiensten, het fundament van dit VTH stelsel. Daarnaast hebben we in toenemende mate te maken met ingewikkelde materie. Daarom willen we robuust zijn en beschikken over voldoende specialistische kennis. Zodat we opgewassen zijn tegen onze taken. Dat vraagt op zijn beurt om voldoende omvang met bijbehorende financiering. Het is aan het bestuur om te bepalen hoe zich dat in de toekomst vormt en zet.

[naam], afdelingshoofd Vergunning Verlening

RUD Zeeland staat voor grote opgaven. Opgaven die gerelateerd zijn aan ontwikkelingen in de leefomgeving. Het voorsorteren daarop is al begonnen. Dat zie je terug in deze begroting. Onder meer door de samenwerking met GGD en VRZ en de voorziene invoering van de Omgevingswet. Het zorgt zonder twijfel voor veranderingen in ons werkveld. De volledige impact kunnen we nu nog niet vertalen naar concrete taken en producten. Wij hebben de kennis en expertise in huis om een organisatie met een goede positie in het milieuveld te zijn. Maar met de uitdagingen die voor ons liggen is uitbreiding van personeel nodig. En dus voldoende middelen om al onze werkzaamheden soepel en planmatig te laten verlopen. Geen taken erbij als er niet structureel geld bij komt. Daarom is het zaak dat we realistische dienstverleningsovereenkomsten afsluiten en inzetten op vaste versterking om het kwaliteitsniveau op peil te houden.

Investeren in mensen

De belangrijkste factoren voor externe inhuur zijn het voorkomen van pieken, of het helpen wegwerken ervan en uitvoering van projectmatige werkzaamheden. Het grote nadeel van inhuur is het coördineren van hun inzet. Dat kost veel tijd en geld en je houdt de kennis uiteindelijk niet binnen boord. Primair voor mij is het invullen van de toekomstige vacatures door deskundige vaste krachten. Met een flexibele schil ernaast voor de opvang van extra werk. Voor ons als mt is het best een uitdaging om voldoende op ontwikkeling en verbetering te sturen en tegelijkertijd een goede en efficiënte uitvoering te borgen. Goed werkgeverschap zie ik als een gezamenlijke inspanning om initiatieven van bedrijven en inwoners te helpen realiseren met het behoud van waarden in de fysieke leefomgeving. Investeren in de breedste zin van het woord dus.

afdelingshoofd Toezicht en Handhaving

We staan voor grote veranderingen op het gebied van Vergunningen, Toezicht en Handhaving. Met gevolgen voor de organisatie. Onze rol verandert steeds meer in die van specifieke omgevingsexperts. Naast de geografische barrières in Zeeland worden de toezicht- en handhavingstaken complexer en uitgebreider. We zien dat het vraagstuk groen leeft. Er gebeurt veel. Dat is mooi maar levert ook extra zorg op. We moeten ons daar op voorbereiden. Dat doen we onder andere met onze toekomstvisie Groen die we dit voorjaar willen presenteren aan provincie Zeeland.

De financiële en inhoudelijke uitdagingen vragen beide om aandacht. Omdat we niet alles tegelijkertijd kunnen aanpakken, moeten we prioriteiten stellen. Parallel daaraan investeren we in kennis en ontwikkeling van medewerkers. We geven ze daarmee ook ontwikkelingsperspectief. Door de huidige formatie uit te breiden met vast personeel en intern op te leiden krijgen we de verhouding tussen vast personeel en inhuur beter in balans. Ik zie tegelijkertijd kansen als het gaat om kennisdeling binnen bestaande samenwerkingen door complementair te zijn aan elkaar.

Onverminderd ambitieus

De focus op de reguliere toezicht- en handhavingstaken houden we. Maar we willen ontwikkelen naar meer risico- en informatie gestuurd toezicht, ketentoezicht, projectmatige handhaving en brancheaanpak. Bedrijven met een grote impact op de veiligheid of milieubelasting krijgen meer aandacht. Het inplannen van bedrijfscontroles gebeurt op basis van risicoanalyse en onze ervaring van de afgelopen jaren. Afhankelijk van de naleving, klachten en bedrijfsmeldingen voeren we extra toezicht uit als dat nodig is. Om daaraan te kunnen voldoen is het belangrijk dat we meer data ontsluiten. Waar is het risico het grootst en onze inzet maximaal? Die manier van werken vraagt om uitbreiding van kennis, kunde en capaciteit. Een krachtige samenwerking met de verschillende overheidsorganisaties en ketenpartners zorgt voor een goed verdeeld speelveld. De VTH-taken kunnen we op die manier nog efficiënter en effectiever uitvoeren.

, hoofd staf

Wat ik wil bereiken in 2023 is sturing en beheersing op de ondersteuning van onze primaire processen. Onze medewerkers zijn de stuwende kracht. Dagelijks hebben zij te maken met de complexiteit van de leefomgeving en werken in een politiek-bestuurlijke omgeving. Dat laatste zorgt op zijn minst voor een extra dimensie. Het is belangrijk dat ze de taken in een veilige en professionele werkomgeving kunnen uitvoeren. De kwaliteit daarvan vormt de basis voor het functioneren van onze organisatie. RUD Zeeland heeft nu nog geen visie op bedrijfsvoering. Dus ik zet in op het opstellen van een PIOFAC-visie dit jaar. Dan heb ik het over personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, administratieve organisatie, communicatie. Er ligt al een visie voor huisvesting. Met deze visies gaan we ons voorbereiden op de vernieuwing en implementatie van de PIOFACH-taken richting 2024.

Samenwerken

Samenwerken zit in ons. Dat doen we niet alleen onderling maar ook met onze stakeholders. We delen, online en offline & intern en extern, meer informatie over onze diensten en producten. Daarmee laten we actief zien wat we doen en waarom we dat doen. We investeren in onze processen en systemen en zorgen voor toegankelijke data. Door elkaar op te blijven zoeken, te sparren, en afdeling overschrijdende deskundigheid bij te elkaar brengen, borgen we stabiele kwaliteit. Als ik doorkijk naar 2023, is de staf op alle fronten ondersteunend aan de afdelingen Vergunning Verlening en Toezicht en Handhaving. We bouwen verder aan een transparante data gedreven organisatie. De interne en externe stakeholders voorzien we zo van adequate informatie en tonen daarmee aan dat we het juiste doen.

5 ONTWIKKELINGEN EN UITGANGSPUNTEN

ONTWIKKELINGEN ORGANISATIE IN 2022

We gaan een intensieve en dynamische periode tegemoet. Dit start met een bestuurlijke conferentie in 2022. De uitwerking en besluitvorming naar aanleiding van deze conferentie heeft zijn effect op de uitvoering van het beleid in deze begrotingsperiode die nu voorligt. Deze bestuurlijke conferentie is georganiseerd om de belangrijke ontwikkelingen bij RUD Zeeland te bespreken. Zo zijn er in 2021 onderzoeksrapporten verschenen over de toekomst van het stelsel van omgevingsdiensten en over de organisatie van milieutaken in Zeeland. Daarnaast heeft RUD Zeeland zelf een conceptvisie voor de doorontwikkeling opgesteld. In 2022 nemen we de besturen, de raden en de staten mee in de besluitvorming hierover.

- **Toekomstvisie RUD Zeeland 2024**

Ons beeld over de mogelijkheden voor doorontwikkelingen van RUD Zeeland staat beschreven in deze toekomstvisie. De toekomstvisie RUD Zeeland staat als agendapunt genoteerd voor de bestuurlijke conferentie. We willen samen met het bestuur aan tafel om de richting voor de RUD te bepalen.

- **Verkenkend onderzoek samenwerking GGD, VRZ en RUD Zeeland**

In oktober 2019 hebben de algemene besturen van de GGD, VRZ en RUD Zeeland het plan van aanpak, opgesteld door Berenschot, voor een verkennend onderzoek naar de samenwerking van de GGD, VRZ en RUD Zeeland vastgesteld. Berenschot voerde het proces uit onder begeleiding van een bestuurlijke (voorzitters van de algemene besturen en directeuren) en ambtelijke commissie. De drie algemeen besturen hebben geconstateerd dat de verkenning voldoende aanknopingspunten biedt voor een volgende stap in de samenwerking, waarin de volgende drie thema's worden uitgewerkt:

1. advisering over de Omgevingswet (trekker RUD);
2. stroomlijnen van begrotings-, verantwoordings- en besluitvormingsprocessen richting de deelnemers (trekker GGD);
3. samenwerking op bedrijfsvoeringsprocessen (trekker VRZ).

De uitwerking van de drie thema's wordt in het voorjaar van 2022 aangeboden aan de drie algemeen besturen.

- **Verkenkend onderzoek provincie Zeeland**

Zowel Provinciale Staten als Gedeputeerde Staten van provincie Zeeland hechten er waarde aan dat de kwaliteit van de uitvoering van het milieubeleid goed is en dat leden van de Gemeenschappelijke Regeling daar gezamenlijk verantwoordelijkheid voor nemen. In de periode tussen november 2020 en mei 2021 voerde de provincie een verkenning uit. De verkenning had als doel antwoord te krijgen op de vraag op welke wijze een goede, inhoudelijk robuuste en toekomstbestendige samenwerking bereikt en geborgd kan worden. Vooral voor de uitvoering van de milieutaken in het algemeen en de provinciale milieutaken in het bijzonder. Hierbij is een aandachtspunt hoe RUD Zeeland meer toegevoegde waarde kan hebben.

- **Commissie Van Aartsen**

De adviescommissie Van Aartsen kreeg in juni 2020 van staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat de opdracht te adviseren over maatregelen die het VTH-stelsel op milieugebied slagvaardiger en effectiever kunnen maken. Aanleiding waren de frequent voorkomende milieu-incidenten bij onder meer Tata Steel en Chemelotrapport. In het rapport *Om de leefomgeving* doet de commissie aanbevelingen om het VTH stelsel te verbeteren.

- **Huisvestingsvisie en PIOFAC-taken**

Het contract voor huisvesting en PIOFAC-taken met gemeente Terneuzen kent een initiële einddatum van 31 december 2023 waarbij verlenging mogelijk is. Voor de huisvestingsvisie is een verkenningstudie met drie scenario's op papier gezet en voorgelegd aan het algemeen bestuur. Optimaliseren bestaande huisvesting, solitair verhuizen en aansluiten bij een ketenpartner. Verdere uitwerking van de drie scenario's is de volgende stap in het huisvestingsvraagstuk. Voor de vormgeving van de PIOFAC-taken wordt de periode tot de einddatum van het contract gebruikt om visie, eisen, wensen en eventuele implementatie voor te bereiden.

ONTWIKKELINGEN PROGRAMMALIJNEN MILIEU

- **Omgevingswet**

Een belangrijke ontwikkeling op onder meer milieugebied betreft de komst van de Omgevingswet (geplande inwerkingtreding in 2022). Deze integrale wet vervangt meer dan 25 wetten op het gebied van bouwen, wonen, milieu, natuur, archeologie en dergelijke. Sinds 2016 implementeert RUD Zeeland de Omgevingswet intern. We schreven een plan van aanpak voor de implementatie van de Omgevingswet. We monitoren continu of we in de pas lopen met dit plan. De planning is dat de wetgeving per 1 juli 2022 in werking treedt. We verwachten dat dit in 2022 maar ook daarna nog veel ureninzet van alle RUD-medewerkers zal vergen. Het algemeen bestuur stemde op 6 december 2021 in met de consolidatie van de begrotingssystematiek tot en met 2024. In deze jaren doen we ervaring op met kentallen en aanpassingen in producten.

- **Toezicht en handhaving groene wetten**

We moeten met de bestaande capaciteit samen met provincie Zeeland steeds scherpere keuzes maken over wat we wel en niet oppakken. Gezien de huidige ontwikkelingen op het gebied van stikstof, het soortenbeleid en de nieuwe Omgevingswet, voorzien we dat de werkdruk verder toeneemt. Hierdoor kunnen we op termijn toezicht en handhaving voor de groene wetten niet goed meer uitvoeren. Dit vooruitzicht is voor ons de aanleiding geweest voor een brede heroriëntatie voor dit taakveld. In overleg met provincie Zeeland stellen we in het voorjaar 2022 een plan op voor groene handhaving voor de komende vijf jaar.

- **Ondermijning**

Ondermijning is de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld. De sluipende bedreiging van de integriteit van het openbaar bestuur, overheidsambtenaren en het bedrijfsleven. RUD Zeeland heeft een rol in de bestrijding van dit maatschappelijke probleem. Om een meer gestructureerde inzet vanuit RUD Zeeland te realiseren en te waarborgen, stelden we in 2021 een plan van aanpak op over de inzet en mogelijkheden van RUD Zeeland op het tegengaan van ondermijning. Daarmee benutten we ook de aanwezige kennis bij medewerkers van RUD Zeeland over bedrijvigheid en het Zeeuwse buitengebied. Besluitvorming over de begrotingswijziging behorend bij het plan van aanpak over ondermijning ligt in 2022 voor bij het algemeen bestuur. Indien het algemeen bestuur, na de zienswijzeprocedure, instemt met de wijziging is implementatie voorzien in 2022 en starten we met de uitvoering in 2023. Besluitvorming hierover leidt tot een aanpassing van de begroting 2023.

- **Implementatie van de LHS**

De landelijke handhavingstrategie (LHS) is een landelijk geldend afwegingsinstrument om van bevinding naar interventie te komen. De LHS is een belangrijk instrument om het opleggen van sancties bij geconstateerde overtredingen uniform in te zetten. RUD Zeeland is eind 2021 in aanloop naar de implementatie van het Zeeuwsbrede VTH-beleid al voorzichtig gestart met voorwerk voor LHS. In 2022 starten we met een plan van aanpak voor de implementatie van de uitvoering van het VTH-beleid.

• Ketentoezicht

Ketentoezicht is een wettelijke basistaak. Binnen het ketentoezicht voeren we op ad hoc basis werkzaamheden uit. We hebben geen middelen beschikbaar voor structureel Ketentoezicht terwijl dat wel gewenst is omdat:

- Structurele inzet op ketentoezicht verbindt de verschillende schakels in de keten van afvalstoffen, asbest, bouwstoffen, bodem, etc. met elkaar, waardoor het opsporen van mogelijke misstanden en naleefgedrag verbetert.
- Door het niet structureel inzetten op ketentoezicht is het risico op milieu en imagoschade groter indien een incident zich voordoet;
- Door het niet structureel in te zetten op ketentoezicht voldoen we niet aan het uitvoeren van een wettelijke (basis)taak en kunnen we niet voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2. voor dit onderwerp.

ONTWIKKELINGEN FINANCIËN

• Consolideren begroting

Op 6 december 2021 stemde het algemeen bestuur in om de begrotingssystematiek, voor zover het gevolgen van de invoering van de Omgevingswet betreft, tot en met 2024 te consolideren. Door verschuiving van de bevoegdheden m.b.t. het thema bodem van provincie naar gemeenten maken we voor deze taken een uitzondering op de consolidatie. Vanaf het moment dat dit duidelijk is, zal hier een begrotingswijziging voor worden voorbereid. We gebruiken deze periode om met elkaar de gevolgen van de Omgevingswet te onderzoeken en te implementeren zoals, processen in te richten, kentallen te ontwikkelen, de PDC te actualiseren, verschuiving van bevoegdheden, en de gevolgen van de overgang van het begrip 'inrichting' naar 'activiteit' te bepalen. Overige wijzigingen, zoals ten gevolge van de evaluatie P*Q, gevolgen van de lopende onderzoeken van de provincie en samenwerking GGD, VRZ en RUD, en nieuwe taken (exclusief Ow), worden wel zoals gebruikelijk in de begroting of separaat via een begrotingswijziging meegenomen.

• Ontwikkeling deelnemersbijdrage 2023

Op 6 december 2021 stemde het algemeen bestuur in met de nota generieke taken. Op basis van dit besluit zijn de generieke kosten geen onderdeel meer van het tarief. De begrote (en werkelijke) generieke kosten worden, vanaf begrotingsjaar 2023, verdeeld onder de deelnemers op basis van de onderlinge verhouding directe uren zoals opgenomen in de vastgestelde begroting 2022.

De begrote deelnemersbijdrage voor 2023 bedraagt € 11,6 miljoen dit is ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2022 een stijging van circa € 1,6 miljoen. Onderstaand geven we hiervan een specificatie en toelichting.

Omschrijving	Bedrag (x € 1000)
Deelnemersbijdrage 2022	10.017
1 ^e wijziging 2022: Externe veiligheid	200
2 ^e wijziging 2022: onttrekking reserve*	0
3 ^e wijziging 2022: Actualisatie vergunningen	155
Extra taken gemeenten (Vlissingen en Tholen)	99
Extra taken provincie	900
Terugdraaien schaalvoordeel	22
Inflatie (VZG norm)	296
Persoonlijk ontwikkelbudget	-43
Correctie Inrichtingenbestand	-30
Deelnemersbijdrage 2023	11.616

* De 2^e wijziging 2022 betreft de onttrekking van € 50.000 uit de algemene reserve voor implementatie Omgevingswet. Deze wijziging heeft geen invloed op de hoogte van de deelnemersbijdrage.

Algemeen:

Hoewel er al besluitvorming heeft plaatsgevonden over Externe Veiligheid en Actualisatie van de vergunningen zijn deze toch hier als wijziging voor 2023 opgenomen. Reden hiervoor is dat bijdragen van de deelnemers voor deze twee wijzigingen in 2023 lager zijn dan in 2022. Dit wordt veroorzaakt door het besluit van het algemeen bestuur van 6 december 2021 over de generieke taken.

1. Begrotingswijziging EV

Op 6 december 2021 stemde het algemeen bestuur in met de 1^e begrotingswijziging 2022 t.b.v. externe veiligheid.

2. Begrotingswijziging actualisaties

Op 28 februari 2022 stemde het algemeen bestuur in met de 3^e begrotingswijziging 2022 voor extra inzet voor de uitvoering van actualisatietoetsen en actualisatie van vergunningen.

3. Extra taken gemeenten

Op basis van hogere realisatie van werkelijke uren, voor vergunningen, besliste gemeente Vlissingen om vanaf 2022 de inzet structureel uit te breiden. In overleg met gemeente Tholen is de basistaak voor meldingen Besluit bodemkwaliteit aan de begroting toegevoegd. De kosten voor deze uitbreidingen zijn onderdeel van de begroting 2023.

4. Extra taken provincie Zeeland

De provincie verhoogde haar structurele bijdrage vanaf 2022. Het betreft een omzetting van een jaarlijks incidentele bijdrage van € 500.000 (projecten, aanvullende producten op P*Q, etc.) naar een structurele bijdrage. Verder verhoogde de provincie de bijdrage met € 400.000 voor o.a. ad hoc adviezen, meerwerk op aandachtscijfers en een vast aanspreekpunt.

5. Terugdraaien schaalvoordeel

Als gevolg van de overdracht van de Brzo-taken ontstond een schaalnadeel van € 595.000. Dit schaalnadeel wordt in eerste instantie door middel van een frictiekostenvergoeding door de provincie betaald.

Doordat de frictievergoeding in de jaren gezien afneemt zal alsnog het schaalnadeel moeten worden opgevangen.

De afgelopen jaren hebben we dat schaalnadeel opgevangen door het inzetten van eerder gerealiseerd schaalvoordeel. Ook in 2023 zetten we nog een deel van dat eerder gerealiseerd schaalvoordeel in. Het gaat hierom een bedrag van € 22.000. Hiermee is het eerder gerealiseerde schaalvoordeel volledig ingezet.

Door het inbrengen van nieuwe taken door de provincie is het niet langer noodzakelijk dat de provincie bijdraagt in het schaalnadeel als gevolg van de overdracht Brzo-taken. De provincie heeft het schaalnadeel feitelijk gecompenseerd door nieuwe taken. Dit heeft verder als groot voordeel dat ook het begrote schaalnadeel voor de RUD niet meer optreedt. Vanaf de begroting 2023 is er dan ook geen verder oplopend schaalnadeel geraamd.

6. Inflatie (VZG richtlijn)

De VZG richtlijn is een inflatie richtlijn voor gemeenschappelijke regelingen in Zeeland voor het opstellen van de begroting. Het percentage is voor 2023 door de VZG berekend op basis van 2 percentages uit de gemeentefondscirculaire 2021:

- prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers van 3,1%
- prijs overheidsconsumptie, netto materieel 1,9%

Door aan deze percentages een weging toe te voegen van 2/3 respectievelijk 1/3 wordt de richtlijn voor het VZG percentage berekend op +2,7% voor 2022. Het VZG percentage is verwerkt in de begroting voor 2023. Voor de jaren 2024 tot en met 2026 gaan we uit van een vergelijkbare indexering.

7. Persoonlijk ontwikkelbudget

In de cao van 2017 is een persoonlijk ontwikkelbudget overeengekomen van € 5.000 per medewerker voor een periode van vijf jaar. Er was voorzien dat deze regeling per 2023 zou eindigen maar de afspraken in de cao 2021 laten zien dat het persoonlijk ontwikkelbudget gecontinueerd wordt. Op basis van opgedane ervaring over de afgelopen jaren en de ontwikkeling in de formatie ramen we voor 2023 en verder een budget van € 40.000 per jaar. Dit levert een voordeel op van € 43.000 ten opzichte van 2022.

8. Correctie inrichtingenbestand

Aan de hand van het inrichtingenbestand peildatum t-2 (1 april 2021) actualiseren wij de raming van alle producten met een kental (P*Q) voor 2023. Door verschuivingen in het wettelijk kader, risicocategorie en minder vergunningplichtige bedrijven neemt de deelnemersbijdrage iets af.

Generieke taken

Generieke taken zijn taken die we uitvoeren ten behoeve van alle deelnemers ter ondersteuning van de basis- en plustaken. Hierbij kan gedacht worden aan piket, de milieuklachtenlijn, relatiebeheer, het volgen van landelijke ontwikkelingen, deelname aan werkgroepen en inzet van de beleidsmedewerkers toezicht en handhaving. De totale raming van de generieke kosten, bedraagt € 1,6 mln. voor 2023. Dit bedrag is onderdeel van de in de begroting geraamde deelnemersbijdrage van € 11,6 mln. De deelnemersbijdrage voor 2023 is dan als volgt opgebouwd:

	Producten	Generieke taken	Materieel budget	Totaal
Deelnemersbijdrage	€ 10.042.505	€1.547.016	€ 26.070	€ 11.615.591

In 2022 leggen we een plan voor de inzet generieke taken 2023 ter vaststelling voor aan het algemeen bestuur.

DOORONTWIKKELING RUD

Voor een doorontwikkeling van onze organisatie maken we gebruik van een SWOT-analyse. De SWOT-analyse is gebaseerd op de strategie van RUD Zeeland. De strategie is onderdeel van het bedrijfsplan 2016. Naar verwachting actualiseren we het bedrijfsplan in 2022.

RUD Zeeland heeft de ambitie om een duurzame en toekomstbestendige organisatie te zijn, waarover de opdrachtgevers tevreden zijn en waar de medewerkers van RUD Zeeland met plezier professionele producten leveren.

Om deze ambitie te verwezenlijken, wordt op de volgende punten ingezet:

1. RUD Zeeland stuurt op **kwaliteit** van de organisatie, medewerkers en producten.
Hierbij worden de landelijke professionele standaards gehanteerd. Kwaliteit is wat men mag verwachten van een onze organisatie. De producten die we leveren voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria.
2. RUD Zeeland stuurt op de **medewerkers- en klanttevredenheid**.
RUD Zeeland heeft inzicht in de (wensen van de) opdrachtgevers, medewerkers en andere stakeholders. RUD Zeeland komt afspraken met hen na en beheert actief relaties en managet verwachtingen.
3. RUD Zeeland is **flexibel**.
RUD Zeeland ambieert de (omvang van de) organisatie en de productiecapaciteit snel aan te passen aan veranderende omstandigheden. Er is verandercapaciteit die het mogelijk maakt om proactief in te spelen op veranderende omstandigheden. De organisatie herkent op tijd kansen en bedreigingen en is in staat daar op in te spelen.

4. RUD Zeeland is efficiënt en effectief.

Voor de begroting 2023 actualiseerden we de SWOT-analyse en zijn voorbereidingen getroffen voor de uitwerking van kansen en bedreigingen.

SWOT – ANALYSE¹

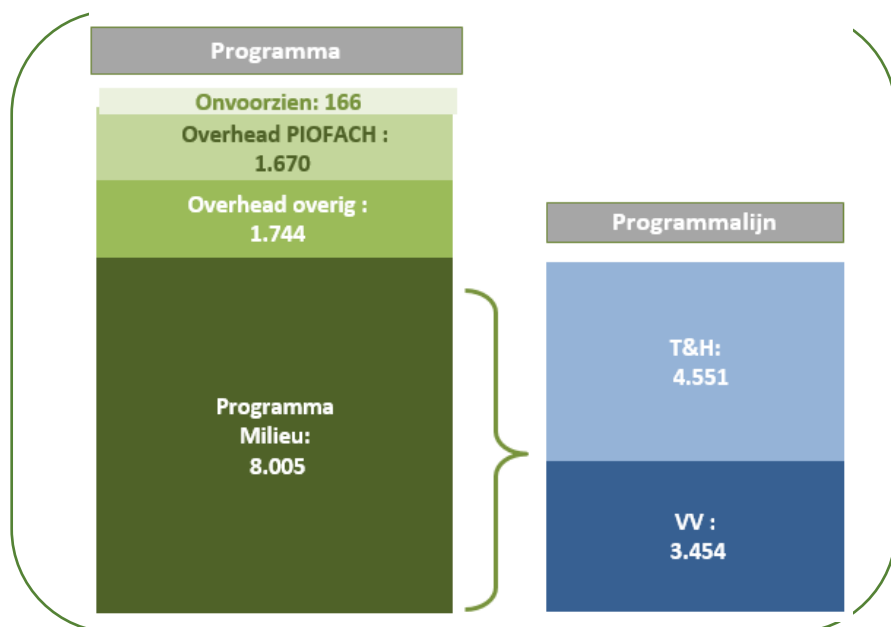
Sterke punten:	Zwakke punten:
a) Producten worden op een uniforme en efficiënte (gecertificeerde) wijze geleverd. b) Door de levering van maandelijkse rapportages zij we een open en transparante organisatie voor haar deelnemers en overige belanghebbenden. c) Afdelingen bezitten een hoog kennisniveau en zijn productie- en oplossingsgericht. d) Het verandervermogen is hoog waardoor de organisatie kan meebewegen met interne en externe ontwikkelingen. e) Gelegenheid e gebruik van Tijd en plaats onafhankelijk (hybride) werken. f) Stabiel en uitgebreid netwerk van specialisten waardoor kwaliteitscriteria is gewaarborgd. g) Korte lijnen; collega's vinden in onze organisatie elkaar makkelijk voor oplossingen en ondersteuning in de werkzaamheden.	a) Medewerkers ervaren een hoge werk- en regeldruk. Onze organisatie bevat nog onvoldoende (ontwikkel)capaciteit voor versterking van de organisatie op het gebied van inhuur, (nieuwe) producten, processen, relatiebeheer, ontwikkelingen en wetgeving. b) Veel inhuur / uitbestede werkzaamheden, ondanks krapte op de arbeidsmarkt en beperkte regelcapaciteit maken we relatief veel gebruik van externe capaciteit (circa 10-12% van onze begroting). c) Afhankelijk van partners en politiek. d) (te) weinig financiële reserves en onvoldoende middelen om risico's zoals bijvoorbeeld het natuurlijk verloop op te vangen. e) Als gevolg van de aanbesteding PIOFACH-taken is er grote mate van afhankelijkheid en kunnen we beperkt sturen / invloed uitoefenen op deze taken. f) Externe communicatie en profilering van onze organisatie naar de stakeholders g) Langdurige bestuurlijke besluitvormingsprocessen. h) Als gevolg van enkele solo functies is er kennis bij één medewerker (gevaar bij uitval).
Kansen:	Bedreigingen
a) Toepassen van onze data en informatie voor deelnemers. b) Het toepassen van onze expertise ten behoeve van (beleids-) vraagstukken bij onze deelnemers c) Het toepassen van onze VTH kennis voor projecten (PFAS, TGG, klachten, bedrijfsdossiers, etc.) die acuut veel aandacht vragen. d) Inbrengen aanvullende taken door deelnemers. e) Intensievere samenwerking met GGD en VRZ. f) We werken samen met alle omgevingsdiensten binnen het kennisnetwerk van omgevingsdienst.nl. g) Veel aandacht via diverse nieuwsberichten (Helsinki, TGG), rapporten (commissies Aartsen, TwynstraGudde, etc.) voor VTH werkzaamheden. h) Uniform VTH beleid (verhoging efficiency in de uitvoering van VTH werkzaamheden).	a) P*Q biedt weinig flexibiliteit voor ad hoc vraagstukken b) Uitname van taken; bijvoorbeeld door verschuivingen in bevoegd gezag a.g.v. de Omgevingswet. c) Huidige krapte op de arbeidsmarkt; het aanbod van ervaren geschikte kandidaten is, ook voor inhuur, zeer beperkt. d) Impact van externe (economische en wettelijke) ontwikkelingen op de uitvoering van onze werkzaamheden. e) Beperkte invloed op ICT ontwikkelingen ; f) Parallele samenwerkingsverbanden op het gebied van VTH taken tussen met gemeenten. g) P*Q op stuks niveau

¹ In de paragraaf bedrijfsvoering zijn vanaf pagina 22 een aantal zwakten en sterkten verder uitgewerkt voor het jaar 2023.

6 BEGROTING IN ÉÉN OOGOPSLAG

OVERZICHT VAN LASTEN (BEDRAGEN X € 1.000)

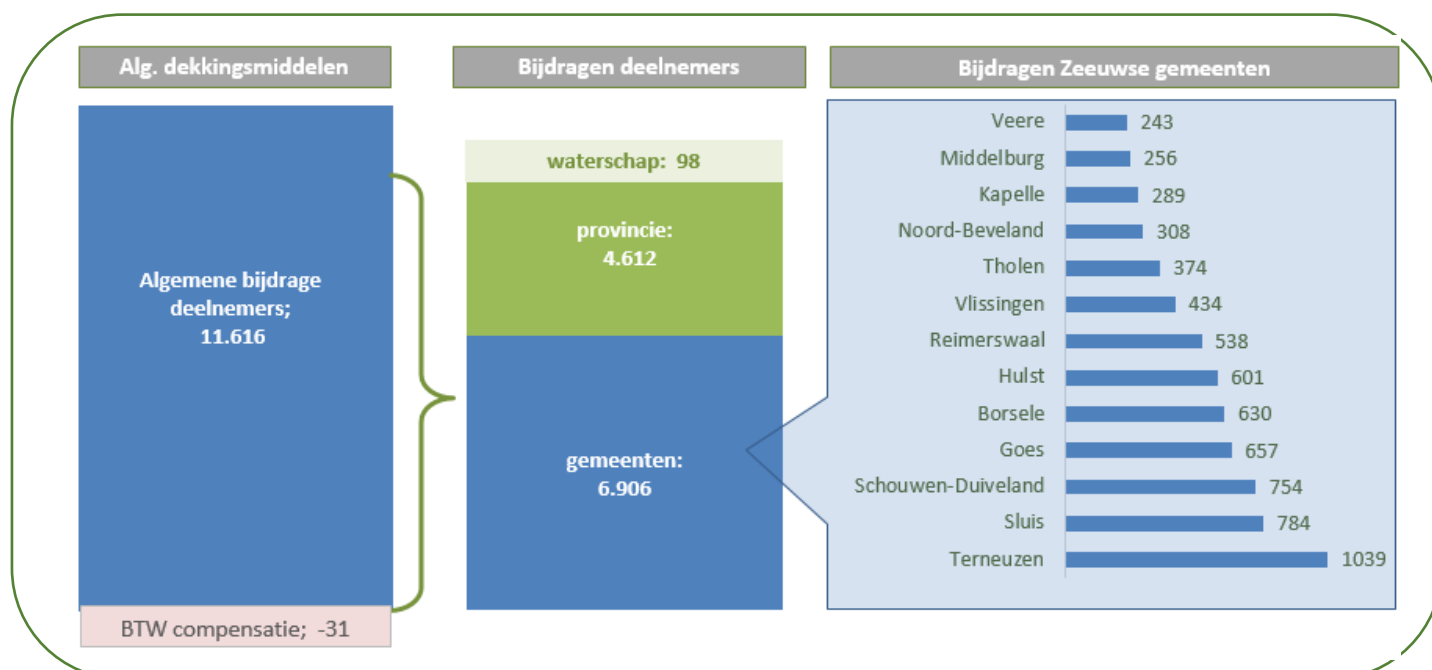
Lasten per programma

Lasten per kostensoort

OVERZICHT VAN BATEN (BEDRAGEN X € 1.000)

7 PROGRAMMAPLAN MILIEU

Overzicht baten en lasten programmaplan

Programma

- Programmalijn Vergunningverlening
- Programmalijn Toezicht en handhaving

Overzichten

- Algemene Dekkingsmiddelen
- Overhead
- VPB
- Onvoorzien

7.1 OVERZICHT BATEN EN LASTEN PROGRAMMAPLAN

Het onderstaande overzicht geeft de lasten en baten van het programmaplan weer. Dit betreft de weergaven van de lasten en baten op basis van de indeling van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Pagina 34 geeft de lasten en baten weer naar kostensoorten.

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
Lasten					
<u>Programma Milieu:</u>					
Programmalijn Milieu - Vergunningverlening	2.728	3.454	3.558	3.665	3.775
Programmalijn Milieu - Toezicht en Handhaving	4.215	4.551	4.686	4.826	4.969
Totaal lasten	6.943	8.005	8.244	8.491	8.744
Baten					
<u>Programma Milieu:</u>					
Programmalijn Milieu - Vergunningverlening	-	-	-	-	-
Programmalijn Milieu - Toezicht en Handhaving	-	-	-	-	-
Totaal baten	-	-	-	-	-

Er zijn geen baten voor het programmaplan.

7.2 PROGRAMMA MILIEU

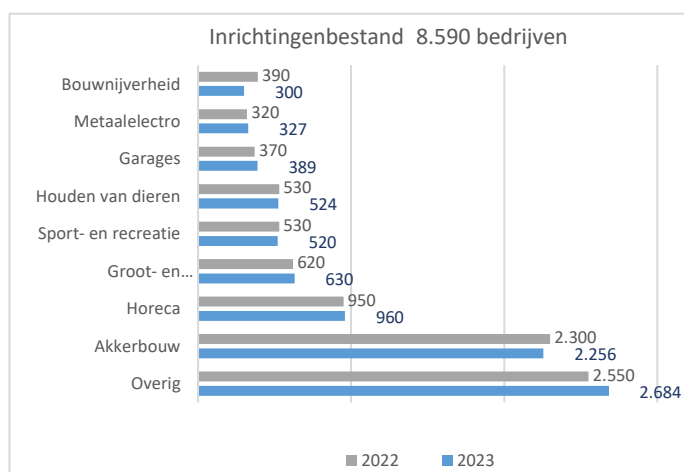
De missie is “RUD Zeeland voert namens de gemeenten, de provincie en het waterschap de taken vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu en natuur uit. RUD Zeeland werkt daardoor samen met gemeenten, de provincie en het waterschap aan een schone en veilige werk- en leefomgeving. Zij doet dit klantvriendelijk, professioneel, doelmatig en conform vastgelegde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen.”

RUD Zeeland is een uitvoeringsdienst. Het programma wat RUD Zeeland raamt, ligt grotendeels vast in de systematiek P*Q. De invoering van deze systematiek harmoniseert de kwaliteitsniveaus van elke deelnemer. De organisatie volgt de Kwaliteitscriteria 2.2 volledig wat betreft opleidingsniveau, werkniveau, aanvullende kennis en de frequentie.

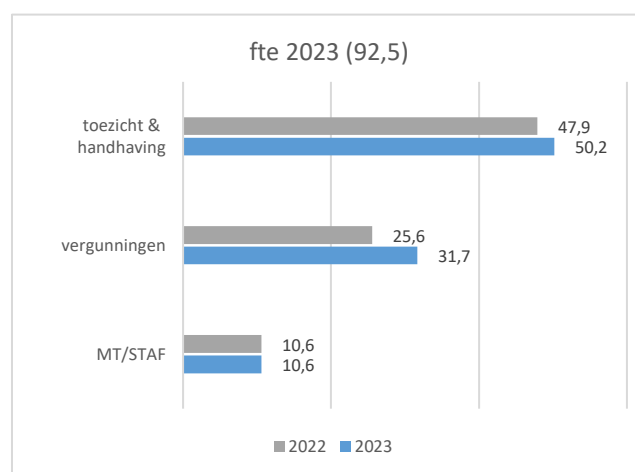
Het rekenmodel P*Q bepaalt aan de hand van het bedrijvenbestand van RUD Zeeland het kwaliteitsniveau (kentallen), de werkzaamheden en de formatie voor RUD Zeeland. In samenspraak met de deelnemers werkt de RUD Zeeland de inzet voor 2023 verder uit in de jaarplannen die zij met de individuele deelnemers afsluit.

PROGRAMMA MILIEU IN CIJFERS

Grafiek 1

Grafiek 2

Inrichtingenbestand

Het inrichtingenbestand (peildatum 1 april 2021) bevat circa 8.590 bedrijven die op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer een type B of type C bedrijf zijn. De bovenstaande grafiek 1 geeft op brancheniveau het verschil tussen het inrichtingenbestand voor de begroting van 2022 en 2023 weer. Het inrichtingenbestand kent 44 verschillende branches. Branches met een populatie tot 300 bedrijven vallen in de categorie ‘overig’.

Formatie

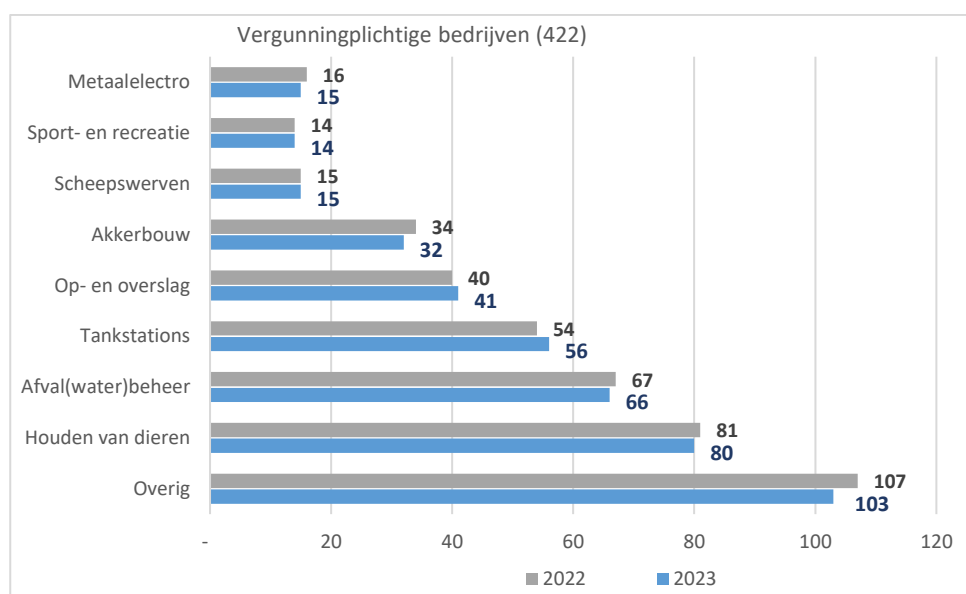
De formatie berekenen we op basis van geraamde uren mede gebaseerd op de kentallen voor onze producten en het inrichtingenbestand. Grafiek 2 geeft de begrote aantal fte's (inclusief overhead) weer voor 2022 en 2023. Voor 2023 is totaal 92,5 fte begroot; 8,4 fte meer dan 2022 (in de primaire begroting). Deze mutatie bestaat uit een toename bij de afdeling vergunningverlening van 6,1 fte als gevolg van de extra geraamde inzet voor gemeente Vlissingen, provincie Zeeland, de begrotingswijzigingen externe veiligheid en actualisaties vergunningen. De toename bij toezicht en handhaving (2,3 fte) wordt veroorzaakt door extra geraamde inzet voor gemeente Vlissingen en provincie Zeeland.

PROGRAMMALIJN VERGUNNINGVERLENING

Vergunningverlening richt zich op verstrekken van milieuvergunningen, het behandelen van meldingen Activiteitenbesluit en beschikkingen in het kader van de Wet Bodembescherming. De medewerkers adviseren ook het bevoegd gezag over melding- of vergunningplicht van bedrijven wanneer zij een bouwaanvraag indienen. Specialisten behandelen meldingen vuurwerk, geven advies over externe veiligheid en geluid, bv. bij bestemmingsplannen. De specialisten Bodem plannen en coördineren bodemsaneringen.

Vergunningverlening in cijfers

Grafiek 3

Het aantal vergunning plichtige bedrijven neemt met 6 bedrijven af van 428 (peildatum 1-4-2020) naar 422 (peildatum 1-4-2021).

Kritische prestatie indicatoren

Vergunningaanvragen moet de RUD Zeeland binnen wettelijke termijnen afhandelen. Op 13 september 2021 besprak en onderschreef het dagelijks bestuur het belang van actualiteit van vergunningen. Voor een periode van vijf jaar zijn er 27 actualisatietoetsen per jaar geraamd. Op basis van onderstaande KPI monitoren we de voortgang. Provincie Zeeland en RUD Zeeland zullen over de inzet in het kader van grensoverschrijdende milieueffecten (Helsinki – Espoo verdrag) in 2022 hernieuwde afspraken maken. Op basis van onderstaande KPI rapporteren we over deze inzet.

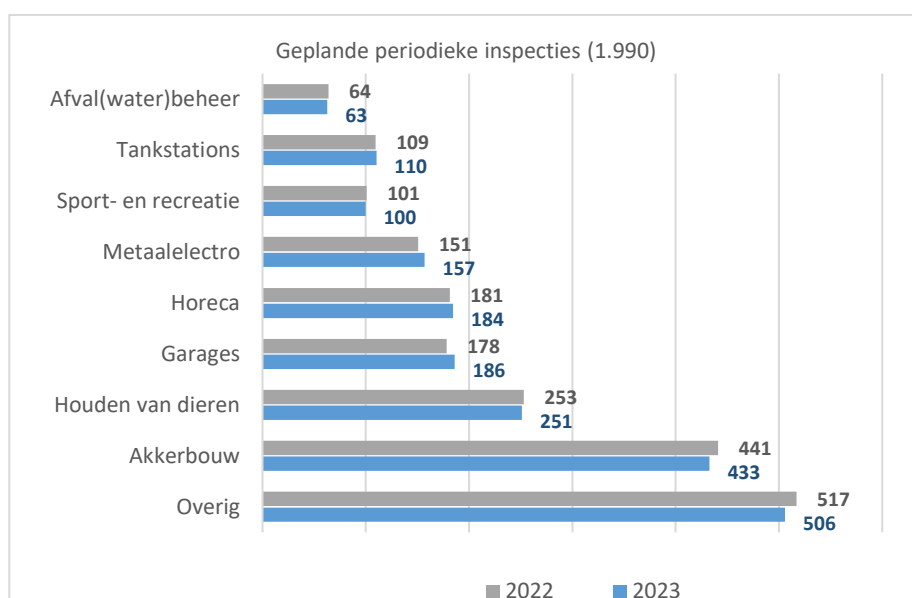
Omschrijving	KPI
Termijnen vergunningen	90% binnen de wettelijke termijn.
Actualisatietoetsen	100% van de geplande toetsen.
Helsinki	100% van de geplande uren

PROGRAMMALIJN TOEZICHT & HANDHAVING

Toezicht en Handhaving houdt toezicht op de naleving van wet- en regelgeving. Dit toezicht plannen we jaarlijks op basis van de vijfjaren planning, die we baseren op een uitgevoerde risicoanalyse. Daarnaast behandelen we waarnemingen, ontwikkelingen en signalen of klachten van burgers en bedrijven. Waar nodig voeren we naar aanleiding hiervan inspecties uit. Om overtredingen te beëindigen of te bestraffen zetten we handhavende middelen in.

Toezicht en handhaving in cijfers

Grafiek 4

Ons inrichtingenbestand bevat circa 7.300 bedrijven die in aanmerking komen voor een periodieke inspectie. Afhankelijk van het risicoprofiel van het bedrijf inspecteren we het minimaal jaarlijks, 2-jaarlijks of 5-jaarlijks. Voor 2023 inspecteren we naar verwachting 1.990 bedrijven.

Kritische prestatie indicatoren

De afdeling Toezicht en Handhaving zal het toezicht de komende jaren doorontwikkelen naar risicogericht toezicht waarbij alle vormen van toezicht ingezet zullen worden. Het risicogericht toezicht voeren we uit binnen de geraamde uren (P*Q) voor het product TH01 Inspecties.

Het consequent toepassen van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) leidt tot strafrechtelijke opvolging bij overtredingen met onomkeerbare milieuschade. Onder meer via onderstaande KPI monitoren we deze opvolging.

Omschrijving	KPI
Uitvoering controles	95% van het aantal geraamde uren voor inspecties (TH01).
Strafrecht	95% van geconstateerde overtredingen met onomkeerbare milieuschade krijgt strafrechtelijke opvolging.

8 OVERZICHTEN

OVERHEAD

In overeenstemming met het BBV geeft de RUD in deze begroting de overheadkosten weer.

Overhead (bedragen * € 1.000)	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
Organisatie kosten incl. salarissen	3.019	3.194	3.269	3.345	3.423
Huur onroerende zaken	182	186	189	193	197
Accountantskosten	22	25	25	26	26
Ondernemingsraad	9	9	9	10	10
Implementatiekosten P*Q	-	-	-	-	-
Totaal lasten	3.232	3.414	3.493	3.573	3.656

De overheadkosten bevatten alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces. De begrote overheadkosten voor 2023 bedraagt met € 3,4 miljoen (29,5%) van de totale lasten dit is ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 2022 € 3,2 miljoen (31,3%) een daling van 1,8%.

HEFFING VENNOOTSCHAPSBELASTING

Met ingang van 2016 valt de RUD Zeeland evenals gemeenten, waterschappen en provincies onder de vennootschapsbelastingplicht (Vpb). In overleg met de belastingdienst is met behulp van de gemeente Terneuzen bepaald dat RUD Zeeland onder voorwaarden vrijgesteld is van vennootschapsheffing of vennootschapsplicht.

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Algemene bijdrage deelnemers	9.991	11.590	11.911	12.241	12.580
Materieel budget bijdrage deelnemer*	26	26	27	27	28
BTW-compensatie Waterschap Scheldestromen	-30	-31	-31	-32	-32
Frictiekostenvergoeding	288	-	-	-	-
Ottrekking algemene reserve	50				
Totaal dekkingsmiddelen	10.325	11.585	11.906	12.236	12.575

*materieel budget voor indirecte lozingen.

Voor het berekenen van de bijdrage 2023 van de deelnemers gaan we uit van de kentallen uit het rapport P*Q zoals het algemeen bestuur vaststelde op 20 maart 2017, Evaluatie P*Q, en het inrichtingenbestand per 1 april 2021. En de extra taken ingebracht door gemeente Vlissingen en provincie Zeeland en de begrotingswijzigingen als gevolg van externe veiligheid en actualisatie vergunningen.

Conform de bijdrageverordening actualiseren we de bijdrage 2023 van de deelnemers op basis van het inrichtingenbestand per 1 april 2022. De uitkomsten daarvan verwerken we in de Jaarplannen voor 2023.

Dit leggen we via een begrotingswijziging aan het algemeen bestuur voor. Het waterschap verrekent de btw in tegenstelling tot de andere deelnemers niet. RUD Zeeland compenseert dit.

ONVOORZIEN

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Onvoorziene lasten	150	166	169	172	175
Totaal onvoorziene lasten	150	166	169	172	175

Om te voorkomen dat we eventuele tegenvallers niet kunnen opvangen, nemen we in de begroting een post onvoorzien op. De directeur van RUD Zeeland mag beschikken over onvoorzien tot een bedrag van € 25.000 per besluit. RUD Zeeland informeert het dagelijks en algemeen bestuur over besluiten ten laste van onvoorzien.

9 PARAGRAFEN

In het Besluit Begroting en Verantwoording staan zeven verplichte paragrafen voor provincies, gemeenten en hun gemeenschappelijke regelingen:

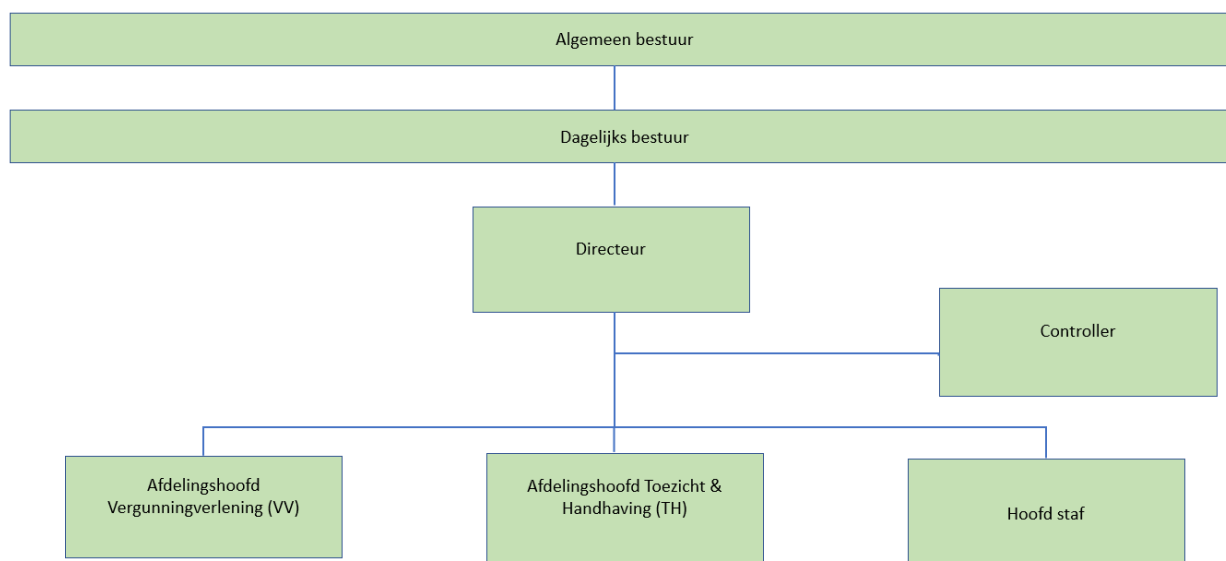
- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Deze paragrafen zijn niet allemaal relevant voor de RUD Zeeland. In deze begroting staan de volgende paragrafen:

- Bedrijfsvoering
- Financiering
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

9.1 PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

BOUWSTEEN STRUCTUUR

Een goede bedrijfsvoering ondersteunt de uitvoering van het programma Milieu. De uitgangspunten voor de uitvoering staan in het **bedrijfsplan**. Hierin staan onze doelstellingen en het besturingsmodel (Big 8).

Het rapport **P*Q** en de **PDC²** bevatten onze producten en diensten, de geleverde kwaliteit en de verrekensystematiek van de bijdragen. De uitvoering van de uitgangspunten maken we concreet door het opstellen van een jaarlijkse **(meerjaren)begroting**.

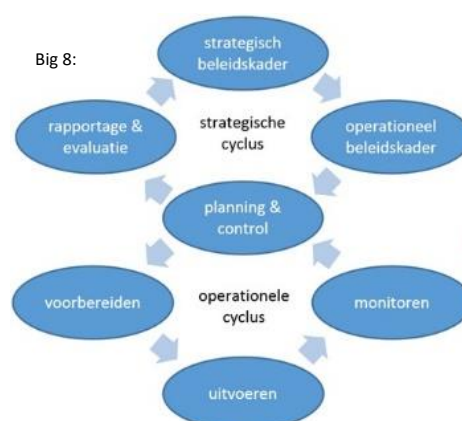
De begroting bevat de raming van formatie en bestedingen.

We benoemen in de begroting op basis van de SWOT-analyse

aandachtspunten in lijn met het bedrijfsplan en nieuwe ontwikkelingen

en brengen daarmee focus aan op inzet van mensen en middelen. We

stellen met iedere deelnemer een **dienstverleningsovereenkomst (DVO)** op. De DVO bevat onder andere de raming die we met de betreffende deelnemer overeenkomen over de levering van diensten en producten. We rapporteren vervolgens driemaal per jaar aan het bestuur over de voortgang van de te leveren prestaties en benoemde speerpunten via twee bestuurs**rapportages** en een **eindrapportage** (jaarstukken).

Afdeling Staf

De afdeling staf is de schakel tussen de organisatie en de uitvoering op de bedrijfsvoering. Het hoofd van de Staf verzorgt de coördinatie van deze taken. Het secretariaat voert ondersteunende werkzaamheden uit voor de besturen, de begeleidingscommissie, het deelnemersoverleg, het managementteam en project- en werkgroepen.

De uitvoering van planning en control: de begroting, de jaarstukken, de deelnemers-, bestuurs- en managementrapportages en het materieel budget. Deze zijn in handen van de controller en de specialist financiën, planning en control. De controller is daarnaast adviseur van het managementteam en ziet toe op rechtmatigheid en doelmatigheid van toepassing van financiële middelen. De kwaliteitsmedewerker onderhoudt en houdt toezicht op alle processen in TimeTell, IZIS, Squit XO, het kwaliteitshandboek en SharePoint. De informatiespecialist verzamelt, bewaakt, presenteert en archiveert data (kennis) en informatie en ondersteunt het applicatiebeheer van onze systemen.

² Product-Diensten Catalogus

De medewerkers van de staf zetten zich ook in voor de diverse projecten en projectmatige werkzaamheden van de RUD; denk hierbij aan P*Q, implementatie Omgevingswet, PDC, werkgroep DVO, werkgroep uniform werken, werkgroep Ow, etc.

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Veel inhuur / uitbestede werkzaamheden , we relatief veel gebruik van externe capaciteit (circa 10-12% van onze begroting). (zwakte)	Door de beperkte regelcapaciteit in onze organisatie past een grote flexibele schil, zonder dat er sprake is van een duurzame relatie, niet in onze structuur.	Aanstellen personeel waar mogelijk en versterken duurzame relaties met inhuur.	Meerjarige overeenkomsten aangaan met inhuur en waar mogelijk preventief werven.	Voortgang + maatregelen.

BOUWSTEEN CULTUUR

Ondersteunend aan de strategie en werkwijze van RUD Zeeland stelden we kernwaarden op. De kernwaarden moeten een bijdrage leveren aan de resultaat- en klantgerichtheid van RUD Zeeland. De kernwaarden die geformuleerd zijn:

- Collegialiteit
- Respect
- Integriteit
- Klantgerichtheid

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Verandervermogen ; Door het hoge verandervermogen van het personeel kan de organisatie meebewegen met interne en externe ontwikkelingen (sterkte)	Flexibiliteit is onderdeel van de strategie van RUD Zeeland.	Binden en boeien van (toekomstig) vast en flexibel personeel en monitoren werkdruk	Vaststellen van een strategische personeelsbeleid + opleidingsplan KC2.2	Voortgang + maatregelen
Open en transparante organisatie : via rapportages is RUD Zeeland transparant voor deelnemers en overige belanghebbenden (sterkte).	Herkenbaarheid in uitvoering van de taken en betrokkenheid van de eigenaren is onderdeel van de identiteit van RUD Zeeland.	Verdere ontwikkeling en evaluatie van rapportages.	Vaststellen van een meerjarenplan van ontwikkelingen en projecten.	Voortgang + maatregelen

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Externe communicatie en profilering; een goede afstemming en profilering is noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden (zwakte).	Het productie niveau P*Q met het gewenste kwaliteitsniveau legt een fors beslag op de capaciteit van RUD Zeeland, waardoor er onvoldoende tijd overblijft voor afstemming.	Opstellen en uitwerken van een acties voor verbetering van onze communicatie en profilering. + meer capaciteit inzetten op communicatie	Processen aanpassen + Externe afstemming bespreken tijdens interviews	Voortgang + maatregelen

Stakeholdersonderzoek

Om de drie jaar houden we een stakeholdersonderzoek waarin we o.a. de kernwaarden toetsen en verbeterpunten vaststellen. In 2021 is het laatste onderzoek afgerond. Via de voortgangsrapportages informeren we ook in 2023 het dagelijks en algemeen bestuur over de voortgang van de geconstateerde verbeterpunten.

BOUWSTEEN MENSEN

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Natuurlijk verloop; de laatste, maar ook de komende jaren is er sprake van aanzienlijk natuurlijk verloop. (zwakte)	Het natuurlijk verloop leidt tot extra druk bij de zittende medewerkers. (Nieuwe) werkzaamheden moeten we opvangen en nieuwe medewerkers moeten we volledig opleiden en inwerken. We beschikken niet over structureel budget om deze kosten op te vangen.	Actualiseren van het geraamde natuurlijk verloop	Vaststellen van een strategische personeelsbeleid	Voortgang + maatregelen
Medewerkers ervaren een hoge werk- en regeldruk	Als gevolg van de hoge werk- en regeldruk blijven we op bepaalde punten achter in de doorontwikkeling en verbetering van onze organisatie.	Actualiseren benodigde capaciteit.	Benodigde capaciteit en financiering van de kosten vastleggen in voorstellen.	Voortgang + maatregelen

Kwaliteitscriteria

De resultaten van het onderzoek naar de kwaliteitscriteria 2.2 (eind 2021) geven samen met de uitkomsten P*Q richting aan de verdere opleiding van onze medewerkers in 2022 en 2023. Waar te weinig capaciteit binnen RUD Zeeland zelf aanwezig is, sluiten we waakvlamovereenkomsten met andere Omgevingsdiensten.

Medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO)

Om de drie jaar houden we een MTO. Het laatste onderzoek dateert van 2021. De geconstateerde verbeterpunten zijn onderdeel van de agenda's van de (afdelings)overleggen.

BOUWSTEEN MIDDELEN

De middelen gebruiken we om de activiteiten efficiënt en effectief uit te voeren. Daarbij gaat het om geld, kennis, technologie, materialen en diensten. We besteden deze taken grotendeels uit aan de PIOFACH-leverancier. Dit brengt een grote mate van afhankelijkheid met zich mee.

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Uitbesteding PIOFACH-taken: grote mate van afhankelijkheid en beperkt kunnen sturen (zwakte)	Door versterking van samenwerking ontstaat grotere effectiviteit.	Investeren in de relatie en vastleggen van afspraken.	Evaluatie in directieoverleg en monitoring van afspraken en klachten.	Uitkomsten evaluatie en klachten, voortgang en maatregelen.

BOUWSTEEN RESULTATEN

Rechtmatigheid

Met ingang van het boekjaar 2022 wordt de wetswijziging voor verantwoording rechtmatigheid van toepassing. Het dagelijks bestuur dient een rechtmatigheidsverantwoording af te geven in de jaarstukken. De commissie BBV stelde hiervoor in januari 2020 een modelverklaring op. Daarin staat dat in de paragraaf bedrijfsvoering het dagelijks bestuur een nadere toelichting geeft op zaken die de rechtmatigheid raken en hoe de beheersing is vormgegeven. Hierbij moet het dagelijks bestuur in ieder geval nadere toelichting geven op alle vermelde afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording. In de jaarrekening neemt het dagelijks bestuur de rechtmatigheidsverklaring op. De toelichting op de geconstateerde fouten en onduidelijkheden wordt opgenomen het jaarverslag, onderdeel paragraaf Bedrijfsvoering.

Relatiebeheer

Zowel RUD Zeeland als haar opdrachtgevers vinden relatiebeheer belangrijk. Het draagt bij aan de verdere opbouw van het vertrouwen tussen partijen door onder andere de verwachtingen over en weer af te stemmen. Zeker bij grote ontwikkelingen waar RUD Zeeland en haar opdrachtgevers samen voor staan, zoals de invoering van de Omgevingswet, is dit van belang. We richten het relatiebeheer in overleg met de deelnemers zo optimaal mogelijk in. Afspraken over de frequentie van contact en het evalueren van de samenwerking zijn daar onderdelen van. Naast het relatiebeheer investeren we de komende periode ook weer verder in interactie met onder meer de (nieuwe) bestuurders van onze deelnemers. Het doel hiervan is om beter inzichtelijk te maken waar we voor staan en aan te geven op welke wijze de deelnemers invloed hebben op ons functioneren.

Samenwerking externe partijen

Voor de taakuitvoering van RUD Zeeland is samenwerking met andere partijen essentieel om meer effect te bereiken voor een schoner en veiliger Zeeland. Het Stakeholdersonderzoek laat zien dat de externe partijen tevreden zijn over het functioneren van onze organisatie.

Op dit moment overleggen we periodiek met een groot aantal publieke, maar ook private partijen. Zo overleggen we regelmatig met onder andere de Omgevingsdienst.nl, Veiligheidsregio Zeeland, het Openbaar Ministerie, Politie en de Brabants- Zeeuwse Werkgeversvereniging, PORTIZ, ZLTO en Rijkswaterstaat voor verdere verbetering van de uitvoering van de taken van RUD Zeeland. De Algemeen Besturen van GGD, RUD en VRZ verkennen de mogelijkheden van samenwerking tussen de drie gemeenschappelijke regelingen.

De toeleveranciers van met name inhuur voor het primaire proces maar ook de PIOFACH-leverancier voor de ondersteunende processen zijn essentieel voor een goede uitvoering van de werkzaamheden.

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
Producten: producten worden op een uniforme en efficiënte (gecertificeerde) wijze geleverd (sterkte).	Een uniforme en efficiënte uitvoering van de taken is onderdeel van de missie van RUD Zeeland.	Vastleggen van afspraken conform ISO 9001:2015.	Audit van processen.	Uitkomsten audit, voortgang en maatregelen.
P*Q op stuks niveau (bedreiging)	De evaluatie P*Q schetst een aantal voor RUD zeeland onwenselijke gevolg bij verrekening P*Q op stuksniveau.	Actieve afstemming met deelnemers over de wijze van verrekening van de dienstverlening.	Via de reguliere bijeenkomsten raden, leden van de besturen en contactpersonen informeren.	Monitoren en evalueren
Registratiedruk (zwakte)	Een juiste, volledige en tijdige registratie is van groot belang voor juiste deelnemers-rapportages en juiste facturen. Dit betekent echter ook dat medewerkers meer tijd en aandacht moeten besteden aan hun registratie.	Afspraken vastleggen.	Medewerkers actief informeren over het belang van tijdregistratie.	Monitoren, evalueren en bijsturen.
Inbrengen taken (kans)	Door versnippering, de omvang van de taken of de kwaliteit van de uitvoering van de werkzaamheden kan bij deelnemers kwetsbaar zijn. Dit zijn redenen om werkzaamheden over te dragen aan RUD Zeeland.	Deelnemers actief informeren over de mogelijkheden van RUD Zeeland.	Via de reguliere bijeenkomsten raden, leden van de besturen en contactpersonen informeren.	Monitoren.
Externe ontwikkelingen (bedreiging)	Politiekgevoelige ontwikkelingen leiden tot vertragingen in procedures en aanvullende vragen van raden, staten, pers en politiek. Dit	Centrale regie communicatie rondom externe ontwikkelingen.	Actief informeren van deelnemers, bedrijven en personeel	Monitoren en evalueren.

Sterkte / Zwakten	Waarom	Plan	Do	Check + act
	leidt tot verdere verhoging van de werkdruk.			

9.2 PARAGRAAF FINANCIERING (TREASURY)

WET EN REGELGEVING

De Wet financiering decentrale overheden (Wet FIDO) kent als belangrijkste uitgangspunt het bevorderen van een solide financieringswijze. Met als doel het voorkomen van grote fluctuaties in de rentelasten, het beheersen van de renterisico's en het bevorderen van de transparantie en kredietwaardigheid. Het beheersen van de risico's uit zich concreet in de kasgeldlimiet, de renterisiconorm, het afsluiten van geldleningen en het uitzetten van gelden. Daarnaast bestaat de verplichting om een treasurystatuut op te stellen. In 2016 is het treasurystatuut voor de RUD Zeeland vastgesteld.

KASGELDLIMIET

Met de kasgeldlimiet is in de wet FIDO een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop overheidsinstanties de financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mogen financieren. Het doel hiervan is om renterisico's op korte termijn te beperken. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten voor bestemming, dus met uitzondering van stortingen in de reserves. Voor 2023 bedraagt de kasgeldlimiet € 0,9 mln.

RENTERISICO

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op lang lopende leningen te beperken. De renterisiconorm "speelt" bij de RUD Zeeland niet omdat de RUD Zeeland geen geldleningen heeft.

KOERS- EN VALUTARISICOBEGEER

We gaan geen belangrijke c.q. omvangrijke financiële transacties in vreemde valuta aan en we hebben daar ook geen plannen voor. Daarmee zijn er geen koers- en valutarisico's.

RISICOPROFIEL

Het renterisico bij de RUD is laag. Dit komt door het ontbreken van geldleningen en door het opstellen van een liquiditeitsplanning. Aan de hand van de liquiditeitsplanning monitoren we onze geldstromen en kunnen we daar op sturen

RENTESCHEMA

In het BBV is het verplicht om een renteschema op te nemen waaruit de rentekosten en de renteverdeling blijkt. Dit is voor RUD Zeeland niet relevant door het ontbreken van rentekosten.

9.3 PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Op 10 juli 2018 stelde het algemeen bestuur het beleidskader Weerstandsvermogen en Risicobeheersing vast. Dit beleidskader implementeerden we op 27 februari 2019 stelden we de resultaten van de eerste risico-inventarisatie vast.

Op 1 maart 2021 stelde het algemeen bestuur de geactualiseerde inventarisatie van de risico's vast.

RISICOSCORE 2023

Op organisatieniveau is per risico de gevolgklasse gerelateerd aan de kansklasse. Zo ontstaat de risicoscore. De risicoscore is bepalend voor de aandacht die een specifiek risico krijgt van het management en het bestuur.

De risicoscore (op organisatieniveau) op basis van de geactualiseerde risico-inventarisatie ziet er als volgt uit:

			de kansklasse (op basis van de geschatte waarde van de incidentie) die er als volgt uit:				
Kansklasse			< 10%	10 - 30%	30 - 50%	50 - 70%	> 70%
Gevolg- klasse				gemiddeld		gemiddeld	
			laag	laag	gemiddeld	hoog	hoog
5	groter dan 50.000	groot					a, b, c
4	tussen 40.000 en 50.000	gemiddeld groot					
3	tussen 30.000 en 40.000	gemiddeld					
2	tussen 15.000 en 30.000	gemiddeld klein	e				
1	tussen 5.000 en 15.000	klein	g			f	

GEÏDENTIFICEERDE RISICO'S EN DOORREKENING (BEDRAGEN IN €)

Omschrijving risico	Score	2022	2023	2024	2025	2026
a. Onbalans in taken		845.000	845.000	845.000	845.000	845.000
b. Onevenwichtig personeelsbestand en krapte op de arbeidsmarkt		605.000	605.000	605.000	605.000	605.000
c. Implementatie Omgevingswet		300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
d. Ondersteuning ICT als onvoldoende ervaren		-	-	-	-	-
e. Uitbestede taken (beperkte kwaliteitscriteria)		20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
f. Onveilige werkomstandigheden toezicht- en handhavingssuitvoering		10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
g. Inrichting van de huisvesting is niet optimaal		15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
Totaal benodigde weerstandscapaciteit		1.795.000	1.795.000	1.795.000	1.795.000	1.795.000

TOELICHTING EN ONTWIKKELINGEN

Risico's met een hoge kans en een groot gevolg (donkerrood):

- a.** Aanzienlijke onbalans tussen de omvang en aard van de taken en de omvang en **b.** Onevenwichtig personeelsbestand / krapte op de arbeidsmarkt

Belangrijke constatering bij *Onbalans in taken*, verschil tussen omvang en kwaliteit taken versus omvang en kwaliteit capaciteit, en een *Onevenwichtig personeelsbestand / krapte op de arbeidsmarkt* is dat dit feitelijk geen risico's betreffen maar een zekerheid zijn.

- c.** Implementatie van de Omgevingswet

De implementatie levert uitgaande van de invoering per 1 juli 2022 een set aan risico's op:

- per gemeente ontstaat een lokaal handhavingskader waardoor het risico op niet-juist handhaven toeneemt,
- bij de implementatie van de Omgevingswet vindt er verschuiving plaats van (vergunningverlening alsmede) toezicht en handhaving van inrichtingen naar activiteiten (hetgeen niet past niet in de huidige P maal Q systematiek),
- de implementatie c.q. uitvoering van de Omgevingswet vraagt andere (advies-)vaardigheden van medewerkers,
- lokale systemen dienen aan te sluiten op de landelijke voorziening van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) om informatie uit te wisselen en om aan te sluiten op de DSO dient RUD Zeeland de huidige applicatie te migreren naar een recentere versie (RX mission) waarbij de migratie mogelijk niet of niet tijdig plaatsvindt.

Ook risico de *Implementatie Omgevingswet* is naar alle waarschijnlijk geen risico maar een werkelijkheid.

Bovengenoemde donkerrode risico's detecteerden we ook al in 2019. Het managementteam managet deze risico's tot op heden door de productie in lijn te brengen met de beschikbare personele en materiële budgetten. Omdat geen ruimte wordt gepland voor ad hoc taken is de enige mogelijkheid bij onvoorziene inzet dit ten koste van de Zeeuwse Kwaliteit te laten komen. In financiële zin doen deze risico's zich dus niet per se voor, maar wel als milieurisico in de uitvoering. Op termijn is dit geen houdbare en dus een ongewenste situatie omdat (de kansen op) incidenten toe zullen nemen. In 2020 stelde de directie van RUD Zeeland een integrale toekomstvisie op (Toekomstvisie OD Zeeland 2021 – 2024). In deze toekomstvisie zijn ook concrete maatregelen opgenomen om de visie te realiseren onder meer op het gebied van onbalans tussen taken en personele capaciteit (inclusief flexibele schil), de onevenwichtige samenstelling van het medewerkersbestand voor wat betreft leeftijd, de krapte op de arbeidsmarkt en de gevolgen van de Omgevingswet. Deze risico-inventarisatie onderstreept daarmee de noodzaak van de voorgestelde maatregelen in de toekomstvisie.

Risico met een lage kans en met een (gemiddeld) klein gevolg (groen):

- e.** Alle taken op het gebied van PIOFACH (Personeel & Organisatie, ICT, Financiën en Communicatie) zijn uitbesteed bij een deelnemer waarbij de dienstverleningsovereenkomst in beperkte mate kwaliteitscriteria bevat.
- g.** De inrichting van de huisvesting is niet optimaal.

Risico met een gemiddeld lage kans en met een gemiddeld hoog gevolg (groen):

- f.** Onveilige werkomstandigheden bij de uitvoering van toezicht- en handhavingswerkzaamheden.

- d.** Ondersteuning ICT

We voorzien geen aanzienlijke risico's meer voor verbindingsproblemen en traagheid van het netwerk (ICT). Om deze problematiek op te lossen investeerden we afgelopen twee jaar in nieuwe apparatuur en een nieuwe ICT omgeving. Via de servicedeskmeldingen worden de connectieproblemen gemonitord. Indien nodig lossen we via maatwerk de problemen op.

WEERSTANDSCAPACITEIT VAN RUD ZEELAND

Het weerstandsvermogen; de beschikbare gedeeld door de benodigde weerstandscapaciteit, geeft de mate aan waarin de organisatie financiële tegenvallers kan opvangen.

De kwalificatie van de verschillende ratioklassen is als volgt:

Ratio weerstandsvermogen	Beoordeling
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

RUD Zeeland heeft als doel een ratio weerstandsvermogen te hebben in de categorie ‘voldoende’ dus tussen 1,0 en 1,4. In deze categorie is er een verantwoorde balans tussen enerzijds de aanwezige risico’s en anderzijds de financiële buffer om deze risico’s op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de organisatiedoelstellingen.

De benodigde weerstandscapaciteit afgezet tegen de aanwezige (incidentele en structurele) weerstandscapaciteit geeft het volgende beeld:

(in EUR)	2022	2023	2024	2025	2026
Totaal benodigde weerstandscapaciteit:	1.795.000	1.795.000	1.795.000	1.795.000	1.795.000
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit:	1.254.000	166.000	169.000	172.000	175.000
Incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit:	1.104.000	-	-	-	-
<i>Algemene reserve</i>	<i>888.000</i>	-	-	-	-
<i>Bestemmingsreserve P maal Q*</i>	<i>216.000</i>	-	-	-	-
<i>Stille reserves</i>	-	-	-	-	-
Structureel beschikbare weerstandscapaciteit:	150.000	166.000	169.000	172.000	175.000
<i>Onvoorzien</i>	<i>150.000</i>	<i>166.000</i>	<i>169.000</i>	<i>172.000</i>	<i>175.000</i>
<i>Aanvullende bijdragen deelnemers</i>	<i>P.M.</i>	<i>P.M.</i>	<i>P.M.</i>	<i>P.M.</i>	<i>P.M.</i>
Ratio weerstandscapaciteit:					
- enkelvoudig 2021	0,70				
- cumulatief tot en met 2025	0,22				

Het werkelijke weerstandsvermogen bedraagt dus voor 2022 enkelvoudig 0,7 en cumulatief (voor de jaren 2022 en met 2026) 0,22. De werkelijke ratio 2022 valt niet binnen het gewenst beleidsdoel, tussen 1,0 en 1,4, en het ratio voor de 2022 tot en met 2026 ligt aanzienlijk onder het beleidsdoel.

Zoals in deze paragraaf staat, zijn een drietal donkerrode risico’s werkelijkheid. Indien het algemeen bestuur de ‘Toekomstvisie Zeeland 2021 – 2024’ vaststelt, mitigeren we de donkerrode risico’s. Na mitigering van de donkerrode sluiten de risico’s veel beter aan bij de aard en omvang van onze activiteiten en bij de totaal beschikbare weerstandscapaciteit.

RISICO'S COVID -19

Door Covid-19 hebben we de wijze van uitvoering van onze werkzaamheden moeten aanpassen in 2020 en 2021. Dit heeft geleid tot creatieve oplossingen, waardoor onze werkzaamheden bijna onverminderd doorgang konden vinden. Natuurlijk hebben we extra kosten maar andere kosten, bijvoorbeeld reiskosten, zijn weer lager. We verwachten per saldo geen extra lasten voor 2023.

KENGETALLEN

In het BBV staat een voorschrift om een aantal specifieke kengetallen (inzake solvabiliteit, schuldquote, grondexploitatie, belastingcapaciteit en structurele exploitatieruimte) op te nemen in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing met een beoordeling van deze kengetallen. RUD Zeeland begroot geen rentelasten of aflossingen. Er is ook geen sprake van grond in exploitatie of inkomsten uit belastingheffing. De begrote structurele lasten zijn in evenwicht met de begrote structurele baten. Alleen het kengetal voor solvabiliteit is dus op RUD Zeeland van toepassing.

No.	Omschrijving	Jaarrekening 2020	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
1.	Solvabiliteit	48%	35%	35%	35%	35%	35%

Solvabiliteit: dit cijfer geeft inzicht in de mate waarin RUD Zeeland in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal is het eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal.

10 FINANCIËLE BEGROTING

In onderstaande financiële begroting staan alle lasten en baten naar kostensoort. Jaarschijf 2022 is de oorspronkelijke begroting, en is dus exclusief de begrotingswijzigingen externe veiligheid en actualisatie vergunningen maar inclusief de onttrekking van algemene reserve voor ondersteuning op het gebied van de omgevingswet.

ONTWIKKELINGEN FINANCIËN

• Consolideren begroting

Op 6 december 2021 stemde het algemeen bestuur in om de begrotingssystematiek, voor zover het gevolgen van de invoering van de Omgevingswet betreft, tot en met 2024 te consolideren. Door verschuiving van de bevoegdheden m.b.t. het thema bodem van provincie naar gemeenten maken we voor deze taken een uitzondering op de consolidatie. Vanaf het moment dat dit duidelijk is, zal hier een begrotingswijziging voor worden voorbereid. We gebruiken deze periode om met elkaar de gevolgen van de Omgevingswet te onderzoeken en te implementeren zoals, processen in te richten, kentallen te ontwikkelen, de PDC te actualiseren, verschuiving van bevoegdheden, en de gevolgen van de overgang van het begrip 'inrichting' naar 'activiteit' te bepalen. Overige wijzigingen, zoals ten gevolge van de evaluatie P*Q, gevolgen van de lopende onderzoeken van de provincie en samenwerking GGD, VRZ en RUD, en nieuwe taken (exclusief Ow), worden wel zoals gebruikelijk in de begroting of een begrotingswijziging meegenomen.

• Overzicht baten en lasten naar kostensoort.

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
1 Lasten					
a Personele lasten	8.174	9.309	9.587	9.873	10.167
b Personeel van derden	69	19	20	20	20
c Overige kosten	1.932	2.091	2.131	2.171	2.212
d Onvoorzien	150	166	169	172	175
Totaal lasten	10.325	11.585	11.906	12.236	12.575
2 Baten					
a Algemene bijdrage deelnemers	9.991	11.590	11.911	12.241	12.580
b Materieel budget bijdrage deelnemers	26	26	27	27	28
c BTW-compensatie Waterschap Scheldestromen	-30	-31	-31	-32	-32
d Frictiekostenvergoeding BRZO	288	-	-	-	-
e Onttrekkingen reserves	50	-	-	-	-
Totaal baten	10.325	11.585	11.906	12.236	12.575
Resultaat	-	-	-	-	-

Toelichting op 1. Lasten naar kostensoort:

1a. Personele lasten

Personele lasten * € 1.000)	(bedragen	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
Salarissen en sociale lasten		7.499	8.606	8.871	9.143	9.423
Reis-en verblijfkosten		443	494	504	513	523
Opleidingskosten		147	162	165	169	172
Opleidingskosten (POB)		83	40	41	42	43
Incidentele prestatiebeloning		19	23	23	23	24
Terugontvangst kosten		-16	-17	-17	-17	-18
Totaal lasten		8.174	9.309	9.587	9.873	10.167

De personele lasten zijn vanaf 2023 aanzienlijk hoger als gevolg van de eerder genoemde uitbreidingen voor Externe veiligheid, actualisaties vergunningen en extra taken provincie Zeeland en gemeente Vlissingen.

1b. Personeel van derden

Voor inhuur voor het programma Milieu is structureel € 19.000 begroot. In 2022 is de begroting incidenteel verhoogd met € 50.000 voor ondersteuning op het gebied van de invoering van de Omgevingswet. De kosten hiervan dekken we uit de algemene reserve (2^e begrotingswijziging 2022)

1c. Overige kosten

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
Organisatie kosten	1.565	1.710	1.743	1.776	1.810
Huur onroerende zaken	182	186	189	193	197
Geo-diensten	59	60	61	62	63
Milieuklachtenlijn	53	54	55	56	57
Overige directe kosten	43	47	48	49	50
Accountantskosten	22	25	25	26	26
Ondernemingsraad	9	9	9	10	10
Totaal overige kosten	1.932	2.091	2.131	2.171	2.212

De organisatie kosten zijn vanaf 2023 aanzienlijk hoger als gevolg van de eerder genoemde uitbreidingen in fte voor Externe veiligheid, actualisaties vergunningen en extra taken provincie Zeeland en gemeente Vlissingen.

1d. Onvoorzien

Om te voorkomen dat we eventuele tegenvallers niet kunnen opvangen, nemen we in de begroting een post onvoorzien op. De directeur van RUD Zeeland mag beschikken over onvoorzien tot een bedrag van € 25.000 per besluit. RUD Zeeland informeert het dagelijks en algemeen bestuur over besluiten ten laste van onvoorzien.

Toelichting op 2. Baten naar kostensoort:

2a. Algemene bijdrage deelnemers en 2b. Materieel budget bijdrage deelnemers

Op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten, bedraagt de begrote deelnemersbijdrage (inclusief materieel budget) voor 2023 € 11,6 miljoen. Het begrote materiële budget zijn de verwachte externe kosten voor de bemonstering van indirecte lozingen.

Onderstaande tabel geeft het verloop van de bijdrage ten opzichte van de begroting 2022 weer.

Omschrijving	Bedrag (x € 1000)
Deelnemersbijdrage 2022	10.017
1 ^e wijziging 2022: Externe veiligheid	200
2 ^e wijziging 2022: onttrekking reserve*	0
3 ^e wijziging 2022: Actualisatie vergunningen	155
Extra taken gemeenten (Vlissingen en Tholen)	99
Extra taken provincie	900
Terugdraaien schaalvoordeel	22
Inflatie (VZG norm)	296
Persoonlijk ontwikkelbudget	-43
Correctie Inrichtingenbestand	-30
Deelnemersbijdrage 2023	11.616

* De 2^e wijziging 2022 betreft de onttrekking van € 50.000 uit de algemene reserve voor implementatie Omgevingswet.
Deze wijziging heeft geen invloed op de hoogte van de deelnemersbijdrage.

2c. BTW compensatie

De BTW is voor waterschappen niet compensabel. Om die reden besloten we bij oprichting dat waterschap deze BTW krijgt gecompenseerd.

2d. Frictiekosten

Het schaalvoordeel als gevolg van de structureel hogere bijdrage door de inbrenging van extra taken door provincie Zeeland compenseert de frictievergoeding. De frictievergoeding door provincie Zeeland vervalt hierdoor vanaf 2023. Alle extra overgedragen werkzaamheden zorgen ervoor dat het geraamde schaalnadeel voor 2023 en verder, dit was voor 2023 geraamd op € 79.000, ook niet meer optreedt.

JAARREKENING RESULTAAT 2020

Op voorstel van de werkgroep “Aanpak voor een goede samenwerking tussen gemeenten en gemeenschappelijke regelingen” nemen we in de begroting een analyse op van de laatst vastgestelde jaarrekening (2020) en het effect hiervan op de begroting. Zo ontstaat er inzicht in de actuele financiële positie.

Saldo jaarrekening

Over het jaar 2020 realiseerden we een positief rekeningresultaat van € 451.000. Dit resultaat is als volgt tot stand gekomen:

Omschrijving	Resultaat (bedragen x € 1.000)
1. Resultaat 2 ^e Bestuursrapportage	276 V
2. Programma milieu	-61 N
3. Overhead	154 V
5. Algemene dekkingsmiddelen	175 V
6. Onvoorzien	12 V
7. Onttrekkingen	-104 N
Eindtotaal	451 V

Effecten van het jaarrekening resultaat 2020 voor de begroting 2023 zijn er niet. Het resultaat over 2020 komt door incidentele meevallers.

OVERZICHT VAN INCIDENTELE LASTEN EN BATEN 2023

Het overzicht incidentele lasten en baten geeft inzicht in de mate waarin er sprake is van 'materieel evenwicht'. Materieel evenwicht, of een reëel sluitende begroting, is een belangrijk uitgangspunt. De term materieel evenwicht houdt in dat de begroting voldoet aan bepaalde eisen. De belangrijkste daarvan is dat structurele lasten zijn gedekt door structurele baten. Incidentele lasten mogen worden gedekt door incidentele baten, waaronder onttrekkingen aan de reserves. Voor het begrip 'incidenteel' moet gedacht worden aan lasten en baten die zich gedurende maximaal 3 jaar voordoen (art.19 BBV). In de begroting 2023 zijn er geen incidentele lasten of baten geraamd.

GEPROGNOTISEERDE BALANS

De geprognostiseerde balans geeft inzicht in de verwachte schulden en bezittingen van de RUD van 2021 tot en met 2026.

Activa per 31 december (*€ 1.000)	Geprognostiseerde balans					
	2021 begroot	2022 begroot	2023 begroot	2024 begroot	2025 begroot	2026 begroot
Vaste activa	0	0	0	0	0	0
Vorraden	0	0	0	0	0	0
Kortlopende vorderingen	1.890	1.840	1.840	1.840	1.840	1.840
TOTAAL ACTIVA	1.890	1.840	1.840	1.840	1.840	1.840
Passiva per 31 december (*€1.000)						
Eigen Vermogen	890	840	840	840	840	840
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Langlopende leningen	0	0	0	0	0	0
Kortlopende schulden	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
TOTAAL PASSIVA	1.890	1.840	1.840	1.840	1.840	1.840
EMU saldo	0	0	0	0	0	0

Het eigen vermogen van afgerond € 890.000. In 2021 besliste het AB door middel van een 2^e begrotingswijziging 2022 om € 50.000 te onttrekken voor de nieuwe Omgevingswet.

11 DOOR HET ALGEMEEN BESTUUR TE AUTORISEREN

BEGROTINGSBEDRAGEN 2023

Het algemeen bestuur stelt de bij de programma's opgenomen budgetten vast. Onderstaande tabel geeft een overzicht van baten en lasten 2023.

	Begroting 2023 (bedragen * € 1.000)		
	lasten	baten	saldo
<u>Programma:</u>			
Programmalijn Milieu - Vergunningverlening	3.454	0	3.454
Programmalijn Milieu - Toezicht en Handhaving	4.551	0	4.551
<u>Overzichten:</u>			
Algemene bijdrage deelnemers (incl. BTW compensatie)		11.559	-11.559
Materieel budget bijdrage deelnemers		26	-26
Frictiekosten vergoeding		0	0
Overhead	3.414	0	3.414
Schaalnadeel overhead		0	0
Vpb	0	0	0
Onvoorzien	166	0	166
Saldo van baten en lasten	11.585	11.585	0
<u>Mutaties reserves:</u>			
Programmalijn Milieu - Vergunningverlening	0	0	0
Programmalijn Milieu - Toezicht en Handhaving	0	0	0
Resultaat	11.585	11.585	0

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van de RUD Zeeland op .../.../

De secretaris

De voorzitter,

12 BIJLAGEN

Bijlage 1 Baten en lasten per taakveld

Taakvelden (bedragen * € 1.000)	Begroting 2023		
	Lasten	Baten	Saldo
0.4 Overhead	3.414		3.414
0.8 Overige baten en lasten	166		166
7.4 Milieubeheer	8.005	11.585	-3.580
Totaal	11.585	11.585	0

Bijlage 2 meerjarig overzicht en berekening van de bijdrage per deelnemer

Bijdrage per deelnemer (in €, inclusief materieel budget en exclusief BTW compensatie Waterschap Scheldestromen)

Deelnemer	2022	2023	2024	2025	2026
Borsele	584.000	630.400	647.900	665.800	684.300
Goes	615.300	656.900	675.100	693.800	713.000
Hulst	578.100	601.200	617.900	635.000	652.600
Kapelle	266.700	288.500	296.500	304.700	313.100
Middelburg	222.900	256.200	263.300	270.600	278.100
Noord-Beveland	297.700	307.900	316.400	325.200	334.200
Reimerswaal	494.200	538.000	552.900	568.200	584.000
Schouwen-Duiveland	687.900	753.500	774.400	795.800	817.900
Sluis	744.100	783.600	805.300	827.600	850.500
Terneuzen	978.200	1.038.700	1.067.500	1.097.000	1.127.400
Tholen	332.800	373.900	384.300	394.900	405.800
Veere	226.200	243.100	249.800	256.800	263.900
Vlissingen	296.600	433.800	445.800	458.200	470.900
Waterschap Scheldestromen	95.500	98.100	100.800	103.600	106.500
Provincie Zeeland	3.596.400	4.611.700	4.739.600	4.870.800	5.005.700
TOTAAL	10.016.600	11.615.500	11.937.600	12.268.000	12.607.900

De deelnemersbijdrage is gewijzigd als gevolg van inflatie, het inrichtingenbestand en de uitbreiding van capaciteit als gevolg van begrotingswijzigingen externe veiligheid, actualisaties, extra taken gemeenten Vlissingen en provincie Zeeland en de mutatie van het persoonlijk ontwikkelbudget.

Conform de bijdrageverordening actualiseren we de bijdrage 2023 van de deelnemers op basis van het inrichtingenbestand per 1 april 2022. Ook maken we samen met de deelnemer werkafspraken voor 2023.

Beide mutaties verwerken we in het Jaarplan voor 2023. De uitkomsten van de actualisatie en werkafspraken kunnen leiden tot aanpassingen in de deelnemersbijdrage voor 2023. De begrotingswijziging die daar uit voortvloeit leggen we voor aan het algemeen bestuur.

begeleidingscommissie

datum 20 januari 2022
onderwerp ontwerp-begroting RUD-Zeeland 2023

aan het dagelijks bestuur van de RUD-Zeeland
p/a Postbus 35
4530 AA TERNEUZEN

Geacht bestuur,

De begeleidingscommissie heeft op 11 januari 2022 de ontwerp-begroting 2023 van de RUD Zeeland beoordeeld. In het ontwerp is het huidige beleid voor 2023 voortgezet en wordt een duidelijk beeld gegeven van de voorgenomen acties en bijbehorende kaders.

De begeleidingscommissie heeft de ambtelijke vertegenwoordigers van de RUD Zeeland verder een aantal tekstuele verbeter suggesties gegeven. Zonder tegenbericht gaat de begeleidingscommissie er van uit dat deze in de definitieve versie worden verwerkt.

Aanvullend brengen wij het volgende bij uw bestuur onder de aandacht:

- In het ontwerp is rekening gehouden met een indexering van 2,7%. De VZG-richtlijn voor indexering van gemeenschappelijke regelingen is nog niet formeel vastgesteld. Het percentage is door de RUD volgens de methode van de VZG-richtlijn berekend.
- In de paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing is de geactualiseerde risico-inventarisatie opgenomen. U constateert dat het vastgestelde beleid (Zeeuwse kwaliteit) en de hiervoor benodigde middelen niet met elkaar in lijn zijn.
- De beschikbare weerstandscapaciteit is hoger dan de richtlijn die door de VZG voor gemeenschappelijke regelingen is vastgesteld. Toch is het nog niet voldoende ter dekking van de geactualiseerde risico's.

Wij adviseren dan ook het volgende bij dit voorstel:

- In de aanbieding van de ontwerp Begroting 2023 voor een zienswijze aan de deelnemers het door de VZG vastgestelde indexpercentage te vermelden, indien dit dan bekend is.
- Het (beoogde) beleid en de benodigde middelen zo spoedig mogelijk met elkaar in overeenstemming te brengen.
- De nog vast te stellen integrale 'Toekomstvisie OD Zeeland 2021-2024 als basis hiervoor te gebruiken en dit samen met de deelnemers bestuurlijk vast te stellen.
- In de bestuurlijke conferentie van het algemeen bestuur op 20 januari 2022 met de deelnemers te spreken over een oplossingsrichting en tijdspad voor de uitwerking van bovenstaande.
- De (financiële) uitkomsten van één of meer oplossingsrichtingen zo spoedig mogelijk inzichtelijk te maken en via een voorstel aan het algemeen bestuur voor te leggen, zodat dit door de deelnemers kan worden meegenomen in de kaderstelling voor de (meerjaren)begroting van de deelnemers.

Met inachtneming van het voorgaande adviseert de begeleidingscommissie positief over dit voorstel.

Desgewenst is de begeleidingscommissie bereid de inhoud van deze brief nader toe te lichten.

De begeleidingscommissie verzoekt u deze reactie/dit advies aan de deelnemers en aan het algemeen bestuur beschikbaar te stellen.

Met vriendelijke groet,
namens de begeleidingscommissie,

voorzitter

Aan:
Gemeenteraden Zeeuwse gemeenten,
Provinciale Staten van Zeeland,
Algemene Vergadering Waterschap
Scheldestromen

ons kenmerk : 00292403
behandeld door :
telefoonnummer :
e-mail :

Terneuzen, 17 februari 2022

Betreft: ontwerpbegroting 2023

Geachte raadsleden, Statenleden en leden van de Algemene Vergadering,

Op 14 februari 2022 heeft het dagelijks bestuur van RUD Zeeland ingestemd met de ontwerpbegroting 2023 en het voorstel voor zienswijze voor te leggen aan de deelnemers. Door RUD Zeeland is in de begeleidingscommissie op 11 januari 2022 de ontwerpbegroting nader toegelicht. De begeleidingscommissie heeft in een beknopte reactie haar bevindingen ten aanzien van de ontwerpbegroting 2023 samengevat.

De ontwerpbegroting 2023, het concept voorstel dat aan het algemeen bestuur zal worden voorgelegd en de bevindingen van de begeleidingscommissie vindt u terug in de bijlagen bij deze brief.

De zienswijze kan onder vermelding van ons kenmerk **00292403** tot en met 16 mei 2022 worden ingediend bij de secretaris van het dagelijks bestuur van de RUD Zeeland (email: post@rud-zeeland.nl en in cc naar [redacted]).

De tijdig ingediende zienswijzen worden in het dagelijks bestuur van 27 juni 2022 behandeld. Daarna wordt de ontwerpbegroting met de daarop indiende zienswijzen ter besluitvorming voorgelegd aan het algemeen bestuur van 18 juli 2022. Over deze besluitvorming wordt uw raad, staten of algemeen bestuur geïnformeerd.

Hoogachtend,

[redacted]

[redacted]
Directeur RUD Zeeland

Provinciale Staten van Zeeland
T.a.v. de voorzitter

Onderwerp
Kwartaalrapportage meetpunt Sluiskil

Zaaknummer
5060

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 25 januari 2022

Geachte voorzitter,

Hierbij bieden wij u ter informatie het derde kwartaalrapport 2021 aan van het meetpunt Sluiskil. Op het meetpunt in Sluiskil meten we de luchtkwaliteit (fijnstof, totaalstof en stikstofoxide). In het rapport over het derde kwartaal zijn de meetresultaten opgenomen over de maanden juli tot en met september 2021.

De resultaten zijn redelijk consistent met de metingen in het eerste en tweede kwartaal. Volledigheidshalve verwijzen wij u naar de inhoud van het rapport.

DCMR geeft aan dat zij eind eerste kwartaal 2022 het eerste jaarrapport kunnen opleveren. Pas dan is het ook mogelijk om de meetresultaten te toetsen aan de geldende normen voor luchtkwaliteit. Deze normen zijn namelijk geformuleerd als jaargemiddelden.

De metingen voor fijnstof en NOx zijn online voor iedereen beschikbaar en de kwartaalrapportages publiceren we op de websites van de RUD-Zeeland en van ons. Wij zullen de jaarrapportage actief met omwonenden communiceren en uiteraard ook met u delen.

Wij houden u op de hoogte.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, plv. secretaris

Bijlagen:

1. Q3 rapportage meetpunt Sluiskil

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Monitoring luchtkwaliteit Sluiskil

Derde kwartaalrapportage 2021

Colofon

Raad van Accreditatie

De DCMR Milieudienst Rijnmond is door de Raad voor Accreditatie geaccrediteerd (L520) voor de NEN-EN-ISO/IEC 17025 norm voor een aantal verrichtingen met betrekking tot luchtkwaliteitsmetingen. In deze rapportage zijn geaccrediteerde verrichtingen aangegeven met een Q. In bijlage "Overzicht presentaties, normen en verrichtingen" wordt het overzicht gegeven van prestaties, meetonzekerheden, meetmethoden, geaccrediteerde en uitbestede verrichtingen. Interpretaties in deze rapportage vallen buiten de NEN-EN-ISO/IEC 17025 accreditatie.

Opdrachtgever(s)

Metingen zijn uitgevoerd in opdracht van:

- Provincie Zeeland	(4331 BK Middelburg)
---------------------	----------------------

Klachtenprocedure

Mochten er naar aanleiding van dit rapport nog vragen zijn, dan kunt u contact opnemen met de opsteller van dit rapport.

De afdeling Reguleren, Advies en Omgeving heeft een klachtenprocedure (P-04). Indien u van mening bent dat wij bij de uitvoering van het onderzoek in gebreke zijn gebleven, dan kunt u contact opnemen met de Teammanager LENE0 (telefoon 010 – 2468199).

Copyright

Dit is een uitgave van DCMR Milieudienst Rijnmond, Postbus 843, 3100AV, Schiedam. Deze uitgave, of delen hiervan, mogen worden gepubliceerd zonder toestemming, doch uitsluitend met bronvermelding.

Monitoring luchtkwaliteit Sluiskil

Derde kwartaalrapportage 2021

Kwaliteitstoets	<i>Paraaf</i>	Autorisatie	<i>Paraaf</i>
Naam		Naam	
		Functie	Teammanager

Auteur(s) :
Afdeling :Reguleren, Advies en Omgeving
Documentnummer :22325934
Datum :10 december 2021

DCMR Milieudienst Rijnmond
Parallelweg 1
Postbus 843
3100 AV Schiedam
T 010 - 246 80 00
F 010 - 246 82 83
E info@dcmr.nl
W www.dcmr.nl

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Doel en locatie	6
1.2 Wetgeving	6
1.3 Informatie verontreinigende componenten	7
2 Meetresultaten	8
2.1 Kwartaal-, maand-, en daggemiddelden	8
2.2 Pollutierozen	9
Bijlage: overzicht prestaties en normen verrichtingen	12

Samenvatting

Eind 2020 zijn de luchtkwaliteitsmetingen in Sluiskil, gemeente Terneuzen gestart. Dit is de rapportage over het derde kwartaal.

PM₁₀

De kwartaalgemiddelde concentratie PM₁₀ is in Sluiskil hoger dan bij het regionale achtergrondstation Philippine en stadsachtergrondstation Schiedam. In dit derde kwartaal werd op één dag de daggemiddelde norm voor PM₁₀ overschreden, waar een overschrijding van maximaal 35 dagen per kalenderjaar is toegestaan.

Als aanvulling op de pollutierozen is gekeken naar de individuele uurwaarden met PM₁₀-concentraties groter dan 75 µg/m³. Hierbij valt met name voor PM₁₀ op dat de hoogste concentraties in meerderheid voorkomen uit de windrichting van 40 a 50 ° (uit het noord-oosten), en aan de randen van de dag; tussen 07.00 en 09.00h en ook tussen 20.00 en 22.00h. Een specifieke verklaring hiervoor is nog niet gevonden, maar dit lijkt een lokale bron te zijn.

PM_{2,5}

De kwartaalgemiddelde concentratie PM_{2,5} is in Sluiskil wat hoger dan bij het stadsachtergrondstation Schiedam.

NO₂

De kwartaalgemiddelde concentratie NO₂ in Sluiskil is hoger dan bij het regionale achtergrondstation Philippine en lager dan bij stadsachtergrondstation Schiedam.

TSP

De TSP-concentraties zijn licht hoger dan PM₁₀-concentraties; wat ook verwacht mag worden, omdat TSP ook grotere en zwaardere deeltjes dan PM₁₀ nog meewegen. In september is het verschil tussen de TSP- en PM₁₀-concentratie wat groter, de oorzaak hiervoor is niet bekend.

Omdat er nog maar negen maanden gemeten wordt, is een toetsing aan jaargemiddelde normen nog niet mogelijk.

1 Inleiding

1.1 Doel en locatie

Eind 2020 zijn luchtkwaliteitsmetingen in Sluiskil gestart; de metingen worden in opdracht van de provincie Zeeland door DCMR Milieudienst Rijnmond uitgevoerd. Het meetstation staat aan de Stroodorpestraat, zie figuur 1. Op het meetstation worden de concentraties fijnstof (PM_{10} en $PM_{2.5}$), totaal stof (TSP) en stikstofoxiden (NO_2 , NO en NO_x) bepaald.

Een meetstation wordt standaard getypeerd als een wegstation, stadsachtergrondstation, regionaal achtergrondstation of industriestation. Het meetstation in Sluiskil is getypeerd als een industriestation, vanwege de (mogelijke) invloed van de industrie aan de overzijde van het Kanaal van Gent naar Terneuzen.

Figuur 1. De locatie van het luchtmeetstation

De metingen voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit uit 2007 (Rbl2007). De luchtkwaliteitsmetingen van de DCMR zijn geaccrediteerd zoals vastgelegd in NEN-EN-ISO/IEC 17025:2005.

Het doel van de metingen is een beeld te verkrijgen van de lokale luchtkwaliteit in Sluiskil.

1.2 Wetgeving

De meetresultaten van stikstofdioxide en fijnstof (PM_{10}) kunnen worden getoetst aan luchtkwaliteitseisen uit de Wet milieubeheer (gebaseerd op de Europese luchtkwaliteit richtlijn 2008/50/EG). Zie tabel 1. Dit zijn allen jaargemiddelde normen, dus een toetsing is nog niet mogelijk.

Tabel 1. Grens- en advieswaarden Wet milieubeheer en WHO.

Compo- nent	Middelingstijd	EU Grenswaarde	WHO advieswaarde	Opmerkingen
PM₁₀	Jaargemiddelde	40 µg/m ³	20 µg/m ³	
PM₁₀	Daggemiddelde*	50 µg/m ³		Maximaal 35 dagen per kalenderjaar overschrijding toegestaan.
PM_{2.5}	Jaargemiddelde	25 µg/m ³	10 µg/m ³	
NO₂	Jaargemiddelde	40 µg/m ³	40 µg/m ³	
NO₂	Uurgemiddelde (99.8 percentiel)	200 µg/m ³		Maximaal 18 uur per jaar overschrijding toegestaan
TSP	Voor TSP bestaat er geen wettelijke Europese of WHO-norm			

*) Deze norm komt in de praktijk overeen met een jaargemiddelde concentratie van 31,2 µg/m³.

1.3 Informatie verontreinigende componenten

1.3.1 Fijnstof (PM₁₀ en PM_{2.5})

Op basis van de (aerodynamische) diameter van zwevende deeltjes wordt er onderscheid gemaakt tussen PM_{2.5} en PM₁₀. De term PM₁₀ wordt gebruikt voor PM (Particulate Matter) met een (aerodynamische) diameter van 10 µm of kleiner; de term PM_{2.5} voor PM met een (aerodynamische) diameter van 2,5 µm of kleiner.

De chemische samenstelling en grootteverdeling van de deeltjes die samen aangeduid worden als PM kunnen variëren. De belangrijkste door mensen veroorzaakte uitstoot komt van transport, industrie en landbouw. Belangrijke natuurlijke bronnen zijn zeezoutaerosol en opwaaiend bodemstof. Een deel van de door mensen veroorzaakte PM-achtergrondconcentratie komt uit het buitenland.

1.3.2 Totaal stof (TSP)

Totaal zwevend stof (Total Suspended Particulates, ofwel TSP) komt in de atmosfeer terecht door een natuurlijke oorzaak of menselijke activiteit. TSP bestaat in de praktijk uit deeltjes met een diameter tot ongeveer 40 micrometer; hier vallen dus meer deeltjes onder dan PM₁₀ en PM_{2.5}. De voornaamste menselijke bronnen zijn raffinaderijen, verkeer, op- en overslag. Natuurlijke bronnen zijn onder andere bodemstof en opstuivend duinzand.

1.3.3 Stikstofdioxide (NO₂)

Stikstofdioxide (NO₂) ontstaat bij verbrandingsprocessen. De belangrijkste bronnen zijn verkeer, industrie en energiecentrales. Hoge concentraties komen vooral voor langs drukke verkeerswegen. NO₂ speelt ook een rol bij fotochemische luchtverontreiniging (smog). Onder invloed van zonlicht reageert NO₂ met zuurstof (O₂) tot ozon (O₃).

2 Meetresultaten

2.1 Kwartaal-, maand-, en daggemiddelden

Tabel 2 toont de kwartaal- en maandcijfers van het derde kwartaal van 2021 voor het meetstation in Sluiskil. Als referentie staan in de tabellen ook de PM₁₀- en NO₂-gemiddelden van het regionale achtergrondstation Philippine van het RIVM en van het stadsachtergrondstation in Schiedam. Het station Philippine ligt dichtbij Sluiskil en meet de luchtkwaliteit die niet rechtstreeks door lokale bronnen belast is: de regionale achtergrond. Meetstation Schiedam is verder weg gelegen en is een stadsachtergrondstation dat informatie oplevert over concentraties in een stad, enigszins onder invloed van de Rijnmondse industrie en scheepvaart, waarbij er in de directe omgeving van het meetstation geen directe blootstelling van bijvoorbeeld verkeer is.

Tabel 2. Kwartaal-, maand-, dag- en lopend jaargemiddelde PM₁₀- en NO₂-concentraties voor de meetstations Sluiskil, Philippine en Schiedam, concentraties weergegeven in µg/m³.

Maand	Sluiskil Industriestation	Philippine Regionale achtergrond	Schiedam Stadsachtergrond
<i>Maand- en kwartaalgemiddelden PM₁₀</i>			
Juli	21,2	14,8	20,3
Augustus	17,7	12,6	16,3
September	26,6	16,1	23,4
Kwartaal	21,8	14,5	20,0
<i>Aantal dagen PM₁₀ > 50 µg/m³, 35 dagen overschrijding toegestaan</i>			
Juli	0	0	0
Augustus	0	0	0
September	1	0	0
Kwartaal	1	0	0
<i>Maand- en kwartaalgemiddelden PM_{2.5}</i>			
Juli	10,7	NVT	11,4
Augustus	8,2		7,7
September	15,1		12,9
Kwartaal	11,3		10,7
<i>Maand- en kwartaalgemiddelden NO₂</i>			
Juli	14,0	8,8	16,7
Augustus	12,3	7,4	17,0
September	19,8	13,4	28,0
Kwartaal	15,4	9,9	20,6
<i>Maand- en kwartaalgemiddelden TSP</i>			
Juli	22,2	NVT	NVT
Augustus	17,6		
September	29,2		
Kwartaal	23,0		

PM₁₀

De kwartaalgemiddelde concentratie PM₁₀ is in Sluiskil hoger dan bij het regionale achtergrondstation Philippine en stadsachtergrondstation Schiedam.

PM_{2.5}

De kwartaalgemiddelde concentratie PM_{2.5} is in Sluiskil wat hoger dan bij het stadsachtergrondstation Schiedam.

NO₂

De kwartaalgemiddelde concentratie NO₂ in Sluiskil is hoger dan bij het regionale achtergrondstation Philippine en lager dan bij stadsachtergrondstation Schiedam.

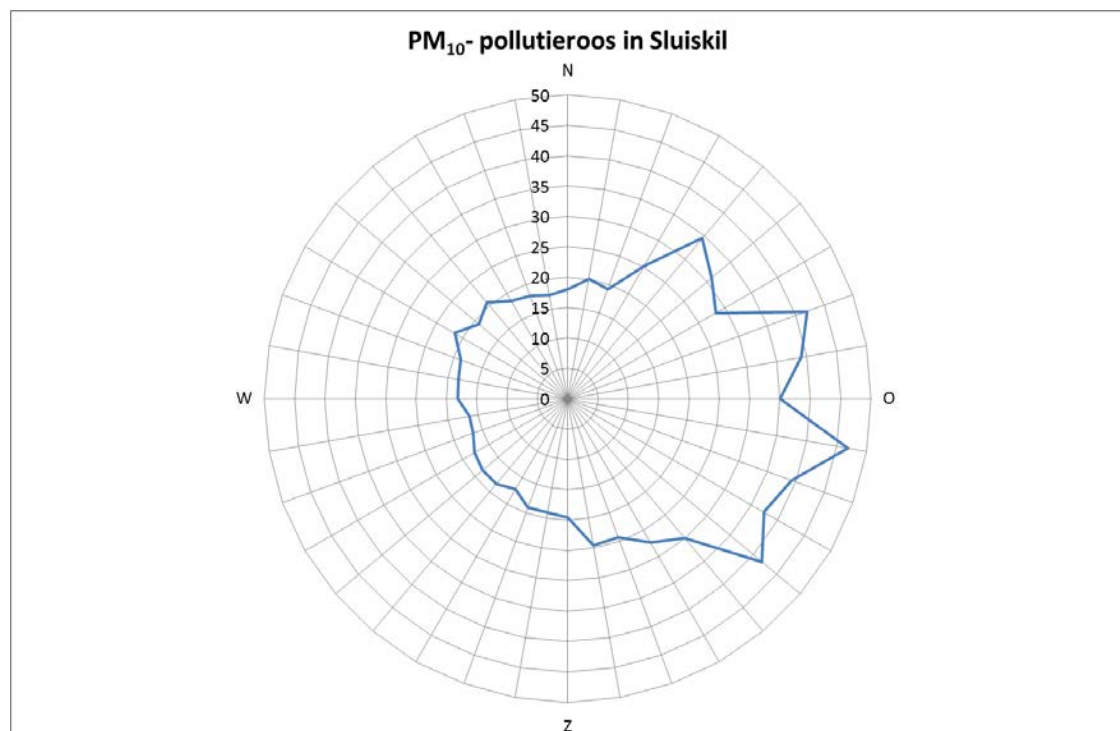
TSP

TSP-concentraties in Sluiskil worden in deze rapportages niet vergeleken met andere locaties, maar kunnen wel worden vergeleken met PM₁₀-metingen op dezelfde locatie. TSP-concentraties zijn licht hoger dan PM₁₀-concentraties; wat ook verwacht mag worden, omdat TSP ook grotere en zwaardere deeltjes dan PM₁₀ nog meeneemt. In september is het verschil tussen de TSP- en PM₁₀-concentratie wat groter, de oorzaak hiervoor is niet bekend.

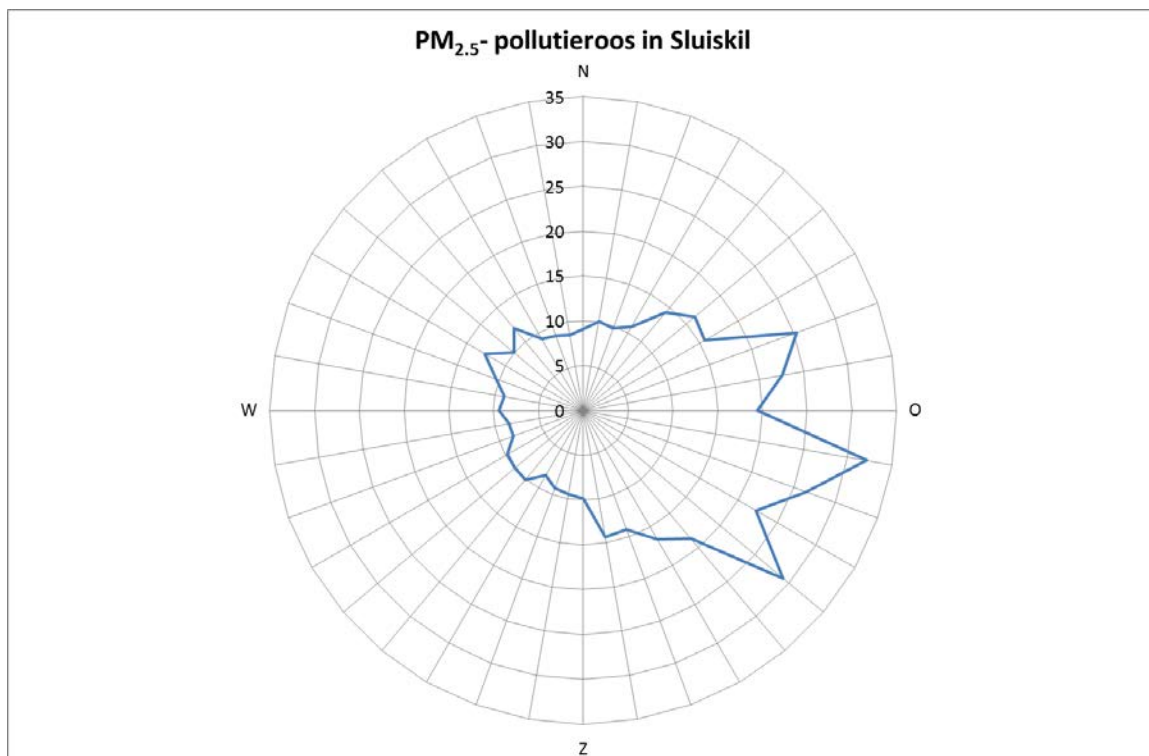
De verschillen tussen PM₁₀ en PM_{2.5} zijn wel wat groter dan het verwachte gemiddelde, maar dat geldt ook voor Schiedam en zou dus meer met de achtergrond luchtvervuiling dan met lokale omstandigheden te maken kunnen hebben.

2.2 Pollutierozen

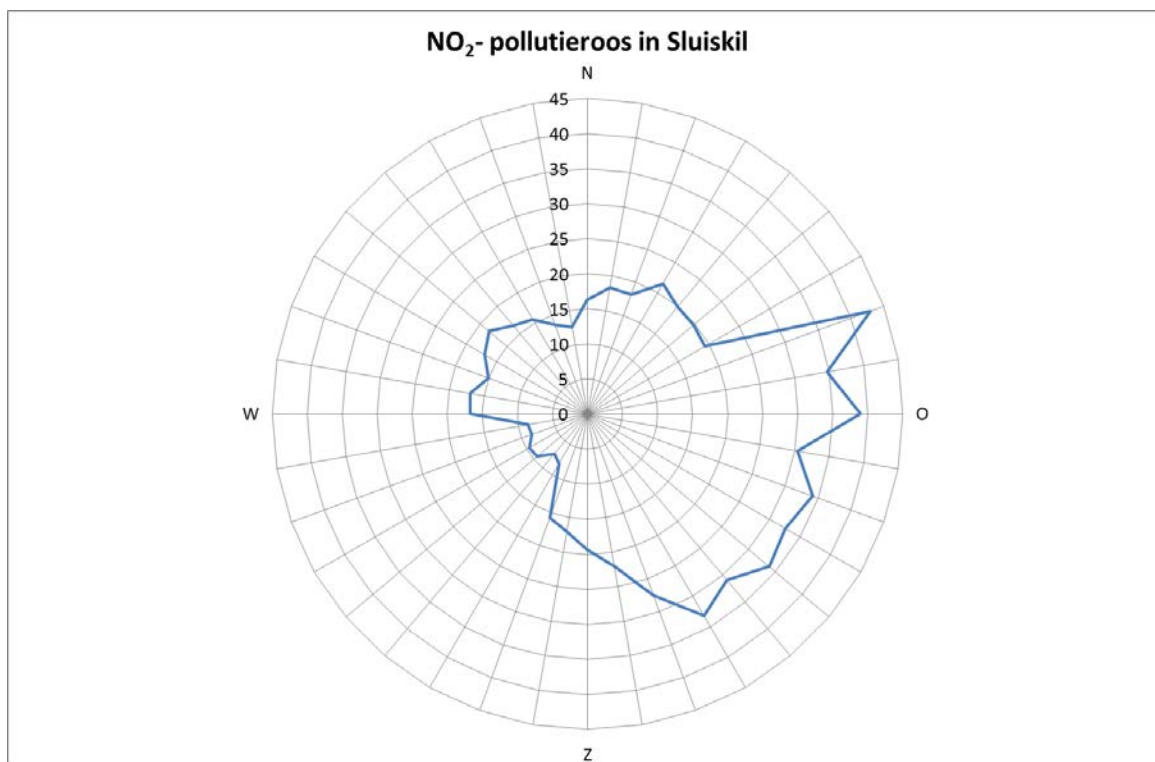
Om de invloed van de omliggende wegen en andere lokale bronnen inzichtelijk te maken is voor de componenten PM₁₀, PM_{2.5} en NO₂ een pollutieroos gemaakt voor het derde kwartaal van 2021, zie figuur 2 t/m 4. Een pollutieroos laat per windrichting de gemiddelde gemeten concentratie zien en geeft daarmee een indicatie van de herkomst van luchtvervuiling. In de windrichting waar de concentraties het hoogst zijn, liggen over het algemeen de sterkste bronnen, behalve voor fijnstof waarin het zuidoosten meestal altijd wel hogere waarden laat zien, ook als er geen specifieke bronnen zijn.

Figuur 2. PM₁₀ pollutieroos (µg/m³).

Figuur 3. pollutieroos PM_{2.5} (µg/m³).

Figuur 4. pollutieroos NO₂ (µg/m³).

Brongebieden

Als aanvulling op de pollutierozen, is er nog specifiek gekeken naar de individuele uurwaarden met PM₁₀-concentraties groter dan 75 µg/m³. Hierbij valt met name voor PM₁₀ op dat de hoogste concentraties in meerderheid voorkomen uit de windrichting van 40 a 50 ° (uit het noordoosten), en aan de randen van de dag; tussen 07.00 en 09.00h en ook tussen 20.00 en

22.00h. Een specifieke verklaring hiervoor is nog niet gevonden, maar dit lijkt een lokale bron te zijn.

Bijlage: overzicht prestaties en normen verrichtingen

Component in buitenlucht		Detectiegrens		Juistheid		Totale meet-onzekerheid (jaar) (3)	Methode
		Eisen (1)	Prestaties (2)	Eisen (1)	Prestaties (2)		
Monsterneming zwevend stof (TSP)	Q	4 µg/m ³	1 µg/m ³	2,5 µg/m ³ over het gehele gebied (3-62%)	10%	10%	Eigen methode
NO _x	Q	10 µg/m ³	1 µg/m ³	15%	5%	10,1%	NEN EN 14211
Fijn stof PM ₁₀ (optische aerosolspectrometer)			0,0 µg/m ³	PF x 1,0	PF + 3*	13,4%	NEN EN 16450
Fijn stof PM _{2,5} (optische aerosolspectrometer)			0,0 µg/m ³	PF x 1,0	PF x 1,00*	10,1%	NEN EN 16450

* Voorlopige prestaties, deze worden in december definitief bepaald en vastgesteld

Kwaliteit metingen

In het derde kwartaal van 2021 is er geen tot weinig uitval geweest door technische storingen. In dit kwartaal zijn voor PM₁₀, PM_{2,5}, TSP en NO₂ in, respectievelijk 100%, 100%, 100% en 99,8% van de tijd correcte waarden verzameld. In deze percentages zijn de onderhoudsmomenten inbegrepen. Voor het formeel bepalen van een gemeten jaargemiddelde wordt in de Rbl2007 minimaal uitgegaan van een correcte dataverzameling van 90% van het kalenderjaar. Hier wordt aan voldaan.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	
Vragen Marion Lippens-de Reu (PvdA) n.a.v. brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040 agendapunt 7	
Hoe is het met de gezondheid van de mensen die in Sluiskil en omliggend gebied wonen? De normen zijn nl. m.b.t. fijnstof ruim twee keer de WHO-norm wat klachten kan veroorzaken.	Als onderdeel van het onderzoek naar de beleving van de omgevingskwaliteit in de Kanaalzone voert de GGD een onderzoek uit onder inwoners met behulp van een gezondheidsenquête en de gezondheidseffectscreeningsmethodiek. De resultaten van het onderzoek verwachten we voor de zomervakantie.
Is er zicht op de effecten van de hoge uitstoot waarden (bv. fijnstof) op de gezondheid van de inwoners om de Kanaalzone heen?	Zie antwoord vraag 1. In zijn algemeenheid zorgen de omgevingsdiensten er voor dat de uitstoot van bedrijven voldoet aan geldende wet- en regelgeving. We zien dat de luchtkwaliteit in Zeeland gestaag verbeterd.

Provinciale Staten van de Provincie ZeelandT.a.v. de voorzitter
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG**Onderwerp**
Voortgangsmeting
Schone Lucht Akkoord**Zaaknummer**
129692**Verzonden**

Middelburg, 31 maart 2021

Geachte voorzitter,

De staatssecretaris van I&W heeft de Tweede Kamer op 14 maart geïnformeerd over de voortgang van het Schone Lucht Akkoord¹. Dit betreft de eerste voortgangsmeting met de monitoringsrapportage over het doelbereik van Schone Lucht Akkoord², en de voortgangsrapportage van de uitvoering van maatregelen³. In deze brief vatten wij voor u de resultaten samen. Tevens geven wij u een update over de acties en maatregelen uit het decentrale uitvoeringsplan van de Provincie Zeeland.

Hiermee verwachten wij toezegging nr.62 aan de commissie Ruimte te hebben afgedaan. Wij informeren u namelijk ook over de inzet vanuit de Provincie Zeeland in kader van het Schone Lucht Akkoord in relatie tot het burgersnetwerk 'Samen meten'.

Doel van het Schone Lucht Akkoord

Voor een schone en gezonde leefomgeving is luchtkwaliteit van groot belang. Luchtverontreiniging is één van de belangrijkste risicofactoren voor de gezondheid. Jaarlijks overlijden gemiddeld 11.000 mensen als gevolg van luchtvervuiling. Met het Schone Lucht Akkoord willen Rijk, provincies, en gemeenten daar verandering in brengen met als doel gezondheidswinst voor iedereen.

De afgelopen twee jaar is met veel inzet gewerkt aan de implementatie van de afspraken uit het Akkoord, en met effect: de lucht wordt schoner en gezonder en steeds meer gemeenten en provincies doen mee. Die samenwerking is belangrijk want luchtverontreiniging houdt zich niet aan grenzen van gemeenten of provincies. Het aantal deelnemers is gegroeid van 46 deelnemers in 2020 naar 100 deelnemers aan het einde van 2021, waaronder alle provincies.

De eerste voortgangsmeting

Elke twee jaar voert het RIVM, in opdracht van het ministerie van I&W, een voortgangsmeting uit om te kijken of het Schone Lucht Akkoord op koers ligt om de doelen te halen.

¹ Ministerie van I&W (2022): De voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord. Kamerbrief van 14 maart 2022 met kenmerk IENWB/BSK-2022/19001.

² Ruysenaars et al, (2021): Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord. Eerste voortgangsmeting. RIVM rapport 2021-0114, Bilthoven.

³ Rijkswaterstaat (2022): Eerste Monitoringsrapportage Schone Lucht Akkoord. Voortgang van uitvoering van de maatregelen en pilots januari 2020 tot maart 2021. Den Haag.

RIVM heeft op 14 maart de eerste doorrekening van het Schone Lucht Akkoord gepubliceerd. Daaruit blijkt dat het Schone Lucht Akkoord op koers ligt om het doel van 50% gezondheidswinst door schonere lucht te behalen. Ook worden de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2005 vrijwel overal gehaald.

Maar daarmee zijn we niet klaar. Om de doelen te realiseren is het nodig dat de deelnemende overheden zich onverminderd blijven inzetten om alle afgesproken maatregelen uit het Akkoord uit te voeren en om ervoor te zorgen dat bestaand beleid effectief wordt uitgevoerd.

Ook Provincie Zeeland zet in op de uitvoering van maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord. Met acties en maatregelen zoals opgenomen in het decentrale uitvoeringsplan (DUP) van Provincie Zeeland werken we aan schonere lucht in onze directe omgeving. Daarbij zoeken we onder meer naar kansen in aanpalende terreinen zoals verkeer, duurzame havens, inzet mobiele werktuigen en vergunningverlening om verbetering van de luchtkwaliteit te kunnen waarborgen.

Schone Lucht Akkoord en de WHO-advieswaarden.

Het Schone Lucht Akkoord is afgesloten op basis van de 'oude' advieswaarden (uit 2005) van de Wereldgezondheidsorganisatie. In september 2021 zijn nieuwe, strengere WHO-advieswaarden vastgesteld.

Uit de voortgangsmeting blijkt dat de oude waarden in 2030 op enkele gebieden na overal worden gehaald. Dan gaat het met name om de industriegebieden in IJmond en Rijnmond, de directe omgeving van Schiphol, gebieden in het deel van Nederland met veel intensieve veehouderij, en enkele drukke wegen in de Randstad.

Het behalen van de recent aangepaste WHO-waarden is een nieuwe en grote uitdaging. Vooral de advieswaarde voor fijnstof (PM_{2,5}) omdat de prognose is dat deze nauwelijks in Nederland gehaald zal worden. Onderzoek van het RIVM zal uitmaken wat de haalbaarheid is van de nieuwe waarden in 2030. Dit onderzoek verwachten we voor de zomer. De resultaten van dit onderzoek zijn mede bepalend voor het besluit om de nieuwe WHO-advieswaarden op te nemen in het Schone Lucht Akkoord.

Om de nieuwe WHO-advieswaarden te halen is gezien grensoverschrijdende effecten ook ambitieus internationaal luchtbeleid nodig. De Europese Unie is een proces gestart dat moet leiden tot herziening van de (wettelijke) EU-grenswaarden in 2023. Het streven is om meer in overeenstemming met de WHO-advieswaarden te geraken. De Europese Commissie komt eind 2022 met een voorstel.

Niettemin blijven de deelnemers aan het Schone Lucht Akkoord zich inzetten op gezonde lucht voor iedereen. Dus ook in gebieden waar concentraties onder de oude advieswaarden liggen. Tenslotte is naast het toewerken naar WHO-advieswaarden, gezondheidswinst door een permanente verbetering van de luchtkwaliteiten hoofddoel van het Akkoord.

Voortgang uitvoering van maatregelen en acties.

Naast de tweejaarlijkse voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord door het RIVM wordt vanuit het ministerie van I&W jaarlijks gerapporteerd over de uitvoering van de maatregelen (zie bijlage). Deze rapportage richt zich op de voortgang van de inzet van de deelnemers op de uitvoering van de vaste maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord en voor hun eigen aanvullende maatregelen.

De resultaten geven enerzijds een positief beeld: de deelnemers zijn aan de slag en een deel van de maatregelen zijn al in uitvoering. Anderzijds laten de resultaten zien dat er nog een grote opgave resteert om de maatregelen uit te voeren.

Het is belangrijk om te vermelden dat het aantal maatregelen niet direct is te vertalen naar het effect op de luchtkwaliteit en gezondheid. Dat komt omdat de effectiviteit van verschillende maatregelen sterk uiteen kan lopen.

Uitvoeringsplan Provincie Zeeland en SPUK uitkeringen.

Het in maart 2021 vastgestelde decentrale uitvoeringsplan van Provincie Zeeland is meegenomen in bovengenoemde voortgangsmeting. In dit eerder met u gedeelde plan zijn de acties en maatregelen benoemd waarmee Provincie Zeeland wil bijdragen om de doelen van het Schone Lucht akkoord te realiseren.

Wij vinden een integrale aanpak van het SLA belangrijk alsook het benutten van koppelkansen met bestaande opgaven. Daar sturen wij op. Denk dan bijvoorbeeld aan mobiliteit, klimaat en energie, stikstof.

In eerste instantie is vooral inzet gepleegd op vier thema's binnen de Schone Lucht Akkoord: Duurzame havens, Industrie, Participatie en Mobiele werktuigen. Voor acties binnen deze thema's heeft Provincie Zeeland via Specifieke Uitkeringen (SPUK) 50% cofinanciering van het Rijk ontvangen (ca. € 90.000,-).

De voorgenomen acties en voortgang op deze vier thema's lichten wij hieronder kort toe:

- thema Duurzame havens
Onder dit thema wordt door Provincie Zeeland ingezet op het faciliteren van walstroomvoorzieningen voor de binnenvaart. In dit project wordt samengewerkt met North Sea Port en Rijkswaterstaat. Op dit moment wordt onderzocht welke locaties het meest geschikt zijn om walstroom aan te bieden, rekening houdend met de nabijheid van substantiële bebouwing en Natura 2000 gebieden. Naast enkele bestaande locaties is de wens om dit aantal verder uit te breiden. Daarnaast wordt er ook gekeken naar potentiële locaties voor de zeevaart.
- thema Industrie
In EU-richtlijnen zijn technieken (BBT) vastgelegd die emissies en andere nadelige gevolgen voor het milieu van een bedrijf moeten minimaliseren. Hierbij geldt een boven- en ondergrens voor de hoeveelheid verontreinigende stoffen die wordt uitgestoten. Alle SLA deelnemers streven er naar om bij nieuwe en actualisatie van vergunningen als uitgangspunt onderkant van de range toe te passen. Om een beeld te verkrijgen over de huidige vergunde situaties is afgelopen jaar door de omgevingsdiensten geïnventariseerd hoe de emissie eisen in luchtvoorschriften zich verhouden tot de van toepassing zijnde BBT range.
- thema Participatie
Het scholenproject fijnstof is onderdeel van het thema participatie binnen het Schone Lucht Akkoord. Leerlingen leren over fijnstof en de invloed op de gezondheid en gaan op pad met de Snuffelfietsensor om zelf fijnstof te meten. Met inzet van de Snuffelfiets meetsensoren wil Provincie Zeeland burgers betrekken en de bewustwording vergroten ten aanzien van luchtkwaliteit. Na een succesvolle pilot afgelopen jaar zijn voldoende aanmeldingen ontvangen van inwoners van Zeeland om het project op te schalen. Het wereldwijde chiptekort heeft helaas voor stagnatie gezorgd waardoor de aanvang van het project is uitgesteld naar medio mei dit jaar. Daarnaast realiseren we een aantal meetsensoren op vaste locaties. Voor de beschikbaarheid en duiding van de meetdata in relatie tot 'Samen meten' zijn wij met RIVM in overleg. *(Wij verwachten hiermee toezegging nr.62 te hebben afgedaan).*
- Thema Mobiele werktuigen
Vanuit duurzaam GWW, de Stikstofopgave en het Schone Lucht Akkoord wordt ingezet op het schoner aanbesteden van grond, weg- en waterbouwprojecten die door Provincie Zeeland in de markt worden gezet. Daarvoor is een adviesbureau gevraagd te adviseren over de mogelijkheden en kant en klare teksten op te leveren die toegepast kunnen worden in infrabestekken. Op dit moment wordt gewerkt om deze door te vertalen in de provinciale werkwijze.

Waar vindt u meer informatie

Voor een overzicht van alle maatregelen en de voortgang verwijzen wij naar het dashboard op de website van het Schone Lucht Akkoord (<https://www.schoneluchtakkoord.nl/monitoring-sla/>). Op dit dashboard is de voortgang van de uitvoering van maatregelen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau én per thema te bekijken.

Wij hopen u op deze wijze voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, wnd. secretaris

Bijlagen:

1. Kamerbrief: De voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord
2. Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord - Eerste voortgangsmeting
3. Monitoringsrapportage uitvoering Schone Lucht Akkoord

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn
en Sport

Monitoringsrapportage

Doelbereik Schone Lucht Akkoord

Eerste voortgangsmeting

RIVM-rapport 2021-0114
P.G. Ruysenaars et al.

De Monitoringsrapportage "Doelbereik Schone Lucht Akkoord - Eerste voortgangsmeting - RIVM-rapport 2021-0114, van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu is openbaar gemaakt op de website www.rivm.nl en is met toestemming van het RIVM op de website van de Provincie Zeeland geplaatst.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Monitoringsrapportage
Doelbereik Schone Lucht Akkoord
Eerste voortgangsmeting

RIVM-rapport 2021-0114

Colofon

© RIVM 2021

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.

Het RIVM hecht veel waarde aan toegankelijkheid van haar producten. Op dit moment is het echter nog niet mogelijk om dit document volledig toegankelijk aan te bieden. Als een onderdeel niet toegankelijk is, wordt dit vermeld. Zie ook www.rivm.nl/toegankelijkheid.

DOI 10.21945/RIVM-2021-0114

P.G. Ruysenaars (auteur), RIVM
M.E. Gerlofs-Nijland (auteur), RIVM
J. Hoekstra (auteur), RIVM
M. Huitema (auteur), RIVM
R.J.M. Maas (auteur), RIVM
W. de Vries (auteur), RIVM

Contact:

P.G. Ruysenaars
Centrum voor Milieukwaliteit, afdeling Luchtkwaliteit en Geluid
Paul.ruysenaars@rivm.nl

Dit onderzoek werd verricht in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, directie Lucht en Circulaire Economie in het kader van Programma 24 DLO Duurzame Leefomgeving.

Dit is een uitgave van:
**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**
Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
Nederland
www.rivm.nl

Publiekssamenvatting

Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord

Eerste voortgangsmeting

De Nederlandse overheid wil de luchtkwaliteit verbeteren, omdat minder luchtvervuiling beter is voor de gezondheid. Ze heeft hiervoor in 2020 het Schone Lucht Akkoord (SLA) gesloten met een deel van de gemeenten en alle provincies. Hierin is afgesproken om de gezondheidseffecten van luchtvervuiling door Nederlandse bronnen in 2030 met 50 procent te verminderen. Het is ook de bedoeling dat de luchtkwaliteit hierdoor gaat voldoen aan de WHO-advieswaarden.

De SLA-partijen hebben in maart 2021 aangegeven hoe zij de uitstoot van stikstofoxiden en fijnstof gaan terugdringen (Decentrale UitvoeringsPlannen, DUP's). Wanneer al deze plannen worden uitgevoerd, zijn de gezondheidseffecten van luchtvervuiling in 2030 met 47 procent gedaald volgens berekeningen van het RIVM. Meer gezondheidswinst is mogelijk (52 procent) als ook de effecten van extra maatregelen voor klimaat en stikstof worden meegerekend. Het nieuwe kabinet moet het beleid hiervoor nog uitwerken.

Met de plannen uit de DUP's lijkt het mogelijk om de WHO-advieswaarden voor de luchtkwaliteit uit 2005 bijna overal te halen. Alleen hanteert de WHO sinds september 2021 veel strengere advieswaarden, die voor een groot deel van Nederland niet haalbaar lijken. Om dat in de toekomst wel mogelijk te maken, zijn extra maatregelen nodig.

Dit rapport bevat de informatie om te kunnen berekenen of de doelen van het SLA worden gehaald. Bijvoorbeeld hoeveel de uitstoot en concentraties van stikstofoxiden en fijnstof dalen bij verschillende pakketten van maatregelen. Adviesbureau TAUW heeft uitgerekend hoeveel de uitstoot daarbij daalt. Het RIVM heeft voor de berekeningen van de gezondheidseffecten de resultaten van deze analyse gebruikt.

Kernwoorden: Schone Lucht Akkoord, voortgangsmeting, gezondheidseffecten, luchtkwaliteit

Synopsis

Monitoring Report Target range for the Clean Air Agreement

Initial progress assessment

The Dutch government wants to improve air quality, since less air pollution is better for our health. To this end, the government concluded the Clean Air Agreement (*Schone Lucht Akkoord*, SLA) with a number of municipalities and all provinces in 2020. The agreement includes a commitment to reduce the health effects of air pollution from Dutch sources by 50% by the year 2030. The intention is that this target will also fulfil the WHO air quality guideline values.

In March 2021, the SLA participants indicated how they will reduce emissions of nitrogen oxides and particulate matter (Local Implementation Plans). According to calculations by the National Institute for Public Health and the Environment (RIVM), if all these plans are implemented, the health effects of air pollution will decrease by 47% by 2030. More health gains are possible (52%) if the effects of additional measures for the climate and nitrogen are also taken into account. The new government is still working to develop policy in this regard.

Based on the Local Implementation Plans, it seems possible to achieve the 2005 WHO guideline values for air quality across nearly all of the Netherlands. Since September 2021, however, much stricter guideline values have been in effect that do not seem feasible for a large part of the country. Additional measures are needed to make this possible in the future.

This report contains the necessary information to calculate whether the goals of the SLA are being met, including how much the emissions and concentrations of nitrogen oxides and particulate matter are decreasing with the implementation of various sets of measures. Consultancy firm TAUW has calculated how much emissions will decrease as a result. RIVM used the results of this analysis for the calculations of the health effects.

Keywords: Clean Air Agreement, survey of progress, health effects, air quality, Local Implementation Plan

Inhoudsopgave

Samenvatting — 9

1 Inleiding — 13

- 1.1 Aanleiding — 13
- 1.2 Opbouw rapport — 14

2 Het rekensysteem voor het SLA — 17

- 2.1 Berekening gezondheidsindicator — 18
- 2.2 Onzekerheden — 21

3 WHO-advieswaarden — 23

4 Emissies en prognose — 27

- 4.1 Emissies: trends 1990-2019 — 27
 - 4.1.1 Definities en uitgangspunten — 27
 - 4.1.2 Emissies binnenland — 28
 - 4.1.3 Emissies buitenland — 30
- 4.2 Emissieprognoses 2025 en 2030 — 33
 - 4.2.1 Definities en uitgangspunten — 33
 - 4.2.2 Prognose 2025 en 2030 bij de verschillende scenario's — 34
 - 4.2.3 Emissieprognoses buitenland — 39

5 Concentraties — 41

- 5.1 Definities en uitgangspunten — 41
- 5.2 Nieuwe inzichten en effecten op concentratie — 42
- 5.3 Trend in concentraties en prognoses — 43

6 Blootstelling — 53

- 6.1 Definities en uitgangspunten — 53
- 6.2 Blootstelling in Nederland — 53
- 6.3 Haalt Nederland de oude en nieuwe WHO-advieswaarden in 2030? — 58

7 Gezondheidseffecten SLA — 61

- 7.1 Definities en uitgangspunten — 61
- 7.2 Gezondheidseffecten berekend met de gezondheidsindicator — 61
- 7.3 Verschillen met de doorrekening in 2019 — 67

8 Conclusies — 71

- 8.1 Doelen van het SLA — 71
- 8.2 Hoofddoel 1: Permanente verbetering luchtkwaliteit en toewerken naar de WHO-advieswaarden — 72
- 8.3 Hoofddoel 2: In 2030 gemiddeld 50% gezondheidswinst binnenlandse bronnen — 72
- 8.4 Hoofddoel 3: Dalende trend emissies NO_x en PM₁₀ — 73
- 8.5 Nevendoelen — 73

Referenties — 75

Appendix 1. Vastgesteld lucht- en stikstofbeleid in de KEV 2020 — 77

Appendix 2. Overzicht voorgenomen rijksbeleid, SLA-maatregelen en een illustratief maatregelenpakket — 79

Samenvatting

In 2020 hebben het rijk, de provincies en een aantal gemeenten een akkoord getekend dat tot doel heeft de gezondheidsschade door luchtverontreiniging in Nederland terug te dringen. In dit Schone Lucht Akkoord (SLA) is afgesproken om in 2030 de gezondheidseffecten van luchtverontreiniging met 50% te verminderen ten opzichte van 2016. Het gaat in deze doelstelling alleen over de gezondheidseffecten ten aanzien van Nederlandse bronnen. De SLA-partijen hebben onder andere afspraken gemaakt over het nemen van maatregelen om de uitstoot van stikstofoxiden en fijnstof terug te dringen. Dit zou moeten leiden tot lagere stikstofdioxide (NO₂)- en fijnstof (PM₁₀)-concentraties in de lucht, een vermindering van de blootstelling van de bevolking en als gevolg daarvan minder vroegtijdige sterfte en levensduurverlies. Omdat het SLA gaat over PM₁₀ en NO₂, komen alleen gezondheidseffecten van deze stoffen in dit rapport aan de orde.

Op basis van een wetenschappelijke studie waarin naar de gezondheidseffecten door luchtverontreiniging voor een groot deel van de Nederlandse bevolking is gekeken (de DUELS-studie van Fischer et al., 2015), heeft het RIVM de zogenoemde gezondheidsindicator (GHI) ontwikkeld. Deze indicator maakt het mogelijk om uit te rekenen wat het effect op de gezondheid van de bevolking is (levensduurverlies en vroegtijdige sterfte) van gecombineerde blootstelling aan PM₁₀ en NO₂. Andere mogelijke gezondheidseffecten zijn in dit rapport niet in beschouwing genomen.

Een van de afspraken in het akkoord is dat alle partijen een uitvoeringsplan maken. Deze plannen worden Decentrale Uitvoerings-Plannen (DUPs) genoemd. Ook door het rijk zijn extra maatregelen gedefinieerd. Uitvoering van deze plannen moet leiden tot het terugdringen van de emissies van stikstofdioxiden en fijnstof. RIVM kan op basis van die plannen vervolgens met de GHI de gezondheidswinst uitrekenen.

In maart 2021 hebben provincies en gemeenten hun DUPs ingeleverd. In de zomerperiode heeft een adviesbureau (TAUW) geanalyseerd welke emissiereducties de plannen van het rijk, de provincies en deelnemende gemeenten opleveren. Na de zomer heeft het RIVM vervolgens met de GHI uitgerekend wat de gezondheidswinst bij uitvoering van deze maatregelen zal zijn. RIVM hanteert hiervoor twee indicatoren: het aantal gewonnen levensjaren én de gemiddelde levensduurwinst van de individuele Nederlander. Dit rapport documenteert de berekeningen en laat in kaartbeelden en tabellen zien hoe de concentraties zich ontwikkelen bij verschillende scenario's; wat dit betekent voor de blootstelling van de Nederlandse bevolking; en tot welke berekende gezondheidswinst dit leidt.

Door de EmissieRegistratie (ER) is voor de tijdreeks 2000-2016 de uitstoot van stikstofdioxiden en fijnstof van de SLA-sectoren geleverd waarmee een beeld van de emissie-ontwikkelingen in deze eeuw wordt gegeven. Het jaar 2016 wordt als referentiejaar voor het SLA gebruikt.

Er zijn vervolgens drie scenario's voor emissies in 2030 doorgerekend: één met het *vastgestelde beleid* zoals vastgelegd in de Klimaat- en EnergieVerkenning. Dit is het KEV-scenario (PBL, 2020). Een tweede scenario betreft het *voorgenomen beleid inclusief aanvullend SLA-beleid*. Dit is het VES-scenario; het scenario waarin de plannen (DUPs) van decentrale overheden zijn verwerkt. Tot slot is er een *illustratief scenario*, waarin een eerste orde-inschatting is gemaakt van de mogelijke opbrengst (in emissiereducties) van het stikstof- en klimaatbeleid dat nog in ontwikkeling is. Dit is het ILL-scenario. De voorgenomen beleidsintensivering van het kabinet Rutte IV is hier nog niet in meegenomen.

De uitkomsten van dit scenario kunnen alleen als gevoeligheidsanalyse worden beschouwd voor de verdere mogelijke gezondheidswinst wanneer het geagendeerde stikstof- en klimaatbeleid in Nederland door het kabinet en de overlegpartners verder worden uitgewerkt.

De uitkomsten van deze emissie-scenario's zijn vervolgens door het RIVM doorgerekend naar concentraties. Hiervoor is een verspreidingsmodel gebruikt, het zogenoemde 'operationele prioritaire stoffen' (OPS)-model. Dit model rekent op een schaal van 1*1 km. Voor de verkeerssector is nog een verdere detaillering in de berekeningen aangebracht met behulp van het instrumentarium dat is ontwikkeld voor het 'Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit' (NSL). Hiermee wordt het mogelijk concentraties van stoffen in Nederland te berekenen op 350.000 zogenoemde 'rekenpunten'.

Met behulp van de concentraties op rekenpunten is vervolgens de blootstelling van de Nederlandse bevolking bepaald tot op hoog detailniveau, namelijk het niveau van woonadressen in Nederland. Gekoppeld aan de gemiddelde bezetting per woning zijn daarna het aantal verloren levensjaren en het gemiddelde levensduurverlies van de gemiddelde Nederlander berekend. Dit geeft inzicht in de gezondheidswinst die bereikt kan worden door uitvoering van de verschillende scenario's. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om te verkennen in welke sectoren en gebieden er met extra maatregelen verdere gezondheidswinst te bereiken is.

Bij volledige uitvoering van vastgestelde en voorgenomen rijksmaatregelen en decentrale uitvoeringsplannen berekent RIVM tussen 2016 en 2030 een gezondheidswinst van 47% (het VES-scenario). Gegeven alle onzekerheden komt dat in de buurt van een van de hoofddoelen van het SLA (50% gezondheidswinst in 2030 ten opzichte van 2016 te behalen voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van binnenlandse bronnen). Bij uitvoering van de geagendeerde klimaat- en stikstofmaatregelen zal dat hoofddoel met meer zekerheid kunnen worden bereikt. Voor het ILL-scenario berekent RIVM 52% gezondheidswinst.

Belangrijke voorwaarde voor het boeken van gezondheidswinst is dat het beleid ook volledig wordt uitgevoerd. Het RIVM gaat in dit rapport niet in op de beleidsuitvoering. Hiervoor wordt verwezen naar een aparte rapportage, die is opgesteld door Rijkswaterstaat (RWS WVL, 2022, in prep).

De resultaten van deze voortgangsmeting worden getoetst aan zowel de doelen van het SLA, als aan de oude en nieuwe WHO-advieswaarden. De nieuwe advieswaarden zijn in september 2021 door de WHO gepubliceerd (WHO, 2021). Uitspraken over het halen van deze nieuwe WHO-waarden in dit rapport zijn slechts indicatief. Voor beter onderbouwde uitspraken is meer onderzoek nodig.

Het halen van de oude (2005) WHO-advieswaarden (ook een van de SLA-hoofddoelen) lijkt binnen bereik te liggen. De nieuwe (2021) WHO-advieswaarden zijn echter substantieel strenger dan de oude advieswaarden en worden in 2030 bij uitvoering van de in dit rapport beschreven scenario's voor een aanzienlijk deel van Nederland niet gehaald¹. Vooral de nieuwe advieswaarde voor PM_{2,5} blijkt moeilijk haalbaar te zijn, want die wordt in 2030 ook met uitvoering van de SLA-maatregelen nog in grote delen van het land overschreden. Ook het halen van minder vergaande PM_{2,5} 'interim-doelen' die de WHO als tussenstap voorstelt, kan nog een uitdaging zijn op een aantal plekken in Nederland. Ook voor PM₁₀ wordt de nieuwe advieswaarde met uitvoering van de SLA-maatregelen niet gehaald, met name in delen van de Randstad en gebieden met intensieve veehouderij. De voor PM₁₀ voorgestelde interim-doelen zijn ook niet overal haalbaar.

De nieuwe NO₂-advieswaarde blijkt in grote delen van de Randstad met het voor dit rapport doorgerekende beleid niet gehaald te worden. Ook wanneer het voorgestelde interim-doel wordt gehanteerd voor NO₂, blijven er in 2030 nog een beperkt aantal probleemgebieden.

Het hanteren van interim-doelen voor 2030, zou gecombineerd kunnen worden met het verkennen van de mogelijkheden om de nieuwe WHO-advieswaarden op een later moment (2040, 2050) te gaan halen. De haalbaarheid van de WHO-advieswaarden zal nader onderzocht moeten worden. Het ministerie van IenW heeft het RIVM verzocht dit onderzoek in 2022 uit te voeren in het kader van de motie-Bouchallikh (30175-379). De uitvoering van het Schone Lucht Akkoord kan worden gezien als een stap in de richting van het halen van dergelijke doelen.

¹ Juridisch bindend zijn de Europese grenswaarden die wettelijk zijn vastgelegd. De beleidsmatige vertaling van de nieuwe WHO-advieswaarden (bijvoorbeeld naar nieuwe Europese grenswaarden) dient nog plaats te vinden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Als uitvloeisel van de rapportageverplichtingen onder de Europese Luchtkwaliteitsrichtlijn (2008/50/EC) monitort Nederland de concentraties van onder andere stikstofdioxide (NO₂), fijnstof en ozon. Hiermee wordt de ontwikkeling van de luchtkwaliteit in beeld gebracht en wordt getoetst of voldaan wordt aan de geldende Europese grens- en richtwaarden voor luchtkwaliteit. De Europese Luchtkwaliteitsrichtlijn stuurt vooral op vermindering van het aantal knelpunten (overschrijding van luchtkwaliteitsnormen) en niet per definitie op een verbetering vanuit gezondheid. Door het gevoerde Europese en nationale beleid is de luchtkwaliteit de afgelopen decennia verbeterd. Er zijn niet veel overschrijdingen meer van de luchtkwaliteitsnormen. Dat wil niet zeggen dat er ook geen gezondheidseffecten meer zijn ten gevolge van luchtverontreiniging. Een ongezond binnen- en buitenmilieu veroorzaakt een deel van de ziektelast, met luchtverontreiniging als de belangrijkste oorzaak². Met verbeterde inzichten in de rol van luchtverontreiniging in de totale ziektelast van de Nederlandse bevolking (circa 3,5%) is het besef van de noodzaak van een verdere afname in de niveaus van luchtverontreiniging sterk gegroeid.

De Gezondheidsraad onderstreepte in een advies aan de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) het belang van het centraal stellen van gezondheid in het luchtkwaliteitsbeleid (Gezondheidsraad, 2018). Hoewel in Europees perspectief de huidige wettelijke luchtkwaliteitsnormen leidend blijven, worden vanuit gezondheidsoogpunt de WHO-advieswaarden steeds meer als richtinggevend gezien. Daarbij is er een grote behoefte om de effecten van beleid ook in gezondheidswinst te kunnen uitdrukken, en te richten op een zo groot mogelijke gezondheidswinst in plaats van enkel en vooral het verminderen van (lokale) overschrijdingen van luchtkwaliteitsnormen. Recentelijk heeft de WHO de advieswaarden voor luchtkwaliteit fors aangescherpt, daarmee het belang voor gezondheid nog eens onderstrepend (WHO, 2021).

In het Schone Lucht Akkoord (SLA)³ staat gezondheid centraal en wordt tussen de verschillende bestuurslagen samengewerkt aan verbetering van de luchtkwaliteit. Het RIVM heeft van het ministerie van IenW in 2018 de opdracht gekregen om voor het SLA een gezondheidsindicator (GHI) te ontwikkelen waarmee overheden een ambitie voor verbetering van de (lokale) luchtkwaliteit kunnen formuleren vanuit het perspectief van gezondheid.

In opdracht van het ministerie van IenW toetst het RIVM in dit rapport met de GHI of de gezondheidsdoelen die in het SLA zijn vastgelegd, worden gehaald met de beleidsplannen die rijk, provincies en gemeenten hebben gemaakt. Dit rapport beschrijft de analyse die het RIVM hiervoor heeft uitgevoerd. Tevens worden de gehanteerde methode en uitgangspunten gedocumenteerd.

² [Synthese | Leefstijl en omgeving | Volksgezondheid Toekomst Verkenning \(vtv2018.nl\)](#)

³ [Schone lucht akkoord](#)

In het SLA zijn de volgende doelen vastgelegd:

SLA-doelen

1. Partijen streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren, waarbij wordt toegewerkt naar de WHO-advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof in 2030.
2. Partijen stellen als doel om landelijk in 2030 gemiddeld minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 te behalen voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van binnenlandse bronnen.
3. Partijen onderschrijven de ambitie om in de sectoren (weg)verkeer, inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten van emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht.

Nevendoelen SLA

Verkeer:	Afname van de gezondheidsschade met 71% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Mobiele Werktuigen:	Afname van de gezondheidsschade met 75% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Industrie:	Constance emissievermindering
Consumenten:	Afname van de gezondheidsschade met 2% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Binnenvaart:	Emissievermindering van 35% in 2035 ten opzichte van 2016. In circa 2050 'zero emissie'
Landbouw:	Afname van de gezondheidsschade met 37% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Internationaal:	Versterken internationale samenwerking voor een sterke afname van gezondheidsschade door luchtverontreiniging
Participatie:	Versterken bewustzijn

Dit rapport bevat ook informatie over de sector luchtvaart.

RIVM gaat in dit rapport ook in op de advieswaarden van de WHO. Het toewerken naar de WHO-advieswaarden is een van de doelstellingen van het SLA. Bij het afsluiten van het akkoord ging het hierbij om de WHO-advieswaarden van 2005. De haalbaarheid van deze 2005-advieswaarden wordt getoetst in dit rapport. Tevens gaat het RIVM in op de haalbaarheid van de nieuwe advieswaarden. Omdat de nieuwe advieswaarden kort geleden (september 2021) zijn gepubliceerd, heeft nog geen uitgebreide analyse plaatsgevonden. De uitspraken in dit rapport over de nieuwe advieswaarden moeten daarom als indicatief worden beschouwd.

1.2

Opbouw rapport

De opbouw van dit rapport volgt de lijn van de GHI en gaat achtereenvolgens in op de historische en toekomstige emissies (trends en prognoses); de concentraties; de blootstelling en de potentiële gezondheidswinst van de verschillende scenario's. Het slothoofdstuk bevat de conclusies ten aanzien van doelbereik en aanbevelingen.

De werking van de GHI wordt samengevat in hoofdstuk 2. Een meer uitgebreide documentatie kan worden gevonden in het 'Methoderapport Gezondheidsindicatoren Schone Lucht Akkoord' (Gerlofs-Nijland et al., 2019).

Hoofdstuk 3 gaat in op de nieuwe advieswaarden die in september 2021 zijn gepresenteerd door de WHO. Later in het rapport wordt ingegaan op de haalbaarheid van de oude en nieuwe advieswaarden. Hoofdstuk 5 gaat daarbij meer specifiek in op concentraties en toont in een aantal kaarten de haalbaarheid van de WHO-advieswaarden vanuit het perspectief van concentraties. Dit sluit aan bij de huidige (Europese) wetgeving, waarbij het halen van normen met name wordt getoetst vanuit het perspectief van concentraties. RIVM beperkt zich daarbij op dit moment tot het detailniveau van Generieke Concentraties/Deposities Nederland (GCN/GDN, 1*1 km), omdat niet alle in dit rapport beschreven scenario's op een hoger detailniveau zijn doorgerekend. In hoofdstuk 6 is het gezondheidsperspectief als uitgangspunt gekozen. Daarin vindt toetsing aan de WHO-advieswaarden plaats aan de hand van blootstelling van de bevolking op adresniveau.

Een belangrijk startpunt voor toepassing van de GHI, is de ontwikkeling van de uitstoot van stikstofoxiden (NO_x), fijnstof (PM_{10}) en ammoniak (NH_3), zowel in Nederland als in de ons omringende landen. Ammoniak is hier van belang, omdat het een rol speelt bij de vorming van (secundair) fijn stof in de lucht. Hoofdstuk 4 gaat in op zowel emissietrends van deze stoffen (1990-2019) als op de prognoses voor 2030 bij verschillende scenario's. De scenario's bestaan uit verschillende beleidspakketten die in hoofdstuk 4 nader worden omschreven.

Zoals aangegeven gaat hoofdstuk 5 in op de concentratieberekeningen die worden uitgevoerd binnen het project Generieke Concentraties/Deposities Nederland (GCN/GDN, hier verder afgekort als GCN) met het Operationeel Prioritaire Stoffen-model (OPS).

Hoofdstuk 6 gaat in op blootstelling. Voor het berekenen van blootstelling op hoog detailniveau worden de concentraties uit GCN verrijkt met de verkeersgegevens uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Zoals eerder aangegeven, gaat RIVM in dit hoofdstuk in op de haalbaarheid van de oude en nieuwe WHO-advieswaarden in 2030, bij de verschillende in dit rapport gepresenteerde scenario's. Ook wordt kort ingegaan op de haalbaarheid van de nieuwe advieswaarden op de langere termijn.

Hoofdstuk 7 presenteert de resultaten van de voortgangsmeting, waarbij de berekening van gezondheidswinst met de GHI in beeld gebracht wordt.

Hoofdstuk 8 vat de conclusies samen die uit de uitgevoerde analyse met de verschillende scenario's kunnen worden getrokken.

In dit rapport worden de uitgangspunten en resultaten van de voortgangsmeting op vooral landelijk niveau beschreven. In diverse figuren kan ook een eerste indruk worden gekregen van de resultaten van de voortgangsmeting op gemeenteniveau.

Het RIVM zal uitgebreidere resultaten voor (en instrumenten voor het uitvoeren van lokale doorrekeningen door) individuele provincies en gemeenten in 2022 beschikbaar stellen via de website van het RIVM: [Effecten van het Schone Lucht Akkoord op gezondheid in Nederland | RIVM](#).

2 Het rekensysteem voor het SLA

Samen met een grote groep stakeholders zijn in 2018 tijdens een aantal bijeenkomsten in het kader van SLA gezamenlijk criteria voor een indicator geformuleerd waarmee gezondheid centraal kan worden gesteld in het nieuwe luchtkwaliteitsbeleid. De *gezondheidsindicator* (GHI) zou voor de volgende doelen bruikbaar moeten zijn:

1. het beschrijven van de huidige en toekomstige situaties van de luchtkwaliteit vanuit een gezondheidkundig perspectief op verschillende aggregatieniveaus (nationaal, regionaal, lokaal);
2. het aangeven van de relatieve bijdrage van sectoren of bronnen van luchtverontreiniging;
3. het identificeren van 'hot spots' (gebieden met een relatief hoge blootstelling en gezondheidsrisico's);
4. het doorrekenen van effecten van maatregelenpakketten;
5. het stellen van (lokale) doelen voor de te bereiken gezondheidswinst;
6. het volgen van ontwikkelingen in de luchtkwaliteit vanuit een gezondheidkundig perspectief.

Op basis van de discussies heeft het RIVM twee gezondheidsindicatoren uitgewerkt:

- de potentieel te behalen (gemiddelde) **winst in levensduur-verwachting voor een nul-jarige** (in maanden) door vermindering van blootstelling aan luchtverontreiniging ('*Life Expectancy Loss*', afgekort als LXL). Dit is een effectmaat die aansluit bij jaarlijkse rapportages van het ministerie van VWS over de levensverwachting en die het mogelijk maakt de winst in gemeenten, wijken of buurten in de vorm van een kaart te presenteren;
- de **verloren levensjaren** (ofwel: '*Years of Life Lost*', YLL). Dit is een 'groepsindicator' (zegt iets over de totale Nederlandse populatie of over de bevolking in een groot gebied), die ten behoeve van kosteneffectiviteitsstudies of kosten/batenanalyses eenvoudig te monetariseren is.

Met deze indicatoren kan:

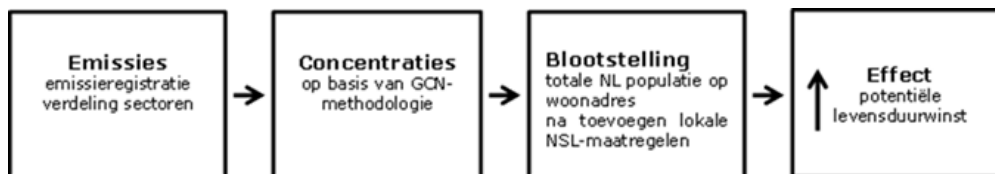
- de potentieel te behalen gezondheidswinst op het woonadres voor verschillende scenario's worden berekend;
- de gezondheidswinst op verschillende aggregatieniveaus (buurt, wijk, gemeente, provincie, nationaal) worden bepaald;
- de bijdrage van verschillende bronnen aan de gezondheidseffecten door luchtverontreiniging langs één meetlat worden gelegd.

De gezondheidsindicatoren zijn gebaseerd op langdurige blootstelling en sterfte door PM10 en NO₂. Ozon is buiten beschouwing gelaten, omdat voor ozon moeilijker een effectief nationaal beleid te voeren is. Ook weersinvloeden spelen een rol. De problematiek speelt op een hoger schaalniveau, doordat de gemiddelde jaarlijkse blootstelling in Nederland in belangrijke mate bepaald wordt door bronnen ver van Nederland vandaan (zoals bronnen in Azië).

Wanneer 'de gezondheid' in het beleid centraler wordt gesteld, is het vanuit algemeen gezondheidsperspectief minder relevant hoe de afzonderlijke concentraties de mens kunnen beïnvloeden en verschuift de aandacht naar het gezondheidsrisico van de gecombineerde blootstelling van deeltjesvormige luchtverontreiniging en stikstofdioxide. We worden tenslotte niet aan één enkele component, maar aan het totale luchtverontreinigingsmengsel blootgesteld. Bij het ontwerp van de gezondheidsindicatoren voor het Schone Lucht Akkoord is daarom gekozen voor het beschrijven van de gezondheidseffecten voor de gecombineerde blootstelling aan PM10 en NO₂. Er is hierbij gebruikgemaakt van de resultaten van de Nederlandse DUELS-studie (Fischer, 2015), een cohortonderzoek waarin het sterfterisico van PM10 en NO₂ onder bijna 7 miljoen inwoners gecombineerd is onderzocht. Een uitbreiding van de GHI naar andere stoffen en andere gezondheidseffecten wordt nog onderzocht.

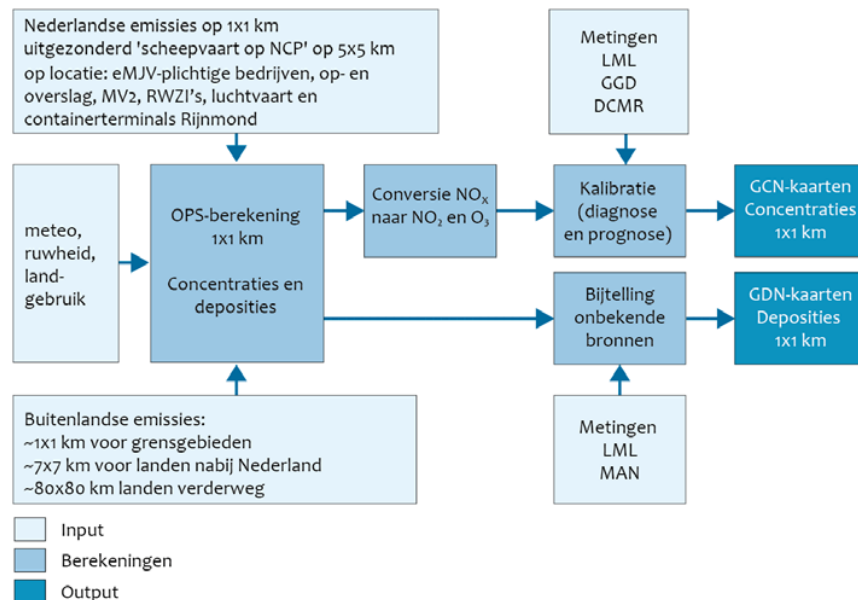
2.1 Berekening gezondheidsindicator

De bovengenoemde gezondheidsindicatoren maken onderdeel uit van een rekensystematiek die is gedocumenteerd in een methoderapport (Gerlofs-Nijland et al., 2019). In het onderhavige rapport wordt deze systematiek, die gezondheidsindicator (GHI) wordt genoemd, alleen op hoofdlijnen beschreven. Schematisch ziet de GHI er als volgt uit:

Figuur 1 Overzicht rekenstappen bij de berekening van de gezondheidsindicator

De GHI is gekoppeld aan de verspreidingsberekeningen die voor GCN (en het daaraan toegevoegde detailniveau van het NSL) worden gedaan op basis van gegevens uit de Emissieregistratie (ER) en die worden geïjkt aan de meetwaarden uit het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML). Onderstaande Figuur 2 toont schematisch de samenhang tussen de emissies, concentratieberekeningen en metingen.

Figuur 2 Berekening grootschalige concentratiekaarten

Voor het berekenen van gezondheidseffecten wordt gekeken naar twee luchtverontreinigende componenten: fijnstof (PM₁₀, PM_{2,5}) en stikstofdioxide (NO₂). Beide componenten bestaan voor een groot deel uit grootschalige achtergrondniveaus (hetgeen betekent dat de bijdrage uit het buitenland aanzienlijk is). De concentratie van fijnstof kan daarnaast lokaal verhoogd zijn door de aanwezigheid van lokale bronnen. De NO₂-concentratie wordt sterk beïnvloed door de lokale emissies, voornamelijk van verkeer. De berekeningen bestaan uit meerdere rekenstappen gaande van emissies, concentraties, blootstelling naar effect (zie Figuur 1) en worden hieronder toegelicht.

Emissies

Fijnstof wordt uitgestoten door verschillende sectoren. Deze directe fijnstofemissie wordt ook wel *primaire* fijnstof genoemd. Daarnaast wordt er ook fijnstof gevormd door chemische processen in de atmosfeer. Dit leidt tot het zogenoemde *secundaire* fijnstof, ook wel het secundaire anorganisch aerosol (SIA) genoemd. Dit secundaire deel wordt in chemische processen in de atmosfeer gevormd uit ammoniak en sulfaat (ammoniumsulfaat) en nitraat (ammoniumnitraat). Dat is de reden waarom in het SLA ook rekening wordt gehouden met de emissies van ammoniak (NH₃).

Stikstofoxiden komen voornamelijk vrij bij verbrandingsprocessen zoals in het verkeer en bij de energieopwekking (energiecentrales, industrie en huishoudens).

De emissies van de verschillende sectoren worden geregistreerd door de ER. Dit is een samenwerkingsverband tussen RIVM, RWS, CBS, TNO, WUR en PBL. Samen met de buitenlandse emissies (gerapporteerd aan het *Centre for Emission Inventories and Projections* (CEIP, onder het

UNECE Luchtverdrag), vormen zij de basis voor de berekeningen in de GHI.

De ER verzorgt ook de ruimtelijke verdeling van de emissies over Nederland. De ruimtelijke verdeling is van groot belang voor de modellering van luchtkwaliteit. Voor zo'n 750 grote bedrijven (waaronder ook landbouwbedrijven en bijbehorende stallen) is de locatie van de emissies exact bekend. De ruimtelijke verdeling van de overige, collectief geregistreerde emissies zijn afgeleid met behulp van proxies voor de ruimtelijke verdeling van onder andere verkeersintensiteit, arbeidsplaatsen en bevolking. Zie voor meer uitleg: [Overzicht documenten - Emissieregistratie](#).

Naast de emissies in historische jaren wordt voor de berekeningen voor toekomstjaren ook gebruikgemaakt van prognoses. Voor het SLA is het gebruikte zichtjaar 2030 en worden ook berekeningen gedaan voor 2025. Voor dergelijke berekeningen is de Klimaat en Energieverkenning (KEV) 2020 van het PBL het uitgangspunt (PBL, 2020a; PBL, 2020b).

Concentraties

De totale concentratie van primair en secundair fijnstof en de concentratie NO₂ in de buitenlucht wordt berekend met modellen. Naast emissiedata worden de data van de luchtkwaliteitsmetingen in Nederland gebruikt voor de kalibratie van de modeluitkomsten⁴.

Het RIVM maakt gebruik van het Operationele Prioritaire Stoffen-model (OPS)⁵, waarmee jaarlijks de GCN/GDN (Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland) met een resolutie van 1*1 km worden gemaakt.

Chemische processen in de atmosfeer worden beter berekend door het EMEP-model⁶. Resultaten van beide modellen worden door RIVM gecombineerd in luchtkwaliteitsberekeningen. Daarnaast worden de concentraties rond lokale bronnen (met name voor verkeer) in detail (ruim 350.000 rekenpunten) berekend in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)⁷. De GCN-kaart wordt voor het NSL als basis gebruikt. Voor het NSL wordt aan GCN vervolgens een verfijning toegevoegd voor verkeer in de NSL-rekentool, op basis van informatie die jaarlijks door bevoegde gezagen wordt aangeleverd. De gecombineerde uitkomsten van GCN en NSL worden gebruikt als invoergegevens voor de berekeningen met de GHI.

Blootstelling

De berekende concentraties worden in de GHI met behulp van het Basisregister Adressen en Gebouwen (BAG)⁸ toegewezen aan alle woonadressen in Nederland. Daaruit worden de blootstellingsverdelingen voor de inwoners per buurt, wijk, gemeente, provincie en voor heel Nederland afgeleid. Hierbij wordt rekening gehouden met de gemiddelde woningbezetting (hoeveel woningen zijn bewoond) en het gemiddelde aantal personen per adres per 1 januari 2015. In toekomstige berekeningen van het SLA zal rekening worden gehouden met een

⁴ www.luchtmeetnet.nl

⁵ [Operationele Prioritaire Stoffen model | RIVM](#)

⁶ [EMEP MSC-W HOME](#)

⁷ [NSL monitoringstool \(nsl-monitoring.nl\)](#)

⁸ www.geobasisregistraties.nl/basisregistraties/adressen-en-gebouwen

geactualiseerd BAG, maar dat was voor deze 2021-voortgangsmeting nog niet mogelijk.

Voor de berekening van de gezondheidsindicatoren voor 2016 en 2030 wordt uitgegaan van eenzelfde bevolkingsomvang en ruimtelijke spreiding. De verblijftijd of andere plaatsen waar mensen langdurig verblijven zoals op het werk of op school is niet in de blootstelling meegenomen.

Effect potentiële levensduurwinst

De rekenmethode voor de gezondheidsindicatoren van het SLA is gebaseerd op het rekenmodel met de bijbehorende data dat voor de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV, 2018) gebruikt is om de ziektelast ten gevolge van milieufactoren voor de totale Nederlandse bevolking uit te rekenen. Het rekenmodel van de VTV schat het gemiddelde verlies aan levensduur (uitgedrukt in maanden) en het totale aantal verloren levensjaren (YLL). Dit wordt voor een bepaalde milieufactor gedaan voor de hele Nederlandse populatie aan de hand van:

1. de gemiddelde jaarlijkse blootstelling van de Nederlandse populatie;
2. een effectschatting voor sterfte (Relatief Risico ofwel RR) voor die milieufactor uit de literatuur;
3. de periode-levenstafels en bevolkingsaantallen voor de Nederlandse bevolking van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Uit de blootstellingconcentraties per woning (en het geschatte aantal personen per woning; populatie gewogen) zijn verdelingen van de levensduurverkortening door luchtverontreiniging per buurt, wijk, gemeente, provincie en voor heel Nederland afgeleid. Als de luchtverontreiniging ten gevolge van het gevoerde luchtbeleid daalt, betekent dit het omgekeerde: er zal sprake zijn van een toename van levensduur.

2.2 Onzekerheden

Met de door het RIVM opgestelde gezondheidsindicator wordt inzichtelijk hoeveel maanden we korter zullen leven en welk percentage van de bevolking in een provincie, gemeente, wijk of buurt een relatief hoger risico loopt. De gezondheidsindicator geeft inzicht in de mogelijkheden die er (nog) zijn om levensduurverlenging te bereiken door het nemen van extra beleidsmaatregelen en welke bronnen of sectoren daarbij het belangrijkst zijn.

Alle stappen in de procedure van emissies naar concentraties en effecten op gezondheid via blootstellingsberekeningen, hebben (soms aanzienlijke) onzekerheden. Die onzekerheden worden bepaald door de onzekerheden gerelateerd aan alle afzonderlijke stappen om van emissies van luchtverontreinigende componenten te komen tot gezondheidseffecten; in dit geval vroegtijdige sterfte. In het methoderapport voor de gezondheidsindicator (Gerlofs-Nijland et al., 2019) wordt hier uitgebreid op ingegaan. De volgende factoren worden hierbij benoemd:

1. onzekerheden in het bepalen van de uitstoot van fijnstof en stikstofoxiden;
2. het regionaliseren van de emissies (van nationale naar lokale schaal);
3. modelonzekerheden: van emissies naar concentraties en van concentraties naar blootstelling;
4. van blootstelling naar gezondheidseffecten;
5. onzekerheden in beleidseffectiviteit.

Behalve deze aspecten, die uitgebreid worden besproken in het genoemde methoderapport, is het tot nu toe ook nog niet mogelijk geweest om in de gezondheidsindicator rekening te houden met mogelijk relevante aspecten als toekomstige demografische en structuurontwikkelingen (zoals veroudering van de bevolking, stedelijke en infrastructuurontwikkelingen). Bij de inschatting van gezondheidseffecten wordt verder nog geen rekening gehouden met andere aspecten dan vroegtijdige sterfte en levensduurverlies. Bij de verdere ontwikkeling van de indicator zal specifiek gekeken worden hoe met dit soort aspecten beter rekening gehouden kan worden.

Zoals in het methoderapport wordt aangegeven, is het niet mogelijk om de onzekerheden in de afzonderlijke stappen in de gezondheidsindicator 'levensduurwinst' bij elkaar op te tellen, omdat er sprake is van correlatie tussen de onderscheiden aspecten.

Op basis van '*expert judgement*' lijkt een onzekerheid van 30-50% in de absolute uitkomsten waarschijnlijk. Wanneer echter twee scenario's onder verder dezelfde uitgangspunten met elkaar vergeleken worden, zullen de onzekerheden in de uitkomsten kleiner zijn en kunnen robuuste uitspraken worden gedaan over de effecten van beleid. Bij de interpretatie van de uitkomsten moet het dan ook, mede vanwege de onzekerheden, niet gaan om de absolute getallen, maar eerder om relatieve vergelijking van resultaten. Omdat dan onder dezelfde aannamen en uitgangspunten een vergelijking wordt gemaakt van de situatie tussen twee jaren, valt een deel van de onzekerheden weg. Dit is ook het geval voor de berekeningen voor het Schone Lucht Akkoord.

Geschat wordt dat daarom voor de resultaten van de gezondheidsindicator 'levensduurwinst' rekening moet worden gehouden met een onzekerheid van orde 20-25%. Ofwel: een puntschatting voor een levensduurverlenging van bijvoorbeeld twee maanden betekent een levensduurverlenging van 1,5-2,5 maanden.

3 WHO-advieswaarden

De Europese Unie heeft in de '*Ambient Air Quality Directive*' (AAQD) 2008/50/EC, normen vastgesteld voor de concentraties van een aantal gassen en deeltjes in de buitenlucht. De in de richtlijn vastgestelde grenswaarden betreffen verplichtingen die gehaald moeten worden. Deze zijn rechtstreeks bindend voor de EU-lidstaten. De wettelijke grenswaarden zijn over het algemeen een compromis tussen economische haalbaarheid en gezondheidseffecten. De *World Health Organization* (WHO) heeft daarnaast advieswaarden vastgesteld voor luchtkwaliteit. Deze advieswaarden zijn primair gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek naar gezondheidseffecten van blootstelling aan luchtverontreinigende stoffen.

In september 2021 heeft de WHO op basis van recente epidemiologische en toxicologische gegevens (waaronder de Nederlandse DUELS-studie die als basis geldt voor de SLA-gezondheidsindicator), nieuwe advieswaarden vastgesteld voor de luchtkwaliteit (WHO, 2021). Het SLA is ondertekend in 2020; op dat moment waren de WHO-advieswaarden van kracht die in 2005 werden vastgesteld. Tabel 1 toont de oude (2005) – en de nieuwe (2021) advieswaarden, evenals de op dit moment geldende wettelijke EU-grenswaarden.

Tabel 1 WHO-advieswaarden en EU-grenswaarden luchtkwaliteit

Component (in $\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Middelings tijd	2005 WHO advieswaarde	2021 WHO advieswaarde	EU- grenswaarde
PM _{2,5}	jaar	10	5	25
	24-uur	25	15	-
PM ₁₀	jaar	20	15	40
	24-uur	50	45	50
O ₃	zomerseizoen	-	60	-
	8-uur	100	100	120
NO ₂	jaar	40	10	40
	24-uur	-	25	50
SO ₂	24-uur	20	40	125
CO	24-uur	-	4	10

Zoals Tabel 1 laat zien, zijn de nieuwe advieswaarden voor NO₂, PM_{2,5} en ozon (O₃) aanzienlijk lager dan de advieswaarden uit 2005 en de EU-grenswaarden. Omdat PM_{2,5} ook onderdeel uitmaakt van PM₁₀, kan gesteld worden dat de advieswaarde voor de grovere fijnstoffractie (het verschil tussen PM₁₀ en PM_{2,5}) niet is aangescherpt. Er zijn de afgelopen jaren onvoldoende studies uitgevoerd om onderbouwde uitspraken over aanscherping te kunnen doen.

Het kan overigens niet worden uitgesloten dat beneden de nieuwe advieswaarden van de WHO nog steeds risico's voor de gezondheid kunnen optreden. In de onderliggende studies is de populatie die wordt

blootgesteld aan concentraties onder de nieuwe advieswaarden relatief klein, zodat over deze risico's nu nog onzekerheid bestaat.

Voor de berekening van de SLA-gezondheidsindicatoren (gebaseerd op vroegtijdige sterfte) wordt onder meer het relatief risico gebruikt. Het relatieve risico geeft in dit specifieke geval de (relatieve) verandering in het sterfterisico weer bij een zekere verandering in de concentratie. In het recente WHO-advies is op basis van een meta-analyse van Chen & Hoek (2020) voor PM_{2,5} het relatief risico verhoogd van 1,06 naar 1,08 per 10 µg/m³ PM_{2,5}. Dit betekent dat het sterfterisico 8% toeneemt bij een verhoging van de PM_{2,5}-concentratie met 10 µg/m³ of met 8% wordt verminderd wanneer de concentratie van PM_{2,5} met 10 µg/m³ daalt. Het laagste niveau van PM_{2,5} waarbij verhoogde sterfterisico's zijn vastgesteld is 3 µg/m³. PM_{2,5} is een verzameling van specifieke deeltjes, zoals zware metalen, roet, PAKs, ultrafijne deeltjes en secundaire (in de lucht gevormde) stofdeeltjes, die in de lucht aan elkaar geclusterd voorkomen. Er is volgens de WHO onvoldoende bewijsmateriaal beschikbaar om aan bepaalde bestandsdelen van PM_{2,5} prioriteit te geven. Wel beveelt de WHO aan om ervoor te zorgen dat de concentraties van alle bestandsdelen van PM_{2,5} afnemen.

Het WHO-advies vermeldt het relatieve overlijdensrisico van NO₂-blootstelling als 1,02 per 10 µg/m³. Verhoogde sterfterisico's werden vastgesteld boven de 7 µg/m³ NO₂. Voor ozonblootstelling boven de 60 µg/m³ geldt een risicofactor van 1,01 (Huangfu & Atkinson, 2020).

Het relatieve risico voor NO₂ uit het WHO-advies is dezelfde waarde die is gevonden in de Nederlandse DUELS-studie, waarin daarbij rekening werd gehouden met de invloed van fijnstof (Fischer, et al., 2015). Deze DUELS-studie is de basis voor de SLA-berekeningen. In de DUELS-studie is niet het overlijdensrisico voor PM_{2,5}, maar dat van PM₁₀ onderzocht. Landsdekkende concentratiegegevens voor PM_{2,5} voor 2000 waren destijds niet beschikbaar. Het gevonden relatieve risico voor het sterfterisico van PM₁₀ bedroeg 1,04 per 10 µg/m³, wanneer rekening werd gehouden met de invloed van NO₂.

De resultaten van DUELS voor PM₁₀ zijn eerder opgenomen in gecombineerde analyses voor PM_{2,5} (zie bijvoorbeeld Burnett et al., 2018), waarbij een omrekeningsfactor van 2/3 is gebruikt. Dit betekent dat op basis van de DUELS-studie het relatieve risico voor PM_{2,5} op 1,06 per 10 µg/m³ wordt geschat. Dit komt overeen met de eerdere inzichten over het risico van PM_{2,5}, maar niet met de 1,08 per 10 µg/m³ PM_{2,5} die Chen & Hoek (2020) recent berekenden.

Voor de voortgangsmeting waarvan in dit rapport de resultaten worden gepresenteerd, is het RIVM nog uitgegaan van de relatieve risico's zoals gevonden in de bovengenoemde DUELS-studie.

De WHO heeft zich gerealiseerd dat niet overal in de wereld de nieuwe advieswaarden direct kunnen worden gerealiseerd. Om een stapsgewijze verbetering van de luchtkwaliteit mogelijk te maken, heeft de WHO ook een aantal 'interimdoelen' (IT's) geformuleerd (zie tabel 2).

Tabel 2 Nieuwe WHO-advieswaarden en mogelijke interimdoelen (IT's)

Component (in $\mu\text{g}/\text{m}^3$)	Middelings tijd	IT1	IT2	IT3	IT4	2021 WHO advieswaarde
PM _{2,5}	jaar	35	25	15	10	5
	24-uur	75	50	37,5	25	15
PM ₁₀	jaar	70	50	30	20	15
	24-uur	150	100	75	50	45
O ₃	zomerseizoen	100	70	-	-	60
	8-uur	160	120	-	-	100
NO ₂	jaar	40	30	20	-	10
	24-uur	120	50	-	-	25
SO ₂	24-uur	125	50	-	-	40
CO	24-uur	7	-	-	-	4

De huidige EU-grenswaarden komen voor PM_{2,5} overeen met interimdoel IT2. De Europese Commissie heeft in het najaar van 2021 het in 2030 realiseren van niveau IT3 bestempeld als 'lage ambitie'. Het halen van het IT4-niveau in 2030 wordt bestempeld als 'gemiddelde ambitie' en het al in 2030 bereiken van de WHO-advieswaarde (AQG) wordt gezien als 'hoge ambitie'.

De huidige NO₂-grenswaarde (en ook de oude WHO-advieswaarde) komt overeen met IT1. Voor PM₁₀ ligt de huidige grenswaarde tussen IT2 en IT3 in. De 2005 WHO-advieswaarde komt overeen met IT4. Het uitgangspunt van het SLA om de *oude* WHO-advieswaarde na te streven zou voor zowel PM_{2,5} als PM₁₀ overeenkomen met streven naar het IT4-niveau.

Momenteel is in de Europese Unie een proces gestart dat moet leiden tot herziening van de (wettelijke) EU-grenswaarden in 2023. Het streven is erop gericht de WHO-advieswaarden uiterlijk in 2050 te bereiken. Na raadpleging van belangengroepen en lidstaten en een analyse van de technische haalbaarheid en de economische gevolgen, zal de Europese Commissie eind 2022 met een voorstel komen. (Zie ook de notitie [Internationale lessen en inzichten over luchtkwaliteit - Schone lucht akkoord](#).)

4 Emissies en prognose

4.1 Emissies: trends 1990-2019

4.1.1 Definities en uitgangspunten

- Het effect van SLA op de gezondheid wordt berekend met de GHI. In de berekening van de GHI wordt de *gecombineerde* blootstelling van de bevolking aan PM10 en NO₂ meegenomen. Dit zijn stoffen waarvoor in epidemiologische studies wetenschappelijk voldoende is aangetoond dat er een relatie is tussen de blootstellingsconcentraties en gezondheidseffecten (Fischer et al., 2015).
- Concentraties van PM10 in de lucht worden niet alleen bepaald door de rechtstreekse uitstoot en verspreiding van stofdeeltjes (primair fijnstof); maar ook door secundair fijnstof. In hoofdstuk 2 is uitgelegd dat voor de vorming van secundair fijnstof ook NH₃ nodig is. PM2,5 is internationaal (EU en UNECE) de meest gebruikte maat in het luchtkwaliteitsbeleid. In dit hoofdstuk worden daarom de emissies van PM10, PM2,5, NO₂ en NH₃ gepresenteerd.
- De tijdreeksen die in dit rapport worden gepresenteerd, betreffen het rapportagejaar 2021, waarin de meest recente wetenschappelijke inzichten voor emissies over de tijdreeks 2000-2019 zijn verwerkt. Deze zijn vastgesteld door de EmissieRegistratie (ER).
- Nieuwe inzichten die zijn verwerkt in deze emissiereeksen hebben bijvoorbeeld geleid tot een stijging van de totale NO_x-, PM10- en NH₃-emissies voor het referentiejaar 2016 ten opzichte van de emissiereeks van voorgaand jaar van respectievelijk +1,5%; +2%; + 11% (Hoogerbrugge et al., 2021)
- Luchtverontreiniging is een grensoverschrijdend probleem. De concentraties van PM10 en NO₂ in Nederland worden voor ongeveer de helft bepaald door de uitstoot die in Nederland plaatsvindt en voor de andere helft door de uitstoot in het buitenland (MSC-W, 2021). Nederland is echter een netto-exporteur van luchtverontreinigende stoffen: er verdwijnt meer luchtverontreiniging over de grens dan dat Nederland importeert. Vanwege het grensoverschrijdend karakter worden in dit hoofdstuk zowel de binnenlandse als de buitenlandse emissies (op een wat minder detailniveau) getoond.
- De doelen van het SLA zijn primair bepaald op basis van de gezondheidseffecten ten gevolge van de Nederlandse bijdrage aan de luchtverontreiniging; omdat dit het deel is waar de Nederlandse beleidsmakers rechtstreeks invloed op uit kunnen oefenen. Voor het toetsen aan de SLA-doelstellingen wordt alleen gebruikgemaakt van de binnenlandse bronnen.
- Voor verschillende doeleinden wordt gebruikgemaakt van verschillende indelingen van emissies: de Europese definitie en de nationale definitie voor de emissies op Nederlands grondgebied. De emissies volgens de Europese definitie worden gebruikt om te voldoen aan Europese afspraken (EU NEC-richtlijn, UNECE Luchtverdrag). Voor de GCN/GDN-kaart, die als

basis wordt gebruikt voor het SLA, wordt uitgegaan van de emissies op Nederlands grondgebied. De belangrijkste (voor SLA relevante) verschillen tussen beide methoden zijn:

- De emissies door de zeescheepvaart en de emissies van stikstofoxiden door de landbouw afkomstig van dierlijke mest, kunstmestgebruik en gewasresten, worden wel meegenomen ten behoeve van het SLA, maar niet meegenomen in het totaal van de emissies die volgens de Europese definitie meetellen voor de emissiereductieverplichtingen.
- De emissies door het wegverkeer en de visserij worden voor het SLA berekend op de in Nederland verbruikte brandstof ('fuel used'), terwijl de EU-definitie uitgaat van in Nederland verkochte brandstof ('fuel sold').

De luchtvaart wordt in beide methoden op dezelfde manier meegeteld. Daarbij gaat het om de emissies op de luchthavens; en om de start- en landingsprocedure (emissies tot 3000 voet).

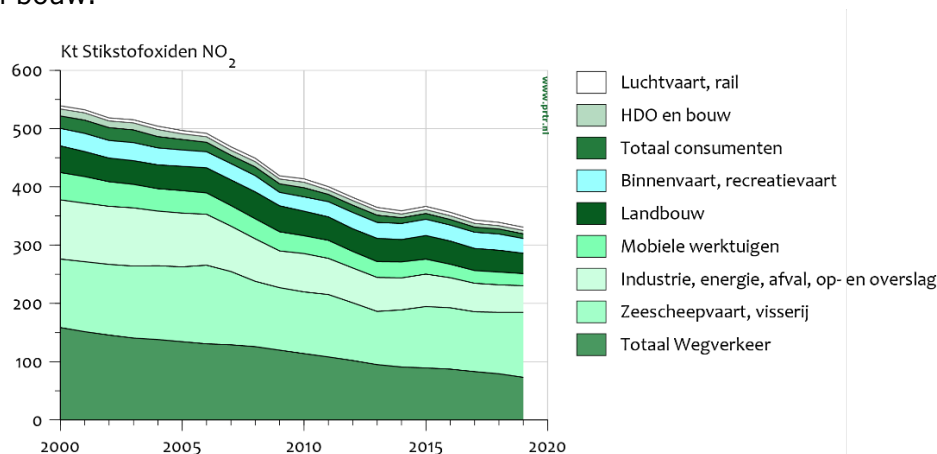
- Voor het berekenen van de concentraties van NO₂ en PM₁₀ is de ruimtelijke verdeling van de emissies over Nederland een essentiële factor. Voor de ruimtelijke verdeling van de emissies wordt gebruikgemaakt van de Emissieregistratie. De manier waarop dat gebeurt, is vastgelegd op de website van de Emissieregistratie: [Overzicht documenten - Emissieregistratie](#).

4.1.2

Emissies binnenland

Stikstofoxiden (NO_x uitgedrukt als NO₂)

De emissies van stikstofoxiden in Nederland namen tussen 2000 en 2019 af met 208 kton; een daling van ongeveer 39%. Figuur 3 laat een daling zien voor bijna alle sectoren. Alleen in de sector luchtvaart was er sprake van een kleine toename (ongeveer 3%). Door de beperkte bijdrage van deze sector aan de totale emissie komt dat in de figuur niet tot uiting. 'HDO en bouw' staat hierbij voor: Handel, Diensten, Overheid en bouw.

Figuur 3 Trend in NO_x-emissies 2000-2019 (bron: Emissieregistratie, 2021)

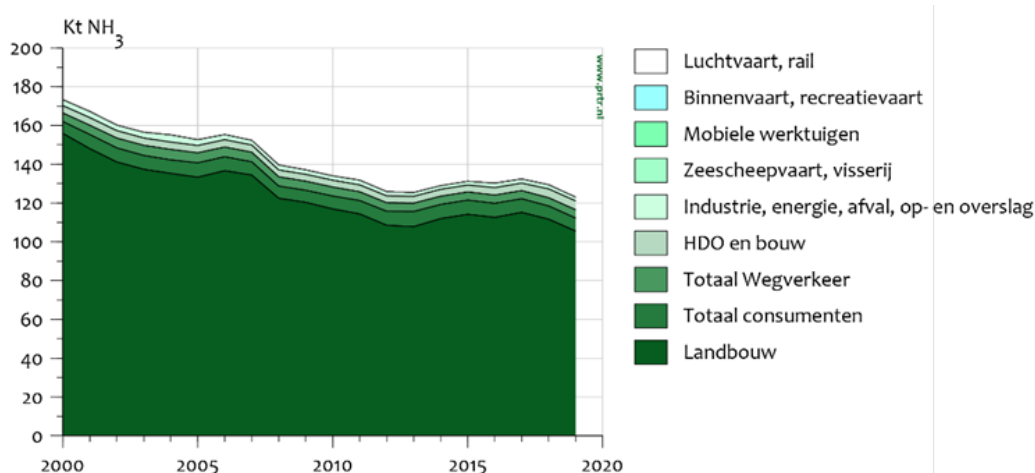
De grootste daling deed zich voor in de sectoren verkeer en industrie (waaronder ook begrepen de energiesector, afvalsector en de op- en overslag). De aanscherping van de normstelling voor motoren (de zogenoemde Euronormen) en de vernieuwing van het wagenpark heeft geleid tot een substantiële daling van de emissies. Deze is gedeeltelijk

tenietgedaan door de toename van het totale aantal verreden kilometers. Sinds 2015 is er sprake van een beperktere afname.

In 2019 vormen de emissies van zeescheepvaart en visserij, die in de *Nederlands grondgebied methode* worden meegeteld, de grootste bron van NO_x-uitstoot in Nederland: bijna 34% van de totale NO_x-emissie. De sector wegverkeer is met 22% de op één na belangrijkste sector.

Ammoniak (NH₃)

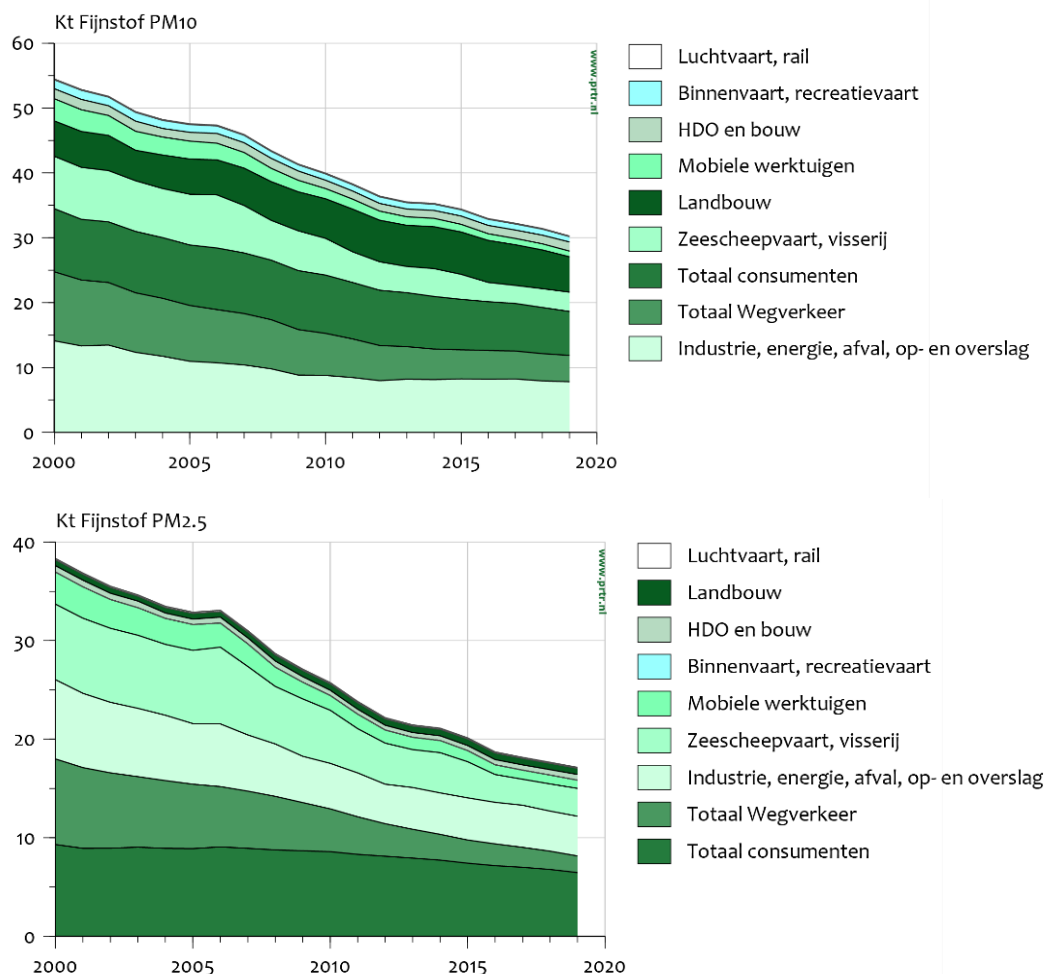
De landbouw is met bijna 86% de grootste bron van ammoniakemissies in Nederland in 2019. Voornaamste andere bijdragen komen uit de sector consumenten (bijdrage: ruim 5%, onder andere uit houtstook voor sfeerverwarming) en de sectoren verkeer en HDO en bouw. Beide sectoren zijn goed voor ruim 3% van het landelijk totaal. De trend in de emissies uit de landbouw is bepalend voor de landelijke trend in ammoniakemissies, zoals Figuur 4 laat zien. Tussen 2000 en 2019 daalden de landbouwemissies met ruim 32%. Tussen 2014 en 2017 was sprake van een positieve trend, ten gevolge van de toename van het aantal melkkoeien na afschaffing van het Europese systeem van melkquotering. De afgelopen paar jaar is de trend weer dalend door de invoering van het beleid om de fosfaatproductie te beperken. Daardoor is het aantal melkkoeien in Nederland weer gedaald.

Figuur 4 Trend in NH₃-emissies 2000-2019 (bron: Emissieregistratie, 2021)

Fijnstof (PM₁₀ en PM_{2,5})

De PM₁₀-emissies in Nederland zijn tussen 2000 en 2019 substantieel gedaald, namelijk met ruim 44% (zie Figuur 5). De grootste reductie is gehaald in de sector industrie, ten gevolge van het gebruik van schonere brandstoffen in raffinaderijen en als bijeffect van maatregelen om de NO_x- en zwaveldioxide (SO₂-)emissies te beperken; daarnaast zijn de verkeersemissies gedaald (schonere motoren). Aanpassingen in de stalsystemen voor leghennen leidden tot 2015 tot een toename van de PM₁₀-emissies uit de landbouw. Door een afname van dieren aantallen daalde de emissie weer vanaf 2016.

Figuur 5 Trend in PM10- (boven) en PM2,5-emissies (onder) 2000-2019 (bron: Emissieregistratie, 2021)

PM2,5 (de fractie met de kleinere fijnstofdeeltjes, namelijk kleiner dan 2,5 micrometer) maakt onderdeel uit van PM10. PM10-emissies bestaan (op gewichtsbasis) voor meer dan de helft uit PM2,5. In de PM2,5-emissies wordt sinds dit jaar voor het eerst ook rekening gehouden met het zogenoemde 'condenseerbaar fijnstof'. Daarbij gaat het om deeltjes die zich vormen in de atmosfeer bij de afkoeling van warme rookgassen. Dit heeft vooral gevolgen voor de uitstoot van de sector consumenten. De toegerekende emissies van PM2,5 ten gevolge van de sfeerverwarming (open haarden) is hierdoor met 4,1 kton in 2019 substantieel groter dan eerder ingeschat (1,4 kton). Daarmee stijgt het aandeel van sfeerverwarming (onderdeel van de sector consumenten) in de totale PM2,5-emissie in Nederland naar 23%. De SLA-berekening is gebaseerd op de meest recente inzichten van de Emissieregistratie; er wordt in deze voortgangsmeting dus ook rekening gehouden met condenseerbaar fijnstof. In eerdere SLA-berekeningen in 2019 werd hier nog geen rekening mee gehouden.

4.1.3

Emissies buitenland

Onder het VN Luchtverdrag (*UNECE Convention on Long Range Transboundary Air Pollution*; CLRTAP) rapporteren de aangesloten

landen, waaronder de EU-landen, jaarlijks de emissies voor een groot aantal stoffen aan het *Centre for Emission Inventories and Projections* (CEIP⁹). Hieronder worden in Tabel 3 de emissies gepresenteerd zoals gerapporteerd door Nederland en onze buurlanden, op basis van de emissiereeks die in 2021 is vastgesteld.

Tabel 3 Emissies en trends Nederland en buurlanden, 2000-2019 (in kiloton)

PM10	2000	2005	2010	2015	2019	trend
België	55,0	46,0	39,7	31,0	27,4	-50%
Frankrijk	420,3	341,5	272,8	221,7	202,5	-52%
Duitsland	302,7	247,9	227,8	214,2	203,6	-33%
Verenigd Koninkrijk	242,0	210,2	190,3	171,7	170,7	-29%
Nederland	49,4	42,0	35,8	31,0	27,6	-44%
PM2.5	2000	2005	2010	2015	2019	trend
België	40,0	34,4	30,7	22,2	18,4	-54%
Frankrijk	316,5	247,1	189,4	141,5	121,3	-62%
Duitsland	168,9	137,5	119,7	102,5	91,9	-46%
Verenigd Koninkrijk	153,2	131,0	123,1	111,8	109,0	-29%
Nederland	34,8	28,8	22,7	17,8	15,4	-56%
NH₃	2000	2005	2010	2015	2019	trend
België	93,5	78,1	73,2	70,1	66,5	-29%
Frankrijk	662,5	621,0	617,8	616,4	592,7	-11%
Duitsland	626,9	607,2	618,9	640,7	586,7	-6%
Verenigd Koninkrijk	303,5	279,3	261,3	270,6	272,0	-10%
Nederland	173,3	152,5	133,9	130,9	122,9	-29%
NOx (als NO₂)	2000	2005	2010	2015	2019	trend
België	360,3	326,9	244,7	197,9	160,2	-56%
Frankrijk	1708,6	1496,6	1143,9	949,1	773,8	-55%
Duitsland	1904,7	1642,2	1471,0	1363,9	1136,8	-40%
Verenigd Koninkrijk	2048,8	1777,3	1245,4	1025,8	842,7	-59%
Nederland	472,2	415,7	349,9	282,1	238,4	-50%

Bron: <https://www.ceip.at/webdab-emission-database/reported-emissiondata> or
<https://www.ceip.at/status-of-reporting-and-review-results/2021-submissions>

In de emissie-ontwikkeling van Nederland en de buurlanden is enige gelijkenis te zien. Zo is in alle landen de emissiedaling van NH₃ tussen 2000 en 2019 kleiner dan van de andere stoffen.

Het Verenigd Koninkrijk toont in vergelijking met de andere landen de grootste daling in NOx, maar de kleinste daling op de andere stoffen. Nederland realiseert de grootste daling op NH₃, maar scoort gemiddeld of aan de lagere kant in vergelijking met de andere landen op de andere stoffen.

De Nederlandse emissiecijfers in bovenstaande tabel wijken af van de emissiecijfers die in paragraaf 4.1.2 worden gepresenteerd. De reden

⁹ zie: <https://www.ceip.at/>

hiervoor is dat Nederland voor internationale rapportages (net als andere landen) de in internationaal verband afgesproken indeling hanteert. Door de resultaten hiervan in de bovenstaande tabel te laten zien, zijn de cijfers vergelijkbaar met die van de buurlanden.

Voor nationale (modellerings)doeleinden, ook voor SLA, gebruikt Nederland de 'nationaal grondgebied methode'. In paragraaf 4.1.1 is het verschil tussen beide methoden verklaard. Met deze methode wordt de feitelijke emissie op Nederlands grondgebied (en de daarmee berekende concentraties) beter benaderd.

Condenseerbaar fijnstof

Nederland neemt sinds 2021 de emissies van condenseerbaar fijnstof voor consumenten mee in de berekende uitstoot van fijnstof. De emissies zijn hierdoor substantieel omhooggegaan; de bijdrage van consumenten (sfeerverwarming) aan de totale PM_{2,5}-emissie is omhooggegaan van 9% naar 23%. Overigens neemt Nederland voor andere sectoren het condenseerbare deel van het fijnstof niet mee in de rapportages (bijvoorbeeld de industrie). Voor deze andere sectoren is de bijdrage van het condenseerbare deel echter (veel) kleiner dan voor consumenten, met daardoor een kleine afwijking van de werkelijkheid.

Buurlanden

In 2020 is een vergelijking uitgevoerd hoe landen onder het Luchtverdrag condenseerbaar fijnstof rapporteren in hun emissie-inventarisaties (niet gepubliceerd werk van Juhrich ten behoeve van MSC-W, (2020)). Hier blijkt een aanzienlijke variatie in op te treden. Duitsland, Frankrijk en Nederland rapporteerden in 2020 kleinschalige verbrandingsprocessen (waaronder die van consumenten) zonder condensables. In Nederland is dat dus in 2021 veranderd. RIVM gaat in de GCN-berekeningen uit van de officiële landenrapportages. Dat houdt dus voor Duitsland en Frankrijk in dat we uitgaan van een onderschatting van hun PM-emissies. Het Verenigd Koninkrijk rapporteert emissies inclusief condensables. België rapporteert gedeeltelijk met en gedeeltelijk zonder condensables. Ook blijkt de kwaliteit van de inventarisatie van het aantal houtkachels (naar type en leeftijd) en de omvang van het houtgebruik tussen landen sterk te verschillen, wat zowel de primaire fijnstofemissies als die van condensables onzeker maakt. Inmiddels is er een proces gestart om de berekeningen en rapportages voor alle landen gelijk te trekken.

4.2 Emissieprognoses 2025 en 2030

4.2.1 Definities en uitgangspunten

- Voor het toetsen aan de doelen van het SLA, wordt een vergelijking gemaakt tussen gezondheidseffecten berekend voor het 'referentiejaar' (2016) en voor het doeljaar (2030). Voor 2016 wordt daarbij uitgegaan van de actuele situatie in 2016 (de emissies in 2016 uit de emissiereeks die door de ER in 2021 is vastgesteld). Voor het doeljaar 2030 en tussenjaar 2025 wordt gebruikgemaakt van scenario's, waarin verschillende sets van maatregelen worden meegenomen. Beleidsmaatregelen hebben impact op de emissies en de ruimtelijke verdeling daarvan over Nederland. Het RIVM hanteert voor de voortgangsmeting met de gezondheidsindicator drie scenario's, waarmee op dezelfde manier als voor het referentiejaar de potentiële gezondheidswinst wordt bepaald, zie kader hieronder.

a. Vastgesteld rijksbeleid (afgekort: 'KEV')

Het vastgesteld beleid betreft beleidsmaatregelen die in wetgeving zijn vastgelegd of de afspraken van marktpartijen, maatschappelijke organisaties die concreet zijn uitgewerkt en bindend zijn vastgelegd. Hierin is beleid meegenomen dat was vastgelegd tot op de peildatum 1 mei 2020. Een aantal in SLA opgenomen maatregelen dat al voor deze peildatum van kracht is geworden, is in dit scenario meegenomen (zie TAUW (2021), paragraaf 4.1). De benaming voor dit scenario is afgeleid van de Klimaat- en Energie Verkenning 2020 (PBL, 2020a; 2020b), waarin de emissiereducties zijn doorgerekend.

b. Voorgenomen rijksbeleid en aanvullend SLA-beleid (afgekort: 'VES')

Het voorgenomen rijksbeleid betreft beleidsvoornemens die openbaar zijn gemaakt en die concreet genoeg zijn uitgewerkt om te kunnen doorrekenen. De voornemens moeten alleen nog bindend worden vastgelegd. Het gaat hierbij om beleidsvoornemens die voor of op 1 mei 2020 openbaar waren en die concreet genoeg waren uitgewerkt.

Naast het voorgenomen rijksbeleid zijn in dit scenario ook de extra (decentrale) SLA-plannen opgenomen die uiterlijk 1 maart 2021 waren ingediend. Voorgenomen beleid in dit scenario is doorgerekend door het PBL. De emissie-reducerende effecten van extra (decentrale) plannen zijn in opdracht van het ministerie van IenW doorgerekend door adviesbureau TAUW.

c. Een illustratief scenario (afgekort: 'ILL')

In het illustratief scenario zit beleid dat deels concreet is, maar dat vanwege de timing in de scenario's a. en b. nog niet kon worden meegenomen. Daarnaast gaat het om nieuw geagendeerd beleid dat nog in de maak is en dus nog niet concreet is uitgewerkt. Beleidsvoornemens van het nieuwe kabinet zijn hierbij nog niet in beschouwing genomen.

Een indicatieve inschatting van de emissiereducties ten gevolge van dit scenario, is gemaakt door adviesbureau TAUW.

- Belangrijk uitgangspunt voor de berekeningen is dat in het doeljaar 2030, het vastgestelde beleid volledig wordt uitgevoerd en effectief is. Het is dus ook belangrijk dat omringende landen hun Europese verplichtingen volledig nakomen en problemen zoals die zich in het verleden voordeden zoals met onder andere mestfraude en sjoemeldiesels tot het verleden behoren.
- De status van de prognoses voor 2025 is niet helemaal te vergelijken met die van 2030. Voor een deel van de (decentrale) maatregelen is niet precies bekend wanneer ze worden ingevoerd en wanneer ze volledig effectief zullen zijn. Dat is een ander uitgangspunt dan voor 2030. Voor de maatregelen waarvoor dit wel bekend is, is uitgegaan van deze informatie. Voor andere maatregelen zijn de effecten ingeschat door interpolatie.

4.2.2 *Prognose 2025 en 2030 bij de verschillende scenario's*

De prognose volgens het KEV-scenario is de prognose die wordt gebruikt voor de berekening van de grootschalige concentratiekaarten Nederland in GCN/GDN (Hoogerbrugge et al., 2021).

Het vastgestelde rijksbeleid kan worden gevonden in de Klimaat- en Energie Verkenning (PBL 2020a; PBL 2020b). Annex 1 geeft, specifiek voor 2030, een overzicht van het lucht- en stikstof-gerelateerde beleid. Een uitgebreide lijst van ander vastgesteld (met name klimaat)beleid is te vinden in de Klimaat- en Energie Verkenning.

De prognoses 2025 en 2030 ten gevolge van het voorgenomen beleid zijn eveneens gebaseerd op de KEV2020. De invulling van de specifiek voor het SLA gedefinieerde beleidspakketten door rijk, provincies en gemeenten zijn geanalyseerd door adviesbureau TAUW in opdracht van het ministerie van IenW. De resultaten hiervan zijn samengevat in (TAUW, 2021) en weergegeven in Annex 2 bij dit rapport. De bijbehorende emissiereducties worden weergegeven in onderstaande Tabel 4 in de kolommen 'VES'. Vanwege het feit dat het beleidspakket onder het ILL-scenario verder nog ontwikkeld en geïmplementeerd moet worden, is geen effect voor het jaar 2025 doorgerekend.

De maatregelen die in het ILL-scenario worden meegenomen, zijn ook verwerkt in Annex 2. De benaming 'illustratief scenario' wordt hier gebruikt, omdat in dit scenario voornamelijk geagendeerd beleid (zowel klimaatbeleid als stikstofbeleid) wordt meegenomen. Dat betekent dat dit beleid nog verder uitgewerkt moet worden; en door PBL op dit moment nog niet is voorzien van een (voldoende betrouwbare) inschatting van de doorwerking op reducties in PM₁₀, NO₂ en NH₃. De door adviesbureau TAUW op verzoek van het ministerie van IenW ingeschatte effecten, zijn in onderstaande Tabel 4 opgenomen in de kolommen 'ILL'.

De resultaten van dit scenario zijn in dit rapport alleen meegenomen om een indicatie te geven van wat verdergaand beleid op andere beleidsterreinen kan bijdragen aan een verdere verbetering van de luchtkwaliteit en gezondheid. Dit betekent dat de resultaten van dit scenario daarmee uitsluitend als *gevoeligheidsanalyse* dienen te worden beschouwd en niet bedoeld zijn om invulling te geven aan het beleid en de effecten van het beleid op andere beleidsterreinen.

Niet alleen heeft PBL nog geen (voldoende betrouwbare) inschatting kunnen maken van de effecten van dit beleid, maar ook de ruimtelijke verdeling van bijbehorende emissiereducties is nog onbekend. Voor de doorrekening in dit rapport is uitgegaan van een gelijke verdeling van emissiereducties over het land, wat in de praktijk waarschijnlijk anders zal uitpakken. Daarom worden in dit rapport de resultaten van deze doorrekening alleen getoond in tabellen en niet in de figuren.

Een laatste kanttekening bij het ILL-scenario, is dat – zoals uit dit rapport blijkt – het verschil in de effecten tussen het VES- en het ILL-scenario betrekkelijk klein is. Daarbij dient in ogenschouw te worden genomen dat het illustratief scenario ook nog onvoldoende emissiebeperking oplevert om de beleidsambities voor de desbetreffende beleidsterreinen stikstof en klimaat voor 2030 te realiseren, zoals 30% minder uitstoot van ammoniak en 55% minder CO₂-emissie (met navenante vermindering van NO_x- en fijnstofuitstoot uit fossiel energiegebruik).

Tabel 4 Emissie per SLA-sector in referentiejaar 2016, 2019, tussenjaar 2025 en doeljaar 2030 en de trend 2016-2030 bij verschillende scenario's

(in kiloton)	emissie		prognose 2025			prognose 2030			Trend 2016-2030		
SLA Sector	2016	2019	KEV	VES	ILL	KEV	VES	ILL	KEV	VES	ILL
Binnenvaart, recreatievaart	0,01	0,01	0,01	0,01		0,01	0,01	0,01	14%	14%	14%
HDO en bouw	3,85	4,54	4,62	4,62		4,62	4,62	4,62	20%	20%	20%
Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	2,28	1,94	2,46	2,29		2,53	2,26	2,26	11%	-1%	-1%
Landbouw	112,62	105,55	104,43	103,36		102,04	100,37	91,34	-9%	-11%	-19%
Luchtvaart, rail	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	-16%	-16%	-16%
Mobiele werktuigen	0,01	0,01	0,01	0,01		0,01	0,01	0,01	22%	22%	22%
Totaal consumenten	7,23	6,71	7,13	7,13		7,30	7,30	7,30	1%	1%	1%
Totaal Wegverkeer	4,25	4,28	5,07	5,04		5,45	5,41	5,41	28%	27%	27%
Zeescheepvaart, visserij	0,02	0,02	0,02	0,02		0,02	0,02	0,02	11%	11%	11%
Ammoniak totaal	130,27	123,05	123,76	122,48		121,98	119,99	110,97	-6%	-8%	-15%
Binnenvaart, recreatievaart	0,93	0,82	0,75	0,75		0,64	0,63	0,63	-31%	-32%	-32%
HDO en bouw	1,28	1,40	1,53	1,53		2,25	2,25	2,25	75%	75%	75%
Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	8,19	7,81	8,29	7,85		8,33	7,63	7,63	2%	-7%	-7%
Landbouw	6,47	5,45	5,37	4,79		4,95	4,04	3,83	-23%	-38%	-41%
Luchtvaart, rail	0,11	0,10	0,10	0,09		0,10	0,10	0,10	-12%	-12%	-12%
Mobiele werktuigen	1,04	0,88	0,37	0,35		0,26	0,23	0,23	-75%	-78%	-78%
Totaal consumenten	7,52	6,78	5,69	5,68		5,20	5,18	5,18	-31%	-31%	-31%
Totaal Wegverkeer	4,44	4,05	3,68	3,62		3,64	3,53	3,43	-18%	-20%	-23%
Zeescheepvaart, visserij	2,97	2,98	2,73	2,73		2,60	2,60	2,60	-13%	-13%	-13%
Fijnstof (PM10) totaal	32,95	30,27	28,51	27,38		27,95	26,19	25,86	-15%	-21%	-22%

<i>(in kiloton)</i>	emissie		prognose 2025			prognose 2030			Trend 2016-2030		
SLA Sector	2016	2019	KEV	VES	ILL	KEV	VES	ILL	KEV	VES	ILL
Binnenvaart, recreatievaart	27,41	25,29	26,30	23,16		25,58	20,82	20,82	-7%	-24%	-24%
HDO en bouw	6,45	5,74	3,39	3,39		2,78	2,78	2,78	-57%	-57%	-57%
Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	51,60	45,66	42,37	40,52		36,27	33,39	31,15	-30%	-35%	-40%
Landbouw	39,84	34,97	32,06	32,05		31,72	31,69	31,31	-20%	-20%	-21%
Luchtvaart, rail	5,96	5,64	6,06	5,69		6,19	6,46	6,46	4%	8%	8%
Mobiele werktuigen	23,08	20,80	14,06	13,32		12,02	10,87	10,87	-48%	-53%	-53%
Totaal consumenten	9,55	7,98	6,98	6,98		6,02	6,02	5,56	-37%	-37%	-42%
Totaal Wegverkeer	87,20	73,05	49,47	46,97		38,57	34,97	24,69	-56%	-60%	-72%
Zeescheepvaart, visserij	105,26	111,59	93,50	93,50		80,98	80,98	80,98	-23%	-23%	-23%
Stikstofoxiden (als NO ₂) totaal	356,34	330,71	274,20	265,57		240,12	227,13	213,77	-33%	-36%	-40%

Ammoniak

De uitstoot van NH_3 neemt onder het KEV-scenario naar verwachting af naar ongeveer 122 kiloton in 2030. Dit is een afname van 6% ten opzichte van 2016. Deze daling wordt vooral verklaard door afnemende emissies in de landbouw. De geraamde emissiedaling in de landbouw ten opzichte van 2016 is ruim 9%. Deze daling wordt verklaard door de afname van dierenaantallen en door een geleidelijke overgang naar emissiearme stallen. De daling vindt grotendeels plaats bij stallen en mestopslag.

Onder het VES-scenario is er een beperkte verdere afname (ongeveer 8% afname van emissies ten opzichte van 2016 in plaats van 6% afname onder het KEV-scenario). Dit is vooral een gevolg van een verlaging van het eiwitgehalte in ruwvoer van melkkoeien en effecten van de interim-omgevingsverordening in Noord-Brabant.

Onder het ILL-scenario is er een fors additioneel effect van bijna 9 kton NH_3 , als gevolg van het beleid op het gebied van stikstof, dat nog in ontwikkeling is. Zoals eerder opgemerkt is dit slechts een indicatieve inschatting, omdat nog onduidelijk is hoe het stikstofbeleid verder ingevuld gaat worden. Ook is onbekend hoe het beleid zal uitpakken voor wat betreft de verdeling van de emissiereducties over Nederland. Voor het ILL-scenario en de berekening van de bijbehorende gezondheidswinst is er, bij gebrek aan betere informatie, van uitgegaan dat de reducties gelijkmatig over het land zijn verdeeld. In de praktijk valt te verwachten dat de effecten meer regionaal zullen optreden.

Stikstofdioxiden

De uitstoot van stikstofdioxiden in Nederland neemt onder het KEV-scenario tot 2030 af tot 240 kton. Dat betekent een daling van meer dan 30% ten opzichte van 2016. De wegverkeersemissies laten onder het KEV-scenario een ruime halvering (-56%) zien, als gevolg van Europese wetgeving op het gebied van emissies van nieuwe voertuigen. Ook dalen de emissies door instroom van elektrische personenauto's. De NO_x -emissies dalen verder onder het VES- en ILL-scenario, waarin onder andere is gerekend met maatregelen als zero-emissie-stadsdistributie, de invoer van milieuzones in diverse gemeenten en het stimuleren van het gebruik van openbaar vervoer en fietsen.

Ook in de sector industrie (met voor SLA hierin ook begrepen de energiesector, de afvalsector en de op- en overslag) dalen de emissies fors ten opzichte van 2016 (bijna 30%). Specifiek in de industrie is er een daling van 9% (bijna 3 kton). In de sub-sector energie vindt onder andere een daling van de emissies plaats bij elektriciteitsproductie, een toename van het aandeel zon en wind en een daling bij de olie- en gaswinning. Wat verder bijdraagt aan de reducties in de industrie is de maatregel scherper vergunnen. In het rapport van TAUW (TAUW, 2021) zijn maatregelen en berekende emissiereducties gedocumenteerd. Opvallend is dat de NO_x -emissies voor de luchtvaart onder het VES- en ILL-scenario hoger zijn dan onder het KEV-scenario. Waar in het KEV-scenario wordt uitgegaan van een maximaal aantal vliegbewegingen van 500.000 op Schiphol en het gesloten blijven van Lelystad Airport voor commerciële vluchten, gaan het VES- en ILL-scenario uit van verdere groei van het aantal vliegbewegingen en openstelling van Lelystad Airport voor commerciële vluchten. Dit volgt uit de uitgangspunten voor de scenario's zoals die in de KEV 2020 zijn vastgelegd. In het VES-scenario is voor de

luchtvaart rekening gehouden met de maatregel 'nul emissie van grondoperaties'.

Fijnstof (PM10 en PM2,5)

Door de toevoeging van condenseerbaar fijnstof aan de ER (zie 3.1.2), neemt de fijnstofemissie uit houtstook toe tot ongeveer 23% van de landelijke emissie PM2,5.

De dalende trend in de uitstoot van fijnstof (PM10) zet naar 2030 door. De meeste sectoren laten in het KEV-scenario een daling zien. De grootste emissiedaling onder het KEV-scenario wordt verwacht bij de sector consumenten en de sector landbouw. De emissies bij huishoudens dalen mede doordat verouderde houtkachels worden vervangen. Het PBL geeft in de KEV2020 een optimistischer inschatting van de emissiereductie dan in het verleden. De PM10-uitstoot door huishoudens (inclusief condenseerbaar fijnstof) daalt tussen 2016 en 2030 naar verwachting met circa 2,3 kiloton. De emissies in de landbouw dalen door verdergaande stalaanpassingen en een daling van de dieren aantallen.

Bij verkeer kan de daling hoofdzakelijk worden toegeschreven aan de Europese emissiewetgeving. Die wetgeving heeft het gebruik van roetfilters op vrijwel alle nieuwe dieselmotoren noodzakelijk gemaakt, ook bij binnenvaartschepen en mobiele werktuigen. Een roetfilter kan vrijwel alle fijnstof uit het uitlaatgas verwijderen (maar leidt wel tot extra NO₂-uitstoot).

De emissies dalen verder onder het VES- en ILL-scenario. Onder deze scenario's laten de sectoren landbouw en industrie de grootste daling zien, door invoeren van een maatregel als scherper vergunnen (onderzijde van de range voor 'Best Beschikbare Technieken') in de industrie; en in de landbouw het sectorplan pluimvee, waardoor emissies uit huisvestingssystemen verder zullen dalen (TAUW, 2021).

4.2.3 Emissieprognoses buitenland

Voor de toekomstige buitenlandse emissies zijn de ramingen gebruikt uit het *National Air Pollution Control Programmes* (NAPCP)-scenario van 'the second clean air outlook' die IIASA in 2020 in opdracht van de Europese Commissie heeft opgesteld. Dit NAPCP-scenario houdt rekening met het vastgestelde beleid en de effecten van het additionele beleid dat landen hebben gerapporteerd in hun nationale actieplannen, de NAPCPs. Daarin geven ze aan hoe ze willen gaan voldoen aan de verplichtingen voor de Nationale Emissie Plafonds (NEC) voor 2030.

Deze plannen zijn door de Europese Commissie geanalyseerd en voldoende bevonden voor het voldoen aan de afspraken die in Europa onder de NEC-richtlijn zijn gemaakt (emissieplafonds NO_x, SO_x, NH₃, NMVOS, PM2,5).

Tabel 5 toont de gebruikte emissieramingen 2030 voor de buurlanden.

Tabel 5 Internationale emissieraming 2030 (op basis van NAPCP's)

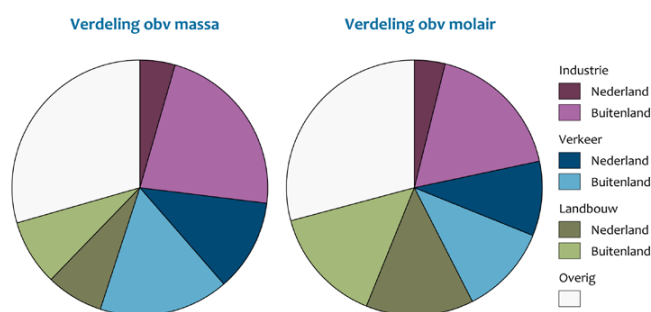
(in kton)	PM10	NO_x	NH₃
België	28	81	60
Duitsland	132	469	446
Frankrijk	147	326	494
Verenigd Koninkrijk	100	405	214

Bron: IIASA

5 Concentraties

5.1 Definities en uitgangspunten

- De Europese Luchtkwaliteitsrichtlijn (2008/50/EG) bevat de Europese voorschriften voor het uitvoeren van metingen die geschikt zijn om de wettelijke normen mee te toetsen. Belangrijke criteria hierbij zijn het minimale aantal meetpunten (per zone en agglomeratie), de plaatsing (locatie van de meting en plaatsing van de meetapparatuur), de wijze van monsterneming, de toe te passen meetmethode voor iedere stof, het tijdvak van de meting en het percentage gevalideerde concentraties. Metingen in Nederland die aan deze voorschriften voldoen, zijn voor iedereen inzichtelijk via www.luchtmeetnet.nl. De meetresultaten vormen onder andere een belangrijke basis voor het kalibreren van de rekenmodellen (GCN en NSL); en daarnaast voor het vaststellen van trends in de concentraties. Deze systematiek van meten en modelleren wordt gebruikt voor het berekenen van blootstelling en effecten op de gezondheid (levensduurverlies, verlies aan levensjaren) in het SLA.
- In de fijnstofberekeningen voor het SLA wordt uitgegaan van de zogenoemde 'molegewicht'-benadering. Zoals in het GCN-rapport (Hoogerbrugge et al., 2021) wordt uitgelegd, kan de toedeling van de concentratie fijnstof aan sectoren op verschillende manieren worden gedaan. De manier waarop hangt af van het doel van de toedeling. Dit geldt vooral voor de toedeling aan de sectoren van het secundair anorganisch aerosol (SIA) van de fijnstofconcentratie. Een gebruikelijke methode is deze toedeling te doen op basis van de massa van de verschillende aerosolen. Deze toedeling geeft echter een minder goede inschatting van het effect van emissiebeperkende maatregelen bij een sector op de fijnstofconcentratie. Een alternatieve toedeling is daarom een toedeling op basis van molaire verhoudingen (aantal deeltjes). Onderstaand figuur geeft de verschillen tussen beide benaderingen. Wanneer wordt gerekend met het aantal deeltjes (molair) in plaats van de massa van de deeltjes, wordt de relatieve bijdrage van de landbouw substantieel groter.

Figuur 7 Relatieve bijdrage verschillende sectoren: molaire en massabepending

Bron: Hoogerbrugge et al., 2021

Wanneer voor deze alternatieve toedeling wordt gekozen, werkt dit door in de toerekening van de effecten van emissiebeperkende maatregelen op de fijnstofconcentraties. Bij de mol-basisbenadering zijn deze groter voor de landbouw en kleiner voor andere sectoren dan bij de voor het SLA gebruikte toedeling op massabasis. In de mol-basisbenadering zou de relatieve bijdrage van de landbouw aan de fijnstofconcentraties en uiteindelijk ook aan levensduurverlies dus groter zijn dan in de voor dit rapport gebruikte massabasisbenadering.

- De berekening van de concentraties volgt de GCN-methodologie. Dit betekent dat voor het zichtjaar de langjarige meteorologie wordt gehanteerd, die is gebaseerd op het gemiddelde over de periode 2005-2014. Dit om schommelingen in de uitkomsten van prognoseberekningen te voorkomen.
- In GCN 2021 is een aantal nieuwe wetenschappelijke inzichten verwerkt. Deze worden toegelicht in hoofdstuk 6 van het GCN-rapport 2021 (Hoogerbrugge et al., 2021); en samengevat in paragraaf 5.1.2. Deze wijzigingen beïnvloeden ook de resultaten van de SLA-berekningen, waardoor de uitkomsten van de huidige berekeningen minder goed vergelijkbaar zijn met de eerder in 2019 uitgevoerde berekeningen.
- Voor deze voortgangsmeting is gebruikgemaakt van de GCN/GDN-kaart die is gepubliceerd in maart 2021. Voor GCN/GDN is gebruikgemaakt van OPS versie 5.0.1.0.
- Omdat het in SLA gaat over blootstelling en gezondheidseffecten gerelateerd aan PM₁₀ en NO₂ (en alleen deze stoffen worden gebruikt voor berekeningen met de GHI), wordt in dit hoofdstuk primair ingegaan op deze stoffen.

5.2 Nieuwe inzichten en effecten op concentratie

Er zijn tal van wijzigingen in de (OPS-)berekeningen voor 2016, die worden toegelicht in het GCN-rapport (Hoogerbrugge et al., 2021). Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar dat rapport. Samengevat zijn de volgende wetenschappelijke inzichten verwerkt in de GCN-kaarten die ook voor de SLA-berekningen worden gebruikt:

- De organische componenten in fijnstof zijn nu beter berekend – waaronder het condenseerbaar fijnstof ten gevolge van sfeerverwarming door consumenten (houtstook). Dit leidt tot hogere fijnstofconcentraties toegerekend aan sfeerverwarming bij consumenten.
- Ook NO_x uit landbouwgronden wordt sinds deze ronde in de ER meegenomen. Dit leidt voornamelijk tot verschuivingen in de ruimtelijke verdeling van de berekende NO₂-concentraties over Nederland.
- Gebruik van Palmesbuisjes-resultaten en daarmee samenhangend aanpassingen in de kalibratiemethode voor NO₂. Dit heeft tot gevolg dat de NO₂-concentraties in Noordwest-Nederland omhoog zijn bijgesteld en in Zuidoost-Nederland omlaag.
- Doorontwikkeling van de manier waarop het OPS-model omgaat met chemische processen in de atmosfeer en dan met name van de bijdrage die ammoniak levert aan de vorming van secundair fijnstof (zie paragraaf 5.1.1). Gevolg hiervan is dat de

geprognosticeerde fijnstofconcentraties in 2030 enkele microgrammen lager worden berekend.

- De meteo: door een verfijning in de methodiek voor het verwerken van de meteo in de kalibratie, is met name voor NO_x en NO₂ de gemiddelde kalibratie omlaag bijgesteld en daarmee ook de te verwachten concentratie voor 2030.
- De periode waarover de kalibratie is bepaald, verschilt ten opzichte van de SLA-berekeningen in 2019. Voor SLA2019 was dat de periode 2012-2016, voor SLA2021 is de periode 2015-2019 gebruikt. Het vijfjaars gemiddelde van de gemeten PM₁₀-concentraties is in die periode met ongeveer 1.7 µg/m³ gedaald. De kalibratie is het verschil tussen metingen en model.

Samengevat hebben alle nieuwe inzichten, inclusief nieuwe inzichten in emissies zoals aangegeven in hoofdstuk 3, het onderstaande effect op de *gemiddelde berekende concentraties* in Nederland voor het referentiejaar 2016. De wijzigingen werken zoals eerder aangegeven ook door in de prognoses voor 2030.

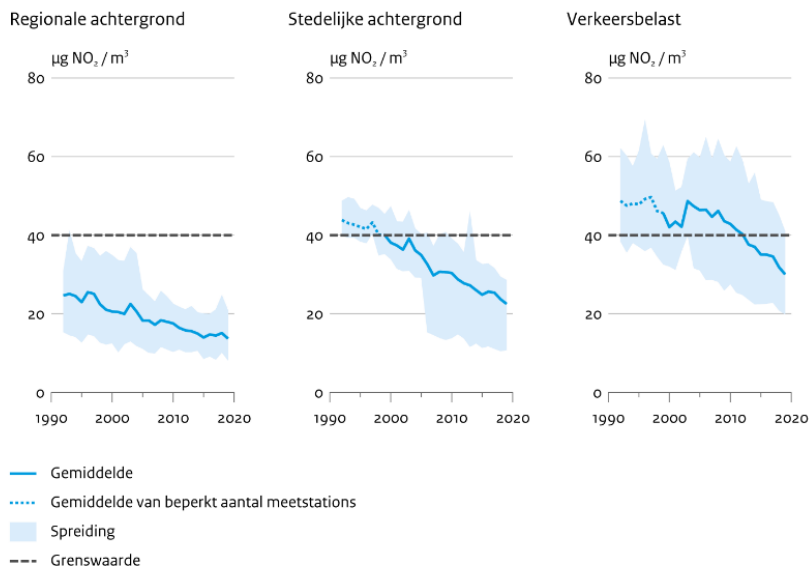
	SLA2019	SLA2021
NO₂ concentraties 2016:		
NO ₂ gemodelleerd:	15,91	16,49
Kalibratie:	-1,08	-2,02
NO₂ gekalibreerd:	14,83	14,47
PM₁₀ concentraties 2016:		
NO ₃ gemodelleerd:	4,56	4,15
SO ₄ gemodelleerd:	1,83	1,86
NH ₄ gemodelleerd:	1,7	1,19
PFS gemodelleerd:	3,19	3,29
Kalibratie:	4,6	3,3
Zeezout:	2,22	2,22
Secundair Organisch Aerosol:		0,57
PM₁₀ totaal, gekalibreerd:	18,09	16,58

5.3 Trend in concentraties en prognoses

Trend in concentraties NO₂ en PM₁₀

Figuur 8 toont het verloop van de NO₂-concentraties in Nederland sinds 1990 op verschillende typen meetstations. De gegevens voor deze figuur zijn afkomstig uit de luchtmeetnetten in Nederland (zie: www.luchtmeetnet.nl). De concentraties vertonen een dalende trend, hetgeen in lijn is met de (inter)nationale emissie-ontwikkeling. Dit komt vooral door maatregelen die zijn getroffen ten aanzien van de sectoren verkeer, industrie en de energie (zie hoofdstuk 4). Ook de buitenlandse emissies zijn fors gedaald: sinds 2000 met 40-60% (zie Tabel 3 in paragraaf 4.1.3).

Concentratie stikstofdioxide in lucht

Bron: RIVM/DCMR/GGD Amsterdam 2020

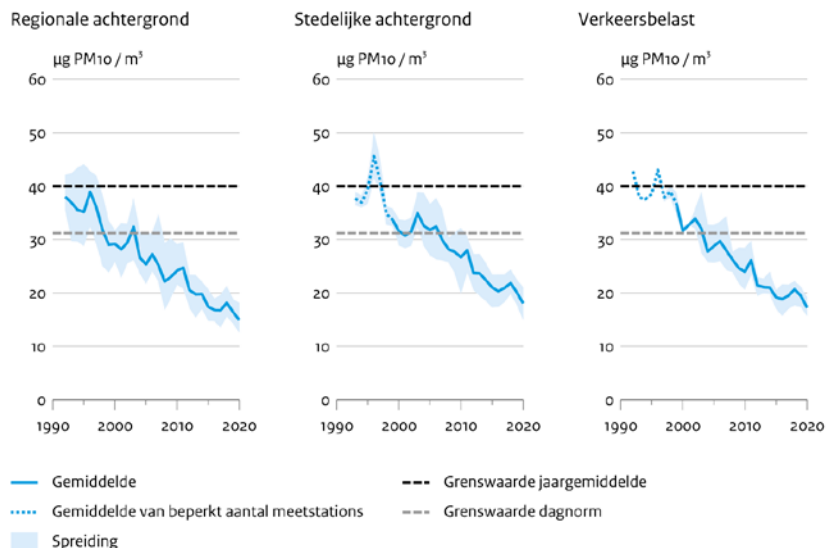
RIVM/jul20
www.clo.nl/nlo23116

Figuur 8 Trend in (gemeten) NO₂-concentraties in de lucht voor verschillende typen meetstations

De laatste jaren lijkt de daling minder sterk en daarvoor zijn enkele verklaringen mogelijk. Zo stijgt het aandeel stikstofdioxide in de uitlaatgassen van verkeer door de gecombineerde toepassing van fijnstoffilters, oxidatiekatalysatoren en andere maatregelen. Een andere mogelijke oorzaak is dat door strengere eisen aan motorvoertuigen de gemiddelde uitstoot per voertuig weliswaar vermindert, maar door een toename van het aantal gereden kilometers kan het netto effect op de totale emissies beperkt zijn. Zie voor een uitgebreidere toelichting (CLO, 2021a).

Bovenstaande Figuur 8 toont ook de spreiding van de meetwaarden rond het gemiddelde. Daaruit blijkt dat de EU-grenswaarde van 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld op de meetpunten vrijwel niet meer wordt overschreden. Ook op basis van NSL-modelberekeningen is in het meest recente jaar (2020), mede als gevolg van het effect van de COVID-pandemie, geen sprake van overschrijdingen. In 2019 waren er nog wel enkele normoverschrijdingen (de Smet, 2021).

Concentratie fijn stof in lucht

Bron: RIVM/DCMR/GGD Amsterdam 2021

RIVM/okt21
www.clo.nl/nlo24317

Figuur 9 Trend in (gemeten) PM10-concentraties in de lucht voor verschillende typen meetstations

De (gemeten) gemiddelde concentratie fijnstof (PM10) in Nederland neemt af, zoals Figuur 9 laat zien (CLO, 2021b). Net als bij NO₂ is dit in lijn met dalende emissies in Nederland en de ons omringende landen. De grootste daling komt van de sectoren industrie en energie. Daarentegen is in de landbouw (pluimveehouderij) juist sprake geweest van een stijging ten gevolge van aanpassingen in stalsystemen.

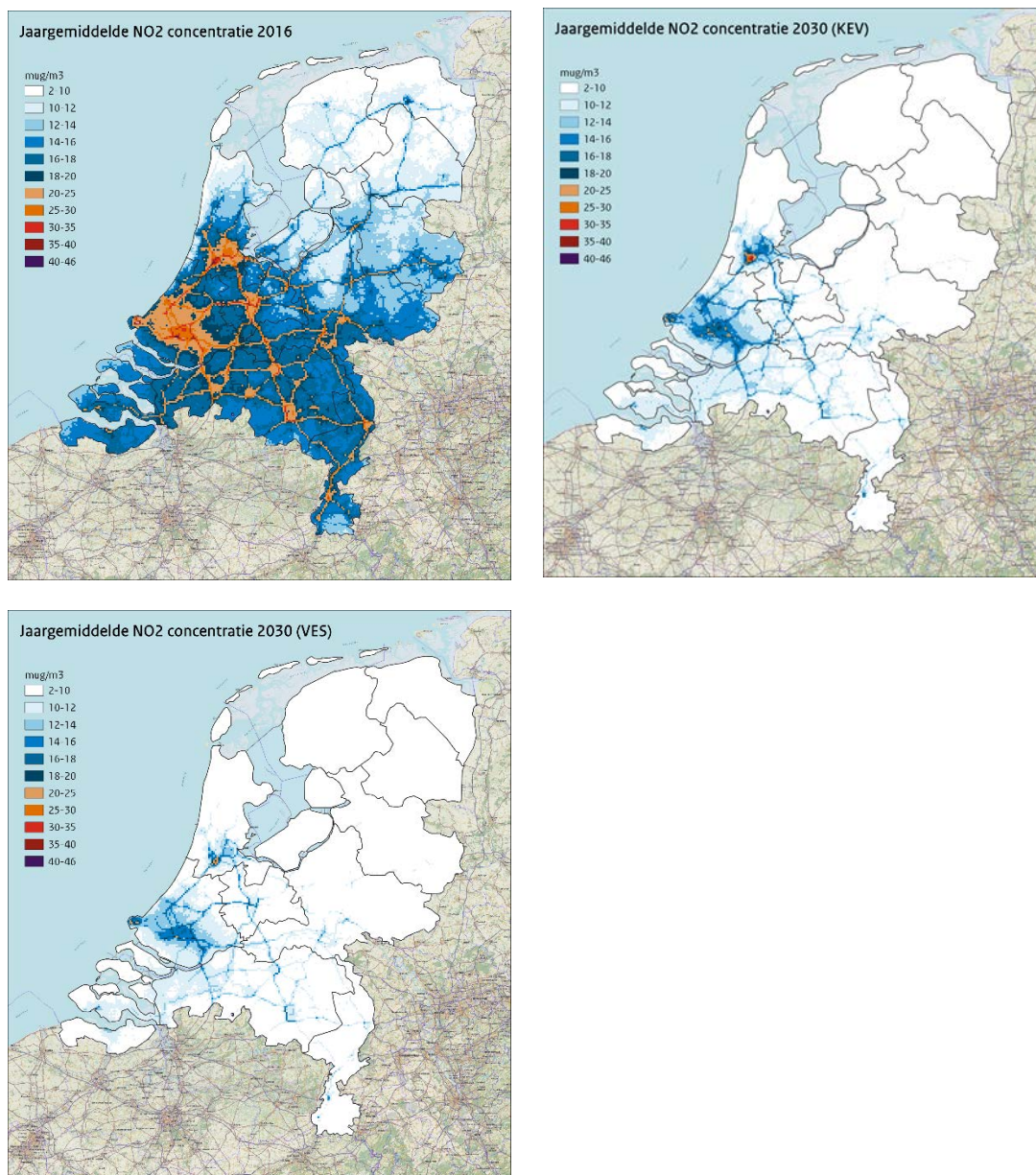
Er zijn forse verschillen van jaar op jaar door meteorologische fluctuaties. De figuur laat ook zien dat er op de meetpunten geen overschrijdingen meer worden gemeten van de Europese norm van 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ jaargemiddeld. Daarnaast bestaat er een grenswaarde voor de daggemiddelde concentratie, die op niet meer dan 35 dagen overschreden mag worden. Overschrijdingen van de norm voor de daggemiddelde concentratie treden sinds 2011 op de meetstations niet meer op. De NSL-berekeningen laten nog één overschrijding van de dagnorm zien in 2020. De jaargemiddelde norm is in 2020 niet overschreden (de Smet, 2021).

Prognose concentraties NO₂ en PM10 in Nederland

De resultaten van de doorrekening van de SLA-emissiescenario's (KEV- en VES-scenario) naar concentraties in Nederland op 1*1 km (GCN-niveau), worden in de onderstaande figuren 10 en 11 weergegeven. De legenda van de figuren is zo gekozen, dat de figuren tevens inzicht geven in de locaties in Nederland waar in 2016 en 2030 bij verschillende scenario's de oude en de nieuwe WHO-advieswaarden worden gerealiseerd; zie hiervoor ook hoofdstuk 3 en hoofdstuk 6.

Voor een inzicht in de concentraties in het meest recente jaar wordt verwezen naar de website van GCN/GDN (zie: [RIVM Geodatasite](https://www.rivm.nl/geodatasite) | [Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland](https://www.rivm.nl/grootschalige-concentratie- en-depositiekaarten-nederland) (GCN en

[GDN](#))). In maart 2022 zal op deze website een nieuwe kaart voor het jaar 2021 op basis van de meest recente inzichten voor verschillende stoffen ter beschikking worden gesteld.

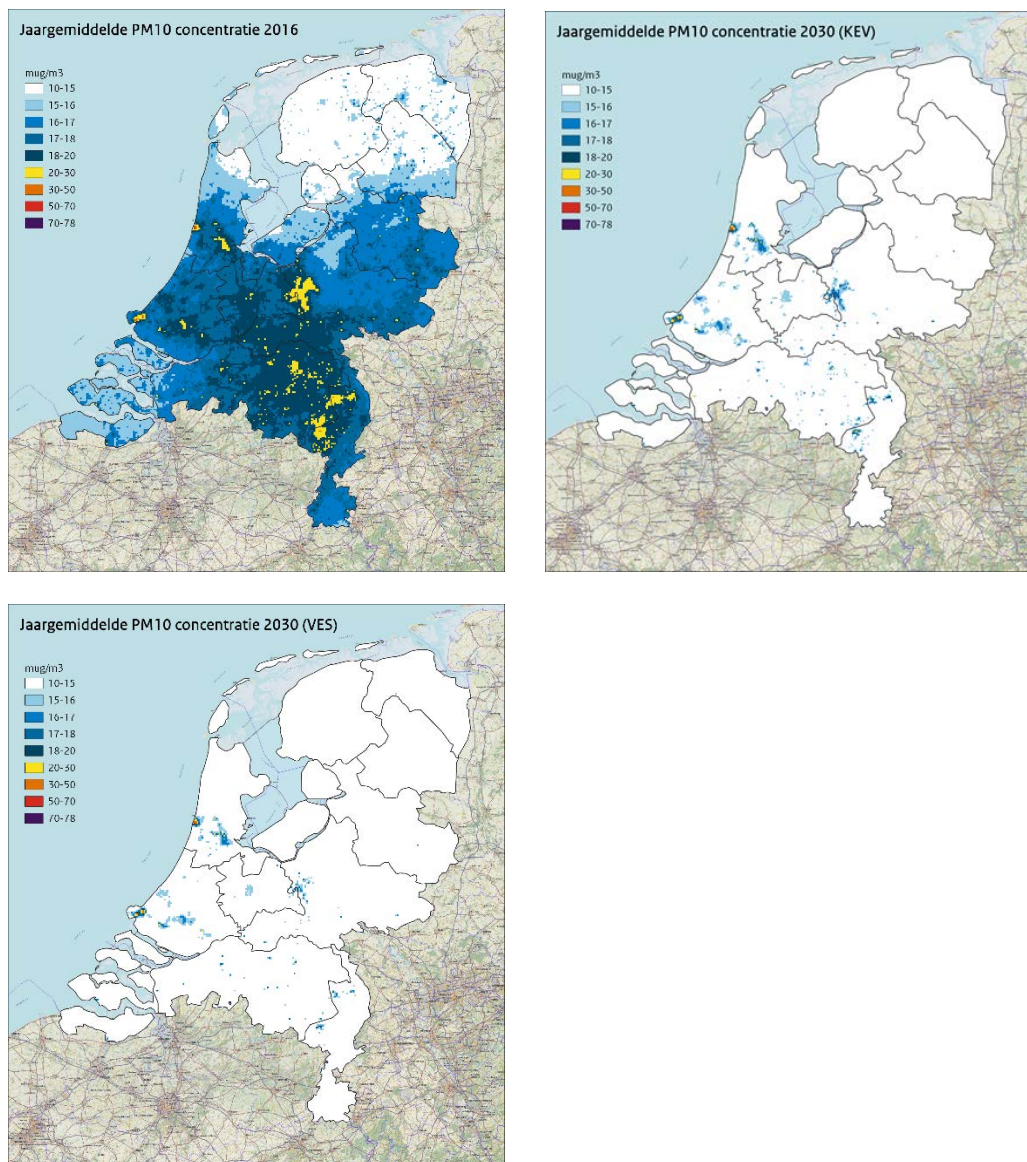

*Figuur 10 Concentraties NO₂ in 2016 en in 2030 bij verschillende scenario's (KEV- en VES-scenario). Detailniveau 1*1 km.*

Bron: GCN/GDN

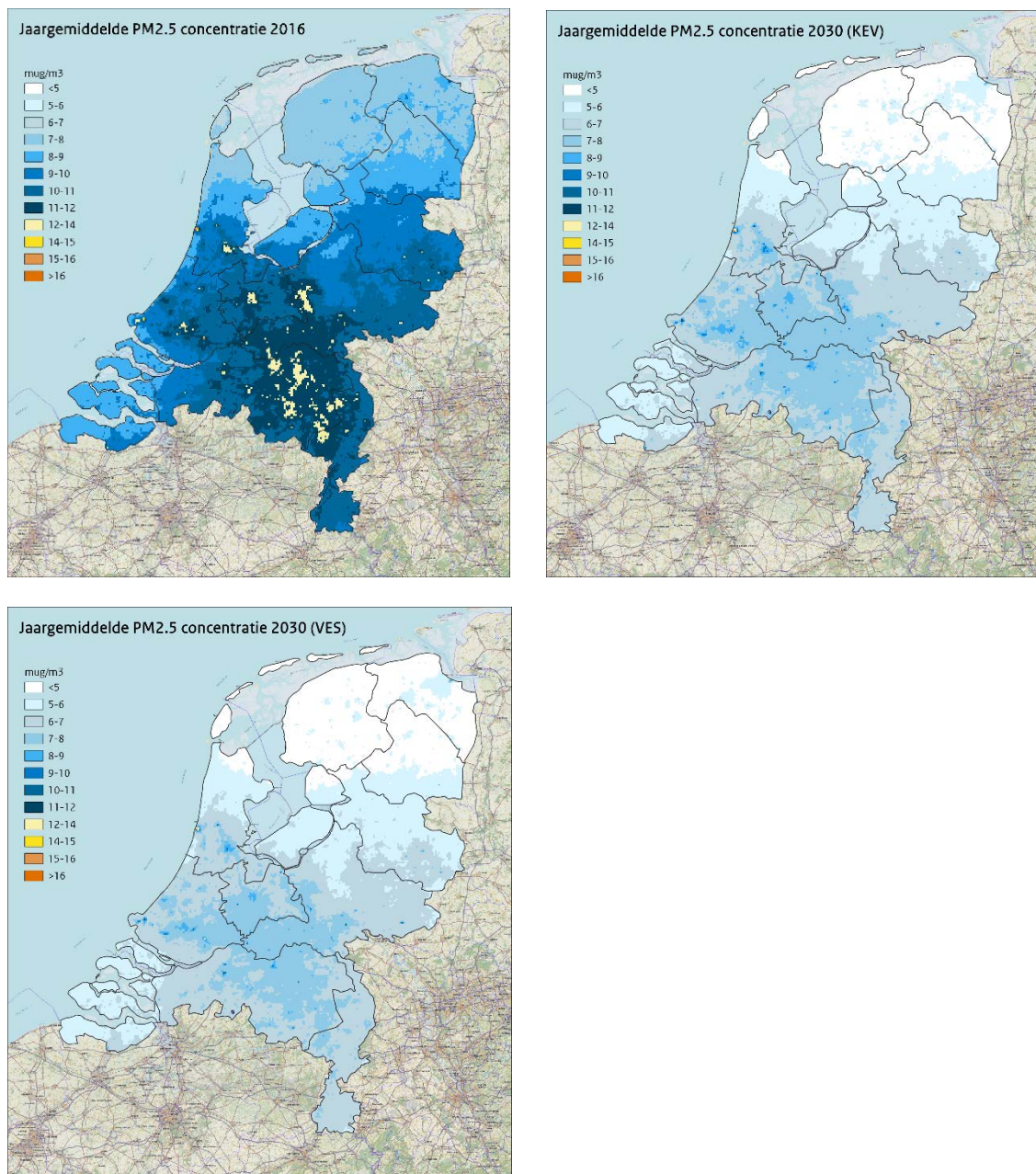
Figuur 10 toont de NO₂-concentraties in het referentiejaar 2016 en het doeljaar 2030, bij het KEV-scenario en het VES-scenario. Duidelijk is dat de concentratie ten gevolge van het vastgestelde beleid (KEV) afneemt; onder het VES-scenario daalt de concentratie verder. Figuur 10 toont overschrijdingen van de wettelijke norm (tevens de oude WHO-advieswaarde) van 40 µg/m³ op diverse locaties in 2016. Dergelijke overschrijdingen komen in 2030 (op het getoonde schaalniveau van 1*1 km) niet meer voor.

Figuur 11 en 12 tonen respectievelijk de PM10- en PM2,5-concentraties in 2016 en onder de verschillende scenario's in 2030. Er is sprake van een sterke daling van de concentraties tussen 2016 en 2030. Er is in 2030 vooral nog sprake van verhoogde PM10-concentraties in gebieden in de Randstad en in gebieden met intensieve veehouderij in het (zuid)oostelijk deel van Nederland. Figuur 12 toont dat voor PM2,5 veel meer sprake is van een deken over Nederland, met in 2030 hogere concentraties over een veel groter gebied.

Figuur 11 Concentraties van PM10 in 2016 en 2030 bij verschillende scenario's (KEV- en VES-scenario). Detailniveau niveau 1*1 km.

Bron: GCN/GDN

*Figuur 12 Concentraties van PM_{2,5} in 2016 en 2030 bij verschillende scenario's (KEV- en VES-scenario). Detailniveau niveau 1*1 km.*

Bron: GCN/GDN

De legenda's van Figuur 10, 11 en 12 zijn afgestemd op de WHO-advieswaarden en de door WHO voorgestelde interimdoelen (zie ook hoofdstuk 3). De oude WHO-advieswaarde voor NO₂ van 40 µg/m³ wordt in 2030 niet meer overschreden. Voor PM₁₀ zal de oude advieswaarde (20 µg/m³) op enkele gebieden na overal worden gehaald. Dan gaat het met name om de industriegebieden in IJmond en Rijnmond, de directe omgeving van Schiphol en intensieve veehouderij en enkele drukke wegen in de Randstad.

Duidelijk is dat de nieuwe PM_{2,5}-advieswaarden (5 µg/m³) veel scherper zijn dan die voor PM₁₀ (15 µg/m³). PM₁₀ bestaat voor ongeveer twee

derde deel uit PM_{2,5}. Voor de huidige EU-grenswaarden gold nog dat het halen van de PM₁₀-waarden normaal gesproken voldoende was om ook te voldoen aan de PM_{2,5}-eisen. Dat wordt nu anders. Dit blijkt ook uit de doorrekening van de VES-emissie-scenario's voor PM_{2,5} (zie figuur 12).

Tabel 6 en 7 tonen de relatieve bronbijdrage van de SLA-sectoren aan de concentraties van PM₁₀ en NO₂ in 2016, 2019 (representeert het 'recente jaar' beter dan 2020, vanwege COVID19 in dat jaar), 2025 en 2030 bij verschillende scenario's. De bijdrage uit het buitenland is voor PM₁₀ belangrijker dan de binnenlandse bijdrage. De categorie 'overig' (bestaande uit onbekende en natuurlijke bronnen) wordt niet beïnvloed door het SLA-beleid en draagt in 2030 voor iets minder dan de helft bij aan de totale PM₁₀-concentratie.

Belangrijke bronnen voor PM₁₀ in 2016 zijn landbouw, industrie, verkeer en consumenten. Het belang van de bijdrage van consumenten kan onder andere worden verklaard uit het meenemen van het condenseerbare deel van fijnstof in de berekeningen. Omdat vooral de bijdrage van verkeer vrij sterk daalt richting 2030, neemt de relatieve bijdrage van andere sectoren, zoals industrie (ondanks een daling in de industriële emissies) toe.

Voor NO₂ is de binnenlandse bijdrage de belangrijkste bron. Hier overschat het model de binnenlandse en buitenlandse bijdrage; een kalibratie aan de metingen levert een negatieve bijdrage op voor ontbrekende bronnen. De bijdrage van het wegverkeer is zoals verwacht de belangrijkste bron voor NO₂. Ten gevolge van het beleid daalt de bijdrage van deze bron vrij sterk richting 2030. Ook hier neemt de relatieve bijdrage van de andere bronnen daardoor toe.

Tabel 6 Relatieve (Nederlandse) bronverdeling concentraties PM10 in 2016, 2019
(recent jaar), 2025 en 2030 bij verschillende scenario's (KEV, VES en ILL)

Hoofsectoren SLA	PM10						
	2016	2019	2025 KEV	2025 VES	2030 KEV	2030 VES	2030 ILL
Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	18%	20%	23%	23%	25%	25%	26%
Totaal Wegverkeer	19%	18%	16%	16%	15%	14%	12%
Mobiele werktuigen	6%	6%	4%	4%	4%	4%	4%
Luchtvaart, rail	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Zeescheepvaart, visserij	6%	7%	8%	8%	7%	8%	8%
Binnenvaart, recreatievaart	4%	4%	5%	5%	5%	5%	5%
Landbouw	24%	24%	21%	21%	22%	21%	21%
HDO en bouw	3%	3%	4%	4%	4%	4%	4%
Totaal consumenten	18%	18%	17%	18%	17%	18%	19%
Totaal NL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Nederland	4,30	3,99	3,36	3,26	3,13	2,96	2,84
Buitenland	6,19	5,57	4,32	4,32	3,35	3,35	3,35
NS_NCP	0,31		0,28	0,28	0,25	0,25	0,25
Overig	6,09	6,09	6,09	6,09	6,17	6,17	6,17
Totaal Concentratie	16,58	15,64	13,77	13,67	12,65	12,49	12,36

Tabel 7 Relatieve (Nederlandse) bronverdeling concentraties NO₂ in 2016, 2019
(recent jaar), 2025 en 2030 bij verschillende scenario's (KEV, VES en ILL)

Hoofdsectoren SLA	NO ₂						
	2016	2019	2025 KEV	2025 VES	2030 KEV	2030 VES	2030 ILL
Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	7%	7%	8%	8%	8%	8%	8%
Totaal Wegverkeer	40%	38%	32%	32%	29%	28%	22%
Mobiele werktuigen	12%	12%	11%	11%	11%	10%	11%
Luchtvaart, rail	2%	2%	3%	2%	3%	3%	3%
Zeescheepvaart, visserij	9%	10%	11%	12%	11%	12%	13%
Binnenvaart, recreatievaart	8%	8%	10%	10%	12%	10%	11%
Landbouw	15%	16%	18%	18%	20%	22%	24%
HDO en bouw	2%	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Totaal consumenten	5%	5%	5%	5%	5%	6%	6%
Totaal NL	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Nederland	10,78	9,87	8,05	7,77	7,32	6,89	6,33
Buitenland	5,71	5,02	3,63	3,64	2,53	2,55	2,58
NS_NCP	0,49		0,43	0,43	0,37	0,37	0,38
Overig	-2,02	-2,01	-2,00	-2,00	-1,79	-1,79	-1,79
Totaal Concentratie	14,47	12,87	9,68	9,42	8,06	7,65	7,12

6 Blootstelling

6.1 Definities en uitgangspunten

- Bij de ontwikkeling van de GHI is, voor blootstellingsberekeningen, het '*Basisregister Adressen en Gebouwen*' (BAG) van 2015 als uitgangspunt genomen. Dit zal in de volgende versie van de GHI worden herzien naar een recent BAG; maar vooralsnog wordt gerekend met het BAG2015. In gebieden met stadsontwikkeling sinds 2015 kan hierdoor sprake zijn van een onderschatting van de blootstelling.
- Voor de blootstellingsberekeningen zijn de concentratieberekeningen van GCN/GDN verrijkt met hoog detailniveau-berekeningen van het NSL. Hiervoor zijn de resultaten van NSL2020 (betekent de rapportage over het jaar 2019) als uitgangspunt gebruikt. Ook de gegevens voor de prognose 2030, zoals aangeleverd voor NSL2020 zijn gebruikt.
- In dit hoofdstuk wordt alleen ingegaan op landelijke effecten, alhoewel in de figuren ook effecten op gemeenteniveau worden getoond. Voor meer specifieke informatie op lokaal niveau wordt verwezen naar www.rivm.nl/lucht/SLA (in ontwikkeling).

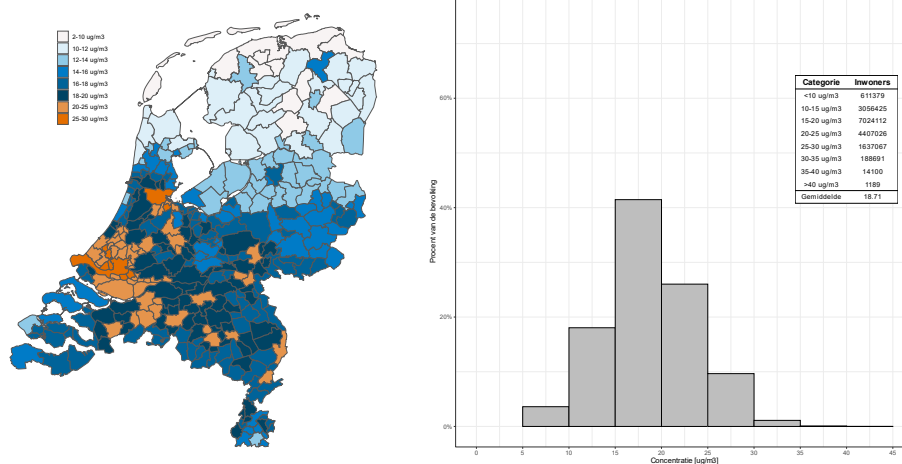
6.2 Blootstelling in Nederland

Hoofdstuk 5 geeft inzicht in de concentraties van luchtverontreinigende stoffen in Nederland en de ontwikkeling hierin op basis van verschillende scenario's waarin maatregelen worden getroffen om de uitstoot van stikstofoxiden en fijnstof verder terug te dringen. De vertaalslag van concentraties naar gezondheidseffecten verloopt via blootstellingsberekeningen.

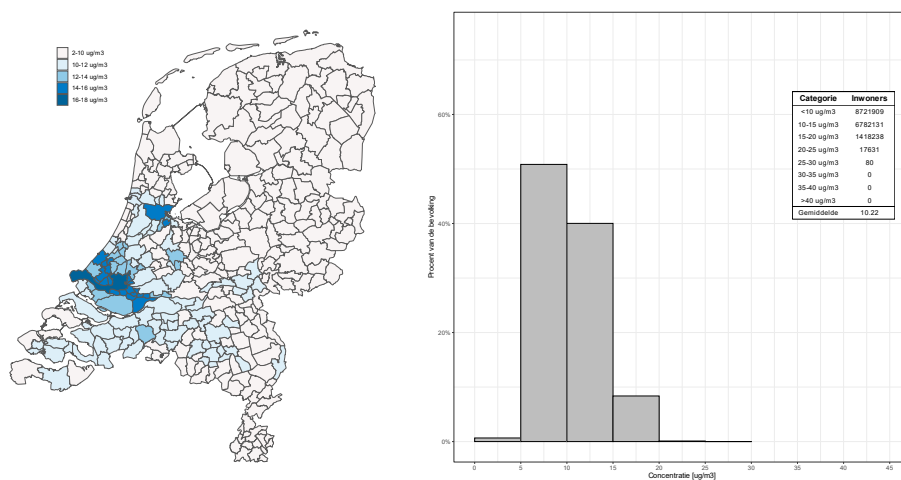
Het voornaamste verschil met een benadering gebaseerd op luchtkwaliteitsnormen (concentraties), is dat bij blootstelling rekening wordt gehouden met waar mensen wonen. Dit vergroot in principe de beleidsefficiëntie en kan ook worden gezien als een belangrijk voordeel van de SLA-aanpak. Maatregelen kunnen daarmee vooral worden gericht op gebieden waar veel mensen verblijven. Waar de concentraties hoog zijn maar waar geen mensen verblijven, treden minder gezondheidseffecten op. Natuurlijk moet in deze gebieden wel aan de wettelijke luchtkwaliteitsnormen worden voldaan.

Ook geeft het gebruik van blootstelling in plaats van concentraties inzicht in welke mate mensen zijn blootgesteld, op welke locaties de blootstelling het hoogst is en hoe de verschillende scenario's hierop inwerken. Zo kan worden geborgd dat er geen groepen in Nederland zijn die nauwelijks baat hebben bij de maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Er kan overwogen worden om specifieke maatregelen te treffen op zogeheten *hotspots* om het risico op gezondheidseffecten voor de hoogst blootgestelde groepen te verkleinen. RIVM heeft hiervoor in 2021 een methode ontwikkeld, waarin ook van de GHI gebruik wordt gemaakt (Swart en Ruysenaars, 2021).

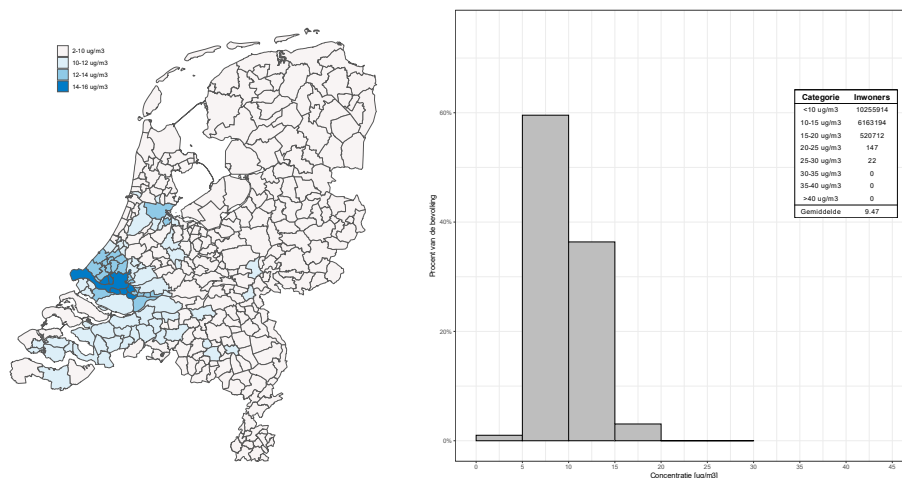
De Figuren 13, 14 en 15 tonen de blootstellingsverdeling in Nederland op gemeenteniveau voor NO₂ in het referentiejaar 2016 en het doeljaar 2030. De histogrammen tonen de bijbehorende blootstellingsverdeling voor de gehele Nederlandse populatie. De gemiddelde blootstelling aan NO₂ daalt van 18,7 µg/m³ naar 9,5 µg/m³ onder het VES-scenario. Dit is voor Nederland *gemiddeld* dus onder de nieuwe WHO-advieswaarde van 10 µg/m³. Maar zoals onderstaande figuren tonen, zijn er aanzienlijke verschillen over het land, wat ook correspondeert met het beeld dat de concentraties laten zien (hoofdstuk 5). In 2030 zijn bij het scenario vastgesteld beleid (KEV) nog steeds ruim 8 miljoen mensen blootgesteld aan niveaus boven de WHO-advieswaarde voor NO₂. Onder het VES-scenario betreft dit nog ruim 6,5 miljoen mensen.

Figuur 13 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling NO₂ per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op woonadressen in Nederland (rechts) in 2016 (SLA-referentiejaar)

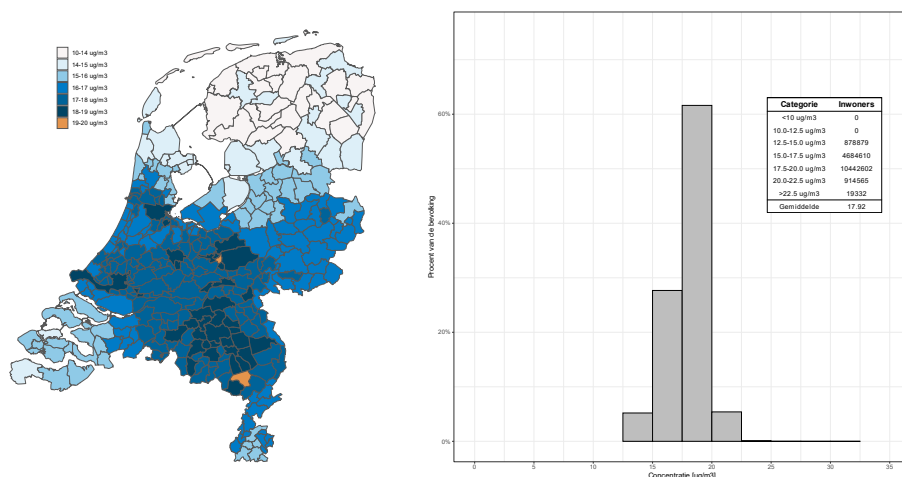

Figuur 14 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling NO₂ per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op woonadressen in Nederland (rechts) in 2030 bij vastgesteld beleid (KEV)

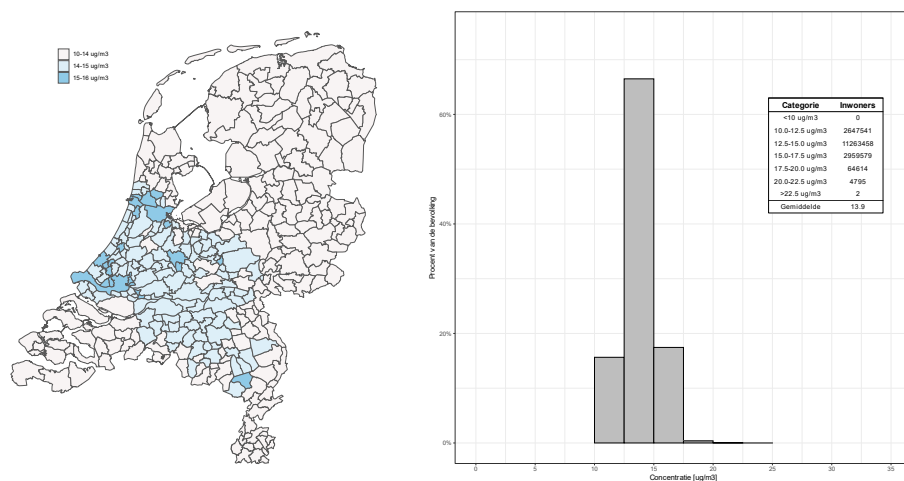

Figuur 15 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling NO₂ per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op woonadressen in Nederland (rechts) in 2030 bij voorgenomen en SLA-beleid (VES)

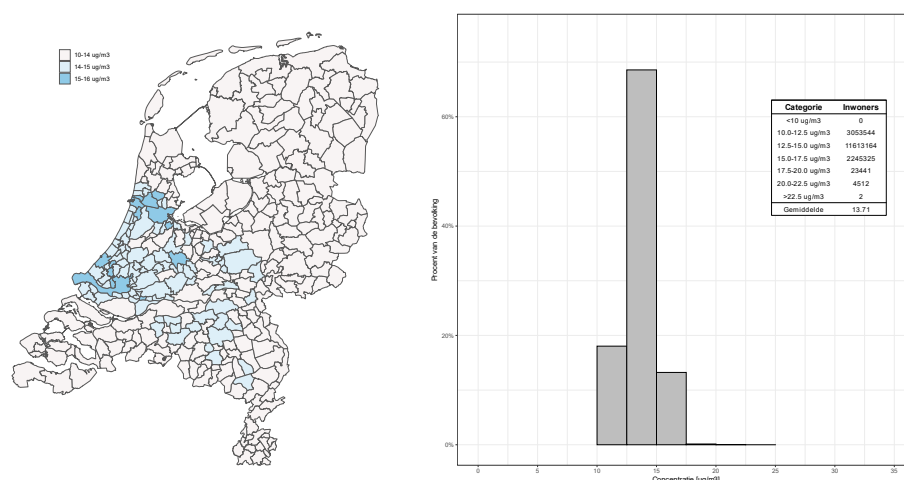
De Figuren 16, 17 en 18 tonen de blootstellingsverdeling over Nederland voor PM₁₀. Het gewogen gemiddelde over Nederland daalt van 17,9 µg/m³ naar 13,7 µg/m³. Landelijk gemiddeld is dit onder de nieuwe WHO-advieswaarde van 15 µg/m³, maar ook hier gelden aanzienlijke verschillen over het land. In 2030 wordt de oude WHO-advieswaarde van 20 µg/m³ (dit is de WHO-interimwaarde 4, IT₄) onder het VES-scenario nog voor slechts enkele duizenden mensen overschreden, terwijl de nieuwe advieswaarde van 15 µg/m³ nog voor ruim 3 miljoen mensen op het woonadres wordt overschreden.

Figuur 16 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM₁₀ per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2016 (SLA-referentiejaar)

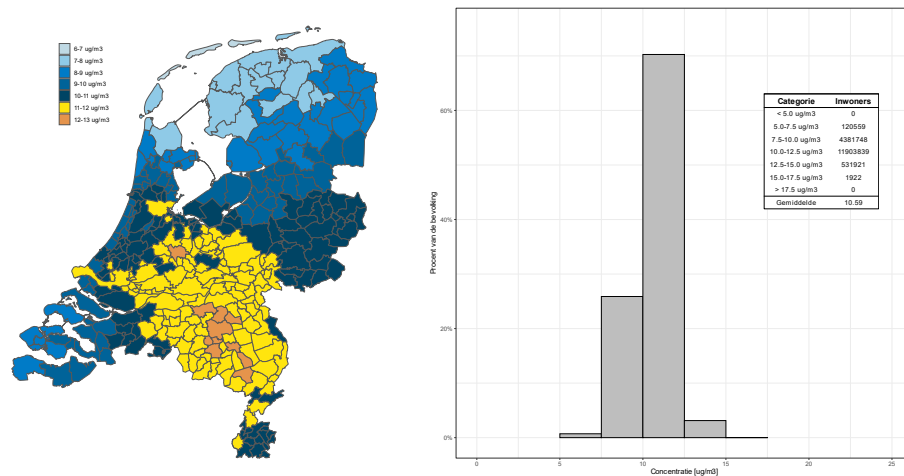

Figuur 17 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM10 per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2030 bij vastgesteld beleid (KEV)

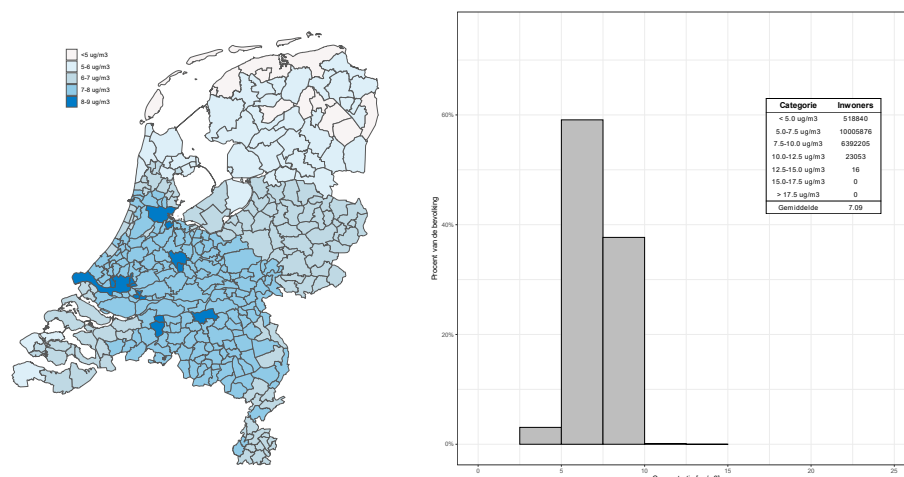

Figuur 18 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM10 per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2030 bij voorgenomen en SLA-beleid (VES)

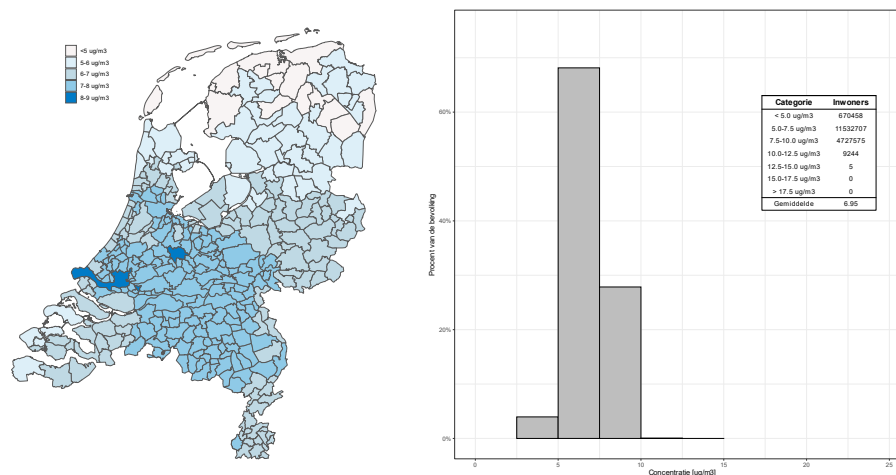
De Figuren 19, 20 en 21 tonen de blootstellingsverdeling over Nederland voor PM_{2,5}. Deze daalt gemiddeld over Nederland van 10,6 µg/m³ in 2016 naar 7 µg/m³ in 2030 onder het VES-scenario. Landelijk blijft het gemiddelde, ongeacht naar welk scenario wordt gekeken, boven de nieuwe WHO-advieswaarde van 5 µg/m³. In 2030 wordt de oude WHO-advieswaarde (interimwaarde 4 van de WHO) van 10 µg/m³ onder het VES-scenario vrijwel niet meer overschreden, terwijl slechts 0,5 miljoen mensen wonen op adressen waar wordt voldaan aan de nieuwe advieswaarde van 5 µg/m³.

Figuur 19 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM_{2,5} per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2016 (SLA-referentiejaar)

Figuur 20 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM_{2,5} per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2030 bij vastgesteld beleid (KEV)

Figuur 21 Gemiddelde bevolkingsgewogen blootstelling PM2,5 per gemeente (links) en de verdeling van de blootstelling op het woonadres in Nederland (rechts) in 2030 bij voorgenomen en SLA-beleid (VES)

6.3 Haalt Nederland de oude en nieuwe WHO-advieswaarden in 2030?

In hoofdstuk 5 is reeds aangegeven dat in 2030 de oude WHO-advieswaarde voor NO₂ van 40 µg/m³ niet meer overschreden wordt. Voor PM₁₀ zal de oude advieswaarde (20 µg/m³) in 2030 op enkele gebieden na overal worden gehaald. Dan gaat het met name om de industriegebieden in IJmond en Rijnmond, de directe omgeving van Schiphol en de intensieve veehouderij en enkele drukke wegen in de Randstad.

Paragraaf 6.1.2 geeft met een iets andere invalshoek ook inzicht in het halen van zowel de oude als de nieuwe WHO-advieswaarden in Nederland in 2030 onder het VES-scenario. Daarbij is getoetst aan de blootstellingsberekeningen die met het SLA-instrumentarium zijn uitgevoerd op een hoog detailniveau (NSL). Resultaten worden weergegeven op het niveau van gemeenten en van woonadressen in Nederland. Uit de berekeningen blijkt dat de nieuwe WHO-advieswaarden voor NO₂, PM₁₀ en PM_{2,5} voor Nederland in 2030 niet haalbaar zijn met het SLA-beleid. De WHO-advieswaarde voor PM_{2,5} is daarbij het meest stringent. Vanwege de beleidsonzekerheden in het illustratieve scenario, is hieraan in het kader van dit rapport niet getoetst.

De WHO-advieswaarde voor ozon is eveneens flink aangescherpt en die waarde kan eigenlijk alleen maar gehaald worden als de emissie van methaan (CH₄) op het noordelijk halfrond wordt verlaagd. De afspraken die hierover in Glasgow tijdens de COP26 van het Klimaatverdrag zijn gemaakt zijn veelbelovend, maar er moet nog onderzocht worden wat ze betekenen voor de gemiddelde piekconcentraties in Nederland, vooral in de zomerperiode.

Omdat er nog geen verkenningen voor de Nederlandse luchtkwaliteit beschikbaar zijn voor de periode 2030-2050, is nog niet te zeggen of de nieuwe advieswaarden bijvoorbeeld in 2040 of 2050 wel haalbaar zijn. Verdergaande maatregelen zullen vooral gezocht moeten worden op het gebied van energie, transport, landbouw en ruimtelijke ordening, omdat

verdere aanscherping van de emissie-eisen voor nieuwe stookinstallaties en brandstofauto's steeds minder effect zal hebben.
Het bevorderen van een versnelde vervanging van oude voertuigen en stookinstallaties kan nog wel een (tijdelijke) bijdrage leveren.

7 Gezondheidseffecten SLA

7.1 Definities en uitgangspunten

Definities en uitgangspunten rond de GHI zijn al nader beschreven in hoofdstuk 2. Enkele belangrijke aspecten voor de berekeningen met de GHI worden hier samengevat:

- Gezondheidseffecten doen zich ook voor onder de huidige wettelijke normen. Daarom is het, ondanks dalende trends en het niet meer overschrijden van de EU-grenswaarden (zie Figuren 8 en 9), belangrijk om de concentraties van PM10 en NO₂ verder te verlagen om daarmee de SLA-gezondheidsdoelstellingen te realiseren. Dit sluit ook aan bij de bevindingen in de herziene WHO-advieswaarden (WHO, 2021), die meer specifiek op gezondheidseffecten zijn gericht en die substantieel lager zijn dan de huidige EU-normen en de oude WHO-advieswaarden.
- In de GHI wordt gerekend met de gecombineerde blootstelling aan PM10 en NO₂: het zogenoemde '2 componenten model'. Deze keuze is gemaakt omdat mensen niet worden blootgesteld aan alleen PM10 of alleen NO₂, maar aan een mengsel van deze stoffen. In de GHI wordt niet aan afzonderlijke maatregelen gerekend die veelal gericht zijn op één component, maar aan maatregelpakketten. Om een indruk te krijgen van de gezondheidseffecten van individuele maatregelen op lokaal niveau, ontwikkelt het RIVM ander instrumentarium. Zie www.rivm.nl/lucht/SLA (nog in ontwikkeling).
- De GHI rekent, op basis van de DUELS-studie (Fischer, 2015) niet aan andere stoffen dan PM10 en NO₂ (zoals ozon en PM_{2,5}). Daarop wordt in dit hoofdstuk dan ook verder niet ingegaan. De GHI omvat momenteel geen andere gezondheidseffecten dan verloren levensjaren en vroegtijdige sterfte. Er zal de komende jaren wel gewerkt worden aan uitbreiding van de GHI, waardoor het dan ook mogelijk wordt om effecten van andere stoffen en andere gezondheidseffecten mee te nemen.
- Zoals afgesproken bij de ontwikkeling van de GHI, houdt het RIVM bij de berekening rekening met een drempel van 5 µg/m³ voor PM10 en NO₂ (zie Gerlofs-Nijland et al., 2019). De voornaamste gedachte hierachter is dat dit concentratieniveaus zijn waarvan op dit moment wordt gedacht dat een verdere verlaging niet of nauwelijks mogelijk is, omdat dit de niveaus zijn die hoofdzakelijk door natuurlijke factoren worden bepaald. Door de introductie van deze drempelwaarde wordt in de GHI alleen gerekend aan het 'beïnvloedbare deel' van luchtverontreiniging.
- In dit hoofdstuk wordt alleen ingegaan op landelijke effecten, alhoewel in de figuren ook effecten op gemeenteniveau worden getoond. Voor meer specifieke informatie op lokaal niveau wordt verwezen naar www.rivm.nl/lucht/SLA (in ontwikkeling).

7.2 Gezondheidseffecten berekend met de gezondheidsindicator

Deze paragraaf gaat in op de rekenresultaten van de GHI. De berekeningen zijn gebaseerd op de emissies (hoofdstuk 4), de concentratieberekeningen (hoofdstuk 5) en de blootstelling

(hoofdstuk 6). Gezondheidseffecten zijn niet berekend voor het jaar 2025, omdat het detailniveau van informatie dat daarvoor nodig is (het NSL-detailniveau), niet beschikbaar is. Daarmee zouden resultaten voor 2025 onvergelijkbaar zijn met die van 2030.

De GHI rekent twee indicatoren uit:

- De *gemiddelde levensduurverkortung* (LXL). Dit is een 'individuele' effectmaat die wordt berekend op het woonadres, maar die kan gemiddeld worden over groepen zoals over buurten, wijken en gemeenten of over heel Nederland. Deze indicator is relevant voor de beoordeling van het SLA-doel: 50% gezondheidswinst ten gevolge van binnenlandse bronnen.
- Het aantal *verloren levensjaren* (YLL) voor de gehele Nederlandse populatie of over grote groepen. Deze indicator is geschikt om de kosteneffectiviteit van beleidsmaatregelen te bepalen en desgewenst de effecten te moneteriseren ten behoeve van kosten/batenafwegingen. Dit kan door het aantal verloren levensjaren te vermenigvuldigen met de gemiddelde waarde van een levensjaar (zoals gehanteerd in maatschappelijke kostenbatenanalyses, *MKBA*) (de Bruyn et al., (2017)).

De eerste indicator geeft inzicht in hoe het individuele gezondheidsrisico door luchtverontreiniging onder Nederlanders is verdeeld en leent zich bij uitstek om op een kaart te zetten, om bijvoorbeeld inzichtelijk te maken waar 'hotspots' in risico door luchtverontreiniging optreden. De tweede indicator geeft inzicht in het groepsrisico en is bij uitstek geschikt om een afweging te maken voor de vraag met welke maatregelen de grootste gezondheidswinst voor een grotere bevolkingsgroep te behalen valt. De twee indicatoren vullen elkaar zodoende aan. RIVM maakt in de effectberekeningen voor deze indicatoren onderscheid naar binnenlandse bronnen, buitenlandse bronnen en overige (natuurlijke en onbekende) bronnen.

Resultaten van de berekeningen die RIVM heeft gedaan voor de verschillende scenario's, zijn samengevat in Tabel 8.

Tabel 8 Procentuele afname in 2030 van de bijdrage aan het levensduurverlies (LXL) per sector. En als totaal voor Nederland: de bijdrage van binnenlandse bronnen, buitenlandse bronnen en het totaal inclusief natuur/onbekende bronnen. Weergave voor verschillende scenario's

Sector		2030 t.o.v. 2016		
		KEV	VES	ILL
S22	Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	-5%	-11%	-13%
S44	Totaal wegverkeer	-50%	-56%	-67%
S45	Mobiele werktuigen	-48%	-54%	-55%
S41	Luchtvaart, rail	21%	13%	13%
S43	Zeescheepvaart, visserij	-15%	-14%	-15%
S42	Binnenvaart, recreatievaart	-1%	-17%	-17%
S31	Landbouw	-33%	-36%	-41%
S21	HDO en bouw	-28%	-28%	-28%
S19	Totaal consumenten	-30%	-30%	-31%
S88	Totaal binnenlandse bronnen	-43%	-47%	-52%
S99	Totaal buitenlandse bronnen	-51%	-51%	-52%
S00	Natuurlijke en onbekende bronnen	4%	4%	4%
Totaal		-41%	-44%	-47%

Tabel 8 laat zien dat, op de sector luchtvaart/railverkeer na, alle sectoren in Nederland in de verschillende scenario's een bijdrage leveren aan het verminderen van het levensduurverlies. Een negatief getal in de tabel drukt uit dat een bijdrage wordt geleverd aan een daling van het levensduurverlies, wat overeenkomt met levensduurwinst.

Bij volledige uitvoering van vastgestelde en voorgenomen rijksmaatregelen en decentrale uitvoeringsplannen (VES) berekent RIVM een gezondheidswinst van 47%. Gegeven alle onzekerheden komt dat in de buurt van het SLA-doel *50% gezondheidswinst in 2030 ten opzichte van 2016 te behalen voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van binnenlandse bronnen*. Bij uitvoering van de geagendeerde klimaat- en stikstofmaatregelen zal dat doel met meer zekerheid kunnen worden bereikt. Voor het ILL-scenario berekent RIVM 52% gezondheidswinst.

Belangrijk aandachtspunt is dat voor het halen van de berekende potentiële gezondheidswinst onder ieder van de scenario's, het essentieel is dat al het beleid dat is doorgerekend ook volledig en met de veronderstelde effectiviteit tot uitvoering wordt gebracht. In deze context lijkt de toevoeging van het VES-scenario aan de gezondheidswinst bescheiden (4% toename voor wat betreft het binnenlandse deel), maar een deel van het voor SLA gedefinieerde beleid is al in uitvoering en is meegenomen in het KEV-scenario. Daarnaast is de uitvoering van het SLA ook van belang om te borgen dat vastgesteld beleid onder het KEV-scenario volledig wordt uitgevoerd. Daarvoor is juist de samenwerking tussen de verschillende overheden, zoals voorgestaan in het SLA, van belang.

Zoals Tabel 8 ook laat zien, is de totale gezondheidswinst die wordt geboekt voor alle antropogene én natuurlijke bronnen gezamenlijk,

kleiner dan de winst uit de (bekende) antropogene binnenlandse en uit de buitenlandse bronnen. Bij het bepalen van het totale effect wordt ook rekening gehouden met de natuurlijke en onbekende bronnen. Deze bronnen worden door het beleid niet beïnvloed en leveren dus geen bijdrage aan gezondheidswinst. Daardoor is de totale berekende gezondheidswinst in deze tabel kleiner dan de berekende winst voor binnen- of buitenlandse bronnen.

Onderstaande Tabel 9 laat zien wat de uitgerekende gezondheidswinst van de verschillende beleidsscenario's is. Dit wordt uitgedrukt in de twee indicatoren in de gezondheidsindicator: vermindering van verloren levensjaren (YLL) en verminderd levensduurverlies (LXL).

Tabel 9 Effecten van beleidsscenario's voor de indicatoren in de GHI: vermindering van verloren levensjaren (YLL) en verminderd levensduurverlies (LXL) door binnenlands en buitenlands beleid

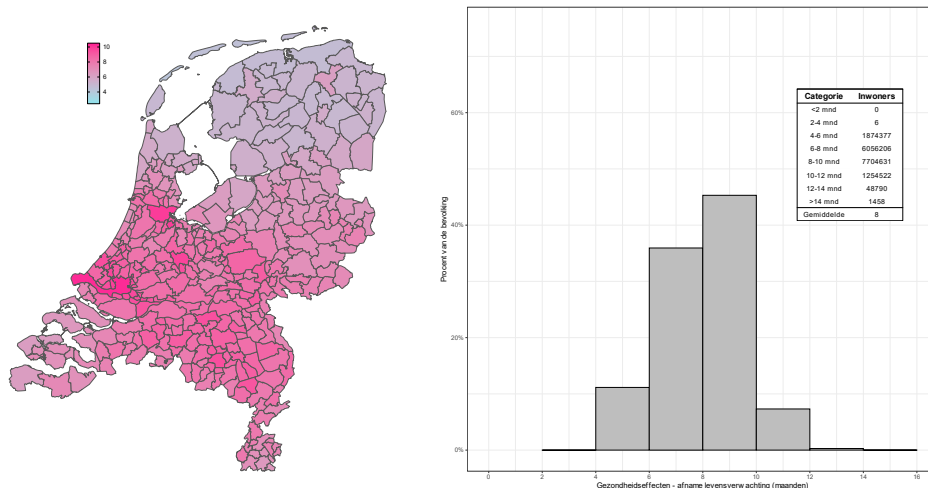
	2030 t.o.v. 2016		
	KEV	VES	ILL
dYLL (uitgedrukt in jaren. YLL 2016: 122900)	50261	53667	57292
dLXL (uitgedrukt in maanden. LXL 2016: 8)	3,3	3,5	3,8
winst	41%	44%	47%

Het gemiddelde levensduurverlies ten gevolge van blootstelling aan PM₁₀ en NO₂ is in 2030 onder het VES-scenario afgenomen van acht maanden naar 4,5 maanden: een winst van 3,5 maanden. Het aantal verloren levensjaren neemt met ruim 53.000 jaar af. Uitgaande van een waardering van een levensjaar van 50.000 tot 110.000 euro (de Bruyn et al., 2017), komt de totale gezondheidswinst in geld uitgedrukt neer op circa 2,6 tot 5,8 miljard euro in 2030. Daarin zijn dan alleen de baten van gewonnen levensjaren meegenomen en niet de baten in de vorm van minder ziekte, minder natuurschade (onder andere door minder stikstofdepositie) en minder schade aan landbouwgewassen en materialen. Deze zijn echter naar verwachting aanzienlijk lager dan de berekende baten ten gevolge van gewonnen levensjaren.

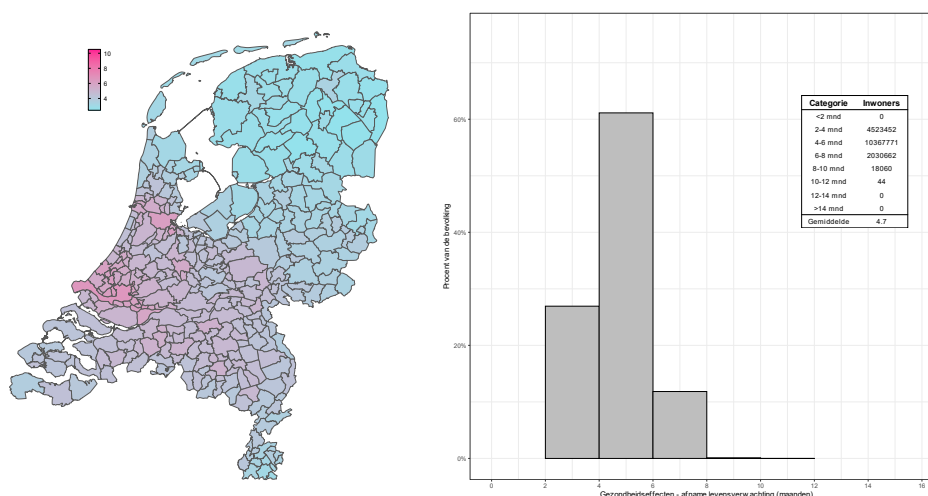
Verder is in het genoemde bedrag ook nog geen rekening gehouden met de (extra) gezondheidsbaten die in het buitenland ontstaan ten gevolge van maatregelen in Nederland. De effecten van een verminderde bijdrage vanuit het buitenland aan Nederland zijn wel meegerekend. Bij het berekenen van de gezondheidseffecten moet steeds in het achterhoofd worden gehouden dat luchtverontreiniging een grensoverschrijdend probleem is. Datzelfde geldt dus ook voor de effecten van het luchtkwaliteitsbeleid. Niet alleen importeert Nederland een aanzienlijk deel van de luchtverontreiniging uit het buitenland, maar Nederland exporteert ook een aanzienlijk deel van de luchtverontreiniging naar de buurlanden. Nederland is een netto exporteur, wat inhoudt dat er meer luchtverontreiniging vanuit Nederland naar de buurlanden gaat, dan de hoeveelheid die Nederland uit de buurlanden importeert. Bij kostenbatenafwegingen moet er rekening mee worden gehouden dat binnenlandse maatregelen ook gezondheidswinst in het buitenland opleveren. En dat gezondheidswinst in Nederland ook voortvloeit uit maatregelen in het buitenland.

De Figuren 22 t/m 24 tonen het gemiddeld verlies aan levensduur (LXL) in 2016 en in opeenvolgende kaarten bij de verschillende scenario's voor 2030. Let wel dat het hier gaat om het levensduurverlies gekoppeld aan de totale blootstelling in Nederland; wat betekent dat niet alleen de effecten van binnenlands beleid worden getoond, maar ook de effecten van buitenlands beleid op een vermindering van de concentratie en de blootstelling in Nederland.

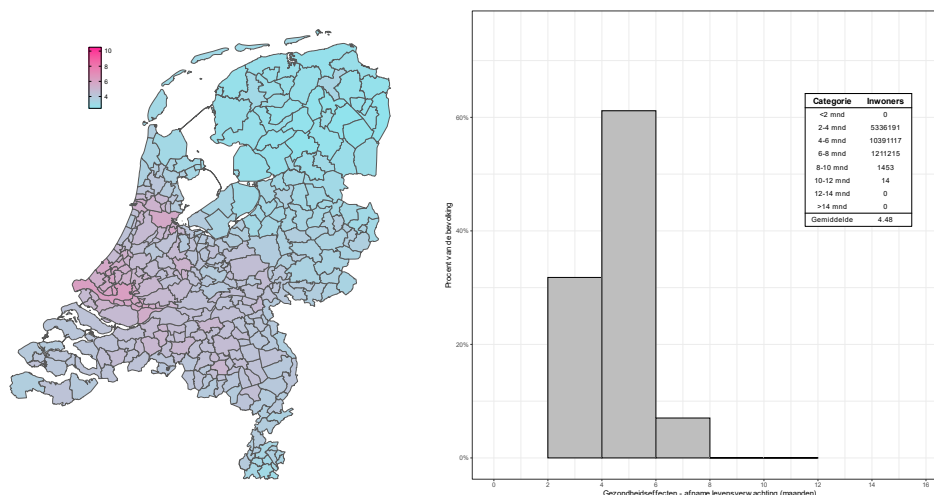
Per figuur wordt het gemiddeld verlies per gemeente getoond; en ook (in de vorm van een histogram) een overzicht gegeven van het levensduurverlies op het woonadres voor heel Nederland. De legenda bij de histogrammen laat zien hoeveel inwoners van Nederland welke berekende levensduurverkortung ondervinden (in maanden).

Figuur 22 Berekend gemiddeld levensduurverlies in 2016 (referentiejaar) ten gevolge van de gecombineerde blootstelling aan NO₂ en PM₁₀ per gemeente (links) en per woonadres in Nederland (rechts)

Figuur 23 Berekend gemiddeld levensduurverlies in 2030 ten gevolge van de gecombineerde blootstelling aan NO₂ en PM₁₀ per gemeente (links) en per woonadres in Nederland (rechts) bij de uitvoering van het vastgestelde beleid (KEV)

Figuur 24 Berekend gemiddeld levensduurverlies in 2030 ten gevolge van de gecombineerde blootstelling aan NO₂ en PM₁₀ per gemeente (links) en per woonadres in Nederland (rechts) bij de uitvoering van het voorgenomen en SLA-beleid (VES)

Uit de histogrammen in de Figuren 22 t/m 24 is af te lezen dat niet alleen het gemiddeld verlies in levensduur afneemt door verbetering van de luchtkwaliteit, maar dat de verdeling van het verlies ook 'smaller' wordt. Dat betekent dat de ongelijkheid in Nederland wat betreft de effecten van luchtkwaliteit kleiner wordt. Dit is een neveneffect van de scenario's die er in hun algemeenheid op zijn gericht de gemiddelde luchtkwaliteit te verbeteren.

Het aantal mensen waarvan de levensverwachting door luchtkwaliteit (gemiddeld) met meer dan acht maanden afneemt, daalt van 9 miljoen in 2016 naar 18.000 in het KEV-scenario en minder dan 1.500 in het VES-scenario in 2030. Deze bijvangst geeft inzicht in het potentiële effect van specifieke lokale maatregelen op hotspots die mogelijk minder kosteneffectief zijn dan generieke maatregelen, maar die wel kunnen bijdragen aan een meer uniforme verdeling van het risico van luchtkwaliteit in de samenleving. Met de GHI kan verder op lokaal niveau worden ingezoomd om locaties met een verhoogd risico te identificeren.

Het totale aandeel van de binnenlandse en buitenlandse bronnen in het gezondheidseffect 'levensduurverlies' (gezondheidsindicator) neemt in 2030 bij de verschillende scenario's af ten opzichte van 2016 (Tabel 10). De bijdrage van natuurlijke en onbekende bronnen neemt relatief juist toe, omdat deze bijdrage niet wordt beïnvloed door beleid en daardoor in de tijd relatief in belang toeneemt.

Tabel 10 Relatieve bijdrage aan levensduurverlies in Nederland

Sector	2016	2030		
		KEV	VES	ILL
S88 Totaal binnenlandse bronnen	47%	42%	40%	38%
S99 Totaal buitenlandse bronnen	33%	25%	26%	27%
S00 Natuurlijke en onbekende bronnen	20%	33%	34%	36%
Totaal	100%	100%	100%	100%

De bijdrage van de binnenlandse bronnen is nog verder opgesplitst naar de verschillende binnenlandse sectoren. Tabel 11 laat de relatieve bijdrage in 2030 zien van de verschillende sectoren aan de binnenlandse bijdrage, bij de verschillende scenario's.

Tabel 11 Relatieve sectorbijdragen aan gemiddeld levensduurverlies, per scenario

Sector		2016	2030		
			KEV	VES	ILL
S22	Industrie (incl. energie, afval, op- en overslag)	12%	16%	16%	17%
S44	Totaal wegverkeer	32%	24%	23%	18%
S45	Mobiele werktuigen	11%	9%	8%	9%
S41	Luchtvaart, rail	1%	3%	3%	3%
S43	Zeescheepvaart, visserij	7%	9%	10%	10%
S42	Binnenvaart, recreatievaart	6%	9%	8%	9%
S31	Landbouw	11%	11%	11%	12%
S21	HDO en bouw	4%	5%	5%	6%
S19	Totaal consumenten	14%	15%	16%	17%
Totaal		100%	100%	100%	100%

De belangrijkste binnenlandse bijdrage aan levensduurverlies komt zowel in referentiejaar 2016 als in 2030 van de sector verkeer. Het relatieve aandeel van de sector consumenten is, nu ook rekening wordt gehouden met het condenseerbaar fijnstof ten gevolge van houtstook, in belang gestegen. De bijdrage van consumenten is qua niveau vergelijkbaar met die van de industrie.

7.3 Verschillen met de doorrekening in 2019

De voor deze voortgangsmeting berekende potentiële gezondheidswinst (levensduurwinst in 2030 ten opzichte van 2016 door het nemen van maatregelen voor binnenlandse bronnen) is 47% op basis van het VES-scenario. Bij de eerdere doorrekening in 2019, berekende het RIVM een gezondheidswinst van 49%. Ook de relatieve verdeling van de bijdragen van de SLA-sectoren ziet er in deze voortgangsmeting enigszins anders uit dan in de doorrekening in 2019.

De doorrekening in 2019 was gebaseerd op alleen een pakket van rijksmaatregelen en enkele lokale maatregelen met een generiek effect voor Nederland. In het VES-scenario dat in 2021 is doorgerekend, zijn ook lokale maatregelen opgenomen die vooral een lokaal effect laten zien en minder bijdragen aan een generiek effect. Daarnaast is ook een deel van de maatregelen die in 2019 onder het SLA zijn doorgerekend,

inmiddels onderdeel van het vastgestelde beleid (het KEV-scenario in dit rapport). Ingeschatte effecten op de emissies in deze voortgangsmeting laten zich daarom lastig vergelijken met de eerdere doorrekening in 2019.

Een ander belangrijk verschil is het meenemen van condenseerbaar fijnstof voor de bron 'sfeerverwarming consumenten', waardoor de relatieve bijdrage van de sector consumenten in het totaal is toegenomen.

Enkele effecten die van invloed kunnen zijn op de inschatting van de effectiviteit van maatregelen in termen van gezondheidswinst worden hieronder weergegeven.

(1) Herberekening naar aanleiding van een geconstateerde dubbeltelling
RIVM heeft begin 2021 bij een herberekening gevonden dat er in 2019 voor een deel van de berekende verkeersbijdrage aan concentraties op hoog detailniveau een dubbeltelling heeft plaatsgevonden. Daardoor is de gezondheidswinst ten gevolge van SLA-beleid in 2019 iets te rooskleurig ingeschat (scheelt circa 0,5%).

(2) Verschil in maatregelen

Een van de lokale maatregelen met generiek effect die in 2019 wel is doorgerekend, maar niet is opgenomen in de decentrale uitvoeringsplannen in 2021, is de overkapping van op- en overslag. Deze maatregel is dus ook niet doorgerekend voor deze voortgangsmeting.

(3) Verschil in inschatting van effectiviteit van maatregelen

Adviesbureau TAUW heeft zowel in 2019 als dit jaar (TAUW, 2021) de inschatting van de effecten van maatregelen op de emissies voor de verschillende scenario's uitgevoerd. Hieronder wordt een kwalitatieve inschatting van de verschillen weergegeven.

- **Landbouw**

Emissiereducties voor pluimvee en varkens zijn in 2021 iets conservatiever ingeschat dan in 2019. Daarentegen is de emissiereductie NH₃ uit melkveestallen nu iets optimistischer ingeschat dan in 2019.

- **Consumenten**

Het verduurzamen van woningen kent nu een iets optimistischer effectschatting dan in 2019 (NO_x-emissiereducties). Het verschil is echter zeer beperkt. Effecten van maatregelen op het vlak van sfeerverwarming zijn in 2021 substantieel pessimistischer ingeschat. Daarbij moet dan meteen worden opgemerkt dat de inschatting in het KEV-scenario door PBL van te behalen emissiereducties door vervanging van houtkachels in 2030 (ecodesign) in deze voortgangsmeting optimistischer is dan in de vorige doorrekening. Dat heeft substantiële invloed op de te realiseren gezondheidswinst (zie Tabel 8), die voor de sector consumenten groter is dan in 2019 werd voorzien en vastgelegd in de SLA-sectordoelen.

- **Industrie**

Emissiereducties (van met name NO_x) te behalen met SLA-maatregelen zijn in 2021 conservatiever ingeschat dan in 2019, maar het verschil is beperkt.

- **Binnenvaart**
De haalbare reductie voor NO_x-emissies in 2030 wordt in 2021 positiever ingeschat dan in 2019; de haalbare reductie voor PM10 in 2030 is daarentegen pessimistischer ingeschat.
- **Verkeer**
Zero emissie Openbaar Vervoer is in 2021 beperkt optimistischer ingeschat dan in 2019 en de sectorindeling is in 2021 iets gedetailleerder gemaakt dan in 2019.
Voor verkeer wordt verder in 2021 met een aantal lokale verkeersmaatregelen gerekend, die in 2019 niet zijn meegenomen in het rijksmaatregelenpakket.
- **Mobiele bronnen**
Hier is sprake van een substantieel verschil in inschatting ten opzichte van 2019. De effectiviteit van maatregelen in 2030 wordt voor zowel NO_x als PM10 lager ingeschat dan in 2019, met de opmerking dat in 2019 waarschijnlijk een overschatting van de effectiviteit heeft plaatsgevonden.

(4) Herziene wetenschappelijke inzichten

De SLA-sectordoelstellingen zijn in 2019 afgeleid op basis van wetenschappelijke inzichten, zoals verwerkt in de toenmalige modellen. In de afgelopen GCN-ronde (2021) zijn diverse nieuwe inzichten in de concentratieberekeningen doorgevoerd (zie hoofdstuk 4). Belangrijke wijzigingen (en de invloed daarvan op de voortgangsmeting) zijn:

- De concentraties van met name PM10 worden door de nieuwe inzichten over de hele tijdreeks van het referentiejaar 2016 tot het doeljaar 2030 één tot enkele microgrammen jaargemiddeld lager ingeschat dan in 2019. Dit verklaart ook het verschil in gemiddeld levensduurverlies in maanden (LXL) tussen de huidige berekening en die in 2019. In 2019 werd die voor het referentiejaar berekend op negen maanden; in de 2021-voortgangsmeting op acht maanden; een verschil van ruim 10%.
- Al enkele keren is in dit rapport aan de orde gekomen, dat in de berekeningen sinds dit jaar rekening wordt gehouden met het condenseerbare deel van fijnstof in de sector consumenten. Het relatieve aandeel van consumenten in de totale fijnstofemissies (en dus ook in de concentraties, blootstelling en effect op de gezondheid) is daardoor relatief groter geworden en het aandeel van de andere sectoren kleiner. Omdat daarmee de vergelijkingsbasis is veranderd, wordt het lastiger om harde uitspraken te doen over het halen van de sectordoelen zoals die in 2019 voor het SLA zijn vastgesteld.

8 Conclusies

8.1 Doelen van het SLA

In deze analyse heeft het RIVM de decentrale plannen en de rijksplannen doorgerekend voor 2030. In dit hoofdstuk worden de doelen van het SLA getoetst aan de uitkomsten van de voortgangsmeting. Daarbij wordt voornamelijk getoetst aan de resultaten van het VES-scenario (met voorgenomen en decentraal SLA-beleid boven op het vastgestelde beleid zoals doorgerekend voor het zogenoemde KEV-scenario). Het SLA heeft de volgende hoofddoelen:

Hoofddoelen SLA

1. Partijen streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren waarbij wordt toegewerkt naar de WHO-advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof in 2030.
2. Partijen stellen als doel om landelijk in 2030 gemiddeld minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 te behalen voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van binnenlandse bronnen.
3. Partijen onderschrijven de ambitie om in de sectoren (weg)verkeer, inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten van emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht.

Naast de hoofddoelen zijn er in het SLA nog een aantal specifieke nevenendoelen voor sectoren geformuleerd:

Nevenendoelen SLA

Verkeer:	Afname van de gezondheidsschade met 71% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Mobiele Werktuigen:	Afname van de gezondheidsschade met 75% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Industrie:	Constante emissievermindering
Consumenten:	Afname van de gezondheidsschade met 2% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Binnenvaart:	Emissievermindering van 35% in 2035 ten opzichte van 2016. In circa 2050 'zero emissie'
Landbouw:	Afname van de gezondheidsschade met 37% in 2030 (ten opzichte van 2016)
Internationaal:	Versterken internationale samenwerking voor een sterke afname van gezondheidsschade door luchtverontreiniging
Participatie:	Versterken bewustzijn

De nevendoelen internationaal en participatie zijn niet specifiek gekwantificeerd; en verder ook niet aan de orde geweest in de analyse van het RIVM. Hier wordt in dit hoofdstuk dan ook verder niet op ingegaan.

8.2 **Hoofddoel 1: Permanente verbetering luchtkwaliteit en toewerken naar de WHO-advieswaarden**

Hoofdstuk 5 en hoofdstuk 6 laten zien dat de concentraties en de blootstelling van de bevolking aan luchtverontreinigende stoffen PM10 en NO₂ in Nederland de afgelopen decennia zijn gedaald en ook verder afnemen tot 2030. Datzelfde geldt ook voor de PM2,5-concentraties. Daarmee kan gesteld worden dat dit doel zal worden gehaald, mits het beleid dat in de voortgangsmeting in verschillende scenario's is doorgerekend en beschreven in dit rapport ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd.

Een tweede aspect van dit hoofddoel betreft het toewerken naar de WHO-advieswaarden. Door de recente aanscherping door de WHO is de vraag relevant wat met het toewerken naar de WHO-advieswaarden precies wordt bedoeld. Bij het vaststellen van het SLA golden de oude WHO-advieswaarden. Bij toetsing wordt uitgegaan van deze oude waarden. Deze worden bij uitvoering van het beleid zoals bepaald voor het VES-scenario grotendeels gehaald. Alleen voor PM10/PM2,5 zal er nog (beperkt) sprake zijn van overschrijdingen; voornamelijk in stedelijk en industrieel gebied.

De nieuwe WHO-advieswaarden zijn voor geen van de stoffen haalbaar bij het voor 2030 vastgestelde, voorgenomen en aanvullende beleid. Het ministerie van IenW heeft het RIVM inmiddels verzocht de haalbaarheid van de nieuwe advieswaarden in 2022 te onderzoeken in het kader van de motie-Bouchallikh (30175-379).

8.3 **Hoofddoel 2: In 2030 gemiddeld 50% gezondheidswinst binnenlandse bronnen**

Bij volledige uitvoering van vastgestelde en voorgenomen rijksmaatregelen en decentrale uitvoeringsplannen berekent RIVM tussen 2016 en 2030 een gezondheidswinst van 47%. Gegeven alle onzekerheden komt dat in de buurt van 50% gezondheidswinst zoals vastgelegd in dit hoofddoel.

De onzekerheden worden mede bepaald door de mate waarin het beleid daadwerkelijk en met de ingeschatte effectiviteit wordt uitgevoerd. In deze doorrekening is uitgegaan van volledige implementatie in 2030.

Bij uitvoering van de geagendeerde klimaat- en stikstofmaatregelen zal dit hoofddoel met meer zekerheid kunnen worden bereikt. Voor het ILL-scenario berekent RIVM 52% gezondheidswinst.

De *totale* gezondheidswinst (waarbij ook rekening wordt gehouden met de bijdrage uit het buitenland) ligt onder het VES-scenario met een winst van 44% ten opzichte van 2016 in dezelfde range als de berekende gezondheidswinst in de eerdere doorrekening in 2019. Toen werd een winst van 42% berekend. Het beperkte verschil wordt verklaard doordat de effectiviteit van het buitenlandse beleid in de huidige doorrekening iets positiever is ingeschat dan in 2019.

8.4 **Hoofddoel 3: Dalende trend emissies NO_x en PM10**

Volgens het akkoord onderschrijven de partijen de ambitie om in de sectoren (weg)verkeer, inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten van emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht. Zoals blijkt uit Tabel 4 in dit rapport (de emissietrend voor PM10 en NO_x bij verschillende scenario's) dalen de emissietrends van PM10 en NO_x voor alle SLA-sectoren tot 2030, behalve voor de sector luchtvaart (NO_x) en voor de sector handel, diensten, overheid & bouw (PM10). De absolute emissiegroei voor beide sectoren is overigens beperkt.

8.5 **Nevendoelen**

Verkeer: Afname van de gezondheidsschade met 71% in 2030 (ten opzichte van 2016).

Volgens de huidige berekeningen zal de gezondheidsschade van de verkeerssector in 2030 dalen met 56% (en 67% onder het ILL-scenario). De meest waarschijnlijke verklaring voor het verschil met de doorrekening in 2019 (waar de doelstelling van 71% op is gebaseerd), is dat de emissieraming bij vastgesteld beleid voor met name NO_x in 2030 naar boven is bijgesteld (van 55,9 kton gebruikt in GCN/GDN 2018 naar 84,2 kton in GCN/GDN 2021). Ook de raming voor PM10 is aangepast, zij het beperkt.

Mob. werktuigen: Afname van de gezondheidsschade met 75% in 2030 (ten opzichte van 2016).

De gezondheidsschade van de sector mobiele werktuigen zal in 2030 dalen met 54% onder het VES-scenario (55% onder het ILL-scenario). Een van de verklaringen voor dit grote verschil is dat de effectiviteit van de beleidsmaatregelen in deze doorrekening minder rooskleurig is ingeschat dan in 2019.

Industrie: Constante emissievermindering.

Bij volledige uitvoering van vastgestelde en voorgenomen rijksmaatregelen en decentrale uitvoeringsplannen zal dit doel door de sector industrie worden gerealiseerd.

Consumenten: Afname van de gezondheidsschade met 2% in 2030 (ten opzichte van 2016).

Door het meenemen van condenseerbaar fijnstof sinds 2021, is de inschatting van maatregelen op de omvang van de gezondheidseffecten veranderd. Ook is de effectiviteit van het vastgestelde beleid ten aanzien van vervanging van haarden en kachels tot 2030 (in het KEV-scenario) anders ingeschat. Onder de nieuwe inzichten wordt het gestelde doel bij uitvoering van het beleid (met 30%) ruim gehaald.

Binnenvaart: Emissievermindering van 35% in 2030 ten opzichte van 2016. In circa 2050 'zero emissie'.

Er is sprake van een substantiële emissievermindering van PM10 en NO_x in deze sector. Met respectievelijk 32% en 24% emissiereductie in 2030, ligt de sector (bij gelijkblijvende trend in de emissiereductie) op koers om de doelen voor PM10 in 2035 te halen. Voor NO_x wordt het 2035-doel met voortzetting van de huidige trend net niet gehaald.

Landbouw: Afname van de gezondheidsschade met 37% in 2030 (ten opzichte van 2016).

Bij volledige uitvoering van vastgestelde en voorgenomen rijksmaatregelen en decentrale uitvoeringsplannen berekent RIVM tussen 2016 en 2030 een gezondheidswinst van 36% in het VES-scenario. Rekening houdend met onzekerheden kan gesteld worden dat het doel voor de landbouw ongeveer wordt gehaald.

Uitvoering van verdergaand klimaat- en stikstofbeleid onder het ILL-scenario leidt tot meer zekerheid omtrent het halen van het doel. Onder het ILL-scenario wordt een gezondheidswinst van 41% berekend.

Referenties

de Bruyn, S., Blom, M., Schep, E., Warringa, G., (2017): *Werkwijzer voor MKBAs op het gebied van milieu*, Publicatienummer: 17.7A76.48. juli 2017, CE Delft.

Chen & Hoek (2020): *Long-term exposure to PM and all-cause and cause-specific mortality: A systematic review and meta-analysis*. In: *Environment International*, Oktober 2020, <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.105974>

Compendium voor de Leefomgeving, (2021a): *Stikstofdioxide in lucht 2000-2019*. www.clo.nl/indicatoren/nl0231-stikstofdioxide

Compendium voor de Leefomgeving, (2021b): *Fijnstof (PM10) in lucht 1992-2020*. www.clo.nl/indicatoren/nl0243-fijn-stof-pm10-in-lucht?ond=20888

MSC-W, (2020): *How should condensables be included in PM emission inventories reported to EMEP/CLRTAP? Report of the expert workshop on condensable organics organised by MSC-W, Gothenburg, 17-19th March 2020*. Technical Report 4/2020 ISSN 1504-6206. December 2020.

MSC-W, (2021): *Transboundary air pollution by sulphur, nitrogen, ozone and particulate matter in 2019 the Netherlands*. Norwegian Meteorological Institute, Data Note 1/2021 ISSN 1890-0003. August 2021.

Fischer, P.H. et al., (2015): *Air Pollution and Mortality in Seven Million Adults: The Dutch Environmental Longitudinal Study (DUELS)*. In: *Environmental Health Perspectives*, 123: 697-704; <http://dx.doi.org/10.1289/ehp.1408254>

Gerlofs-Nijland, M.E. et al., (2019): *Methoderapport Gezondheidsindicatoren Schone Lucht Akkoord*. RIVM-rapport 2019-0209, Bilthoven.

Gezondheidsraad (2018): *Gezondheidswinst door schonere lucht* Gezondheidsraad publicatienummer 2018/01, Den Haag.

Hoogerbrugge et al, (2021): *Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland. Rapportage 2021*. RIVM-rapport 2020-0064, Bilthoven.

Huangfu & Atkinson, (2020): *Long-term exposure to NO2 and O3 and all-cause and respiratory mortality: A systematic review and meta-analysis*. (In: *Environment International*, <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.105998>.)

PBL, TNO, CBS en RIVM, (2020a): *Klimaat- en Energieverkenning 2020*. Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

PBL, RIVM & TNO (2020b), *Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen. Rapportage bij de Klimaat- en Energieverkenning 2020*. Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag.

Rijkswaterstaat (RWS) directie Water, Verkeer en Leefomgeving (2022): *Eerste Monitoringsrapportage Schone Lucht Akkoord. Voortgang van uitvoering van de maatregelen en pilots januari 2020 tot maart 2021*. Den Haag. in prep.

Smet, P.A.M. de, et al., (2021): *Monitoringsrapportage NSL 2021*. RIVM-rapport 2020-0164, Bilthoven.

Swart, W.J.R. en P.G. Ruysenaars, (2021): *Advies methode voor vaststelling van hoogblootgestelde gebieden in Nederland. Ondersteuning Schone Lucht Akkoord (SLA)*. RIVM-rapport 2020-0111, Bilthoven.

TAUW, (2021): *Emissiereductie maatregelen Schone Lucht Akkoord (SLA)*. TAUW rapport R001-1281594BWH-V01. Deventer. *In prep*

VTV, (2018): *Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018: een gezond vooruitzicht*. RIVM, 2018, Bilthoven.

WHO, (2021): *WHO global air quality guidelines. Particulate matter (PM_{2,5} and PM₁₀), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide*. World Health Organization; 2021. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO, Geneva.

Appendix 1 Vastgesteld lucht- en stikstofbeleid in de KEV 2020

Id nr	Naam	Sector
104	Wijziging activiteitenbesluit voor grote stookinstallaties ≥ 50 MW	A/O
223	Schone Lucht Akkoord (SLA): Voorlichting gezondheidsimpact van houtstook door gemeenten en provincies	GO
224	Schone Lucht Akkoord (SLA): Afschaffing van de ISDE-subsidie op pellet-kachels en kleine biomassaketels (tot 500 kW) per 1 januari 2020	GO
226	Schone Lucht Akkoord (SLA): Invoering van een landelijk stookalert per 1 november 2019 op dagen met ongunstig weer	GO
305	Euronormen <i>light duty</i> tot en met Euro-6d (incl. RDE-wetgeving)	MOB
306	Euronormen <i>heavy duty</i> tot en met Euro-VI (incl. RDE-regelgeving)	MOB
307	Emissienormen NRMM tot en met Stage V (binnenvaart, rail & mobiele machines)	MOB
313	Besluit brandstoffen luchtverontreiniging	MOB
328	Verhoging dieselaccijns per 2021 en 2023	MOB
362	<i>Mobility as a Service</i> (MaaS)	MOB
364	<i>Green Deal</i> Autodelen II	MOB
365	<i>Low Car Diet</i>	MOB
385	SECA Noordzee	MOB
386	NECA Noordzee (per 2021)	MOB
390	Verbod op varende ontgassen binnenvaart	MOB
392	Verlaging maximumsnelheid hoofdwegennet naar 100 km/u gedurende de dag	MOB
395	Fijnstoftoeslag MRB	MOB
450	Omgevingsverordening Limburg 2014	LL (vee + akkerbouw)
451	Wet Ammoniak en Veehouderij beleidslijn IPPC-omgevingstoetsing (2007)	LL (vee + akkerbouw)
452	Wet geurhinder en veehouderij (2006)	LL (vee + akkerbouw)
454	Wet milieubeheer luchtkwaliteitseisen 2007: BBT+ /BBT++	LL (vee + akkerbouw)
456	Beëindiging gedoogbeleid stoppersregeling ammoniak 1-1-2020	LL (vee + akkerbouw)
457	Besluit emissiearme huisvestingsystemen landbouwhuisdieren	LL (vee + akkerbouw)
458	Aanscherping fijnstof pluimvee bestaande stallen o.b.v. BBT conclusie intensieve veehouderij	LL (vee + akkerbouw)
459	Besluit gebruik meststoffen: emissiearme aanwending (verbod sleepvoet grasland)	LL (vee + akkerbouw)
460	Convenant voer- en managementmaatregelen melkvee	LL (vee + akkerbouw)

Id nr	Naam	Sector
469	Regeling beoordeling Luchtkwaliteit	LL (vee + akkerbouw)
484	Rijksmaatregelen Kabinetsbesluit aanpassing NSL 27 september 2018 – knelpunten veehouderij	LL (vee + akkerbouw)

Verklaring bij de tabel:

- Id nummer: uniek driecijferig identificatienummer per instrument (het eerste cijfer beschrijft de sector: Algemeen/overig = 1xx, Gebouwde omgeving = 2xx, Mobiliteit = 3xx, Landbouw en landgebruik = 4xx)
- Naam: benaming van het beleidsinstrument
- Sector: Algemeen/overig = A/O, Gebouwde omgeving = GO, Mobiliteit = MOB, Landbouw en landgebruik = LL (energie, landgebruik, veeteelt en akkerbouw)

Appendix 2 Overzicht voorgenomen rijksbeleid, SLA-maatregelen en een illustratief maatregelenpakket

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
NATIONAAL	MOBILITEIT					
	Scenario mobiliteit klimaat			X		Landelijk
	<i>Voorgenomen beleid KEV2020:</i>					
	- bestuursakkoord Zero Emissie (ZE) busvervoer (KEV323)	X				Landelijk
	- vrachtwagenheffing (KEV343)	X				Landelijk
	- handhaving SCR kat vrachtauto (KEV394)	X				Landelijk
LOKAAL	- roetfilter test APK (KEV 396)	X				Landelijk
	Zero Emissie (ZE) vracht/bestel		X			gemeente
	Milieuzone (MZ) personenauto's		X			gemeente
	Milieuzone (MZ) tweewielers		X			gemeente
	Cluster: Stimulering schoon/minder - personenauto's		X			gemeente
	Cluster: Stimulering schoon/minder - bestel - vracht		X			gemeente

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
NATIONAAL	LANDBOUW					
	<i>Voorgenomen beleid KEV2020:</i>					
	- 2e tranch subsidieregeling sanering varkenshouderij (KEV448)	(in N scenario)			X	Landelijk
	- Interim omgevingsverordening Noord-Brabant (KEV449)	X				Landelijk
	- Verlagen ruweiwit gehalte veevoer melkkoeien (KEV480)	X				Landelijk
	<i>Scenario landbouw stikstof:</i>					
	- Gerichte opkoop piekbelasters				X	Landelijk
	- Landelijke beëindigingsregeling piekbelasters				X	Landelijk
	- Vergroten aantal uren weidegang				X	Landelijk
	- Verdunnen mest met water				X	Landelijk
	- Stalmaatregelen (varkens en melkvee)				X	Landelijk
	Scenario glastuinbouw klimaat			X		Landelijk
	Sectorplan pluimvee / wijziging Bal		X			Landelijk
LOKAAL	Kalverhouderijen Gelderland		X			Provincie

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
NATIONAAL	MOBIELE WERKTUIGEN					
	Ingroeipad ZE NRMM bouw incl. groen bouwverkeer / ZE bouwmachines (KEV 346)		X			Landelijk

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
	CONSUMENT					
NATIONAAL	Scenario aardgasvrije woningen klimaat			X		Landelijk
LOKAAL	Scenario beperken houtstook		X			gemeente

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
	INDUSTRIE					
NATIONAAL	Aanscherpen algemene regels		X			Landelijk
	Scherper vergunnen IPPC		X			Landelijk
	Klimaatmaatregelen industrie			X		Landelijk

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
	SCHEEPVAART					
NATIONAAL	Voorgenomen beleid KEV2020					
	- Subsidieregeling retrofit binnenvaart (KEV388)	X				Landelijk
LOKAAL	Walstroom binnenvaart		X			gemeente

	Maatregel	KEV2020 voorgenomen beleid	Aanvullende SLA maatregel	Illustratief klimaat- scenario	Illustratief stikstof- scenario	Effect
NATIONAAL	LUCHTVAART					
	ZE grondgebonden activiteiten Schiphol		X			Landelijk

RIVM

De zorg voor morgen begint vandaag

Monitoringsrapportage uitvoering Schone Lucht Akkoord

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Monitoringsrapportage uitvoering Schone Lucht Akkoord

Voortgang van uitvoering van de maatregelen en pilots
januari 2020 tot maart 2021

Versie: 15 februari 2022, definitief

Contact: samenwerken.schoneluchtakkoord@rws.nl

Deze rapportage is gemaakt in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in het kader van het Schone Lucht Akkoord door Rijkswaterstaat Directie Water Verkeer Leefomgeving.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Doel monitoring	5
3. Uitvoeringsplannen achtergronden	6
4. Maatregelen	7
4.1 Vaste maatregelen in het algemeen	7
4.2 Aanvullende maatregelen in het algemeen	7
5. Voortgang uitvoering maatregelen	9
5.1 Vaste maatregelen	9
5.2 Vaste maatregelen per thema	11
5.3 Aanvullende maatregelen	13
5.4 Aanvullende maatregelen per thema	14
6. Planning van maatregelen	15
7. Pilots	16
8. Conclusie voortgang maatregelen	17
Bijlage 1. Voortgang pilots	18

Figuren

Figuur 1. Voortgang van uitvoering vaste maatregelen decentrale overheden	9
Figuur 2. Voortgang van uitvoering Rijksmaatregelen	11
Figuur 3. Voortgang van uitvoering vaste maatregelen per thema	12
Figuur 4. Voortgang van uitvoering aanvullende maatregelen	13
Figuur 5. Voortgang van uitvoering aanvullende maatregelen per thema	14

1. Inleiding

Deze eerste monitoringsrapportage geeft weer wat de stand van zaken is van de uitvoering van de maatregelen en pilots die overheden nemen binnen het Schone Lucht Akkoord (SLA). De peildatum voor de maatregelen is 1 maart 2021. Voor de pilots is de peildatum december 2021. De stand van zaken van de pilots is in december 2021 aangeleverd.

Maatregelen die na 1 maart 2021 zijn toegevoegd aan het SLA, of in uitvoering zijn gekomen na de peildatum, zullen onderdeel zijn van de rapportage over 2021, die rond de zomer van 2022 zal verschijnen.

In januari 2020 tekenden 46 partijen het Schone Lucht Akkoord (SLA) om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren, door middel van afspraken, maatregelen en acties om de luchtkwaliteit in Nederland te verbeteren. Ondertussen hebben 87 gemeenten, alle 12 provincies en het Rijk het SLA ondertekend (peildatum 21 december 2021).

De partijen streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit in Nederland om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren. Daarbij wordt toegewerkt naar de advieswaarden (uit 2005)¹ van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor luchtkwaliteit in 2030 voor fijn stof en stikstofdioxide. Partijen stellen als gezamenlijk doel om in 2030 minimaal 50% gezondheidswinst uit binnenlandse bronnen te realiseren ten opzichte van 2016. Het streefresultaat is dat mensen in Nederland daardoor gemiddeld vier maanden langer leven.

In de uitvoeringsagenda Schone Lucht Akkoord 2021-2023 staat beschreven hoe de deelnemende partijen samenwerken en hoe, wanneer en door wie de afspraken worden uitgevoerd. Naast deze gezamenlijke uitvoeringsagenda stellen gemeenten, provincies en Rijk (decentrale) uitvoeringsplannen op. Daarin nemen ze de relevante afspraken uit het akkoord op (de vaste maatregelen) en geven ze aan welke aanvullende maatregelen ze nemen. De decentrale uitvoeringsplannen bieden dus ruimte voor lokaal maatwerk en aanvullende ambities. Deze plannen vormen ook de basis voor de monitoring van de voortgang in de uitvoering van de maatregelen en voor de berekening van het doelbereik. De voortgang van de uitvoering van de maatregelen die de Rijksoverheid neemt, is ook meegenomen in deze monitoring.

In de volgende hoofdstukken zijn de doelen van de monitoring beschreven (hoofdstuk 2), de achtergrond van de uitvoeringsplannen (hoofdstuk 3), het aantal maatregelen (hoofdstuk 4), de voortgang van de uitvoering van de maatregelen (hoofdstuk 5), de planning van de uitvoering van maatregelen (hoofdstuk 6), de uitvoering van de pilots (hoofdstuk 7) en de conclusie in hoofdstuk 8. Er is één bijlage bijgevoegd: de voortgang van de pilots (Bijlage 1).

¹ De advieswaarden uit 2005 zijn (jaargemiddelden): 10 µg/m³ voor PM_{2.5}, 20 µg/m³ voor PM₁₀ en 40 µg/m³ voor NO₂. In het akkoord is opgenomen dat wanneer de WHO-advieswaarden worden gewijzigd, bekeken zal worden wat de gevolgen hiervan zijn voor het Schone Lucht Akkoord.

² www.schoneluchtakkoord.nl

2. Doel monitoring

Elk jaar brengt Rijkswaterstaat Leefomgeving de voortgang van de uitvoering van de maatregelen in beeld. Dit resulteert in een rapportage en een dashboard. Het RIVM berekent eens in de 2 jaar met de gezondheidsindicator het doelbereik van het Schone Lucht Akkoord. Het RIVM rapporteert dan ook over de ontwikkeling in emissies en concentraties en de gezondheidseffecten van luchtverontreiniging.

In 2021 heeft het RIVM voor het eerst het doelbereik van het Schone Lucht Akkoord bepaald door middel van de gezondheidsindicator. De rapportage hierover verschijnt tegelijk met deze rapportage, in maart 2022. Om de gezondheidswinst te kunnen berekenen, is een emissiereductie bepaald van de maatregelen die zijn opgenomen in de uitvoeringsplannen². De uitvoeringsplannen vormen daarmee een belangrijk uitgangspunt voor de monitoring van het doelbereik van het Schone Lucht Akkoord.

Het doel van deze beide rapportages is drieledig:

- a) SLA-partijen en bestuurders krijgen inzicht in de algehele voortgang van het Schone Lucht Akkoord én in de eigen voortgang,
- b) SLA-partijen kunnen knelpunten en kansen signaleren
- c) de kennisuitwisseling stimuleren en faciliteren over de wijze waarop SLA-partijen de maatregelen uitvoeren.

Via de SLA-website³ is het *Dashboard voortgang uitvoering SLA-maatregelen* te raadplegen. Het dashboard toont de voortgang van:

- 1) iedere individuele maatregel
- 2) maatregelen per sector
- 3) de uitvoering van maatregelen per SLA-partij

² Het rapport over het bepalen van de emissiereducties verschijnt als bijlage bij de rapportage van het RIVM.

³ www.schoneluchtakkoord.nl

3. Uitvoeringsplannen achtergronden

De uitvoeringsplannen geven een overzicht van de vaste én aanvullende maatregelen die de SLA-partijen nemen. Met de vaste maatregelen is de set maatregelen bedoeld die een vast onderdeel van het akkoord zijn. Elke SLA-partij neemt deze maatregelen, tenzij deze is gericht op een sector of bron die bij een bepaalde partij niet relevant is. Zo kunnen gemeenten zonder havenfaciliteiten, zonder landbouw of zonder industrie van betekenis ervoor kiezen om de afspraken uit het akkoord voor deze thema's niet uit te voeren. Met aanvullende maatregelen zijn extra maatregelen bedoeld, naast de vaste SLA-maatregelen. Met deze maatregelen kunnen partijen invulling geven aan lokaal maatwerk en aanvullende ambities voor aanpalende doelen zoals klimaat en stikstof.

De SLA-partijen geven in de decentrale uitvoeringsplannen een beschrijving van de maatregel, de status van de uitvoering van de maatregel en het verwachte jaar waarin de maatregel in uitvoering wordt genomen of volledig is uitgevoerd. Ook is er ruimte voor extra toelichting, bijvoorbeeld de specifieke locatie van een maatregel of een verwijzing naar een document waarin de maatregel is uitgewerkt.

Er zijn 7 fases gedefinieerd, waaruit SLA-partijen een keuze maken om aan te geven wat de status van de uitvoering van de maatregel is.

0. Fase 0 geeft aan dat de maatregel niet van toepassing is op de organisatie. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een gemeente geen landbouw heeft; dan zijn de landbouwmaatregelen niet van toepassing, fase 0 dus.
1. Fase 1 geeft aan dat de maatregel nog niet kan worden ingevoerd. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer eerst een andere maatregel afgerond moet zijn, of een andere SLA-partij eerst actie moet ondernemen.
2. Fase 2 geeft aan dat de maatregel een bestuurlijk en ambtelijk voornemen is, maar dat de uitvoering van de maatregel nog niet is vastgesteld.
3. Fase 3 geeft aan dat de maatregel bestuurlijk is vastgesteld en dat de uitvoering in voorbereiding is. Bijvoorbeeld: het college B&W heeft besloten een milieuzone in te stellen, maar de milieuzone wordt nog voorbereid en wordt op datum x ingevoerd.
4. Fase 4 geeft aan dat de maatregel in uitvoering is, en dat deze op een directe manier of een indirecte manier invloed heeft op de doelen van het Schone Lucht Akkoord.
5. Fase 5 geeft aan dat de maatregel is afgerond. Het beoogde resultaat is (deels) behaald.
6. Fase 6 geeft aan dat de maatregel is stopgezet en niet (verder) wordt uitgevoerd. Het beoogde resultaat van de maatregel is niet behaald.

Een aantal maatregelen is eigenlijk nooit afgerond, omdat het doorlopende maatregelen zijn. Een voorbeeld hiervan is de maatregel voor het thema Industrie, die zich richt op scherp vergunnen. Deze maatregel zal dus op fase 4, in uitvoering, blijven staan.

Voor maatregelen waarvoor geen fase is ingevuld in het uitvoeringsplan, is in de figuren "fase onbekend" opgenomen.

4. Maatregelen

Voor de eerste monitoringsronde konden SLA-partijen tot 1 maart 2021 gegevens aanleveren. 59 van de toenmalige 81 SLA-partijen hebben toen voor het eerst een (decentraal) uitvoeringsplan ingeleverd. Momenteel (peildatum: 21 december 2021) zijn er 100 SLA-partijen⁴. Alleen de partijen die op 13 januari 2020 het Schone Lucht Akkoord tekenden waren in 2021 verzocht een uitvoeringsplan in te leveren op 1 maart. Dat waren 46 overheden. Partijen die het Schone Lucht Akkoord later hebben ondertekend konden alsnog vrijwillig een uitvoeringsplan indienen. Door 20 partijen is dat gedaan en hun plan is onderdeel van de gegevens waarop deze rapportage is gebaseerd. Voor de overige SLA-partijen zal 2022 het eerste jaar zijn waarin zij een uitvoeringsplan inleveren.

Tijdens de looptijd van het Schone Lucht Akkoord kunnen SLA-partijen ook maatregelen toevoegen als uit de doorrekening blijkt dat het doelbereik naar verwachting niet gehaald gaat worden. Tot nu toe zijn er nog geen maatregelen toegevoegd aan het Schone Lucht Akkoord.

4.1 Vaste maatregelen in het algemeen

In totaal zijn in het akkoord 56 vaste maatregelen opgenomen. Een deel van de maatregelen is van toepassing op alle deelnemers, anderen alleen voor rijk, gemeenten en/of provincies. De vaste maatregelen zijn verdeeld over 8 thema's. In totaal zijn er 36 verschillende vaste maatregelen voor gemeenten en provincies uitgevoerd. De Rijksoverheid heeft 47 vaste maatregelen. Naast de genoemde vaste maatregelen zijn er ook 4 maatregelen voor internationale inzet opgenomen in het Schone Lucht Akkoord, deze zijn echter niet meegenomen in deze monitoringsrapportage.

De 8 thema's van de 36 (decentrale overheden) of 47 (Rijk) vaste maatregelen zijn weergegeven in de volgende tabel.

Thema	Aantal maatregelen voor Rijk	Aantal maatregelen voor decentrale overheden
Algemene bepalingen	5	5
 Mobiliteit	10	5
 Mobiele werktuigen	4	2
 Industrie	7	4
 Woningen en houtstook	10	7
 Binnenvaart en havens	2	5
 Landbouw	8	7
 Participatie	1	1

Tabel 1. Aantal vaste maatregelen per thema

4.2 Aanvullende maatregelen in het algemeen

In totaal zijn 772 aanvullende maatregelen in de decentrale uitvoeringsplannen opgenomen en daarmee toegevoegd aan het Schone Lucht Akkoord. Bij 47 van de 58 partijen die een decentraal uitvoeringsplan hebben ingediend, zijn aanvullende maatregelen ingevuld.

De hoeveelheid ingediende aanvullende maatregelen verschilt bij de partijen. Het maximum aantal aanvullende maatregelen van één SLA-partij is 42. Van de 47 SLA-partijen die aanvullende

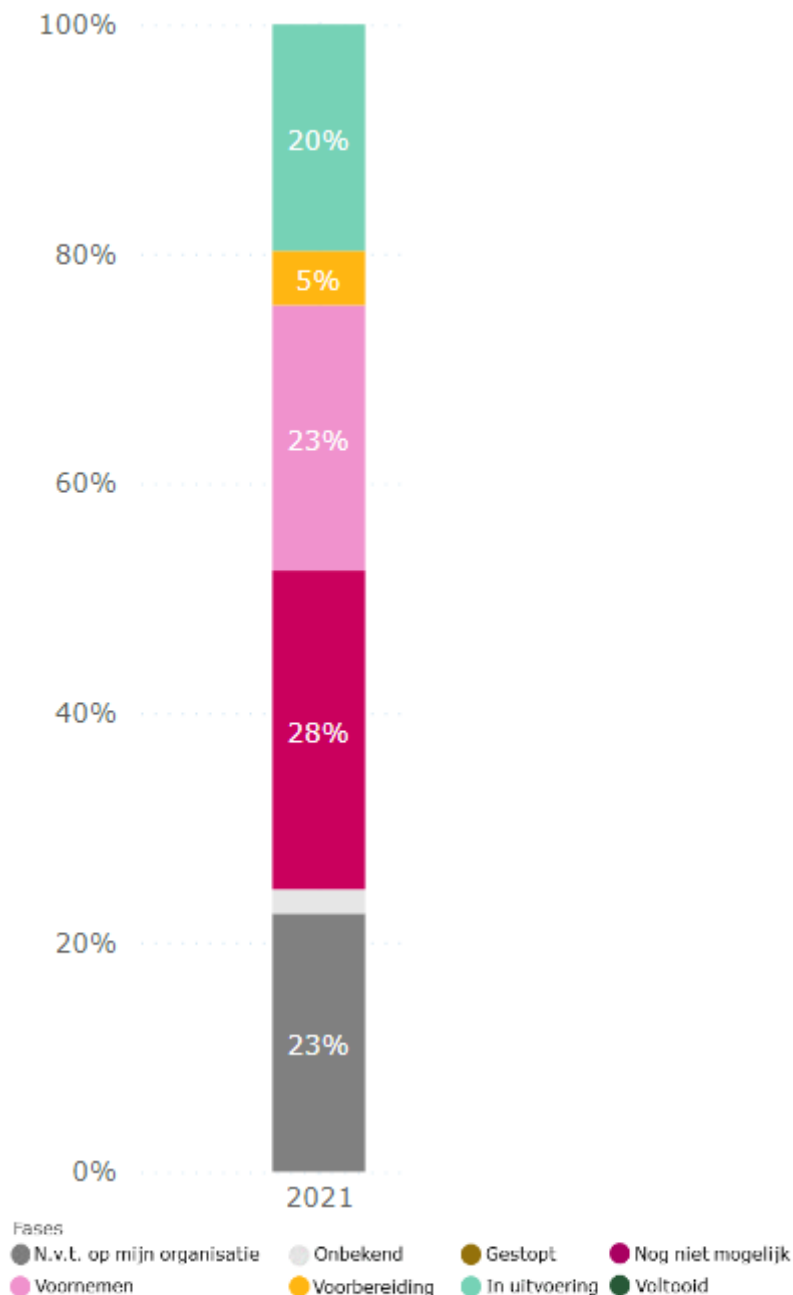
⁴ Een actueel overzicht van SLA-partijen is te vinden op www.schoneluchtakkoord.nl/schone-lucht-akkoord/deelnemers/

maatregelen hebben ingediend, is het gemiddelde ongeveer 15 aanvullende maatregelen. 11 gemeenten hebben geen aanvullende maatregelen in het uitvoeringsplan hebben opgenomen.

5. Voortgang uitvoering maatregelen

5.1 Vaste maatregelen

De voortgang van de uitvoering van de vaste maatregelen door decentrale overheden is weergegeven in de Figuur 1 en Tabel 2. Bij 468 maatregelen is ingevuld dat deze niet van toepassing is op de betreffende organisatie (fase 0); het betreft 23% van de maatregelen. Dit kan bijvoorbeeld optreden omdat een stedelijk gelegen gemeente geen landbouw maatregel kan nemen. Bij 580 maatregelen (28%) is ingevuld dat deze nog niet kan worden ingevoerd (fase 1). Dit kan bijvoorbeeld optreden wanneer maatregelen op elkaar volgen. Van 483 maatregelen (23%) is aangegeven dat ze een bestuurlijk en ambtelijk voornemen zijn (fase 2). 99 maatregelen (5%) zijn bestuurlijk vastgesteld en in voorbereiding om uitgevoerd te worden (fase 3). 412 keer is aangegeven dat een maatregel in uitvoering is (20%, fase 4). Bij 2% van de vaste maatregelen is niet ingevuld in welke fase de maatregel zich bevindt. Er zijn nog geen vaste maatregelen in de plannen van decentrale overheden gerapporteerd met fase 5 of 6 (afgerond of stopgezet).

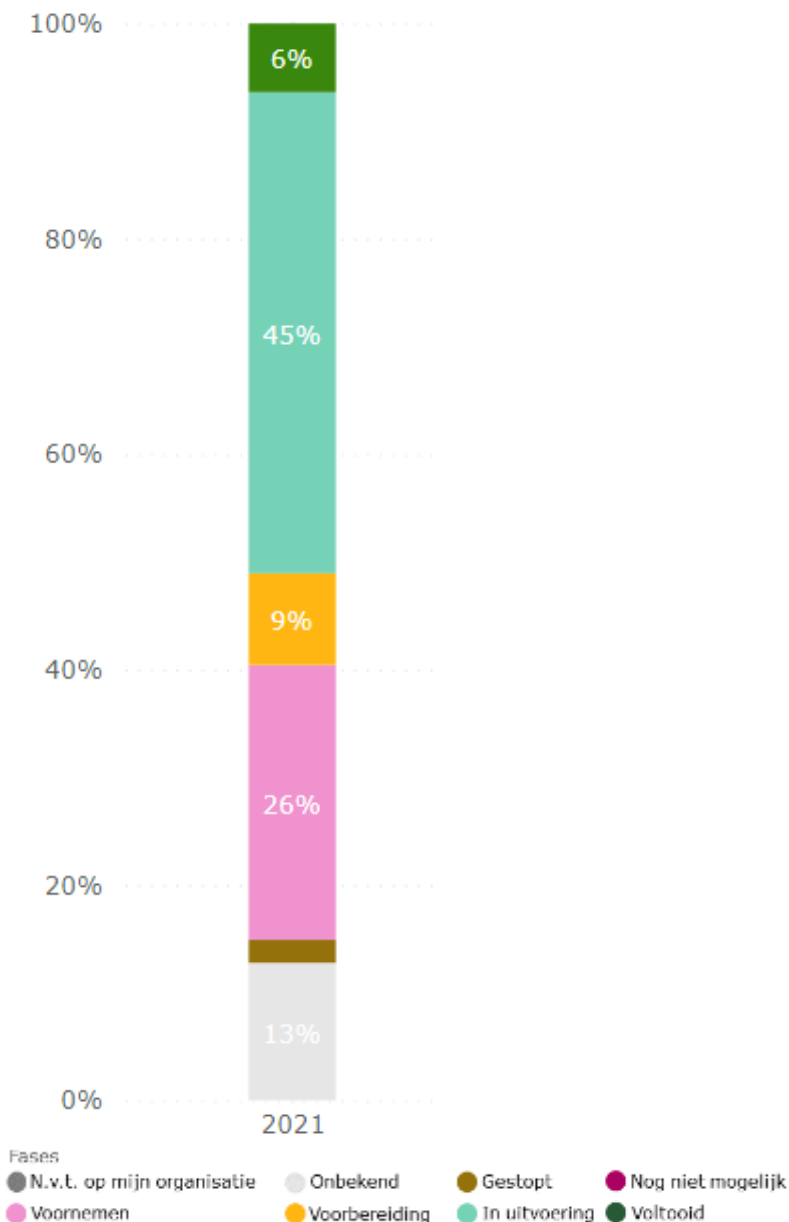

Figuur 1. Voortgang van uitvoering vaste maatregelen decentrale overheden

Fase	Aantal keer in betreffende fase	Percentage van vaste maatregelen in betreffende fase
4. Maatregel is in uitvoering	412	20%
3. Maatregel is bestuurlijk vastgesteld en in voorbereiding uitvoering	99	5%
2. Maatregel is een bestuurlijk en ambtelijk voornemen (uitgangspunt)	483	23%
1. Maatregel kan nog niet worden ingevoerd	580	28%
0. Maatregel is niet van toepassing op mijn organisatie	468	22%
Onbekend, er is geen fasering ingevuld	46	2%

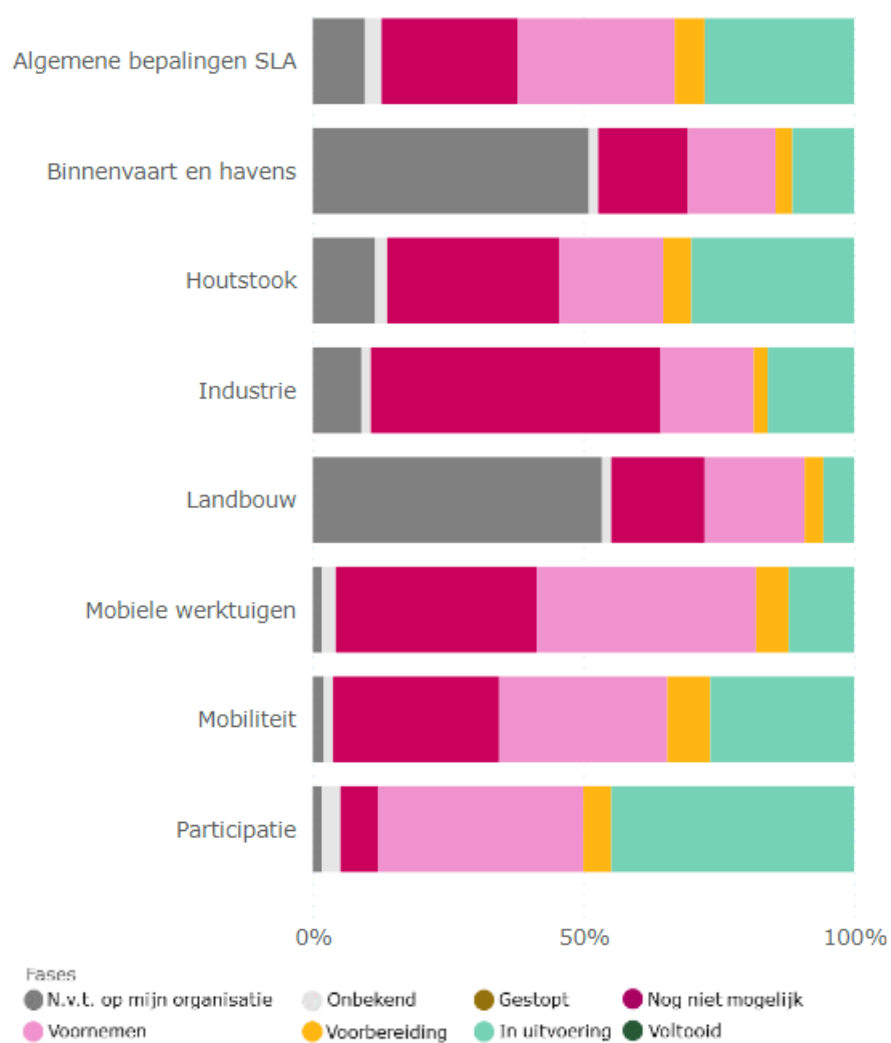
Tabel 2. Voortgang van uitvoering vaste maatregelen decentrale overheden

De voortgang van de uitvoering van de vaste maatregelen genomen door het Rijk wordt getoond in Figuur 2. Het Rijk heeft 47 vaste maatregelen. Bij 6 maatregelen is de fase onbekend (13%). 1 maatregel is stopgezet. 12 maatregelen (26%) zijn een ambtelijk en bestuurlijk voornemen, 4 maatregelen (9%) zijn in voorbereiding van uitvoering, 21 (45%) maatregelen zijn in uitvoering en 3 maatregelen (6%) zijn afgerond.

5.2 Vaste maatregelen per thema

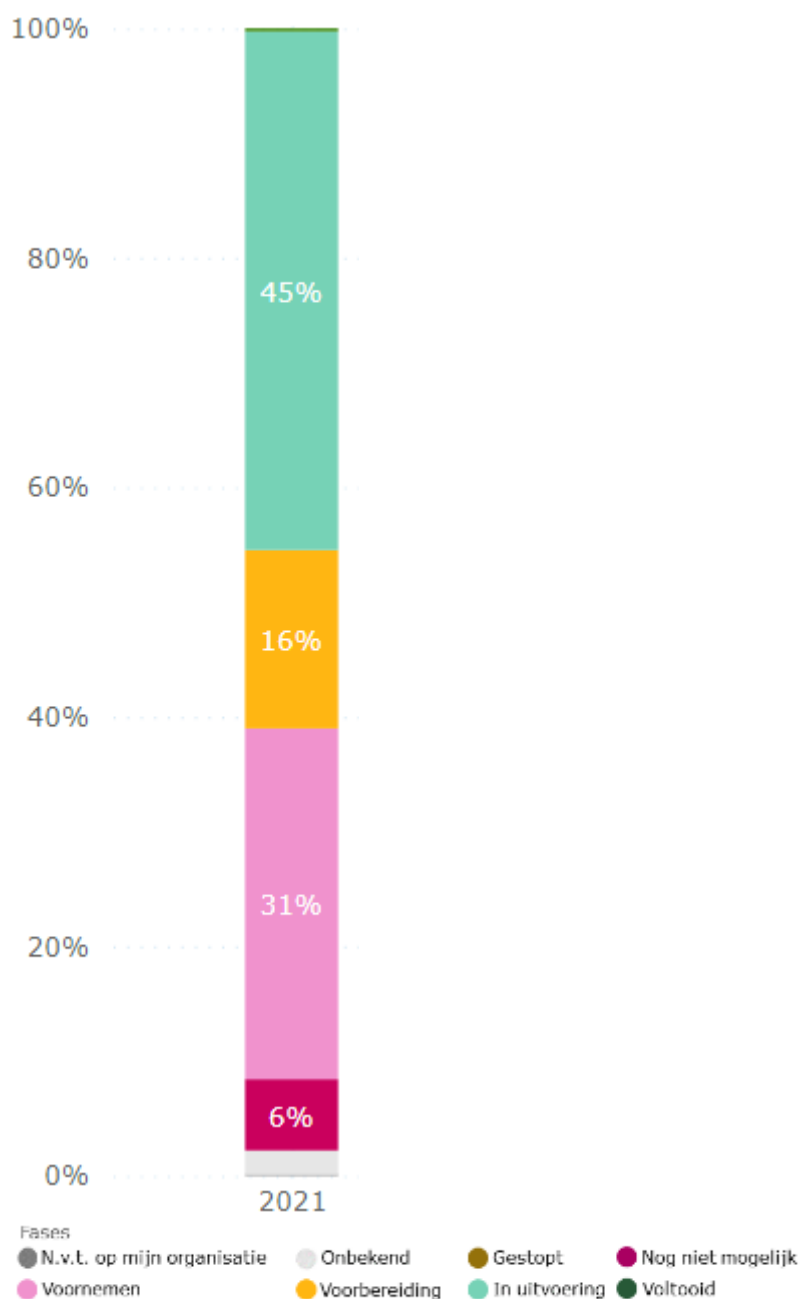
De voortgang van de uitvoering van de vaste maatregelen van alle deelnemers per thema is getoond in Figuur 3. Bij de thema's landbouw en binnenvaart en havens valt op dat hier het vaakst is ingevuld dat maatregelen niet van toepassing zijn op de organisatie. Dat is logisch; niet alle SLA partijen hebben landbouwgebieden in hun gemeente of provincie. Dit geldt ook voor binnenvaart en havens. Bij het thema industrie is het vaakst ingevuld dat een maatregel nog niet kan worden ingevuld. Daar gaat het in hoofdzaak om de maatregel over toezicht en handhaving. Op dit moment brengt de themagroep praktische tips en acties in kaart voor dit onderwerp, die bevoegd gezag kan nemen om toezicht en handhaving effectiever te maken. Daar wacht het bevoegd gezag op. Bij het thema participatie is het vaakst aangegeven dat de maatregelen al in uitvoering zijn.

Figuur 3. Voortgang van uitvoering vaste maatregelen per thema

5.3 Aanvullende maatregelen

In totaal zijn er 772 aanvullende maatregelen in de uitvoeringsplannen opgenomen. Bij de aanvullende maatregelen is het logisch dat er vrijwel geen maatregelen zijn ingevuld met een status "niet van toepassing op mijn organisatie" (fase 0). Ook is de groep maatregelen dat nog niet kan worden ingevoerd (fase 1) klein, met 48 maatregelen (6%). 234 maatregelen zijn een bestuurlijk en ambtelijk voornemen (31%, fase 2) en 118 maatregelen (16%) zijn bestuurlijk vastgesteld en in voorbereiding om te worden uitgevoerd (fase 3). Bijna de helft van alle aanvullende maatregelen is al in uitvoering (fase 4), met 350 maatregelen (45%). Van 16 (2%) aanvullende maatregelen is er niet aangegeven in welke fase van uitvoering de maatregel zich bevindt (fase onbekend).

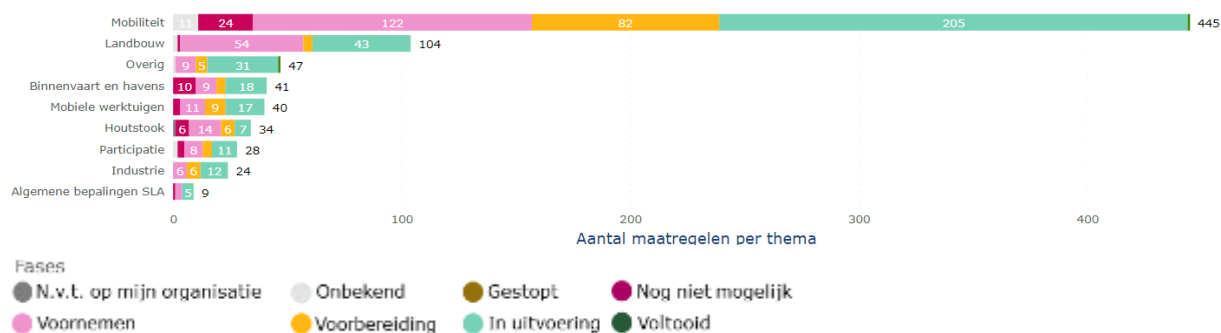
Figuur 4. Voortgang van uitvoering aanvullende maatregelen

Fase	Aantal aanvullende maatregelen	Percentage van aanvullende maatregelen
4. Maatregel is in uitvoering	350	45%
3. Maatregel is bestuurlijk vastgesteld en in voorbereiding uitvoering	118	16%
2. Maatregel is een bestuurlijk en ambtelijk voornemen (uitgangspunt)	234	31%
1. Maatregel kan nog niet worden ingevoerd	48	6%
0. Maatregel is niet van toepassing op mijn organisatie	1	0%
Onbekend, er is geen fasering ingevuld	16	2%

Tabel 3. Voortgang van uitvoering aanvullende maatregelen

5.4 Aanvullende maatregelen per thema

Bij het thema Mobiliteit de meeste maatregelen opgenomen, namelijk 445. Landbouw volgt met 104 maatregelen, daarna volgen Overig (47), Binnenvaart en havens (41), Mobiele werktuigen (40), Houtstook (34), Participatie (28), Industrie (24) en Algemene bepalingen (9).

Figuur 5. Voortgang van uitvoering aanvullende maatregelen per thema

6. Planning van maatregelen

SLA-partijen vullen in de uitvoeringsplannen in wanneer zij verwachten dat de maatregel is uitgevoerd of in doorlopende uitvoering is. Voor lang niet alle maatregelen is deze verwachting ingevuld, namelijk voor ongeveer de helft (47%) van alle maatregelen is er een jaartal ingevuld. In aanvulling daarop, is voor ongeveer 12% van alle maatregelen (vast en aanvullend samen) een tekstuele toelichting opgenomen.

Als een jaartal of datum is opgenomen, is bij ruim driekwart van de maatregelen aangegeven dat deze in de eerste 3 jaar van het Schone Lucht Akkoord wordt/is uitgevoerd. Voor de Rijksmaatregelen is dit beeld vergelijkbaar: voor de maatregelen waarvoor een verwacht jaar van uitvoering is ingevuld (28), is bij 15 maatregelen ingevuld dat deze naar verwachting in 2021 wordt ingevoerd. Er is in totaal 79 keer aangegeven dat het verwachte jaar waarin de maatregel is uitgevoerd vóór 2020 ligt. Deze maatregelen waren dus al uitgevoerd voordat het Schone Lucht Akkoord werd ondertekend.

Jaar van verwachte uitvoering	Aantal maatregelen (vast en aanvullend samen)	Aandeel in het totaal aantal maatregelen
Vóór 2020	79	7%
2020	340	26%
2021	452	35%
2022	209	16%
2023	48	4%
2024	27	2%
2025	74	6%
2026	37	3%
2027	0	0%
2028	1	0%
2029	3	0%
2030	20	2%

Tabel 4. Verwacht jaar van uitvoering maatregelen uit decentrale uitvoeringsplannen

7. Pilots

Naast de maatregelen uit het akkoord, omvat het Schone Lucht Akkoord ook pilots. Het doel van de pilots is om nieuwe aanpakken te ontwikkelen waar geschikte maatregelen nog onvoldoende beschikbaar zijn. In de Uitvoeringsagenda 2021-2023 is afgesproken om na afronding van de pilots de uitkomsten te evalueren.

Bij een positieve evaluatie kunnen partijen besluiten om relevante nieuwe aanpakken en maatregelen aan de uitvoeringsagenda toe te voegen of om deze in de eigen uitvoeringsplannen als aanvullende maatregel op te nemen voor de eigen provincie of gemeente.

Ook kunnen partijen nieuwe pilots starten. Bijvoorbeeld omdat er in de uitvoering van maatregelen knelpunten optreden of omdat er nieuwe kansen voor het terugdringen van de emissies en de negatieve gezondheidseffecten zijn geagendeerd.

Voor de thema's mobiele werktuigen, houtstook, industrie, binnenvaart en havens, landbouw, en participatie en citizen science zijn pilots gestart. Een beknopte omschrijving van actuele en lopende pilots is in Bijlage 1 per thema weergegeven. Voor mobiliteit is geen pilot afgesproken. Voor dit thema worden in aanpalende beleidsterreinen door rijksoverheid, gemeenten en provincies verschillende innovatieve aanpakken ontwikkeld, zoals emissieloze stadslogistiek.

8. Conclusie voortgang maatregelen

Dit is de eerste jaarlijkse rapportage over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord. De analyses in de rapportage zijn gebaseerd op wat de SLA-partijen hebben ingevuld in de (decentrale) uitvoeringsplannen. 58 gemeenten en provincies hebben een uitvoeringsplan ingeleverd vóór 1 maart 2021. Het Rijk heeft daarnaast ook een uitvoeringsplan ingeleverd.

Van alle vaste maatregelen die zijn opgenomen in het Schone Lucht Akkoord is 20% in uitvoering en 5% is in voorbereiding voor uitvoering. Dit betekent dat na het eerste jaar Schone Lucht Akkoord een vijfde van alle vaste maatregelen in uitvoering is.

Van 28% van de vaste maatregelen is aangegeven dat de maatregel nog niet kan worden uitgevoerd. Dit speelt het vaakst bij de thema's industrie en mobiele werktuigen.

Gemiddeld neemt een SLA-partij 15 aanvullende maatregelen. Van alle aanvullende maatregelen is 46% in uitvoering. Verreweg de meeste aanvullende maatregelen (426 van 767, ofwel 55%) worden genomen voor het thema mobiliteit.

Zwaartepunt van (geplande) uitvoering van maatregelen ligt in de eerste jaren. Van het grootste deel van de maatregelen start de uitvoering in de periode 2020-2022, in totaal 77%. In de eerste helft – tot en met jaar 2025 – van de SLA-periode 2020-2030 start de uitvoering van bijna alle (95%) van de maatregelen.

Daarmee is rond 2025 waarschijnlijk ook een goede inschatting te maken of het beoogde effect voor 2030 haalbaar is. Zo nodig is nog tijd beschikbaar om extra maatregelen te nemen.

Het is belangrijk om te vermelden dat het aantal maatregelen niet direct is te vertalen naar het effect op de luchtkwaliteit en gezondheid. Dat komt omdat de effectiviteit van verschillende maatregelen sterk uiteen kan lopen.

Deze rapportage richt zich op de voortgang van de uitvoering, oftewel op de inzet van alle SLA-partijen om de doelen van het Schone Lucht Akkoord te halen. Om de twee jaar berekent het RIVM of de SLA-partijen op koers liggen om de doelen ten aanzien van de emissies, luchtkwaliteit en gezondheidswinst halen. Deze berekening is in 2021 uitgevoerd en is tegelijk met deze rapportage gepubliceerd.

De ingediende gegevens zijn, als het gaat om de omschrijvingen van de maatregelen en het aangeven van de fasering, vrijwel volledig. Bij 2% van de vaste maatregelen is geen fasering aangegeven, bij de aanvullende maatregelen is dat ook 2%. De gegevens over de planning van de uitvoering van de maatregelen zijn veel minder volledig. Voor ongeveer de helft van alle maatregelen is een jaartal of datum ingevuld. Daarnaast is voor 12% van alle maatregelen een tekstuele toelichting opgenomen. Dit betekent dat voor ongeveer 40% van de maatregelen niet is aangegeven wat het verwachte jaar is waarin de maatregel is uitgevoerd.

In het komende jaar zal er extra aandacht worden besteed aan de juiste manier van invullen van de uitvoeringsplannen, om zo de volledigheid te vergroten.

Bijlage 1. Voortgang pilots

Mobiele werktuigen

Pilotproject Amsterdam

In Amsterdam wordt in diverse projecten bekeken hoe schone mobiele machines in te zetten zijn. Doel daarbij is om in de praktijk te leren hoe schone en zero-emissie mobiele werktuigen via publiekrechtelijke middelen kunnen worden gestimuleerd. Daarnaast wil men antwoord op de vraag: "Hoe kan het proces van energievraag en aanbod en laadinfrastructuur (bouwstroom, batterijen, opladen etc.) optimaal worden ingericht t.b.v. emissieloos werken?".

Een belangrijk aspect in de pilot is het onderzoeken hoe toezicht en handhaving op de gemaakte afspraken vorm gegeven kan worden.

Vanuit de resultaten (2022) worden aanbevelingen gedaan die meegenomen kunnen worden in de SEB routekaart.

Pilotproject gemeente Den Haag

In Den Haag werkt men aan een project om tijdig de stroomvoorziening te realiseren voor de inzet van duurzaam bouw materieel. Doel is om te onderzoeken of de inzet van duurzame werktuigen wordt gestimuleerd door het aanbieden van de benodigde stroomvoorziening.

Daarnaast wil men weten hoe werken in de openbare ruimte middels tijdig verkregen stroomvoorzieningen zo kostenefficiënt mogelijk gerealiseerd worden. En hoe kan dit in werkprocessen een plek krijgen c.q. georganiseerd worden.

Resultaat moet een korte handleiding realisatie stroomvoorzieningen voor de bouwplaats zijn, dat onder meer inzicht biedt in de volgende onderdelen:

- Tijdig inschatten stroombehoefte voor een project;
- Overleg voeren met netbeheerder;
- Tijdig realiseren van de stroomvoorziening;
- Afspraken maken over eigendom, verantwoording en gebruik;
- Financiering;

Begin 2022 volgen de eerste resultaten.

Pilotproject Gemeente Rotterdam

In de Rotterdamse pilot "Raamcontract Stadse Werken voor riool vernieuwing" heeft men de volgende doelen geformuleerd:

- Toepassen van zoveel mogelijk emissieloos materieel in één riool vervangingsproject
- Realiseren van de benodigde energie-infrastructuur
- Focus op 'grotere' apparaattypen/ werktuigen.
- Opdoen leerervaring (monitoring en uitvoering)
- Leren hoe het gebruik van schone en zero-emissie mobiele werktuigen de projectuitvoering beïnvloedt (bouwplanning, productie e.d.) en door de samenwerking tussen opdrachtgever en markt zo goed mogelijk kan worden gestimuleerd.

De onderzoeksvraag hierbij is: Hoe kan inzet van schone en zero-emissie mobiele werktuigen worden gestimuleerd en geverifieerd tijdens de uitvoering van werkzaamheden? Welke lessen kunnen worden getrokken? Wat zijn bottlenecks t.a.v. werkprocessen, energievoorziening e.d.? Het project levert informatie voor vragen over het toepassen van contracteisen in de praktijk: A) de gevolgen voor de uitvoeringspraktijk, B) de handhaving van contracteisen via contractmanagement en directievoering.

Begin 2022 volgt een rapportage met daarin o.m. de praktijkervaring relatie OG-aannemer (hoe staat het primaire proces en de markt tegenover inzet ZE bouw materieel). Daarnaast deelt Rotterdam de leerervaringen en geeft het input voor routekaart.

Pilotproject 'Hugo de Grootstraat Arnhem'

Het project Hugo de Groot Straat in Arnhem betreft de aanleg van een fietsstraat als onderdeel van een snelfietsroute.

De onderzoeksvraag voor wat betreft de inzet van mobiele machines is de volgende::

Hoe kan de gemeente in overleg met vooraf geselecteerde aannemer ervoor zorgen dat een zo groot mogelijk deel van de gebruikte machines zero emissie zijn en hoe kunnen we wat we geleerd hebben te verwerken in ons standaardbestek?

Het resultaat van het project is leren door overleg met aannemer (contracteren) hoe zero emissie machines ingezet kunnen worden in GWW project, hoe bestek opgesteld dient te worden en hoe gehandhaafd kan worden. Inzet machines: wat zijn de extra kosten en wat is er nodig

De planning dat het project gerealiseerd is, is Q4 2021.

Provincie Gelderland

In de provincie Gelderland voert men het volgende project N346 Schakel Achterhoek-A1 uit. De provinciale weg met een nieuwe brug over het Twentekanaal vormt de Schakel Achterhoek-A1

In dit project wil men leren hoe schone en zero-emissie mobiele werktuigen via aanbestedingen worden gestimuleerd. Onderzoeksvraag hierbij is: Wat zijn op dit moment uitdagende en haalbare contracteisen voor schoon materieel en wat zijn de financiële consequenties en consequenties voor handhaving?"

Als resultaten heeft mijn de volgende punten geformuleerd:

- Beschrijving contracteisen
- Keuringssystematiek t.b.v. contracteisen
- Uitkomsten overleg met marktpartijen: hoeveel emissies met quick wins worden teruggebracht en wat de financiële consequenties zijn.

Tevens heeft men tot doel om te leren hoe zero- en low-emissie mobiele werktuigen via faciliterend middelen worden gestimuleerd. Wat zijn quick wins om marktpartijen te faciliteren of stimuleren om schone (en zero emissie) mobiele werktuigen in te zetten?

Als resultaat komt er een overzicht faciliterende middelen om marktpartijen te stimuleren om schone (en zero) emissie mobiele werktuigen in te zetten.

Begin 2022 worden de resultaten verwacht.

Pilotproject Gemeente Utrecht

In de gemeente Utrecht werkt men in deze pilot aan twee maatregelen die worden uitgewerkt in dit project op juridisch vlak en vwb monitoring, toezicht en handhaving:

- Het weren van meest vervuilende mobiele (bouw)werktuigen lager dan Fase IV vanaf 2022, en daarmee een verbod op inzet van materieel tot en met Fase IIIb;
- Het terugbrengen van stationair draaien. Werktuigen die stationair draaien stoten meestal (veel) meer uit dan werktuigen die in bedrijf zijn.

De scope van de pilot ligt op Bouwmachines (zoals graafmachines, laders, bulldozers) met een vermogen van 37 kWh* en hoger en aggregaten en bemalingspompen (ongeacht het vermogen).

Onderzoeksvraag daarbij is: Welke juridische sturingsmogelijkheden zijn er om bouwwerktuigen t/m Fase IIIb te weren binnen de gemeente Utrecht? Waarbij we eerst de publieke sturingsinstrumenten voor een generiek verbod verkennen, en pas als blijkt dat dit niet mogelijk is de instrumenten voor specifieke verboden.

Daarnaast gaat de gemeente Utrecht de kansrijkheid verkennen van een online webtool voor registratie en monitoring van de inzet van mobiele bouwwerktuigen binnen de gemeente Utrecht.

De onderzoeksvraag daarbij is: Kan een online webtool zoals bekend van het voorbeeld in Londen ook toegepast worden binnen de gemeente Utrecht (en andere gemeenten), om zicht te krijgen op inzet van bouwwerktuigen en hun fasenormen?

Resultaten van deze pilot zijn:

Inzicht in de publiek- en privaatrechtelijke sturingsmogelijkheden van een gemeente voor het weren van de meest vervuilende bouwwerktuigen;

Als blijkt dat een online webtool kansrijk is, gaat de gemeente Utrecht onderzoeken of ze dit als een opensource kunnen ontwikkelen. Dit in samenwerking met SLA-partners, zodat een tool uiteindelijk breder ingezet kan worden dan alleen voor gemeente Utrecht.

Resultaten worden in 2022 verwacht.

Industrie

In het Schone Lucht Akkoord ¹ bij wordt naast de 10 maatregelen voor het thema industrie invulling gegeven aan de pilot industrie die bestaat uit:

- **De Pilot Scherp en uniform vergunnen** met als doel dat binnen de provincie (als bevoegd gezag van IPPC-installaties) en haar omgevingsdiensten standaard scherp vergund wordt binnen de BREF-range, en effectief gehandhaafd wordt op de emissie-eisen.
- **De Pilot Vrijwillig spoor** waarbij gekeken wordt naar mogelijke condities en processen die bedrijven doen besluiten – vrijwillig – verder te gaan dan de eisen die zouden volgen uit het louter toepassen van BBT op het strengste niveau en die afdwingbaar zijn binnen de vergunning.

Om hier goed uitvoering aan te kunnen geven is in juli 2020 de *Themagroep industrie* opgericht die bestaat uit vertegenwoordigers van de provincies en hun omgevingsdiensten. De themagroep dient als klankbordgroep voor het Rijk bij de uitvoering van de centrale maatregelen en faciliteert het bevoegd gezag en omgevingsdiensten bij het uitvoeren van de decentrale SLA-maatregelen. Deze decentrale maatregelen zijn gericht op het zoveel als mogelijk vergunnen aan de onderkant van de BREF-range en eventueel extra of andere inzet bij toezicht en handhaving. Met de oprichting van themagroep is de pilot scherp en uniform vergunnen gestart. Er zijn 5 bijeenkomsten² geweest.

Het Rijk heeft opdracht gegeven om de juridische mogelijkheden in beeld te brengen voor het stellen van strenge emissiegrenswaarden naar de lucht.³ In dit rapport wordt geconcludeerd dat het huidige milieurecht voorziet in vier maatstaven, waarmee het bevoegd gezag emissiegrenswaarden kan stellen die voldoende streng zijn. Deze mogelijkheden zijn reeds beschikbaar binnen het huidige instrumentarium, maar worden nog niet ten volle benut. Hiervoor is verankering in lokaal beleid belangrijk. Deze resultaten zijn in de themagroep gedeeld, waarna gewerkt is aan een model tekst die provincies of gemeenten kunnen opnemen in hun VTH-nota. Dit lokale beleid geeft vergunningverleners steun bij het onderbouwen van hun eisen in vergunningen. De themagroep richt zich inmiddels ook op het onderwerp toezicht en handhaving.

Het Rijk werkt verder aan hulpmiddelen om het bevoegd gezag te helpen bij het bepalen van BBT. Er zijn voor recent gepubliceerde BBT-conclusies zogenoemde oplegnotities per branche opgesteld. Deze oplegnotities geven richtwaarden voor op te nemen emissiegrenswaarden in vergunningen met als doel de emissies naar de lucht zoveel mogelijk te beperken. Voorts worden op dit moment bestaande factsheets over emissiereductietechnieken geactualiseerd. De inspanningen hebben zich in de afgelopen twee jaar op het eerste en meest belangrijke deel van de pilot gericht. De pilot vrijwillig spoor wordt opgestart in 2022.

Dit heeft vooralsnog geleid tot de volgende producten.

Product	link
Rapport: Schone lucht dankzij resultaatgerichte grenswaarden voor industriële emissies, KokxdeVoogd, 8 feb 2021	https://iplo.nl/publish/pages/188724/20210208-rapport--schone-lucht-dankzij-resultaatgerichte-grenswaarden-voor-industriële-emissies_1.pdf
Modeltekst voor de Nota vergunningverlening, toezicht en handhaving	https://www.schoneluchtakkoord.nl/publish/pages/191501/modeltekst-voor-vth-beleid-nov-2021.pdf
Oplegnotitie BBT-conclusie grote stookinstallaties	https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/oplegnotitie-bref-lcp/
Oplegnotitie BBT-conclusie afvalverbrandingsinstallaties	https://iplo.nl/regelgeving/regels-voor-activiteiten/toelichting-milieubelastende-activiteiten/vergunning-milieubelastende-activiteit/ippc/wijzigingsbesluit-bal-oplegnotitie-bbt-conclusies/

Er is een relatie tussen de themagroep landbouw en industrie die onder hetzelfde VTH-stelsel vallen. Zo is het juridische onderzoek van Kokxdevoogd ook toepasbaar voor het thema landbouw.

1 Schone Lucht Akkoord | Tweede Kamer der Staten-Generaal

2 Waaronder 1 bijeenkomst voor de gemeenten die het SLA hebben ondertekend.

3 Rapport resultaatgerichte waarden stellen - Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

Houtstook

De pilot houtstookarme/vrije wijken wordt uitgevoerd in Utrecht, Nijmegen en Helmond.

Voorbereiding gestart in 2020. Daadwerkelijke start in 2021.

Partijen onderzoeken de juridische mogelijkheden en praktische uitvoering om houtrook te beperken en houtrookvrije en houtrookarme buurten of steden te realiseren. Het onderzoek geeft zicht op de mogelijkheden om eisen te stellen, handhaving en toezicht, meetprotocollen en onderzoekt hoe bewoners goed betrokken kunnen worden en wat de impact op gezondheidseffecten, het welzijn van hooggevoelige groepen zoals longpatiënten is en mogelijke effecten zoals de impact op bijvoorbeeld de huizenprijzen. Voor bestaande wijken worden de mogelijkheden onderzocht om uitbreiding van houtstook te voorkomen en voor uitfasen en/of saneren van oudere houtkachels, bijvoorbeeld in wijken die van het gas af gaan: werkt het beter als er een slooppremie wordt ingezet en kunnen aanvullende (verdergaand dan de Ecodesign-eisen) eisen worden gesteld aan de emissies? Doel is om in 2023 daadwerkelijk houtstookvrije arme wijken/buurten te hebben gerealiseerd en deze houtstookvrij te houden c.q. houtrookarm te krijgen en te houden. Succesvolle elementen worden gedeeld met andere SLA partners zodat zij dat ook kunnen toepassen.

Nijmegen:

Doel:

Uitstoot als gevolg van houtstook verminderen. We doen dit door middel van workshops voor stokers, zodat zij zich meer bewust zijn van hoe je effectief hout stookt waardoor je minder uitstoot. Daarnaast kunnen mensen die de workshop hebben gevolgd en wonen in Nijmegen-West met subsidie een filter of katalysator plaatsen om hun uitstoot te reduceren. Ook kunnen bewoners van Nijmegen-West subsidie ontvangen voor het permanent verwijderen van het rookgaskanaal.

Start en looptijd

De pilot is gestart in oktober 2021 en heeft een looptijd van 2 jaar.

Resultaat

Meer mensen zijn zich bewust van het eigen stookgedrag en hoe ze goed stookgedrag kunnen toepassen om hun uitstoot te verminderen.

Door toepassing van een filter of katalysator in combinatie met goed stookgedrag wordt de uitstoot verder gereduceerd. De subsidieregeling wordt in 2022 geëvalueerd op basis waarvan wordt voorgesteld of en op welke wijze de regeling wordt gecontinueerd.

Subsidie en workshops:

Subsidie verminderen overlast houtkachel - Subsidies - Diensten - Gemeente Nijmegen

Utrecht:

Wil ook zo veel mogelijk houtstook emissies beperken. Zet o.a. in op subsidieregeling, maar deze is nog niet door de gemeenteraad vastgesteld. Subsidie is gericht op onklaar maken van de schouw of het vervangen. Ze subsidiëren geen filters.

Stooktrainingen worden gegeven door NHK en brandweer. Momenteel alleen online vanwege de coronamaatregelen.

Helmond:

Onderzoekt de mogelijkheden om een nieuwbouwwijk houtrookarm te maken; dan zijn de nieuwste kachels alleen toegestaan als ze niet als hoofdverwarming worden gebruikt. Momenteel zijn ze nog bezig met voorbereiding van de bestemmingsplanprocedure (verruimde reikwijdte).

Landbouw

De pilot landbouw richt zich op drie sporen. Namelijk:

1. Het beter benutten van bestaande emissiearme technieken
2. Het verleiden en verplichten van ondernemers tot het nemen van verdergaande emissiereducerende maatregelen
3. Bouwsteen voor de aanpak onder de Omgevingswet

Op alle drie de punten is in 2021 voortgang geweest. Zo zijn ten behoeve van het beter benutten van bestaande luchtwassers kennissessies georganiseerd op het gebied van toezicht en handhaving over luchtwassers. Deze sessies worden ook bezocht door niet-SLA partijen, waardoor de impact groter is. Deze sessies worden vanaf 2022 regionaal voortgezet. Met een SPUK-aanvraag zet de provincie Noord-Brabant in op onderzoek naar de werking van combi-luchtwassers in relatie tot de gehele bedrijfsvoering. Ook dit draagt bij aan het beter benutten van deze emissiearme techniek.

Ten behoeve van het tweede pilotpunt gaat de regio Food-Valley aan de slag met een pilot over bedrijfsontwikkelpunten van veehouders. Deze bedrijfsontwikkelpunten gaan in op het gebruik van ver(der)gaande fijnstoftechnieken in de stal. Hier heeft de regio een SPUK-aanvraag voor ingediend. Daarnaast is voor het tweede punt een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van strenger vergunnen bij veehouderijen. Het rapport is in november 2021 voltooid en gepresenteerd aan de themagroep landbouw. Het rapport is op de SLA-website voor iedereen toegankelijk. Zie [Landbouw - Schone Lucht Akkoord](#) onder producten. Gemeenten kunnen vanaf nu de standaardtekst voor de VTH-nota, die het rapport ook levert, gebruiken voor hun eigen beleid.

Het rapport is ook een belangrijk onderdeel voor het derde pilotpunt, omdat het ingaat op mogelijkheden en instrumenten onder de Omgevingswet. Daarnaast is ten behoeve van het derde punt dit jaar een eerste kennissessie geweest over de instrumenten van de Omgevingswet in relatie tot lokaal luchtkwaliteitsbeleid voor veehouderijen. Dit wordt getrokken door de regio Food-Valley en zal in 2022 in samenwerking met een aantal andere veedichte regio's verder worden uitgediept.

Binnenvaart en havens

Met de themagroep binnenvaart en schone havens werken wij de SLA maatregelen verder uit met als doel om concrete handvatten te bieden aan deelnemers en zo de binnenvaart en havens in Nederland verder te verduurzamen.

Omdat er al veel gebeurt op dit onderwerp is er begonnen met een verkenning. In deze verkenning is er over vier onderwerpen een uitgebreide inventarisatie gedaan, is er afgestemd tussen verschillende initiatieven en zijn er goede voorbeelden en kennis verzameld. Het eindresultaat is een uitgebreid kennisdocument welke gepresenteerd is tijdens de kennisbijeenkomst van 23 september 2021 en welke te downloaden is op de samenwerkingswebsite. Tijdens deze bijeenkomst is er met de aanwezigen deelnemers verder gesproken over een nadere invulling van de volgende fase, welke in 2022 zal starten.

De belangrijkste conclusie van deze kennisbijeenkomst en van de themagroep is om een stap verder te zetten in het aanbieden van concrete handvatten. Met deze handvatten kunnen nieuwe en bestaande SLA deelnemers direct overgaan tot het uitvoeren van SLA maatregelen en het verduurzamen van de binnenvaart. Uitgaande van de SLA maatregelen zal deze uitwerking gedaan worden in drie aparte werkgroepen: Walstroom, label systeem en aanbesteding en launching customer.

De volgende partijen hebben als kerngroep lid actief meegewerkt aan de inhoud van fase 1:

- Gemeente Rotterdam
- Gemeente Nijmegen
- Provincie Zeeland
- Provincie Utrecht
- Provincie Zuid-Holland
- Gemeente Utrecht
- Gemeente Arnhem
- Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Participatie

Algemeen

In verschillende gemeentes, regio's en provincies worden citizen science pilots uitgevoerd. Sommigen zijn al gestart, anderen mikken op een start begin 2022. De doelen en resultaten van de pilots zijn veelzijdig. Ten eerste, het betrekken van burgers bij luchtkwaliteit door hen metingen in hun omgeving te laten doen. Dit levert niet alleen kennis op bij burgers, maar vormt ook een gezamenlijk kennisbasis voor de betrokken partijen. Dat helpt bij het voeren van het goede gesprek. Het draagt daarnaast bij aan draagvlak voor andere luchtkwaliteitsmaatregelen. Ten tweede het opdoen van kennis over de sensoren. Doordat er veel sensoren in verschillende projecten en omstandigheden worden gebruikt, levert dit kennis op over de werking ervan. Ook leren we hoe sensormetingen bijdragen aan de dialoog en de gezamenlijke kennisbasis die net al werd genoemd. Deze kennis kan weer worden ingezet in toekomstige projecten. Ten derde leren we met deze projecten meer over lokale luchtkwaliteit.

SLA-partijen: provincie Noord-Brabant, provincie Zeeland, gemeente Rotterdam, gemeente Eindhoven, regio Foodvalley.

Pilot provincie Noord-Brabant

In de provincie Noord-Brabant wordt een ankermeetstation geplaatst in de regio Noord-Oost Brabant, en worden twee roulerende meetstations beschikbaar gesteld die halfjaarlijks op aangevraagde locaties kunnen worden geplaatst. De voorbereidingen voor het plaatsen van alle drie deze stations zijn in gang. Met de inzet van het ankerstation kan data die meetprojecten in de omgeving, en dan met name de regio Noordoost-Brabant, opleveren beter worden gevalideerd. Door het realiseren en verbinden van lokale meetprojecten wil de provincie, met participatie van gemeenten en op aandragen van burgers, het kennisniveau bij burgers verhogen en het gesprek tussen burgers en burens (boeren, industrie, overheid, etc.) op gang brengen. Daarnaast wordt er nieuwe kennis gegenereerd over de lokale luchtkwaliteit, en ervaring opgedaan met projecten die de transitie in de landbouw ondersteunen.

Pilot provincie Zeeland

Vorig jaar is de pilot van start gegaan met 20 snuffelfietsen. De afronding van deze pilot heeft net voor de zomer plaatsgevonden door middel van een 'snuffelfiets event' op de Abdij in Middelburg. Mede door de positieve aandacht vanuit de lokale media voor deze bijeenkomst heeft de oproep voor aanmelding van nieuwe deelnemers geleid tot omstreeks 85 nieuwe aanmeldingen. Daarmee wordt het project opgeschaald. Het streven was om dit in de loop van 2021 plaats te laten vinden maar door het chiptekort is de levering van de sensoren vertraagd en zal dit begin 2022 worden. Daarnaast zetten ze ook snuffelfietsen in bij scholenprojecten. Deze projecten leveren naast betrokkenheid ook meer draagkracht op voor overige SLA-maatregelen als gevolg van meer bewustwording. Door de uitbreiding van de pilot in kader van het SLA wordt een grotere groep burgers (waaronder jongeren) betrokken bij het thema luchtkwaliteit, kan over een veel groter gebied data worden gegenereerd met inzicht over de actuele luchtkwaliteit en kan het bestaande scholenproject fijnstof worden gecontinueerd en uitgebreid.

Pilot gemeente Rotterdam

Vanaf juni is het project 'de Luchtclub' gestart met het uitrollen van de 600 sensoren. Het doel is om enerzijds zorgen bespreekbaar te maken en anderzijds de wijken een instrument te geven om meer inspraak te krijgen in de gemeenten. De pilot is vooral gericht op bewustwording bij de inwoners, maar ook educatie op het gebied van luchtkwaliteit is één van de onderwerpen. Eventuele oplossingen of maatregelen worden besproken en opgenomen in de wijkactieplannen.

Pilot gemeente Eindhoven

Eindhoven heeft in een regionale samenwerking voor een regionaal dekkend luchtmeetsysteem gerealiseerd met 23 gemeenten, provincie, Coöperatieve burgervereniging AiREAS en de kennisinstellingen GGD, RIVM, IRAS, TNO. Het consortium verzorgt de koppeling met burgermeetnetten en TNO, RIVM en IRAS verzorgen daarbij de kwaliteit van de meetapparatuur en metingen. Het meetnet is een instrument om samenwerking aan schonere lucht in de regio te bevorderen. De algemene doelstelling is samenwerken aan schone lucht. Het regionale meetsysteem gaat inzicht geven in de ontwikkeling van de luchtkwaliteit in het stedelijk gebied, het platteland en door de luchtvaart.

Pilot regio Foodvalley

In de pilot 'citizen science participatie' als onderdeel van de regiodeal FoodValley wordt gebruik gemaakt van burgermeetnetwerken voor het meten van fijnstof. Er wordt beoogd uit te breiden naar het rurale gebied. In de Regio FoodValley (Provincies Gelderland en Utrecht en een aantal gemeenten in de regio waaronder Ede en Barneveld) wordt een meetnet uitgerold voor omgevingsmetingen naar fijnstof en ammoniak.

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

Bijlage(n)

2

Datum 14 maart 2022
Betreft De voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord

Geachte voorzitter,

Dit kabinet wil zorgen voor een schone en gezonde leefomgeving. Gezonde lucht is hiervoor van groot belang. Jaarlijks overlijden gemiddeld 11.000 mensen als gevolg van luchtvervuiling. Luchtverontreiniging is één van de belangrijkste risicofactoren voor de gezondheid, in dezelfde orde van grootte als overgewicht. Met de ondertekening van het Schone Lucht Akkoord op 13 januari 2020, hebben Rijk, provincies, en gemeenten afgesproken om daar verandering in te brengen met als doel gezondheidswinst voor iedereen. De afgelopen twee jaar is met veel inzet en enthousiasme gewerkt aan de implementatie van de afspraken uit het Akkoord, met effect. De lucht wordt schoner en gezonder en steeds meer gemeenten en provincies doen mee. Het aantal deelnemers is gegroeid van 46 deelnemers in 2020 naar 100 deelnemers aan het einde van 2021, waaronder alle provincies.

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de resultaten van de eerste voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord¹ en de rapportage over de voortgang van de uitvoering van maatregelen².

Voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord

Het RIVM voert tweejaarlijks een voortgangsmeting uit om te bezien of we met het Schone Lucht Akkoord op koers liggen om de doelen en ambities te realiseren. Het RIVM rapporteert over de ontwikkeling van de emissies, de concentraties en de gezondheidseffecten als gevolg van luchtvervuiling en toetst daarbij aan de doelen en ambities van het Schone Lucht Akkoord³:

1. *Partijen streven naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit om gezondheidswinst voor iedereen in Nederland te realiseren waarbij wordt toegewerkt naar de WHO-advieswaarden voor stikstofdioxide en fijn stof in 2030.*⁴

¹ Ruysenaars et al, (2021): *Monitoringsrapportage Doelbereik Schone Lucht Akkoord. Eerste voortgangsmeting*. RIVM-rapport 2021-0114, Bilthoven.

² Rijkswaterstaat (2022): *Eerste Monitoringsrapportage Schone Lucht Akkoord. Voortgang van uitvoering van de maatregelen en pilots januari 2020 tot maart 2021*. Den Haag.

³ Schone Lucht Akkoord, 13 januari 2020

⁴ Uitgangspunt voor het Akkoord zijn de WHO-advieswaarden uit 2005.

2. *Partijen stellen als doel om landelijk in 2030 gemiddeld minimaal 50% gezondheidswinst ten opzichte van 2016 te behalen voor de negatieve gezondheidseffecten afkomstig van binnenlandse bronnen.*
3. *Partijen onderschrijven de ambitie om in de sectoren (weg)verkeer, inclusief mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten van emissies van stikstofdioxide en fijn stof naar de lucht. (Daarnaast zijn per sector streefdoelen in het Akkoord opgenomen)*

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

RIVM heeft de voortgangsmeting uitgevoerd met de hiervoor ontwikkelde gezondheidsindicator. In oktober 2021 is uw Kamer per brief geïnformeerd over de opzet van deze voortgangsmeting⁵. Het gaat hierbij, conform het advies van de Gezondheidsraad⁶, om fijnstof en stikstofdioxide. Uitgangspunt voor het Akkoord zijn de WHO-advieswaarden uit 2005. Vorig jaar heeft de WHO nieuwe advieswaarden uitgebracht. In het Schone Lucht Akkoord is opgenomen dat als er nieuwe advieswaarden worden vastgesteld, bekeken zal worden wat de gevolgen hiervan zijn voor het Schone Lucht Akkoord. Verderop in de brief licht ik dit nader toe.

Doel 1: Permanente verbetering en toewerken naar de WHO-advieswaarden

Uit de berekeningen blijkt dat de emissies en concentraties voor stikstofdioxide en fijnstof een continue dalende trend vertonen. Gemiddeld over Nederland leidt dit tot een permanente verbetering van de luchtkwaliteit.

In de voortgangsmeting is getoetst aan de WHO-advieswaarden uit 2005. Uit de voortgangsmeting blijkt dat de WHO-advieswaarden uit 2005 in 2030 bijna overal in Nederland gehaald worden. Uitzonderingen zijn een beperkt aantal Randstedelijke en industriële gebieden.

Doel 2: 50% gezondheidswinst

Uit de rapportage van RIVM blijkt dat naar verwachting, met het doorgerkende voorgenomen beleid, in 2030 47% gezondheidswinst t.o.v. 2016 wordt gerealiseerd. Met een illustratieve invulling van nog niet uitgewerkte maatregelen uit de klimaat- en stikstofaanpak, neemt de gezondheidswinst naar verwachting toe tot 52%.

Doel 3: Dalende trend voor de emissies in alle sectoren

Uit de RIVM-prognoses blijkt dat er sprake is van een dalende trend voor de emissies van stikstofdioxide en fijnstof naar de lucht voor de sectoren mobiliteit (wegverkeer), mobiele werktuigen, landbouw, binnenvaart en havens, industrie en huishoudens.

Naast deze doelen zijn in het Akkoord ook streefwaarden opgenomen voor de afzonderlijke sectoren. In tabel 1 wordt de verwachte afname van de emissies én de gezondheidswinst vergeleken met de streefdoelen per sector. De sectoren industrie en houtstook liggen op koers om de streefdoelen te halen. Voor de sector landbouw is de verwachting dat de gestelde doelen worden gehaald, mede door het aanvullend stikstof- en klimaatbeleid. De sectoren binnenvaart en havens,

⁵ Kamerstuk 30 175, nr. 390

⁶ Gezondheidsraad. Gezondheidswinst door schonere lucht. Den Haag: Gezondheidsraad, 2018; publicatienr. 2018/01.

mobiliteit en mobiele werktuigen lijken nog achter te blijven bij de streefdoelen, ook in het scenario met aanvullend klimaat en stikstofbeleid.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Tabel 1. Streefdoelen en prognoses per sector.

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

Sector	Streefdoel (2030 t.o.v. 2016)	Prognose		Ligt op koers
		Voorgenomen en SLA beleid	Aanvullend klimaat en stikstofbeleid	
Mobiliteit (wegverkeer)	70% gezondheidswinst	56% gezondheidswinst	67% gezondheidswinst	Nog niet
Mobiele werktuigen	75% gezondheidswinst	54% gezondheidswinst	55% gezondheidswinst	Nog niet
Landbouw	37% gezondheidswinst	36% gezondheidswinst	41% gezondheidswinst	Ja
Industrie	Dalende trend emissies en ontkoppeling uitstoot en groei	PM ₁₀ : -7% NO ₂ : -35%	PM ₁₀ : -7% NO ₂ : -40%	Ja
Houtstook	Dalende trend emissies	PM ₁₀ : -31% NO ₂ : -37%	PM ₁₀ : -31% NO ₂ : -42%	Ja
Binnenvaart en havens	35% reductie emissies in 2035	PM ₁₀ : -32% NO ₂ : -24%	PM ₁₀ : -32% NO ₂ : -24%	Deels (NO ₂ nog niet)

De minder gunstige verwachtingen voor mobiliteit (wegverkeer), binnenvaart en mobiele werktuigen zijn een gevolg van bijgestelde inzichten in de effectiviteit van vastgesteld beleid zoals opgenomen in de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) van het Planbureau van de Leefomgeving (PBL). Hierdoor is de uitstoot van uitstoot van stikstofoxiden van auto's, binnenvaartschepen en mobiele werktuigen in 2030 hoger dan in eerdere berekeningen⁷. Bij de binnenvaart vallen de emissies in 2030 ook hoger uit, doordat het tempo waarin schepen worden vervangen door nieuwe, schonere schepen, lager wordt ingeschat dan in voorgaande berekeningen.

Belangrijk notie is dat nog niet alle maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord en uit aanvullend beleid volledig konden worden doorgerekend. Alleen maatregelen die op 1 maart 2021 concreet waren uitgewerkt, zijn doorgerekend. Bij de voortgangsmeting in 2023 worden de ontbrekende maatregelen zo veel mogelijk toegevoegd. Dit is bijvoorbeeld het geval voor een deel van het klimaatbeleid, de stikstofaanpak, beleidsintensivering uit de Green Deal Zeevaart Binnenvaart en Havens, het Coalitieakkoord en het Fit-for-55 pakket. Zo zijn maatregelen voor de verduurzaming van werk-, vaar-, en voertuigen uit het programma Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) nog niet doorgerekend. Met de maatregelen, waaronder de routekaart SEB, de Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel en het kennis- en innovatieprogramma, wordt naar verwachting nog aanvullende gezondheids-, natuur en klimaatwinst gerealiseerd om zo het streefdoel voor mobiele werktuigen vanuit het Schone Lucht Akkoord van 75% gezondheidswinst in 2030 te behalen.

⁷ PBL et al. (2020), *Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen. Rapportage bij de Klimaat- en Energieverkenning 2019*. Den Haag: PBL

Voor de sectoren industrie en houtstook zijn de emissiereducties juist hoger dan in eerdere emissieramingen werd verwacht en hiermee ook de te verwachten gezondheidswinst. Voor industrie is de emissiereductie van stikstofoxiden hoger dan eerder verwacht door de toename van de elektriciteitsproductie uit wind en zon, in combinatie met het uit bedrijf nemen van kolencentrales vanaf 2030, door emissieregelgeving en door de inzet op scherpere vergunningverlening in het Schone Lucht Akkoord.

Voor houtstook komen de hogere emissiereducties voor fijnstof door gewijzigde cijfers over de ontwikkeling van het gebruik van houtkachels in de KEV, mede op basis van de resultaten van woononderzoek van het CBS uit 2018⁸. In de nieuwe KEV-raming wordt uitgegaan van een nagenoeg gelijkblijvend houtverbruik. Daarnaast is in de KEV gerekend met autonome vervanging van oudere kachels aan het einde van hun technische levensduur door nieuwe en schonere Ecodesign kachels. Het PBL geeft aan dat de geraamde ontwikkeling van de emissies bij houtstook door consumenten "met veel onzekerheden omgeven" is⁹.

Voor de internationale luchtvaart en zeescheepvaart en visserij zijn, vanwege het internationale karakter, in het Schone Lucht Akkoord geen specifieke doelen gesteld. De binnenlandse emissies van deze twee sectoren zijn wel meegerekend bij het bepalen van de mate waarin de doelstelling van 50% gezondheidswinst wordt gehaald. Daarnaast heeft het RIVM gerapporteerd over de ontwikkeling van de gezondheidseffecten van luchtmissies uit deze sectoren in 2030. Voor de luchtvaart wordt een stijging van negatieve gezondheidseffecten ingeschat en een daling voor de zeescheepvaart en visserij. Een nadere duiding van de resultaten is opgenomen in de *nadere toelichting* van deze brief.

Nieuwe WHO-advieswaarden

In september 2021 heeft de WHO nieuwe advieswaarden voor luchtkwaliteit uitgebracht. De nieuwe waarden zijn (fors) lager dan die van 2005 die van kracht waren bij het sluiten van het Schone Lucht Akkoord. Mijn voorganger heeft het RIVM gevraagd om in de voortgangsmeting ook naar de nieuwe advieswaarden te kijken¹⁰.

Uit de voortgangsmeting komt naar voren dat de verwachte concentraties in 2030 in veel gebieden hoger liggen dan de nieuwe WHO-advieswaarden uit 2021. De advieswaarde voor PM_{2,5} lijkt het meest uitdagend, de prognose is dat deze nauwelijks in Nederland gehaald zal worden. Om beter inzicht te krijgen in de haalbaarheid van de nieuwe WHO-advieswaarden heb ik het RIVM gevraagd om een analyse te doen over de maatregelen die nodig zouden zijn om in 2030 aan die waarden te voldoen, conform motie Bouchallikh¹¹. Ik streef ernaar om vóór het zomerreces 2022 de resultaten van die analyse aan uw Kamer te sturen. Deze analyse kan als basis dienen voor besluitvorming over de doorwerking van de nieuwe WHO-advieswaarden in het Schone Lucht Akkoord. Het verder verlagen van de concentraties richting de nieuwe WHO-advieswaarden zal ook ambitieus internationaal luchtbeleid vragen, zoals de herziening van de Europese

⁸ TNO (2020) *Aanpassing TNO houtkachemodel aan de WoON 2018 houtverbranding enquêteresultaten en prognoses van emissies van huishoudelijke houtkachels tot 2030*.

⁹ PBL, RIVM & TNO (2020), *Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen. Rapportage bij de Klimaat- en Energieverkenning 2020*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving

¹⁰ Kamerstuk 30 175, nr. 390

¹¹ Kamerstuk 30 175, nr. 387

luchtkwaliteitsrichtlijnen, de richtlijn industriële emissies (IED) en het Fit-for-55 pakket. Ook daar zet ik mij voor in.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Voortgang van de uitvoering van maatregelen

Naast de tweejaarlijkse voortgangsmeting van het Schone Lucht Akkoord door het RIVM wordt ook jaarlijks gerapporteerd over de uitvoering van de maatregelen. Doel van de voortgangsmeting is om inzicht te krijgen in de voortgang van de uitvoering van de afspraken en maatregelen door de deelnemende overheden.

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

De deelnemers van het Schone Lucht Akkoord leveren uitvoeringsplannen op die zij jaarlijks actualiseren. In de uitvoeringsplannen geven de deelnemers de stand van zaken aan voor de uitvoering van de vaste maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord en voor hun eigen aanvullende maatregelen. De door Rijkswaterstaat opgestelde rapportage over de uitvoering van de maatregelen is als bijlage bij deze brief toegevoegd.

Op 1 maart 2021, de peildatum van de plannen, hadden 58 deelnemers een uitvoeringsplan¹² ingediend. Op dat moment waren 20% van maatregelen uit het Schone Lucht Akkoord in uitvoering, 5% in voorbereiding en 23% van maatregelen betroffen bestuurlijke voornemens. 28% van de maatregelen konden nog niet worden uitgevoerd en 23% waren niet van toepassing voor de specifieke gemeente of provincie¹³. De resultaten geven enerzijds een positief beeld: de deelnemers zijn serieus aan de slag om de, veelal nieuwe, maatregelen te implementeren. Anderzijds laten de resultaten zien dat er de nog een grote opgave resteert om de maatregelen uit te voeren.

Daarnaast blijkt dat de meeste deelnemers niet alleen de maatregelen uit het akkoord, maar ook aanvullende maatregelen treffen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Het gaat gemiddeld om 15 maatregelen. Dit laat zien dat de meeste partijen met veel enthousiasme aan de slag zijn. De meeste maatregelen richten zich op mobiliteit, gevolgd door landbouw.

Conclusies en vervolg

Uit de voortgangsmeting blijkt dat we met het Schone Lucht Akkoord goed op weg zijn om de doelen voor 2030 te realiseren. Rijk, gemeenten en provincies hebben in het eerste jaar na de ondertekening, een aanzienlijk deel van de maatregelen in uitvoering of in voorbereiding. Dat levert een belangrijke gezondheidswinst op. De lucht wordt schoner, mensen leven langer én in een betere gezondheid.

Het realiseren van 50% gezondheidswinst gaat niet vanzelf, zo blijkt ook uit de voortgangsmeting. Om de doelen te realiseren is het nodig dat de deelnemende overheden zich onverminderd blijven inzetten om:

- alle afspraken uit het Akkoord uit te voeren;
- het voorgenomen klimaat en stikstofbeleid effectief en voortvarend te implementeren;
- ervoor te zorgen dat bestaand beleid in de praktijk effectief is én blijft;
- ambitieus internationaal luchtbeleid te realiseren.

¹² In 2021 hoefden alleen partijen die op 13 januari 2020 het Schone Lucht Akkoord tekenden een uitvoeringsplan in te leveren. In 2022 worden ook deelnemers die later zijn toegetreden gevraagd een uitvoeringsplan in te dienen.

¹³ Maatregelen kunnen niet van toepassing zijn als ze sectoren betreffen die niet in een jurisdictie bestaan, bijvoorbeeld landbouw of binnenvaart.

Deze aandachtspunten betrek ik bij de actualisatie van de uitvoeringsagenda van het Schone Lucht Akkoord die in de eerste helft van 2022 wordt uitgevoerd. Een belangrijke prioriteit voor 2022 is het verder faciliteren van gemeenten en provincies met een snelle en effectieve implementatie van maatregelen. Mijn voornemen is om in 2022 daarvoor ook financiële ondersteuning in de vorm van cofinanciering te bieden aan de partijen die aangesloten zijn bij het Schone Lucht Akkoord.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

Ook het borgen van de effectiviteit van bestaand beleid is en blijft een belangrijk aandachtspunt. De nieuwe APK-test voor controle van roetfilters, die op 1 juli 2022 wordt ingevoerd, draagt hieraan bij, evenals een goede uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in verschillende sectoren. Uit de voortgangsmeting blijkt dat het aandeel van houtstook in de gezondheidsschade is gestegen. De berekende afname van de emissies door houtstook is onzeker, constateert het PBL in de KEV¹⁴. Daarom monitor ik de ontwikkeling van de houtrookemissies jaarlijks via de emissieregistratie. Ook laat ik een verkenning uitvoeren naar aanvullende maatregelen om overlast en negatieve gezondheidseffecten van houtstook verder te verminderen. Mijn streven is om uw Kamer op korte termijn te informeren over de resultaten van deze verkenning.

Ook zal ik, zoals in de uitvoeringsagenda is toegezegd, een verkenning uitvoeren naar de verankering van luchtkwaliteit in ander beleid. Op verschillende beleidsdossiers wordt door verschillende departementen en decentrale overheden hier al actief vorm aan gegeven, bijvoorbeeld bij de Green Deal Zeevaart Binnenvaart en Havens, het duurzaamheidskader biograndstoffen, bij de uitwerking van relevante onderdelen van het Coalitieakkoord en bij het programma Schoon en Emissieloos Bouwen. Ik streef ernaar uw Kamer deze zomer te informeren over deze verkenning.

Aan uw Kamer is toegezegd de afweging over het instellen van een speciaal gezant voor gezonde lucht, te betrekken bij de voortgangsmeting¹⁵. Gezien de mooie resultaten van de voortgangsmeting zie ik op dit moment geen aanleiding om een speciaal gezant in te stellen. We liggen op koers om de doelen te halen en steeds meer gemeenten en provincies nemen deel aan het Akkoord en treffen maatregelen om de lucht schoner en gezonder te maken. Ik beschouw iedere deelnemer en lokale bestuurder als ambassadeur voor schone lucht.

Uit de voortgangsmeting blijkt dat we goed op weg zijn om de WHO-advieswaarden uit 2005 te halen. Deze worden naar verwachting in 2030 nog op een beperkt aantal plekken naar verwachting niet gehaald. Vooral in dichtbevolkte gebieden, met hoge concentraties luchtvervuiling, is nog een aanzienlijke gezondheidswinst te halen. Voor deze gebieden werken we in het kader van het Schone Lucht Akkoord aan een aanvullende gebiedsgerichte aanpak voor hoogblootgestelde gebieden om de gezondheid sneller te verbeteren¹⁶. Zoals eerder in deze brief aangegeven maakt het RIVM een analyse over de haalbaarheid van de nieuwe WHO-advieswaarden, deze analyse kan als basis dienen voor besluitvorming over de doorwerking van de nieuwe WHO-advieswaarden in het Schone Lucht Akkoord.

¹⁴ PBL, RIVM & TNO (2020), *Emissieramingen luchtverontreinigende stoffen. Rapportage bij de Klimaat- en Energieverkenning 2020*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving

¹⁵ Kamerstuk 30 175, nr. 377

¹⁶ Kamerstuk 30 175, nr. 393

Het realiseren van een gezonde leefomgeving is een belangrijke ambitie voor het kabinet. Het Schone Lucht Akkoord levert hieraan een belangrijke bijdrage. De eerste stappen zijn gezet. Het is nu zaak om dit verder uit te bouwen en te verankeren in het beleid van Rijk, provincies, gemeenten en in Europa. Alleen samen kunnen we de lucht schoner en gezonder maken.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

Hoogachtend,

DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

drs. V.L.W.A. Heijnen

Nadere toelichting op de voortgangsmeting van het SLA:

Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat

Kenmerk

IENW/BSK-2022/19001

Methodiek: emissiereducties uit uitvoeringsplannen

Het adviesbureau TAUW heeft de verwachte emissiereductie berekend van de maatregelen uit de uitvoeringsplannen. Deze berekeningen heeft RIVM gebruikt voor de doorrekening in de voortgangsmeting. Maatregelen die vóór 1 maart 2021 zijn vastgesteld, zijn doorgekend. In de doorrekening zijn, conform de reactie op de moties van leden Ziengs en Von Martels¹⁷, ook de effecten van relevant klimaat en stikstofbeleid meegenomen. Een groot deel van het klimaat- en stikstofbeleid was op 1 maart 2021 nog onvoldoende concreet om door te rekenen, RIVM heeft daarom een illustratief scenario opgesteld, waarmee de mogelijke effecten van dit beleid zijn doorgekend. De rapportage van RIVM is als bijlage aan deze brief toegevoegd, het rapport van TAUW¹⁸ is terug te vinden op de website van het Schone Lucht Akkoord (schoneluchtakkoord.nl).

Nieuwe inzichten en de nieuw sectorale verdeling van gezondheidseffecten

RIVM heeft in de voortgangsmeting nieuwe inzichten verwerkt. Zo is in de berekeningen voor houtstook, voor het eerst ook de emissie van condenseerbaar fijnstof meegenomen. Het aandeel van consumenten in de concentraties en gezondheidseffecten van luchtvervuiling neemt hierdoor toe. De nieuwe sectorale verdeling van gezondheidseffecten in 2016 en in 2030 is in Tabel 2 weergegeven.

Tabel 2. Aandeel van de verschillende sectoren in de negatieve gezondheidseffecten van luchtvervuiling uit binnenlandse bronnen.

Sector	2016	2030 voorgenomen beleid
Industrie	12%	16%
(Weg)verkeer	32%	23%
Mobiele werktuigen	11%	8%
Landbouw	11%	11%
Binnenvaart	6%	8%
Consumenten (houtstook)	14%	16%
Handel, dienst, overig, en bouw	4%	5%
Luchtvaart en rail	1%	3%
Zeescheepvaart en visserij	7%	10%

Ook heeft het RIVM nieuwe inzichten in de meteorologische omstandigheden verwerkt in de berekeningen. Dit zorgt voor iets lagere concentraties van fijnstof in de berekening voor zowel 2016 als 2030. De levensduurverkortung als gevolg van luchtvervuiling in 2016 is hierdoor bijgesteld van gemiddeld 9 maanden naar gemiddeld 8 maanden. Dit heeft geen gevolgen voor het SLA doel van 50% gezondheidswinst omdat deze is gesteld voor 2030 ten opzichte van 2016 én omdat de wijziging voor alle jaren even groot is.

Resultaten voor sectoren waarvoor geen doelstelling binnen het Schone Lucht Akkoord is opgenomen

Om nauwkeurige berekeningen van gezondheidseffecten als gevolg van luchtverontreiniging te maken, is in de voortgangsmeting rekening gehouden met alle binnenlandse bronnen. Dit geldt ook voor die sectoren waarvoor geen

¹⁷ Kamerstuk 30 175, nr. 373

¹⁸ TAUW (2021), *Emissiereductie maatregelen Schone Lucht Akkoord (SLA)*. Deventer

doelstelling binnen het Schone Luchtakkoord is opgenomen. Dit betreft de sectoren zeescheepvaart en visserij en luchtvaart.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

In haar berekeningen hanteert het RIVM de "Nederlands grondgebied methode", in lijn met de methodes in de KEV en in de Grootschalige Concentratie- en Depositiekaarten Nederland¹⁹. Voor zeescheepvaart worden de emissies meegenomen door zeeschepen varend op het Nederlands Continentaal Plat, zeeschepen varend van en naar havens en zeeschepen die voor anker liggen in havens. Voor de luchtvaart worden de emissies op de luchthavens én om de start- en landingsprocedure (emissies tot 3000 voet) meegeteld.

Kenmerk
IENW/BSK-2022/19001

Voor de sector zeescheepvaart en visserij nemen de negatieve gezondheidseffecten in 2030 met 14 tot 15% af ten opzichte van 2016. Voor de luchtvaart is de verwachting dat de negatieve gezondheidseffecten toenemen met 13%. Het aandeel van luchtvaart in de negatieve gezondheidseffecten door alle bronnen tezamen, neemt hierdoor toe van gemiddeld 1% in 2016 tot 3% in 2030 (zie tabel 2). De toename komt vooral door het meenemen van de groei van het aantal vliegtuigbewegingen in de luchtvaart-scenario's, zoals PBL in de KEV heeft opgenomen, en die, conform een eerdere brief aan uw Kamer, is meegenomen in deze doorrekening²⁰.

Voor de luchtvaart heeft PBL in de KEV gerekend met scenario's voor voorgenomen en vastgesteld beleid, die onder meer voorzien in de ingebruikname van luchthaven Lelystad en een forse groei van het aantal vliegtuigbewegingen voor geheel Nederland. Zoals in het Coalitieakkoord 2021-2025 is opgenomen, spelen er rond luchthavens diverse uitdagingen, zoals stikstof, ultrafijn stof en leefomgevingskwaliteit, die vragen om een integrale aanpak. Daarom zal het kabinet in 2022 besluiten nemen die onder meer betrekking hebben op de hub functie van Schiphol en de opening van luchthaven Lelystad. Deze besluiten kunnen gevolgen hebben voor de in het kader van het Schone Lucht Akkoord gebruikte scenario's en daardoor voor de berekeningen in volgende voortgangsmetingen van het Akkoord. Voor de sector luchtvaart wordt in de Luchtvaartnota aangegeven dat het streven is om te komen tot een betere leefomgevingskwaliteit, waaronder het verminderen van emissies door de luchtvaart.

¹⁹ Hoogerbrugge et al, (2021): *Grootschalige concentratie- en depositiekaarten Nederland. Rapportage 2021*. RIVM-rapport 2020-0064, Bilthoven.

²⁰ Kamerstuk 30 175, nr 154

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022

Vragen Inez Flameling (PvdA) n.a.v. brief GS van 29 maart 2022 met voortgangsrapportage Schone Lucht Akkoord - 136630
agendapunt 8

1. De vaartuigen van RWS varen vrijwel dagelijks over de Westerschelde en in de havens. Wij hebben daarom voorgesteld om ze uit te rusten als snuffelboot. Gedeputeerde Van der Velde zou dit met RWS opnemen. Zijn hier al resultaten geboekt?

Op meerdere momenten heeft vorig jaar zomer overleg met RWS plaatsgevonden. RWS stond er positief tegenover, m.b.t. formele instemming en het oplossen van enkele technische beperkingen stond nog een vervolgactie open. Vervolgens is de levering van de meetsensoren door het wereldwijde chiptekort vertraagd. Alle beschikbare sensoren zijn t/m maart ingezet voor het scholenproject. Wij zullen na de levering van de nieuwe sensoren in mei opnieuw contact opnemen met RWS en hier een verder vervolg aan geven.

2. Op het [dashboard](#) valt te lezen dat in Zeeland de landbouw vrijwel niet wordt meegenomen in het SLA. De enige maatregel is een voornemen tot een schoner machinepark. Voor alle andere mogelijke maatregelen (informerende toezichthouders, integrale brongerichte reductie, inzet meetsensoren, sector afspraken reductie fijnstof, vernieuwing emissie-eisen, uitvoeren CHW-experiment, warme sanering varkenshouderij) staat dat deze “niet van toepassing” zijn. In veel andere provincies gebeuren deze zaken wel. Kan een toelichting worden gegeven waarom bij het onderdeel landbouw vrijwel alles “niet van toepassing” wordt verklaard?

Veel maatregelen in de sector landbouw van het SLA zitten in aan de kant van de veehouderijen waar in Zeeland de akkerbouw veel sterker is vertegenwoordigd. In eerste instantie is gekeken naar welke maatregelen het meest effectief kunnen zijn en op basis daarvan is het eerste SLA uitvoeringsplan vastgesteld. Voor veehouderij was de inschatting dat dit voor Zeeland geen tot weinig op zou leveren.

3. Wat is de stand van zaken m.b.t. het verbod op varende ontgassen en reduceren emissies door VTH? In het dashboard staat dat deze maatregel al in 2020 effect had; klopt dat?

Het CDNI verdrag is nog niet door alle landen geratificeerd. Zwitserland zal dit pas medio 2023 ondertekenen. Een dergelijk verdrag treedt een half jaar na ondertekening in werking. Tot die tijd onderzoeken we binnen Zeeland welke stappen we kunnen zetten om het varende ontgassen te ontmoedigen en de sector te stimuleren om gebruik te maken van ontgassingsinstallaties. Zo is bij EVOS een installatie (eerst een pilot, nu definitief) vergund.

Provinciale Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Onderwerp
PFAS

Zaaknummer
142760

Middelburg, 19 april 2022

Geachte voorzitter,

Met deze brief informeren wij PS voorafgaand aan commissievergadering over de recente ontwikkelingen in het dossier PFAS Westerschelde en Kanaal Gent-Terneuzen.

Dit doen wij via de indeling die ook in onze vorige brief is benoemd:

- 1) Zorgen dat de PFAS-vervuiling in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen wordt verminderd
- 2) Antwoorden voor de inwoners van Zeeland krijgen
- 3) Eigen, provinciale verantwoordelijkheid nemen
- 4) Verbeterpunten uit PFAS-dossier

De vorige voortgangsbrief betrof de periode van 20 januari 2022 tot en met 10 maart 2022. Deze brief betreft de periode 10 maart 2022 tot en met 12 april 2022.

Aangezien het een korte periode betreft en binnenkort de nieuw aangestelde coördinatoren met een plan van aanpak komen, hebben wij de voortgangsbrief van maart als basis genomen, en onderstaand in cursief de updates aangegeven.

Voortgang

1. Zorgen dat de PFAS-vervuiling in de Westerschelde en het Kanaal Gent-Terneuzen wordt verminderd

a. Landelijk traject

In het landelijke bestuurlijk overleg Bodem is de aftrap besproken van het eerder aan de Tweede Kamer aangekondigde traject om blootstelling van mensen aan PFAS te verminderen. In de vorige brief hebben wij u op hoofdlijnen geïnformeerd over het beoogde traject. Hiervoor bereiden de Ministeries IenW, LNV en VWS gezamenlijk een opdracht voor het RIVM voor. Dit gaat om een traject dat drie jaar gaat lopen, waarbij jaarlijks wordt gekeken welke maatregelen genomen kunnen worden om de blootstelling aan PFAS te verminderen.

Update april: De ministeries hebben inmiddels de gezamenlijke voorbereiding voor de opdrachtverlening afgerond, waarmee het onderzoekstraject van het RIVM op korte termijn gaat lopen.

Verantwoordelijke partij: Ministeries IenW, LNV en VWS als opdrachtgever van RIVM
Rol provincie: Gedeputeerde Van der Velde is uitgenodigd om deel te nemen aan landelijk bestuurlijk overleg Bodem waarin dit traject is opgestart en van waaruit dit traject wordt opgevolgd.

b. Coördinatie vanuit Rijk

Op 22 februari 2022 is de antwoordbrief van de minister en staatssecretaris van IenW ontvangen op onze brief van 25 januari 2022. Hierin wordt, in lijn met de signalen die minister Harbers ook al telefonisch had aangegeven, bevestigd dat zij de verschillende partijen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bij elkaar aan tafel willen brengen. Minister Harbers zal op 25 maart ook met de Vlaamse minister Demir over de PFAS-ontwikkelingen spreken.

De bewindspersonen geven blijk waardering te hebben voor de manier waarop partijen elkaar weten te vinden en geven aan de voorkeur te hebben om op hoogambtelijk niveau een coördinator aan te wijzen die overzicht en samenhang moet brengen in alle acties die al zijn uitgezet. Zij vragen tegelijkertijd van de Provincie om eveneens een coördinator op hoogambtelijk niveau aan te wijzen. Afgesproken is om hierin bestuurlijk overleg op 29 maart het gesprek over te voeren. Minister Harbers en staatssecretaris Heijnen hebben aangegeven samen dit overleg te willen voeren. Onze inzet is dat in dat overleg knopen worden doorgemaakt over op welke manier we verdere versnelling kunnen krijgen in te nemen acties en te zetten stappen. Wij zijn daarbij niet gehecht aan welke naam de functie krijgt en of dat het één of twee personen moeten zijn. Wij hechten er het grootste belang aan dat er meer kracht ontstaat om door te duwen op te nemen acties en een bestendige lijn naar Vlaanderen wordt gecreëerd.

In hun brief waarschuwen de minister en secretaris tevens dat zij geen snelle oplossingen verwachten, gezien het karakter van PFAS. Wij zijn ons bewust dat ook als het lukt de lozingen PFAS op korte termijn substantieel te verminderen, dat PFAS nog lang in het milieu aanwezig zal zijn.

Update april: Met onze brief van 31 maart 2022 hebben wij u geïnformeerd over de uitkomsten van het bestuurlijk overleg met minister Harbers en staatssecretaris Heijnen van 29 maart 2022. De aangestelde coördinatoren, Liz van Duin en Maarten de Hoog, zullen in uw Commissie Ruimte van 22 april 2022 aanwezig zijn om zich voor te stellen en kort hun rol en taak toe te lichten.

Verantwoordelijke partij: Ministerie IenW, waarbij wordt gevraagd als provincie de coördinerende rol mee in te vullen.
--

c. Gebiedsgericht traject Aanpak verontreiniging Westerschelde en Kanaal Gent-Terneuzen

Internationale Schelde Commissie

In navolging op de uitkomsten van de vergaderingen van de Internationale Schelde Commissie is op 4 februari 2022 overleg gevoerd met Bernard de Potter, voorzitter van de Internationale Schelde Commissie, en Leon Dhaene, secretaris van de Internationale Schelde Commissie. Vanuit Nederland/Zeeland waren hierbij aanwezig Theo van de Gazelle, hoofdingenieur-directeur Rijkswaterstaat Zee en Delta en gedeputeerden Anita Pijpelink en Dick van der Velde van de Provincie Zeeland. Van gedachte is gewisseld over op welke manier Frankrijk, Wallonië en Brussel bij het vraagstuk dat speelt betrokken kunnen worden. Tevens is de mogelijkheid besproken dat Vlaanderen en Nederland bilateraal onder de vlag van de Internationale Schelde Commissie het voortouw nemen om reductieafspraken te maken. Deze suggestie komt voort uit het Vlaamse beeld dat er maar een beperkt deel van de verontreinigingen vanuit Wallonië en Frankrijk zou komen. Verzocht is om de monitoringsgegevens op dat vlak uit te wisselen en te bekijken, zodat een dergelijke route onderbouwd kan worden gekozen.

Rijkswaterstaat is ondertussen bezig met de voorbereiding voor de Internationale Schelde Commissie van een expert meeting PFAS, om vertegenwoordigers van alle aan de ISC deelnemende delegaties mee te nemen in de problematiek. Dit is van belang om de urgentie duidelijk onder de aandacht te brengen bij alle delegaties.

Update april: De expertmeeting is gepland op 13 juni 2022.

Verantwoordelijke partij: Ministerie IenW/ Rijkswaterstaat Zee en Delta Rol provincie: Urgentie vanuit Zeeland blijven aangeven
--

Vlaams-Nederlandse contacten

In de vorige voortgangsbrief is melding gemaakt dat alle PFAS-metgegevens in Vlaanderen via de PFAS-verkenner openbaar worden gemaakt. Intern bij de provincie is gekeken naar die meetresultaten en wat daaruit kan worden afgeleid. In de komende weken zal ambtelijk in gesprek worden gegaan met de Provincie Antwerpen en Provincie Oost-Vlaanderen over de invloed op de vergunningverlening. Deels is dit vooruitlopend op het uitgebreidere bronnenonderzoek dat Rijkswaterstaat samen met de

Vlaamse Milieumaatschappij doet voor het Kanaal Gent-Terneuzen. Afronding van dat bronnenonderzoek wordt voor de zomer verwacht.

Update april: Recentelijk zijn er ook nieuwe berichten over plastic korrels (nurdles) in de Westerschelde.

In 2020 heeft DCMR een project uitgevoerd, gericht op het voorkomen van vrijkomen en verspreiden van kunststof korrels. In het kader van dit project zijn inspecties en cultuuronderzoeken uitgevoerd. In Zeeland zijn Dow, Trinseo en ook Eastman hiervoor bezocht. Bij de Zeeuwse bedrijven zijn toen geen overtredingen geconstateerd: de handelingen met plastic korrels bij die bedrijven leidden niet tot het vrijkomen daarvan in het milieu. Gezien is dat bedrijven het voorkomen van morsen adequaat oppakken. Zij doen dit niet alleen vanwege milieu-redenen, maar vooral vanwege veiligheid, kwaliteit, efficiëntie, of kostenbeperking. Dow en Trinseo hebben de Operation Clean Sweep ondertekend.

In 2022 zullen we opnieuw extra aandacht aan dit onderwerp besteden en daarvoor werken we samen met DCMR, RUD-Zeeland, Rijkswaterstaat en ook gemeenten.

In de gesprekken met de Vlaamse vergunningverleners en in bovengenoemd traject voor reductiedoelstellingen via de Internationale Schelde Commissie zullen wij ook voor omgang met plastic korrels aandacht vragen.

Vanuit Rijkswaterstaat Zee en Delta is contact onderhouden ten aanzien van de ontwerpvergunning voor Indaver en daarop een advies uitgebracht richting bevoegd gezag in Vlaanderen. Meer daarover verderop in deze brief ten aanzien van de processen naar aanleiding van de verdragen van Helsinki en Espoo.

Aan Vlaamse kant lopen momenteel verschillende ontwikkelingen:

- De parlementaire onderzoekscommissie PFAS-PFOS heeft haar interviews begin februari afgerond. De verwachting is dat de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek op korte termijn worden gepresenteerd.
- Minister Demir heeft het beroep van 3M tegen de aanscherping van de lozingsnormen voor PFAS door de Provincie Antwerpen in de vergunning afgewezen. Daarnaast heeft 3M bij de OVAM het verplichte bodemonderzoek voor de omgeving van haar fabriek aangeleverd. In de Vlaamse pers wordt melding gemaakt van uitkomsten, maar het bodemonderzoek of conclusies daaruit is nog niet openbaar beschikbaar.
- Voor heel Vlaanderen zal een onderzoek naar blootstelling en effecten van PFAS worden uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek is vergelijkbaar met het Nederlandse landsbrede onderzoekstraject.

Update april: Op 28 maart is het eindverslag¹ van de Vlaamse parlementaire Onderzoekscommissie PFAS-PFOS "over het onderzoek naar de aanpak van de met PFOS vervuilde gronden op de Oosterweelwerf en de gevolgen voor de volksgezondheid" uitgebracht. In het rapport worden aanbevelingen gedaan voor de toekomst. Deze aanbevelingen zijn enerzijds aandachtspunten voor het Vlaams parlement zelf bij het vaststellen van nieuw beleid en het controleren van de Vlaamse regering. Anderzijds zijn het aanbevelingen voor de Vlaamse regering. Dat is ook de reden dat bij de presentatie gewezen is op de samenhang met het voortgangsverslag van Karl Vrancken als opdrachthouder PFAS. Omdat daarin de acties van de Vlaamse regering worden benoemd. De aanbevelingen betreffen onder andere:

- *De omgang met 3M (zowel met aanbevelingen over het verhalen van schade en verscherpt toezicht en handhaving.*
- *PFAS en PFOS met de inzet op een Europees verbod en advies aan de federale overheid voor de verplichting aan om de aanwezigheid van PFAS op het etiket van consumentengoederen te vermelden.*
- *Het totaal van vergunningverlening tot handhaving met aanbevelingen voor systeemverbeteringen, betere coördinatie, informatie-uitwisseling en personele capaciteit.*

In dezelfde week heeft de Vlaamse opdrachthouder PFAS Karl Vrancken zijn tweede tussentijdse PFAS-rapport uitgebracht. In onze brief van 25 januari 2022 hebben wij u al gewezen op het eerste deel van dit rapport, het onderzoeksverslag. Daaraan is een managementsamenvatting² toegevoegd,

¹ [Commissieverslag \(vlaamsparlement.be\)](https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1648799713/PFAS_-_Samenvatting_Tweede_rapport_-_Van_kennis_naar_actie_-_1-4-2022_mmkg90.pdf)

² https://assets.vlaanderen.be/image/upload/v1648799713/PFAS_-_Samenvatting_Tweede_rapport_-_Van_kennis_naar_actie_-_1-4-2022_mmkg90.pdf

waarin acties op gebied van opbouw van kennis en informatie, communicatie en betrekken van stakeholders en co-creatie worden neergezet. Voor Zeeland is het meest relevant de acties die op het gebied van beleid en regelgeving zijn genomen:

- In het tweede tussentijds rapport wordt een tijdelijk handelingskader voor PFAS in verschillende milieucompartimenten voorgesteld. Het gaat om een optimalisatie, uitbreiding en afstemming van bestaande en nieuwe regelgeving en kaders. Het gaat om handelingskaders voor: risicolocaties en milieugezondheidskundige aandachtsgebieden, grondverzet, bodemverbetters, drinkwater, retour bemalingswater, oppervlaktewater, lozing afvalwater, zwem- en recreatiewater en lucht. Aangezien het om aspecten gaat die in Nederland in verschillende regelingen en normen is vertaald, moet nog worden bekeken hoe de Vlaamse handelingskaders zich verhouden ten opzichte van Nederlandse normen.
- Onder het handelingskader lozing afvalwater wordt melding gemaakt dat er in Vlaanderen momenteel 30 bedrijven zijn die bijzondere lozingsnormen hebben voor PFAS. Het departement Omgeving heeft een bijstellingsprocedure opgestart voor de vergunningen van alle bedrijven met bijzondere lozingsnormen voor PFAS.
- Het Departement Omgeving werkt verder aan een aanscherping van sectorale lozingsnormen PFAS en bijstelling van de bijzondere lozingsnormen PFAS. Zo wordt ervoor gezorgd dat in alle sectoren waar PFAS geloosd of uitgestoten wordt, de emissies (naar water, bodem, lucht) worden verminderd. Door het invoeren van een registerplicht voor gevaarlijke stoffen, zou het gebruik van PFAS meer nauwgezet opgevolgd kunnen worden. De haalbaarheid van zo'n registerplicht wordt onderzocht. Een geïntegreerde GIS-gekoppelde vergunnings- en milieukwaliteitstool zorgt voor data die beleidsbeslissingen ondersteunen.

De coördinatoren hebben op korte termijn overleg met de Vlaamse opdrachthouder Karl Vrancken om de samenwerking Vlaams-Nederlands verder in te gaan vullen.

Verantwoordelijke partij: Coördinatoren PFAS
Rol provincie: Bilaterale contacten onderhouden

Oosterweelverbinding en PFAS

De afgelopen anderhalve maand heeft het grondverzet voor de Oosterweelverbinding stil gelegen, naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State in België. In deze periode heeft de Commissie Grondverzet onder leiding van Karl Vrancken een nieuw advies³ uitgebracht voor het omgaan met de met PFAS vervuilde grond. Op verzoek van omwonenden van het project zijn twee Nederlandse leden aan deze commissie toegevoegd, te weten Prof. De Boer van de VU Amsterdam en dhr. Wintersen van het RIVM. Naar aanleiding van de aanpassingen van de technische verslagen zijn de werkzaamheden op 7 maart weer opgestart. De nieuwe aanbevelingen en technische verslagen hebben geen invloed op het zand dat in het Schaar van Ouden Doel mag worden gestort, omdat het daarbij enkel gaat om schonere grond.

Verantwoordelijke partij: Lantis
Rol provincie: Met Rijkswaterstaat bewaken dat stortingen in de Schelde conform vergunning zijn

d. Werkgroepen

Eerder is de PFAS werkgroep 'Grensoverschrijdende aspecten' ingericht met deelnemers van de Zeeuwse overheden, het ministerie en een vertegenwoordiging van Vlaamse partijen. Wij hebben vanuit de provincie aangeboden om de voorzitter vanuit Rijkswaterstaat te ondersteunen bij het plannen en het secretariaat voor dit overleg, om zodoende te zorgen dat deze werkgroep vaker bij elkaar kan komen.

Update april: Het eerstvolgende overleg zal op 22 april plaatsvinden.

Verantwoordelijke partij: Rijkswaterstaat Zee en Delta
Rol provincie: Ondersteunen in planning en agendaopzet

³ <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/nieuwsberichten/commissie-grondverzet-oosterweel-formuleert-advies-over-technische-verslagen>

2. Antwoorden voor de Zeeuw krijgen

a. Voedselveiligheidsonderzoek

Er zijn in november 2021 twee opdrachten verleend. De eerste opdracht aan Wageningen University & Research (Wageningen Marine Research en Wageningen Food Safety Research). Deze opdracht omvat het verzamelen van materiaal (vissen, schaal- en schelpdieren, zeegroenten) en de chemische analyse daarvan. De tweede opdracht is verleend aan het RIVM. Het RIVM voert een risicobeoordeling van PFAS aanwezig in vissen, schaal- en schelpdieren en zeegroenten uit de Westerschelde uit in twee fases.

In de eerste fase heeft het RIVM een verkennende risicobeoordeling uitgevoerd. Wij hebben u op 22 februari 2022 geïnformeerd over de uitkomsten van de verkennende risicobeoordeling. Wij verwachten dat in de eerste helft van april het totale onderzoek door het RIVM kan worden opgeleverd. Voor de advisering over het eten aan de sportvisserij en recreanten die zelf vis of garnalen vangen, oesters en mosselen rapen of zelf zeegroenten snijden is de GGD Zeeland aan zet, waarbij insteek is om gezamenlijk met GGD Zeeland, Rijkswaterstaat, gemeenten en provincie een dergelijk advies te communiceren. Voor wat betreft de beroepssector zijn de ministeries van LNV en VWS samen met de NVWA de partijen die aan de keuze zullen maken over het wel of niet nemen van maatregelen.

Update april: Zoals in de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart jongstleden gemeld is de oplevering van het onderzoek vertraagd en zal dit in mei verschijnen. De vertraging is veroorzaakt door ziekte van laboratoriummedewerkers in januari en februari waardoor meetresultaten later beschikbaar zijn gekozen.

Verantwoordelijke partij: RIVM risicobeoordeling, GGD advisering sportvissers en zelf gevangen voedsel, NVWA, LNV en VWS voor beroepsvisserij
Rol provincie: Communicatie adviezen en rapport RIVM

Onderzoek Zwemwater

In november informeerden wij u al over het aanvullende onderzoek van het ministerie van IenW, dat door Rijkswaterstaat wordt ingevuld. Er wordt over de vorm van het onderzoek afgestemd met GGD Zeeland en met ons als provincie vanwege onze wettelijke rol vanuit de zwemwaterkwaliteit.

Update april: Dit jaar worden drie zwemwaterlocaties onderzocht op PFAS; het gaat om Perkpolder, Baarland en Vlissingen. Uit eerder onderzoek dat het RIVM deed bij Berkendonk (Noord-Brabant) kwam naar voren dat zwemmers weinig risico lopen. Uit literatuur blijkt dat de opname van PFAS via de huid minimaal is en het inslikken van zwemwater zeer beperkt zal zijn. Daarbij is de blootstellingsduur, het aantal uren dat gezwommen wordt, ook beperkt. Maar de Provincie Zeeland en het Rijk willen duidelijkheid voor inwoners en recreanten over hoe veilig het is om te zwemmen in de Westerschelde. Daarom heeft Rijkswaterstaat aan het RIVM gevraagd een risicobeoordeling te maken op basis van al bestaande gegevens van het meetpunt op de grens met Vlaanderen. De risicobeoordeling gaat uit van een 'worst case' benadering; op het grensmeetpunt zijn de PFAS-waarden het hoogst van de hele Westerschelde. Gestreefd wordt om deze risicobeoordeling op basis van de bestaande gegevens zo snel mogelijk na 1 mei op te leveren, uiterlijk 1 juni. Na dit zwemseizoen wordt bekeken of de nieuwe meetgegevens van de drie nieuwe locaties aanleiding geven om de risicobeoordeling te herzien.

Verantwoordelijke partij: Rijkswaterstaat/ Ministerie IenW in afstemming met GGD.
Rol provincie: Bevoegd gezag voor zwemwaterlocaties en afstemming ivm met PFAS

b. Gezondheidsonderzoek GGD Zeeland

Zoals in de Commissie Ruimte van 28 januari jongstleden toegezegd is, is in het bestuurlijke overleg met de Westerscheldegemeenten gesproken over een mogelijk gezondheidsonderzoek door de GGD Zeeland. De gemeenten hebben aangegeven dit verder via het Algemeen Bestuur van de GGD Zeeland te gaan bespreken. Wij hebben aangegeven dat de Provincie Zeeland dan geen parallel gesprek/ traject zal opzetten en de besluitvorming vanuit het AB GGD Zeeland afwacht en het idee van het betrekken van huisartsen hierbij meegegeven. Wij hebben aangegeven dat als er behoefte is aan hulp hierbij, wij daartoe uiteraard bereid zijn.

Verantwoordelijke partij: Algemeen Bestuur GGD Zeeland
Rol provincie: Op verzoek hulp hierin bieden

c. Brandweerlocaties

In Vlaanderen is in het afgelopen jaar in sneltreinvaart een inventarisatie gemaakt van risicolocaties met betrekking tot PFAS. Wat daarin opvalt is, dat er in Vlaanderen veel locaties in beeld zijn gekomen waar de brandweer heeft geoefend of waar een grote (industriële) brand is geweest. Bekend was al dat in blusschuim en –poeder in het verleden PFAS is gebruikt vanwege de nuttige eigenschappen. Een voor één wordt op die locatie gemeten naar PFAS. Vooralsnog zijn daar zowel locaties afgevallen waar niets aan de hand was, als locaties naar voren gekomen waar direct maatregelen zijn genomen.

In overleg met de gemeenten over PFAS is aan de gemeenten meegegeven om na te denken of er specifieke locaties zijn die met dit in het hoofd naar boven komen. Vanuit overwegingen ten aanzien van gezondheid van inwoners kan het dan verstandig zijn op dergelijke locaties een bodem- en/of grondwatermonster te laten bemeten op aanwezigheid van PFAS. Op een later moment kan het zinvol zijn om een complete inventarisatie à la Vlaanderen te maken.

Verantwoordelijke partij: Gemeenten Rol provincie: Op verzoek hulp hierin bieden

Provinciale verantwoordelijkheid pakken

a. Inventarisatie PFAS in indirecte lozingen

In opdracht van GS verlenen de omgevingsdiensten vergunningen voor indirecte lozingen van afvalwater en houden daar toezicht op. Er is sprake van een indirecte lozing als afvalwater op een riool, waterzuivering van derden of een ander 'werk' geloosd wordt.

In aanvulling op eerder uitgevoerde onderzoeken in de tweede helft van 2021, waar wij u over hebben geïnformeerd, is met ingang van 2022 bij een aantal bedrijven die opgenomen zijn in het meetprogramma, PFAS toegevoegd aan het analysepakket van de bemonsteringen.

De resultaten zullen na het 1e halfjaar 2022 worden geëvalueerd met de omgevingsdiensten waarna afspraken over voortzetting volgen.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland in samenwerking met RUD Zeeland en DCMR

b. RWZI Bath

Update april: De Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) geeft aan dat ATM nog geen 'Vermijdings- en Reductieprogramma (V&R)' heeft ingediend. Hoewel de planning was dat ATM dit reeds in februari zou indienen, wordt dat waarschijnlijk april, maar mogelijk nog later.

Wij hebben OMWB laten weten dat wij verder uitstel niet wenselijk vinden en gaan hierover nogmaals het gesprek aan met OMWB. Daarnaast verkennen wij de mogelijkheden van het ambtshalve aanpassen van de omgevingsvergunning van de RWZI Bath om te voorkomen dat er PFAS houdend afvalwater wordt verwerkt.

Verantwoordelijke partij omgevingsvergunning ATM: Provincie Noord Brabant Uitvoerende partij VTH taken ATM: Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant Eigenaar en vergunninghouder RWZI: Waterschap Brabantse Delta
--

Rol Provincie Zeeland: Bevoegd gezag voor omgevingsvergunning RWZI Bath Rol Rijkswaterstaat: Bevoegd gezag voor lozing RWZI Bath

c. Grote projecten Natuurpakket Westerschelde en Waterdunen

In de Commissie Ruimte van 28 januari jongstleden is verzocht in de volgende voortgangsbrief uitgebreider in te gaan op het Natuurpakket Westerschelde en op effecten van de PFAS-problematiek voor de Hedwigepolder en project Waterdunen. Over het Hedwigeproject hebben we u tevens op 2 februari jongstleden een brief gestuurd, is in Provinciale Staten van 11 februari hier debat over gevoerd en is op 25 februari tijdens het werkbezoek aan de Hedwigepolder toelichting gegeven. Gezien het verzoek op 28 januari zetten wij hierbij nogmaals uiteen de aandacht die voor PFAS in relatie tot de Hedwigepolder en Natuurpakket Westerschelde is en vervolgens ook de stappen die ten aanzien van Waterdunen zijn en worden genomen.

Hedwigepolder

Eerdere aandacht landelijk voor PFAS in de bodem leidde tot onderzoek ten behoeve van de bodemkwaliteitskaart PFAS Zeeuws-Vlaanderen⁴. In dat kader zijn er in de Hertogin Hedwigepolder 20 boringen verricht. Van iedere boring is de laag 0-0,5 meter beneden maaiveld en 0,5-1,0 meter beneden maaiveld geanalyseerd. De hieruit voortkomende dataset leverde één uitschieter op met hogere meetwaarden voor PFBA, PFOA en PFOS. De overige meetwaarden waren conform de landelijke achtergrondwaarden.

In aanvulling hierop is in de tweede helft 2021 naar aanleiding van de levende vragen rond PFAS opdracht gegeven voor metingen in grondwater en oppervlaktewater in het Hedwigegebied. Hiervoor zijn vier peilbuizen geplaatst. Drie aan de randen van het gebied (tegen de Westerschelde, tegen de Prosperpolder, tegen de nieuwe dijk) en één tegen de locatie van de bodemmeting met de uitschieter. Daarnaast zijn oppervlaktewater en kwelwater monsters genomen. De gemeten concentraties van de vier peilbuizen liggen ruim onder de risicogrenzen⁵ die het RIVM landelijk heeft berekend en ruim onder de indicatieve niveau's voor ernstige verontreinigingen (INEV). De grondwatermeting op de locatie van de bodemmeting met uitschieter heeft geen verhoogde waardes laten zien. Voor het ondiepe en diepe kwelwater geldt dat de concentraties PFOS, PFOA en overige PFAS niet verhoogd zijn gemeten en dat de risicogrenzen en INEV's niet zijn overschreden. Bijgevoegd treft u de rapportage aan.

Het oudere, vervuilde slib in de voor de Hedwige liggende Scheldeschorren wordt afgevoerd naar het Rijksdepot in het Hollands Diep voor zover dit nodig is gelet op de aanwezige vervuiling. Het gaat om een laag van 1,5 meter die afgegraven wordt in het kader van de werken.

Voor de beoordeling van de invloed van (nieuwe kennis van) PFAS op het Natuurpakket Westerschelde heeft Deltares in november 2021 een notitie opgeleverd. Deltares heeft hiervoor aansluiting gezocht bij een notitie die Imares in 2010 heeft opgesteld. De conclusie van Imares was dat een met de Westerschelde aaneengesloten nieuw natuurgebied in of aan de Westerschelde dezelfde natuurkwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden zal hebben (qua verstoring door verontreinigingen) als bestaand areaal van de Westerschelde. Deltares heeft op basis van de recente data van zwevend stof en recent aangeslibd materiaal in en langs de Westerschelde dezelfde conclusie getrokken.

Daarbij heeft Deltares twee aanbevelingen meegegeven:

- Onderzoek te doen naar de grond die niet afgegraven wordt, maar mogelijk door erosie (als na afgraving van de dijk eb en vloed terug is gekeerd) in het Hedwigegebied terecht zal komen. Dit is inmiddels in overleg met ons door de Vlaamse Waterweg opgepakt. De eerste stap hierbij is te bepalen waar er sprake kan zijn van erosie en hoeveel dit naar verwachting zal zijn. We verwachten het rapport hierover binnenkort te ontvangen.
- De tweede aanbeveling betreft aanvullende metingen, gericht op de kwaliteit van vers aangeslibd materiaal, vooral van nabij de Vlaams-Nederlandse grens. De WUR heeft in overleg met Deltares aantallen en locaties te nemen slibmonsters bepaald en voert de komende maanden de metingen uit. Op de kaart hiernaast zijn de locaties waar de slibmonsters worden genomen weergegeven. De planning is om de monsters nog deze maand te nemen.

In het kader van het herzieningsverzoek met betrekking tot het rijksinpassingsplan heeft daarnaast Antea op ons verzoek bekeken of de huidige kennis tot andere conclusies in de milieueffectrapportage behorende bij het rijksinpassingsplan had geleid. Antea bevestigt bovenstaande conclusie dat een met de Westerschelde aaneengesloten nieuw natuurgebied in of aan de Westerschelde dezelfde natuurkwaliteit en ontwikkelingsmogelijkheden zal hebben als de bestaande natuur. Zij geeft daarmee aan dat de huidige kennis niet tot andere conclusies in de milieueffectrapportage zou hebben geleid. Dit omdat in de milieueffectrapportage en de besluitvorming destijds is meegewogen dat de Hedwigepolder bij het toelaten van eb en vloed ook te maken zal hebben met de verontreinigingen die in de Westerschelde aanwezig zijn.

⁴ [Bodemkwaliteitskaart PFAS Zeeuws-Vlaanderen \(overheid.nl\).](#)

⁵ <https://www.rivm.nl/sites/default/files/2021-07/Memo%20risicogrenzen%20voor%20Interventiewaarden%20PFAS.v1.1.pdf>

In navolging op het debat van vrijdag 11 februari jl. in Provinciale Staten is aan het ministerie van LNV, de minister voor Natuur en Stikstof, het verzoek over gebracht om, voordat eb en vloed terugkomt in het gebied, te garanderen dat de kwaliteit van de landbodem niet verslechtert met PFAS, ook als die landbodem inmiddels onder water is gezet en als waterbodem geldt. Hierbij is aangegeven dat naast de afwegingen op basis van de regelgeving ook de gevoelens en onrust in de Zeeuwse samenleving hierbij moeten meewegen.

Update april: Zodra de antwoordbrief is ontvangen zal deze ook met uw Staten worden gedeeld. Wij verwachten dat dit binnen enkele weken het geval is.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland voor bovenstaande beschreven acties

Waterdunen

In de eerste plaats zijn binnen het gebied Waterdunen extra bodemmetingen uitgevoerd. Deze bodemmetingen gaven extra zekerheid over de aanwezigheid van PFAS in de bodem voorafgaand aan grondoverdracht. De metingen bevestigen het beeld uit de Bodemkwaliteitskaart Zeeuws-Vlaanderen dat er in het gebied geen bijzondere PFAS-verontreinigingen worden aangetroffen.

Een extra punt van aandacht is PFAS in het water dat in het gebied wordt gelaten. Hoewel ter hoogte van de waterinlaat van Waterdunen er in veel grotere mate menging van water komende uit Vlaanderen via de Schelde en Kanaal Gent-Terneuzen met water van de Noordzee is opgetreden, is het verstandig geacht extra metingen plaats te laten vinden. Het water wordt in het gebied toegelaten sinds september 2019. Bemonsteringen (slib en water) hebben plaatsgevonden op 2 en 3 februari 2022.

Update april: In Waterdunen zijn in 2020 ten behoeve van de grondoverdracht met Molecaten en ten behoeve van de aanleg van het recreatiepad grondmonsters genomen en, naast andere analyses, analyses op PFAS uitgevoerd. Zowel voor de grondoverdracht als bij de aanleg van de recreatiepaden zijn de rapporten gedeeld met de betrokken partners en afgestemd met de gemeente Sluis. Bijna alle betreffende mengmonsters die zijn geanalyseerd voldeden aan de achtergrondwaarde, categorie landbouw en natuur. In een tweetal mengmonsters, die geanalyseerd zijn ten behoeve van de aanleg van het recreatiepad, zijn overschrijdingen van de achtergrondwaarden gevonden, echter deze zijn beperkt verhoogd (categorie wonen en industrie) en extra veiligheidsmaatregelen voor de uit te voeren werkzaamheden waren niet noodzakelijk.

In Waterdunen zijn PFAS / PFOS metingen gedaan in het slib wat zich sinds de opening van de getijdenduiker in 2019 heeft gevormd. Ook zijn er enkele oppervlaktewatermonsters genomen. Insteek van het onderzoek was om de bovenste laag, de sliblaag die zich heeft gevormd na de opening van de getijdenduiker, te onderzoeken. De onderzoeksresultaten zijn getoetst aan de landelijke normen voor het toepassen van grond en baggerspecie op landbodem. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de gemeten gemiddelde waarden PFAS en PFOS in het oppervlaktewater ruim onder de risicogrenzen (Risicogrenzen ten behoeve van de vaststelling van Interventiewaarden voor PFOS, PFOA en GenX) liggen van het RIVM. Voor de metingen in het slib is Waterdunen in een vijftal deelgebieden opgedeeld. In deze deelgebieden zijn monsters genomen. Van deze monsters is een mengmonster gemaakt. Daarin zijn de PFAS en PFOS waarden gemeten. Daarbij dient te worden opgemerkt dat door de beperkte opbouw van het slib sinds de opening van de getijdenduiker niet uit te sluiten is dat slib aanwezig voor de opening van de duiker is meegenomen in de monsters. Uit de metingen is naar voren gekomen dat in alle vijf de deelgebieden voor PFAS de achtergrondwaarden niet worden overschreden, dit geldt ook voor PFOS, behalve op één deelgebied. Daar is de achtergrondwaarde voor PFOS verhoogd wat resulteert in een classificering wonen en industrie. Deze beperkte verhoging is niet te verklaren door het water uit de Westerschelde gezien de gemeten waterkwaliteit en slibmetingen in Waterdunen in de andere deelgebieden.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland (voor wat betreft beschreven acties)
--

d. Grondwatermetingen

In de vorige voortgangsbrief is aangekondigd dat in het kader van monitoring KRW (Kader Richtlijn Water) in afstemming met andere provincies een driejaarlijkse centrale monsternamenronde wordt gehouden waarbij de parameter PFAS is toegevoegd aan het analysepakket.

De geplande bemonsteringen hebben vertraging opgelopen door aanpassingen vanuit het platform meetnetbeheerders en zijn nog niet volledig afgerond. Wij zullen de resultaten in een volgende voortgangsbrief met u delen.

Update april: Inmiddels zijn de resultaten van 28 meetpunten bekend. In totaal zijn er 10 verschillende PFAS in het grondwater waargenomen. 28 types PFAS zijn niet boven de detectielimiet aangetroffen. PFOA en PFBA zijn verreweg de meest aangetroffen PFAS verbindingen. Zodra alle analyseresultaten van de bemonsteringen zijn ontvangen worden deze in een rapportage verwerkt. De eerste resultaten komen overeen met het [RIVM-rapport](#) dat op 13 december 2021 is gepubliceerd, waaruit blijkt dat in heel Nederland PFAS in het grondwater kunnen zitten.

In 2020 heeft RIVM Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV) van grond en grondwater met PFOA, PFOS en GEN-X afgeleid. In juli 2021 heeft RIVM nieuwe risicowaarden berekend welke als INEV kunnen worden gehanteerd. Deze waarden worden op geen enkele van de onderzochte locaties overschreden en liggen daar ruimschoots onder.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland

e. Zienswijze vaargeulonderhoud Westerschelde

Wij hebben een zienswijze ingediend op de ontwerpbesluiten voor het vaargeulonderhoud Westerschelde in het kader van de ontgrondingenwet en waterwet, en eerder ook al in het kader van de vergunningaanvraag op grond van de Wet natuurbescherming. Bij de verlening van de vergunning voor de ontgrondingenwet betoogt Rijkswaterstaat dat vanuit het Besluit bodemkwaliteit een bodemonderzoek is vereist en is uitgevoerd. Bij het verlenen van de definitieve vergunningen hebben Rijkswaterstaat en het ministerie van LNV onze zienswijzen beantwoord. Hierbij vormen de bodemonderzoeken voor de vaargeul van de afgelopen twee jaar voor wat betreft metingen op het gebied van PFAS een belangrijk element.

Wij hebben na de vergunningverlening deze waterbodemonderzoeken ontvangen. Uit de metingen blijkt dat de zandige baggerspecie uit de vaargeul slechts nauwelijks tot geen gehalten aan PFAS bevat. In de wetenschap dat PFAS zich met name aan slibdeeltjes bindt en minder aan zand en door het vele vaargeulonderhoud dat er plaats vindt, is het logisch dat er minder PFAS wordt aangetroffen op deze locaties. Wij hadden graag eerder beschikking gehad over deze onderzoeken, omdat deze extra informatie over de verspreiding van PFAS in de Westerschelde bieden.

Voor een zorgvuldige en juiste afhandeling hebben wij voor het indienen van de zienswijze ingenieursbureau Tauw ingeschakeld. Tauw is gevraagd om naar aanleiding van de ontvangen nota van antwoord op de ingediende zienswijze en de waterbodemonderzoeken, eveneens te beoordelen en advies te geven of er aanleiding is om beroep aan te tekenen.

Gezien de uitkomsten van de metingen blijft het vaargeulonderhoud passend binnen de normen en voorwaarden van het handelingskader PFAS. Dit zal geen belemmering voor hergebruik (storten/verspreiden) opleveren. Daarnaast is aangegeven op welke wijze de komende jaren met waterbodemonderzoek gecontroleerd wordt dat er geen met PFAS-vervuilde grond (buiten de normen van het handelingskader PFAS) wordt opgebaggerd en gestort. Bovendien wordt geconstateerd dat onze zienswijzen in voldoende mate zijn beantwoord, en deels door de uitkomsten van de bodemmetingen niet meer relevant waren.

Op grond van de beschikbare informatie is geadviseerd om geen beroep in te stellen. Dat advies hebben wij gevolgd.

Aangezien er de komende periode ook voor verschillende havens langs de Westerschelde baggervergunningen moeten worden afgegeven en op dergelijke locaties sprake is van verschillend soort materieel hebben wij Rijkswaterstaat gevraagd hierover vroegtijdig overleg te voeren en informatie/ gegevens te verstrekken, zodat aan de voorkant duidelijk is of bij specifieke vergunningen PFAS een rol speelt.

Update april: De kwaliteit van het te baggeren materiaal wordt voorafgaand aan de bagger- en verspreidingswerkzaamheden onderzocht op een pakket aan parameters in overeenstemming met het Besluit Bodemkwaliteit en PFAS, overeenkomstig het Handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie. Daarmee is het Besluit bodemkwaliteit het slot op de deur om te voorkomen dat materiaal wordt verspreid in de Westerschelde wat niet voldoet aan de gestelde eisen.

Naast de waterwetvergunning en melding in kader van het Besluit bodemkwaliteit worden deze baggeractiviteiten ook getoetst aan de kaders van de Wet natuurbescherming. Op dit moment ligt de ontwerpvergunning Wet natuurbescherming ter inzage voor het op diepte houden van de Sloehavens. Provincie Zeeland is bevoegd gezag voor de vergunning Wet Natuurbescherming.

Gezien de recente ontwikkelingen rondom vervuiling met PFAS van de Westerschelde hebben wij in deze (ontwerp)vergunning Wet natuurbescherming een voorschrift opgenomen die verplicht tot het tweejaarlijks rapporteren van het waterbodemonderzoek met betrekking tot PFAS in de Sloehaven. Door het tweejaarlijkse waterbodemonderzoek naar PFAS en de verplichte toetsing aan het Besluit bodemkwaliteit (en het Handelingskader PFAS) door Rijkswaterstaat, kunnen we met voldoende zekerheid stellen dat er geen materiaal wordt verspreid met onverwacht hoge gehalten of uitschieters. Daarmee wordt in relatie tot de Wet natuurbescherming significante effecten op de instandhoudingsdoelen uitgesloten.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland (afweging indienen bezwaar) en Rijkswaterstaat
--

f. SPUK aanvraag PFAS onderzoek Seaspray

Onderzoeksinstituut KWR voert een pilotonderzoek uit in opdracht van de waterwinbedrijven naar Seaspray en PFAS. In februari is door de gezamenlijke Nederlandse kustprovincies de offerte van KWR besproken voor de uitbreiding van dit onderzoek met aanvullende metingen in opdracht van de provincies.

Daarbij is geconstateerd dat voorafgaand aan het uitzetten van een opdracht voor het uitvoeren van metingen, dan wel meedoen aan de pilot van KWR, de provincies eerst meer duidelijkheid omtrent de onderzoeksofzet willen verkrijgen. Afgesproken is om een derde partij te benaderen die de provincies hier mogelijk in kan adviseren.

Update april: Eind maart heeft een verkennend gesprek met een derde partij plaatsgevonden, en is naast de kustprovincies Rijkswaterstaat aangehaakt als deelnemer in dit proces. Op dit moment wordt door de benaderde partij gewerkt aan een onderzoeksvoorstel.

Verantwoordelijke partij: Provincie Zeeland i.s.m. kustprovincies

3. Verbeterpunten uit PFAS-dossier

a. Verdrag van Helsinki en Espoo – Grensoverschrijdende vergunningen

GS heeft u eerder bericht over de geformeerde werkgroep samen met de RUD en RWS om de informatievoorziening en de werkprocessen rondom de invulling van de verdragen van Espoo en Helsinki af te stemmen. In deze werkgroep worden nog steeds actuele en structurele onderwerpen besproken die zullen landen in de werkafspraken tussen genoemde partijen.

De provincie heeft de RUD Zeeland gevraagd om een voorstel te doen over ambitie scenario's inzake de taakuitvoering, met bijbehorende extra kosten. Op korte termijn wordt dit voorstel verwacht zodat hierna (budgettaire) keuzes kunnen worden gemaakt en structurele capaciteit bij de RUD kan worden gereserveerd om uitvoering te geven aan de opdracht.

Conform wat eerder is gemeld worden adviesaanvragen ook aan Rijkswaterstaat doorgestuurd. Rijkswaterstaat heeft een advies uitgebracht naar aanleiding van het openbaar onderzoek voor een aanvraag om omgevingsvergunning van Indaver Antwerpen. In dit advies is ingegaan op de mogelijke consequenties van de aangevraagde vergunningswijziging voor de waterkwaliteit aan de hand van een zogenaamde immissietoets. Tevens is de aanvraag getoetst aan de vigerende Europese regelgeving. Rijkswaterstaat concludeert het volgende:

- De aangevraagde lozing verhoudt zich niet tot de Europese verplichting om de lozing van prioritaire stoffen stop te zetten of geleidelijk te verminderen.
- De aangevraagde lozingsruimte is zodanig hoog dat dit onverenigbaar is met de boogde waterkwaliteit in de Westerschelde.
- Het is onduidelijk of er voldoende inspanning geleverd wordt en of Indaver de best beschikbare technieken toepast bij het zuiveren van het afvalwater op PFAS voordat het op de Westerschelde wordt geloosd.

In het advies verzoekt Rijkswaterstaat om de aangevraagde verruiming niet zonder meer te vergunnen, maar eerst meer onderzoek te laten doen naar de toepassing van best beschikbare technieken en de hoeveelheid te lozen PFAS-verbindingen. Daarnaast wordt gevraagd om aanvullende voorschriften op te nemen om de waterkwaliteit en het behalen van de milieukwaliteitsdoelstellingen in de Westerschelde te waarborgen en om strijd met de Europese richtlijnen te voorkomen.

Toezeggingen

Update april: In de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart heeft gedeputeerde Van der Velde toegezegd op een aantal punten schriftelijk terug te komen. Over de plastic korrels treft u onder onderdeel 1c een update aan.

In de Commissie Strategische Opgaven van 18 maart 2022 is daarnaast gevraagd of PFAS nog van invloed is op de plannen om zoet water parallel aan het Kanaal Gent-Terneuzen vanuit Vlaanderen aan te voeren. De afgelopen tien jaar is op initiatief van verschillende partijen onder de noemer Robuust Watersysteem Zeeuws Vlaanderen gestudeerd op diverse mogelijkheden. Wanneer dit leidt tot concrete initiatieven dan is de waterkwaliteit, en daarmee vanuit de huidige wetenschap ook PFAS, een belangrijk onderdeel daarin. Vooralsnog is dit initiatief, of daaruit voortkomende initiatieven, nog niet in een stadium dat hier concreter al iets over te melden is.

Wij beschouwen de toezegging om op deze twee punten terug te komen daarmee afgedaan.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Water- en slibonderzoek PFAS Waterdunen

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

ABO-Milieuconsult B.V.
Amundsenweg 29
4462 GP Goes

Provincie Zeeland

Abdij 6
4331 BK Middelburg

Datum : 9 maart 2022
Ons kenmerk : ANL21-6432
Betreft : Water en slibonderzoek PFAS,
Waterdunen te Breskens

Behandeld door :
Telefoon :
Email :

Geachte ,

In februari 2022 is door ABO-Milieuconsult BV een PFAS oppervlaktewater en slibonderzoek uitgevoerd op de locatie Waterdunen te Breskens.

Aanleiding en doel

Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de recente PFAS problematiek in de Westerschelde, waarbij commotie is ontstaan over de chemiefabriek van het Amerikaanse concern 3M, ter plaatse van het Belgische Zwijndrecht. De provincie Zeeland maakt zich zorgen over de aanwezigheid en effecten van PFAS in het milieu, in het bijzonder in de Westerschelde. Op verzoek van de provincie Zeeland is middels onderhavig onderzoek de PFAS-kwaliteit van de in 2 jaar tijd (sinds 2019 wordt er zout water in het gebied gelaten d.m.v. een getijdenduiker) afgezette sliblaag in kaart gebracht. Tevens is de PFAS concentratie in het oppervlaktewater onderzocht.

Opzet onderzoek

Om een zo representatief mogelijk beeld te krijgen van de gehalten aan PFAS in het oppervlaktewater en in de sliblaag is het natuurgebied Waterdunen opgesplitst in 5 deelgebieden (A t/m D en de 'zandvang').

Voor een overzichtstekening met ligging deelgebieden en bijbehorende boringen wordt verwezen naar bijlage 2. De boorbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 3. Tevens zijn de x- en y-coördinaten bepaald en is de bovenzijde van het slib ingemeten (m.b.v. GPS) t.o.v. NAP. Deze coördinaten (x,y,z) staan vermeld aan de bovenzijde van elk boorprofiel.

Per deelgebied worden op verschillende punten veegmonsters genomen van de bovenste laag (soms niet meer dan 1 cm dik) van de waterbodem waar zich het recent afgezette slib bevindt. Ter plaatse van de zandvang wordt een (veel) dikkere sliblaag verwacht. Van deze punten wordt per deelgebied een mengmonster samengesteld dat zal worden geanalyseerd op PFAS.

Tevens zal van de deelgebieden A t/m D de waterkwaliteit worden bepaald. Per deelgebied wordt een watermonster geanalyseerd op PFAS.

Uitvoering monsternamen

De veldwerkzaamheden, te weten het uitvoeren van de boringen, het bemonsteren van de grond en het zintuiglijk onderzoek van de grondmonsters zijn uitgevoerd onder procescertificaat BRL SIKB 2000, protocol 2001 (laatste vigerende versie) Voor de monsternamen is tevens aangesloten bij de informatie uit het bemonsteringsprotocol (juli 2019) voor Poly- en PerFluor Alkyl Stoffen (PFAS) opgesteld door het Expertisecentrum PFAS.

De veldwerkzaamheden ten behoeve van het aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van PFAS zijn uitbesteed aan Sialtech B.V. De boorwerkzaamheden zijn uitgevoerd op 2 en 3 februari 2022 door de heer V.G. Cheglov en dhr. B. Delforterie (erkende veldwerkers BRL SIKB 2000, protocol 2001 van Sialtech B.V.). Voor de monsternamen is tevens aangesloten bij de informatie uit het bemonsteringsprotocol (juli 2019) voor Poly- en PerFluor Alkyl Stoffen (PFAS) opgesteld door het Expertisecentrum PFAS.

Tabel 1: Veldwerkzaamheden en analyses

Onderzoekslocatie	Aantal boringen	Boornummers	Analyse slib	Analyse oppervlaktewater
Deelgebied A	4	A1 t/m A4	1 x PFAS slib	1 x PFAS oppervlaktewater
Deelgebied B	6	B5 t/m B10	1 x PFAS slib	1 x PFAS oppervlaktewater
Deelgebied C	5	C16 t/m C20	1 x PFAS slib	1 x PFAS oppervlaktewater
Deelgebied D	5	D21 t/m D25	1 x PFAS slib	1 x PFAS oppervlaktewater
Zandvang	3	Z1 t/m Z3	1 x PFAS slib	-

*PFAS: Poly- en Perfluor Alkyl Stoffen (28 stoffen zoals vermeld in het Tijdelijk Handelingskader)

Onderzoeksresultaten en toetsing

De onderzoeksresultaten van de PFAS analyses zijn getoetst aan de landelijke toepassingsnormen voor het toepassen van grond en baggerspecie op landbodem (Bron: Geactualiseerde handelingskader voor hergebruik van PFAS houdende grond en baggerspecie (december 2021). In bijlage 5 is het desbetreffende handelingskader opgenomen.

In onderstaand tabel zijn de analyse- en toetsingsresultaten weergegeven.

Tabel 2: Onderzoeksresultaten sliblaag en toetsing aan bodemfunctieklasse

Analysemonster	Boring (dikte sliblaag (cm))	Gemiddelde slibdikte	Analyseresultaten in µg/kg ds.		
			PFOS in µg/kg d.s.	PFOA in µg/kg d.s.	Overige PFAS in µg/kg d.s.
			Functieklasse	Functieklasse	Functieklasse
MMA	A1 (7) A2 (4) A3 (10) A4 (35)	14 cm	0,6 Voldoet aan Landbouw/natuur	0,2 Voldoet aan Landbouw/natuur	<0,1 Voldoet aan Landbouw/natuur
MMB	B5 (15) B6 (27) B7 (5) B8 (13) van 57 cm* B9 (17) B10 (15)	23 cm	1,4 Voldoet aan Landbouw/natuur	0,4 Voldoet aan Landbouw/natuur	<0,2 Voldoet aan Landbouw/natuur
MMC	C11 (3) C12 (1) C13 (23) C14 (2) C15 (7)	7 cm	0,8 Voldoet aan Landbouw/natuur	0,3 Voldoet aan Landbouw/natuur	<0,1 Voldoet aan Landbouw/natuur
MMD	D16 (15) D17 (3) D18 (5) D19 (1) D20 (6)	6 cm	0,5 Voldoet aan Landbouw/natuur	0,3 Voldoet aan Landbouw/natuur	<0,1 Voldoet aan Landbouw/natuur
MMzandvang	Z1 (15) van 110 cm* Z2 (27) van 51 cm* Z3 (50) van 110 cm*	90 cm	1,9 Voldoet aan Wonen	0,8 Voldoet aan Landbouw/natuur	0,4 Voldoet aan Landbouw/natuur

¹⁾De toepassingsnorm voor PFAS in bodemfunctieklasse landbouw/natuur bedraagt voor de parameters overige PFAS en PFOA < 0,8 µg/kg ds en PFOS < 0,9 µg/kg ds. Opgemerkt dient te worden dat gebiedsspecifiek mogelijk een hogere achtergrondwaarde wordt gehanteerd. De toepassingsnormen voor PFAS in bodemfunctieklasse Wonen en Industrie zijn respectievelijk 3 µg/kg ds. voor de andere PFAS en PFOS en 7 µg/kg ds voor PFOA.

*opgemerkt wordt dat in geval van een dikkere sliblaag zoals bij de zandvang, de bovenste (slappere) sliblaag is bemonsterd omdat dit de meest recent afgezette laag is.

In MMzandvang wordt voor PFOS de achtergrondwaarde overschreden. In de overige monsters worden geen overschrijdingen van de achtergrondwaarden van PFAS (PFOS, PFOA en overige PFAS) aangetoond.

Voor PFAS in het grondwater zijn de toetsingsnormen volop in ontwikkeling. In de door RIVM opgestelde memo "Risicogrenzen t.b.v. de vaststelling van Interventiewaarde voor PFOS, PFOA en GenX" van 29 april 2021 worden in tabel 4.2 de onderstaande risicogrenzen voor PFOS en PFOA voorgesteld.

Tabel 4.2 toont de geaggregeerde waarden voor grondwater. Er worden twee waarden gegeven. Een waarde gebaseerd op de beleidsmatige overweging dat ruw grondwater zonder risico's moet kunnen worden geconsumeerd en een waarde gebaseerd op risico's van verontreinigd grondwater voor het bovengronds gebruik van een locatie en voor het grondwaterecosysteem.

Tabel 4.2. Risicogrenzen grondwater voor PFOS, PFOA en GenX en geaggregeerde waarden

Risicogrenzen grondwater in ng/L voor PFAS					
	Drinkwater	Ecologie	Gezondheid	Geaggregeerd	
Toetscriterium	C _{dw, max}	HC _{50, direct}	MTR	Inclusief consumptie	Exclusief consumptie
PFOS	9,9	1,0x10 ⁶	2,7x10 ³	9,9	2,7x10³
PFOA	20	7,0x10 ⁶	8,6x10 ³	20	8,6x10³
GenX	330	1,6x10 ⁷	6,0x10 ⁴	330	6,0x10⁴

Tabel 4.3 bevat de ter vergelijking INEV's voor grondwater uit 2020.

Tabel 4.3. INEV's voor grondwater uit 2020 in ng/l

Stof	INEV inclusief consumptie	INEV exclusief consumptie
PFOS	200	5,6x10 ⁴
PFOA	390	1,7x10 ⁵
GenX	660	1,4x10 ⁵

Afbeelding 1: In 2021 door RIVM voorgestelde normen in tabel 4.2

Tabel 3: Toetsingstabel PFAS in het oppervlaktewater, toetsing aan risicogrenzen en INEV incl. en excl. consumptie

Indicatief onderzoek naar kwaliteit	Watermonster	Concentratie Som PFOS en PFOA	Concentratie gemiddeld PFOS en PFOA	Toetsing PFOS en PFOA aan risicogrenzen en INEV
Oppervlaktewater Vak A	WA	PFOS 2 ng/l PFOA 1 ng/l	PFOS 6,5 ng/l PFOA 3,3 ng/l	Voldoet aan beide risicogrenzen en INEV
Oppervlaktewater Vak B	WB	PFOS 3 ng/l PFOA 2 ng/l		
Oppervlaktewater Vak C	WC	PFOS 4 ng/l PFOA 4 ng/l		
Oppervlaktewater Vak D	WD	PFOS 17 ng/l PFOA 6 ng/l*		

*opgemerkt wordt dat het individuele monster WD niet voldoet aan de geaggregeerde waarden inclusief consumptie, echter omdat het oppervlaktewater in Waterdunen zeer dynamisch is, en de monsternamen slechts een momentopname, zijn de resultaten van de 4 oppervlaktewatermonsters gemiddeld.

In bijlage 4 zijn de analysecertificaten opgenomen.

Conclusies sliblaag

De dikte van de sliblaag binnen Waterdunen varieert van slechts een enkele centimeter ter plaatse van boringen C12 en D19 tot aan een dikte van 1,1 meter ter plaatse van boringen Z1 en Z3 (zandvang).

Met betrekking tot de gehalten aan PFAS in de bovenste sliblaag (afgezet in afgelopen twee jaar sinds opening van de getijdenduiker) kan geconcludeerd worden dat deze voor vakken A, B, C en D voldoet aan klasse Landbouw/Natuur. De achtergrondwaarden voor PFAS worden hier niet overschreden.

Voor wat betreft de zandvang wordt de achtergrondwaarde voor PFOS (in geringe mate) overschreden waardoor de sliblaag voldoet aan kwaliteitsklasse Wonen.

De hoogste PFAS gehalten zijn gemeten bij de zandvang en deelgebied B en de laatste PFAS gehalten zijn gemeten in deelgebied D.

Stroomsnelheid en getijdebewegingen (de dynamiek van het water) zijn van invloed op de sedimentatie.

Conclusies oppervlaktewater

De uit monsters WA t/m WD berekende gemiddelde concentratie PFOS en PFOA in het oppervlaktewater ligt ruim onder de risicogrenzen van het RIVM (zoals opgenomen in memo 29 april 2021) en de indicatieve niveaus voor ernstige verontreinigingen (INEV).

Aanbeveling

Middels dit onderzoek is een eerste indicatief beeld verkregen van de milieuhygiënische kwaliteit (PFAS) van de sliblaag die zich in de afgelopen twee jaar sinds de opening van de getijdenduiker heeft afgezet.

Geadviseerd wordt om de slib- en waterkwaliteit periodiek te monitoren zodat inzichtelijk wordt welke invloed het inlaten van getijdenwater heeft op de kwaliteit m.b.t. PFAS.

Voor eventuele vragen en/of opmerkingen kunt u contact opnemen met de heer ing. [REDACTED], te bereiken op tel. 0113- 362286.

ABO-Milieusconsult B.V. heeft als onafhankelijk adviseur geen enkele juridische binding met de eigenaar van de onderzoekslocatie.

Wij danken u voor het in ons gestelde vertrouwen.

Projectadviseur: [REDACTED]

Hoogachtend,

ABO-Milieusconsult B.V.

[REDACTED]

General Business Unit Manager

- Bijlagen:
1:	Locatie aanduiding op topografische ondergrond
2:	Situatieschets
3:	Boorprofielen slibboringen
4:	Analyserapporten
5:	Toepassingsnormen PFAS
6:	Toetsingstabellen Tijdelijk Handelingskader PFAS

Zonder toestemming van de opdrachtgever of ABO-Milieusconsult B.V. mag deze uitgave niet anders dan in zijn geheel worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook. Alle opdrachten worden uitgevoerd volgens onze Algemene Voorwaarden, zoals gedeponeerd bij de KvK Zuidwest-Nederland te Middelburg onder nr. 22065838. Op verzoek kunnen de Algemene Voorwaarden naar u worden toegestuurd.

BIJLAGE 1

Locatie aanduiding op topografische ondergrond

Bijlage 1: locatie aanduiding op topografische ondergrond

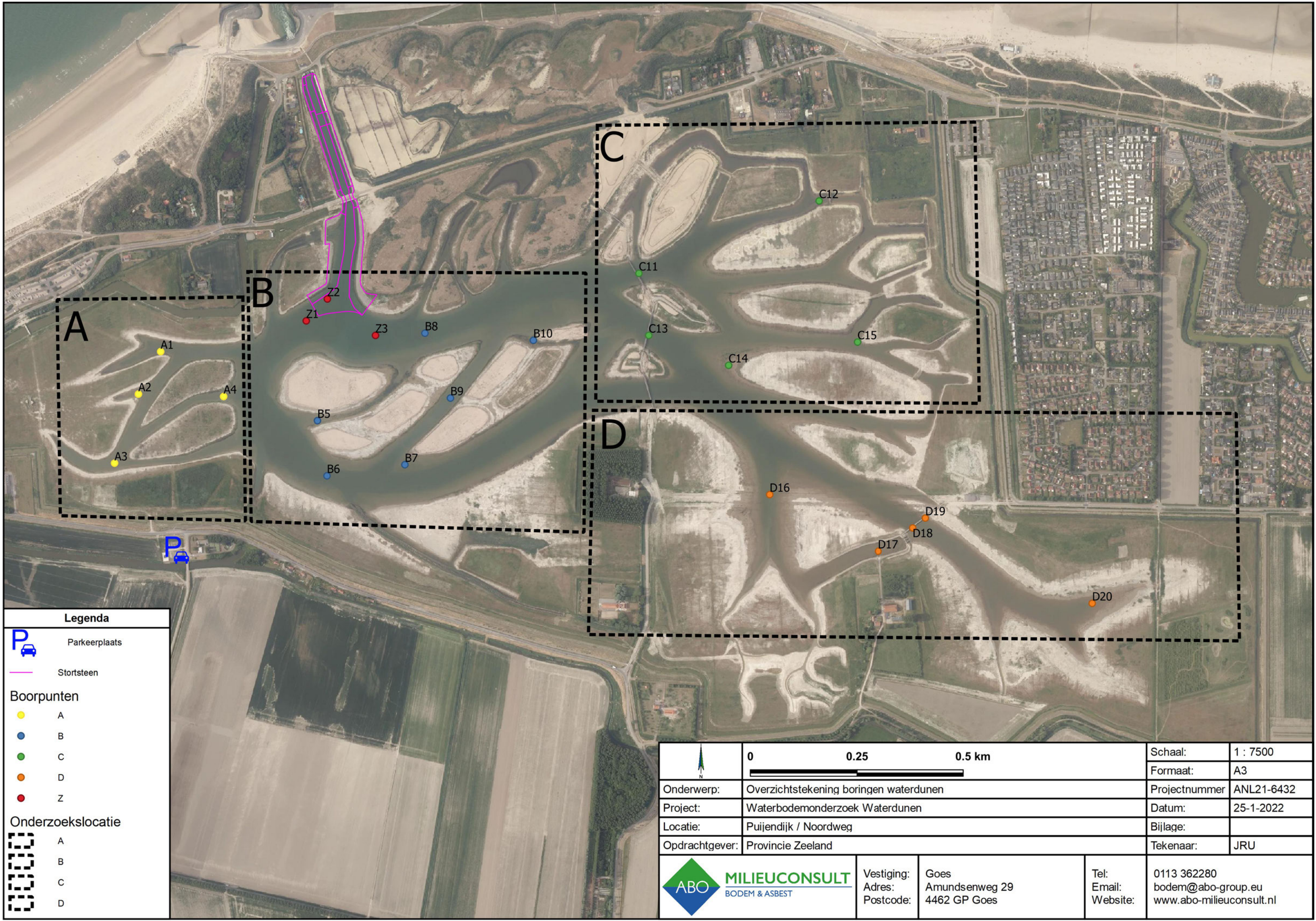
Onderzoekslocatie

Onderzoekslocatie : Waterdunen Breskens
 Bron : Topotijdreis

BIJLAGE 2

Situatieschets

Parkeerplaats

Stortsteen

Boorpunten

A

B

C

D

Z

Onderzoekslocatie

A

B

C

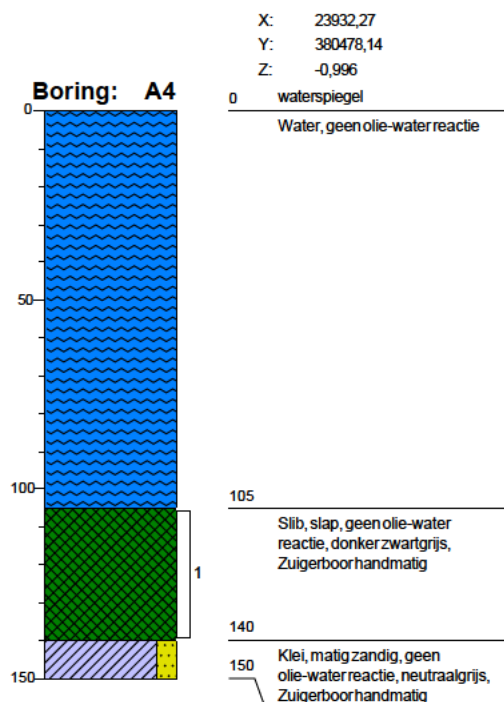
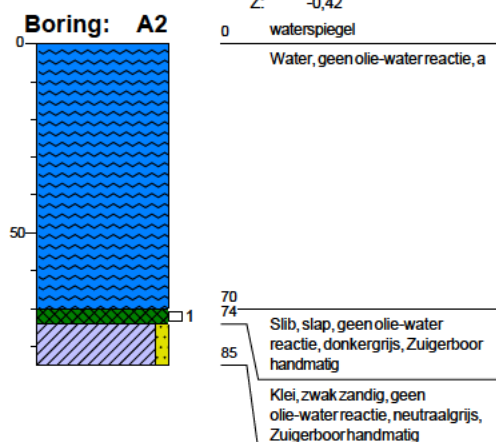
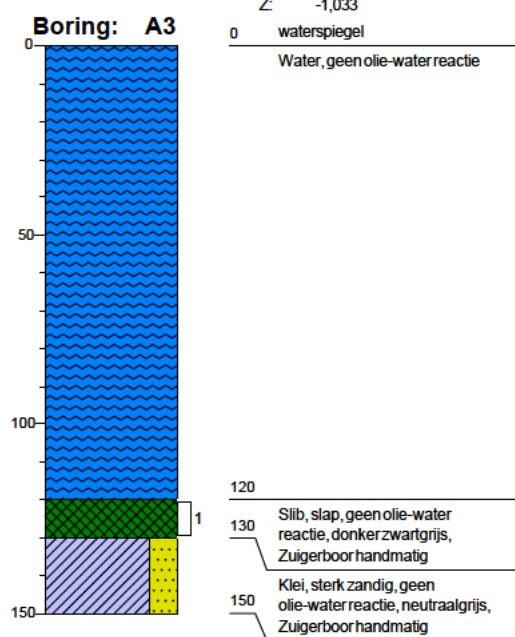
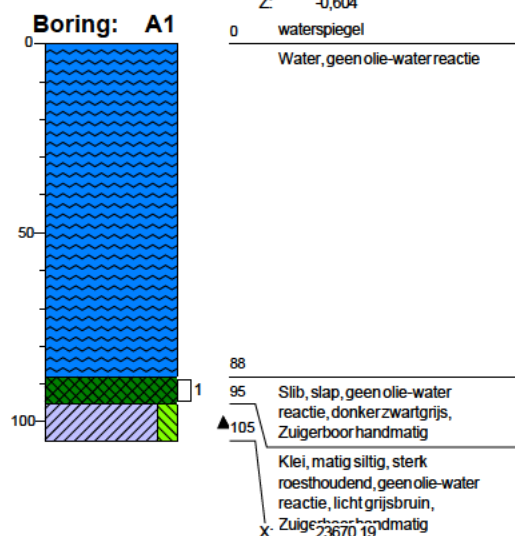
D

	00.250.5 km	Schaal:	1 : 7500
		Formaat:	A3
Onderwerp:	Overzichtstekening boringen waterdunen	Projectnummer	ANL21-6432
Project:	Waterbodemonderzoek Waterdunen	Datum:	25-1-2022
Locatie:	Puijendijk / Noordweg	Bijlage:	
Opdrachtgever:	Provincie Zeeland	Tekenaar:	JRU
 MILIEUCONSULT BODEM & ASBEST	Vestiging: Adres: Postcode:	Goes Amundsenweg 29 4462 GP Goes	Tel: Email: Website:
			0113 362280 bodem@abo-group.eu www.abo-milieuconsult.nl

BIJLAGE 3
Boorprofielen

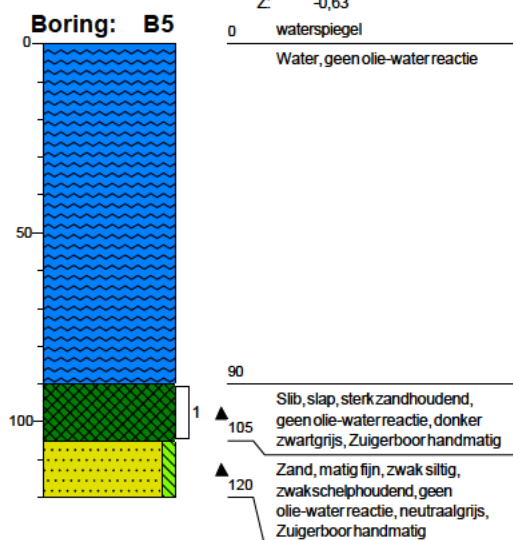
Boorprofielen

X: 23782,25
Y: 380581,20
Z: -0,604

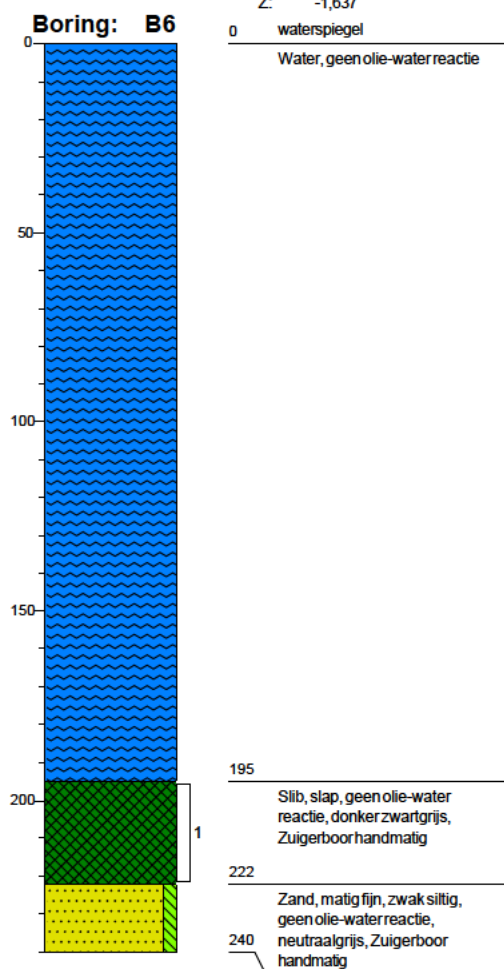

Boorprofielen

X: 24148,38
Y: 380424,17
Z: -0,63

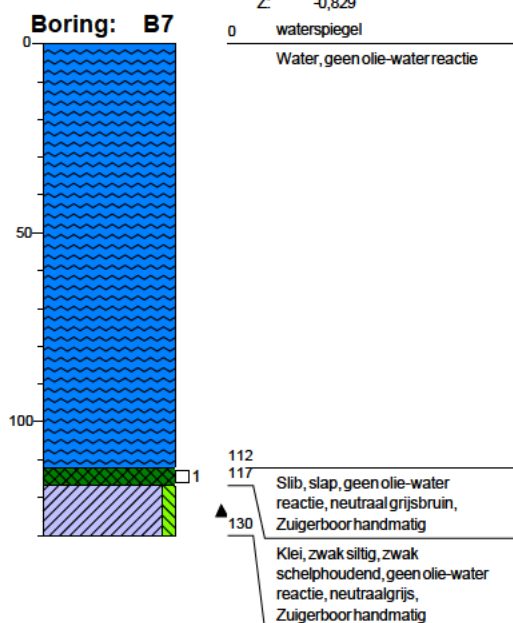

X: 24174,06
Y: 380286,16
Z: -1,637

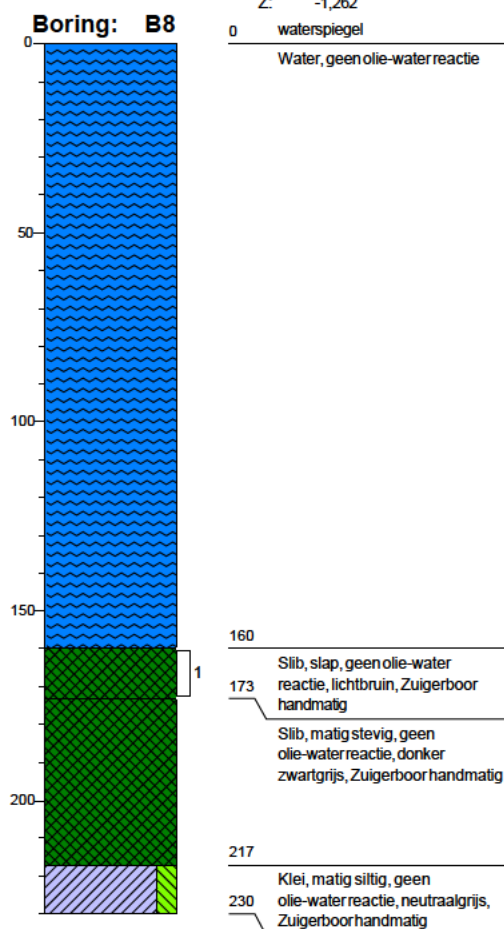

Boorprofielen

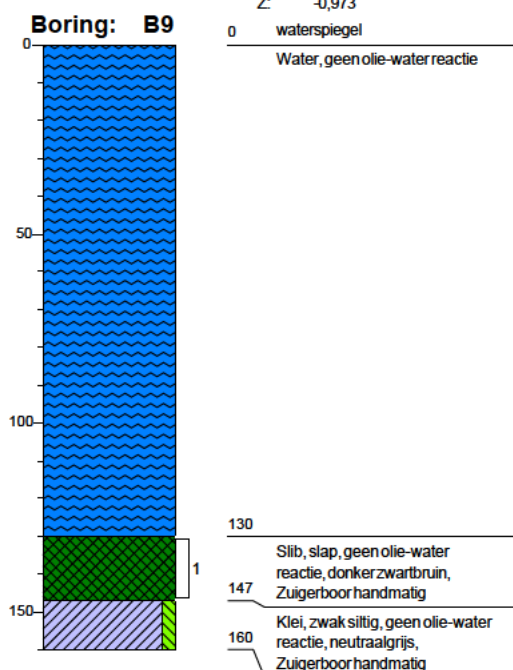
X: 24355,98
Y: 380317,02
Z: -0,829

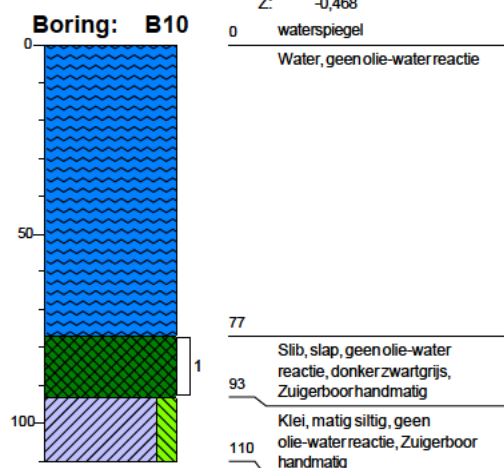
X: 24399,91
Y: 380630,46
Z: -1,262

X: 24461,17
Y: 380483,14
Z: -0,973

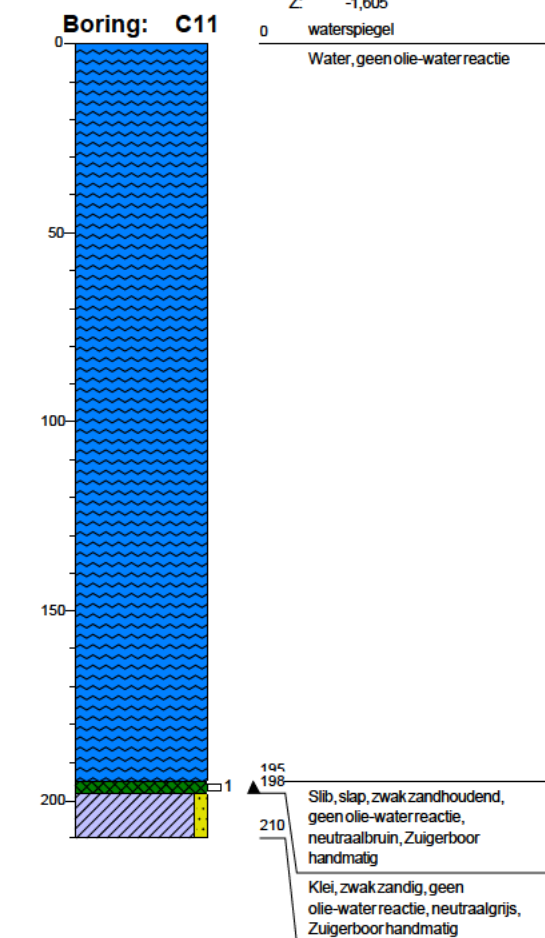

X: 24660,64
Y: 380611,71
Z: -0,468

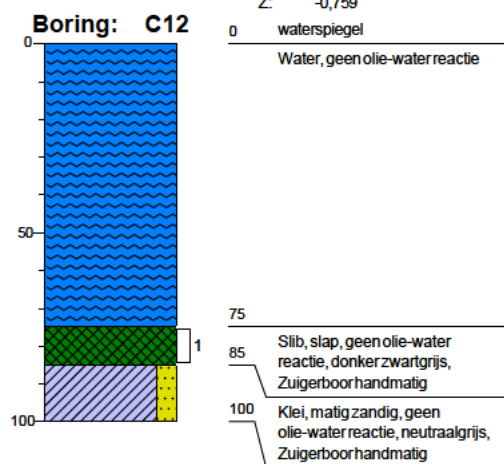

Boorprofielen

X: 24902,07
Y: 380768,41
Z: -1,605

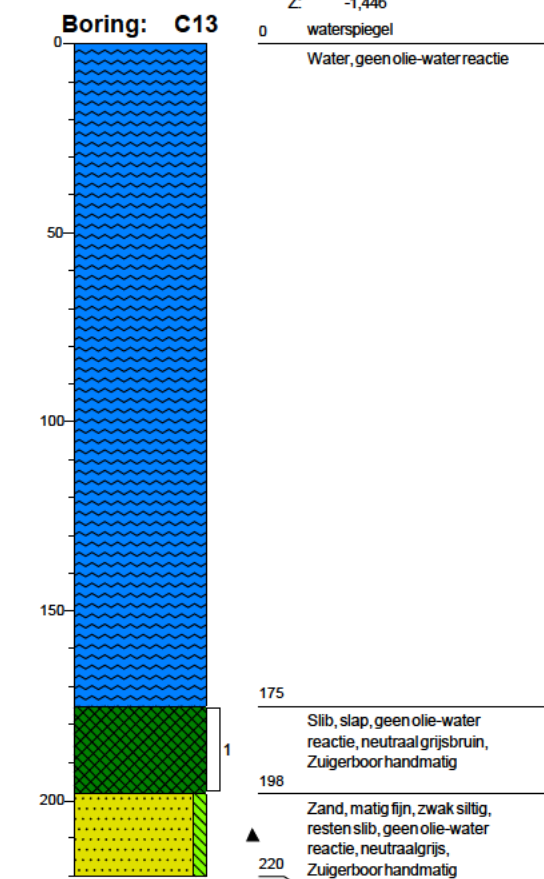

X: 25326,82
Y: 380937,17
Z: -0,759

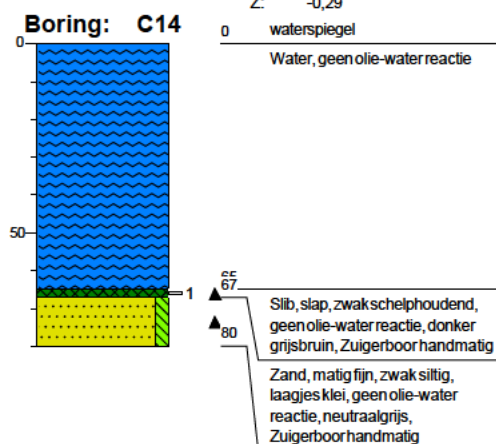

Boorprofielen

X: 24928,32
Y: 380627,89
Z: -1,446

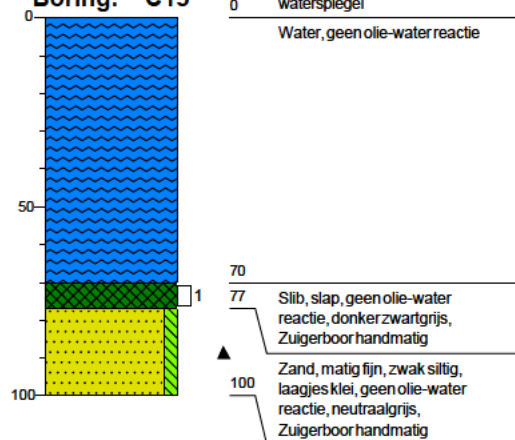
X: 25116,99
Y: 380545,27
Z: -0,29

Boorprofielen

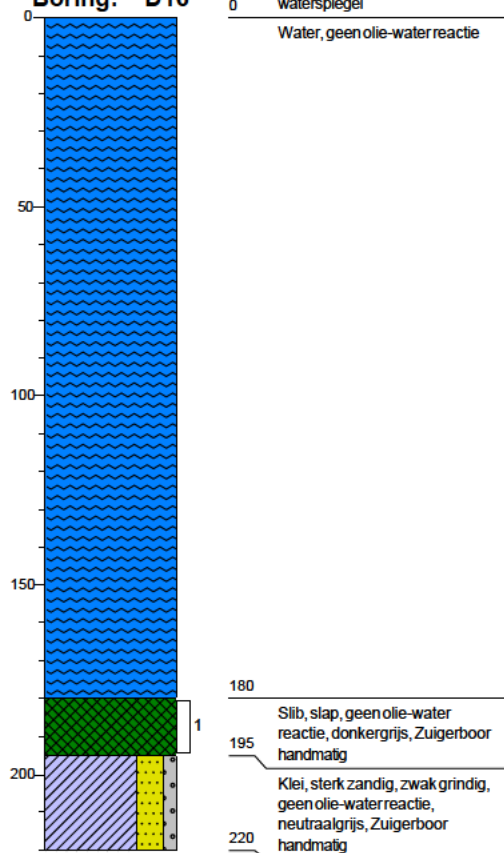
X: 25417,62
Y: 380606,66
Z: -0,638

Boring: C15

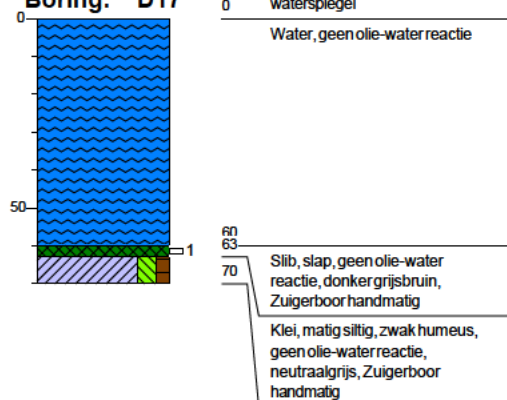
X: 25211,29
Y: 380248,58
Z: -1,701

Boring: D16

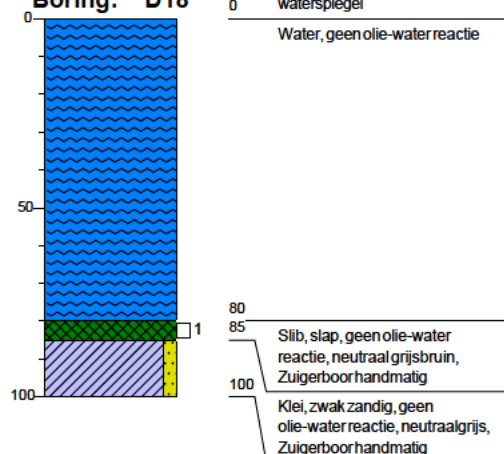
X: 25471,74
Y: 380118,38
Z: -0,532

Boring: D17

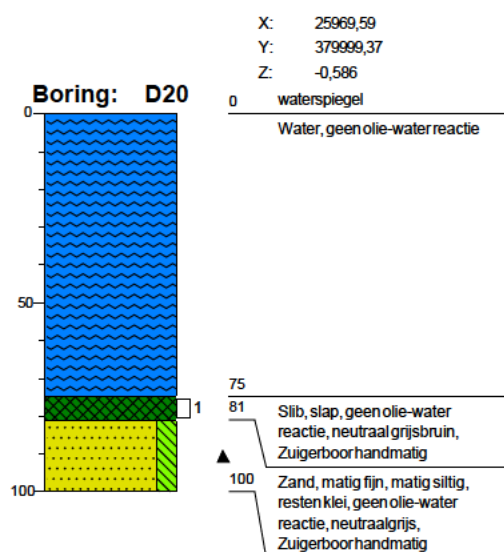
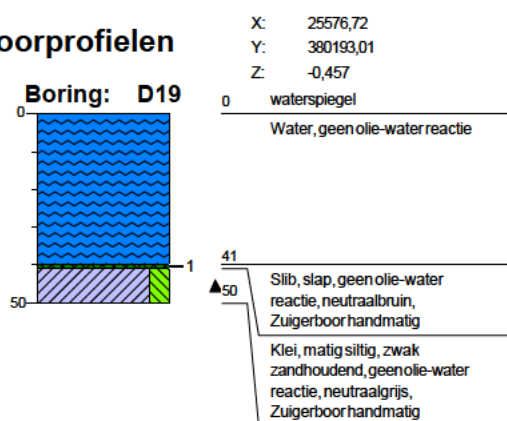

X: 25545,35
Y: 380169,48
Z: -0,812

Boring: D18

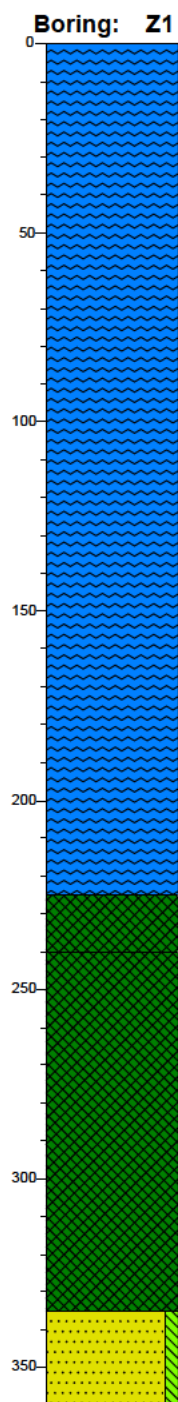
Boorprofielen

Boorprofielen

X: 24129,77
Y: 380666,98
Z: -1,921

0 waterspiegel
Water, geen olie-water reactie

225
240

1

Slib, slap, geen olie-water reactie, neutraal grijsbruin, Zuigerboor handmatig

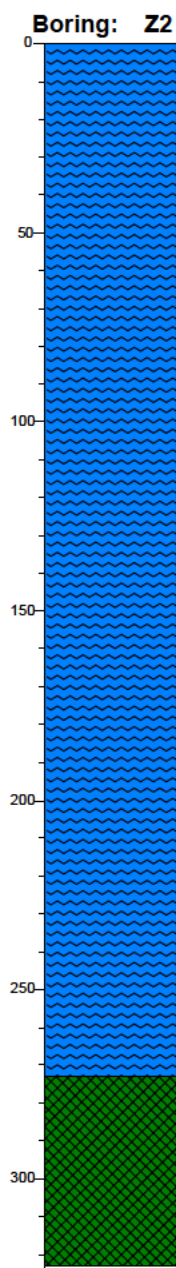
Slib, matig stevig, geen olie-water reactie, donkergrijs, Zuigerboor handmatig

335
360

Zand, zwak siltig, geen olie-water reactie, neutraal grijs, Zuigerboor handmatig

X: 24176,54
Y: 380710,01
Z: -2,417

0 waterspiegel
Water, geen olie-water reactie

273

1

Slib, slap, geen olie-water reactie, lichtgrijs, Zuigerboor handmatig

324

▲

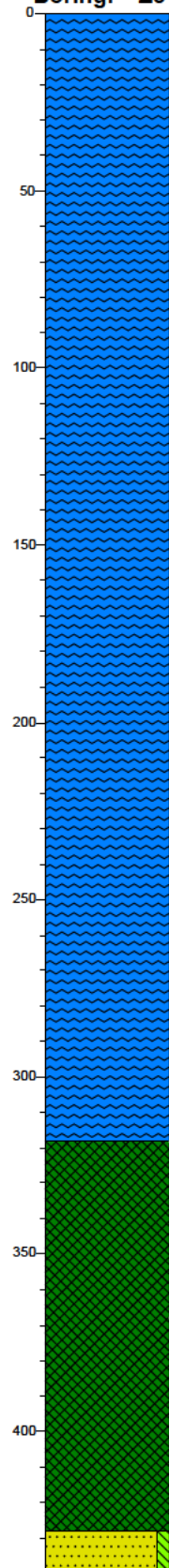
Volledig stenen, geen olie-water reactie, Zuigerboor handmatig

Boorprofielen

X: 24292,14
 Y: 380617,44
 Z: -2,846

0 waterspiegel
 Water, geen olie-water reactie

Boring: Z3

318
 Slib, matig stevig, geen
 olie-water reactie, neutraal
 grijsbruin, Zuigerboor handmatig

428
 440
 Zand, matig fijn, zwak siltig,
 geen olie-water reactie,
 neutraalgrijs, Zuigerboor
 handmatig

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

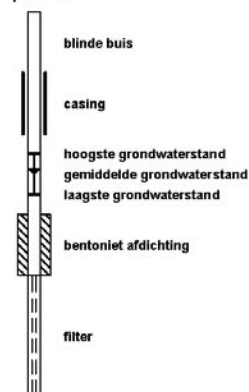
zand

	Zand, kleilig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleilig
	Veen, sterk kleilig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

peilbuis

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

	geroerd monster
	ongeroid monster
	volumering

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

BIJLAGE 4

Analyserapporten

ABO-Milieuconsult B.V. Goes
T.a.v. [REDACTED]
Amundsenweg 29
4462 GP GOES

Analysecertificaat

Datum: 14-Feb-2022

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2022017495/1
Uw project/verslagnummer	ANL21-6432
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377
Uw ordernummer	ANL21-6432-slib
Monster(s) ontvangen	03-Feb-2022

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analyserecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
NL-3771N8 Barneveld
--31 (0)34 242 63 00
Info-env@eurofins.nl
www.eurofins.nl

Yenecoweg 5
B-9810 Nazareth
--32 (0)9 222 77 59
belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.801

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	AN121-6432	Certificaatnummer/Versie	2022017495/1
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377	Startdatum analyse	03-Feb-2022
Uw ordernummer	AN121-6432-slib	Datum einde analyse	14-Feb-2022
Uw monsternemer		Rapportagedatum	14-Feb-2022/12:06
		Bijlage	A, B, C
		Pagina	1/2

Analyse	Eenheid	1	2	3	4	5
Voorbehandeling						
Cryogeen malen		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
Bodemkundige analyses						
S Droge stof	% (m/m)	42.5	34.3	47.6	58.4	37.6
Q Gloeiverlies	% (m/m) ds	9.1	12.0	9.0	4.9	10.8
Q Gloeirest	% (m/m) ds	90.9	88.0	91.0	95.1	89.2
Perfluorkoolwaterstoffen (PFC)						
Q perfluorbutaan zuur (PFBA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorpentaan zuur (PFPeA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorhexaan zuur (PFHxA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorheptaan zuur (PFHpA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluoroctaan zuur (PFOA) lineair	µg/kg ds	0.1	0.2	0.3	0.2	0.7
Q perfluoroctaan zuur (PFOA) vertakt	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluornonaan zuur (PFNA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	0.2
Q perfluordecaan zuur (PFDA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	0.4
Q perfluorundecaan zuur (PFUnDA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	0.3
Q perfluordodecaan zuur (PFDoA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluortridecaan zuur (PFTrDA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluortetradecaan zuur (PFTeDA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorhexadecaan zuur (PFHxDA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluoroctadecaan zuur (PFODA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorbutaansulfon zuur (PFBS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorpentaansulfon zuur (PFPeS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorhexaansulfon zuur (PFHxS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluorheptaansulfon zuur (PFHpS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluoroctaansulfon zuur (PFOS) lineair	µg/kg ds	0.6	1.3	0.8	0.4	1.8
Q perfluoroctaansulfon zuur (PFOS) vertakt	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q perfluordecaansulfon zuur (PFDS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q 4:2 fluortelomeer sulfon zuur (4:2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q 6:2 fluortelomeer sulfon zuur (6:2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	0.2
Q 8:2 fluortelomeer sulfon zuur (8:2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Nr. Uw monsteromschrijving		Opgegeven monsternatrix				Monster nr.
1	A1 (88-95) A2 (70-74) A3 (120-130) A4 (105-140)	Grond (AS3000)				12550100
2	B5 (90-105) B6 (195-222) B7 (112-117) B8 (160-173) B9 (130-147) B10 (77-93)	Grond (AS3000)				12550101
3	C11 (195-198) C12 (75-85) C13 (175-198) C14 (65-67) C15 (70-77)	Grond (AS3000)				12550102
4	D16 (180-195) D17 (60-63) D18 (80-85) D19 (40-41) D20 (75-81)	Grond (AS3000)				12550103
5	I1 (225-240) I2 (273-300) I3 (318-368)	Grond (AS3000)				12550104

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
R: AP04 erkende en geaccrediteerde verrichting
S: RS SIBB erkende en geaccrediteerde verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
W: Waals Gewest erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RVA LQ10

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	AN121-6432	Certificaatnummer/Versie	2022017495/1
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377	Startdatum analyse	03-Feb-2022
Uw ordernummer	AN121-6432-slib	Datum einde analyse	14-Feb-2022
Uw monsternemer		Rapportagedatum	14-Feb-2022/12:06
		Bijlage	A, B, C
		Pagina	2/2

Analyse	Eenheid	1	2	3	4	5
Q 10:2 fluortelomeer sulfonzuur (10:2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q N-methylperfluorooctaansulfonamideacetaat (MeFOSAA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q N-ethylperfluorooctaansulfonamideacetaat (EtFOSAA)	µg/kg ds	0.2	0.2	<0.1	<0.1	0.4
Q perfluorooctaansulfonamide (PFOSA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	0.3
Q N-methylperfluorooctaansulfonamide (MeFOSA)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q 8:2 fluortelomeerfosfaatdiester (8:2 diPAP)	µg/kg ds	<0.1	<0.2 ¹⁾	<0.1	<0.1	<0.1
Q som PFOR (*0,7)	µg/kg ds	0.2	0.4	0.3	0.3	0.8
Q som PFOS (*0,7)	µg/kg ds	0.6	1.4	0.8	0.5	1.9

Nr. Uw monsteromschrijving

Nr.	Uw monsteromschrijving	Opgegeven monstermatrix	Monster nr.
1	A1 (88-95) A2 (70-74) A3 (120-130) A4 (105-140)	Grond (AS3000)	12550100
2	B5 (90-105) B6 (195-222) B7 (112-117) B8 (160-173) B9 (130-147) B10 (77-93)	Grond (AS3000)	12550101
3	C11 (195-198) C12 (75-85) C13 (175-198) C14 (65-67) C15 (70-77)	Grond (AS3000)	12550102
4	D16 (180-195) D17 (60-63) D18 (80-85) D19 (40-41) D20 (75-81)	Grond (AS3000)	12550103
5	I1 (225-240) I2 (273-300) I3 (318-368)	Grond (AS3000)	12550104

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
 NL-3771NB Bameveld B-9810 Nazareth
 +31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
 Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
 www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
 IBAN: NL71BNPA0227924525
 BIC: BNPA NL2A
 KvK/CoC: 09088623
 BTW/VAT: NL 8043.14.883.801

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
 R: RPO4 erkende en geaccrediteerde verrichting
 S: AS SIB erkende en geaccrediteerde verrichting
 V: VLAREL erkende verrichting
 W: Waals Gewest erkende verrichting

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
 Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV
 en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving),
 het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD)
 en door de overheid van Luxemburg (MEV).

KD

TESTEN
 RvA L010

Bijlage (A) met de opgegeven deelmonsterinformatie behorende bij het analysecertificaat. 2022017495/1

Pagina 1/1

Monster nr.	Uw monsteromschrijving				
Barcode	Boornr	Van	Tot	Uw datum monstername	Monsteromsch./Monstername ID
12550100	A1 (88-95) A2 (70-74) A3 (120-130) A4 (105-140)				
3037447AE	A3	120	130	02-Feb-2022	1
3037442AE	A2	70	74	02-Feb-2022	1
3037448AE	A1	88	95	02-Feb-2022	1
3037443AE	A4	105	140	02-Feb-2022	1
12550101	B5 (90-105) B6 (195-222) B7 (112-117) B8 (160-173) B9 (130-147) B10 (7)				
3037454AE	B10	77	93	02-Feb-2022	1
3037450AE	B5	90	105	02-Feb-2022	1
3037446AE	B6	195	222	02-Feb-2022	1
3037457AE	B7	112	117	02-Feb-2022	1
3037452AE	B9	130	147	02-Feb-2022	1
3037469AE	B8	160	173	02-Feb-2022	1
12550102	C11 (195-198) C12 (75-85) C13 (175-198) C14 (65-67) C15 (70-77)				
3037455AE	C11	195	198	02-Feb-2022	1
3037458AE	C13	175	198	02-Feb-2022	1
3037477AE	C14	65	67	02-Feb-2022	1
3037449AE	C15	70	77	03-Feb-2022	1
3037476AE	C12	75	85	03-Feb-2022	1
12550103	D16 (180-195) D17 (60-63) D18 (80-85) D19 (40-41) D20 (75-81)				
3037467AE	D20	75	81	03-Feb-2022	1
3037464AE	D16	180	195	03-Feb-2022	1
3037466AE	D17	60	63	03-Feb-2022	1
3037453AE	D19	40	41	03-Feb-2022	1
3037465AE	D18	80	85	03-Feb-2022	1
12550104	Z1 (225-240) Z2 (273-300) Z3 (318-368)				
3037451AE	Z1	225	240	02-Feb-2022	1
3037444AE	Z2	273	300	02-Feb-2022	1
3037445AE	Z3	318	368	02-Feb-2022	1

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
 NL-3771NB Barneveld
 +31 (0)34 242 63 00
 Info-env@eurofins.nl
 www.eurofins.nl

Venecoweg 5
 B-9810 Nazareth
 +32 (0)9 222 77 59
 belgie-env@eurofins.be
 www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
 IBAN: NL71BNPA0227924525
 BIC: BNPANL2A
 KvK/CoC: 09088623
 BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2022017495/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)

De rapportagegrens is verhoogd ten gevolge van een verlaagde monsterinzet.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
+31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2022017495/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Voorbehandeling			
Cryogeen malen	W0106	Voorbehandeling	AS3000
Bodemkundige analyses			
Droge stof	W0104	Gravimetrie	pb 3010-2 en NEN-EN 15934
Gloeirest/gloeiverlies	W0109	Gravimetrie	NEN 6499 / NEN-EN 12879
PerFluorKoolwaterstoffen (PFC)			
PFAS (28) Handelingskader	W0323	LC-MSMS	Eigen methode
Som lin + vert PFOS & PFOA AS3000	W0323	LC-MSMS	Eigen methode

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2020.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
 NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
 +31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
 Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
 www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
 IBAN: NL71BNPA0227924525
 BIC: BNPANL2A
 KvK/CoC: 09088623
 BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

ABO-Milieuconsult B.V. Goes
T.a.v. [REDACTED]
Amundsenweg 29
4462 GP GOES

Analysecertificaat

Datum: 11-Feb-2022

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2022017451/1
Uw project/verslagnummer	ANL21-6432
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377
Uw ordernummer	ANL21-6432-W
Monster(s) ontvangen	03-Feb-2022

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:

Datum:

Naam:

Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analyserecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytica B.V.

Technical Manager

Eurofins Analytica B.V.

Gildeweg 42-46
NL-3771N8 Barneveld
--31 (0)34 242 63 00
Info-env@eurofins.nl
www.eurofins.nl

Yenecoweg 5
B-9810 Nazareth
--32 (0)9 222 77 59
belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.801

Eurofins Analytica B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer ANL21-6432
 Uw projectnaam Waterdunen, Breskens / 21.1377
 Uw ordernummer ANL21-6432-W
 Uw monsternemer XXXXXXXXXX

Certificaatnummer/Versie 2022017451/1
 Startdatum analyse 03-Feb-2022
 Datum einde analyse 11-Feb-2022
 Rapportagedatum 11-Feb-2022/15:40
 Bijlage A, B, C
 Pagina 1/2

Analyse	Eenheid	1	2	3	4
Perfluorkoolwaterstoffen (PFC)					
perfluorbutaanzuur (PFBA)	ng/L	12 ¹⁾	11 ¹⁾	19 ¹⁾	14 ¹⁾
perfluorpentaanzuur (PFPeA)	ng/L	2 ¹⁾	<2 ¹⁾	3 ¹⁾	3 ¹⁾
perfluorhexaanzuur (PFHxA)	ng/L	3 ¹⁾	2 ¹⁾	5 ¹⁾	3 ¹⁾
perfluorheptaanzuur (PFHpA)	ng/L	1 ¹⁾	1 ¹⁾	2 ¹⁾	2 ¹⁾
perfluoroctaanzuur (PFOA) lineair	ng/L	1 ¹⁾	2 ¹⁾	3 ¹⁾	5 ¹⁾
perfluoroctaanzuur (PFOA) vertakt	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluornonaanzuur (PFNA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluordecaanzuur (PFDA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluorundecaanzuur (PFUnDA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluordodecaanzuur (PFDoA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluortridecaanzuur (PFTrDA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluortetradecaanzuur (PFTeDA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluorhexadecaanzuur (PFHxDA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluoroctadecaanzuur (PFODA)	ng/L	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾
perfluorbutaansulfonzuur (PFBS)	ng/L	3 ¹⁾	3 ¹⁾	5 ¹⁾	3 ¹⁾
perfluorpentaansulfonzuur (PFPeS)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluorhexaansulfonzuur (PFHxS)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	2 ¹⁾	2 ¹⁾
perfluorheptaansulfonzuur (PFHpS)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) lineair	ng/L	<1 ¹⁾	1 ¹⁾	3 ¹⁾	8 ¹⁾
perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) vertakt	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	9 ¹⁾
perfluordecaansulfonzuur (PFDS)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾
4:2 fluortelomeer sulfonzuur (4:2 FTS)	ng/L	<10 ¹⁾	<10 ¹⁾	<10 ¹⁾	<10 ¹⁾
6:2 fluortelomeer sulfonzuur (6:2 FTS)	ng/L	<25 ¹⁾	<25 ¹⁾	<25 ¹⁾	<25 ¹⁾
8:2 fluortelomeer sulfonzuur (8:2 FTS)	ng/L	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾
10:2 fluortelomeer sulfonzuur (10:2 FTS)	ng/L	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾
N-methylperfluoroctaansulfonamideacetaat (MeFOSAA)	ng/L	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾
N-ethylperfluoroctaansulfonamideacetaat (EtFOSAA)	ng/L	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾	<4 ¹⁾
perfluoroctaansulfonamide (PFOSA)	ng/L	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾	<1 ¹⁾

Nr. Uw monsteromschrijving

1 WA
 2 WB
 3 WC
 4 WD

Opgegeven monstermatrix

Water (AS3000)
 Water (AS3000)
 Water (AS3000)
 Water (AS3000)

Monster nr.

12549926
 12549927
 12549928
 12549929

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
 R: AP04 erkende en geaccrediteerde verrichting
 S: AS SIKB erkende en geaccrediteerde verrichting
 V: VLAREL erkende verrichting
 W: Waals Gewest erkende verrichting

Eurofins Analytico B.V.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
 Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
 NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
 +31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
 Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
 www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
 IBAN: NL71BNPA0227924525
 BIC: BNPANL2A
 KvK/CoC: 09088623
 BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	ANL21-6432	Certificaatnummer/Versie	2022017451/1
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377	Startdatum analyse	03-Feb-2022
Uw ordernummer	ANL21-6432-W	Datum einde analyse	11-Feb-2022
Uw monsternemer		Rapportagedatum	11-Feb-2022/15:40
		Bijlage	A, B, C
		Pagina	2/2

Analyse	Eenheid	1	2	3	4
N-methylperfluorooctaansulfonamide (MeFOA)	ng/L	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾
8:2 fluortelomeerfosfaatdiester (8:2 diPAP)	ng/L	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾	<2 ¹⁾
som PF0A	ng/L	2 ¹⁾	3 ¹⁾	4 ¹⁾	6 ¹⁾
som PFOS	ng/L	1 ¹⁾	2 ¹⁾	4 ¹⁾	17 ¹⁾

Nr. Uw monsteromschrijving

1	WA
2	WB
3	WC
4	WD

Opgegeven monstermatrix

Water (AS3000)
Water (AS3000)
Water (AS3000)
Water (AS3000)

Monster nr.

12549926
12549927
12549928
12549929

Q: door RVA geaccrediteerde verrichting
 R: AP04 erkende en geaccrediteerde verrichting
 S: AS SIKB erkende en geaccrediteerde verrichting
 V: VLAREL erkende verrichting
 W: Waals Gewest erkende verrichting

Akkoord
Pr. coörd.

KD

Eurofins Analytico B.V.

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
 Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
 NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
 +31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
 Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
 www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
 IBAN: NL71BNPA0227924525
 BIC: BNPANL2A
 KvK/CoC: 09088623
 BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Bijlage (A) met de opgegeven deelmonsterinformatie behorende bij het analysecertificaat. 2022017451/1

Pagina 1/1

Monster nr.	Uw monsteromschrijving					
Barcode	Boornr	Van	Tot	Uw datum monstername	Monsteromsch./Monstername ID	
12549926	WA					
01773131Z	WA			02-Feb-2022	1	
12549927	WB					
01772441Z	WB			02-Feb-2022	1	
12549928	WC					
01772641Z	WC			02-Feb-2022	1	
12549929	WD					
01772771Z	WD			03-Feb-2022	1	

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
+31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2022017451/1

Pagina 1/1

Opmerking 1)

Deze bepaling is uitgevoerd bij Eurofins Omegam (L086).

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
+31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2022017451/1

Pagina 1/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
PerFluorKoolwaterstoffen (PFC)			
PFAS 28 (WAC + NL ng/l)	W0004	Extern	Uitbesteding
som PF0A lineair en vertakt	W0004	Extern	Uitbesteding
som PF0S lineair en vertakt	W0004	Extern	Uitbesteding

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2020.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46 Venecoweg 5
NL-3771NB Barneveld B-9810 Nazareth
+31 (0)34 242 63 00 +32 (0)9 222 77 59
Info-env@eurofins.nl belgie-env@eurofins.be
www.eurofins.nl www.eurofins.be

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC: 09088623
BTW/VAT: NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV.

Eurofins Analytico B.V.
T.a.v.
Gildeweg 42-48
3771 NB BARNEVELD

Uw kenmerk : 2022017451-ANL21-6432
Ons kenmerk : Project 1307585
Validatieref. : 1307585_certificaat_v1
Opdrachtverificatiecode: YDPQ-JGZN-DRGW-YQES
Bijlage(n) : 3 tabel(len) + 2 b jlage(n)
(factuur wordt separaat verstuurd naar de financiële administratie)

Amsterdam, 11 februari 2022

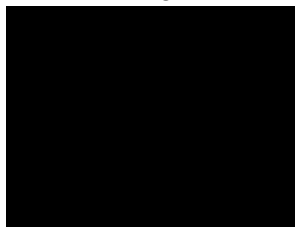
Hierbij zend ik u de resultaten van het laboratoriumonderzoek dat op uw verzoek is uitgevoerd in de door u aangeboden monsters.

De resultaten hebben uitsluitend betrekking op de monsters, zoals die door u voor analyse ter beschikking werden gesteld.

Het onderzoek is, met uitzondering van eventueel uitbesteed onderzoek, uitgevoerd door Eurofins Omegam volgens de methoden zoals ze zijn vastgelegd in het geldende accreditatie-certificaat L086 en/of in de bundel "Analysevoorschriften Eurofins Omegam". De in dit onderzoek uitgevoerde onderzoeksmethoden van de geaccrediteerde analyses zijn in een aparte bijlage als onderdeel van dit analyse-certificaat opgenomen. De methoden zijn, voor zover mogelijk, ontleend aan de accreditatieprogramma's/schema's en NEN- EN- en/of ISO-voorschriften.

Ik wijs u erop dat het analyse-certificaat alleen in zijn geheel mag worden gereproduceerd. Ik vertrouw erop uw opdracht volledig en naar tevredenheid te hebben uitgevoerd. Heeft u naar aanleiding van deze rapportage nog vragen, dan verzoek ik u contact op te nemen met onze klantenservice.

Hoogachtend,
namens Eurofins Omegam,

Manager productie

Op dit certificaat zijn onze algemene voorwaarden van toepassing.
Dit analyse-certificaat mag niet anders dan in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Omegam B.V.
H.J.E. Wenckebachweg 120
NL-1114 AD Amsterdam-Duivendrecht
Nederland

T +31-(0)20-597 66 80
CSOmegam@eurofins.com
www.eurofins.nl

IBAN NL 16 BNPA 0227667980
BIC BNPANL2A
BTW nr. NL8139.67.132.B01
KvK nr. 34215654

ANALYSECERTIFICAAT

Projectcode : 1307585
Uw project omschrijving : 2022017451-ANL21-6432
Opdrachtgever : Eurofins Analytico B.V.

Uw Monsterreferenties

7049989 = WA
 7049990 = WB
 7049991 = WC

Opgegeven bemonsteringsdatum :	02/02/2022	02/02/2022	02/02/2022
Ontvangstdatum opdracht :	04/02/2022	04/02/2022	04/02/2022
Startdatum :	04/02/2022	04/02/2022	04/02/2022
Monstercode :	7049989	7049990	7049991
Uw Matrix :	Grondwater	Grondwater	Grondwater

Organische parameters - per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS)

Perfluorcarbonzuren:

PFBA	ng/l	12	11	19
PFPeA	ng/l	2	< 2	3
PFHxA	ng/l	3	2	5
PFHpA	ng/l	1	1	2
PFOA lineair	ng/l	1	2	3
PFOA vertakt	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFNA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFUnDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFDoDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFTTrDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFTeDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFHxDA	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFODA	ng/l	< 2	< 2	< 2

Perfluorsulfonzuren:

PFBS	ng/l	3	3	5
PFPeS	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFHxS	ng/l	< 1	< 1	2
PFHpS	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFOS lineair	ng/l	< 1	1	3
PFOS vertakt	ng/l	< 1	< 1	< 1
PFDS	ng/l	< 1	< 1	< 1

Perfluorverbindingen - precursors:

4:2 FTS	ng/l	< 10	< 10	< 10
6:2 FTS	ng/l	< 25	< 25	< 25
8:2 FTS	ng/l	< 2	< 2	< 2
10:2 FTS	ng/l	< 4	< 4	< 4
PFOSA	ng/l	< 1	< 1	< 1

Perfluorverbindingen - overig:

EtFOSAA	ng/l	< 4	< 4	< 4
MeFOSAA	ng/l	< 4	< 4	< 4
MeFOSA	ng/l	< 2	< 2	< 2
8:2 DiPAP	ng/l	< 2	< 2	< 2
som PFOA	ng/l	2	3	4
som PFOS	ng/l	1	2	4

ANALYSECERTIFICAAT

Projectcode : 1307585
Uw project omschrijving : 2022017451-ANL21-6432
Opdrachtgever : Eurofins Analytico B.V.

Uw Monsterreferenties
 7049992 = WD

Opgegeven bemonsteringsdatum : 03/02/2022
Ontvangstdatum opdracht : 04/02/2022
Startdatum : 04/02/2022
Monstercode : 7049992
Uw Matrix : Grondwater

Organische parameters - per- en polyfluoralkylstoffen (PFAS)

Perfluorcarbonzuren:

PFBA	ng/l	14
PFPeA	ng/l	3
PFHxA	ng/l	3
PFHpA	ng/l	2
PFOA lineair	ng/l	5
PFOA vertakt	ng/l	< 1
PFNA	ng/l	< 1
PFDA	ng/l	< 1
PFUnDA	ng/l	< 1
PFDoDA	ng/l	< 1
PFTTrDA	ng/l	< 1
PFTeDA	ng/l	< 1
PFHxDA	ng/l	< 1
PFODA	ng/l	< 2

Perfluorsulfonzuren:

PFBS	ng/l	3
PFPeS	ng/l	< 1
PFHxS	ng/l	2
PFHpS	ng/l	< 1
PFOS lineair	ng/l	8
PFOS vertakt	ng/l	9
PFDS	ng/l	< 1

Perfluorverbindingen - precursors:

4:2 FTS	ng/l	< 10
6:2 FTS	ng/l	< 25
8:2 FTS	ng/l	< 2
10:2 FTS	ng/l	< 4
PFOSA	ng/l	< 1

Perfluorverbindingen - overig:

EtFOSAA	ng/l	< 4
MeFOSAA	ng/l	< 4
MeFOSA	ng/l	< 2
8:2 DiPAP	ng/l	< 2
som PFOA	ng/l	6
som PFOS	ng/l	17

ANALYSECERTIFICAAT

Projectcode	:	1307585
Uw project omschrijving	:	2022017451-ANL21-6432
Opdrachtgever	:	Eurofins Analytico B.V.

Opmerkingen m.b.t. analyses

Opmerking(en) algemeen

De volgende informatie is indien van toepassing verstrekt door de opdrachtgever:
Project omschrijving, Monsterreferentie(s), Opgegeven bemonsteringsdatum, Matrix, Monsterdiepte, Potnr (Barcode), Veldgegevens, Veldwaarnemingen en Bemonsteringsdata. De opgegeven bemonsteringsdatum kan van invloed zijn op de geldigheid van de resultaten.

Kwantificering van vertakte PFOS/PFOA is gebaseerd op DIN 38414-14.

Sommatie van concentraties voor groepsparameters

De sommatie is uitgevoerd volgens AS3000 paragraaf 2.5.2 en bijlage 3.

ANALYSECERTIFICAAT

Projectcode	:	1307585
Uw project omschrijving	:	2022017451-ANL21-6432
Opdrachtgever	:	Eurofins Analytico B.V.

Barcodeschema's

<i>Monstercode</i>	<i>Uw referentie</i>	<i>uw monsterref.</i>	<i>uw diepte</i>	<i>uw barcode</i>
7049989	WA	WA	-	0177313ZZ
7049990	WB	WB	-	0177244ZZ
7049991	WC	WC	-	0177264ZZ
7049992	WD	WD	-	0177277ZZ

ANALYSECERTIFICAAT

Projectcode	: 1307585
Uw project omschrijving	: 2022017451-ANL21-6432
Opdrachtgever	: Eurofins Analytico B.V.

Bijlage Omschrijvingen PFAS

PFAS component	Volledige naam PFAS component
10:2 FTS	10:2 FTS (10:2 fluortelomeer sulfonzuur)
4:2 FTS	4:2 FTS (4:2 fluortelomeer sulfonzuur)
6:2 FTS	6:2 FTS (6:2 fluortelomeer sulfonzuur)
8:2 DiPAP	8:2 DiPAP (8:2 fluortelomeer fosfaat diester)
8:2 FTS	8:2 FTS (8:2 fluortelomeer sulfonzuur)
EtFOSAA	EtFOSAA (n-ethylperfluorooctaansulfonamide acetaat)
MeFOSA	MeFOSA (n-methylperfluorooctaansulfonamide)
MeFOSAA	MeFOSAA (n-methylperfluorooctaansulfonamide acetaat)
PFBA	PFBA (perfluorbutaanzuur)
PFBS	PFBS (perfluorbutaansulfonzuur)
PFDA	PFDA (perfluordecaanzuur)
PFDoDA	PFDoDA (perfluordodecaanzuur)
PFDS	PFDS (perfluordecaansulfonzuur)
PFHpA	PFHpA (perfluor-n-heptaanzuur)
PFHpS	PFHpS (perfluorheptaansulfonzuur)
PFHxA	PFHxA (perfluorhexaanzuur)
PFHxDA	PFHxDA (perfluorhexadecaanzuur)
PFHxS	PFHxS (perfluorhexaansulfonzuur)
PFNA	PFNA (perfluornonaanzuur)
PFOA lineair	PFOA lineair (perfluorooctaanzuur)
PFOA vertakt	PFOA vertakt (perfluorooctaanzuur)
PFODA	PFODA (perfluorooctadecaanzuur)
PFOS lineair	PFOS lineair (perfluorooctaansulfonzuur)
PFOS vertakt	PFOS vertakt (perfluorooctaansulfonzuur)
PFOSA	PFOSA (perfluorooctaansulfonamide)
PFPeA	PFPeA (perfluorpentaanzuur)
PFPeS	PFPeS (perfluor-n-pentaansulfonzuur)
PFTeDA	PFTeDA (perfluor-n-tetradecaanzuur)
PFTTrDA	PFTTrDA (perfluortridecaanzuur)
PFUnDA	PFUnDA (perfluorundecaanzuur)

BIJLAGE 5

Toepassingsnormen PFAS

BIJLAGE 5.1: Toepassingsnormen voor het toepassen van grond en baggerspecie op de landbodem boven grondwaterniveau (in µg/kg d.s.)

Funcatieklasse in de zin van het Besluit bodemkwaliteit	PFOS	PFOA	Overige PFAS	GenX*
Landbouw/natuur	1,4	1,9	1,4	1,4
Wonen en industrie	3,0	7,0	3,0	3,0
Landbouw en natuur als PFAS < lokale achtergrondwaarde				
Reiniging of stort	>3,0	>7,0	>3,0	>3,0

Bron: Tabel uit Aangepast tijdelijk handelingskader voor PFAS (versie 2 juli 2020)

*GenX valt onder de overige PFAS

Voor gebieden met een hogere grondwaterstand geldt in plaats van 'boven grondwaterniveau' tot ten hoogste 1 meter onder het maaiveld.

BIJLAGE 5.2: Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging (INEV) PFOS, PFOA en GenX in grond en grondwater

Risicogrenzen grond en grondwater	PFOS	PFOA	GenX*
Grond (µg/kg d.s.)	110	1.100	97
Grondwater µg/l (inclusief drinkwater)	0,20	0,39	0,66
Grondwater µg/l (exclusief drinkwater)	56	170	140

(bron: RIVM Toelichting op Indicatieve Niveaus voor Ernstige Verontreiniging)

BIJLAGE 6

Toetsingstabellen Tijdelijk Handelingskader PFAS slib

Handelingskader PFAS 13-12-2021 Toepassing grond/bagger op landbodem

Uw projectnummer	ANL21-6432
Uw projectnaam	Waterdunen, Breskens / 21.1377
Uw ordernummer	ANL21-6432-slib
Datum monstername	02-02-2022
Monsternemer	
Certificaatnummer	2022017495
Startdatum	03-02-2022
Rapportagedatum	14-02-2022

Analyse	Eenheid	1	GSSD	Oordeel	2	GSSD	Oordeel	3	GSSD	Oordeel	4	GSSD	Oordeel	5	GSSD	Oordeel	
Cryogeen malen		Uitgevoerd				Uitgevoerd				Uitgevoerd				Uitgevoerd			
Bodemkundige analyses																	
Droge stof	% (m/m)	42.5			34.3			47.6			58.4			37.6			
Gloeiverlies	% (m/m) ds	9.1			12.0			9.0			4.9			10.8			
Gloeirest	% (m/m) ds	90.9			88.0			91.0			95.1			89.2			
PerFluorKoolwaterstoffen(PFC)																	
perfluorbutaanzuur (PFBA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorpentaanzuur (PFPeA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorhexaanzuur (PFHxA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorheptaanzuur (PFHpA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluoroctaanzuur (PFOA) lineair	µg/kg ds	0.1	0.1	-	0.2	0.2	-	0.3	0.3	-	0.2	0.2	-	0.7	0.7	-	
perfluoroctaanzuur (PFOA) vertakt	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluoromonaanzuur (PFNA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.2	0.2	-	
perfluordecaanzuur (PFDA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.4	0.4	-	
perfluorundecaanzuur (PFUnDA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.3	0.3	-	
perfluordodecaanzuur (PFDoA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluortridcaanzuur (PFTriDA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluortetradecaanzuur (PFTeDA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorhexadecaanzuur (PFHxDA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorotadecaanzuur (PFOA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorbutaansulfonzuur (PFBS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorpentaansulfonzuur (PFPeS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorhexaansulfonzuur (PFHxS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluorheptaansulfonzuur (PFHpS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) lineair	µg/kg ds	0.6	0.6	-	1.3	1.3	-	0.8	0.8	-	0.4	0.4	-	1.8	1.8	*	
perfluoroctaansulfonzuur (PFOS) vertakt	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
perfluordecaansulfonzuur (PFDS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
4 2 fluortelomeer sulfonzuur (4 2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
6 2 fluortelomeer sulfonzuur (6 2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.2	0.2	-	
8 2 fluortelomeer sulfonzuur (8 2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
10 2 fluortelomeer sulfonzuur (10 2 FTS)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
N-methylperfluoroctaansulfonamideacetaat(M	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
N-ethylperfluoroctaansulfonamideacetaat (EtF	µg/kg ds	0.2	0.2	-	0.2	0.2	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.4	0.4	-	
perfluoroctaansulfonamide (PFOSA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	0.3	0.3	-	
N-methylperfluoroctaansulfonamide (MeFOSA)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
8 2 fluortelomeerfosfaatdiester (8 2 diPAP)	µg/kg ds	<0.1	0.07	-	<0.2	0.14	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	<0.1	0.07	-	
som PFOA (*0,7)	µg/kg ds	0.2	0.2	-	0.4	0.4	-	0.3	0.3	-	0.3	0.3	-	0.8	0.8	-	
som PFOS (*0,7)	µg/kg ds	0.6	0.6	-	1.4	1.4	-	0.8	0.8	-	0.5	0.5	-	1.9	1.9	*	

Legenda

R: aangekomen waarde

GSSD: gestandaardiseerd gehalte

Nr.	Euroflus-nr	Monster
1	12550100	A1 (88-95) A2 (70-74) A3 (120-130) A4 (105-140)
2	12550101	B5 (90-105) B6 (195-222) B7 (112-117) B8 (160-173)B9 (130-147) B10 (77-93)
3	12550102	C11 (196-198) C12 (75-85) C13 (175-198) C14 (85-67) C15 (70-77)
4	12550103	D 6 (180-195) D17 (60-63) D18 (80-85) D19 (40-41)D20 (75-81)
5	12550104	Z1 (225-240) Z2 (273- 00) Z3 (318-368)

Normwaarde	Indicator
<= rapportagegrens dan wel achtergrondwaarde	-
> achtergrondwaarde	*
> wonen	**
> industrie	***

Voor toepassingen in grondwaterbeschermingsgebieden is de toepassingsgel gel 3 aan de bepalingsgrens (0 1 µg/kg)

Deze toetsing is NIET met BoToVa uitgevoerd en is indicatief

Euroflus Analytico B.V. is niet verantwoordelijk voor de uitkomst van deze toetsing.

Mocht u een probleem in deze toetsing signaleren dan verzoeken

wij u vriendelijk dit door te geven aan ps.helptdesk@euroflus.com

Provinciale Staten van de Provincie Zeeland
Postbus 6001
4330LA MIDDELBURG

Onderwerp
PFAS

Zaaknummer
101213

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 31 maart 2022

Geachte voorzitter,

Dinsdag 29 maart jongstleden heeft gedeputeerde Van der Velde namens ons college een bestuurlijk gesprek gevoerd met de minister en staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat over de PFAS-problematiek Westerschelde en Kanaal Gent-Terneuzen.

In het overleg is gesproken over de ernst van de problematiek, die ook door minister en staatssecretaris wordt onderschreven. Daarna is gesproken over de aanpak op lange termijn via Europese regelgeving ten aanzien van PFAS, de samenwerking met Vlaanderen en in de Internationale Schelde Commissie om de verontreinigingen in het Scheldegebied te verminderen en de korte termijn onderzoeken en acties die (moeten gaan) lopen.

Door het aanstellen van twee coördinatoren wordt de inzet verder versterkt. Namens het kabinet is door de minister aangegeven dat de coördinatoren door ruiten en roeien moeten gaan om de problematiek aan te pakken. Op vrijdag 25 maart had hij in het overleg met de Vlaamse minister Demir al besproken dat de coördinatoren nauw samen zullen gaan werken met de Vlaamse opdrachthouder Karl Vrancken. De taak van de twee coördinatoren gezamenlijk is vergelijkbaar met de taak die Karl Vrancken als opdrachthouder PFAS in Vlaanderen heeft.

In het overleg is afgesproken dat vanuit het Rijk Liz van Duin (directeur Waterkwaliteit, Ondergrond en Marien) als coördinator aan de slag gaat en Maarten de Hoog (voormalig directielid DCMR Milieudienst Rijnmond) doet dit in onze opdracht. Zij waren ook bij het bestuurlijk overleg aanwezig en zijn woensdag 30 maart gestart met de werkzaamheden. Zij hebben afgesproken gezamenlijk op korte termijn een plan van aanpak op te stellen en ons voornemen is dat de coördinatoren dat ook aan u zullen toelichten. De versterking van de samenwerking is een opschaling in een dossier waar dat hard nodig is. Wij zijn dan ook tevreden met de stap die in het bestuurlijk overleg is gezet.

In het bestuurlijk overleg zijn de kosten van de door de provincie aangestelde coördinator aan de orde geweest. De minister heeft aangegeven dat - met de opschaling die plaats vindt - vanuit rijkszijde in totaal (coördinator met bijbehorende inzet vanuit het Rijk) een grotere inzet zal worden gepleegd, dan de inzet die vanuit de provincie wordt verwacht. Afgesproken is dat voor het zomerreces een volgend bestuurlijk overleg met minister en staatssecretaris in Zeeland wordt gepland, waarbij gezamenlijk wordt gekeken of dit in de praktijk ook op die manier uitwerkt. Zo niet dan zullen wij de kosten voor de provinciale inzet vanuit ons college opnieuw op tafel leggen.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

L.M.L.M. Prevaes, wnd. secretaris

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Inez Flameling (PvdA) n.a.v. brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628 agendapunt 9.1	
1. Worden de kosten van de coördinatoren en alle andere kosten die worden gemaakt in het PFAS dossier goed bijgehouden?	Ja.
2. Is GS van plan om deze kosten in rekening te brengen bij 3M en/of de partijen die in de controle en vergunningverlening fouten hebben gemaakt, waardoor we nu met deze vervuiling opgescheept zitten?	Wij hebben de coördinatoren gevraagd in beeld te brengen welke schade in Zeeland speelt (samen met betrokken partijen) en dergelijke schade in gesprekken met de Vlaamse overheid mee te nemen. Wij hebben daarnaast in september onze eigen juridische positie in beeld laten brengen. In het Belgische Burgerlijk Wetboek en Decreet algemene bepalingen milieubeleid zijn specifieke schadeprocedures en de vereisten daarvoor vastgelegd.

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	
Vragen Ger van Unen (SP) n.a.v. brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628 agendapunt 9.1	
De SP heeft kennis genomen van de brief en maakt zich ernstige zorgen. Er vind pas weer bestuurlijk overleg plaats voor het zomerreces. Feit is dat de binnendijk in de Hedwige op 17 mei a.s. wordt goedgekeurd en dat de aannemer vervolgens direct met het afgraven van de zeedijk wil beginnen. Omdat juist dit oostelijk deel van de Westerschelde zo ernstig vervuild is met PFAS dreigt er een onomkeerbare milieuramp. Mijn vragen hierover zijn:	
1. Hebben de coördinatoren enige rol in het voorkomen van deze milieuramp?	Het verzoek van de Provincie Zeeland ligt voor bij de minister voor stikstof en natuur. De coördinatoren hebben geen bevoegdheid om besluitvorming van verantwoordelijke bewindspersonen te wijzigen. De coördinatoren hebben wel de rol om met diverse partijen uit Nederland en Vlaanderen te zorgen dat PFAS-lozingen zo snel mogelijk worden verminderen en op termijn stoppen.
2. Wat doet het college op dit moment om deze ramp te voorkomen?	In de brief aan de Staten van 2 februari jl. is aangegeven wat we doen. We gaan door met een actieve (kritische) begeleiding van het Hedwige-Prosperproject en houden de ontwikkelingen rond PFAS goed in de gaten, zowel in het project als in de omgeving van het project. We doen extra onderzoek (Deltares) en monitoring (boringen en monsters). Er zijn o.a. extra slibmonsters in de Westerschelde genomen nabij het projectgebied om te checken of nieuw sediment dat zich naar verwachting in het Hedwigegebied gaat vormen, in lijn is met de metingen op zwevend stof. We blijven samen met de bevoegde gezagen goed in de gaten houden dat de werkzaamheden aan de dijken binnen wet- en regelgeving worden uitgevoerd. We zorgen in overleg met de Vlaamse Waterweg dat ouder vervuild slib uit de Scheldeschorren niet in het Hedwigegebied kan sedimenteren. Naar aanleiding van het debat in uw Staten op 11 februari 2022, hebben we een brief gestuurd aan de verantwoordelijke minister van het ministerie van LNV: de minister voor Natuur en Stikstof. In deze brief zijn (nogmaals) de zorgen en onrust in de Zeeuwse samenleving overgebracht, alsook het

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Ger van Unen (SP) n.a.v. brief GS van 31 maart 2022 over PFAS bestuurlijk overleg 29 maart - 136628 agendapunt 9.1	
	verzoek om, voordat eb en vloed terugkomt in het gebied, te garanderen dat de kwaliteit van de landbodem niet verslechtert met PFAS, ook als die landbodem inmiddels onder water is gezet en als waterbodem geldt. Het antwoord op deze brief wordt binnenkort verwacht. Van groot belang blijft het om toe te werken naar een schonere Westerschelde. Door de coördinatoren wordt nu een werkplan opgesteld, waarvan acties om de PFAS-gehalten in de Westerschelde verder omlaag te brengen, deel uitmaakt.
3. Is het voeren van een kort geding wellicht een manier om het inlaten van het vervuilde water tegen te houden totdat er meer duidelijkheid is? Voor het bevolkingsonderzoek moeten we ook de resultaten van de lopende onderzoeken afwachten. De SP ziet de antwoorden gaarne tegemoet.	Uitkomsten van onderzoeken (zwemwater, voedselveiligheid, jong slib) zijn beschikbaar voordat eb en vloed in de Hedwigepolder komt of zijn al beschikbaar (watermetingen en metingen zwevend stof). Het voeren van juridische procedures zal geen resultaat hebben, aangezien duidelijk onderbouwd is door het Rijk dat de uitvoering conform wet- en regelgeving plaats vindt.

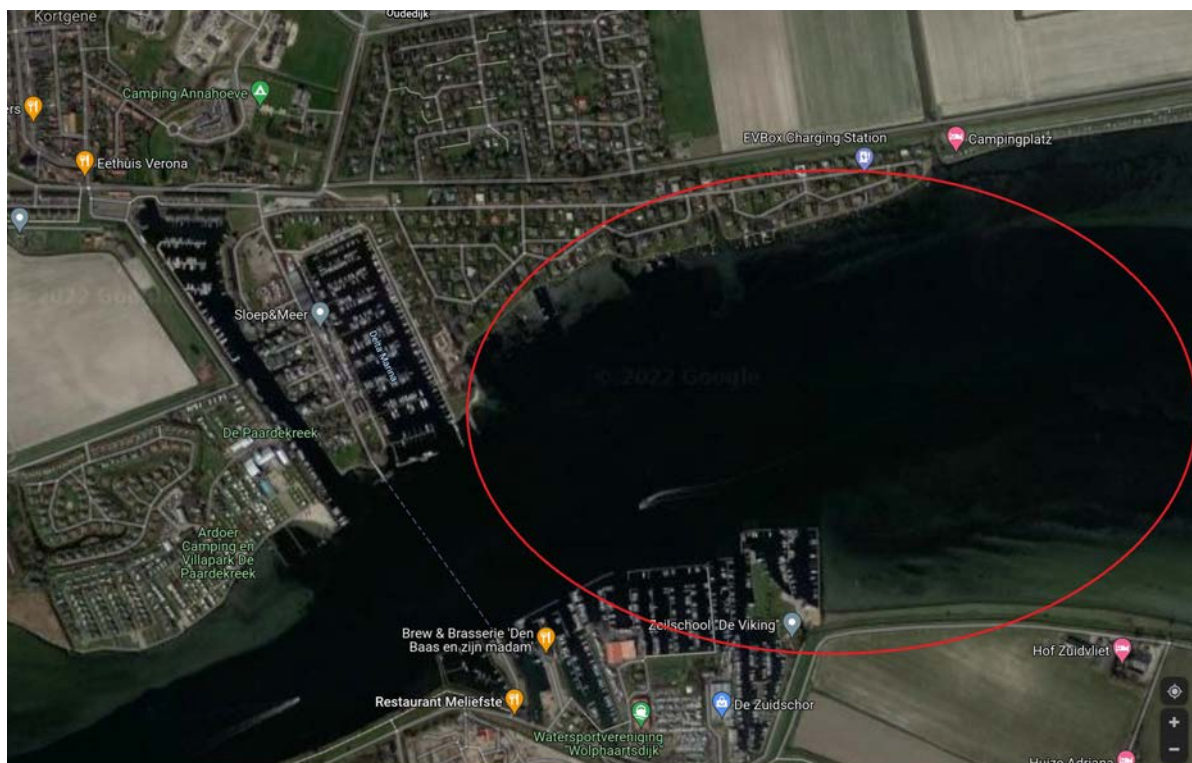
Van:
Aan:
Onderwerp: RE: Zeewier Veerse Meer bij Kortgene
Datum: zondag 13 februari 2022 13:29:52
Bijlagen: [image004.png](#)
[image001.png](#)
[image002.png](#)
[Wier_bedrijft_zomerrecreatie_in_het_Veerse_Meer.pdf](#)

Goedemorgen,

Graag wil ik u nogmaals attenderen op de onderhavige problematiek zoals omschreven in bijgaand krantenartikel. In het artikel wordt ook melding gemaakt van "zelf maaien" en dat hier toestemming voor gevraagd moet worden aan RWS. Kennelijk is het dus RWS die verantwoordelijk is en dan ook de partij die het probleem moet oplossen.

Indien RWS de hoofdgeul schoonhoudt en bevaarbaar houdt is het ool logisch dat zij de aftakkingen dient te onderhouden zoals het gaan van en naar de havens, steigers en dergelijke. Rijkswaterstaat onderhoud ook de snelwegen inclusief de afritten en dergelijke. Dit lijkt mij ook van toepassing op waterwegen en dergelijke.

Hiermee willen wij dan ook RWS sommen om tenminste onderstaand gebied op korte termijn te ontdoen van het woekerende wier:

Met vriendelijke groet,

Zelf maaien

Het goede nieuws is echter dat er volgens 'onder voorwaarden in sommige situaties' door gebruikers die hinder ondervinden van wieren, zelf gemaaid mag worden. „Mits zij daarover in contact treden met RWS en zich houden aan de instructies die dan worden gegeven. Zij moeten met ons in overleg treden om te kijken óf en hoe ze dat dan kunnen doen."

Van:
Verzonden: vrijdag 16 juli 2021 09:54
Aan:
Onderwerp: Zeewier Veerse Meer bij Kortgene

Onderstaand ter informatie:

Van:
Verzonden: donderdag 15 juli 2021 21:01
Aan:
CC:
Onderwerp: Re: Zeewier Veerse Meer bij Kortgene

Geachte

Dit is niet acceptabel. Als u dit niet doet dan zal de Provincie en/of de Gemeente hier een oplossing voor dienen te bedenken.

Het Veerse Meer is een recreatie meer. Door het zeewier is er zelfs niet meer in te zwemmen. Met je boot loop je vast in het wier etc. Het gaat verschrikkelijk rotten en stinken naar rotte eieren als het los komt.

Alle overheidsdiensten zijn er een meester in om naar elkaar te wijzen om vervolgens niets te doen.

De overheid dient te begrijpen dat ze er voor de burger zijn en niet de burger voor de overheid.

Bedenk samen met de betrokken overheidsinstanties een goed plan en los het op zou ik zegen en neem verantwoordelijkheid.

Met vriendelijke groet,

Op 15 jul. 2021 om 20:23 heeft District Zee en Delta Noord <districtzeeendeltanoord@rws.nl> het volgende geschreven:

Geachte

Graag reageer ik via deze weg op uw onderstaande vraag die via-via vanuit de provincie bij Rijkswaterstaat terecht is gekomen. Rijkswaterstaat is de waterbeheerder van het Veerse Meer.

Hoewel de de overlast van aangespoeld wier te begrijpen valt, ruimt Rijkswaterstaat in beginsel geen (aangespoeld) wier op. Dat is een algemeen uitgangspunt dat ook voor andere wateren geldt die bij ons in beheer zijn. Het staat een ieder vrij om aangespoeld wier op te ruimen, mits dat uiteraard veilig en verantwoord gebeurt. Er komen dit jaar wel relatief meer meldingen binnen over aangespoeld meer, waarbij de melders vaak aangeven dat het meer wier dan in eerdere jaren zou zijn. In algemene zin is het goed te melden dat er een verkenning naar de waterkwaliteit van het Veerse Meer gaat starten in dit najaar, daarbij zal ook naar de aanwezigheid van wier en de relatie met andere aspecten die verband houden met de waterkwaliteit.

Hoewel dit voor u mogelijk niet het meest gewenste antwoord is, hoop ik u voor dit moment wel voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Rijkswaterstaat Zee en Delta
Bezoekadres: Evertsenstraat 98 | 4461 XS Goes
Postadres: Postbus 2232 | 3500 GE Utrecht
.....

Van:

Verzonden: dinsdag 13 juli 2021 10:27

Aan:

Onderwerp: Zeewier Veerse Meer bij Kortgene

Geachte Provinciebestuur,

Kunt u aangeven wat de Gemeente / Provincie / Waterbeheerder gaan doen aan het woekerende bruine wier in grote delen van het meer bij Kortgene? Tenslotte is het Veerse Meer een recreatiegebied en is daarmee ook van economisch belang voor haar omgeving. Het lijkt mij noodzakelijk dat het meer op een aantal plaatsen drastisch uitgebaggerd moet worden om deze onwenselijke groei te stoppen.

Het wier verstikt en verdringt echt alles en is uiterst smerig.

Met vriendelijke groet,

Wier bedreigt zomerrecreatie in het Veerse Meer; 'Je komt er als zwemmer of met je boot niet doorheen'

KORTGENE - Recreanten moeten ook komende zomer vrezen voor overlast van wier in het Veerse Meer. Vorig jaar zorgde de begroeiing bij Kortgene al voor overlast en dat zou dit jaar zomaar erger kunnen worden.

Wier is een groot probleem aan het worden in het Veerse Meer. Het dreigt recreanten behoorlijk in de weg te gaan zitten. uit Kortgene slaat daarom alarm: „Hier langs de Botterlaan liggen allemaal steigers die worden gehuurd van Rijkswaterstaat. Vorig jaar hebben we die steigers al een maand of vier niet kunnen gebruiken en ik zie aankomen dat het nu nog langer gaat worden. Er ligt nu al zoveel wier op de bodem en dat groeit straks allemaal omhoog. Dan zijn het hele velden waar je in vastloopt. Daar kom je als zwemmer en met een boot niet doorheen. Het gaat in je schroef zitten of aan je zwaard en dan loop je vast."

Je kan op je vingers natellen dat het straks helemaal dicht zit

Steigerhuurder Kortgene

Ook bij Camping De Zandkreek is het probleem bekend. „Ja, er is vorig jaar inderdaad hinder ondervonden“, zegt van de camping. „Vooral de campinggasten hebben hier last van. Zwemmen, varen, surfen en dergelijke is dan een kleine periode bijna onmogelijk. Ook is er een kleine periode last van stank geweest.“

hoopt dat het dit jaar minder, of in ieder geval niet erger is. „Het is een ingewikkeld vraagstuk waar Rijkswaterstaat (RWS) al jaren mee bezig is. Wij hebben hier regelmatig contact over gehad met RWS. Zij geven echter aan niet verantwoordelijk te zijn voor het randgebied. Wel voor de vaargeul en deze houden zij zo goed als schoon.“

Er liggen al hele velden

, die zelf een steiger huurt van Rijkswaterstaat, vreest voor het komende waterseizoen. „Normaal begint dat wier eind april, begin mei te groeien en verdwijnt het weer rond juli. Maar nu liggen er al hele velden. Je kan op je vingers natellen dat het straks helemaal dicht zit. Juist nu is het moment om er iets aan te doen, maar er is niemand die zijn vinger opsteekt.“

De gemeente Noord-Beveland kent het probleem, maar voelt zich niet geroepen iets te doen. „Het beheer van de waterkwaliteit is de taak van RWS. We weten dat zij bezig zijn met een uitgebreid biologisch onderzoek waarbij algengroei wordt meegenomen.“

Hele velden met wier drijven in de zomer van 2021 in het Veerse Meer. Waterrecreanten houden hun hart vast voor de komende zomer.

En dat klopt. Maar tegelijkertijd geeft RWS ook aan dat het probleem voorlopig nog niet is opgelost. „De eindrapportage van het onderzoek naar de bodem- en waterkwaliteit volgt in 2023. Dan hebben we dus zicht op de knelpunten in het Veerse Meer. Dan weten we aan welke knoppen we moeten gaan draaien om het Veerse Meer weer in balans te krijgen.”

Want die balans is zoek, zo vertelt : „Er spelen meerdere problemen in het Veerse Meer. In 2019 en 2020 is er sprake geweest van Vissterfte en de afgelopen jaren hebben we op verschillende plekken gezien dat er ook sprake is van witte bacteriematten op de bodem en zuurstofloosheid. Dat is aanleiding geweest voor RWS om sinds 2019 de monitoring te intensiveren en daarnaast [aanvullend onderzoek te doen](#).”

Breed onderzoek Rijkswaterstaat

Bij dat onderzoek, waarbij onder meer temperatuur, zuurstof- en zoutgehalte op 17 locaties worden gemeten, worden ook de wieren meegenomen. „Maar verder zijn er ook visuele inspecties onder water. Het is dus een breed onderzoek.”

Al met al betekent het dat er de komende jaren nog geen oplossing is voor het wier-probleem bij de steigers en bij De Zandkreek. Want RWS houdt inderdaad alleen de vaargeul schoon. „Het wier heeft ook een ecologische functie. De wieren vormen een leefplaats voor het onderwaterleven. Dat maakt dat je niet zomaar tot het verwijderen van wieren kunt en moet over gaan.”

Zelf maaien

Het goede nieuws is echter dat er volgens ‘onder voorwaarden in sommige situaties’ door gebruikers die hinder ondervinden van wieren, zelf gemaaid mag worden. „Mits zij daarover in contact treden met RWS en zich houden aan de instructies die dan worden gegeven. Zij moeten met ons in overleg treden om te kijken óf en hoe ze dat dan kunnen doen.”

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	
Vragen Wouter Versluijs (D66) n.a.v. e-mail burger van 13 februari 2022 over Zeewier Veerse Meer Kortgene agendapunt 10	
In de beantwoording van RWS op de mail van de burger lezen we dat er een verkenning is opgestart vanaf najaar 2021.	
1. Kan GS aangeven wat er gemonitord wordt in deze verkenning, welke stoffen/wieren worden gemeten, op welke locaties en met welke frequenties? Graag krijgen we meer inzicht in de opzet en uitvoering van het onderzoek door Rijkswaterstaat.	Rijkswaterstaat heeft de bestaande monitoring geïntensiveerd en nieuwe onderzoeken naar de waterkwaliteit opgestart. De monitoring is uitgebreid naar een maandelijkse zuurstofmeting van West naar Oost. Sinds februari 2020 worden op 17 locaties zuurstof-, chloride- en temperatuurmetingen uitgevoerd. En er wordt onderzoek gedaan naar de rol van inkomende waterstromen op wierenbedekking en –soorten. De eind rapportage, die in het najaar van 2023 gereed zou moeten zijn, geeft een weergave van de geconstateerde knelpunten, achterliggende oorzaken en mogelijke oplossingsrichtingen voor deze knelpunten. Het onderzoek en tussen resultaten wordt gedeeld via de projectpagina op rws.nl
2. Kan GS toelichten wat het verschil is tussen de huidige metingen/verkenning en de vroegere metingen/onderzoek in 2019 (zuurstof) en in het jaar 2020 (metingen op	Zie vraag 1

Vragen Commissie Ruimte 22 april 2022	Antwoorden
Vragen Wouter Versluijs (D66) n.a.v. e-mail burger van 13 februari 2022 over Zeewier Veerse Meer Kortgene agendapunt 10	
zeventien locaties zuurstof-, chloride- en temperatuurmetingen)?	
3. Kan GS nu - op driekwart van het onderzoekstraject - een tussenrapportage toezenden, met daarin specifiek aandacht voor eventuele trends in de meetresultaten?	Rijkswaterstaat verwacht dit najaar een tussenrapportage. Deze wordt gedeeld met stakeholders, en gepubliceerd op de projectpagina op rws.nl.

Besluitenlijst (concept) Commissie Ruimte

Datum	18 maart 2022
Tijd	9:00 - 13:10 uur
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	J.L. Kool-Blokland
Link naar videotuln:	Commissie Ruimte (royalcast.com)
Aanwezig zijn de leden:	V.L. Bosch, R.L. Brunke, J.J. van Burg, P. van Dijk, I.A. Flameling, H. Ghijsen, N. Heerkens, E.E.P.M. Heerschop (tot 9.30 uur), C. Jacobusse, K.M. Körver, G.L.C. Lernout, M.A. Lippens-de Reu, G.C.J. Minderhoud, J. van de Velde, W. Versluijs, A.L. van 't Westeinde (GL) en M.A. van 't Westeinde (CDA)
Verder zijn aanwezig:	J. de Bat (vanaf 11.00 uur), A.J. van der Maas, A. Pijpelink en B.L.L. van der Velde (GS), J.F.C. de Brouwer (agendapunt 6, programmamanager waterschap Scheldestromen), D.G.A.J. Bracke (commissiegriffier)
Afwezig zijn de leden:	M. Bos, A.J. Geluk, H.J. van Geesbergen, R.W. Koevoets en W. Willemse

1 Opening en mededelingen van de voorzitter

Berichten van verhindering zijn ontvangen van de leden Bos, Van Geesbergen, Geluk, Koevoets en Willemse.

2 Vaststellen agenda

Afdoeningsvoorstel: vaststellen.

De voorzitter stelt twee agendawijzigingen voor t.w.:

- agendapunt 8, e-mail burger van 21 december 2021 over Visie op Natuurakker recept, afdoeningsvoorstel wijzigen in ter kennisneming
- agendapunt 3.4, de aangekondigde vragen over twee onderwerpen uit portefeuille De Bat later in de vergadering behandelen.

Conclusie: de agenda wordt aldus gewijzigd vastgesteld.

3 Informatie-uitwisseling, d.w.z.:

3.1 Mededelingen Petit Comité samenwerking milieutaakveld

Afdoeningsvoorstel: informeren

De leden van de commissie Ruimte worden tijdens de reguliere commissievergadering vanuit het Petit Comité geïnformeerd over voortgang en aandachtspunten van dit traject.

De heer Van de Velde (SGP) koppelt de resultaten en afspraken terug uit het overleg van het Petit Comité van 14 maart jl. met gemeenteraadsleden en (griffie-)ambtenaren. De digitale bijeenkomst van 26 januari 2022 is daarin geëvalueerd en er zijn afspraken gemaakt over de vervolgwerkwijze

Voor de zomer 2022 zal een nieuwe bijeenkomst worden gehouden met de nieuwe gemeenteraadsleden om te zorgen voor een warme dossieroverdracht, ook t.b.v. urgentiebesef en gedeeld kennisniveau. Voor de zomer zal ook toegewerkt worden

naar een voorstel (met evt. tijdspad) voor het instellen van ofwel een klankbordgroep of adviescommissie op basis van de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen.

3.2 Mededelingen van gedeputeerden

Er zijn geen mededelingen van de gedeputeerden.

3.3 Vragen van commissieleden over het nieuws van de dag

Er zijn geen vragen over nieuws van de dag.

3.4 Andere vragen van commissieleden over onderwerpen die niet op de agenda staan

De heer Lernout (50PLUS) heeft aanvullende vragen n.a.v. de behandeling van de voortgangsrapportage grote projecten, Traverse Kapellebrug in de commissie Economie van 11 maart. De voorzitter staat ditmaal bij wijze van uitzondering de aanvullende vragen over dit onderwerp in de commissie Ruimte toe.

De heer Heerschop (PvdA) heeft vragen n.a.v. uitspraken van de minister van Volkshuisvesting m.b.t. vaart te willen zetten achter de woningbouw in Nederland. Mevrouw Körver (PvdD) heeft vragen n.a.v. een artikel in het agrarisch blad 'Nieuwe Oogst' van 23 februari 2022 waarin is te lezen dat de minister van Landbouw aan GS heeft gevraagd een geitenstop te overwegen. Wat doet GS met het verzoek van de minister om een provinciebrede geitenstop in te stellen?

Mevrouw Lippens-de Reu (PvdA) stelt vragen over de afhankelijkheid van baktarwe. Mevrouw Lippens-de Reu (PvdA) zegt dat het recent verschenen IPCC-rapport, door Deltares vertaald in een overzichtelijk schema, een flinke waarschuwing is voor Zeeland. Zij vraagt of GS bereid is dit onderwerp frequent op de politieke agenda van Zeeland te plaatsen.

4 Gelegenheid om in te spreken

Er zijn geen insprekers.

5 Brief GS van 15 februari 2022 over voortgangsrapportages grote projecten en risicoparagraaf over november, december en januari 2021-2022 – 120981

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren)

Hierbij is betrokken: brief onder agendapunt 5.1

Toezegging gedeputeerde Pijpelink:

GS zullen PS zo snel mogelijk informeren over de analyse van de meetresultaten PFAS-concentraties in Waterdunen en daarbij ook duiden aan welke norm de resultaten zijn getoetst.

5.1 Brief GS van 2 februari in 2022 over Hedwigeproject (Natuurpakket Westerschelde, NPW) - 115904

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren). De brief is betrokken bij behandeling agendapunt 5.

Conclusie: de brieven zijn voldoende behandeld.

6 Brief GS van 1 februari 2022 over voortgangsrapportage regionaal waterbeheer Zeeland 2020 - 115809

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informereren/controleren)

Toezeggingen gedeputeerde Pijpelink:

- GS zullen PS nader informeren over de voortgang van het proces en oplossingsrichtingen m.b.t. de knelpunten in het regionaal waterbeheer en het tijdig halen van de vastgestelde doelen.
- Ik zal de vraag over (mogelijke alternatieven voor) het behalen van de doelstelling fosfaatterugwinning schriftelijk via het waterschap beantwoorden.

Noot commissiegriffier, antwoord waterschap:

Het terugwinnen van grondstoffen uit zuiveringsslib hebben wij als Waterschap Scheldestromen centraal bij de Slibverwerking Noord Brabant (SNB) belegd, omdat wij zelf te klein zijn om grote investeringen op het gebied van circulaire terugwinning te kunnen doen. De vijf aandeelhoudende waterschappen hebben fosfaatterugwinning bij de SNB ondergebracht.

Tot 2020 is ingezet op een samenwerking met het Waalse bedrijf EcoPhos dat begin 2020 failliet ging.

Vanaf 2018 is vanwege de moeizame vorderingen door SNB samen met HuisVuilCentrale (HVC is een afvalverwerkingsbedrijf. Het bedrijf is alleen in Nederland actief en is tevens de grootste niet-commerciële afvalinzamelaar van het land) ingezet op andere oplossingsrichtingen. Samen met HVC en diverse technologiepartners is nader onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van fosfaatterugwinning uit vliegas in Nederland. Dit onderzoek is inmiddels afgerond en toont aan dat in potentie terugwinning van fosfaat op grote schaal mogelijk is. Momenteel bekijken SNB en HVC gezamenlijk welke vervolgstappen gezet kunnen worden. Gedacht wordt aan een pilotproef om zo definitieve uitgangspunten te kunnen bepalen voor de realisatie van een fosfaatfabriek in Nederland (voorkeurslocatie is momenteel Moerdijk). Op basis daarvan kan dan nadere besluitvorming plaatsvinden.

Aandachtpunten zijn nog:

- o *Techniek heeft zich nog niet op grote schaal bewezen.*
- o *De afzet van het product en de asrest wordt nog onderzocht.*
- o *De bouw van een fabriek is momenteel ongunstig.*

Toezegging gedeputeerde Pijpelink:

- Ik zal aan de portefeuillehouder GS, de vraag voorleggen of er een provinciale rol kan zijn, m.b.t. de kosten voor wegenbeheer en het signaal vanuit het waterschap dat sprake is van onvoldoende financiële dekking vanuit de gemeenten.

N.a.v. een suggestie vanuit commissie om op enig moment een werkconferentie te organiseren over het regionaal waterbeheer in Zeeland, merkt de gedeputeerde op dat zij de suggestie eerst wil meenemen naar het DB van het Waterschap.

Beoogde doelgroep voor zo'n werkconferentie zijn de leden van het algemeen bestuur van het waterschap en de leden PS.

De voorzitter geeft aan dat de suggestie via de Statengriffie aan de Agendacommissie moet worden voorgelegd, in dit geval pas na de melding in het DB door de gedeputeerde.

Conclusie: voldoende behandeld.

Toezegging gedeputeerde Pijpelink:

Ik zal de zorgen van de commissie over de verlenging van de huidige beheerplannen delen in de stuurgroep en de commissie (zo nodig tussentijds) informeren over de voortgang op dit onderwerp.

Conclusie: voldoende behandeld.

8 E-mail burger van 21 december 2021 over Visie op Natuurakker recept - 110460

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informeren)

Afdoeningsvoorstel gewijzigd: ter kennisneming.

Conclusie: afdoeningsvoorstel gewijzigd overgenomen.

9 Brief Stichting Euregiotuinen voor ons van 19 januari 2022 Plantschema Euregiotuinen en huidige waarde - 114493

Afdoeningsvoorstel: behandelen (informeren)

Toezeggingen gedeputeerde Van der Velde:

- GS zullen, mede in het kader van interbestuurlijk toezicht, nagaan of bij de overname van de voormalige Euregiotuinen een marktconforme prijs is gehanteerd of dat sprake is van staatssteun.
- GS zullen gelet op de behoefte van PS, v.w.b. de portefeuilles Ruimte en Natuur en vanuit de bestuurlijke rollen en bevoegdheden, met de gemeente Sluis in gesprek gaan over mogelijke invulling van het bestemmingsplan Euregiotuinen.

Toezegging gedeputeerde Pijpelink:

Ik zal de situatie m.b.t. de houtopstanden in het gebied nader checken en u daarover informeren.

Conclusie: voldoende behandeld.

10 Brief GS van 23 november 2021 Evaluatie convenant reductie ammoniak transporten Westerschelde – 109760

Conclusie: voldoende behandeld.

11 Besluitenlijst (concept) van commissie Ruimte van 26 november 2021

Afdoeningsvoorstel: vaststellen.

Er zijn geen op- of aanmerkingen ontvangen.

Conclusie: de besluitenlijst is ongewijzigd vastgesteld.

12 Toezeggingenlijst

Afdoeningsvoorstel: informeren en instemmen met advies de volgende toezeggingen en/of moties als afgehandeld te beschouwen en af te voeren

Hierbij zijn betrokken: agendapunt 12.1 en 12.2.

Voorstel afvoeren:

Commissietoezeggingen nrs. 1 (SO), 30, 32, 43, 54, 68, 70, 72, 75, 78, 79, 80, 81 en 88;

PS-toezeggingen nrs. 160, 166, 168, 17, 43, 86, 89, 104, 121 en 131;

Moties nrs. 64, 65, 73 (oud), 19, 23, 27 en 30.

De overige nummers blijven staan.

Conclusie: de commissie stemt in met het afdoeningsvoorstel.

- 12.1** **Brief GS van 11 februari 2022 Recreatief zeegroenten snijden Oosterschelde inzake afdoening toezegging commissie Ruimte nrs. 54, 68 en PS nr. 166 - 118608**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 12.2** **Brief GS van 15 februari 2022 over afdoening en voortgang toezeggingen en moties – 119693**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 13** **Volgende vergadering: 22 april 2022, aanvang 9.00 uur.**
- 14** **Sluiting om 13.10 uur.**
-
- 100** **Ingekomen stukken ter kennisneming**
De commissieleden kunnen in de vergadering aangeven welke van de ter kennisneming geagendeerde stukken zijn een volgende keer willen bespreken, onder opgave van het doel van de teruggevraagde behandeling. De vragen dienen uiterlijk dinsdag ná de commissievergadering om 10.00 uur te worden gemeld bij de commissiegriffier.
Conclusie: de commissie neemt kennis van de ingekomen stukken en stemt in met de gewijzigde afdoeningsvoorstellen.
- 101** **Brief GS van 21 januari 2022 Uitgangspuntennotitie Milieuprogramma 2022-2026 - 114672**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Noot commissiegriffier:
Op 13 mei 2022 is een GS-informatiesessie gepland over de voorbereiding van het Milieuprogramma. Nadere informatie volgt later.
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Lippens-de Reu (PvdA)
- 102** **Brief GS van 25 januari 2022 over rapportage meetpunt Sluiskil - 115040**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. het lid Lippens-de Reu (PvdA)
- 103** **Brief GS van 25 januari 2022 over Natuurvergunning Gebiedsontwikkeling Perkpolder – 115172**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 104** **Brief GS van 8 februari 2022 Grondbeleid Provincie Zeeland 2022 (aangepaste planning) - 118736**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Noot commissiegriffier:
Op 18 februari 2022 is een informatiesessie over grondbeleid gehouden.

- 105 E-mail burger van 11 februari 2022 Notitie Van wie is onze kuststreek - 118703**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
Afdoeningsvoorstel gewijzigd: teruggevraagd voor behandeling in een volgende vergadering o.v.v. de leden Lippens-de Reu (PvdA) en Adrie van 't Westeinde (GL) met verzoek te betrekken bij de evaluatie van de Zeeuwse Kustvisie.
- 106 Brief GS van 22 februari 2022 over reflectie handelen DCMR bij incidentenonderzoek Dow mei 2021 - 122069**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming
- 107 Brief GS van 15 februari 2022 over inpassingsplan Vliegveld Midden-Zeeland - 119694**
Afdoeningsvoorstel: ter kennisneming

Toezeggingenlijst Commissie Ruimte 22 april 2022

1-1-2005

Commissie Ruimte								
nr	COM	Bestuurder	datum vergadering	onderwerp	actie door	voortgang	afgehandeld	PoHo
93	Ruimte	Pijpelink	11-1-2019	N.a.v. brief GS over Volkerak-Zoommeer en Roode Vaart: GS komen naar PS terug met een voorstel, op het moment dat Provincie Noord-Brabant aangeeft dat D5-maatregel, d.w.z. doortrekken Roode Vaart naar Volkerak-Zoommeer, doorgaat.		Pro memorie		
62	Ruimte	Van der Velde	18-6-2021	N.a.v. agendapunt 9, brief GS over afdoening commissietoezeggingen 48, 50 en 51 m.b.t. luchtmetingen: Ik pak de suggestie om meer in te zetten op gebruik van het burgernetwerk 'Samen meten' op, om te bezien hoe de provincie dat kan combineren met de huidige provinciale aanpak en instrumenten in het kader van de ambities van het Schone Lucht Akkoord. GS komen met een reflectie met een volledig pakketaanpak, hoe dat kan worden opgepakt.		Brief GS van 29 maart 2022 met voortgangsrapportage SLA (met afdoeningsinformatie toezegging nr. 62). Agendering cie Ruimte 22 april 2022.		
76	Ruimte	Van der Velde	24-9-2021	N.a.v. extra commissie Ruimte over PFAS: GS zullen bij de te voeren gesprekken ook de werken bij het Kanaal Gent-Terneuzen meenemen, met inachtneming van rollen en bevoegdheden.		Brief GS van 16 maart 2022 met voortgangsinformatie ontvangen, behandeld cie Ruimte 18-3-2022. Voorstel cie Ruimte 22-4: toezegging afvoeren.		
77	Ruimte	Van der Velde	24-9-2021	N.a.v. extra commissie Ruimte over PFAS: GS zullen over de (huidige) inlaat van water bij projecten Hedwigepolder en Waterdunen gesprekken voeren met de bevoegde gezagen met inachtneming van rollen. GS zoeken de inlaatsituatie bij de projecten uit, en komen er op hele korte termijn op terug met inachtneming van de commissie-aanscherping dat volksgezondheid boven natuurherstel (met vervuilde grond) gaat.		Brief GS van 16 maart 2022 met voortgangsinformatie ontvangen, behandeld cie Ruimte 18-3-2022. Voorstel cie Ruimte 22-4: toezegging afvoeren.		
84	Ruimte	Van der Velde	26-11-2021	N.a.v. brieven GS over PFAS-dossier Westerschelde, agendapunt 5: GS zullen, n.a.v. een eerdere suggestie van de SP, schriftelijk antwoord geven op de vraag of er juridische consequenties zijn om al bestaande bloedmonsters van Zeeuwen rondom de Westerschelde te onderzoeken op de aanwezigheid van PFAS.		Brief GS van 21 december 2021 met 1e reactie ontvangen. Geagendeerd cie Ruimte 28-1. Brief GS van 16 maart 2022 met voortgangsinformatie ontvangen, behandeld cie Ruimte 18-3-2022. Voorstel cie Ruimte 22-4: toezegging afvoeren.		
87	Ruimte	Van der Velde	26-11-2021	N.a.v. brieven GS over PFAS-dossier Westerschelde, agendapunt 5: GS zullen PS, n.a.v. brief GS over zienswijze vaargeulonderhoud Westerschelde, schriftelijk informeren over de rol van de Provincie in relatie tot lengte van de vergunning vaargeulonderhoud (over een periode tot 2028).		Brief GS van 25 januari 2022 met voortgangsinformatie ontvangen en geagendeerd cie Ruimte 28-1-2022. Brief GS van 16 maart 2022 met voortgangsinformatie ontvangen, behandeld cie Ruimte 18-3-2022. Voorstel cie Ruimte 22-4: toezegging afvoeren.		
89	Ruimte	Van der Velde	28-1-2022	N.a.v. agendapunt 6, brieven GS over PFAS: Ik zal in het komend overleg met de wethouders en burgemeesters van de gemeenten gelegen aan de Westerschelde over PFAS, het verzoek van het lid Van Unen (SP) voor een aanvullend bloed/bevolkingsonderzoek door de GGD en hierbij de praktijkervaringen van huisartsen te betrekken, bespreken.		Brief GS van 16 maart 2022 met voortgangsinformatie ontvangen, behandeld cie Ruimte 18-3-2022. Voorstel cie Ruimte 22-4: toezegging afvoeren.		
90	Ruimte	Van der Maas	28-1-2022	N.a.v. agendapunt 8.1, brief GS van 5 oktober 2021 over digitale weerbaarheid BRZO bedrijven: GS zullen PS, n.a.v. de melding dat via het bestuurlijk omgevingsberaad wordt onderzocht op welke wijze en welke instantie het onderwerp cybersecurity betrokken kan worden bij inspecties, over een jaar nader informeren over de vervolgstappen die dan op dit onderwerp zijn gezet.				
91	Ruimte	Van der Maas	28-1-2022	N.a.v. agendapunt 8.1, brief GS van 5 oktober 2021 over digitale weerbaarheid BRZO bedrijven: Ik zal bij de omgevingsdiensten DCMR en RUD Zeeland navragen in hoeverre of bedrijveninspecties nu al onaangekondigd plaatsvinden, of het gewenst en mogelijk is om dat vaker te doen en of dat dan (meer) effectief zou zijn.		Brief GS van 15 maart 2022 met afdoeningsinformatie ontvangen, geagendeerd cie Ruimte 22-4-2022: voorstel toezegging afvoeren.		
92	Ruimte	Pijpelink	28-1-2022	N.a.v. agendapunt 13, e-mail Dierenbescherming van 27 september 2021 met Brief met aanbieden boek Met de schrik vrij: Ik zal u op de hoogte houden van de uitkomsten van het overleg in de Faunabeheereenheid (FBE) Zeeland over een pilot verjaagbeheereenheid, waarvoor de Dierenbescherming op verzoek van de FBE eerst een voorstel zal doen.				
93	Ruimte	Pijpelink	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 5, brief GS met voortgangsrapportages grote projecten over november, december en januari 2021-2022: GS zullen PS zo snel mogelijk informeren over de analyse van de meetresultaten PFAS-concentraties in Waterdunen en daarbij ook duiden aan welke norm de resultaten zijn getoetst.				
94	Ruimte	Pijpelink	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 6, brief GS van 1 februari 2022 over voortgangsrapportage regionaal waterbeheer Zeeland 2020: GS zullen PS nader informeren over de voortgang van het proces en oplossingsrichtingen m.b.t. de knelpunten in het regionaal waterbeheer en het tijdig halen van de vastgestelde doelen.				

95	Ruimte	Pijpelink	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 6, brief GS van 1 februari 2022 over voortgangsrapportage regionaal waterbeheer Zeeland 2020: ik zal aan de portefeuillehouder GS, de vraag voorleggen of er een provinciale rol kan zijn, m.b.t. de kosten voor wegenbeheer en het signaal vanuit het waterschap dat sprake is van onvoldoende financiële dekking vanuit de gemeenten.				
96	Ruimte	Pijpelink	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 7, brief GS van 8 februari 2022 over beheerplan Deltawateren Natura 2000: Ik zal de zorgen van de commissie over de verlenging van de huidige beheerplannen delen in de stuurgroep en de commissie (zo nodig tussentijds) informeren over de voortgang op dit onderwerp.				
97	Ruimte	Van der Velde	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 9, brief Stichting Euregiotuinen voor ons van 19 januari 2022 Plantschema Euregiotuinen en huidige waarde: GS zullen, mede in het kader van interbestuurlijk toezicht, nagaan of bij de overname van de voormalige Euregiotuinen een marktconforme prijs is gehanteerd of dat sprake is van staatssteun.				
98	Ruimte	Van der Velde	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 9, brief Stichting Euregiotuinen voor ons van 19 januari 2022 Plantschema Euregiotuinen en huidige waarde: GS zullen gelet op de behoefte van PS, v.w.b. de portefeuilles Ruimte en Natuur en vanuit de bestuurlijke rollen en bevoegdheden, met de gemeente Sluis in gesprek gaan over mogelijke invulling van het bestemmingsplan Euregiotuinen.				
99	Ruimte	Pijpelink	18-3-2022	N.a.v. agendapunt 9, brief Stichting Euregiotuinen voor ons van 19 januari 2022 Plantschema Euregiotuinen en huidige waarde: Ik zal de situatie m.b.t. de houtopstanden in het gebied nader checken en u daarover informeren.				

PS-Toezeggingen

nr	COM	Bestuurder	datum vergadering	onderwerp	actie door	voortgang	afgehandeld	PoHo
118	Ruimte	Van der Velde	8-10-2021	N.a.v. Statenvoorstel Gebiedsvisie Veerse Meer 2020-2030 GS zullen het adviesrapport scenario's gebiedsontsluiting dat naar de gemeenteraden gaat ook ter kennisname aan PS sturen.		Brief GS van 26 november 2021 met afdoeningsinformatie ontvangen en geagendeerd cie Economie, 21 januari 2022. Toezegging afvoeren: cie Ruimte 22 april 2022.		
120	Ruimte	Van der Velde	8-10-2021	N.a.v. Statenvoorstel Gebiedsvisie Veerse Meer 2020-2030 Naar aanleiding van Amendement 1 (over waterkwaliteit en Habitatrichtlijn) zegt gedeputeerde toe direct na de beschikbaarheid van het rapport van Rijkswaterstaat samen met verantwoordelijke partijen aan de slag te gaan met de uitkomsten van de onderzoeken.				
127	Ruimte	Pijpelink	11-12 november 2021	N.a.v. Statenvoorstel Begroting 2022 en najaarsnota 2021 Ik zeg u toe voorafgaand aan de uitkomst van het onderzoek van Rijkswaterstaat over Perkpolder bij de Staten terug te komen op de aanpak, naar verwachting in de eerste helft van 2022.		Op 15 juni 2022 is een Informatiesessie met RWS gepland over presentatie onderzoeksresultaten.		
136	Ruimte	Van der Velde	17-12-2021	N.a.v. motie niet behorend bij een agendapunt over beroep indienen storting baggerspecie: Ik zeg u toe met Vlaanderen in gesprek te blijven over het PFAS-dossier.				
137	Ruimte	Van der Velde	17-12-2021	N.a.v. motie niet behorend bij een agendapunt over beroep indienen storting baggerspecie:GS zullen Vlaanderen oproepen om met uiterste zorg om te gaan met het sorteren van met PFAS-vervulde baggerspecie.				
139	Ruimte	Van der Velde	11-2-2022	N.a.v. Statenvoorstel Rekenkamerrapport Woonbeleid: Ik zal de suggestie meenemen of en op welke wijze het mogelijk is om de monitoringsinstrumenten op het thema Wonen beter te ontsluiten en meer periodiek beschikbaar te stellen aan PS.				
140	Ruimte	Van der Velde	11-2-2022	N.a.v. Statenvoorstel Rekenkamerrapport Woonbeleid: Ik beloof u, één jaar nadat we het uitvoeringsprogramma Zeeuwse Woonagenda hebben vastgesteld, t.w. voor de zomer 2023, met PS te reflecteren op de resultaten.				
141	Ruimte	Van der Velde	11-2-2022	N.a.v. Statenvoorstel Rekenkamerrapport Woonbeleid: GS zullen nadenken over de suggestie om te komen tot een systeem van huur naar koop en dit bespreken met partners.				

Moties

nr	COM	Bestuurder	Datum vergadering	Onderwerp	Actie door	Voortgang	Afgehandeld	PoHo
1	Ruimte	De Bat	7-6-2019	Van 't Westeinde (CDA, mede namens SGP, CU en VVD) met het verzoek aan GS om met de gemeenten in overleg te treden over nadere duiding van art. 2.9 van de Omgevingsverordening 2018 en de bepalingen in het Omgevingsplan m.b.t. de locaties voor zonnepanelen nader aan te scherpen.		Brief GS van 14 juli 2020 met voortgangsinformatie ontvangen, agendering cie SO 3-9-2020. PS zullen op een later moment verder geïnformeerd worden. Overdragen aan commissie Ruimte.		

44	Ruimte	Van der Velde	23-4-2021	Geluk (CDA) mede namens PvdA, VVD, PVV Bosch, SGP, GL, SP over woonagenda. Dragen het college op: • Met gemeenten in gesprek te gaan op welke wijze 7000 woningen (die als harde plancapaciteit in de planning zitten) versneld gebouwd kunnen worden; • Met gemeenten in overleg te gaan met als doel te bezien of de harde plancapaciteit ook is in te zetten voor meer ruimte op de woningmarkt, door enerzijds versnelde bouw van levensloopbestendige woningen voor een versnelde doorstroom en anderzijds door het creëren van extra ruimte voor starters- en huurwoningen (binnenstedelijk, binnen de dorpen).				
46	Ruimte	Van der Velde	23-4-2021	De Clerck (VVD) mede namens SGP, CDA, GL, CU over Gebiedsgerichte aanpak particuliere woningvoorraad Dragen het college van Gedeputeerde Staten op: • Om gelet op de onrendabele top van 30% in het volkshuisvestingsfonds te onderzoeken op welke wijze gemeenten gefaciliteerd kunnen worden om deze onrendabele top te dekken. • Indien er geen geld uit het volkshuisvestingsfonds toegekend wordt aan Zeeuwse projecten te onderzoeken of en welke instrumenten dan ingezet kunnen worden om deze projecten te helpen realiseren. • In het onderzoek tevens betrekken welke behoefte er is aan een voortzetting van de subsidieregeling Hergebruik Leegstaande Panden of alternatieven daarop. • Een voorstel aan Provinciale Staten te doen in het kader van de concept Zeeuwse Woonagenda waarin bovenstaande mogelijkheden zijn uitgewerkt.				
51	Ruimte	van der Velde	10-11 juni 2021	De Clerck (VVD) mede namens SGP, CDA, CU, D66 over subsidieregeling Hergebruik Leegstaande Panden Dragen het college van GS op: • Om te bezien, gelet op het ontoereikend subsidiebudget, hoe (nieuwe) aanvragen die voldoen aan de gestelde voorwaarden (deels) ondersteund kunnen worden zodat zoveel mogelijk initiatieven doorgang kunnen vinden.				
56	Ruimte	Pijpelink	11-12 november 2021	M. Janssens (CDA, mede namens SGP) over Voedselzekerheid, waarin GS worden opgedragen: - In de Voorjaarsnota 2022 een paragraaf op te nemen op welke manier Zeeland kan bijdragen aan voedselzekerheid; - In diezelfde Voorjaarsnota aan te geven op welke beleidsterreinen daarvoor (extra) inspanningen moeten worden gedaan en welke (extra) kosten dat met zich meebrengt.				
57	Ruimte	Pijpelink	11-12 november 2021	Van 't Westeinde (CDA, mede namens VVD, PvdA, CU, SP) over Biodiversiteit wapen voor natuurlijke plaagbestrijding en bestuiving, dragen Gedeputeerde Staten op: - De mogelijkheden te onderzoeken naar innovatieve inzetbaarheid van biodiversiteit in plaagbestrijding en bestuiving; - Provinciale Staten daar uiterlijk in de aankomende Voorjaarsnota 2022 over te rapporteren.				
59	Ruimte	Van der Velde	11-12 november 2021	Flameling (PvdA, mede namens GL, CDA, PvdD en SP) over Stop onnodige verlichting Verzoeken Gedeputeerde Staten: - Samen met betrokken partijen een plan te maken om onnodige nachtelijke verlichting in Zeeland terug te dringen; - In dit plan concrete en meetbare doelen op te nemen.				
66	Ruimte	Pijpelink	11-2-2022	W. Willemse (50PLUS, mede namens CDA, VVD, SGP, Lijst Bosch, GroenLinks, SP, Prozeeland, D66) over Status quo ontpoldering Hedwige Dragen het College van Gedeputeerde Staten op; op: • De Minister van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit te verzoeken - indien tot ontpoldering overgegaan wordt - te garanderen dat de kwaliteit van de landbodem niet verslechtert met PFAS, ook als die landbodem inmiddels onder water is gezet en als waterbodem geldt; • Bij de Minister van Infrastructuur en Waterstaat met klem aan te dringen op een actieplan om de PFAS-gehalten in de Westerschelde verder omlaag te brengen. Dit actieplan dient een duidelijke tijdlijn en een deadline te hebben, conform een vergelijkbaar actieplan voor een schonere Rijn. Tevens de Minister te vragen om een langdurig monitoring programma te starten bij het moment van (mogelijke) ontpoldering, waarbij gekeken wordt naar PFAS en andere ZZS (Zeer Zorgwekkende Stoffen), en op die manier de vervuiling te monitoren; • Provinciale Staten te informeren welke acties op het gebied van beperking van de gezondheidsrisico's ondernomen worden en inzichtelijk te maken welke partijen (en hun verantwoordelijkheden) in dit proces betrokken zijn.				

Provinciale Staten van Zeeland
t.a.v. de Statengriffie

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
onaangekondigde inspecties	118044		

Middelburg, 15 maart 2022

Geachte voorzitter,

Wij informeren u met deze brief over de inzet van onaangekondigde inspecties naar aanleiding van toezegging nummer 91 in de commissie Ruimte van 28 januari. Daarbij hebben wij aangegeven na te vragen bij de omgevingsdiensten in hoeverre er onaangekondigde inspecties plaatsvinden, of het gewenst is om dit vaker te doen en in hoeverre dat dan (meer) effectief zou zijn.

Wij beschouwen de toezegging hiermee als afgedaan en verzoeken u deze van de toezeggingenlijst af te voeren.

Onaangekondigde inspecties bij Brzo-bedrijven

Bij de bedrijven waarvoor het besluit risico's zware ongevallen (Brzo) van toepassing is, vindt jaarlijks tenminste 20% van de Brzo-inspecties onaangekondigd plaats. Dat is meer dan in Zuid-Holland, waar ongeveer 10% van deze inspecties onaangekondigd plaatsvindt.

Daarnaast vinden ook de Wabo-inspecties (controle op naleving van de omgevingsvergunningen) gedeeltelijk onaangekondigd plaats. Dit gebeurt risicogestuurd en is afhankelijk van een onderwerp, thema of een gebeurtenis. DCMR voert bijvoorbeeld onaangekondigde inspecties uit naar aanleiding van klachten, incidenten, bedrijfsmeldingen (bijvoorbeeld bij een asbestsanering) en bijzondere bedrijfsomstandigheden.

Onaangekondigde inspecties bij overige bedrijven

Ook de RUD-Zeeland voert onaangekondigde inspecties uit. De RUD-Zeeland maakt daarbij onderscheid in verschillende soorten controles. Het grootste onderscheid zit met name in het feit of het gaat om een eerste controle (zoals periodieke controles, oplevercontroles of aspectcontroles) of een hercontrole. Eerste controles worden voor een groot deel aangekondigd uitgevoerd. Maar als de eerste controle een aspectcontrole is waarin 1 of 2 aspecten worden gecontroleerd, dan voert de RUD-Zeeland deze ook regelmatig onaangekondigd uit. Hercontroles worden gedeeltelijk onaangekondigd uitgevoerd.

Effectiviteit van onaangekondigde inspecties

Onverwacht inspecties uitvoeren heeft voor- en nadelen. Een voordeel van onaangekondigde inspecties is dat een bedrijf niet de gelegenheid heeft om eventuele ongewenste situaties op te lossen voordat de inspecteur langskomt. De inspecteur zou in die gevallen dan een beter beeld van de werkelijke naleving door dat bedrijf kunnen krijgen.

Uit landelijk onderzoek blijkt echter dat onaangekondigde inspecties bij Brzo-bedrijven niet per definitie leiden tot beter of effectiever toezicht of tot constatering van meer overtredingen.

Aangekondigde inspecties

Een voordeel van aangekondigde inspecties is dat de verantwoordelijke functionaris van het bedrijf op dat moment ook beschikbaar is. Zeker bij complexe bedrijven zoals de Brzo-bedrijven, is een inspecteur afhankelijk van het bedrijf voor het verkrijgen en interpreteren van informatie. Ook bij minder complexe bedrijven speelt dat, bijvoorbeeld om toegang tot administratieve gegevens te kunnen krijgen. Voor een diepgaande inspectie is dan de aanwezigheid van de betreffende inhoudelijke experts nodig.

Het aankondigen van een inspectie kan tot gevolg hebben dat een bedrijf zelf vooraf een interne toets uitvoert. Dit zou dan tot gevolg kunnen hebben dat het bedrijf geconstateerde gebreken oplost en dat er tijdens de controle geen overtredingen zijn. De controle heeft dan toch meerwaarde gehad, omdat het bedrijf zelf al corrigerend optreedt.

Balans nodig

Onze omgevingsdiensten geven aan dat een gezonde balans tussen aangekondigde en onaangekondigde inspecties nodig is voor effectief toezicht. Zij geven aan dat daar op dit moment voldoende sprake van is.

Wij vertrouwen erop dat we hiermee voldaan hebben aan de toezegging en dat deze kan worden afgevoerd.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Van: [Info RDA](#)
Aan: [redacted]
Onderwerp: FW: Aanbieding RDA zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke
Datum: donderdag 31 maart 2022 10:34:05
Bijlagen: [image001.png](#)
[Zienswijze RDA Dieren in het huis van Thorbecke.pdf](#)
[RDA Publieksuitgave Zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke.pdf](#)

Geachte statengriffier,

Recent heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) de zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke gepubliceerd. Een eerste exemplaar is aangeboden aan de minister van LNV.

De RDA vraagt met de zienswijze aandacht voor de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. De RDA constateert dat bestuurders en ambtenaren grote betrokkenheid tonen bij het onderwerp dierenwelzijn. Ook ziet de Raad de uiteenlopende aard van initiatieven die lagere

overheden op het gebied van dierenwelzijn oppakken. Het is duidelijk te merken dat het onderwerp dierenwelzijn leeft in de verschillende bestuurslagen.

De problemen op het decentrale niveau zijn echter meestal te herleiden op ontoereikende capaciteit van de handhaving, het ontbreken van duidelijke gedragsregels door de open normen in de landelijke wetgeving en een gebrek aan afstemming en uitwisseling tussen verschillende bestuurslagen. Volgens de Raad is er geen aanleiding voor extra bevoegdheden, met uitzondering van het vergunningenbeleid rondom evenementen met dieren.

De RDA roept in de zienswijze het Rijk op om te investeren in haar regierol. De RDA doet de minister van LNV hiervoor een aantal concrete aanbevelingen. Aangezien de aanbevelingen alle bestuurslagen treffen is de zienswijze interessant voor de Statenleden die dierenwelzijn en/of natuur in de portefeuille hebben. Wij verzoeken u dan ook de zienswijze bij hen onder de aandacht te brengen. Een van de aanbevelingen die de RDA specifiek bij provincies wil benadrukken:

“Faciliteer een betere zichtbaarheid van provincies en hun rol op het gebied van dierenwelzijn richting gemeenten en burgers. Gedeputeerden zouden lokale bestuurders bijvoorbeeld op thema kunnen uitnodigen om daarover met elkaar van gedachten te wisselen. Een ambtelijk netwerk zou ook helpen, evenals het noemen van dierenwelzijn in provinciale portefeuilles.”

Op onze website hebben we aandacht voor de aanbieding gehad, tevens zijn de zienswijze en de publiekssamenvatting daar terug te vinden: <https://www.rda.nl/nieuws>. Eveneens is de zienswijze en de publiekssamenvatting in de bijlage toegevoegd. In mei willen we onze zienswijze bespreken met diverse betrokkenen in een webinar. U zult hiervoor ook een uitnodiging ontvangen.

Hoogachtend,

[redacted]
Secretaris, hoofd RDA team

Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA)
T: + 31 70 3784312
M: [redacted]
E: [redacted]
W: www.rda.nl

Bij een bezoek aan de RDA dient u in het bezit te zijn van een geldig legitimatiebewijs.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DIEREN IN HET HUIS VAN THORBECKE

De rol van lagere overheden ten aanzien van dierenwelzijn

Inhoudsopgave

Procedure	4
Leeswijzer	4
Samenvatting	5
1. Inleiding	9
1.1 Vraagstelling	9
1.2 Aanleiding en achtergrond	10
1.2.1 <i>Staat van het Dier</i>	10
1.2.2 <i>Ontwikkelingen lagere overheden</i>	11
1.3 Uitgangspunten, afbakening en werkwijze	12
2. Binnen en buiten de bevoegdheden voor dierenwelzijn	13
2.1 Dierenwelzijn in wet- en regelgeving	13
2.2 Bevoegdheden overheden dierenwelzijn	14
2.3 Naast de wettelijke bevoegdheid	17
2.4 Coördinatie, samenwerking en afstemming	19
2.5 Dierenwelzijn op de kaart	21
2.5.1 <i>Gemeenten</i>	21
2.5.2 <i>Provincies en waterschappen</i>	23
2.5.3 <i>Veiligheidsregio's</i>	24
2.5.4 <i>Totaaloverzicht portefeuillehouders en nota's dierenwelzijn</i>	25
2.6 Verklaringen verschillen	25
2.6.1 <i>Persoonlijke affiniteit en inzet</i>	25
2.6.2 <i>Stad en platteland</i>	26
2.6.3 <i>Grootte van de gemeente</i>	27
2.6.4 <i>Politieke kleur</i>	27
2.6.5 <i>Andere drijfveren</i>	28
3. Wensen en mogelijkheden	29
3.1 Wensen voor de toekomst	29
3.1.1 <i>Duidelijkheid</i>	29
3.1.2 <i>Meer bevoegdheden</i>	30
3.1.3 <i>Hulp en informatie vanuit ministerie</i>	32
3.1.4 <i>Delen van kennis en ervaringen</i>	32
3.1.5 <i>Overige wensen</i>	33
3.2 Mogelijkheden – casuïstiek	33
3.2.1 <i>Evenementen met dieren</i>	34
3.2.2 <i>Handhaving en optreden bij signalen dierenleed</i>	35
4. Fundamentele vragen over inbedding dierenwelzijn	39
4.1 Is dierenwelzijn in de basis goed belegd?	39
4.2 Komen lokale vernieuwingen dierenwelzijn ten goede?	40
4.3 Wat is in het belang van het dier?	41
5. Conclusies en aanbevelingen	42
5.1 Conclusies	42
5.1.1 <i>Algemene conclusie</i>	42
5.1.2 <i>Antwoorden op startvragen</i>	43
5.2 Aanbevelingen	44
Geraadpleegde Bronnen	46
Bijlage 1 Verzoek minister aan RDA	48
Bijlage 2 Brieven gemeenten en VNG	51
Bijlage 3 Aanvullende informatie quick scan	56
Samenstelling van de Raad	58

Procedure

Deze zienswijze van de Raad voor Dierenaangelegenheden is voorbereid door een forum bestaande uit de raadsleden [REDACTED] (voorzitter), [REDACTED] [REDACTED] (Jong RDA-netwerk), [REDACTED] en [REDACTED]. De zienswijze is een product van de hele Raad.

Ter voorbereiding op deze zienswijze is het forum 8 maal bijeen geweest. Het forum is bij hun werkzaamheden ondersteund door secretaris [REDACTED] en adjunct-secretarissen bc. [REDACTED] (tot 1 maart 2021) en [REDACTED] van het RDA-team. De voorliggende zienswijze van de Raad is op verzoek van de minister van LNV, aansluitend bij een onderzoek dat reeds op eigen initiatief was gestart.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 start met een inleiding, waarin vraagstelling, aanleiding, achtergrondinformatie en uitgangspunten van deze zienswijze zijn opgenomen. Hoofdstuk 2 geeft een beknopt overzicht van dierenwelzijn in wet- en regelgeving en de bevoegdheden die daarbij horen. Daarnaast is opgenomen wat lagere overheden al extra doen op het gebied van dierenwelzijn en wordt er een aantal verklaringen voor waargenomen verschillen tussen overheden benoemd. In hoofdstuk 3 worden de wensen van met name gemeenten beschreven, zoals die naar voren zijn gekomen uit verschillende brieven en de interviews die de RDA voor deze zienswijze heeft afgenomen. De RDA reflecteert op deze wensen en bespreekt de mogelijkheden binnen twee voorbeelden, evenementen en handhaving. In hoofdstuk 4 komen vragen aan bod die de RDA fundamenteel vindt om te stellen als het gaat om inbedding van dierenwelzijn. Hoofdstuk 5 sluit af met uit deze zienswijze voortkomende conclusies; tevens doet de RDA de minister van LNV een aantal aanbevelingen voor het verbeteren van dierenwelzijn binnen het huidige beleid.

Samenvatting

Op 25 februari 2021 ontving de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) een verzoek van de minister om een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Deze vraag sloot aan bij het onderzoek naar dierenwelzijn in de verschillende bestuurslagen dat de Raad al op eigen initiatief was gestart. De gecombineerde startvragen van RDA (eerste vier vragen) en minister (overige vragen) betreffen:

- Hoe is het dierenwelzijnsbeleid in Nederland geregeld en hoe verloopt dat?
- Welke mogelijkheden en belemmeringen ervaren gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid?
- Hoe reflecteert de RDA op de huidige verdeling van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn bij bestuurslagen (en de relatie tot het Rijksbeleid)?
- Welke aanbevelingen heeft de RDA ten aanzien van de verdeling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het dierenwelzijnsbeleid?
- Wat zijn de consequenties, bijvoorbeeld voor de borging van het dierenwelzijn, van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijnsterrein?
- Zijn er dierenwelzijnsbevoegdheden ten aanzien waarvan de RDA aanbeveelt om deze bij de gemeenten neer te leggen? Zo ja, welke en in hoeverre bevordert of verslechtert dit de mogelijkheden van het borgen van dierenwelzijn?
- In welke mate besteden de gemeentelijke boa's in hun taakoefening ook aandacht aan aspecten van dierenwelzijn?
- In hoeverre heeft de RDA aanbevelingen omtrent de versterking van handhaving van dierenwelzijn door gemeentelijke boa's?

Voor deze zienswijze heeft de RDA bureauonderzoek gedaan en betrokkenen uit verschillende bestuurslagen geïnterviewd. De RDA blijft dicht bij de door de gemeenten genoemde onderwerpen die ook in het verzoek van de minister naar voren komen. Landbouwhuisdieren en veehouderij bleken hier beperkt onderdeel van te zijn.

Regels omtrent dieren en dierenwelzijn zijn op verschillende manieren ingebed in internationale verdragen en in Europese, nationale, regionale en lokale wet- en/of regelgeving. De belangrijkste nationale wet voor gehouden (landbouw)huisdieren is de Wet dieren, voor wilde dieren is dit de Wet natuurbescherming en voor proefdieren de Wet op de dierproeven. Met het stelsel van de Wet dieren en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen is beoogd om dierenwelzijn 'uitputtend' te regelen. Daardoor hebben decentrale overheden, zoals provincies en gemeenten, geen ruimte om autonoom regels te stellen ter bescherming van het dierenwelzijn; de Wet dieren schept hiervoor momenteel geen bevoegdheden (rechtsbasis). Aantasting of bescherming van het dierenwelzijn kan geen zelfstandig, als zodanig te behartigen belang zijn in een autonome verordening van een decentrale overheid. Evenmin kan het belang van dierenwelzijn een zelfstandige (toetsings-) grond of voorwaarde zijn voor weigering of toekenning van een vergunning voor bijvoorbeeld een lokaal evenement. Tegelijkertijd had in 2021 ongeveer een derde (32%) van alle 352 gemeenten een portefeuillehouder dierenwelzijn en ongeveer een vijfde (19%) van de gemeenten een nota dierenwelzijn. Mogelijke verschillen tussen gemeenten zijn verklaard aan de hand van de politieke kleur, de grootte van de gemeente, de mate van stedelijkheid en de betrokkenheid van bestuurders of het ambtelijk apparaat.

Hoewel de zorgplicht voor dieren is vastgelegd in de genoemde wetten, valt deze in de praktijk vaak 'tussen wal en schip', stellen verschillende geïnterviewden. De wet zegt dat 'een ieder' verantwoordelijk is, zoals bij hulpbehoevende dieren, maar het is lastig om de organisatorische en financiële gevolgen van die (eind)verantwoordelijkheid te bepalen. Decentrale overheden voelen zich 'beknot' in het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid. Zij gaan op innovatieve manieren om met dierenwelzijn, niet alleen door middel van portefeuillehouders en nota's. Ze zijn ook op andere manieren actief. Voorbeelden zijn: extra ondersteuning van wildopvangcentra, dierenambulances en doelgerichte acties van (dierenwelzijns)organisaties; extra ondersteuning door gemeentelijke boa's; het agenderen van problematiek en verbinden met andere portefeuilles en het nemen van een faciliterende rol door partijen samen te brengen en te verbinden. Voor de toekomst zien zij oplossingen voornamelijk in: duidelijkheid over verantwoordelijkheden en financiering; meer bevoegdheden voor lagere overheden op specifieke dossiers zoals gezelschapsdieren, evenementen met dieren en opvang van dieren; hulp en informatie vanuit het Rijk/ministerie en het delen van kennis en informatie met andere overheden.

De RDA constateert dat bestuurders en ambtenaren grote betrokkenheid tonen bij het onderwerp dierenwelzijn. Ook ziet de Raad de uiteenlopende aard van initiatieven die lagere overheden op het gebied van dierenwelzijn oppakken. Het is duidelijk te merken dat het onderwerp dierenwelzijn leeft in de verschillende bestuurslagen. Er lijkt geen expliciete urgente problematiek aan de orde, zoals structureel schrijnende situaties op het gebied van dierenwelzijn, die een gevolg zijn van de manier waarop dierenwelzijn nu op systeemniveau geregeld is. De RDA concludeert dat de wensen vanuit gemeenten doorgaans voortkomen uit een intrinsieke motivatie om dierenwelzijn te verbeteren. Wat betreft wensen en behoeften op het gebied van dierenwelzijn, die met name gemeenten hebben geuit in brieven en in de interviews, onderscheidt de RDA twee categorieën:

- 1) Gemeenten pakken zaken op het gebied van dierenwelzijn op omdat het Rijk of andere instanties dat niet doen. Dit zijn vraagstukken op nationaal of provinciaal niveau die doorwerken op lokaal niveau. Problemen ontstaan door de ontoereikende capaciteit van handhaving, het ontbreken van gedragsregels (open normen) en het gebrek aan mogelijkheden om informatie uit te wisselen en te delen.
- 2) Gemeenten willen zelf meer bevoegdheden om te kunnen toetsen op het gebied van dierenwelzijn. Dit gaat over vraagstukken die op lokaal niveau leven, zoals evenementen. Hier ligt een uitdrukkelijke wens om decentraal meer te kunnen doen dan nu mogelijk is, zodat dierenwelzijn in concrete situaties verbeterd zou kunnen worden.

Het is voor de RDA niet evident dat het toebedelen van meer bevoegdheden aan decentrale overheden de meest opportune weg is om dierenwelzijn te waarborgen. Dit betreft problemen onder categorie 1. Decentralisatie komt het dier niet automatisch ten goede: om dierenwelzijn te waarborgen zijn op allerlei vlakken extra stappen nodig, en dat kan het beste nationaal geregeld worden, zoals ook uit de evaluatie Wet dieren is gebleken. Al lijkt de gemeentelijke of provinciale arena soms het strijdtoneel van dierenwelzijnskwesties, sommige dierenwelzijnsdiscussies moeten juist op een landelijk of hoger niveau gevoerd worden.

De RDA ziet vooralsnog vanuit het perspectief van het dier geen (zwaarwegende) redenen om de bestuurlijke basis (oftewel de systeemverantwoordelijkheid) van dierenwelzijn op een andere manier te beleggen dan nu het geval is. Evenementen lijken hierbij een te beredeneren en nader te overwegen uitzondering. In concrete, context-gebonden situaties zouden lagere overheden goede mogelijkheden kunnen hebben voor het sturen op dierenwelzijn als ze explicieter kunnen beoordelen, toetsen en handhaven bij het uitgeven van een vergunning.

Omdat het welzijn van het dier niet is gebaat bij een decentralisatie¹ van bevoegdheden en uitvoerende taken, roept de RDA het Rijk op om te investeren in haar regierol. Het scheppen van duidelijkheid over bevoegdheden is volgens de RDA belangrijker dan het creëren van nieuwe bevoegdheden. Wel zijn er andere mogelijkheden om het welzijn van het dier te versterken op decentraal niveau. Het Rijk kan hiervoor wetgeving verduidelijken of aanscherpen en tevens een faciliterende rol spelen om decentrale overheden te bereiken en betrekken. De RDA doet de minister van LNV hiervoor de volgende aanbevelingen:

1) Voor vraagstukken op nationaal niveau die doorwerken op lokaal niveau:

- Zorg – door alle bestuurslagen heen – voor een betere borging van dierenwelzijn. Dit is primair een nationale verantwoordelijkheid. Aansluitend bij de evaluatie Wet Dieren ziet de RDA de nadere invulling en concretisering van ‘open normen’ in meer algemene zin als belangrijke eerste stap om dierenwelzijn verder te brengen. Dit zal tevens een groot deel van de onduidelijkheden en vragen bij de andere bestuurslagen weg nemen. De nadere invulling wordt momenteel door LNV op een aantal onderwerpen opgepakt;
- De RDA signaleert een handhavingslacune. Deze dient op nationaal niveau te worden aangepakt met behulp van een grotere capaciteit bij betrokken diensten. Onderzoek daarnaast de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling tussen handhavingsdiensten. De RDA ziet dat gemeentelijke boa’s een signalerende functie hebben als ogen en oren op straat. Daarin kunnen zij gefaciliteerd worden door een landelijke (Rijk-VNG) handreiking dierenmishandeling/dierenwelzijn. Onderzoek tevens de mogelijkheden voor ondersteuning van bestaande inspecteurs/boa’s (NVWA, LID en politie) door het opleiden van boa’s op MBO-niveau (signaleringsfunctie) Bij de NVWA is hier bijvoorbeeld een begin mee gemaakt. N.a.v. de verkenning van de RDA komt naar voren dat het onderscheid tussen strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving, bevoegdheden en onderscheid tussen diverse boa’s (inclusief domeinen) in relatie tot dierenwelzijn(staken) nadere reflectie behoeft;
- Richt vanuit het Rijk, samen met de VNG en het IPO (en eventueel waterschappen) een landelijk informatie-/kennisplatform op, waar gemeenten en andere overheden terecht kunnen met vragen op het gebied van dierenwelzijn. Zoek hiervoor aansluiting bij bestaande werkgroepen, zoals DierVizier (nog relatief nieuw en onbekend). Overweeg hierbij om een vertegenwoordiger vanuit de VNG dit dossier onder zich te laten houden en zorg ervoor dat er op het platform praktische informatie te vinden is, zoals een blauwdruk voor een nota dierenwelzijn;
- Zorg ervoor dat er binnen elke bestuurslaag een duidelijk aanspreekpunt voor dierenwelzijn is, zowel ten behoeve van burgers en maatschappelijke organisaties als voor de interne coördinatie binnen de overheid. Signalen over misstanden die binnenkomen bij lagere overheden kunnen zo sneller hun weg vinden naar bevoegde instanties. Stimuleer en faciliteer zowel verticaal als horizontaal in de bestuurslagen uitwisseling van ervaringen, kennis en expertise op het gebied van dierenwelzijn tussen gemeenten, provincies, andere overheden en maatschappelijke partijen, bijvoorbeeld via netwerken, kennisdagen, digitale fora, et cetera. Faciliteer het samenkomen van veiligheidsregio’s om het thema dierenwelzijn te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

¹ Anderzijds kan decentralisatie innovatie van beleid bevorderen, door experimenten met nieuwe maatregelen op kleine schaal uit te zetten.

- 2) Voor vraagstukken op lokaal niveau, om meer te kunnen doen voor dierenwelzijn:
- Zorg ervoor dat dierenwelzijn explicieter kan worden meegenomen in verschillende fasen van besluitvormingsprocessen in een of meer bestuurslagen. Dat kan bijvoorbeeld door het opstellen van een dierenwelzijnstoets als integraal onderdeel van elk beleid of door vooraf een toetsingskader dierenwelzijn en/of een diereffectrapportage op te stellen. Zeker voor evenementen met dieren lijkt dit op gemeenteniveau een goede verbetering voor de vergunningverlening. Dit zou wel een expliciete, nieuwe rechtsbasis vereisen in de Wet dieren, en deze moet landelijk worden gerealiseerd;
 - Faciliteer een betere zichtbaarheid van provincies en hun rol op het gebied van dierenwelzijn richting gemeenten en burgers. Gedeputeerden zouden lokale bestuurders bijvoorbeeld op het thema kunnen uitnodigen om daar met elkaar van gedachten over uit te wisselen. Een ambtelijk netwerk zou ook helpen, evenals het noemen van dierenwelzijn in provinciale portefeuilles;
 - De RDA constateerde in 2017 in de zienswijze Wegen van Welzijn van Dieren in de Natuur dat er onduidelijkheid bestaat over het onderscheid tussen dierenwelzijnsbeleid voor gehouden dieren (een verantwoordelijkheid van het Rijk) en niet-gehouden dieren (grotendeels een verantwoordelijkheid van provincies). De Raad vroeg daarom hoe het welzijn van dieren in de natuur wordt geborgd. Deze onduidelijkheid is vooralsnog niet weggenomen. Antwoord op deze vragen zou een deel van de onduidelijkheden weg kunnen nemen en de verantwoordelijkheden voor het welzijn van wilde dieren verhelderen. De RDA brengt in 2022 een zienswijze uit over de noodhulp en de opvang van in het wild levende dieren.

1. Inleiding

1.1 Vraagstelling

De Raad voor Dierenaangelegenheden is geïnteresseerd in de positie van het dier in verschillende bestuurslagen en is meerdere malen geconfronteerd met vragen over bevoegdheden en verantwoordelijkheden aangaande dierenwelzijn van de verschillende bestuurslagen, van Rijk tot gemeenten in Nederland. Daarom heeft de Raad besloten zich verder te verdiepen in dit onderwerp aan de hand van de volgende startvragen:

- Hoe is het dierenwelzijnsbeleid in Nederland geregeld en hoe verloopt dat?
- Welke mogelijkheden en belemmeringen ervaren gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid?
- Hoe reflecteert de RDA op de huidige verdeling van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn bij bestuurslagen (en de relatie tot het Rijksbeleid)?
- Welke aanbevelingen heeft de RDA ten aanzien van de verdeling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het dierenwelzijnsbeleid?

Ook de minister herkent deze vragen, uit bijvoorbeeld brieven² met vragen van gemeenten en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hierover. De minister heeft de RDA daarom op 25 februari 2021 gevraagd³ om een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn en, aanvullend op de eigen startvragen, mede gelet op de toezeggingen en moties⁴, de volgende vragen toe te voegen:

- Wat zijn de consequenties, bijvoorbeeld voor de borging van het dierenwelzijn, van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijnsterrein?
- Zijn er dierenwelzijnsbevoegdheden ten aanzien waarvan de RDA aanbeveelt om deze bij de gemeenten neer te leggen? Zo ja, welke en in hoeverre bevordert of verslechtert dit de mogelijkheden van het borgen van dierenwelzijn?
- In welke mate besteden de gemeentelijke boa's in hun taakoefening ook aandacht aan aspecten van dierenwelzijn?
- In hoeverre heeft de RDA aanbevelingen omtrent de versterking van handhaving van dierenwelzijn door gemeentelijke boa's?

² Zie bijlage 2 voor brieven gemeenten en VNG

³ Zie bijlage 1 voor verzoek minister

⁴ In aanloop naar het Algemeen Overleg Dierenwelzijn van 29 september 2020 is door de minister aan D66 toegezegd de RDA te vragen om een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Hierop is in overleg met de RDA besloten om aan te haken bij de lopende – ongevraagde – zienswijze van de RDA en daar een gevraagde zienswijze van te maken.

Ook heeft de minister in het aangehaalde Algemeen Overleg toegezegd dat de RDA zal worden verzocht het traject zoveel mogelijk te versnellen en om de RDA te verzoeken (n.a.v. vraag Kamerlid Bromet van Groen Links) de consequenties van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijn bij de zienswijze te betrekken (zie ook brief begrotingsbehandeling van 20 november 2020 (28 286 nr. 1137)).

De op 8 december 2020 ingediende motie Futselaar van de SP, waarin de regering wordt verzocht om 'met een plan van aanpak te komen waarin staat omschreven of en hoe gemeentelijke boa's kunnen worden betrokken bij versterking van de handhaving op het domein dierenwelzijn' is overgenomen (28 286, nr. 1155). Ook de kwestie van handhaving zal daarom bij de vraagstelling betrokken worden.

Voorliggende zienswijze geeft een eerste verkennende indruk van dierenwelzijn als bestuurlijk thema in verschillende bestuurslagen, waarbij zeker niet beoogd is om een uitputtend, beschrijvend overzicht van bestaande regels, onderwerpen en bevoegdheden te geven. Ook geeft de zienswijze een eerste overzicht van de centrale thema's, de ontwikkelingen hiervan op kwantitatief en kwalitatief niveau en hoe dit uitpakt voor het dier in z'n algemeenheid. Tot slot geeft de zienswijze weer hoe de RDA daarop reflecteert, welke vervolgstappen mogelijk zijn en hoe deze vervolgstappen concreet kunnen worden ingevuld. Daarvoor doet de RDA een aantal aanbevelingen aan de minister van LNV.

1.2 Aanleiding en achtergrond

1.2.1 Staat van het Dier

Staat van het Dier is een verzamelwerk (inclusief uitkomsten publieksenquête) naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van de RDA in 2019, met als centrale vraag: wat is de positie van het dier in de afgelopen 25 jaar?

Eén van de hoofdstukken gaat over 'dieren tussen de regels door' – de positie van het dier en dierenwelzijn in verschillende bestuurslagen. Dit hoofdstuk werd toen al aangemerkt als schurende kwestie.

'Er zijn verschillende regels voor verschillende diergroepen. Bovendien verschillen de mogelijkheden van de drie Nederlandse bestuurslagen – landelijk, provinciaal en gemeentelijk – om regels over dierenaangelegenheden op te stellen, implementeren en handhaven.' *'Dieren blijken bijvoorbeeld in verschillende provincies of gemeenten niet even goed beschermd te zijn.'*

Uit: Staat van het Dier, 2019

Ook op het RDA-congres van 14 februari 2019 is het onderwerp aan de orde geweest in een workshop in de vorm van een brainstorm met aanwezigen. De brainstorm ging over de grote verscheidenheid in de manier waarop gemeenten dierenwelzijnsbeleid vorm geven. Er is onduidelijkheid over het juridisch kader voor het stellen van extra dierenwelzijnseisen. De vraag werd gesteld of het Rijk lagere overheden op een duidelijkere manier zou moeten faciliteren om dit te verhelpen. Er werden door de aanwezigen problemen geconstateerd in de handhaving, zowel met oog op capaciteit als met oog op de te handhaven normen.

In Staat van het Dier is benoemd dat er toenemende aandacht lijkt voor dierenwelzijn op lokaal, provinciaal en regionaal niveau. Burgers worden in hun woon- en leefomgeving dikwijls geconfronteerd met dieren, zoals bij evenementen met dieren, dieren in nood, uitbreidingsplannen van veehouders en woningbouwplannen op plekken waar beschermde wilde dieren leven. Burgers doen dan een beroep op gemeenten, vanwege een sterke betrokkenheid bij dieren en hun welzijn. Het zijn meestal de gemeentelijke en provinciale overheid die toestemming kunnen geven voor dergelijke zaken. Daarnaast hebben gemeenten en provincies meer taken gekregen van het Rijk, waardoor ze meer maatregelen kunnen of moeten treffen die (het welzijn van) dieren raken. Zo is de verantwoordelijkheid voor de natuurbescherming, met inbegrip van de dieren in de natuur gedeeltes gedecentraliseerd naar de provincies. Bij gemeenten komen vragen over hulpdieren vaker aan de orde, door de decentralisatie van jeugdzorg en zorg aan langdurige zieken en ouderen. Daarnaast zorgt het principe van de 'open huishouding'⁵ ervoor dat gemeenten zich in beginsel met elk onderwerp bezig kunnen houden, zolang het niet botst met regels of beleid van een hogere overheid, of met de grondrechten.

⁵ "Voor provincies en gemeenten wordt de bevoegdheid tot regeling en bestuur inzake hun huishouding aan hun besturen overgelaten". Artikel 124 Grondwet lid 1; zie ook artikel 108 Gemeentewet; Binnenlands bestuur, 2014.

1.2.2 Ontwikkelingen lagere overheden

Aangespoord door hun actieve burgers en vanuit hun eigen betrokkenheid willen gemeenten in toenemende mate een bijdrage leveren aan het verbeteren van dierenwelzijn (RDA, Staat van het Dier, 2019). Vanuit veranderingen in de politiek en door druk vanuit de maatschappij leven er bij gemeenten wensen en ambities rondom bevoegdheden waarmee dierenwelzijn verbeterd zouden kunnen worden op lokaal niveau.

In 2017 schreven 36 gemeentelijke portefeuillehouders dierenwelzijn een brief aan de Vaste Kamercommissie Economische Zaken om het welzijn van dieren onder aandacht te brengen (zie bijlage 2). In de brief geven zij aan dat er inmiddels meer dan 70 burgemeesters en wethouders zijn met een portefeuille dierenwelzijn. Ze vragen aandacht voor de discrepantie tussen de bevoegdheden en de behoeften die zij als gemeentelijke portefeuillehouders hebben op het gebied van dierenwelzijn. Daarnaast gaat de brief over de beperkingen die zij ervaren vanwege landelijke dierenwelzijnswetgeving.

Gemeenten willen graag duidelijkheid over welke ruimte en mogelijkheden er zijn om binnen het landelijke beleid en bestaande juridische kaders eigen beleid en regels op te stellen omtrent dieren(welzijn). Een groot aantal gemeenten en twee provincies hebben de afgelopen jaren portefeuillehouders dierenwelzijn aangesteld (quick scan RDA, zie ook bijlage 3). Ook zijn er gemeentelijke dierenwelzijnsnota's opgesteld. Plannen en wensen op het gebied van dierenwelzijn in deze nota's liggen bijvoorbeeld op het gebied van:

- Gezelschapsdieren (zwerfkatten, bijtincidenten met honden, tegengaan van impulsaankopen, beperkingen bij het houden van dieren);
- Evenementen met dieren (paardenmarkten, roofvogeldemonstraties, reptielenshows, kleine huisdierenshows, lokale culturele tradities met dieren zoals 'de haan van Kallemooi' en kerststallen met levende dieren);
- De opvang van dieren.

In een brief van 8 september 2020 reageert de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) op de bevindingen in Staat van het Dier. De VNG vraagt aan de minister van LNV "geef de gemeenten meer wettelijke mogelijkheden om een eigen dierenwelzijnsbeleid te voeren" (zie bijlage 2). Voorbeelden die in deze brief worden genoemd zijn evenementen met dieren, het optreden bij signalen van dierenleed en bevoegdheden voor het verbieden van de verkoop van levende dieren.

Provincies hebben te maken met welzijn van dieren in de natuur en in de veehouderij. Voorbeelden zijn de grote grazers in de Oostvaardersplassen in Flevoland en de eisen aan dierenwelzijn in de Brabantse Zorgvuldigheidsscore Veehouderij, gelinkt aan de Verordening Ruimte. Gemeenten, provincies en ook waterschappen hebben allemaal te maken met dierenwelzijn bij het bestrijden van overlast door dieren en het beheren van (water)werken en -wegen. Ze worstelen met het diervriendelijk aanpakken van (ervaren) overlast en schade van dieren zoals muskusratten, muizen, meeuwen, ganzen, kraaien, roeken, duiven en steenmarters. De vraag dringt zich op: wat kan en mag een lagere overheid (inclusief al dan niet aanwezige portefeuillehouder dierenwelzijn) nu precies (RDA startdocument, 2020)?

De bevindingen in Staat van het Dier en brieven van gemeenten en VNG waren voor de RDA aanleiding om op eigen initiatief in september 2020 een startdocument op te stellen om, vanuit het perspectief van het dier, onderzoek te doen naar de discrepanties tussen bevoegdheden en behoeften van lagere overheden op het gebied van dierenwelzijn en wat daar eventueel aan gedaan kan worden.

1.3 Uitgangspunten, afbakening en werkwijze

De eigen startvragen en de later door de minister toegevoegde vragen vormen tezamen het uitgangspunt voor de zienswijze.

De wensen van gemeenten op het gebied van dierenwelzijn liggen met name op het terrein van de gezelschapsdieren (zie hoofdstuk 3 en bijlage 2). De RDA blijft in deze zienswijze dan ook dicht bij de onderwerpen die gemeenten in eerdere brieven hebben aangegeven en die ook in het verzoek van de minister van LNV naar voren komen. Wensen op het gebied van landbouwhuisdieren en veehouderij komen daarin beperkt aan de orde. De RDA zal hier dan ook niet nader op ingaan, alleen waar dit relevant is gebleken vanuit de interviews.

De RDA heeft aan het begin van het traject met behulp van een quick scan onderzocht hoeveel gemeenten, provincies, waterschappen (en veiligheidsregio's in mindere mate) een actief dierenwelzijnsbeleid voeren door middel van een nota dierenwelzijn en/of een aangewezen portefeuillehouder. Op basis van dit onderzoek heeft de RDA een selectie gemaakt van gemeenten voor het houden van interviews. Hierbij is gestreefd naar variatie op het gebied van:

- De aanwezigheid van een nota dierenwelzijn en/of portefeuillehouder dierenwelzijn;
- De grootte van de gemeenten qua inwonersaantallen;
- De verhouding stedelijk en landelijk gebied.

Bij andere bestuurslagen en samenwerkingsverbanden zoals provincies, veiligheidsregio's en waterschappen is ook gekeken welke wel of niet een actief dierenwelzijnsbeleid voeren. Besloten is om zogenaamde 'koplopers' eerst te interviewen: lagere overheden die concreet een actief dierenwelzijnsbeleid voeren. Daarna zijn minder actieve lagere overheden geselecteerd.

In totaal zijn er 13 interviews gehouden, waarvan 9 met wethouders van gemeenten, 1 met een portefeuillehouder dierenwelzijn bij een provincie, 1 met een portefeuillehouder dierenwelzijn bij een waterschap, 1 met een veiligheidsregio en 1 met de NVWA. Doel van deze interviews was om een eerste indruk te krijgen van de aard en omvang van de vragen en eventuele problemen rond dierenwelzijn die op lagere overheidsniveaus spelen. De selectie van geïnterviewden is daarbij slechts een klein deel van het totale aantal en niet per se een representatieve steekproef van alle Nederlandse gemeenten, provincies, waterschappen en veiligheidsregio's. De RDA houdt hier in zijn analyse rekening mee door bevindingen niet te generaliseren naar de totale populatie en, waar relevant, ook in te gaan op (mogelijke) andere perspectieven of resultaten die misschien wel waren verwacht maar niet naar voren zijn gekomen. Ook houdt de RDA rekening met het feit dat het enkel gaat om het perspectief vanuit de betreffende lagere overheden; er zijn geen andere betrokken partijen of burgers geïnterviewd voor deze zienswijze. Ook zijn er geen bijzondere gemeenten uit het Caribisch deel van het koninkrijk betrokken bij het onderzoek. Dierenwelzijn op internationaal- en EU-niveau alsmede Europese regie op dierenwelzijnseisen zijn in de zienswijze evenmin meegenomen.

2. Binnen en buiten de bevoegdheden voor dierenwelzijn

Los van de oproepen van gemeenten voor meer bevoegdheden, pakken lagere bestuurslagen momenteel al een behoorlijk aantal dierenwelzijnszaken op. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de huidige wet- en regelgeving en bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn en geeft weer wat lagere overheden daar al 'extra' aan doen.

2.1 Dierenwelzijn in wet- en regelgeving

Regels omtrent dieren, dierenwelzijn en diergezondheid zijn op verschillende manieren ingebed in internationale, Europese⁶, nationale, regionale en lokale wet- en/of regelgeving. Dat kan zijn op het gebied van (het houden van) dieren, natuur of bijvoorbeeld veterinaire wetgeving.

De Wet dieren heeft als uitgangspunt de erkenning van de intrinsieke waarde van (gehouden) dieren, alsook de noodzaak om hier ten volle rekening mee te houden in regels en besluiten. Inbreuk op integriteit of het welzijn van dieren dient zoveel mogelijk te worden voorkomen en dieren dienen verzekerd te zijn van passende zorg (Wet dieren, artikel 1.3). De Wet dieren en de daarop gebaseerde regelgeving kent heel veel specifieke (welzijns-)bepalingen, bijvoorbeeld over het verrichten van lichamelijke ingrepen bij dieren of hun huisvesting, die zich richten tot de houder van het dier. Voor lagere overheden is met name rechtstreeks relevant dat de Wet dieren ook een algemene zorgplichtbepaling ten aanzien van alle dieren bevat, die nog wel in werking moet treden (Wet dieren, artikel 1.4)⁷ en dat de Wet dieren een verbod bevat op dierenmishandeling van alle dieren (inclusief wilde dieren) en in dat verband ook de plicht om alle hulpbehoevende dieren zorg te verlenen (Wet dieren, artikel 2.1).

Ook de Wet natuurbescherming heeft een zorgplichtbepaling voor alle in het wild levende planten en dieren en hun leefomgeving (Wet natuurbescherming, artikel 1.11). Iedereen dient handelingen die hierop nadelige gevolgen hebben achterwege te laten. De memorie van toelichting van de Wet natuurbescherming gaat in op de verplichting om zorg te verlenen aan een hulpbehoevend wild dier. Voor proefdieren is het welzijn uitgebreid geregeld in de Wet op de dierproeven. Voor lagere overheden is er bij de uitvoering van de Wet op de dierproeven geen ruimte, en dit onderwerp zal daarom verder niet worden genoemd.

Met het stelsel van de Wet dieren en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen is beoogd om dierenwelzijn (van gehouden dieren) 'uitputtend' te regelen (net als in de voorloper Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren, Gwwd). In de volgende paragraaf worden de gevolgen hiervan voor de bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn (van gehouden dieren) beschreven.

⁶ Europese richtlijnen die betrekking hebben op dierenwelzijn moeten door de nationale overheden vertaald worden in nationale wetgeving.

⁷ De Wet natuurbescherming kent een vergelijkbaar, maar meer preventief bedoeld artikel, zoals hierna vermeld.

2.2 Bevoegdheden overheden dierenwelzijn

Algemeen

Nederland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat. Provincies en gemeenten vormen als decentrale lagen van algemeen bestuur samen met het Rijk de bestuurlijke hoofdstructuur van ons land. Provincies en gemeenten zijn niet hiërarchisch ondergeschikt aan het Rijk, maar voeren hun taken zelfstandig uit binnen de kaders van de wet en de Grondwet. Zij hebben autonome bevoegdheden (tot regeling en bestuur), open huishouding, maar kunnen ook bij wet worden verplicht bepaalde taken uit te voeren (medebewind). Ook op decentraal niveau bevinden zich de waterschappen, die eveneens zowel autonome als medebewindstaken hebben. De waterschappen hebben een gesloten huishouding, hun taak is beperkt tot de waterstaatkundige verzorging van een bepaald gebied. De autonomie van de decentrale overheden is begrensd: verordeningen van deze lichamen mogen niet in strijd zijn met hogere regelgeving en grondrechten (artikel 121 Grondwet).

Taken en bevoegdheden dierenwelzijn

Vanuit wet- en regelgeving zijn de verschillende bevoegdheden op het gebied van dieren verdeeld over gemeenten, waterschappen, provincies, het Rijk en de EU. De minister van LNV heeft landelijke bevoegdheid voor het dierenwelzijn en draagt in die zin systeemverantwoordelijkheid. Dat betreft verantwoordelijkheden die op nationaal lidstaat-niveau volgen uit internationale verdragen en EU-wetgeving (bijvoorbeeld Habitat- en Vogelrichtlijn). Daarnaast wordt de minister van LNV in de Wet dieren (voor huisdieren en landbouwhuisdieren), in de Wet op de dierproeven (voor proefdieren) en in de Wet natuurbescherming (voor in het wild levende dieren) telkens expliciet aangemerkt als het bevoegde gezag, en krijgt deze regelgevende bevoegdheden toebedeeld. In de laatstgenoemde wet krijgen de provincies wettelijk verankerde (uitvoerings)taken toebedeeld waardoor zij in de praktijk goeddeels over deze dieren 'gaan'.

Het is niet geheel duidelijk of en hoe de verantwoordelijkheid voor dierenwelzijn daar dan (deels) ook onder valt⁸. Het is primair de landelijke overheid die middels de uitvoeringsregelgeving de kaders stelt voor bijvoorbeeld het gebruik van vangst- en dodingsmiddelen, en het aanwijzen van de jachtsoorten. Ook is het zo dat de plicht om hulpbehoevende dieren zorg te verlenen uit art. 2.1 lid 6 uit de Wet dieren een verantwoordelijkheid van iedereen is, ook van overheden. De Wet dieren is primair gericht op gehouden dieren, maar er zijn gedeelten die zich daartoe niet beperken en ook gelden voor dieren in het wild⁹.

Gemeenten hebben weer andere, wettelijk toebedeelde bevoegdheden ten aanzien van dieren en normen die ze moeten handhaven. Deze volgen echter, behoudens de hiervoor aangehaalde hulpverleningsplicht niet uit dierenwelzijnswetgeving, maar uit het regelen van andere (onder meer menselijke) verhoudingen en belangen. Zo kennen zij op grond van de gevonden voorwerpenregeling in het Burgerlijk Wetboek als verantwoordelijkheid een bewaarplicht van 14 dagen voor zwerfend aangetroffen (huis)dieren.

⁸ Met één expliciete uitzondering: voor het dierenwelzijn van dieren in de Oostvaardersplassen is de verantwoordelijkheid overgedragen aan het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland (Ministerie van Economische Zaken en Provincie Flevoland, 2017).

⁹ Memorie van Toelichting Wet Dieren, pag. 82. "De regels die bij en krachtens dit voorstel worden gesteld, zijn dan ook alle terug te voeren op de volledige beschikkingsmacht van de mens, en de verantwoordelijkheid van de mens die dat met zich brengt. Desalniettemin bevat het wetsvoorstel bepalingen ter bescherming van het dier die los staan van het houderschap. Genoemd kunnen worden het verbod op dierenmishandeling. De mens hoort een dier niet te mishandelen, of het nu gaat om een gehouden dier of een wild dier. Artikel 2.1, zesde lid, van het wetsvoorstel bepaalt daarom dat het verbod op dierenmishandeling ook ten aanzien van in het wild levende dieren geldt. Hetzelfde geldt voor het in artikel 2.8 voorgestelde verbod op lichamelijke ingrepen bij dieren. Ook de plicht tot het verlenen van de nodige zorg aan hulpbehoevende dieren is ten aanzien van wilde dieren van toepassing (artikel 2.1, vijfde lid).

In meer algemene zin, los van specifiek het onderwerp 'dierenwelzijn', en in het kader van hun autonome regelgevende bevoegdheden, zoals zij deze toebedeeld hebben gekregen in artikel 124 van de Grondwet, kunnen gemeenten met betrekking tot hun eigen huishouding verschillende zaken regelen met Algemeen Plaatselijke Verordeningen (APV's). De Model-APV van de VNG kent wat dat betreft ook bepalingen die te maken hebben met dieren, en vaak met name het tegengaan van overlast door dieren, of het bewaken van de openbare orde en veiligheid zoals bijvoorbeeld in het geval van bijtincidenten (artikel 2.59 van de model-APV van de VNG, over 'gevaarlijke honden'). Meer specifiek geeft de Gemeentewet (art. 174) daarbij een basis om zaken te regelen in het kader van – kort gezegd – lokale evenementen, hetgeen dan eveneens vaak zijn beslag krijgt in de plaatselijke APV.

Zoals hiervoor opgemerkt is met de dieren(welzijns)wetgeving (m.n. Wet dieren) beoogd het onderwerp dierenwelzijn 'uitputtend' te regelen. Dit maakt dat er voor decentrale overheden zoals provincies en gemeenten geen ruimte is om in autonomie regels te stellen ter bescherming van het dierenwelzijn; de Wet dieren schept hiervoor momenteel geen bevoegdheden. In het kader van hun (autonome regelgevende) bevoegdheden kunnen gemeenten, met name via de APV en met oog op hun eigen huishouding, regels stellen in het belang van de gronden 'openbare orde' en 'veiligheid'. Echter, aantasting of bescherming van het dierenwelzijn kan geen zelfstandig doel zijn van een autonome gemeentelijke verordening en kan op zichzelf ook geen zelfstandige (toetsings) grond of voorwaarde zijn bij de weigering of toekenning van een vergunning zoals voor een lokaal evenement¹⁰ met dieren c.q. waarbij dierenwelzijn mogelijk in het geding komt. Het voorkomen van aantasting van dierenwelzijn heeft naar oordeel van de Raad van State ingeval van de 'haan van Kallemooi'¹¹, bijvoorbeeld te weinig relatie met de openbare orde¹².

Bij een en ander speelt tevens een rol, dat een gemeente niet bevoegd is om kaders te stellen met oog op dierenwelzijn, louter omdat de landelijke wetgever (nog) niet in specifieke kaders heeft voorzien; dit doet niet af aan diens toebedeelde, uitputtend bedoelde bevoegdheden terzake. Dit bleek uit de uitspraak inzake een door de gemeente Winschoten eerder beoogd lokaal verbod – toetsing evenementenvergunning – op het gebruik van (wilde) dieren in het circus, waarvoor op dat moment nog geen landelijk verbod bestond¹³. E.e.a. betekent ook dat het alleen – hooguit – mogelijk is om op lokaal niveau bestuursrechtelijk toezicht te houden op landelijk vastgestelde kaders. Nu is ook dat alleen mogelijk op grond van de APV, en geldt ook hier dat zelfs dat lastig kan worden als de landelijke wet- en regelgeving al iets over het betreffende onderwerp heeft vastgesteld.

Hoewel het op papier dus duidelijk lijkt wie welke bevoegdheid heeft, blijkt het in de praktijk vaak verwarrend. Uit interviews met wethouders van verschillende gemeenten blijkt althans dat er wisselende beelden bestaan over de verantwoordelijkheden en dat gemeenten en provincie ook regelmatig naar elkaar verwijzen bij concrete casuïstiek¹⁴.

¹⁰ Zie ook RvS, 2009. ECLI:NL:RVS:2009:BJ6075

¹¹ Op pinksterzaterdag wordt op Schiermonnikoog een haan 'gestolen' van een van de eilandbewoners. De haan wordt met eten en drinken in een mand aan een paal voorzien van een speciale vlag gehangen; de Kallemooi. De naam is waarschijnlijk een verbastering van kale mei (boom). De paal wordt op pinksternacht om ongeveer 23:30 uur geplaatst door de feestcommissie, herkenbaar aan hun half-hoge hoed met wit-groen lint en een rozet op de revers. Na het planten van de paal wordt het Kallemooibitter geschonken in het nabijgelegen hotel. Op pinsterdrie wordt de boom weer ontmanteld (Meertens Instituut, 2021).

¹² Uitspraak 201903390/1/A3 van de Raad van State, van 24 december 2019. ECLI:NL:RVS:2019:4391

¹³ Uitspraak 200808846/1/H3 van de raad van State, d.d. 26 augustus 2009. ECLI:NL:RVS:2009:BJ6075

¹⁴ Zoals de al langer lopende discussie dat sommige gemeenten vinden dat de verantwoordelijkheid voor wildopvang bij de provincie zou moeten liggen. Provincies zijn het daar echter niet altijd mee eens, omdat dierenwelzijn geen taak vanuit de Wet natuurbescherming is en dierenwelzijn primair een taak van het Rijk is. Hierover stelt de RDA op verzoek van de minister een aparte zienswijze op.

Een en ander is een uitvloeisel van het in de titel van deze zienswijze aangehaalde ‘Huis van Thorbecke’, oftewel de bestuurlijke indeling en taakafbakening van ons land, zoals deze ooit door Thorbecke is ontworpen en welke zijn beslag heeft gekregen in onze Grondwet van 1848. Hij en zijn tijdsgenoten zullen destijds niet specifiek hebben stilgestaan bij dieren, en we kunnen in die zin niet echt spreken over de ‘huisdieren van Thorbecke’. We hebben het onderwerp van deze zienswijze echter wel aan de hand van het destijds bedachte stelsel te beschouwen. Deze verticale scheiding der machten oftewel bevoegdheidsverdeling tussen de diverse overheidslagen laat wel ruimte voor verandering en ontwikkeling. Zo is er in toenemende mate sprake van decentralisatie, vanwege het (politieke) streven c.q. de beweging naar een terugtrekkende (rijks-) overheid.

Decentralisatie

Veel taken zijn de afgelopen jaren naar lagere overheden gedecentraliseerd, zoals onderdelen van ouderen- en jeugdzorg naar gemeenten. Belangrijke motivaties voor decentralisatie zijn onder andere om politiek-bestuurlijke keuzes dichterbij bewoners te leggen, om ‘maatwerk’ in afwegingen te kunnen leveren. Tegelijkertijd constateert de Raad voor het Openbaar Bestuur in het online adviesrapport ‘Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen’ (ROB, 2021), dat er sprake is van een disbalans tussen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Gemeenten als politiek lokaal bestuur komen in de verdrukking, door dominantie van landelijke politiek en sectorale belangen, aldus de ROB. Zo wordt de gemeente een uitvoeringskantoor in plaats van een politiek orgaan. De ROB ziet het als noodzakelijk dat deze beweging wordt tegengegaan; *“...moet bij elke taaktoedeling of andere ingreep in het decentraal bestuur de expliciete keuze worden gemaakt waarom een taak toegedeeld wordt aan een bepaalde laag, met welke beleidsruimte, vanuit welke rol, en met welke financiële mogelijkheden. Het is daarbij van belang dat ook de consequentie wordt getrokken uit de mate van beleidsvrijheid die decentrale overheden bij het uitvoeren van de taak hebben voor de bekostigingswijze. Deze fundamentele vragen vereisen wettelijke borging, evenals een uitwerking van wat “de gemeente”, “de provincie” of “de regio” karakteriseert, in termen van taak, rol en democratische legitimatie”.*

Beleidsvrijheid gaat volgens de ROB om *“de mogelijkheden van decentrale overheden om zelf te kunnen beslissen over de inzet van hun middelen. Decentrale overheden voelen zich daarin vaak beknot. Er is voortdurend discussie over de mate van beleidsvrijheid van decentrale overheden. Dat is onvermijdelijk. Het zorgt voor dynamiek. Het houdt overheden onderling scherp over de vraag welke taken, hoe en door wie het meest democratisch en doelmatig kunnen worden uitgevoerd”.*

Vertaald naar het onderwerp ‘dierenwelzijn’ kan in relatie tot voorgaande in de eerste plaats gedacht worden aan de decentralisatie van – grote delen van – het natuurbeleid van Rijk naar provincies middels de Wet natuurbescherming (2017). Hierbij verdient tevens vermelding, dat met de komst van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo, 2010) B&W van de gemeenten is aangewezen als eerst bevoegde gezag (loketfunctie) inzake de vergunningen in het domein van de fysieke leefomgeving – hetgeen ook betrekking kan hebben op de aanwezigheid van wilde dieren (-soorten).

Gekeken naar gehouden (landbouw)huisdieren zijn er vanuit de landelijke overheid gezien voornemens om het onderwerp ‘dierenwelzijn’ te gaan decentraliseren. In de Wet dieren (2013) heeft de overheid er wel voor gekozen, om te werken met ‘open normen’¹⁵ (gedragsregels) en in die zin meer over te laten aan de dierhouders alsmede de totstandkoming van zelfregulering te stimuleren.

¹⁵ Bron. De minister heeft aan de Tweede Kamer toegezegd dat er zeven open normen, die aangemeld zijn door de toezichthouders, nader worden geconcretiseerd (Kamerstuk, 2021).

Er is (nog) geen sprake van een voortdurende discussie over de mate van beleidsvrijheid door – met name – gemeenten op dit onderwerp. De in deze zienswijze meermaals aangehaalde brief van een aantal burgemeesters en wethouders lijkt een dergelijke discussie c.q. heroriëntatie op het onderwerp wel te bepleiten. Ook andere elementen die de ROB noemt en die hiervoor worden aangehaald, kwamen terug in de in het kader van deze zienswijze afgenomen interviews.

Voor wat betreft het ook in de brief genoemde onderwerp ‘chippen en registreren van katten’ geldt, dat het ministerie van LNV een pilot is gestart inzake het mogelijk introduceren van een lokale chipplicht voor katten (zie o.a. Kamerbrief van de Minister van LNV, d.d. 2 februari 2021).

Indachtig hetgeen de ROB opmerkt, speelt het argument van ‘(lokaal) maatwerk’ daarbij een rol. Waarbij overigens tegelijkertijd opgemerkt kan worden, dat identificatie & registratie van honden nu juist eerder al bewust op uniforme wijze en door het Ministerie zelf is geregeld. Om dit ter illustratie aangehaalde onderwerp af te ronden; mocht er op enig moment inderdaad voor gekozen worden om de chipplicht voor katten lokaal te beleggen, dan zal hiervoor in de Wet dieren een specifieke wettelijke basis/bevoegdheid moeten worden gecreëerd. Wordt de chipplicht opgepakt op grond van ‘overlast’, dan biedt de bevoegdheid om regels te stellen in het kader van de APV mogelijk al voldoende basis, en dan zou er geen wetwijziging nodig zijn.

Andere kwesties die in het dit verband nog genoemd kunnen worden zijn onder meer:

- 1) Nadat meerdere gemeenten probeerden om zelf het gebruik van (wilde) dieren bij een lokale circusvertoning te verbieden, maar dit juridisch niet mogelijk bleek, stelde de landelijke wetgever hierover in de Wet dieren uniforme, beperkende regels op;
- 2) Het lopende dossier over vuurwerk(verboden) waarbij nog niet geheel duidelijk is hoe en door wie dit in de toekomst zal worden geregeld – en welk onderwerp een relatie heeft met vuurwerkoverlast voor zowel wilde- als gehouden dieren.

2.3 Naast de wettelijke bevoegdheid

Alle bestuurders van gemeenten die voor de zienswijze zijn geïnterviewd voeren hun wettelijk toebedeelde taken¹⁶ uit, zoals opvang van (zwerf)dieren. Daarnaast lopen sommige gemeenten een stap harder en kunnen worden aangemerkt als koplopers wat betreft dierenwelzijn. Dat kan zijn door bestuurlijke inbedding of innovaties op het gebied van dierenwelzijn (voorbeelden verderop in deze paragraaf). Dat betekent echter niet dat gemeenten die dat niet doen onverschillig zijn op het gebied van dierenwelzijn: dit heeft vooral te maken met capaciteit, geld en andere middelen (met name bij kleinere gemeenten). Een van de geïnterviewden geeft bijvoorbeeld aan dat de gemeente al moeite genoeg heeft om aan de wettelijke eisen te voldoen rondom vergunningsverlening, toezicht en handhaving. Anderzijds blijkt uit de interviews dat ook in klein gemeenten voorbij de wettelijke verplichtingen wordt gekeken. Door bijvoorbeeld een samenloop van enerzijds een ambtelijk apparaat of een zeer betrokken ambtenaar die zich al jarenlang gedreven inzet voor het welzijn van dieren en anderzijds een gemeenteraad/college en/of persoonlijke en politieke ambities van een betrokken bestuurder om meer te doen dan de wet voorschrijft. Soms zijn er zelfs een of meerdere fte's beschikbaar aan ambtelijke ondersteuning. Dit komt vaker voor bij grotere gemeenten dan bij kleinere, in verband met verschillen in capaciteiten en mogelijkheden. Vaak heeft een beleidsmedewerker dierenwelzijn als deeltijd-dossier. In dat geval moet deze de aandacht verdelen over verschillende thema's.

¹⁶ Er zijn overigens meer wettelijke taken die raken aan dieren(welzijn) zoals huisuitzettingen, kadavers gezelschapsdieren, (wild)aanrijdingen gemeentelijke en provinciale wegen, berm- en waterbeheer, gemeentelijke gedragscodes fauna, taken gemeentelijke brandweer- en politiezorg, toets ruimtelijke ordening/wabo etc.

Wat gebeurt er bij gemeenten buiten de wettelijke taken? Bijna alle gesproken gemeenten hebben een potje voor dierenwelzijn, maar sommigen maken ook gebruik van andere budgetten waarin ruimte is voor dierenwelzijn. Uit de interviews van de RDA blijkt dat meerdere gemeenten de wildopvangcentra en dierenambulances extra steunen (financieel of op andere wijze, buiten wettelijke verplichtingen). Ook dragen zij bij aan doelgerichte acties van organisaties (zoals acties voor nieuwe benodigde middelen voor opvangcentra) of voor specifieke doelen (zoals bijdragen aan hulp aan dieren bij gevallen van botulisme). Sommige provincies hebben soortgelijke mogelijkheden. Dierenwelzijn raakt zo beter ingebed in het gemeentelijke en provinciale beleid. Uit de interviews met wethouders van grote, middelgrote en kleine gemeenten blijkt dat er meerdere vertrekpunten zijn voor het ondersteunen van dierenwelzijn in het beleid. Dit komt verder aan de orde in paragraaf 2.6.

Andere manieren van extra ondersteuning van dierenwelzijn in de interviews genoemd zijn onder andere:

- Alert zijn op situaties in de praktijk (ogen en oren open houden, soms ondersteuning/handhaving door gemeentelijke boa's);
- Het agenderen van problematiek door bestuurders en ambtenaren;
- Verbinden met andere portefeuilles (sociaal, minimabeleid huisdieren en dierenartsen, veiligheid, duurzaamheid, biodiversiteit, bouwen en wonen);
- Aanjagen en verbinden van partijen in het netwerk en sturen op samenwerking, werkgroepen, commissies, rondetafelgesprekken.

Naast de handhavende rol (zie ook Hoofdstuk 3) bestaat er ook een faciliterende rol. Zo kunnen overheden (als intermediair) bij uitdagingen of conflicten het gesprek aangaan en tot gezamenlijke afspraken komen. Dat kan incidenteel, maar ook in werkgroepen en samenwerkingsverbanden. Zo heeft Rotterdam een werkgroep waarin dierenwelzijn op kinderboerderijen en hertenkampen wordt besproken. De gemeente heeft ook een Adviescommissie Dierenwelzijn en Stadsnatuur, bestaande uit 5 mensen van naam die op specifieke vragen advies geven. Delft heeft Gebiedstafels en in Leeuwarden is naar aanleiding van een raadsinitiatief in een Open Podium met deskundigen en initiatiefnemers het onderwerp verkend.

Hulp aan dieren in nood (vervoer, opvang) en preventie (zoals dierenvoedselbanken) draaien meestal op particuliere initiatieven, vaak wel een warm hart toegedragen door gemeenten, al dan niet blijkend uit ondersteuning. Zwolle heeft, zoals meerdere gemeenten, een Dierenvoedselbank (niet in eigen beheer) en sommige gemeenten dragen bij aan uitgebreide dierenopvang die verder gaat dan de wettelijke taken, zodat dieren niet de dupe worden van gebrek aan sturend beleid. Maastricht heeft een sluitende dierennoodhulpketen voor dierenoverlast en uit moreel oogpunt een noodfonds in het leven geroepen voor aangereden wilde dieren. Diemen draagt bovenop de vaste bijdrage bij aan opvang van bijzondere (zeldzame) dieren die bijzondere zorg nodig hebben.

Naast dergelijke inspanningen zijn er incidentele, soms meer symbolische acties¹⁷. Van het uitreiken van een burgemeesterslintje aan een basisschoolleerling voor het inzamelen van geld voor de egelopvang tot een financiële bijdrage aan acties tegen botulisme (bijvoorbeeld voor het welzijn van watervogels).

¹⁷ Ook ngo's schenken aandacht aan lokale dierenwelzijnsinitiatieven. Zo reikt Stichting Dierenlot vanaf 2018 een prijs uit voor de meest diervriendelijke gemeente van het jaar.

Voor deze aanvullende manieren van het aanjagen of borgen van dierenwelzijn – de ‘bovenwettelijke taken’ – is (nog) geen wettelijke verankering. Het is ook de vraag of zaken per definitie beter gaan op gebied van dierenwelzijn als er een dierenwelzijnsnota of een portefeuillehouder is, en wanneer zaken aangaande dieren beter verankerd zijn. Dit staat open voor discussie en komt later in dit rapport terug.

Bestuurders aan het woord: voorbeelden van koplopergemeenten

Wethouder Krabbendam (Maastricht): “Als er iets met dieren in de gemeente is dan wordt de gemeente daarop aangesproken; ook als zij daar geen bevoegdheden voor heeft. Onze bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn redelijk beperkt. We zijn strikt genomen enkel verantwoordelijk voor de op straat wandelende dieren die van niemand zijn en dieren die voor overlast zorgen. Bij aanvragen waar dieren bij betrokken zijn gaan we het gesprek aan en helpen partijen tot een oplossing en gezamenlijke afspraken te komen. Dit is dus niet gebaseerd op bevoegdheden, maar goodwill en persoonlijke aanpak.”

Voormalig wethouder Wijbenga-van Nieuwenhuizen (Rotterdam): “We hebben sinds 2009 een Adviescommissie Dierenwelzijn en stadsnatuur”. De commissie is gebaseerd op artikel 84 van de Gemeentewet. Hierdoor liggen de bevoegdheden van de adviescommissie en de onafhankelijkheid en status van de adviezen wettelijk vast. De verdere invulling van taken en bevoegdheden is geregeld in het Reglement Adviescommissie Dierenwelzijn en Stadsnatuur. Dit is vastgesteld door het college van B&W (Gemeente Rotterdam, 2021). “Zo geven wij dierenwelzijn een plek in onze gemeente, evenals met de eigen beleidsnota.”

Wethouder Dogger (Zwolle): “Wij hebben sinds 2000 een dierenwelzijnscommissie, met één keer per jaar rondetafelgesprekken waarbij de gemeente met alle dierenwelzijnsorganisaties en betrokken inwoners ideeën uitwisselen en de dialoog aangaan. Ook hebben we het dierenteam Zwolle, een samenwerkingsverband van 15 dierenwelzijnsorganisaties. Sinds 2020 hebben wij een dierenwelzijnsnota en is dierenwelzijn verankerd in het coalitieakkoord.”

Wethouder Wassink (Leeuwarden): “We hebben formeel geen dierenwelzijnsbeleid, maar bekijken nu of we verandering in die situatie zouden moeten brengen. Dat heeft ook te maken met het initiatief van GroenLinks en de Partij voor de Dieren om een open podium met de gemeenteraad te organiseren over dit onderwerp. Bij die gelegenheid is gesproken met deskundigen om te kijken hoe dat beleid eruit zou moeten zien. Uiteindelijk is afgesproken eerst te inventariseren wat we allemaal al doen op het gebied van dierenwelzijn en de resultaten van dat onderzoek voor te leggen aan de raad.”

2.4 Coördinatie, samenwerking en afstemming

Binnen een bestuurslaag (horizontale coördinatie) lijkt de mate van afstemming afhankelijk van de beschikbaarheid van kennis en de aanwezigheid van experts. Ook het aantal fte bepaalt voor een deel de mate van samenwerking. Daarnaast speelt de integratie met andere beleidsvelden een rol. Soms is dierenwelzijn een apart domein, soms juist verweven met andere domeinen, zoals duurzaamheid, biodiversiteit, vergunningenbeleid, voedsel, klimaat, energietransitie, (kringloop) landbouw en/of hondenbeleid. Sommige geïnterviewden merken op dat dit weliswaar scheelt in de kosten, maar dat dierenwelzijn zo wel ondergeschikt raakt aan andere ambities.

Er bestaan veel verschillen tussen gemeenten in de manier van samenwerking en ondersteuning op gebied van dierenwelzijn. Sommige gemeenten hebben (beperkt) fte's voor dierenwelzijn vrijgemaakt (onder andere Rotterdam, Amsterdam, Leeuwarden), andere gemeenten zetten in op speciale samenwerkingsverbanden met omringende gemeenten of lokale organisaties zoals politie, boswachters, Faunabeheereenheid, dierenorganisaties, IVN et cetera. Rotterdam bijvoorbeeld werkt al met zo'n 20-30 partijen samen op gebied van dierenwelzijn. De vier grootste gemeenten (G4) hebben ook onderling contacten over dierenwelzijn. Andere gemeenten hebben naar eigen zeggen veel minder of alleen zijdelings contacten hierover en vaak gaat dit vooral over specifieke, actuele onderwerpen waar dieren bij betrokken zijn zoals evenementen, vergunningen, overlast et cetera.

Afstemming tussen provincies, het waterschap en de veiligheidsregio's is er niet of nauwelijks op het gebied van dierenwelzijn. Waterschappen doen dit wel op projectbasis, zoals bij vismigratie. Met het IPO is op het gebied van natuur (wolf/faunabeheer) wel overleg over dieren, zoals bij het Overleg Vitaal Platteland. Dierenwelzijn komt bij zo'n overleg zijdelings aan de orde, maar niet in brede zin. Het gaat meer over beheer van dieren in het wild en landbouwhuisdieren of gezelschapsdieren, maar dan niet in relatie tot hun welzijn.

Het contact tussen gemeenten en provincies (verticale coördinatie) wordt door geïnterviewden vanuit gemeenten verschillend ervaren. Voor sommigen zijn de contacten heel goed, met korte lijnen. Anderen de provincies als belemmerend (bij vergunningverlening), dwingend, sturend en frustrerend, met grote onduidelijkheid over wie welke rol heeft. Een voorbeeld hiervan is de aanpak bij overlast gevende diersoorten waar gemeenten door hun burgers vaak op aan worden gesproken maar de provincie aan zet is voor vergunningverlening. Ook bestaat er volgens meerdere geïnterviewden onduidelijkheid over of nu de provincie of de gemeente de primaire verantwoordelijkheid heeft voor wildopvang. Daarnaast zijn er volgens enkele geïnterviewden verschillende verwachtingen over betrokkenheid van gemeenten bij faunabeheer. De verwachtingen van en over de verantwoordelijkheid en coördinatie tussen Rijk (LNV), provincies/waterschappen en gemeenten verschillen volgens de geïnterviewden hierbij.

Verschillende gemeenten hebben zich gebogen over manieren om dierenwelzijn te verankeren in beleid en samenwerkingsverbanden. Zo werden er door de jaren heen verschillende kennisdagen, congressen en bijeenkomsten georganiseerd en bestaan er bij enkele gemeenten informatieplatforms voor burgers over bijvoorbeeld het houden en verzorgen van dieren. Ook bestaan er initiatieven voor een kennisplatform en een actief netwerk voor gemeenten. Diervizier is inmiddels een bekendere naam. Oorspronkelijk gestart als projectgroep in opdracht van gemeente Zaanstad om te werken aan een actief netwerk voor kennisdeling voor gemeenten en andere overheden (DisGover, 2021) en nu een werkgroep die bezig is een kennisbank/platform op het gebied van dierenwelzijn voor gemeenten te lanceren en uit te rollen over het land.

De meeste geïnterviewde gemeenten geven aan dat ze met alle relevante partijen goed proberen samen te werken; professionals, vrijwilligers en deskundigen binnen de gemeente, en met relevante contacten bij de provincies en de waterschappen.

Ook de provincies experimenteren met nieuwe vormen van samenwerking en kaders voor dierenwelzijn. De provincie Noord-Holland bijvoorbeeld probeert ook via andere onderwerpen, zoals kringlooplandbouw, indirect aandacht te besteden aan dierenwelzijn, als integraal aspect van bijvoorbeeld regeneratieve landbouwsystemen.

Ook bij waterschappen vindt innovatie plaats. Bij vismigratie bijvoorbeeld zijn waterschappen bezig met een nieuwe nota vanuit het perspectief van de vis, waarbij een discussie over dierenwelzijn niet kan worden ontlopen.

Er is behoefte om van elkaar te leren, onder andere samen met kansen en belemmeringen om leren gaan. Alle geïnterviewden zagen meerwaarde in kennisdeling, dialoog en samen optrekken als het gaat om dierenwelzijn. Deze behoefte is niet alleen horizontaal (binnen een bestuurslaag), maar ook verticaal. Waar verticale coördinatie/afstemming nu al plaats vindt, is dat op informele basis en met eigen contacten – niet structureel. Er is weinig beleidsmatige afstemming tussen de bestuurslagen over dierenwelzijn; alleen soms tussen gemeenten en provincies (op bestuurlijk niveau), maar ook dan gaat het altijd over specifieke onderwerpen (bijvoorbeeld ganzenoverlast).

2.5 Dierenwelzijn op de kaart

De RDA heeft in 2021 op eigen initiatief een quick scan uitgevoerd om te inventariseren hoeveel Nederlandse gemeenten een portefeuillehouder dierenwelzijn of een nota dierenwelzijn hebben. Daarvoor is op de websites van de gemeenten gekeken of er melding wordt gemaakt van portefeuillehouders en nota's dierenwelzijn. Per gemeente is via de zoekmachine (niet alle gemeentelijke sites bleken up to date) een extra check gedaan op gemeente met zoektermen zoals 'dieren', 'dierenwelzijn' en 'nota dierenwelzijn'. Voor provincies en waterschappen is op een vergelijkbare wijze gezocht op hun websites. Per provincie is gekeken of er een gedeputeerde is met dierenwelzijn in de portefeuille en wie dat is. Bij waterschappen is dit onderzocht voor leden van het dagelijks bestuur. Voor de 25 veiligheidsregio is geen uitgebreid overzicht opgesteld per regio, maar is er voor gekozen één interview te houden met de enige veiligheidsregio (Twente) waar dierenwelzijn specifiek in stukken/op de website van de regio te vinden is. Deze paragraaf gaat in op de belangrijkste resultaten van dit onderzoek. In bijlage 3 is een uitgebreidere weergave van de resultaten opgenomen.

2.5.1 Gemeenten

In 2017 ondertekenden 36 gemeenten met portefeuillehouders dierenwelzijn onder leiding van toenmalige wethouder Ivens van Amsterdam een brief met de vraag om meer bevoegdheden omtrent dierenwelzijn, gericht aan de Vaste Kamercommissie Economische Zaken. In 2020 volgde een brief van de VNG met hetzelfde verzoek, met voorbeelden van soorten bevoegdheden voor gemeenten als het gaat om dierenwelzijn.

Naast de 36 ondertekenaars van de brief uit 2017, zijn er ook andere gemeenten die dierenwelzijn op de agenda hebben staan met een wethouder/burgemeester met portefeuille dierenwelzijn, een Nota dierenwelzijn en soms allebei. Onderzoek van HAS-studenten ([REDACTED] en [REDACTED] 2012) gaf aan dat er in 2012 72 gemeenten waren met een wethouder dierenwelzijn (destijds was dat 17% van alle gemeenten). In de hierboven beschreven kamerbrief van 2017 is aangegeven dat er meer dan 70 burgemeesters en wethouders zouden zijn met een portefeuille dierenwelzijn. De RDA heeft in voorjaar-zomer 2021 onderzocht hoeveel van de 352 Nederlandse gemeenten een portefeuillehouder dierenwelzijn hebben en hoeveel een Nota dierenwelzijn. In onderstaande tabel worden de uitkomsten vergeleken.

Bron	Jaartal	Portefeuille dierenwelzijn	Nota dierenwelzijn
	2012	72 gemeenten met wethouder dierenwelzijn (volgens bron 17% van destijds 415 gemeenten)	7,5% gemeenten heeft nota dierenwelzijn (31 nota's)
Kamerbrief dierenwelzijn	2017	Meer dan 70 gemeenten (volgens CBS ging in 2017 het aantal gemeenten van 388 naar 380, dus meer dan 18%)	Onbekend
Onderzoek RDA	2021	114 gemeenten met portefeuillehouder dierenwelzijn (ongeveer 32% van alle 352 gemeenten)	ongeveer 19% van de gemeenten heeft nota dierenwelzijn (65 nota's)

Gemeenten met portefeuille en/of nota dierenwelzijn 2021

Meer informatie staat hierover in bijlage 3, hierin zijn ook tabellen te vinden waarin specifiek informatie is opgenomen over de 36 ondertekenaars uit 2017. Tevens zijn daar gemeenten per provincie uitgesplitst).

Van de in totaal 352 gemeenten:

- Hebben er 114 (32%) een portefeuillehouder dierenwelzijn;
- Zijn 105 portefeuillehouders wethouder;
- Zijn 11 portefeuillehouders burgemeester;
- Zijn er in totaal 65 nota's dierenwelzijn (19%); in zeker 34 andere gemeenten komt dierenwelzijn aan de orde in andere nota's/regelingen. Er zijn meer gemeenten die niets geregeld hebben dan gemeenten die wel iets geregeld hebben;
- Blijkt dat er meer portefeuillehouders dan nota's zijn (62 gemeenten met alleen een portefeuillehouder, 52 met zowel portefeuillehouder als nota, 13 met een nota zonder portefeuillehouder, en 225 gemeenten die geen van beiden hebben).

Wanneer de gemeenten per provincie bekeken worden (bijlage 3), blijkt dat ten opzichte van 2012:

- 2 provincies een afname hebben in het aantal portefeuillehouders (Limburg en Friesland);
- 1 provincie gelijk is gebleven in het aantal portefeuillehouders (Drenthe);
- 9 provincies een toename hebben in het aantal portefeuillehouders (overige provincies).

Voor het aantal dierenwelzijnsnota's geldt dat die voor:

- 3 provincies gelijk zijn gebleven (Limburg, Drenthe en Friesland);
- 1 provincies zijn afgenomen (Groningen);
- 8 een toename hebben (overige provincies).

De conclusie is dat voor beiden sprake is van een totale toename (2021 versus 2012) en dat portefeuillehouders en nota's in de lift zitten. Wel is daarin voornamelijk 'Randstedelijke groei' te zien. Het noorden en zuiden van het land is die groei niet of minder zichtbaar.

De nota's dierenwelzijn zijn divers in omvang en inhoud. Bij een eerste beschouwing lijken ze in zijn algemeenheid redelijk uitgebreid en opgetrokken uit een uitgesproken politieke en bestuurlijke wil om dierenwelzijnsbeleid te betrekken in een integraal gemeentelijk discours. Sommige gemeenten ervaren het, naar eigen zeggen, als een stukje extra beschaving. Het valt op dat de stedelijke gebieden de meeste nota's tellen. Dit blijft niet beperkt tot de Randstad, want ook in de kop van Overijssel kunnen dieren rekenen op warme aandacht vanuit de verstedelijkte gemeenten aldaar. De regierol die gemeenten met een dierenwelzijnsnota zich toe-eigenen, naast de toebedeelde verplichtingen vanuit het Rijk, is gericht op bijvoorbeeld evenementen met dieren, verkeersmaatregelen om dieren te beschermen, dierenambulance, botulisme, stadsnatuur, borging van dierenwelzijn in een lokaal rampenplan, registratie van huisdieren en voorlichting (voor ouderen en mensen met een krappe portemonnee die een huisdier willen). In de nota's worden niet alleen gezelschapsdieren behandeld: ook het welzijn van landbouwhuisdieren en van dieren in het wild komt aan de orde.

De nota's van de gemeenten die geïnterviewd zijn door de RDA hebben ruwweg de volgende opbouw. Ze starten met een achtergrondschets van dieren in de gemeente, al dan niet opgesplitst in categorieën dieren. Dat kan zijn ingedeeld naar de relatie tot dieren, zoals dieren in het wild en gezelschapsdieren, maar de categorisering kan ook gekoppeld zijn aan problematiek zoals dieren in nood of diervriendelijke bestrijding van overlast. Vaak volgt in de nota een onderdeel over wetgeving en/of een theoretisch kader. Daarna ontvouwen zich plannen van de gemeenten voor dierenwelzijn, in de vorm van ambities, acties, speerpunten, maatregelen of iets dergelijks. Ook is er altijd een overzicht van financiën toegevoegd.

Een aantal gemeenten heeft dierenwelzijn ondergebracht bij andere politieke besluitvormingsprocessen, bijvoorbeeld de behandeling van de voorjaarsnota, de omgevingsvisie, het welstandsbeleid, het minima- en ouderenbeleid of een 'paraplubestemmingsplan'. Ook komt het voor dat het dierenwelzijnsbeleid louter toegespitst op concrete situaties ter plekke zoals het creëren van schuilstallen voor dieren in de wei of het organiseren van paardenmarkten.

2.5.2 Provincies en waterschappen

Uit het onderzoek van de RDA van 2021 blijkt dat 3 provincies een proactief dierenwelzijnsbeleid voeren. Als belangrijkste komt naar voren dat:

- De provincie Noord-Holland als enige een gedeputeerde heeft met expliciet dierenwelzijn genoemd in de portefeuille;
- De provincie Utrecht een Beleidsimpuls Dierenwelzijn¹⁸ kent, onder leiding van de gedeputeerde;
- De provincie Flevoland in het coalitieakkoord expliciet dierenwelzijn in de Oostvaardersplassen (OVP) noemt en een gedeputeerde heeft met OVP specifiek in de portefeuille.

In de andere provincies zijn wel portefeuilles op het gebied van natuur, soortenbeleid en faunabeheer, dus ook daar komen vraagstukken over dierenwelzijn natuurlijk aan bod in de dagelijkse praktijk. Of er eveneens ambtenaren/beleidsmedewerkers met dierenwelzijn in het dossier zijn, is niet uitgezocht.

¹⁸ "Met deze beleidsimpuls Dierenwelzijn wil de provincie een wezenlijke verbetering in het welzijn van de dieren in de provincie Utrecht bereiken". Binnen de 3 thema's wilde dieren, gehouden dieren, en voorlichting/educatie verwoordt de beleidsimpuls 6 acties (over dierenopvang; stroperij; voorkomen schade ganzen; dierenwelzijn koppelen aan subsidie; kattenpredatie in natuurterreinen en stimuleren diervriendelijke methoden landbouw) inclusief onderbouwing over de financiering ervan (Beleidsimpuls Dierenwelzijn Provincie Utrecht, 2009).

Van de 21 waterschappen hebben 2 waterschappen een portefeuillehouder dierenwelzijn in het dagelijks bestuur: waterschap Amstel, Gooi en Vecht en waterschap Brabantse Delta. Verder komt naar voren dat:

- Waterschap Hunze en Aa's als enige een beleidsvisie dierenwelzijn¹⁹ heeft. Hiervoor is een senior beleidsmedewerker aanspreekpunt;
- De meeste andere waterschappen hebben wel portefeuillehouders op het gebied van muskus- en beverrattenbeheer, biodiversiteit of ecologisch beheer. Of er eveneens ambtenaren of beleidsmedewerkers met dierenwelzijn in het dossier zijn is niet uitgezocht;
- De Unie van Waterschappen heeft een aparte commissie muskus- en beverratten. Deze heeft dan weer een ambtelijk voorportaal: een werkgroep bestaande uit sectorhoofden en directeurs die het muskusrattenbeheer uitvoeren. Er is aandacht voor het terugdringen van dierenleed bij bestrijding en meer diervriendelijke vangmethoden.

2.5.3 Veiligheidsregio's

Veiligheidsregio's hebben niet specifiek dierenwelzijn in 'een portefeuille' en geen nota's over dierenwelzijn. Wel hebben ze zorg voor mens en dier onder hun hoede tijdens (grootschalige) rampen en crises. Hierbij komt dierenwelzijn aan de orde, bijvoorbeeld bij het in veiligheid brengen van dieren. Bij calamiteiten zorgt de Veiligheidsregio dat mensen en dieren die in gevaar zijn in veiligheid worden gebracht. Ze hebben hierbij een coördinerende rol, ze coördineren de zorg voor dieren ter plekke door bijvoorbeeld dierenartsen of brandweer in te schakelen.

Zo heeft de Veiligheidsregio Twente (VRT) in regionale risicoprofielen een aantal casussen waar dieren expliciet aan de orde komen, zoals bij overstromingen of dierziektenuitbraken. In stukken staat volgens de geïnterviewde van de VRT: *'bereiken dat verminderd zelfredzaam tijdelijk opgevangen kunnen worden door noodhulp voor getroffen en dieren die tijdelijk niet in hun levensbehoefte kunnen voorzien en het in veiligheid brengen van mensen en dieren door deze te (laten) verplaatsen van een getroffen of bedreigde plaats naar een veilige plaats'*. Als een incident klein is, zorgt een particulier vaak zelf voor een oplossing. De VRT komt pas bij een echt grootschalig incident in actie en coördineert dan alles; ook de opvang voor dieren. Natuurlijk komt de brandweer hulpverleners als er dieren vast zitten. Dat staat bij de VRT allemaal niet in draaiboeken beschreven, ze lossen de situatie ter plekke pragmatisch op.

Ook bij evenementen komen dieren aan de orde (zie paragraaf 3.2.1).

Volgens het interview met de VRT is er voor wat betreft dierenzaken weinig uitwisseling met andere veiligheidsregio's. Veiligheidsregio's hebben volgens de VRT allemaal met ongeveer dezelfde structuur te maken en dieren komen daar nauwelijks aan bod. Wat dat betreft zou het een aanvulling kunnen zijn om als Veiligheidsregio's eens samen te komen om dit onderwerp, en dan juist ook inclusief het aspect 'dierenwelzijn', te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

¹⁹ Met als doelstellingen: "1. Wij willen laten zien en uitdragen wat wij allemaal doen op het brede terrein van diervriendelijkheid, c.q. dierenwelzijn ('be good en tell it'); 2. We tonen dat 'respect hebben voor de natuur en kennis daarvan' een kernwaarde van onze organisatie is waar we continue mee bezig zijn; 3. We tonen dat we daarover graag met onze partners in dialoog willen blijven; 4. We tonen dat we slagvaardig willen en kunnen handelen om de voorwaarden voor ons beleid te verbeteren". Voor een aantal onderwerpen – waterkwaliteit; inrichtingsprojecten; vismigratie en visbeleid; beheer en onderhoud; schade door gravers; gevaarlijke situaties voor dieren en faunabeheer – zijn ambities en acties voor dierenwelzijn opgesteld (Beleidsvisie Dierenwelzijn 2017).

2.5.4 Totaaloverzicht portefeuillehouders en nota's dierenwelzijn

SVZ oktober 2021	Portefeuillehouder dierenwelzijn	Aantal nota's dierenwelzijn
352 Gemeenten	• 114 portefeuillehouders dierenwelzijn (32%)	• 65 nota's dierenwelzijn (19%)
12 Provincies	• 1 of 2 dierenwelzijn algemeen • 1 dierenwelzijn OVP (17-25%)	• 1 beleidsimpuls dierenwelzijn • 1 perspectiefnota dierenwelzijn OVP (17%)
21 Waterschappen	• 2 portefeuillehouders dierenwelzijn (10%)	• 1 beleidsvisie dierenwelzijn (5%)

2.6 Verklaringen verschillen

Deze paragraaf gaat in op mogelijke verklaringen voor gevonden verschillen tussen overheden met en zonder portefeuillehouders en nota's dierenwelzijn.

2.6.1 Persoonlijke affiniteit en inzet

De extra inzet voor dierenwelzijn binnen een gemeente – door het instellen van een portefeuillehouder, het vaststellen van een nota dierenwelzijn of anders – kan voortkomen vanuit de persoonlijke of politieke motieven van bestuurders, vanuit politieke positionering of vanuit de wil en wens van de gemeenteraad.

De meeste bestuurders die de RDA heeft gesproken hebben een persoonlijke affiniteit met dieren en voelen betrokkenheid bij hun welzijn. Een enkeling geeft dat niet specifiek aan. Vrijwel alle geïnterviewde bestuurders gaven aan als kind te zijn opgegroeid met (huis)dieren. Sommigen hebben in het bestuur van dierenwelzijnsorganisaties gezeten of politieke jongerenorganisaties waarbij dierenwelzijn een rol speelde. Enkele bestuurders gaven tijdens het interview aan dat dierenwelzijn ook een onderwerp is om zich politiek mee te profileren. Het ligt gevoelig bij inwoners, heeft een hoge 'gunfactor' en het maakt een bestuurder ook 'aibaar'. De betrokkenheid met dieren komt vanuit verschillende hoeken. Zo is de ene wethouder groot dierenliefhebber met de wil en wens om dierenwelzijn overal in de gemeentelijke organisatie te borgen en is de andere vooral geïnteresseerd in biodiversiteitsherstel waarbij dieren in samenhang met andere natuur worden gekoesterd.

Inwoners weten portefeuillehouders te vinden voor onderwerpen die met dierenwelzijn te maken hebben. Ook spreken betrokken burgers of dierenwelzijnsorganisaties de gemeente, lokale bestuurders of raadsleden aan op bijvoorbeeld incidenten of evenementen met dieren. Dit gebeurt zowel vanuit dierenliefde als vanuit angst voor overlast van dieren. De vraag is dan wanneer de gemeente verantwoordelijk is, en wanneer de provincie. Dit zorgt voor spanningen, omdat betrokken burgers de gemeente makkelijker weten te vinden dan de provincie.

Meestal voelen niet alleen de bestuurders betrokkenheid. Vaak is er kruisbestuiving van de bestuurder en de beleidsadviseurs – en andere ambtenaren. Deze laatsten werken doorgaans langere tijd bij de lokale of provinciale overheid en hebben een groot en relevant netwerk opgebouwd. Enthousiaste beleidsmedewerkers en -adviseurs die dierenwelzijn meerdere bestuursperiodes beheren, dragen bij aan een betrokken dierenwelzijnsbeleid. Deze persoonlijk gemotiveerde beleidsmedewerkers kunnen de spil zijn van een lokaal dierenwelzijnsnetwerk, waarbinnen alle lokale en regionale instanties op elkaar zijn aangesloten.

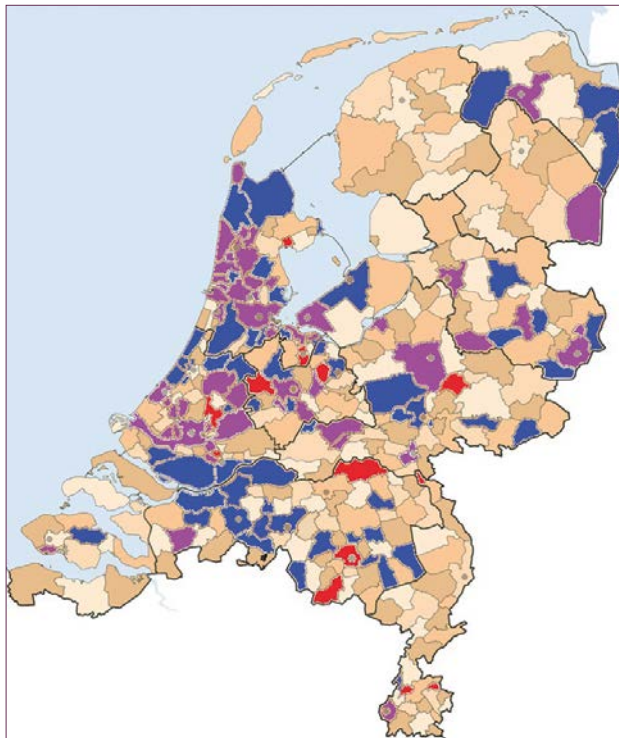
Dat is ook gelijk het kwetsbare punt: wat gebeurt er na het vertrek van betrokken initiators? Hoe wordt dierenwelzijn voor de langere termijn geborgd? In sommige gemeenten werken bestuurders en beleidsmedewerkers aan de borging van dierenwelzijn in het beleid, uit vrees dat de aandacht voor het onderwerp verslapt zodra een nieuwe collegeperiode begint.

Is een bestuurder enthousiast over dierenwelzijn, dan wordt dit verknoopt met meerdere portefeuilles en geniet het onderwerp meer aandacht. Soms is een bestuurder wel enthousiast, maar de raad wat minder. Daardoor kan een bestuurder minder doen dan hij/zij wil. Daarnaast kan een op dit thema (lokaal) actieve politieke partij helpen om dierenwelzijn meer onder de aandacht te brengen.

2.6.2 Stad en platteland

Vanwege de regionale spreiding van de nota's dierenwelzijn en de bestuurders met dierenwelzijn in hun portefeuille, is het interessant om te kijken welke verschillen en overeenkomsten kunnen worden gevonden tussen stedelijke gemeenten en die van het platteland. Als we kijken naar de 36 ondertekenaars van de brief van gemeenten²⁰ aan de minister, blijkt dat de meeste uit een stedelijke omgeving en meestal zelfs Randstad komen (zie bijlage).

Vrijwel alle grote (Rand)stedelijke gemeenten hebben uitgebreide nota's dierenwelzijn. Er zijn in de Randstad (Noord- en Zuid-Holland) aanmerkelijk meer gemeenten met portefeuillehouders en/of nota's dierenwelzijn dan bijvoorbeeld Limburg, Friesland en Drenthe. Ook worden in de Randstedelijke gemeenten dierenwelzijnsonderwerpen (sneller) verknoopt met andere portefeuilles zoals woningbouw en sociale zaken/minimabeleid.

De provincie Friesland heeft geen portefeuillehouders en geen nota's en de Waddeneilanden evenmin. De provincies Zeeland²¹, Drenthe, Limburg hebben zeer beperkt nota's en/of portefeuillehouders. Op basis van deze gegevens lijkt er een relatie te bestaan tussen verstedelijking en aanwezigheid van portefeuillehouders en/of nota's.

Figuur 1 Overzicht portefeuillehouders en nota's

Rood = alleen nota

Blauw = alleen portefeuillehouder

Paars = zowel nota als portefeuillehouder

²⁰ Van dit initiatief zijn de specifieke opzet en de achtergronden echter niet bekend.

²¹ Dat in de provincie Zeeland weinig wordt ingezet op dierenwelzijn, was ook Omroep Zeeland opgevallen. In een eigen onderzoek in 2021 met een rondje langs de Zeeuwse gemeenten kwamen ze tot de conclusie dat 12 van de 13 Zeeuwse gemeenten geen dierenwelzijnsbeleid hebben en ook niet van plan zijn om dat op korte termijn te veranderen (Omroep Zeeland, 2021).

2.6.3 Grootte van de gemeente

Van de 5 grootste gemeenten – (meer dan 100.000 inwoners) Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Eindhoven – heeft alleen Eindhoven geen nota en geen portefeuillehouder. De andere vier (G4) hebben zowel een nota als een portefeuillehouder.

De vijf kleinste gemeenten (minder dan 5000 inwoners) – Schiermonnikoog, Vlieland, Rozendaal, Ameland en Terschelling – hebben geen portefeuillehouders en geen nota's. Het lijkt erop – maar ook dit is niet onderzocht, dat de grootte qua inwoneraantallen uit lijkt te maken. Wellicht heeft dit te maken met de capaciteit van grotere gemeenten, of dat meer inwoners zorgen voor meer vragen over dierenwelzijn of dat de stedelijkheid van de 5 grootste gemeenten van invloed is (type interactie met dieren). Aan de andere kant behoren er wel 4 Waddeneilanden tot de 5 kleinste gemeenten, dus ook de geografische ligging/status van die eilanden (in dezelfde provincie) of andere gemeenschappelijke invloeden kunnen natuurlijk van invloed zijn²².

Ook de geografische grootte zou invloed kunnen hebben. Een groter grondoppervlak zou kunnen zorgen voor meer dieren, zowel gehouden als niet gehouden, of meer interacties met dieren. De 5 grootste gemeenten qua grondoppervlak zijn Sudwest Fryslan, Het Hogeland, Noordoostpolder, Hollands Kroon en de Friese meren. Van deze gemeenten heeft alleen Hollandse Kroon (Noord-Holland) een portefeuillehouder. Geen van deze gemeenten heeft een nota. De vijf kleinste gemeenten qua oppervlak zijn Westervoort, Oegstgeest, Krimpen aan de IJssel, Maassluis en Alblasserdam. Hier hebben Westervoort en Oegstgeest (de 2 kleinste) een portefeuillehouder. Geen enkele van deze kleine gemeenten heeft een nota dierenwelzijn. De grootte qua oppervlak lijkt dus niet per se iets uit te maken. Dit is niet statistisch onderzocht. Wellicht spelen aanwezigheid van natuurgebieden en intensiteit van landbouw een rol. Aan de andere kant liggen de grootste gemeenten allen in het noorden van het land, geografische ligging kan ook een factor zijn.

2.6.4 Politieke kleur

Tot slot is het interessant om te kijken of er iets valt er iets te ontdekken aan de relatie tussen politieke kleur van een gemeente en de aanwezigheid van portefeuillehouders en/of nota's. Dit levert een gemengd beeld op. Portefeuillehouders zijn van alle partijen, zie het lijstje hieronder, maar een nota lijkt vaak te worden geagendeerd door de Partij voor de Dieren (geen kwantitatieve data).

Van alle portefeuillehouders zijn er:

- 36 van lokale partijen;
- 26 van GL;
- 19 van CDA;
- 11 van D66;
- 12 van VVD;
- 4 van PvdA;
- 3 van CU;
- 1 van SP;
- 2 partijloos.

Hieruit blijkt dat lokale partijen en GroenLinks de meeste portefeuillehouders leveren (samen meer dan de helft van het totaal). Uit interviews komt meerdere keren naar voren dat de Partij voor de Dieren een aanjaagfunctie heeft om dierenwelzijnsonderwerpen op de kaart te zetten.

²² Ook de 5 volgende kleinste gemeenten, Renswoude, Baarle Nassau, Noord-Beveland, Mook en Middelaar en Zoeterwoude hebben geen portefeuillehouders en nota's dierenwelzijn.

2.6.5 Andere drijfveren

Naast bovengenoemde factoren als stedelijkheid, politieke kleur en persoonlijke drijfveren zijn er nog enkele andere mogelijke redenen voor een gemeente om dierenwelzijn wel of niet op de politieke agenda te plaatsen.

Dit kunnen bijvoorbeeld (cultuur)historische redenen en tradities zijn, waarbij dieren of gebeurtenissen met dieren in de gemeente aandacht hebben gekregen. Zoals circussen in provincie en gemeenten in Noord-Holland²³. Of het bijzondere verhaal van Jo de beer in de kuil van het stadspark in Maastricht²⁴. Van oudsher een echte berenkuil met meerdere beren vanaf 1920 tot 1993 in de stad, daarna ter herinnering een beeld en monument op de oorspronkelijke plek.

Door dierenwelzijn te verweven of te integreren met andere portefeuilles of beleidsvelden zoals duurzaamheid of biodiversiteit, raakt het onderwerp beter ingebed in de bestuurlijke organisatie. Volgens sommige geïnterviewden worden daardoor tevens de kosten gedrukt. Of dit daadwerkelijk zo is of hierdoor de kosten alleen anders worden gelabeld is niet achterhaald. Tijdens een interview stelde een geïnterviewde dat het 'slim' is om dierenwelzijnsonderwerpen in andere kostenposten te ramen, om het beleid te borgen zonder dat dit een aparte kostenpost is.

Tot slot zijn er in de interviews nog enkele inhoudelijke redenen genoemd voor het (wel of niet) opstellen van een nota dierenwelzijn:

- Het borgen van dierenwelzijn mag niet enkel afhangen van betrokken mensen (zonder documenten om het in vast te leggen). De nota is ook wel genoemd als symbolische functie, dan kunnen college en raad er niet meer omheen;
- Een nota helpt om concrete stappen op het gebied van dierenwelzijn te maken (functie nota: aanzet tot een stappenplan voor komende x jaar, daarna worden weer nieuwe speerpunten opgesteld);
- Een nota is op zichzelf niet noodzakelijk voor actief beleid omtrent dierenwelzijn. Zoals in Leeuwarden, waar wel actief beleid is op het gebied van dierenwelzijn, maar (nog) geen nota.

²³ Na het verbod op wilde zoogdieren in circussen van 2015 was er jarenlange discussie over olifant Buba, een vrouwtjesolifant die al jarenlang meereisde met een circusfamilie die daar een ontheffing voor had. Uiteindelijk stemde de Tweede Kamer in dat Buba bij de familie mocht blijven. Onder andere in Noord-Holland was er veel aandacht voor het verblijf van Buba (zie bijvoorbeeld <https://www.rtvzaanstreek.nl/verbijstering-over-olifant-buba/nieuws/item?832002>).

²⁴ In Maastricht was lange tijd een berekuil met echte beren. Toen de laatste beer, Jo, werd overgebracht naar het Ouwehands Dierenpark in Rhenen, is op de plek van de oude berekuil een monument opgericht, ter ere van de beren. Beer Jo kreeg een bronzen standbeeld (zie <https://maastricht.mustsee.today/nr-6-berenkuil/>).

3. Wensen en mogelijkheden

3.1 Wensen voor de toekomst²⁵

3.1.1 Duidelijkheid

Duidelijkheid over de verantwoordelijkheden op het gebied van dierenwelzijn en daarmee ook voor de financiering is een belangrijk speerpunt, dat zowel vanuit Rijk, provincies als gemeenten wordt genoemd. Hier ligt een grote uitdaging voor alle bestuurslagen. Vanuit de huidige wet- en regelgeving hebben gemeenten en provincies verplichtingen en bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn²⁶. Dit blijkt uit de algemene artikelen uit de Wet dieren, de Wet natuurbescherming en het Burgerlijk Wetboek (opvangplicht). Toch bestaan hierover ‘tussen de regels door’ verschillende beelden. Het ministerie geeft hierover geen duidelijkheid volgens de geïnterviewden uit andere bestuurslagen. Een geïnterviewde bestuurder van de provincie bijvoorbeeld ziet zich wel als hoeder van het belang van dieren, zowel bij landbouwbeleid als bij natuurbeleid en hoe dat beleid invloed heeft op dieren. Wat er aan dierenwelzijn wordt opgepakt gebeurt omdat de provincie het belangrijk en relevant vindt, daar waar het Rijk geen rol speelt en waar wel ondersteuning nodig is (zoals bij bijvoorbeeld wildopvang).

Over het beleid op het gebied van dierenwelzijn wordt door verschillende geïnterviewden geopperd: ‘niemand is of voelt zich verantwoordelijk’. Ook wanneer de wet stelt dat ‘een ieder’²⁷ verantwoordelijk is, zoals bij hulpbehoevende dieren, is het lastig om de organisatorische en financiële gevolgen van die verantwoordelijkheid te bepalen. De geïnterviewde gemeenten zien de primaire rol voor dierenwelzijn bij het Rijk. Het is in de ogen van de meeste geïnterviewde partijen belangrijk dat een bestuurslaag volledige en duidelijke verantwoordelijkheid krijgt. Nu komt het volgens hen voor dat een gemeenteraad of Provinciale Staten een motie aanneemt die niet kan worden waargemaakt, terwijl de bestuurder of uitvoerende macht dat wel zou willen (regelen).

Het zou enorm helpen als het duidelijk is wie wat wel en niet kan doen op het gebied van dierenwelzijn. Alle geïnterviewde gemeenten zijn het erover eens dat er meer duidelijkheid moet komen over de verantwoordelijkheden en de bevoegdheden. Sommigen geïnterviewden hebben een duidelijke voorkeur voor een bepaalde bestuurslaag, anderen zeggen juist: ‘het maakt me niet uit wie het regelt, zij of wij, als het maar geregeld wordt’ of ‘als het maar gebeurt’. Over de vraag wie dan wat moet doen lopen de meningen uiteen. Sommige zien duidelijk voor zich wie wat zou moeten doen, anderen laten dat in het midden. De meeste geïnterviewde gemeenten zien een (gedeeltelijke) rol voor zichzelf weggelegd als het gaat om dierenwelzijn, maar zien deze rol wel graag vastgelegd in wet- en regelgeving. Ze willen helpen met dialoog en ook dossiers koppelen, bijvoorbeeld om te kijken hoe het landschap anders kan worden ingericht om meer ruimte te bieden aan bepaalde diersoorten om aanrijdingen en overlast te voorkomen. Hoe dit zich verhoudt tot de wens om ‘volledige en duidelijke’ verantwoordelijkheid bij een bestuurslaag, wordt uit de interviews niet helder.

²⁵ Deze paragraaf is gebaseerd op de door de RDA gehouden interviews en de eerder door gemeenten en VNG opgestelde brieven.

²⁶ Er zijn wel andere relevante verplichtingen in het kader van kadaverregelingen, huisontruimingen, brandweer- en politiezorg, en rampenbestrijding/calamiteiten.

²⁷ Memorie van Toelichting Wet dieren, pag. 22: “Deze voorgestelde bepaling beoogt dat een ieder, of hij nu houder, handelaar, vervoerder, fabrikant van voeders of geneesmiddelen, of dierenarts is, zich bij zijn doen en laten rekenschap geeft van zijn eigen verantwoordelijkheid voor dieren en van de eigen, zelfstandige waarde van het dier, en om altijd vanuit dit bewustzijn te handelen. Dat kan bijvoorbeeld meebrengen dat hij besluit om een bepaalde handeling of activiteit, die op zich is toegestaan, toch niet uit te voeren. Niet alles wat kan, hoeft”.

Uit de interviews blijkt dat gemeenten vooral te maken hebben met huisdieren en wilde dieren (al dan niet in relatie tot overlast) en provincies vooral met wilde dieren in relatie tot de natuur. Er zou wat dat betreft volgens één van de geïnterviewden best nog meer aandacht voor dierenwelzijn in faunabeheer kunnen zijn. Zo zit in de huidige faunabeheereenheid (FBE) van Noord-Holland geen afgevaardigde vanuit dierenwelzijn. Een andere bijdrage van de provincie zou kunnen zijn om meer (regionaal) maatwerk te leveren. Nu komt het volgens een geïnterviewde bijvoorbeeld in relatie tot biodiversiteit en soortenbeheer vaak neer op de particuliere ambities (van grondeigenaren of andere initiatiefnemers) en is er geen zicht op de overkoepelende kwaliteit hiervan.

3.1.2 Meer bevoegdheden

Duidelijkheid over bevoegdheden staat voorop, maar de meningen verschillen over welke en hoeveel dat er moeten zijn. Sommige gemeenten willen meer bevoegdheden zodat ze bijvoorbeeld zelf evenementen²⁸ met dieren zouden kunnen verbieden, zoals ook blijkt uit brieven van de gemeenten en de VNG. Anderen willen die bevoegdheden juist niet omdat ze daarvoor de taak primair bij het Rijk zien zoals blijkt uit interviews.

Sommige gemeenten vinden dat de VNG en het Interprovinciaal Overleg (IPO) hierin ‘een taak kunnen pakken’, een rol die deze organisaties nu niet op zich nemen. Deze kunnen werken als verbindende partijen om een gemeente te informeren wat deze kan doen als deze een actief dierenwelzijnsbeleid wil oppakken. Dat kan door bijvoorbeeld een commissie in te stellen die het onderwerp explicieter maakt, of een databank. Ook een kader voor een dierenwelzijnsnota wordt, door de gemeenten die zo’n nota nog niet hebben, op prijs gesteld. Gemeenten kijken hiervoor vaak naar buurgemeenten die al wel een nota hebben, die op hun beurtvoorbeeld hebben genomen aan andere gemeenten of voorbeeldnota’s zoals die van de Dierenbescherming²⁹. Er zou meer regionale samenwerking kunnen zijn, waarbij gemeenten ook elkaar helpen.

Voor kleine tot middelgrote gemeenten is het vaak lastiger om dierenwelzijn een (prominente) plek te geven in het beleid, omdat het aan voldoende kennis en capaciteit ontbreekt. Toch ontslaat dat een gemeente niet van de wettelijke verplichtingen op het gebied van dierenwelzijn. Sommige zaken kunnen volgens een geïnterviewde ook efficiënt en goedkoop.

Maar wat hebben gemeenten nodig om dierenwelzijn een goede plek te kunnen geven? Veel van de geïnterviewde gemeenten zien graag dat ze een bepaald evenement of initiatief kunnen verbieden op grond van dierenwelzijn (“Als de minister stelt dat Buba mag blijven, kan ik hem niet wegsturen.”). Gemeenten willen dan graag meer mandaat hebben. (“Het is beter om aan de voorkant (bij de vergunningverlening) duidelijkheid te bieden”). Een enkele gemeente ziet dat er binnen haar organisatie nu al problemen zijn om aan de wettelijke verplichtingen te voldoen, laat staan als er extra eisen op het gebied van dierenwelzijn bijkomen. Ook meer budget om de capaciteit bij toezicht en handhaving te vergroten wordt genoemd als voorwaarde voor het inbedden van dierenwelzijn in een gemeente. Voor het verruimen van de gemeentelijke handhavende taakstelling specifiek met dierenwelzijn, is volgens een geïnterviewde van de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit) echter specialistische kennis nodig voor het constateren van overtredingen, ook vanwege open normen. (“Dat is voor de NVWA al lastig genoeg”).

²⁸ Recent voorbeeld van evenement waarbij dierenleed voor de gemeente geen grond was om vergunning te weigeren: <https://www.duic.nl/algemeen/gemeente-utrecht-over-wk-streetfishing-dierenleed-geen-reden-om-vergunning-te-weigeren/> en <https://www.ad.nl/utrecht/voor-een-keer-is-een-wereldkampioenschap-niet-welkom-in-utrecht-maar-het-gaat-toch-door-a819989f/>

²⁹ Zie bijvoorbeeld: <https://www.dierenbescherming.nl/userfiles/pdf/GemeentelijkDierenwelzijnsbeleid/NotaAanbevelingenGemeentelijkDierenwelzijnsbeleid2018.pdf?r=7597751> en <https://www.dierenbescherming.nl/wat-kan-jij-doen/als-gemeente/de-gemeente-maakt-het-verschil/praktijkvoorbeelden?r=2026996>

Toch zijn er voorbeelden die gemeenten noemen waar het Rijk volgens hen een rol zou moeten hebben, zoals bij de online verkoop van dieren of het fokken van hoogrisico³⁰ honden. Mensen kopen deze dieren online en leveren ze weer in bij het asiel als ze onhandelbaar blijken. Dan ervaren gemeenten het naar eigen zeggen als 'hun eigen probleem', ook al is het een probleem van het asiel en niet van de gemeente. Het Rijk kan volgens hen zijn rol pakken door dierenwelzijnsbeleid met campagnes landelijk onder de aandacht te brengen. Het onderwerp wordt daarmee ook bij gemeenten beter op de kaart gezet.

Bovendien vinden sommige gemeenten dat er hierover een breder maatschappelijk debat moet worden gevoerd, vanuit zowel dierenwelzijnsoptiek als milieu en klimaat.

De provincies hebben volgens gemeenten een grotere rol bij de opvang en bescherming van wilde dieren dan nu door de provincies wordt erkend. Wildopvang is in de interviews zo'n punt waarin dit naar voren komt; (financiële) ondersteuning van wildopvang wordt nu door meerdere gemeenten opgepakt. Er bestaan echter grote verschillen tussen gemeenten in de manier waarop ze bijdragen aan de dierenambulance en de wildopvang. Ook zijn er maar twee provincies die wildopvang oppakken. Ook hier is de rolverdeling onduidelijk, vooral als het gaat om financiering. Vaak betalen gemeenten wel de opvang maar niet het vervoer, of andersom. De meeste van de geïnterviewden vanuit gemeenten vinden dat provincies hun rol en verantwoordelijkheid ten aanzien van dieren in de natuur en wildopvang niet (altijd) nemen als het gaat om financiën, samenwerking en afstemming. Andere geïnterviewden geven aan dat echter niet altijd als een taak van de provincie te zien. De provincie heeft volgens hen geen verplichtingen op het gebied van dierenwelzijn. Wel zien sommige provincies de uitdagingen waar gemeenten voor staan. Deze geven in het voorbeeld van de wildopvang, waar de opvangcentra uit hun voegen barsten, extra (financiële) steun. Het wordt dus wel gezien door de provincie, maar er is geen structurele oplossing voor³¹. Gedeputeerden zouden lokale bestuurders bijvoorbeeld op thema kunnen uitnodigen om daar met elkaar van gedachten over uit te wisselen. Een ambtelijk netwerk zou ook helpen, evenals het noemen van dierenwelzijn in provinciale portefeuilles.

De meeste wrijving ontstaat volgens de geïnterviewden van enkele gemeenten bij gevallen van (structurele) ervaren overlast van dieren, zoals bijvoorbeeld meeuwen en ganzen. Ongebreidelde populatiegroei kan serieuze nadelige gevolgen op de rest van de flora en fauna hebben. Tegelijkertijd dient de overlast op een diervriendelijke manier te worden aangepakt. Dat kan lastig zijn. Bij overlast kost het volgens enkele geïnterviewden veel tijd om toestemming te krijgen om er wat aan te doen – gemeenten mogen volgens eigen zeggen daarin te weinig zelf regelen en ervaren daarom frustratie. Zij kunnen dat niet alleen, omdat de regelgeving in de provinciale verordening zit en ontheffingen moeten daarvandaan komen. Het Rijk zou zich volgens enkele geïnterviewden landelijk ook actiever mogen tonen bij zoiets als de meeuwen- en ganzenoverlast en een diervriendelijke aanpak daarvan. Dat is in het verleden naar de provincie overgeheveld. Maar niet iedere provincie is even gemotiveerd om er iets mee te doen, ervaren sommige gemeenten. Een enkele ziet regionale samenwerking nog in de kinderschoenen staan. Vanuit de gemeenten is een duidelijke behoefte aan meer afstemming, samenwerking en steun op dit gebied.

Sommige gemeenten worstelen ook met hun rol in de handhaving. Hier wordt in paragraaf 2.4 nader op ingegaan.

³⁰ Zie RDA zienswijze, 2017

³¹ De RDA stelt in het kader van de wildopvang een aparte gevraagde zienswijze op.

3.1.3 Hulp en informatie vanuit ministerie

De geïnterviewden uit gemeenten constateren dat er juist nu groeiende aandacht is voor dierenwelzijn en dat dit het moment is om door te pakken, met behulp van het Rijk en eventueel VNG. Het Rijk en de VNG zouden deze beweging kunnen ondersteunen zodat meer gemeenten en bestuurders zich geroepen of uitgedaagd voelen hier (meer) mee aan de slag te gaan. Dierenwelzijn is volgens sommige geïnterviewden wel meer een gemeentelijke/decentrale taak; wanneer die alleen bij het ministerie wordt gelegd, gaan de lokale bestuurders achterover leunen. Geïnterviewden vinden het juist belangrijk dat zij geënthousiasmeerd moeten worden om dit onderwerp op te pakken. Belangrijk hierbij is volgens hen vooral de financiële kant. Er is onder de geïnterviewden verschil van mening wie welke competenties zou moeten hebben en wie daarvoor financiële verantwoordelijkheid zou moeten dragen; het Rijk, de provincies of de gemeenten.

Toch geven enkele gemeenten ook aan dat dierenwelzijn eerst een hoofdtaak moet worden, in plaats van een neventaak in de politieke en ambtelijke agenda. De minister zou volgens hen een kader kunnen maken voor wat gemeenten op zijn minst kunnen doen in casu dierenwelzijn. Eén van de geïnterviewden geeft aan dat het heel beperkt is wat gemeenten voor dieren kunnen doen ten opzichte van het beleid wat gemeenten voor mensen doen. Een geïnterviewde ziet de mogelijkheden daarvoor vooral als repressief; er zijn vooral regels voor wat niet met dieren gedaan mag worden, maar er is weinig preventief beleid, zoals bijvoorbeeld bij ganzenoverlast. Daarvoor zou het ministerie volgens deze geïnterviewde bijvoorbeeld spelregels kunnen geven, zodat provincie en gemeenten dit beter kunnen beheersen.

Een geïnterviewde van een waterschap is van mening dat het waterschap in eerste instantie ervoor moet zorgen dat dierenwelzijn een integraal onderdeel wordt van zijn beleid. Het Rijk zou die heroverweging van het takenpakket kunnen afdwingen, zoals deze volgens de geïnterviewde ook doet op andere terreinen. Het ministerie van I&W is verantwoordelijk voor het technisch domein zoals de dijken, maar zou ook meer maatschappelijke vraagstukken in zijn takenpakket mee kunnen nemen. Dat is ook vanuit de Kamer opgemerkt. Het gaat nu nog vaak over ruimte, maar daar kan volgens de geïnterviewde ook dierenwelzijn bijkomen.

3.1.4 Delen van kennis en ervaringen

De meeste geïnterviewden vanuit gemeenten geven aan dat het zeer wenselijk zou zijn dat bestuurslagen meer kennis en expertise delen, zowel horizontaal als verticaal. Vooral het leren van elkaar door het delen van kennis en ervaring, maar ook het gesprek aangaan over dierenwelzijn, zodat er minder fragmentarisch en eenzijdig beleid is. Enkele geïnterviewde bestuurders gaven aan dat er bij hun ambtelijke organisatie een kennistekort is over dierenwelzijn en dat ambtenaren echt uitgedaagd moeten worden om verder te kijken. Ook is het zo dat wat positief is voor het dier, niet ook positief hoeft te zijn voor het milieu, of voor andere maatschappelijke gebieden. Dit is voor veel gemeenten een lastig dilemma en het gesprek hierover wordt volgens één van de geïnterviewden al snel uit de weg gegaan, zowel binnen de gemeente als tussen gemeente en provincie. Dat gebeurt bijvoorbeeld op het gebied van veehouderij.

Naast kennis delen zien de gemeenten het ook zitten om meer samen te werken. Niet alleen met elkaar, maar ook met meer (verschillende) partners. Sommige partners zijn goed georganiseerd zoals de politie, anderen zijn kwetsbaar zoals kinderboerderijen of vogelopvang. Door samenwerking, onder andere ook met de Dierenbescherming, kan daar meer balans in komen. Sommige geïnterviewden vragen zich hierbij af: wat hebben kleine initiatieven nodig? Maar ook: welke initiatieven komen dierenwelzijn niet ten goede en zouden moeten stoppen?

Tot slot zien meerdere geïnterviewden meerwaarde in een (al dan niet digitaal) platform speciaal voor het delen van kennis en (goede) ervaringen, zoals een databank of een bestuurlijk netwerk. Sommige geïnterviewden benoemen hierbij hun betrokkenheid bij het Diervizier-initiatief.

3.1.5 Overige wensen

Tot slot geven enkele gemeenten in de interviews wensen aan die vooral in die gemeente spelen, maar ook breder van belang kunnen zijn, zoals een lijst met hoogrisico honden (rassen) (“Het kost nu veel energie om hondeneigenaren te bewegen om gevaarlijke honden af te staan”); een landelijke publiekscampagne vanuit het Rijk over het voeren van wilde dieren in de stad (“Heel veel dieren lijden onder het slechte voedsel; dit zorgt voor ziektes en ongezonde populaties”) en een algemene positieflijst van huisdieren.

Voor de rol- en taakverdeling is er vooral een wens om duidelijkheid, steun vanuit het Rijk voor meer capaciteit bij de taakaccenthouders dierenwelzijn bij de politie en een grotere rol voor de provincie bij de zorg voor en opvang van wilde dieren. Ook zou het wenselijk zijn dat er landelijke eenduidigheid ontstaat over gemeente-overstijgende onderwerpen, waardoor men zich lokaal kan laten inspireren.

De volgende paragraaf gaat in op de mogelijkheden om bovengenoemde wensen te vervullen.

3.2 Mogelijkheden – casuïstiek

De meeste van bovengenoemde wensen van vooral gemeenten zijn voor de RDA geen nieuw geluid. Ook bij eerdere zienswijzen kwamen deze naar boven. Zoals bij de zienswijze over zwervkatten (RDA, 2016), die door hun verwilderde status tussen de regels voor gehouden en niet-gehouden dieren vallen. Discussies over eigenaarschap en verantwoordelijkheid voor katten en welzijn van katten en andere dieren in de natuur lopen vaak door elkaar. Privaatrechtelijke regels hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van de burger/eigenaar. Wie vanuit overheidswege aan zet is, is een soms ingewikkelde bestuurlijke kwestie. De bovengenoemde wensen kunnen ook in relatie staan tot lokale evenementen. De RDA zag specifiek bij paardenmarkten onduidelijkheden bij de interpretatie en de invulling van een aantal onderdelen van wet- en regelgeving³². Voor (uniforme) naleving en handhaving van dierenwelzijn, en daarmee een beter gegarandeerd basisniveau aan bescherming, is dit vanuit het dier gezien onwenselijk³³. Bij de zienswijze over het ‘Wegen van welzijn van dieren in de natuur’ (RDA, 2017) vroeg de Raad zich, naast zaken over verschillend beleid tussen provincies, zelfs specifiek af hoe het welzijn van dieren in de natuur wordt geborgd en wanneer Rijk en provincies daarover tevreden zijn. En in de recente discussies over de opvang van wilde dieren bestaan bij gemeenten en provincies verschillende beelden over elkaars verantwoordelijkheden (zie ook voetnoot 14).

In de aangehaalde brieven van gemeenten en VNG zijn voorbeelden genoemd van onderwerpen waarvan gemeenten vinden dat ze aan hen overgelaten kunnen worden. Twee daarvan worden hieronder als voorbeeld besproken: bevoegdheden op het gebied van evenementen met dieren en de inzet van gemeentelijke boa’s in de handhavingketen van dierenwelzijn.

³² RDA, 2017 en RDA, 2018.

³³ Als elke lokale overheid zelf zou kunnen bepalen welke aanvullende eisen aan dierenwelzijn gesteld worden op een paardenmarkt, kunnen er in theorie ook verschillen tussen gemeenten ontstaan. Dit kan voor- en nadelen hebben.

3.2.1 Evenementen met dieren

Gemeenten zouden graag bevoegdheden willen krijgen om in een gemeentelijke verordening diverse evenementen met dieren in de eigen gemeente al dan niet toe te staan. Zoals het om dierenwelzijnsredenen al dan niet mogen verbieden van bijvoorbeeld circussen met levende dieren (bepaalde wilde zoogdiersoorten zijn al verboden), kerststallen met levende dieren, roofvogelshows, pop-up kinderboerderijen bij braderieën, reclame-uitingen met dieren en de tradities met levende dieren, zoals de haan van Kallemooi (zoals aangegeven in brief VNG 2020). Een ander voorstel van de gemeenten is dat de Rijksoverheid een onderzoek zou moeten laten uitvoeren naar de (on)geschiktheid van het gebruik van andere dieren bij evenementen, in het bijzonder roofvogels en reptielen en dieren die op de CITES-lijst staan (brief gemeenten 2017).

Om aan deze wensen van de gemeenten³⁴ tegemoet te komen zijn er verschillende uitwerkingen waar aan gedacht kan worden, zoals:

- Toetsingsmogelijkheid op dierenwelzijn vastleggen in gemeentelijke verordeningen (vooraf);
- Opstellen van dierenwelzijnseisen evenementen met dieren (vooraf);
- Toetsingskader voor evenementen met welzijnstoets dieren bij het verstrekken van vergunningen voor evenementen (vooraf);
- Mogelijkheden voor handhaving op dierenwelzijn tijdens evenementen (achteraf).

Er liggen bij de gemeenten duidelijk zorgen over het welzijn van dieren die aanwezig zijn op evenementen en de wens om daar als gemeente iets aan te kunnen verbeteren, bijvoorbeeld door het verruimen van de bevoegdheden. De geïnterviewden tonen allen hun betrokkenheid bij dit onderwerp. De RDA heeft uit eerdere zienswijzen en de gehouden interviews alleen een algemeen beeld van redenen waarom gemeenten dit willen. Aangedragen casuïstiek hierover is divers en de specifieke zorgen voor welzijnsaantasting van dieren worden niet altijd benoemd. Wat wel vaak overeenkomt is dat gemeenten door burgers, dierenwelzijnsorganisaties of in lokale politiek en de gemeenteraad worden aangesproken op evenementen met dieren binnen de gemeentegrenzen. Zo kreeg een gemeente waar een hondenshow zou plaatsvinden foto's van kortsnuitige honden van een dierenwelzijnsorganisatie, met de mededeling dat deze dieren verboden zijn en de gemeente dit niet mag toestaan. Of als een vuurwerkshow met provinciale vergunning wordt gehouden in een park tijdens het broedseizoen van vogels, wordt de gemeente daarop aangesproken, maar kan deze naar eigen zeggen niets doen. Soms geeft de provincie ook subsidie aan evenementen met dieren, zoals landbouwshows of een evenement als Jumping Amsterdam. Dat zorgt voor debat. En ook al bepaalt de minister dat er een landelijke ontheffing wordt verleend voor het meevoeren van een niet meer daadwerkelijk optredende (oude) olifant bij een circus, dan nog wordt de lokale bestuurder van de gemeente waar het circus neerstrijkt hierop aangesproken. Een inschatting maken is ook niet voor iedere gemeente even makkelijk. Is een levende kerststal vanuit dierenwelzijnsoptiek een goed idee en zo ja, onder welke voorwaarden? Hoe zit het met kortebaandraverijen? Duidelijkheid aan de voorkant bij het verlenen van vergunningen is volgens één van de geïnterviewden de beste manier om dierenwelzijn bij organisatoren te 'laten landen' en problemen later te voorkomen. Alleen al de vraag oproepen: 'wat kan er eigenlijk niet bij evenementen?', helpt al voor de gedachtevorming.

³⁴ Eerder benoemd RDA in het kader van paardenmarkten: "De gemeente heeft de ruimte om aanvullende voorwaarden te stellen aan een paardenmarkt. Om maatschappelijk draagvlak en de meerwaarde voor de gemeente te behouden, maakt een gemeente afwegingen onder welke voorwaarden zij een vergunning af wil geven en hoe zij hierop toeziet. Het opnemen van het Protocol Welzijn Paardenmarkten in de APV en daaruit voortkomende vergunning is voor de Raad een expliciete eis". (RDA, 2017)

Veiligheidsregio's adviseren burgemeesters wel bij grote evenementen (categorie B en C) met dieren, zoals een boerenmarkt, kermissen en paardenraces, maar het gaat hen dan niet zozeer om het welzijn van de dieren als wel het risico van de dieren voor mensen (ongelukken). Bij calamiteiten komt de Veiligheidsregio pas in actie bij een grootschalig incident (interview Veiligheidsregio Twente en zie ook paragraaf 2.5.3).

Gemeenten hebben nu geen specifieke mogelijkheden voor regelgeving op grond van dierenwelzijn rondom evenementen. Desondanks zijn er wel een aantal gemeenten die een rol voor zichzelf zien en met een (alternatieve) aanpak daar nu invulling aan geven:

- Gemeente pakt rol als intermediair of gesprekspartner tussen evenementenorganisatie en dierenwelzijnsorganisaties: er samen uitkomen;
- Gemeente stimuleert en voert bemoedigingsbeleid voor evenementen zonder dieren (of ontmoedigingsbeleid evenementen met dieren zoals toezeggingen in gemeenten Amsterdam en Den Haag).

De RDA zet hieronder voor- en nadelen van lokale bevoegdheden voor evenementen op gebied van dierenwelzijn op een rijtje (handhaving komt ook in de volgende paragraaf aan de orde).

Voordelen:

- Maatwerk mogelijk (aanvullend op een landelijke basis) met meer lokale betrokkenheid en verantwoordelijkheid;
- Gemeenten die méér willen doen qua dierenwelzijn, zijn niet langer alleen afhankelijk van landelijke (lage) standaard;
- Duidelijkheid kunnen geven bij specifieke lokale evenementen over wat wel en niet mag in het kader van dierenwelzijn;
- Verbeteringen van welzijn van dieren bij evenementen door lokale afstemming en afspraken tussen gemeente en organisator;
- Zeggenschap over doorgang van evenementen met dieren in eigen gemeente en eventuele voorwaarden waaronder.

Nadelen:

- Verschillen tussen gemeenten in afspraken en regelingen waar dieren bij betrokken zijn; niet altijd duidelijk voor gebruikers of organisatoren van initiatieven die bij meer gemeenten plaatsvinden (zoals bijvoorbeeld roofvogelshows);
- Discussie over wenselijkheid zou op een landelijk (of hoger) niveau gevoerd moeten worden (zoals eerder bij het verbod op wilde zoogdiersoorten in het circus). Het zou niet zo mogen zijn dat het welzijn van dieren afhankelijk is van de gemeente waar ze zich bevinden;
- Onvoldoende specifieke kennis en vaardigheden bij gemeenten op gebied van dierenwelzijn.

3.2.2 Handhaving en optreden bij signalen dierenleed

Gemeenten vragen in de brief van de VNG om bevoegdheden om sneller en effectiever te kunnen optreden bij signalen van dierenleed. *“Enerzijds constateren wij dat handhavende instanties als LID en NVWA op dit moment te weinig capaciteit/tijd hebben om signalen van dierenleed in gemeenten op te volgen, anderzijds beschikken gemeenten met de boa's over de ‘dagelijkse oren en ogen op straat’. Door boa's een rol te geven in de handhavingsketen dierenwelzijn kan de handhavingsketen worden versterkt”.*

De gemeente is in algemene zin geen toezichthouder voor de Wet dieren, een uitzondering zijn de gemeentelijke Boa's in Domein II v.w.b. het strafrecht (zie ook voetnoot 35). De geïnterviewden vanuit gemeenten zijn specifiek bevraagd over dit onderwerp. Op de vraag of de gemeentelijke

boa's in hun taakoefeningen ook aandacht gaven aan dierenwelzijn, antwoordden de meeste geïnterviewden dat het slechts zijdelings was. Er zijn wel gemeenten die hebben onderzocht welke rol boa's kunnen spelen als het gaat om dierenwelzijn. Volgens de meeste geïnterviewde bestuurders van gemeenten ontbreekt het aan bevoegdheden en financiën om boa's in te zetten voor dierenwelzijn. Boa's in domein I (openbare ruimte) en II (Milieu) hebben geen bestuursrechtelijke bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn (voor specifiek de Wet dieren)³⁵, maar gemeenten experimenteren met andere manieren. Op het gebied van hoog-risico honden bestaan er bijvoorbeeld gemeentelijke meldpunten en hiervoor opgeleide handhavers. Zo heeft Rotterdam taakaccenthouders voor 'agressieve' honden, maar geen algemene dierenboa's. Die bevoegdheid moet volgens gemeenten via het Rijk worden gegeven – dit kan op dit moment wettelijk niet op gemeentelijk niveau. De meeste gesproken gemeenten hebben wel hun handhavers en medewerkers sociale zaken kennis bijgebracht over dierenmishandeling en verwaarlozing met als doel signalen hieromtrent te herkennen.

De geïnterviewden denken verschillend over de mogelijkheid van de inzet van gemeentelijke boa's voor dierenwelzijn en gaan daar in de praktijk al verschillend mee om. In de ene gemeente hebben boa's taken met betrekking tot dierenwelzijn (ogen en orenfunctie bij het aantreffen van verwaarloosde dieren; optreden tegen voeren van dieren/verontreinigingen), en soms een door de gemeente zelf opgestelde handreiking dierenmishandeling – en verwaarlozing³⁶ hebben (Gemeente Rotterdam, 2020). In de andere gemeente vinden ambtenaar en bestuurder het een slecht idee om dierenwelzijn bij de boa's neer te leggen. Deze zijn volgens hen vaak al overbelast en dierenwelzijn is 'niet iets erbij maar een vak apart' en vereist kennis en expertise (interviews RDA).

Het capaciteitsprobleem dat in de VNG-brief wordt aangehaald wordt bij de NVWA wel herkend. Er is vaak roep om meer inzet, maar de mensen die nodig zijn kunnen niet altijd worden gevonden. Er waren bij de NVWA alleen inspecteurs op Hbo-niveau. Volgens de geïnterviewde van de NVWA bleef daardoor op Mbo-niveau talent liggen: in de Mbo-opleiding (domein II) wordt op hoofdlijnen aandacht besteed aan dieren en wetgeving (zij het niet specifiek dierenwelzijn) en krijgen ze een basis in bestuursrecht en strafrecht. Deze mensen zouden volgens een van de geïnterviewden best een rol kunnen hebben naast de inspecteur. Bij de NVWA is hier bijvoorbeeld een begin mee gemaakt met werving op Mbo-niveau. Om de taakstelling specifiek en volwaardig met dierenwelzijn te verruimen is echter vaak specialistische kennis nodig voor het constateren van overtredingen, ook in verband met de open normen. Dat is voor de NVWA³⁷ vaak al lastig en daar zijn dierenartsen voor nodig. Maar (gemeentelijke) boa's zouden wel een aanvulling kunnen leveren vanuit hun signalerende en informerende functie, bijvoorbeeld via handreikingen hoe ze goed hun oren en ogen open kunnen houden voor dierenwelzijn, bijvoorbeeld als ze toch bezig zijn met andere maatregelen. Voor sommige zaken is specifieke deskundigheid ook niet nodig, bijvoorbeeld het vaststellen van de volkomen afwezigheid van drinkwater, of overtreding van het verbod om dieren te huisvesten in de etalage van een dierenwinkel.

³⁵ Onderverdeling boa's (MinJ&V, 2018): "De strafbare feiten die een boa mag opsporen staan in de domeinenlijst en in zijn/haar takenpakket. Er zijn 6 domeinen waarin een boa kan werken: 1) Openbare Ruimte: aanpak van overlast en kleine ergernissen die de leefbaarheid aantasten in de openbare ruimte. 2) Milieu, welzijn en infrastructuur: natuur en milieu, arbeidsinspectie, voedsel- & warencontroles, dierenwelzijn, openbare gezondheid, fysieke leefomgeving (zoals gebouwen, parken, schone lucht, rivieren, bossen) en infrastructuur. 3) Onderwijs: handhaving leerplichtwet en andere wet- en regelgeving die daarmee te maken heeft. 4) Openbaar vervoer: strafbare feiten opsporen binnen het domein openbaar vervoer. 5) Werk, Inkomen en Zorg: strafrechtelijke handhaving op het gebied van werk, inkomen, belastingen en sociale zaken. 6) Generieke Opsporing: restcategorie boa's met meestal algemene opsporingsbevoegdheid. Elk domein heeft zijn eigen opleidingseisen en bevoegdheden. Officieel hebben boa's alle bevoegdheden van het domein, maar de werkgever bepaalt welke de boa daadwerkelijk gaat gebruiken. Dat heeft te maken met de taken die de boa gaat uitvoeren".

³⁶ Deze handreiking kan handhavers en wijkteams helpen die met dierenmishandeling of verwaarlozing geconfronteerd worden bij de uitoefening van hun taken helpen om te weten waar ze met de signalen terecht kunnen.

³⁷ Nagenoeg alle inspecteurs bij de NVWA zijn ook boa.

Sommige gemeenten gaven aan dat er ook maar weinig meldingen binnenkwamen die met dierenwelzijn te maken hebben en dat die meestal via de LID (Stichting Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming) gaan. Het is dus de vraag of het wel een gemeentelijke rol is of dat het beter is om dit te laten bij LID, maar ook bij andere twee landelijke gespecialiseerde toezichthouders (via de meldkamer van 144): de dierenpolitie en de NVWA (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit). Zij werken in de praktijk samen op grond van een voorgaand convenant uit 2011 en een conceptconvenant uit 2019. Recent zijn de toezichthouders en de ministeries van LNV en J&V met elkaar gesprek gegaan over het versterken van deze samenwerking. Investeren in fte's van deze gespecialiseerde landelijke toezichthouders/handhavers zou volgens sommigen doeltreffender zijn dan uitbreiding van het takenpakket van gemeentelijke boa's³⁸. De huidige complexiteit van de samenwerking tussen LID, (dieren)politie en NVWA is één van de redenen waarom uitbreiding van gemeentelijke taken onwenselijk kan zijn. Boa's hebben een smalle taak en volgens een Coördinerend Specialistisch Inspecteur van de NVWA³⁹ "is dierenwelzijn nooit simpel, maar juist complex". Samen naar een handhavingslocatie gaan met verschillende handhavende partijen die allen met hun eigen bril kijken, van elkaar leren maar wel hun eigen rol en functie houden wordt positief ervaren door deze inspecteur.

Wat het in de samenwerking met toezichthouders (NVWA, LID, RVO, politie, et cetera) volgens haar extra lastig maakt is dat informatie die de partijen afzonderlijk hebben verzameld, niet zomaar onderling mogen worden gedeeld of uitgewisseld (genoemd in interview NVWA). Daardoor is er informatieachterstand, ook bij gemeenten (ambtenaren) en politiek-bestuurlijk. De Coördinerend Specialistisch Inspecteur vraagt zich af of daar geen mogelijkheden voor te vinden zijn. In het algemeen gaat veel werk zitten in voorlichting en informatieverstrekking. Wie zou dat kunnen trekken? In de interviews is geopperd om dit een informatieloket vanuit LNV te laten zijn, maar het kan ook met een meer centrale rol voor de website van de VNG als platform voor informatie, met een uitgebreider dossier dierenwelzijn dan wat nu voor handen is. Ook de open normen die in de Wet dieren zijn gesteld, zorgen daarbij voor onduidelijkheid: wat is er minimaal nodig voor dieren? Hoe geeft een gemeente dan concreet eisen mee voor (schuil)stallen en wat mag er wel en niet gebouwd worden? Maar ook andersom: wat kan een gemeente doen als er ergens puppy's worden verkocht zonder vergunning? Vanuit de wet is er maar weinig bewegingsruimte.

De RDA zet hieronder voor- en nadelen van uitbreiden van lokale bevoegdheden voor gemeentelijke boa's op gebied van dierenwelzijn op een rijtje.

Voordelen:

- Plaatselijk handhavingsprioriteiten kunnen stellen bijvoorbeeld naar aanleiding van specifiek lokale problemen en debat;
- Lokale handhavers kennen plaatselijke situatie en lokale bevolking vaak beter dan landelijke handhavers met grotere geografische werkregio's, en kunnen daar beter op inspelen (incl. lokale inbedding overleg- en werkinstructies etc.);
- Meer ogen en oren direct ter plaatse die situaties in de gaten kunnen houden (signaalfunctie);
- Meer partijen om mee samen te werken en informatie uit te wisselen (versterking capaciteit en informatie);
- Bestaande handhavingsketen rondom dierenwelzijn wordt versterkt met extra schakel.

³⁸ Bij incidenten met verwaarlozing wordt samenwerking met gemeenten door hen wel gewenst gezien vanwege de vaak onderliggende sociale problematiek bij eigenaren. Het enige geïnterviewde waterschap wil meer zeggenschap in ieder geval bespreekbaar maken. In de Unie van waterschappen zou bijvoorbeeld een commissie dierenwelzijn kunnen komen.

³⁹ Specifiek van cluster toezicht(ontwikkeling) op dierenwelzijn van landbouwhuisdieren op het primair bedrijf en gezelschapsdieren (honden en katten).

Nadelen:

- Zonder goede afstemming is de inzet op lokale handhaving een risico voor de positie van landelijke handhaving en de landelijke uniformiteit van handhaving dierenwelzijn (verzwakking daarvan);
- Dierenwelzijn is complex en vraagt specifieke kennis en expertise (is niet iets voor 'erbij');
- Angst voor mogelijke represailles van lokale bevolking (in privésfeer);
- Meer partijen om mee samen te werken en informatie uit te wisselen (risico op bureaucratie, minder vlot kunnen schakelen);
- Onduidelijkheden in rollen en taken (landelijk of lokaal?) verzwakken handhavingsketen.

N.a.v. de verkenning van de RDA komt naar voren dat het onderscheid tussen strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving, bevoegdheden en onderscheid tussen diverse boa's (inclusief domeinen) in relatie tot dierenwelzijn(staken) nadere reflectie behoeft.

4. Fundamentele vragen over inbedding dierenwelzijn

4.1 Is dierenwelzijn in de basis goed belegd?

Voor de RDA is het belangrijkste dat dierenwelzijn in de basis goed geregeld is in wet- en regelgeving. De borging van dierenwelzijn moet op orde zijn; duidelijke regelgeving moet voorkomen dat er dingen verkeerd gaan en goede handhaving is nodig in geval het toch mis gaat. In de basis moet het voor het dier niet uitmaken waar het leeft; op het gebied van welzijn zijn grote verschillen tussen dieren ongewenst.

De bestaande onduidelijkheden over dierenwelzijnsbevoegdheden bij decentrale overheden betekenen dan ook niet per se dat dierenwelzijn op zichzelf in de basis⁴⁰ niet goed belegd is. Dat de wens tot meer eigenstandige bevoegdheden er is lijkt duidelijk. Ook komen zorgen over het welzijn van dieren binnen de grenzen van gemeenten of andere bestuurslagen in verschillende situaties duidelijk naar voren. Zowel bij burgers als bij bestuurders en ambtenaren komt er steeds meer aandacht voor dierenwelzijn. Welke redenen er nu precies zijn om meer bevoegdheden te willen, blijft uit de gehouden interviews desondanks wat onduidelijk (ook bekeken vanuit het perspectief van het welzijn van het dier). Zijn er gesignaleerde problemen op het gebied van dierenwelzijn die gevolg zijn van onduidelijke of niet goed belegde bevoegdheden? Of gaat het vooral ergens anders mis, bijvoorbeeld aan de handhavende kant? Welke (systeem)fouten zouden dan precies de oorzaak moeten zijn van de geconstateerde problemen? De geïnterviewden zitten wat dat betreft niet per se op één lijn met de inhoud van de brieven van de gemeenten en VNG.

Uit de interviews die de RDA heeft gehouden komt geen urgente expliciete problematiek aan de orde, zoals structureel schrijnende situaties op het gebied van dierenwelzijn, die een gevolg zijn van de manier waarop dierenwelzijn nu op systeemniveau geregeld is. Op basis van de wensen en behoeften uit de brieven en de interviews ziet de RDA twee dingen duidelijk naar voren komen:

- 1) Gemeenten pakken zaken op het gebied van dierenwelzijn op omdat het Rijk of anderen dat niet doen. Dit zijn vraagstukken op nationaal of provinciaal niveau die doorwerken op lokaal niveau. Problemen die de RDA is tegengekomen, ontstaan door de capaciteit van handhaving, ontbreken van gedragsregels (open normen) en het gebrek aan mogelijkheden om informatie uit te wisselen en te delen. Die problemen lijken vooralsnog meer voort te komen uit lacunes in nationaal beleid. Daar is meer regie van de rijksoverheid nodig en er moet orde op zaken worden gesteld.

⁴⁰ Zoals in hoofdstuk 2 al is benoemd, is het de bedoeling dat dierenwelzijn vanuit Wet dieren uitputtend geregeld is. Daardoor hebben decentrale overheden geen ruimte om in autonomie regels te stellen. Wel geldt overal de zorgplicht. In de Wet natuurbescherming is dierenwelzijn op zichzelf niet specifiek geregeld. Het komt zijdelings terug in aantal wetsartikelen, onder andere welzijn bij middelen bij doden, gebruik van geweer, voedseltekort, ontheffing, CITES regeling.

- 2) Gemeenten willen zelf meer bevoegdheden om te kunnen toetsen op het gebied van dierenwelzijn. Dit gaat over vraagstukken die op lokaal niveau leven, zoals evenementen. Hier ligt een uitdrukkelijke wens om decentraal meer te kunnen doen dan nu mogelijk is⁴¹, zodat dierenwelzijn in concrete situaties verbeterd zou kunnen worden. Deze wens lijkt geconcentreerd te zijn in (Rand)stedelijke gebieden. Daarbij moet rekening worden gehouden dat de RDA deze wens, van met name de gemeenten, niet bij alle gemeenten is nagegaan of heeft geënuquêteerd.

Het is voor de RDA niet evident dat het toebedelen van meer bevoegdheden aan decentrale overheden de meest opportune weg is die moet worden ingeslagen voor de onderwerpen die in de brieven van de gemeenten aan de orde komen. Die bevoegdheden komen het dier niet automatisch ten goede. Om dierenwelzijn te waarborgen zijn er flinke stappen extra nodig, op allerlei vlakken, die het beste op nationaal niveau geregeld kunnen worden. Ook uit de evaluatie Wet dieren kwamen hierover zaken naar voren, zoals de problemen met de 'open normen' op gebied van dierenwelzijn (Berenschot, 2021).

Al lijkt de gemeentelijke of provinciale arena soms het strijdtoneel van dierenwelzijnskwesties, sommige dierenwelzijnsdiscussies moeten juist op een landelijk (of hoger) niveau gevoerd worden. Dat geldt bijvoorbeeld bij het eerder genoemde voorbeeld van het verbod op bepaalde wilde dieren in het circus. Denk bijvoorbeeld aan de verkoop van dieren via dierenwinkels en verkooppunten. Het lijkt onlogisch om dit op lokaal niveau te willen regelen. Aan de andere kant zijn bijvoorbeeld sommige evenementen met dieren lokaal geworteld en verknoopt met lokaal vergunningenbeleid en -verlening. In die gevallen lijkt een landelijke discussie overbodig. Het explicieter kunnen beoordelen, toetsen en handhaven van dierenwelzijn bij het uitgeven van een vergunning zou dan juist wel een goede mogelijkheid zijn⁴². Dat zou een expliciete, nieuwe rechtsbasis vereisen in de Wet dieren, en deze moet wel eerst landelijk worden gerealiseerd. In alle gevallen zal blijven gelden, dat lokale besluiten niet in strijd mogen zijn met hoger recht.

De RDA ziet vooralsnog geen zwaarwegende redenen om de bestuurlijke basis van dierenwelzijn op een andere manier te beleggen dan nu het geval is. Evenementen lijken hierbij een te beredeneren en nader te overwegen uitzondering. De RDA ziet duidelijkheid over de bevoegdheden als belangrijker dan de bevoegdheden zelf. Wel zijn er andere mogelijkheden om het welzijn van het dier te versterken, waarin het Rijk een faciliterende rol speelt om decentrale overheden te bereiken en betrekken. Deze zullen in het laatste hoofdstuk (H5) worden besproken.

4.2 Komen lokale vernieuwingen dierenwelzijn ten goede?

De RDA ziet weliswaar geen zwaarwegende redenen om dierenwelzijn op bestuurlijk niveau anders te beleggen, maar beoogde verbeteringen en vernieuwingen die decentrale overheden doorvoeren, kunnen dierenwelzijn wel ten goede komen.

Nota's dierenwelzijn en portefeuillehouders lijken ervoor te zorgen dat gemeenten anders gaan nadenken over verankering van dierenwelzijn binnen hun gemeente. Er wordt überhaupt nagedacht over waaraan de gemeente wil bijdragen om dierenwelzijn te versterken en te verbeteren. Door dit concreet te maken in nota's en andere stukken wordt geprobeerd om weg te stappen uit de politieke en bestuurlijke 'waan van de dag' en worden visies, doelen en andere acties vastgelegd

⁴¹ In hoofdstuk 2 zijn hiervan al enkele voor- en nadelen benoemd.

⁴² Dit is in lijn met eerdere bevindingen van de RDA in het kader van paardenmarkten, zie voetnoot 30.

en geëvalueerd. Deze innovaties lijken ervoor te zorgen dat dierenwelzijn 'beter op de agenda komt'. De portefeuillehouder dierenwelzijn is doorgaans betrokken bij het onderwerp en wil graag een verschil maken voor dieren. Samen met betrokken medewerkers probeert deze het onderwerp onder de aandacht te brengen. Als een gemeente eenmaal een nota of portefeuillehouders heeft, lijken die niet zomaar te verdwijnen, ook al is er soms achterstand met het vernieuwen van verlopen nota's. De nota zorgt voor langere termijn doelen. Dat biedt continuïteit, ook bij personele wisselingen. Het is voor de RDA lastig te beoordelen, is hoe gemeenten die geen nota's of portefeuillehouder hebben, omgaan met dierenwelzijn binnen hun grenzen. Het ontbreken daarvan hoeft, gezien het voorbeeld van de gemeente Leeuwarden, zeker niet te betekenen dat er 'niets' gebeurt op het gebied van dierenwelzijn. Overal spelen kwesties op het gebied van dieren en hun welzijn.

Anderzijds is de aandacht voor dierenwelzijn via een nota of een portefeuillehouder geen garantie dat het 'goed' of 'beter' gaat, net zoals dat geldt voor andere portefeuilles (bijvoorbeeld sociale zaken). Sommige bestuurders kijken naar dierenwelzijn ook vanuit politieke en profileringsmogelijkheden (interviews). Goede bedoelingen en aandacht alleen zorgen niet voor verbetering van dierenwelzijn (en zouden in theorie ook verkeerd kunnen uitpakken). Voor verbetering van dierenwelzijn is meer nodig, zoals de juiste kennis en expertise op het gebied van dierenwelzijn en drijvende kracht in de vorm van kundige en betrokken mensen en organisaties. Dit verschilt nu erg per lagere overheid (gemeente, provincie of anderszins). Daarom ziet de RDA mogelijkheden voor het verbeteren van dierenwelzijn op decentrale niveaus primair binnen de huidige kaders. Deze zullen in het laatste hoofdstuk (H5) aan bod komen.

4.3 Wat is in het belang van het dier?

Hoewel de RDA op dit moment geen aanleiding ziet om ten principale de bestuurlijke verdeling van de bevoegdheden te herwaarderen, ziet de RDA duidelijke ontwikkelingen in het denken over dieren. Eerder zijn al ontwikkelingen genoemd in bijvoorbeeld Staat van het Dier (2019), ook in het kader van de evaluatie van de Wet dieren komen aandachtspunten naar voren. Uit de evaluatie van bureau Berenschot (2021) blijkt bijvoorbeeld dat de intrinsieke waarde van dieren in belangenafwegingen rondom het gehouden dier in de afgelopen jaar slechts een beperkte rol heeft gespeeld. Tevens is de wijze waarop de intrinsieke waarde meetelt in belangenafwegingen onduidelijk. Om de intrinsieke waarde van dieren te waarborgen zijn er stappen nodig. Er zijn in dit kader ook opkomende discussies over onder andere de rechtspositie van dieren en nieuwe instituties die de belangen van het dier beter dienen te borgen.

Daarbij komt het neer op de vraag: wat is in het belang van het dier? Zo bezien zijn er natuurlijk tal van mogelijkheden om binnen de huidige kaders dierenwelzijn te versterken en verbeteren. Vanuit het perspectief van het dier kan worden geredeneerd: hoe zou het voor het dier geregeld moeten zijn? Vanuit dit perspectief kan worden nagedacht over welke bestuurlijke structuur het beste past, zodat het welzijn van het dier gegarandeerd wordt en hoe in het huis van Thorbecke meer plek kan worden gemaakt voor dieren. Hoe ver we hierin willen of kunnen gaan, staat open voor discussie.

Het is voor de RDA duidelijk dat de plek die het dier in onze samenleving inneemt verandert. Het is belangrijk dat de overheid rekening houdt met de koerswijzigingen in dit debat. Waar mogelijk zou ze deze ontwikkelingen moeten verkennen en hierop anticiperen. Dit reikt verder dan het bestek van voorliggende zienswijze. De Raad denkt graag mee om te zien waar het dier in de praktijk wat mee opschiet. Zo verkent de Raad momenteel de mogelijkheden van een vervolgtraject over (mogelijke) veranderingen op het gebied van de juridische en institutionele inbedding van het dier.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

5.1.1 Algemene conclusie

De RDA constateert dat bestuurders en ambtenaren betrokkenheid tonen bij het onderwerp dierenwelzijn. Ook ziet de Raad de uiteenlopende aard van initiatieven die lagere overheden op het gebied van dierenwelzijn op eigen initiatief oppakken. Het is duidelijk te merken dat het onderwerp dierenwelzijn leeft bij de verschillende bestuurslagen.

Voor de specifieke wensen en behoeften op het gebied van dierenwelzijn, die met name gemeenten hebben geuit in brieven en in de interviews, onderscheidt de RDA twee categorieën:

- 1) Gemeenten pakken zaken op het gebied van dierenwelzijn op omdat het Rijk of andere instanties dat niet doen. Dit zijn vraagstukken op nationaal of provinciaal niveau die doorwerken op lokaal niveau. Deze problemen ontstaan vooral door de ontbrekende capaciteit van handhaving, ontbreken van gedragsregels (open normen) en het gebrek aan mogelijkheden om informatie uit te wisselen en te delen.
- 2) Gemeenten willen zelf meer bevoegdheden om te kunnen toetsen op het gebied van dierenwelzijn. Dit gaat over vraagstukken die op lokaal niveau leven, zoals evenementen. Hier ligt een uitdrukkelijke wens om decentraal meer te kunnen doen dan nu mogelijk is, zodat dierenwelzijn in concrete situaties verbeterd zou kunnen worden.

Het is voor de RDA niet evident dat het toebedelen van meer bevoegdheden aan decentrale overheden de meest opportune weg is om dierenwelzijn te waarborgen., zeker niet als het gaat om problemen onder categorie 1. Decentralisatie komt het dier niet automatisch ten goede⁴³: om dierenwelzijn te waarborgen zijn er op allerlei vlakken extra stappen nodig, en dat kan het beste nationaal geregeld worden. Dat bleek ook uit de evaluatie Wet dieren. Al lijkt de gemeentelijke of provinciale arena soms het strijdtoneel van dierenwelzijnskwesies, sommige dierenwelzijnsdiscussies moeten juist op een landelijk (of hoger) niveau gevoerd worden.

De RDA ziet naar aanleiding van deze verkenning en de in dat verband uitvoerde interviews en deskresearch geen (zwaarwegende) redenen om de bestuurlijke basis (oftewel de systeemverantwoordelijkheid) van dierenwelzijn op een andere manier te beleggen dan nu het geval is. Evenementen lijken hierbij een te beredeneren en nader te overwegen uitzondering. In concrete, context-gebonden situaties zouden lagere overheden goede mogelijkheden kunnen hebben voor het sturen op dierenwelzijn als ze explicieter kunnen beoordelen, toetsen en handhaven bij het uitgeven van een vergunning. Verder ziet de RDA mogelijkheden voor het verbeteren van dierenwelzijn op decentrale niveaus primair binnen de huidige kaders (zie 5.2 aanbevelingen).

⁴³ Anderzijds kan decentralisatie innovatie van beleid bevorderen, door experimenten met nieuwe maatregelen op kleine schaal uit te zetten.

5.1.2 Antwoorden op startvragen

Hoe is het dierenwelzijnsbeleid in Nederland geregeld en hoe verloopt dat?

Regels omtrent dieren en dierenwelzijn zijn op verschillende manieren ingebed in internationale, nationale, regionale en lokale wet- en regelgeving. De belangrijkste wet voor gehouden dieren is de Wet dieren, voor wilde dieren is dat de Wet natuurbescherming. Met het stelsel van de Wet dieren en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen is beoogd om dierenwelzijn 'uitputtend' te regelen. Daardoor hebben decentrale overheden, zoals provincies en gemeenten, geen ruimte om autonoom regels te stellen ter bescherming van het dierenwelzijn; de Wet dieren schept hiervoor momenteel geen bevoegdheden (rechtsbasis). Aantasting of bescherming van het dierenwelzijn kan geen zelfstandig, als zodanig te behartigen belang zijn in een autonome verordening van een decentrale overheid. Evenmin kan het belang van dierenwelzijn een zelfstandige (toetsings-) grond of voorwaarde zijn voor weigering of toekenning van een vergunning voor bijvoorbeeld een lokaal evenement. Desondanks had in 2021 ongeveer een derde (32)% van alle 355 gemeenten een portefeuillehouder dierenwelzijn en ongeveer een vijfde (19%) van de gemeenten een nota dierenwelzijn.

Welke mogelijkheden en belemmeringen ervaren gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid?

Betrokken burgers of dierenwelzijnsorganisaties spreken de gemeente, lokale bestuurders of raadsleden op dierenwelzijnskwesties aan. Decentrale overheden voelen zich 'beknot' in het dierenwelzijnsbeleid (interviews RDA; ROB, 2021), bijvoorbeeld op het gebied van lokale en regionale evenementen. Voor de toekomst zien zij oplossingen voornamelijk: duidelijkheid over verantwoordelijkheden en financiering; meer bevoegdheden voor lagere overheden op specifieke dossiers; hulp en informatie vanuit het Rijk/ministerie en het delen van kennis en informatie.

Hoe reflecteert de RDA op de huidige verdeling van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn bij bestuurslagen (en de relatie tot het Rijksbeleid)?

De RDA ziet vanuit het perspectief van het dier geen zwaarwegende redenen om de bestuurlijke basis van dierenwelzijn op een andere manier te beleggen dan nu het geval is, evenementen uitgezonderd. Duidelijkheid over de bevoegdheden ziet de RDA als belangrijker dan het creëren van nieuwe bevoegdheden. Wel zijn er andere mogelijkheden om het welzijn van het dier te versterken. Het Rijk kan hiervoor wetgeving verduidelijken of aanscherpen en tevens een faciliterende rol spelen om decentrale overheden te bereiken en betrekken (zie aanbevelingen).

Wat zijn de consequenties, bijvoorbeeld voor de borging van het dierenwelzijn, van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijnsterrein?

De RDA vindt het niet wenselijk om gemeentelijke en andere overheden een extra takenpakket te geven voor dierenwelzijn. Wel ziet de RDA mogelijkheden voor het verbeteren van dierenwelzijn op decentrale niveaus primair binnen de huidige kaders (zie aanbevelingen).

In welke mate besteden de gemeentelijke boa's in hun taakoefening ook aandacht aan aspecten van dierenwelzijn?

Op dit moment is 'dierenwelzijn' in algemene zin niet bij de gemeentelijke boa's neergelegd. Sommige gemeenten hebben speciale taakaccenthouders ingesteld (bijvoorbeeld in verband met agressieve honden) om dierenwelzijn te bevorderen of geven hun 'handhavers en wijkteams handreikingen dierenwelzijn mee.

5.2 Aanbevelingen

De Raad ziet specifieke mogelijkheden om het welzijn van het dier te versterken binnen de huidige kaders en doet de minister van LNV hiervoor een aantal aanbevelingen ten aanzien van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het dierenwelzijnsbeleid. Deze zijn onderverdeeld in de twee categorieën zoals in de conclusie weergegeven. De RDA ziet voor het Rijk een faciliterende rol om decentrale overheden te bereiken en betrekken.

1) Voor vraagstukken op nationaal niveau die doorwerken op lokaal niveau:

- Zorg – door alle bestuurslagen heen – voor een betere borging van dierenwelzijn. Dit is primair een nationale verantwoordelijkheid. Aansluitend bij de evaluatie Wet dieren ziet de RDA de nadere invulling en concretisering van ‘open normen’ (in meer algemene zin) als belangrijke eerste stap om dierenwelzijn een stap verder te brengen. Dit zal tevens een groot deel van de onduidelijkheden bij de andere bestuurslagen weg nemen. De nadere invulling wordt momenteel door LNV op een aantal onderwerpen opgepakt.
- De RDA signaleert een handavingslacune. Deze dient op nationaal niveau te worden aangepakt met een grotere capaciteit bij betrokken diensten. Onderzoek daarnaast de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling tussen handavingsdiensten. De RDA ziet dat (gemeentelijke) boa’s (1) een signalerende functie hebben als ogen en oren op straat, zij kunnen signalen op het gebied van dierenwelzijn doorgeven aan NVWA en LID. Daarin kunnen zij gefaciliteerd worden door een landelijke (Rijk-VNG) handreiking dieren mishandeling/dierenwelzijn. Onderzoek tevens de mogelijkheden voor ondersteuning van bestaande inspecteurs/boa’s (NVWA, LID en politie) door boa’s op MBO-niveau op te leiden (signaleringsfunctie). Bij de NVWA is hier bijvoorbeeld een begin mee gemaakt. Naar aanleiding van de verkenning van de RDA komt naar voren dat het onderscheid tussen strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving, bevoegdheden en onderscheid tussen diverse boa’s (inclusief domeinen) in relatie tot dierenwelzijn(staken) nadere reflectie behoeft.
- Richt vanuit het Rijk met de VNG en het IPO (eventueel waterschappen) een landelijk informatie-/kennisplatform op, waar gemeenten en andere overheden terecht kunnen met vragen op het gebied van dierenwelzijn. Zoek hiervoor aansluiting bij bestaande werkgroepen, zoals DierVizier (nog relatief nieuw en onbekend). Overweeg hierbij om een vertegenwoordiger vanuit de VNG dit dossier onder zich te laten houden en zorg dat er op het platform praktische informatie te vinden is zoals een blauwdruk voor een nota dierenwelzijn.
- Zorg ervoor dat er binnen elke bestuurslaag een duidelijk aanspreekpunt voor dierenwelzijn is, zowel ten behoeve van burgers en maatschappelijke organisaties als voor de interne coördinatie binnen de overheid. Signalen over misstanden die binnenkomen bij lagere overheden kunnen zo sneller hun weg vinden naar bevoegde instanties. Stimuleer en faciliteer zowel verticaal als horizontaal in de bestuurslagen uitwisseling van ervaringen, kennis en expertise op het gebied van dierenwelzijn tussen gemeenten, provincies, andere overheden en maatschappelijke partijen, bijvoorbeeld via netwerken, kennisdagen, digitale fora, etc. Faciliteer het samenkomen van veiligheidsregio’s om het thema dierenwelzijn te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

2) Voor vraagstukken op lokaal niveau, om meer te kunnen doen voor dierenwelzijn:

- Zorg ervoor dat dierenwelzijn explicieter kan worden meegenomen in besluitvormingsprocessen in een of meer bestuurslagen. Dat kan bijvoorbeeld door het opstellen van een dierenwelzijnstoets als integraal onderdeel van elk beleid of door vooraf een toetsingskader dierenwelzijn of een diereffectrapportage op te stellen. Zeker voor evenementen met dieren lijkt dit op gemeenteniveau een goede verbetering voor de vergunningverlening. Dit zou wel

een expliciete, nieuwe rechtsbasis vereisen (in de Wet dieren), en deze moet landelijk worden gerealiseerd.

- Faciliteer een betere zichtbaarheid van provincies en hun rol op het gebied van dierenwelzijn richting gemeenten en burgers. Gedeputeerden zouden lokale bestuurders bijvoorbeeld op het thema kunnen uitnodigen om daar met elkaar van gedachten over uit te wisselen. Een ambtelijk netwerk zou ook helpen, evenals het noemen van dierenwelzijn in provinciale portefeuilles.
- De RDA constateerde in 2017 in de zienswijze Wegen van Welzijn van Dieren in de Natuur dat er onduidelijkheid bestaat over het onderscheid tussen dierenwelzijnsbeleid voor gehouden dieren (een verantwoordelijkheid van het Rijk) en niet-gehouden dieren (grotendeels een verantwoordelijkheid van provincies). De Raad vroeg daarom hoe het welzijn van dieren in de natuur wordt geborgd. Deze onduidelijkheid is vooralsnog niet weggenomen. Antwoord op deze vragen zou een deel van de onduidelijkheden weg kunnen nemen en de verantwoordelijkheden voor het welzijn van wilde dieren verhelderen. De RDA brengt in 2022 een zienswijze uit over de noodhulp en de opvang van in het wild levende dieren.

Geraadpleegde Bronnen

Berenschot, 2021. *Evaluatie van de Wet Dieren. Eindrapport.* Bram Berkhout, Il Shik Sloover, Wubbo Wierenga, Eva Starmans, Suzanna van Baardewijk, Floris van Dam, 2020

2012. 'Zorg voor dierenwelzijn komt ten goede aan de burger'. *Inventarisatie van de dierenwelzijnsactiviteiten van Nederlandse gemeenten en onderzoek naar burgers onder de armoedegrens in bezit van huisdieren.* en , Has Kennistransfer onderzoek advies en opleiding, 's Hertogenbosch, 2012

Beleidsimpuls Dierenwelzijn, 2009. *Beleidsimpuls Dierenwelzijn.* Provincie Utrecht. Geraadpleegd via: <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/Vergaderingen/Provinciale-Staten/2009/6-juli/09:30/Statenvoorstel-actieprogramma-Dierenwelzijn--PS2009RGW14/PS2009RGW14-Bijlage-Beleidsimpuls-dierenwelzijn.pdf>

Beleidsvisie dierenwelzijn, 2017. *Beleidsvisie dierenwelzijn.* Januari 2017. Waterschap Hunze en Aa's. Geraadpleegd via: <https://www.hunzeenaas.nl/app/uploads/2020/01/Beleidsvisie-Dierenwelzijn-Hunze-en-Aas.pdf>

Binnenlands bestuur, 2014. *Toezichtswet holt lokale democratie uit.* Artikel door

Burgerlijk Wetboek. Boek 5. Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005288/2018-09-19>

DisGover, 2021. *Informatie over het action learning project Diervizier.* Website DisGover, bezocht najaar 2021, <https://disgover.nl/action-learning-project-dierenwelzijn/?fbclid=IwAR2CjCvqiTHVJfv59aU69DWifSd55xxoEvVuimziRCuukyjjousfYlvkUpM>

Elzinga, 2014. *Omgevingsdiensten onder de bestuurlijk-juridische loep. Het wetsvoorstel 'verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving' in het licht van de Wet gemeenschappelijke regelingen en de Wet revitalisering generiek toezicht.* Prof. mr. D.J. Elzinga, mr. R.J.M.H. de Greef en mr. dr. S.A.J. Munneke, Rijksuniversiteit Groningen en Vrije Universiteit Amsterdam, 2014

Gemeente Rotterdam, 2021. Website Gemeente Rotterdam met informatie over de Adviescommissie Dierenwelzijn en Stadsnatuur. Geraadpleegd najaar 2021, <https://www.rotterdam.nl/wonen-leven/adviescommissie-dierenwelzijn-stadsnatuur/>

Gemeente Rotterdam, 2020. *Handreiking signalering dierenmishandeling en -verwaarlozing.* Voor gemeentelijke handhavers en wijkteams o.a. Stadsbeheer, Projectbureau Schone Stad. In samenwerking met: Dierenbescherming, Politie regio Rijnmond. Gemeente Rotterdam, 2020

Gemeentewet, 1992. Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005416/2021-07-10>

Grondwet, 1815. *Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden van 24 augustus 1815.* Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0001840/2018-12-21>

Kamerbrief Tweede Kamer, 2021. Kamerbrief van Minister van LNV Schouten inzake Pilot chippen van katten. Kenmerk DGA-DAD/21030629

Kamerbrief Tweede Kamer 2020. Kamerbrief van Minister van LNV Schouten. Dierenwelzijn, Nr. 113728 286 nr. 1137

Kamerstuk, 2021. 9 Evaluatie Wet Dieren. Aan de orde is het tweeminutendebat Evaluatie Wet dieren, (28286, nr. 1183), 10 juni 2021.

Kamerstuk, 2020. Motie Futselaar over de rol van boa's bij het verbeteren van de handhaving op het gebied van dierenwelzijn – Dierenwelzijn. KST282861155
Kenmerk 28286, nr. 1155

Kamerstuk Tweede Kamer, 2008. Een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen (*Wet dieren*). *Memorie van Toelichting*. Tweede Kamer vergaderjaar 2007–2008, 31 389, nr. 3

Meertens Instituut, 2021. Online artikelen inzake vieringen rondom Pinksteren. Website Meertens Instituut, Onderzoek en documentatie van Nederlandse taal en cultuur. Bezocht najaar 2021, <https://www.meertens.knaw.nl/cms/nl/component/content/article/42-feesten/141189-pinksteren>

Ministerie van Economische Zaken en Provincie Flevoland, 2017. *Overeenkomst tussen de staatssecretaris van Economische Zaken en het College van Gedeputeerde Staten van Flevoland. Dierenwelzijn in de Oostvaardersplassen*. Ministerie van Economische Zaken en Provincie Flevoland, 2017

Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2021. Wat is een boa? Website van Ministerie van Justitie en Veiligheid: <https://www.justis.nl/producten/boa/index.aspx>. Achtergrond te vinden in *Regeling domeinlijsten buitengewoon opsporingsambtenaar* (2018). Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0041447/2021-07-01>

Raad van State, 2009. Uitspraak Raad van State ECLI:NL:RVS:2009:BJ6075. Raad van State 2009.

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2020. Startdocument dierenwelzijn in de bestuurslagen. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2019. *Staat van het Dier. Beschouwingen en opinies over de verschuivende relatie tussen mens en dier in Nederland*. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2018. Brief aan de Minister van LNV inzake deel 2 Paardenmarkten (RDA.2018.094). Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2017. *Hondenbeten aan de kaak gesteld. Preventie van ernstige hondenbeten bij mens en dier*. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2017. *Paardenmarkten in Nederland. Man en paard noemen*. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2017. *Wegen van Welzijn van Dieren in de Natuur. Toepassing afwegingskader voor fauna*. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor Dierenaangelegenheden, 2016. *Vat op de Zwerfkat. Het terugdringen van gezondheidsrisico's voor mens en dier*. Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

Raad voor het Openbare Bestuur, 2021. *Rust-Reinheid-Regelmaat. Evenwicht in de bestuurlijk-financiële verhoudingen*. Raad voor het Openbare Bestuur, 2021

Wet Dieren, 2011. Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2021-07-01>

Wet natuurbescherming, 2015. Geraadpleegd via: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2021-07-01>

Diverse nieuwsberichten van websites

Omroep Zeeland 2021, over dierenwelzijn in Zeeland: <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/13567949/dierenwelzijn-heeft-voor-de-meeste-zeeuwse-gemeenten-geen-prioriteit>

Olifant Buba: <https://www.rtvzaanstreek.nl/verbijstering-over-olifant-buba/nieuws/item?832002>

Beer Jo in Maastricht: <https://maastricht.mustsee.today/nr-6-berenkuil/>

WK streetfishing in Utrecht: <https://www.duic.nl/algemeen/gemeente-utrecht-over-wk-streetfishing-dierenleed-geen-reden-om-vergunning-te-weigeren/en> <https://www.ad.nl/utrecht/voor-een-keer-is-een-wereldkampioenschap-niet-welkom-in-utrecht-maar-het-gaat-toch-door~a819989f/>

Bijlage 1 Verzoek minister aan RDA

		Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag		
De Voorzitter van de Raad van Dieraangelegenheden Postbus 20401 2500 EK DEN HAAG		Directoraat-generaal Agro Directie Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn Bezoekadres Bezuidenhoutseweg 73 2594 AC Den Haag Postadres Postbus 20401 2500 EK Den Haag Overheidsidentificatienr 00000001858272854000 T 070 379 8911 (algemeen) F 070 378 6100 (algemeen) www.rijksoverheid.nl/inv Behandeld door T. [redacted] Ons kenmerk DGA-DAD / 21031057 Uw kenmerk DGA-DAD / 21012605 Bijlage(n) 1
- 25 FEBRUARI 2021 -		
Datum		
Betreft	gevraagde zienswijze aan het RDA over het dier in verschillende overheidslagen	
Geachte voorzitter, In het kader van het algemeen overleg Dierenwelzijn van 29 september jl. is door de minister toegezegd de RDA te vragen een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Hierop is in overleg met u besloten om aan te haken bij de lopende – ongevraagde – zienswijze van de RDA "Het Dier in verschillende Overheidslagen" en daar een gevraagde zienswijze van te maken. Met deze brief leg ik u het verzoek voor een zienswijze op te stellen die ingaat op de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Het onderwerp en de startvragen uit het startdocument van uw lopende zienswijze sluiten aan bij de wensen van het ministerie. Naar aanleiding van een aantal moties en toezeggingen is in overleg met u een viertal startvragen toegevoegd aan de vraagstelling. In de bijlage vindt u de volledig uitgewerkte vraagstelling. Bij voorbaat mijn dank voor uw zienswijze. Indien mogelijk zou ik die graag in maart 2021 van u ontvangen. De Minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, namens deze: Wvd. Directeur Dierlijke Agroketens en Dierenwelzijn		
Pagina 1 van 1		

Vraagstelling

Aanleiding (uit het startdocument 'het dier in verschillende overheidslagen')

Op het terrein van dierenwelzijn lijkt er een toenemende aandacht te zijn op lokaal, provinciaal en regionaal niveau. Steeds meer mensen lijken een beroep te doen op gemeenten, vanwege een sterke betrokkenheid bij dieren en hun welzijn. Burgers worden in hun woonomgeving dikwijls geconfronteerd met dieren, zoals bij evenementen met dieren, dieren in nood, uitbreidingsplannen van veehouders voor hun stallen en woningbouwplannen op plekken waar wilde dieren leven. Het zijn de gemeentelijke en provinciale overheid die toestemming kunnen geven voor dergelijke zaken. Daarnaast hebben gemeenten en provincies meer taken gekregen van het Rijk, waardoor ze meer maatregelen kunnen of moeten treffen die dieren raken. Zo is de verantwoordelijkheid voor dieren in de natuur gedecentraliseerd naar de provincies en komen door de decentralisatie van jeugdzorg en zorg aan langdurige zieke en ouderen, in gemeenten vragen over hulpverlenende dieren aan de orde.

[...]

Er leven op lokale, provinciale en regionale niveaus vragen over welke ruimte en mogelijkheden er zijn binnen het landelijke beleid en bestaande juridische kaders en wat de beste aanpak zou kunnen zijn voor bepaalde problemen (welke methode moet op welk bestuursniveau worden aangepakt). In 2017 schreven 36 portefeuillehouders dierenwelzijn een brief aan de Vaste Kamercommissie Economische Zaken om het welzijn van dieren onder aandacht te brengen. In de brief geven zij aan dat er inmiddels meer dan 70 burgemeesters en wethouders zijn met een portefeuille dierenwelzijn. Ze vragen aandacht voor de discrepantie tussen de bevoegdheden die zij als gemeenten hebben op het gebied van dierenwelzijn en de beperkingen door wetgeving in gedelegeerde bevoegdheden van gemeenten. Enkele specifieke onderwerpen worden verder toegelicht: chipregistratie van katten, evenementen met dieren, verkoop van dieren, houden van dieren.

Mede aangespoord door actieve burgers willen de gemeenten, provincies en waterschappen een bijdrage leveren aan het verbeteren van dierenwelzijn. Vanuit veranderingen in politiek en druk vanuit de maatschappij leven er bij gemeenten verschillende wensen en ambities rondom bevoegdheden waarmee dierenwelzijn verbeterd zou kunnen worden op lokaal niveau. In een brief van 8 september 2020 vraagt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aan de minister hiervoor meer wettelijke bevoegdheden om een eigen dierenwelzijnsbeleid te voeren, zoals op het gebied van evenementen met dieren, het optreden bij signalen van dierenleed en bevoegdheden voor het verbieden van verkoop van levende dieren.

In het AO van 29 september 2020, is door het lid Bromet (Groenlinks) verzocht om de consequenties van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijn bij de zienswijze te betrekken (zie ook brief begrotingsbehandeling van 20 november 2020 (Kamerstuk 28 286 nr. 1137).

Bij het VAO van 8 december 2020 is de motie Futselaar overgenomen, waarin de regering wordt verzocht om 'met een plan van aanpak te komen waarin staat omschreven of en hoe gemeentelijke boa's kunnen worden betrokken bij versterking van de handhaving op het domein dierenwelzijn' (Kamerstuk 28 286, nr. 1155).

Voorts is er in de brief over de begrotingsbehandeling van 20 november 2020 toegezegd dat de RDA zal worden verzocht het traject zoveel als mogelijk te versnellen (Kamerstuk 28 286 nr. 1137). Om deze reden wordt de RDA verzocht om de zienswijze uiterlijk in maart 2021 op te leveren.

Onderwerp en startvragen

Het onderwerp en de startvragen in het startdocument van de RDA sluiten aan bij de wensen van het ministerie en worden in deze vraagstelling overgenomen. In het onderwerp en de startvragen

in het startdocument van de RDA wordt het dierenwelzijnsbeleid inclusief diergezondheid benoemd. Diergezondheid heeft binnen het beleidsterrein een andere betekenis dan dierenwelzijn en wordt voornamelijk geassocieerd met de gezondheid van het dier binnen de veehouderij, in haar rol als productiedier. Voorbeelden zijn antibioticagebruik of zoönosen. Omdat de gevraagde zienswijze een focus op dierenwelzijn moet houden, is diergezondheid weggehaald uit het onderwerp en de startvragen. Voorts worden er, gezien de toezeggingen en moties, nog een aantal startvragen toegevoegd aan de bestaande startvragen van de RDA.

Het onderwerp en de huidige startvragen van de RDA zijn als volgt:

Onderwerp

De verhoudingen tussen het gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke en landelijke dierenwelzijnsbeleid.

Startvragen

- Hoe is het dierenwelzijnsbeleid in Nederland geregeld en hoe verloopt dat?
- Welke mogelijkheden en belemmeringen ervaren gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid?
- Hoe reflecteert de RDA op de huidige verdeling van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn bij bestuurslagen (en de relatie tot het Rijksbeleid)?
- Welke aanbevelingen heeft de RDA ten aanzien van de verdeling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het dierenwelzijnsbeleid?

Wij verzoeken de RDA om hier, mede gelet op de toezeggingen en moties, de volgende vragen aan toe te voegen:

- Wat zijn de consequenties, bijvoorbeeld voor de borging van het dierenwelzijn, van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijnsterrein?
- Zijn er dierenwelzijnsbevoegdheden ten aanzien waarvan de RDA aanbeveelt om deze bij de gemeenten neer te leggen? Zo ja, welke en waarom?
- In welke mate besteden de gemeentelijke boa's in hun taakoefening ook aandacht aan aspecten van dierenwelzijn?
- In hoeverre heeft de RDA aanbevelingen omtrent de versterking van handhaving van dierenwelzijn door gemeentelijke boa's?

Bijlage 2 Brieven gemeenten en VNG

**Gemeente
Amsterdam**

Bezoekadres
Amstel 1
1011 PN Amsterdam

Postbus 202
1000 AE Amsterdam
Telefoon 14 020
amsterdam.nl

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Vaste Kamercommissie Economische Zaken
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum 19 juni 2017
Onderwerp Dierenwelzijn

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie Economische Zaken,

Als portefeuillehouders dierenwelzijn van onze gemeenten willen wij u feliciteren met uw (her)benoeming als Kamerlid en lid van de Vaste Kamercommissie Economische Zaken. Omdat het welzijn van dieren ons na aan het hart ligt willen wij hierover graag enkele onderwerpen onder de aandacht brengen. Zowel maatschappelijk als in de politiek is er steeds meer aandacht voor het welzijn van dieren. Inmiddels zijn er meer dan 70 burgemeesters en wethouders met een portefeuille dierenwelzijn. De bevoegdheden die wij als gemeenten hebben op het gebied van dierenwelzijn worden helaas beperkt door wetgeving die als uitputtend bedoeld is, maar waarbij geen bevoegdheden zijn gedelegeerd aan gemeenten. Als ondertekenaars van deze brief hopen wij dan ook dat u bij de minister en staatssecretaris aandacht wilt vragen voor de volgende onderwerpen:

1) Chipregistratie van katten

Alle gemeenten worden geconfronteerd met van huis weggeraakte dieren, die in veel gevallen helaas niet met de eigenaar kunnen worden herenigd omdat ze niet kunnen worden geïdentificeerd. Het verplicht chippen van honden geboren of ingevoerd na 1 april 2013 was een goede eerste stap om dit probleem aan te pakken. Om het aantal zwervdieren te beperken en dierenleed te voorkomen is het gewenst om ook chipregistratie voor katten verplicht te gaan stellen. Het overgrote deel van de zwervende huisdieren betreft immers katten. Waar honden aangeliind worden uitgelaten en op plekken waar ze los mogen uitrennen onder toezicht van hun baas staan, komen katten juist niet aangeliind en zonder toezicht op straat.

2) Evenementen met dieren

Sinds 15 september 2015 is het verboden om met wilde zoogdieren op te treden, waaronder in circussen. Het verbod spreekt zich alleen uit over evenementen met zoogdieren, maar niet over evenementen met andere dieren. Wij zouden de bevoegdheid willen krijgen om in een gemeentelijke verordening diverse vormen van evenementen met dieren te kunnen verbieden, waaronder circussen met dieren, roofvogelshows, reptielenshows, kerststallen met dieren en

Een routebeschrijving vindt u op www.amsterdam.nl.

reclame-uitingen met dieren. Wij hopen daarom dat de Rijksoverheid een onderzoek laat houden naar de (on)geschiktheid van het gebruik van andere dieren bij evenementen. Het gaat ons in het bijzonder om evenementen waar roofvogels en reptielen bij zijn betrokken en om dieren die op de CITES-lijst staan.

3) Verkoop van dieren

Goede voorlichting van de verkoper van een dier aan de klant is van belang om een bewuste keuze te kunnen maken voor de aanschaf. Die bewuste keuze begint bij goede voorlichting, onder andere over de herkomst van een dier de kosten van (medische) verzorging en de manier waarop een dier gehouden moet worden. Het is gewenst dat er voldoende bedenktijd wordt aangehouden voordat een dier wordt aangeschaft. Op die manier worden impulsaankopen voorkomen. Wij vragen om een verdere aanscherping van de wettelijke eisen aan verkoop van dieren in bouwmarkten, tuincentra en dierenwinkels. Dat geldt in het bijzonder voor de verkoop van puppy's en kittens in dierenwinkels, waar de wettelijk verplichte socialisatie onvoldoende van de grond komt.

4) Houden van dieren

In de wet Dieren is vastgelegd dat er lijsten komen waarop diersoorten staan die als huisdier mogen worden gehouden. In 2015 is de positieflijst zoogdieren van kracht geworden. Wij zien die lijst graag op korte termijn uitgebreid. Hiermee willen we bereiken dat reptielen, vogels en amfibieën niet meer (of niet meer ondeskundig) mogen worden gehouden en dierenleed wordt voorkomen. Wij pleiten met name voor beperkingen aan het houden van (gevaarlijke) diersoorten die op de CITES-lijst staan. Daarnaast is het gewenst om een verplichte adresregistratie van CITES-dieren bij te gaan houden, en dat gemeenten op basis hiervan inzicht kunnen krijgen op welke plekken binnen de gemeente deze dieren worden gehouden. Met een positieflijst voor (gevaarlijke) CITES-dieren kan worden voorkomen dat mensen gevaarlijke dieren kunnen gaan houden zoals krokodillen en gifslangen, en met de verplichte registratie kunnen overheidsinstanties controle uitoefenen.

Wij menen het welzijn van dieren met deze maatregelen te kunnen vergroten en hopen dat u uw tijd in de Kamer wilt gebruiken om dit belangrijke onderwerp te adresseren.

Met vriendelijke groet,
Namens 36 portefeuillehouders dierenwelzijn,

Laurens Ivens
Wethouder Dierenwelzijn gemeente Amsterdam

Burgemeesters

Amersfoort,	Lucas Bolsius
Uden,	Henk Hellegers
Vlissingen,	Bas van den Tillaar
Waalwijk,	Nol Kleijngeld
Werkendam,	Yves de Boer

Wethouders

Apeldoorn,	Mark Sandmann
Bergen,	Peter van Huissteden
Beverwijk,	Haydar Erol
Bodegraven-Reeuwijk,	Laura Leijendekkers
Breda,	Paul de Beer
Castricum,	Marcel Steeman
Drimmelen,	Harry Bakker
Ede,	Willemien Vreugenhil
Eemnes,	Jan den Dunnen
Eindhoven,	Renate Richters
Emmen,	Jisse Otter
Groningen,	Mattias Gijsbertsen
Haaksbergen,	Annete Nijhuis
Heemskerk,	Aad Schoorl
Heiloo,	Elly Beens
Hilversum,	Nicolien van Vroonhoven
Huizen,	Janny Bakker
Lansingerland,	Simon Fortuyn
Noordwijk,	Dennis Salman
Rotterdam,	Joost Eerdmans
Son en Breugel,	Tom van den Nieuwenhuijzen
Stichtse Vecht,	Linda van Dort
Tiel,	Henk Driessen
Tilburg,	Mario Jacobs
Utrecht,	Paulus Jansen
Velsen,	Robert te Beest
Wageningen,	Dennis Gudden
Waterland,	Laura Bromet
Woerden,	Margot Stolk
Zuidhorn,	Henk Bakker

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
(LNV)
T.a.v. mw. C. Schouten
Postbus 20401
2500 EK 'S-GRAVENHAGE

Datum
8 september 2020
Kenmerk
TLE/U202000615
Bijlage(n)

Onderwerp
Dierenwelzijn

Geachte mevrouw Schouten,

Dieren hebben een bijzondere plek in de samenleving. Het welzijn van dieren gaat mensen aan het hart. Burgers doen dan ook steeds meer een beroep op gemeenten vanwege dierenwelzijn. Aangespoord door actieve burgers willen gemeenten een bijdrage leveren aan het vergroten van het dierenwelzijn, maar hun bestuurlijke mogelijkheden hiertoe zijn heel beperkt.

Bovenstaande zinnen, rechtsreeks overgenomen uit het in 2019 door de Raad voor Dierenaangelegenheden gepubliceerde rapport 'Staat van het dier', vatten kort maar krachtig samen wat gemeenten via deze brief aan u willen vragen: geef de gemeenten meer wettelijke mogelijkheden om een eigen dierenwelzijnsbeleid te voeren.

Naar onze mening is de tijd er rijp voor om gemeenten bevoegdheden op dit beleidsterrein te geven. Als democratisch gekozen overheidsorgaan weet een gemeenteraad het beste wat er speelt onder de eigen inwoners. En kan hier ook goed en snel op inspelen. Binnen kaders zoals aangegeven in de Wet Dieren zouden gemeenten op onderdelen van het dierenwelzijnsbeleid moeten kunnen kiezen voor een meer op een door de gemeente zelf afgestemde invulling van dat beleid.

Voorbeelden van onderwerpen die aan gemeenten overgelaten kunnen worden zijn:

- Bevoegdheden met betrekking tot het al dan niet toestaan van evenementen met dieren in de gemeente. Denk hierbij aan het al dan niet mogen verbieden van bijvoorbeeld circussen met levende dieren (wilde dieren zijn al verboden), kerststallen met levende dieren,

Vereniging van Nederlandse
Gemeenten

vng.nl

roofvogelshows, pop-up kinderboerderijen bij braderieën en de inzet van een haan bij een traditie als Kallemooi.

- Bevoegdheden om sneller en effectiever te kunnen optreden bij signalen van dierenleed. Enerzijds constateren wij dat handhavende instanties als LID en NVWA op dit moment te weinig capaciteit/tijd hebben om signalen van dierenleed in gemeenten op te volgen, anderzijds beschikken gemeenten met de BOA's over de 'dagelijkse oren en ogen op straat'. Door BOA's een rol te geven in de handhavingsketen dierenwelzijn kan de handhavingsketen worden versterkt.
- Bevoegdheden om, als de gemeente dit wil, de verkoop van levende dieren in tuincentra, bouwmarkten en dierenwinkels te verbieden.

Recent is uw ministerie gestart met de evaluatie van de Wet Dieren. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie wordt de Wet Dieren aangepast. Wij vragen u om ons bovenstaande verzoek te betrekken bij deze evaluatie. Gemeenten zijn natuurlijk bereid om hierin met u mee te denken.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Algemeen directeur

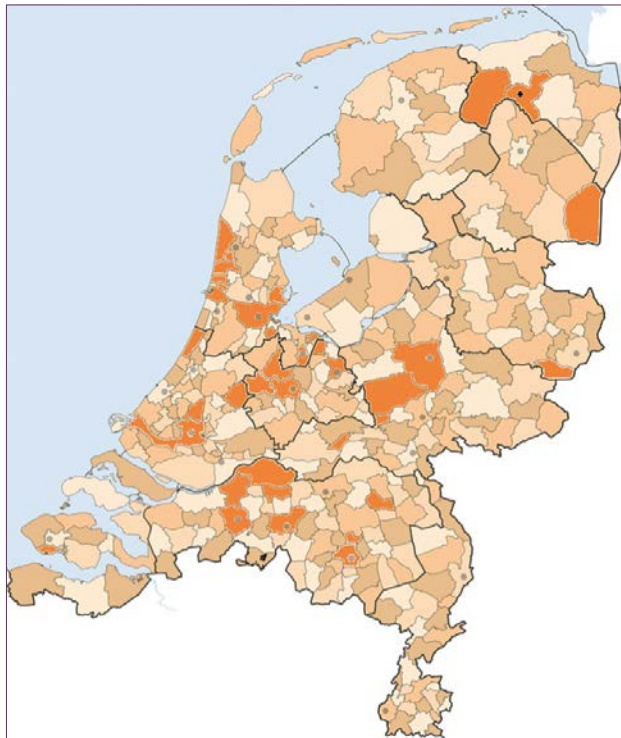
Bijlage 3 Aanvullende informatie quick scan

Gemeenten met portefeuille en/of nota dierenwelzijn 2021

Van alle Nederlandse gemeenten is door de RDA in voorjaar-zomer 2021 onderzocht hoeveel een portefeuillehouder dierwelzijn hebben en hoeveel een Nota dierenwelzijn. In deze bijlage zijn ook tabellen te vinden waarin specifiek informatie is opgenomen over de 36 ondertekenaars uit 2017. Tevens zijn daar gemeenten per provincie uitgesplitst.

Onderwerp	Aantal gemeenten (percentages zijn afgerond)
Totaal	• 352
Portefeuille dierenwelzijn	• 114 (32%) waarvan 11 burgemeester, 103 wethouder
Nota dierenwelzijn	• 63 (14%) • in zeker 34 andere gemeenten komt dierenwelzijn aan de orde in andere nota's/regelingen (10%). Er zijn meer gemeenten die niets geregeld hebben dan gemeenten die wel iets geregeld hebben.
Combinatie portefeuillehouder en nota	• 52 zowel portefeuille als nota (18%) • 62 wel portefeuille, geen nota (18%) • 13 geen portefeuille, wel nota (4%) • 225 geen portefeuille, geen nota (64%)

Gemeenten kamerbrief 2017 stand van zaken 2021

Figuur 2 Kaart 36 ondertekenaars

Donker oranje= gemeente met ondertekenaar brief 2017

Van de 36 gemeenten die in 2017 de kamerbrief ondertekenden, heeft een deel nog steeds een portefeuillehouder. Hoe staat het in 2021 precies met deze gemeenten?

Categorie	2017	2021 (percentages zijn afgerond)
Ondertekenaars brief dierenwelzijn	36	7 van hen nog steeds werkzaam bij zelfde gemeente (19%) 7 van hen nog steeds portefeuille dierenwelzijn (19%) 23 portefeuille dierenwelzijn overgedaan (64%) - nu in totaal 27 van de 36 gemeenten nog een portefeuillehouder dierenwelzijn (75%) 5-7 gemeenten onbekend/niet geheel duidelijk (14-19%)
Burgemeester	5 (14%)	3 van hen nog steeds portefeuillehouder dierenwelzijn (60% van toenmalige burgemeesters)
Wethouder	31 (86%)	4 van de ondertekenaars nog steeds zelfde portefeuille dierenwelzijn (13% van toenmalige wethouders)
Nota dierenwelzijn	Onbekend	van de 36 ondertekende gemeenten hebben er 21 een Nota dierenwelzijn
Combinaties portefeuillehouder en nota dierenwelzijn	Onbekend	15 gemeenten hebben zowel een nota als een portefeuillehouder dierenwelzijn (42%) - Alleen de gemeente Hilversum heeft wel een nota dierenwelzijn, maar de portefeuillehouder is niet bekend (3%)

Gemeenten ingedeeld naar provincie 2012-2021

In onderstaande tabel zijn de resultaten van HAS-onderzoek uit 2012 vergeleken met RDA-onderzoek van 2021. De rode getallen geven een afname van aantal aan, de blauwe getallen een gelijkblijvend aantal en de groene getallen een toenemend aantal.

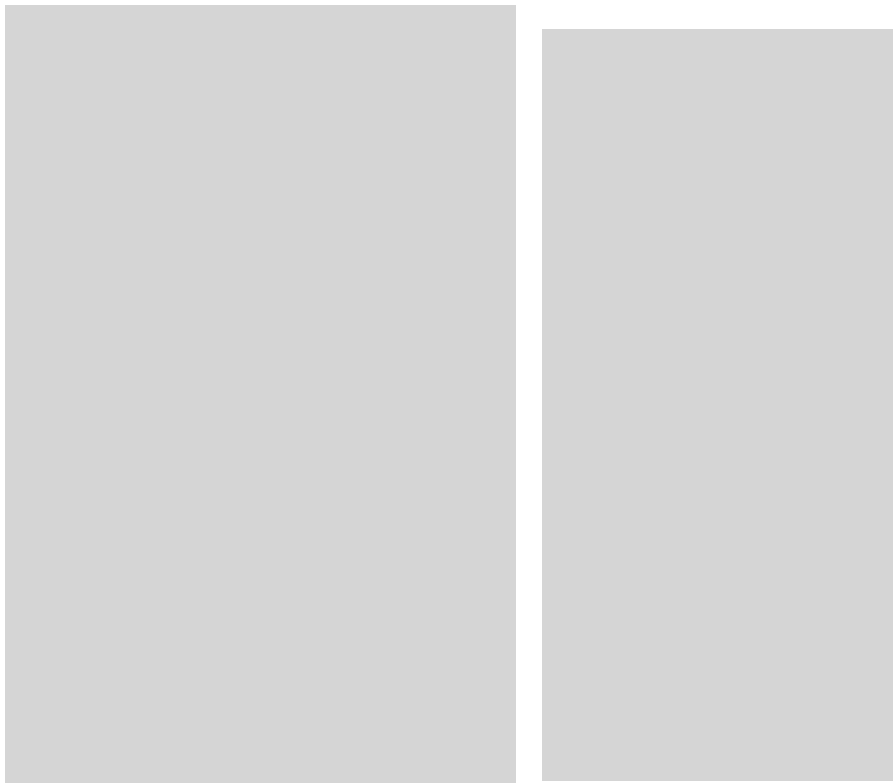
Provincie	Aantal gemeenten	Aantal portefeuillehouders (in 2012 alleen wethouders)	Aantal nota's
Groningen	2012: 23 2021: 10	2012: 1 (4%) 2021: 4 (40%)	2012: 1 (4%) 2021: 0 (0%)
Friesland	2012: 27 2021: 18	2012: 1 (4%) 2021: 0 (0%)	2012: 0 (0%) 2021: 0 (0%)
Drenthe	2012: 12 2021: 12	2012: 1 (8%) 2021: 1 (8%)	2012: 1 (8%) 2021: 1 (8%)
Overijssel	2012: 25 2021: 25	2012: 3 (12%) 2021: 10 (40%)	2012: 2 (8%) 2021: 4 (16%)
Gelderland	2012: 56 2021: 51	2012: 5 (9%) 2021: 13 (26%)	2012: 2 (4%) 2021: 6 (12%)
Flevoland	2012: 6 2021: 6	2012: 0 (0%) 2021: 2 (33%)	2012: 0 (0%) 2021: 2 (33%)
Utrecht	2012: 26 2021: 26	2012: 5 (19%) 2021: 9 (35%)	2012: 3 (11,5%) 2021: 6 (23%)
Noord-Holland	2012: 55 2021: 47	2012: 23 (42%) 2021: 29 (62%)	2012: 8 (14,5%) 2021: 21 (45%)
Zuid-Holland	2012: 72 2021: 52	2012: 17 (24%) 2021: 24 (46%)	2012: 10 (14%) 2021: 15 (29%)
Zeeland	2012: 13 2021: 13	2012: 0 (0%) 2021: 2 (15%)	2012: 0 (0%) 2021: 1 (8%)
Noord-Brabant	2012: 67 2021: 61	2012: 12 (18%) 2021: 18 (29%)	2012: 3 (4,5%) 2021: 4 (7%)
Limburg	2012: 33 2021: 31	2012: 4 (12%) 2021: 2 (7%)	2012: 1 (3%) 2021: 4 (12%)

Samenstelling van de Raad

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de de minister van LNV gevraagd en ongevraagd adviseert over multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid. De RDA bestaat uit wetenschappelijke experts en praktijkdeskundigen die op persoonlijke titel, zonder last of ruggespraak, zitting hebben in de Raad.

De concept zienswijze is ter beoordeling voorgelegd aan de gehele raad. Deze zienswijze is daarmee een product van de hele Raad.

De RDA bestond op 1 oktober 2021 uit de volgende leden:

Secretaris van de Raad is

Meer informatie over de Raad voor Dierenaangelegenheden vindt u op onze website: www.RDA.nl. Daar kunt u ook alle eerder uitgebrachte adviezen downloaden.

A white swan is the central focus, swimming in a canal. Its head is turned slightly to the left, showing its black and red beak. The background features historic Dutch architecture with multiple windows and a prominent tower with a conical roof. The water reflects the buildings and the swan. The overall scene is peaceful and scenic.

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DIEREN IN HET HUIS VAN THORBECKE

DE ROL VAN LAGERE OVERHEDEN TEN AANZIEN VAN DIERENWELZIJN

SAMENVATTING

Doel en activiteiten van de Raad

De Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gevraagd of op eigen initiatief adviseert over multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn inclusief diergezondheid en ethische vraagstukken. De RDA bestaat uit ongeveer veertig leden met zeer uiteenlopende achtergrond en deskundigheid, die er op persoonlijke titel en zonder last of ruggespraak zitting in hebben.

De Raad voor Dierenaangelegenheden behandelt vraagstukken over de volle breedte van het dierbeleid: over gehouden en niet-gehouden, dus 'in het wild levende' dieren, over hobbydieren, over gezelschapsdieren, en over productie- en proefdieren.

De RDA legt het resultaat van zijn beraadslagingen neer in een zogenaamde zienswijze. Die geeft een overzicht van wetenschappelijke en maatschappelijke achtergronden van een vraagstuk, en adviseert over beleidsrichtingen en oplossingsrichtingen voor dilemma's. Consensus is niet noodzakelijk: een zienswijze van de Raad kan minderheidsstandpunten bevatten.

Woord vooraf

De bestuurlijke indeling en taakafbakening van ons land is ontworpen door Thorbecke en vastgelegd in onze Grondwet van 1848. Bij het bouwen en inrichten van dit 'huis van Thorbecke' hebben de staatslieden destijds niet specifiek stilgestaan bij dieren en hun welzijn. Dat was in de 19^e eeuw nog geen issue.

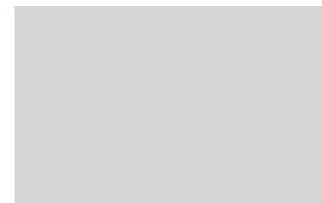
De plek die dieren innemen in onze samenleving is echter behoorlijk veranderd. Nederlanders gunnen dieren een goed leven en inbreuken op dierenwelzijn worden minder geaccepteerd. Burgers spreken decentrale overheden daarop aan. Veel bestuurders en ambtenaren in de regio willen zich inzetten voor dierenwelzijn, maar voelen zich in de uitvoering van het beleid beknot. Uit eerder onderzoek (Staat van het Dier, 2019) werd dit benoemd als schurende kwestie. Waar liggen in het huis van Thorbecke kansen, wat zijn belemmeringen van lagere overheden als het gaat om dierenwelzijn? De Raad heeft zich over dit thema gebogen op verzoek van de minister van LNV, die daarmee invulling geeft aan een wens van de Tweede Kamer. Voor de voorliggende zienswijze is literatuuronderzoek uitgevoerd en zijn een groot aantal betrokkenen uit verschillende bestuurslagen geïnterviewd. Dit leverde veel interessante en inspirerende gesprekken op. Op basis daarvan zien we nu geen noodzaak voor het creëren van nieuwe decentrale bevoegdheden voor

dierenwelzijnsbeleid. De RDA vindt dat de randvoorwaarden voor dierenwelzijn op landelijk niveau moeten worden bepaald. Voor het welzijn van een dier mag het niet uitmaken waar het leeft.

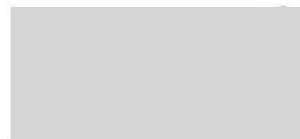
We zien dat de problemen op het decentrale niveau meestal zijn te herleiden op de capaciteit van de handhaving, de onduidelijkheden in de landelijke wetgeving en een gebrek aan afstemming. Het rijk zou daarin meer kunnen faciliteren. Lagere overheden kunnen belangrijk zijn bij het versterken van het welzijn van dieren in Nederland, maar ze hebben hiervoor een stevigere regie nodig vanuit het Rijk.

Deze publieksuitgave is een beknopte weergave van de zienswijze. De integrale versie is beschikbaar op de website van de RDA.

Den Haag, maart 2022

voorzitter

, secretaris

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DIEREN IN HET HUIS VAN THORBECKE

DE ROL VAN LAGERE OVERHEDEN TEN AANZIEN VAN DIERENWELZIJN

SAMENVATTING

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Interview forumvoorzitter

‘Rijk moet lage overheden beter faciliteren in ambities voor dierenwelzijn’

Veel decentrale overheden zijn gemotiveerd zich in te zetten voor dierenwelzijn, maar voelen zich in de uitvoering van het beleid beknot. Een overdracht van taken is volgens de RDA niet zinvol, maar de rijksoverheid zou meer kunnen investeren in haar regierol op dit gebied. Dat adviseert de RDA aan de minister van LNV in de zienswijze ‘Dieren in het huis van Thorbecke - De rol van lagere overheden ten aanzien van dierenwelzijn’.

De zienswijze is voorbereid door een RDA-forum onder voorzitterschap van [redacted] universitair docent bestuurskunde aan Wageningen University & Research. “In ‘Staat van het Dier’ heeft de RDA in 2019 al vastgesteld dat dierenwelzijn vaak tussen wal en schip raakt. Met zowel nationale als internationale wetgeving is geprobeerd om dierenwelzijn uitputtend te regelen, maar er is nog steeds veel onduidelijk. Hoe is bijvoorbeeld dierenwelzijn nu geregeld binnen het openbaar bestuur? Welke bevoegdheden heeft een gemeente en welke rol spelen boa’s en handhaving? Daarbij gaat het zowel om het welzijn van huisdieren en landbouwdieren als dat van wilde dieren.” Zo schetst [redacted] de aanleiding voor de zienswijze.

Vraag

De RDA heeft in eerste instantie op eigen initiatief zichzelf de vraag gesteld of dierenwelzijn in Nederland goed is geregeld voor de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende overheidslagen – van Rijk tot gemeenten. De minister heeft vervolgens formeel de vraag gesteld of de RDA redenen ziet om de bestaande bevoegdheden en verantwoordelijkheden

van de overheidslagen aan te passen en om een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn.

Overheidslagen ervaren belemmeringen

“De verschillende overheidslagen ervaren belemmeringen en worstelen met hun rol als het gaat om dierenwelzijn, dat blijkt ook uit een brief van de VNG en een brief van verschillende grote gemeentes waarin ze hun zorgen uitspreken. Ook in de Tweede Kamer heeft dit geleid tot Kamervragen en moties”, zegt [redacted] “De RDA was benieuwd welke ideeën leven bij verschillende bestuurders en heeft geïnventariseerd hoe dierenwelzijn nu is geregeld in de wet en waar de verschillende bestuurslagen zoal tegenaan lopen. Ook heeft ze gevraagd naar de wensen van bestuurders.”

Uit het onderzoek van de RDA komt naar voren dat er geen acute problemen zijn die aanleiding geven voor een herziening van de bevoegdheden – er zijn geen systemische misstanden ontdekt. Dat betekent volgens de forumvoorzitter niet dat er niets gedaan hoeft te worden, maar wel dat decentralisatie niet voor de hand ligt vanuit het belang van het dier. “Uitgangspunt is steeds geweest dat het voor het welzijn van een dier niet mag uitmaken waar in Nederland het zich bevindt. Er moet dus op het hoogste niveau, dat wil zeggen het Rijk, geregeld zijn dat dierenwelzijn geborgd is. De vraagstukken die er liggen zijn overkoepelende vraagstukken die op nationaal niveau opgepakt moeten worden.”

Forum-voorzitter

Handhaving

“Vaak gaat het bij problemen niet over het ontbreken van regelgeving, maar van handhaving. Daar ligt een taak voor het Rijk, al kunnen boa’s een signalerende functie vervullen en kan er meer samenwerking gezocht worden met professionele instanties als het gaat om dierenwelzijn en het signaleren van misstanden.”

De zienswijze toont dat er op gemeentelijk niveau steeds meer beleid op dierenwelzijn ontwikkeld wordt. “Er is een dui-

delijke ambitie om dierenwelzijn te versterken, niet in de laatste plaats omdat een gemeente als eerste wordt aangesproken bij misstanden. Het is belangrijk om de ambities te erkennen, alleen geeft de aard van de problematiek geen aanleiding om de bevoegdheden lager neer te leggen.”

Evenementenbeleid mogelijke uitzondering

Een mogelijke uitzondering is volgens de RDA het evenementenbeleid waar dieren en dierenwelzijn bij komt kijken. “Het evenementenbeleid is plaats- en context-specifiek en dus

geschikt om op gemeentelijk niveau een afweging te maken. Het kan een overweging zijn om een gemeente te kunnen laten toetsen op dierenwelzijn als het gaat om vergunningen voor evenementen.”

Meer nog dan het aanpassen van bevoegdheden is het volgens [] belangrijk om helder te krijgen wie welke bevoegdheden heeft. “Er is regelmatig onduidelijkheid over welk overheidsniveau verantwoordelijk is voor de organisatie of financiering van specifieke taken, zoals de opvang van wilde dieren.”

Aanbevelingen

Hoewel de RDA geen aanleiding ziet voor een aanpassing in de bevoegdheden als het gaat om dierenwelzijn, is het wel van belang dat de lagere overheden gefaciliteerd worden in hun

ambities om dierenwelzijn hoger op de agenda te plaatsen en manieren te zoeken om door alle bestuurslagen heen dierenwelzijn beter te borgen. Dit moet landelijk opgepakt worden, stelt [] “In de Wet dieren is dierenwelzijn vastgelegd, maar niet geconcretiseerd. Dit leidt tot te veel onduidelijkheid – we zien een behoefte aan verdere concretisering van dierenwelzijn in beleid. Voor gemeenten ligt vooral een meerwaarde in het onderling uitwisselen van kennis en ervaring en daarnaast het creëren van duidelijke aanspreekpunten in elke bestuurslaag. Daarnaast bevelen wij aan om de handhavinglacune te verhelpen en het evenementenbeleid verder te onderzoeken. Het uitbreiden van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn is in onze ogen niet direct nodig, als we duidelijkheid scheppen en inzetten op handhaving en bovendien de mogelijkheden tot vergunningsverstrekking en -toetsing te onderzoeken.”

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor vergunningen van evenementen zoals dierenkeuringen, maar hebben geen bevoegdheden voor de dierenwelzijnsaspecten ervan.

Korte weergave van de zienswijze

Achtergrond

Op 25 februari 2021 ontving de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) een verzoek van de minister om een zienswijze te maken over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Deze vraag sloot aan bij het onderzoek naar dierenwelzijn in de verschillende bestuurslagen dat de Raad al op eigen initiatief was gestart.

Vragen

De gecombineerde startvragen van RDA (eerste vier vragen) en minister (overige vragen) betreffen:

- Hoe is het dierenwelzijnsbeleid in Nederland geregeld en hoe verloopt dat?
- Welke mogelijkheden en belemmeringen ervaren gemeentelijke, provinciale, functioneel bestuurlijke (zoals waterschappen) en landelijke portefeuillehouders dierenwelzijn bij het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid?
- Hoe reflecteert de RDA op de huidige verdeling van bevoegdheden op het gebied van dierenwelzijn bij bestuurslagen (en de relatie tot het Rijksbeleid)?
- Welke aanbevelingen heeft de RDA ten aanzien van de verdeling van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het dierenwelzijnsbeleid?
- Wat zijn de consequenties, bijvoorbeeld voor de borging van het dierenwelzijn, van het creëren van gemeentelijke bevoegdheden op dierenwelzijnsterrein?
- Zijn er dierenwelzijnsbevoegdheden ten aanzien waarvan de RDA aanbeveelt om deze bij de gemeenten neer te leggen? Zo ja, welke en in hoeverre bevordert of verslechtert dit de mogelijkheden van het borgen van dierenwelzijn?
- In welke mate besteden de gemeentelijke boa's in hun taak- of oefening ook aandacht aan aspecten van dierenwelzijn?

- In hoeverre heeft de RDA aanbevelingen omtrent de versterking van handhaving van dierenwelzijn door gemeentelijke boa's?

Voor deze zienswijze heeft de RDA bureauonderzoek gedaan en betrokkenen uit verschillende bestuurslagen geïnterviewd. De RDA blijft dicht bij de door de gemeenten genoemde onderwerpen die ook in het verzoek van de minister naar voren komen. Landbouwhuisdieren en veehouderij bleken hier beperkt onderdeel van te zijn.

Foto: Reyer Boxem/ANP Foto

Lokale tradities met dieren, zoals Kallemooi op Schiermonnikoog, roepen discussie op.

Foto: andyboredaty/Adobe Stock

Gemeenten ondersteunen activiteiten voor dieren, zoals opvang van (zwerf)dieren.

Bevoegdheden voor dierenwelzijn

Regels omtrent dieren en dierenwelzijn zijn op verschillende manieren ingebed in internationale verdragen en in Europese, nationale, regionale en lokale wet- en/of regelgeving. De belangrijkste nationale wet voor gehouden (landbouw)huisdieren is de Wet dieren, voor wilde dieren is dit de Wet natuurbescherming en voor proefdieren de Wet op de dierproeven.

Met het stelsel van de Wet dieren en de daarop gebaseerde uitvoeringsregelingen is beoogd om dierenwelzijn 'uitputtend' te regelen. Daardoor hebben decentrale overheden, zoals provincies en gemeenten, geen ruimte om autonoom regels te stellen ter bescherming van het dierenwelzijn; de Wet dieren schept hiervoor momenteel geen bevoegdheden (rechtsbasis). Aantasting of bescherming van het dierenwelzijn kan geen zelfstandig, als zodanig te behartigen belang zijn in een autonome verordening van een decentrale overheid. Evenmin kan het belang van dierenwelzijn een zelfstandige (toetsings-)grond of

voorwaarde zijn voor weigering of toekenning van een vergunning voor bijvoorbeeld een lokaal evenement. Tegelijkertijd had in 2021 ongeveer een derde (32%) van alle 352 gemeenten een portefeuillehouder dierenwelzijn en ongeveer een vijfde (19%) van de gemeenten een nota dierenwelzijn. Mogelijke verschillen tussen gemeenten zijn verklaard aan de hand van de politieke kleur, de grootte van de gemeente, de mate van stedelijkheid en de betrokkenheid van bestuurders of het ambtelijk apparaat.

Wensen en mogelijkheden

Hoewel de zorgplicht voor dieren is vastgelegd in de genoemde wetten, raakt deze in de praktijk vaak 'tussen wal en schip', stellen verschillende geïnterviewden. De wet zegt dat 'een ieder' verantwoordelijk is, zoals bij hulpbehoevende dieren, maar het is lastig om de organisatorische en financiële gevolgen van die (eind)verantwoordelijkheid te bepalen.

Decentrale overheden voelen zich 'beknot' in het formuleren en uitvoeren van dierenwelzijnsbeleid.

Zij gaan op innovatieve manieren om met dierenwelzijn, niet alleen door middel van portefeuillehouders en nota's. Ze zijn ook op andere manieren actief. Voorbeelden zijn: extra ondersteuning van wildopvangcentra, dierenambulances en doelgerichte acties van (dierenwelzijns)organisaties; extra ondersteuning door gemeentelijke boa's; het agenderen van problematiek en verbinden met andere portefeuilles en het nemen van een faciliterende rol door partijen samen te brengen en te verbinden.

Voor de toekomst zien zij oplossingen voornamelijk in: duidelijkheid over verantwoordelijkheden en financiering; meer bevoegdheden voor lagere overheden op specifieke dossiers zoals gezelschapsdieren, evenementen met dieren en opvang

van dieren; hulp en informatie vanuit het Rijk/ministerie en het delen van kennis en informatie met andere overheden.

Inbedding dierenwelzijn

De RDA constateert dat bestuurders en ambtenaren grote betrokkenheid tonen bij het onderwerp dierenwelzijn. Ook ziet de Raad de uiteenlopende aard van initiatieven die lagere overheden op het gebied van dierenwelzijn oppakken. Het is duidelijk te merken dat het onderwerp dierenwelzijn leeft in de verschillende bestuurslagen. Er lijkt geen expliciete urgente problematiek aan de orde, zoals structureel schrijnende situaties op het gebied van dierenwelzijn, die een gevolg zijn van de manier waarop dierenwelzijn nu op systeemniveau geregeld is. De RDA concludeert dat de wensen vanuit gemeenten doorgaans voortkomen uit een intrinsieke motivatie om dierenwelzijn te verbeteren.

Foto Lex van Lieshout/ANP Foto

Een beurs voor reptielen en insecten is een regionaal evenement, maar dierenwelzijnsregels zijn een landelijke verantwoordelijkheid.

Extra bevoegdheden bij vergunningverlening voor evenementen zouden lagere overheden in staat kunnen stellen te sturen op dierenwelzijn.

Twee categorieën

Wat betreft wensen en behoeften op het gebied van dierenwelzijn, die met name gemeenten hebben geuit in brieven en in de interviews, onderscheidt de RDA twee categorieën:

- 1) Gemeenten pakken zaken op het gebied van dierenwelzijn op omdat het Rijk of andere instanties dat niet doen. Dit zijn vraagstukken op nationaal of provinciaal niveau die doorwerken op lokaal niveau. Problemen ontstaan door de ontoereikende capaciteit van handhaving, het ontbreken van gedragsregels (open normen) en het gebrek aan mogelijkheden om informatie uit te wisselen en te delen.
- 2) Gemeenten willen zelf meer bevoegdheden om te kunnen toetsen op het gebied van dierenwelzijn. Dit gaat over vraagstukken die op lokaal niveau leven, zoals evenementen. Hier ligt een uitdrukkelijke wens om decentraal meer te kunnen doen dan nu mogelijk is, zodat dierenwelzijn in concrete situaties verbeterd zou kunnen worden.

Conclusies

Geen uitbreiding bevoegdheden

Het is voor de RDA niet evident dat het toebedelen van meer bevoegdheden aan decentrale overheden de meest opportune weg is om dierenwelzijn te waarborgen. Dit betreft problemen onder categorie 1. Decentralisatie komt het dier niet automatisch ten goede: om dierenwelzijn te waarborgen zijn op allerlei vlakken extra stappen nodig, en dat kan het beste nationaal geregeld worden, zoals ook uit de evaluatie Wet dieren is gebleken. Al lijkt de gemeentelijke of provinciale arena soms het strijdtooneel van dierenwelzijnskwesties, sommige dierenwelzijnsdiscussies moeten juist op een landelijk of hoger niveau gevoerd worden.

Uitzondering evenementen

De RDA ziet vooralsnog vanuit het perspectief van het dier geen (zwaarwegende) redenen om de bestuurlijke basis (oftewel de systeemverantwoordelijkheid) van dierenwelzijn op een andere manier te beleggen dan nu het geval is. Evenementen lijken hierbij een te beredeneren en nader te overwegen uitzondering. In concrete, context-gebonden situaties zouden lagere overheden goede mogelijkheden kunnen hebben voor het sturen op dierenwelzijn als ze explicieter kunnen beoordelen, toetsen en handhaven bij het uitgeven van een vergunning.

Aanbevelingen

Omdat het welzijn van het dier niet is gebaat bij een decentralisatie¹ van bevoegdheden en uitvoerende taken, roept de RDA het Rijk op om te investeren in haar regierol. Het scheppen van duidelijkheid over bevoegdheden is volgens de RDA belangrijker dan het creëren van nieuwe bevoegdheden. Wel zijn er andere mogelijkheden om het welzijn van het dier te versterken op decentraal niveau. Het Rijk kan hiervoor wetgeving verduidelijken of aanscherpen en tevens een faciliterende rol spelen om decentrale overheden te bereiken en betrekken.

De RDA doet de minister van LNV hiervoor aanbevelingen voor vraagstukken op twee niveaus: voor vraagstukken op nationaal niveau die doorwerken op lokaal niveau en voor vraagstukken op lokaal niveau, om meer te kunnen doen voor dierenwelzijn.

Aanbevelingen voor vraagstukken op nationaal niveau

- Zorg – door alle bestuurslagen heen – voor een betere borging van dierenwelzijn. Dit is primair een nationale verantwoordelijkheid. Aansluitend bij de evaluatie Wet Dieren ziet de RDA de nadere invulling en concretisering van ‘open normen’ in meer algemene zin als belangrijke eerste stap om

¹ Anderzijds kan decentralisatie innovatie van beleid bevorderen, door experimenten met nieuwe maatregelen op kleine schaal uit te zetten.

dierenwelzijn verder te brengen. Dit zal tevens een groot deel van de onduidelijkheden en vragen bij de andere bestuurslagen weg nemen. De nadere invulling wordt momenteel door LNV op een aantal onderwerpen opgepakt;

- De RDA signaleert een handavingslacune. Deze dient op nationaal niveau te worden aangepakt met behulp van een grotere capaciteit bij betrokken diensten. De Raad beveelt aan daarnaast de mogelijkheden voor informatie-uitwisseling tussen handavingsdiensten te onderzoeken. De RDA ziet dat gemeentelijke boa's een signalerende functie heb-

Foto: eleonimages/Adobe Stock

Circussen zijn een voorbeeld van kwesties waarop lokale bestuurders worden aangesproken, maar die op landelijk niveau moeten worden geadresseerd.

ben als ogen en oren op straat. Daarin kunnen zij gefaciliteerd worden door een landelijke (Rijk-VNG) handreiking dieren mishandeling/dierenwelzijn. Onderzoek tevens de mogelijkheden voor ondersteuning van bestaande inspecteurs/boa's (NVWA, LID en politie) door het opleiden van boa's op MBO-niveau (signaleringsfunctie). Bij de NVWA is hier bijvoorbeeld een begin mee gemaakt. Naar aanleiding van de verkenning van de RDA komt naar voren dat het onderscheid tussen strafrechtelijke en bestuursrechtelijke handhaving, bevoegdheden en onderscheid tussen diverse boa's (inclusief domeinen) in relatie tot dierenwelzijnstaken nadere reflectie behoeft;

- Richt vanuit het Rijk, samen met de VNG en het IPO (en eventueel waterschappen) een landelijk informatie-/kennisplatform op, waar gemeenten en andere overheden terecht kunnen met vragen op het gebied van dierenwelzijn. Zoek hiervoor aansluiting bij bestaande werkgroepen, zoals Dier-Vizier. Overweeg hierbij om een vertegenwoordiger vanuit de VNG dit dossier onder zich te laten houden en zorg ervoor dat er op het platform praktische informatie te vinden is, zoals een blauwdruk voor een nota dierenwelzijn;
- Zorg ervoor dat er binnen elke bestuurslaag een duidelijk aanspreekpunt voor dierenwelzijn is, zowel ten behoeve van burgers en maatschappelijke organisaties als voor de interne coördinatie binnen de overheid. Signalen over misstanden die binnenkomen bij lagere overheden kunnen zo sneller hun weg vinden naar bevoegde instanties. Stimuleer en faciliteer zowel verticaal als horizontaal in de bestuurslagen uitwisseling van ervaringen, kennis en expertise op het gebied van dierenwelzijn tussen gemeenten, provincies, andere overheden en maatschappelijke partijen, bijvoorbeeld via netwerken, kennisdagen, digitale fora, etc. Faciliteer het samenkomen van veiligheidsregio's om het thema dierenwelzijn te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

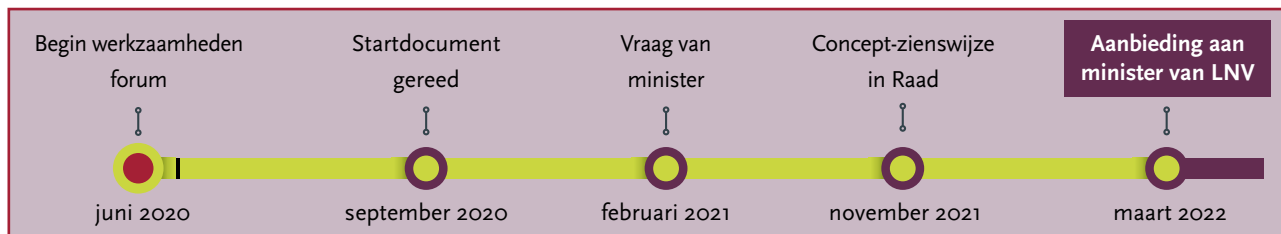
Aanbevelingen voor vraagstukken op lokaal niveau

- Zorg ervoor dat dierenwelzijn explicieter kan worden meegenomen in verschillende fasen van besluitvormingsprocessen in een of meer bestuurslagen. Dat kan bijvoorbeeld door het opstellen van een dierenwelzijnstoets als integraal onderdeel van elk beleid of door vooraf een toetsingskader dierenwelzijn en/of een diereffectrapportage op te stellen. Zeker voor evenementen met dieren lijkt dit op gemeentenniveau een goede verbetering voor de vergunningverlening. Dit zou wel een expliciete, nieuwe rechtsbasis vereisen in de Wet dieren, en deze moet landelijk worden gerealiseerd;
- Faciliteer een betere zichtbaarheid van provincies en hun rol op het gebied van dierenwelzijn richting gemeenten en burgers. Gedeputeerden zouden lokale bestuurders bijvoorbeeld op het thema kunnen uitnodigen om daarover met elkaar van gedachten te wisselen. Een ambtelijk netwerk zou ook helpen, evenals het noemen van dierenwelzijn in provinciale portefeuilles;
- De RDA constateerde in 2017 in de zienswijze Wegen van Welzijn van Dieren in de Natuur dat er onduidelijkheid bestaat over het onderscheid tussen dierenwelzijnsbeleid voor gehouden dieren (een verantwoordelijkheid van het Rijk) en niet-gehouden dieren (grotendeels een verantwoordelijkheid van provincies). De Raad vroeg daarom hoe het welzijn van dieren in de natuur wordt geborgd. Deze onduidelijkheid is vooralsnog niet weggenomen. Antwoord op deze vragen zou een deel van de onduidelikheden weg kunnen nemen en de verantwoordelijkheden voor het welzijn van wilde dieren verhelderen. De RDA brengt in 2022 een zienswijze uit over de noodhulp en de opvang van in het wild levende dieren.

Foto: Olga / Adobe Stock

Een aantal gemeentelijke dierenwelzijnsnota's besteedt aandacht aan impulsaankopen.

Bijlage

Samenstelling forum en de Raad

Forum

Deze zienswijze van de Raad voor Dierenaangelegenheden is voorbereid door een forum bestaande uit de raadsleden

_____ (voorzitter), _____
_____ (Jong RDA-netwerk),
_____ en _____ s.

Het forum is bij hun werkzaamheden ondersteund door secretaris _____ en adjunct-secretarissen

_____ (tot 1 maart 2021) en _____ van het RDA-team. De voorliggende zienswijze van de Raad is op verzoek van de minister van LNV, aansluitend bij een onderzoek dat reeds op eigen initiatief was gestart.

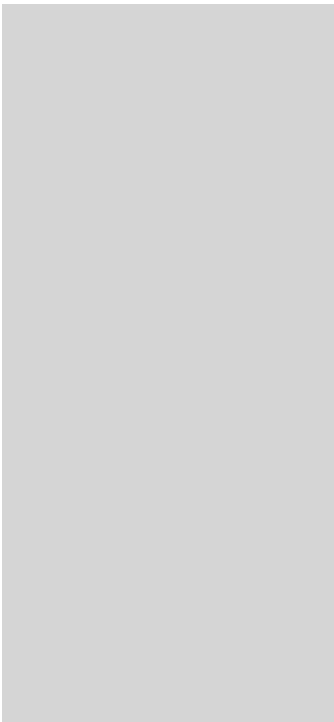
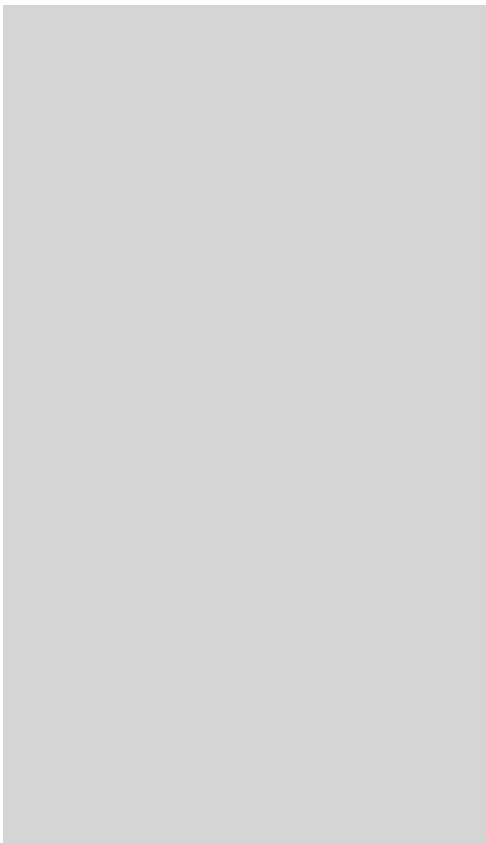
De concept zienswijze is ter beoordeling voorgelegd aan de gehele raad en aan Jong RDA. Deze zienswijze is daarmee een product van de hele Raad.

Foto: Robin van Lonkhuijsen/ANP Foto

Dierenwelzijn is geen zelfstandige grond voor het weigeren van een vergunning van een evenement.

De RDA bestond op 1 oktober 2021 uit de volgende leden

Secretaris van de Raad is

2022, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved
Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals
vastgelegd in de Creative Commons licentie Naamsvermelding
3.0 Nederland. Voor de volledige tekst van deze licentie zie
<http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>

Productie en eindredactie:

Tekst:

Foto omslag:

GAPS Photography

Foto's binnenwerk:

Copyright vermeld bij de foto

Opmaak en drukwerk:

Xerox/Osage, Den Haag

www.rda.nl

Raad voor Dierenaangelegenheden

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

RAAD VOOR DIERENAANGELEGHENEDEN

Bij de productie van deze samenvatting is gebruik gemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloorvrij gebleekt en 100% gerecycled.

Van: [Info RDA](#)
Aan:
Onderwerp: Aanbieding RDA zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke
Datum: donderdag 31 maart 2022 10:18:48
Bijlagen: [image001.png](#)
[Zienswijze RDA Dieren in het huis van Thorbecke.pdf](#)
[RDA Publieksuitgave Zienswijze Dieren in het huis van Thorbecke.pdf](#)

Beste lezer,

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft de RDA advies gevraagd over de (on)mogelijkheden voor lagere overheden om beleid te ontwikkelen op dierenwelzijn. Gisteren heeft de Raad een eerste exemplaar van de zienswijze aangeboden aan de minister. Volgens de Raad is er geen aanleiding voor extra bevoegdheden, met uitzondering van het vergunningenbeleid rondom evenementen met dieren.

Investing regierol rijksoverheid

Uit eerder onderzoek (Staat van het Dier, 2019) is gebleken dat de positie van het dier en dierenwelzijn een schurende kwestie is, met name door onduidelijkheden over regels en bevoegdheden op verschillende bestuursniveaus. Veel gemeenten en andere decentrale overheden zijn gemotiveerd zich in te zetten voor dierenwelzijn, maar voelen zich in de uitvoering van het beleid beknot. De RDA concludeert in de zienswijze 'Dieren in het huis van Thorbecke - De rol van lagere overheden ten aanzien van dierenwelzijn' dat de rijksoverheid meer zou moeten investeren in haar regierol op dit gebied en roept daartoe dan ook op. Dat houdt onder meer in: het verduidelijken of aanscherpen van wetgeving en het faciliteren van kennisontwikkeling en -uitwisseling.

Betrokkenheid bij dieren op decentraal niveau

Lagere overheden hebben regionaal en lokaal op verschillende manieren te maken met dieren en dierenwelzijn, zoals optreden bij dierenleed en incidenten met dieren, dierenopvang, de verkoop van levende dieren en evenementen met dieren. De betrokkenheid wordt ook weerspiegeld in een groot aantal nota's dierenwelzijn en portefeuillehouders: ongeveer een derde van de 352 gemeenten had in 2021 een portefeuillehouder dierenwelzijn en één op de vijf een nota dierenwelzijn. De kaders voor dierenwelzijnsbeleid in Nederland worden echter bepaald door nationale wetgeving: de Wet dieren (voor gehouden dieren), de Wet natuurbescherming (voor in het wild levende dieren) en de Wet op de dierproeven.

De RDA constateert dat bestuurders en ambtenaren grote betrokkenheid tonen bij het onderwerp dierenwelzijn. Dat blijkt uit verschillende initiatieven, zoals het ondersteunen van wildopvangcentra en dierenambulances en het toewijzen van taken op het gebied van dierenwelzijn aan gemeentelijke boa's. Decentrale overheden voelen zich beperkt bij het uitvoeren van beleid. Er is behoefte aan kennis, informatie en gelden. Ook wordt gevraagd om meer bevoegdheden, zoals blijkt uit brieven van de gemeenten en de VNG aan de minister van LNV.

Kennisuitwisseling en handhaving

De RDA constateert dat er geen sprake lijkt te zijn van urgente problematiek die het gevolg is van de manier waarop de bevoegdheden zijn verdeeld tussen de rijksoverheid en de decentrale overheden. De problemen op het decentrale niveau zijn meestal te herleiden op ontoereikende capaciteit van de handhaving, het ontbreken van duidelijke gedragsregels door de open normen in de landelijke wetgeving en een gebrek aan afstemming en uitwisseling tussen verschillende bestuurslagen. Deze oorzaken worden niet weggenomen door bevoegdheden decentraal te beleggen. De RDA vindt dat discussies over dierenwelzijn en een betere borging daarvan van dieren op een landelijk niveau (of hoger) gevoerd moeten worden.

Aanbevelingen

De RDA doet de minister van LNV een aantal concrete aanbevelingen in de zienswijze voor het versterken van de regierol. De RDA ziet dus geen zwaarwegende redenen om de bestuurlijke basis van dierenwelzijn te wijzigen. Een te overwegen uitzondering vormen evenementen waarbij dieren betrokken zijn. In concrete context-gebonden situaties zouden lagere overheden baat hebben bij betere mogelijkheden voor het beoordelen, toetsen en handhaven op dierenwelzijn bij het

uitgeven van vergunningen.

Op onze website zijn de zienswijze en de publiekssamenvatting terug te vinden:
<https://www.rda.nl/nieuws> . Eveneens zijn zienswijze en publiekssamenvatting in de bijlage toegevoegd. In mei willen we onze zienswijze bespreken met diverse betrokkenen in een webinar.

Met vriendelijke groet,

Secretaris, hoofd RDA team

Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA)

T: + 31 70 3784312

M:

E:

W: www.rda.nl

Bij een bezoek aan de RDA dient u in het bezit te zijn van een geldig legitimatiebewijs.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is gezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen.

De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message.

The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Aan Provinciale Staten van Zeeland
p/a Statengriffie

Onderwerp
Openstelling subsidie aanleg groen dak
2022

Zaaknummer
117153

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 22 februari 2022

Geachte voorzitter,

Graag informeren wij u via bijgevoegde 'Evaluatie subsidie groene daken 2021' over het verloop van de subsidieregeling Aanleg Groen Dak in de periode 1 april 2021 tot 1 november 2021. Naar aanleiding van de evaluatie heeft Gedeputeerde Staten besloten de regeling tussen 1 april 2022 en 1 november 2022 opnieuw open te stellen.

Naast dat de subsidieregeling de afgelopen twee jaar succesvol is geweest, benutten we het komende jaar om te onderzoeken of de subsidieregeling uitgebreid en/of aangepast moet worden om aanvullende beleidsdoelstellingen te dienen. Ook zal tegelijk de mogelijkheid voor het toevoegen van natuurinclusief bouwen aan de subsidieregeling worden verkend (conform toezegging nr. 129).

Wij verzoeken u de evaluatie subsidieregeling groene daken 2021 ter kennisname te delen met uw Staten.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Evaluatie subsidieregeling groene daken 2021

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

2021

Evaluatie subsidie groene daken

Inhoud

1.	Inleiding	2
1.1	Waarom een subsidieregeling voor groene daken?.....	2
1.2	Opzet van de evaluatie	2
2.	Derde ronde AGD	3
2.1	Doorgevoerde wijzigingen t.o.v. 2019.....	3
2.2	Financiële aspect	3
2.3	Oppervlakte en inrichting.....	3
2.4	Gespecialiseerd bedrijf.....	3
2.5	Andere randvoorwaarden	4
2.6	De behandeling van de subsidieaanvragen	4
3.	Resultaten subsidieperiode 2021	5
3.1	Aantal aanvragen.....	5
3.3	Regionale spreiding	6
4.	Conclusie	8

1. Inleiding

1.1 Waarom een subsidieregeling voor groene daken?

In 2019 heeft de eerste ronde van de subsidieregeling Aanleg Groene Daken (hierna AGD) plaatsgevonden. Deze regeling is opgezet om een duurzame en klimaatadaptieve leefomgeving en bewustwording bij particulieren te stimuleren. Groene daken zijn breed inzetbaar omdat ze bijdragen aan verschillende aspecten, namelijk:

1. Een groen dak isoleert. Het zorgt voor een koeler huis in de zomer en een warmer huis in de winter. Een meekoppelkans hierbij is de energietransitie;
2. Een groen dak gaat twee keer zo lang mee als een traditioneel dak;
3. Een groen dak vermindert hittestress in het stedelijk gebied;
4. Een groen dak draagt bij aan een leefbare buurt;
5. Een groen dak vertraagt de waterstroom en slaat water op, waardoor afgifte aan het watersysteem beheersbaar is;
6. Een groen dak functioneert als een fijnstof filter;
7. Een groen dak zorgt voor een hogere geluidsdemping (afhankelijk van verschillende factoren);
8. Een groen dak draagt bij aan de gezondheid van mensen en biodiversiteit in stedelijk gebied. Hierbij is de bijenstrategie een meekoppelkans;
9. Door de toenemende vraag naar duurzame gebouwen kunnen groene daken door hun multifunctionele karakter in de toekomst mogelijk een asset zijn die tot een hogere vastgoedprijs kan leiden.

1.2 Opzet van de evaluatie

In dit rapport wordt beschreven hoe de subsidieronde voor de aanleg van groene daken in 2021 is verlopen. De focus in dit rapport ligt op de hoeveelheid aanvragen, de geografische verspreiding van de aanvragen en de specificaties van de aanvragen.

2. Derde ronde AGD

Van 1 april 2021 tot en met 1 november 2021 konden particuliere eigenaren van woningen, bedrijfspanden en VVE's subsidie aanvragen voor het aanleggen van een groen dak. Het volgende hoofdstuk gaat in op de inhoud en opbouw van de regeling in 2021.

2.1 Doorgevoerde wijzigingen t.o.v. 2019

In 2019 is de regeling voor het eerst opengesteld. In dat jaar zijn in totaal 41 aanvragen voor AGD binnen gekomen, waarvan er 7 zijn toegekend. Na de evaluatie van 2019 bleken er enkele aanpassingen in de regeling nodig te zijn. Daarom is het maximale subsidiebedrag verruimd van €2.500,- naar €5.000,- en kunnen VVE's nu ook gebruik maken van de regeling. Daarnaast is de eis voor het GroenKeur certificaat verruimd. Niet enkel bedrijven met een GroenKeur certificaat konden voor particulieren gesubsidieerde groene daken aanleggen. Ook een offerrend bedrijf dat een persoon in dienst heeft met het persoonsgebonden certificaat 'Dak- & Gevel Basisederwerker' dan wel het persoonsgebonden certificaat 'Dak & Gevel Gevorderde' konden voor particulieren gesubsidieerd groene daken aanleggen. Op die manier zijn er in Zeeland meer bedrijven en personen die de groene daken binnen de subsidie eisen mogen aanleggen.

De doorgevoerde wijzigingen resulteerde in een succesvolle openstelling in 2020 met in totaal 112 toegekende subsidieaanvragen en in 2021 in totaal 115 toegekende subsidieaanvragen.

2.2 Financiële aspect

In totaal was er voor 2021 een budget van €150.000 beschikbaar voor de subsidieregeling AGD. De subsidieregeling vergoedt tot 50% van de aanlegkosten met een maximum van €25 per m². De subsidie wordt éénmalig per adres verstrekt. De regeling is alleen bedoeld voor de aanlegkosten van het groene dak, niet voor andere kosten zoals onderhoud, advisering of de sloop van een huidig dak.

2.3 Oppervlakte en inrichting

De minimale grootte van een groen dak dient 10 m² te zijn en bevindt zich op een reeds gerealiseerd gebouw in de bebouwde kom binnen de provincie Zeeland. Deze minimale oppervlakte is gebaseerd op de minimale oppervlakten, zoals gebruikt bij verschillende overheden met een vergelijkbare subsidieregeling, waarbij een middenweg tussen het lagere minimum van 5m² en het hogere minimum van 20 m² is gekozen. Het dak heeft tenminste de waterbergende capaciteit van 20 liter per m² (tevens ook een eerder gehanteerde ondergrens) en mag een hellingshoek hebben tot 35°. Dit laatste is opgenomen in de regeling omdat daken met een grotere hellingshoek speciale verankeringen nodig hebben om een groen dak mogelijk te maken en er bij een steilere hellingshoek een groter risico is op het verschuiven van het dak.

2.4 Gespecialiseerd bedrijf

Het groene dak moet worden gerealiseerd door een bedrijf of persoon met het keurmerk 'GroenKeur', het certificaat 'Dak & Gevel Basisederwerker', het certificaat 'Dak & Gevel Gevorderde' of moet worden gerealiseerd door iemand in dienst van een bedrijf met het keurmerk 'GroenKeur'. Na uitvoerig onderzoek is er herhaaldelijk geconcludeerd dat GroenKeur het enige onafhankelijke keurmerk is dat de kwaliteit van de aanleg van groene daken borgt. Het aanleggen van groene daken is een vakmanschap van zowel dakdekker als hovenier, waarop GroenKeur daadwerkelijk toetst; daarbij is het gewenst om met de subsidieregeling bij te dragen aan kwalitatief goede daken die daadwerkelijk voor een langere periode zullen blijven liggen. Door het opnemen van het keurmerk is de kwaliteit van de aanleg geborgd in de subsidieregeling.

2.5 Andere randvoorwaarden

De eigenaar is verantwoordelijk voor het toetsen van het dak aan de bestaande (bouw)regelgeving. Het gebouw waar het groene dak op geplaatst wordt moet zich binnen de bebouwde kom bevinden. Verder moet de aanvrager ook eigenaar van het desbetreffende pand zijn. Tot slot is deze regeling alleen van toepassing op reeds gerealiseerde woningen of panden. Ook is deze regeling toepasbaar op aanbouw- en losstaande garages, mits de garage op hetzelfde kavel staat als de woning of het bedrijfspand van dezelfde eigenaar.

2.6 De behandeling van de subsidieaanvragen

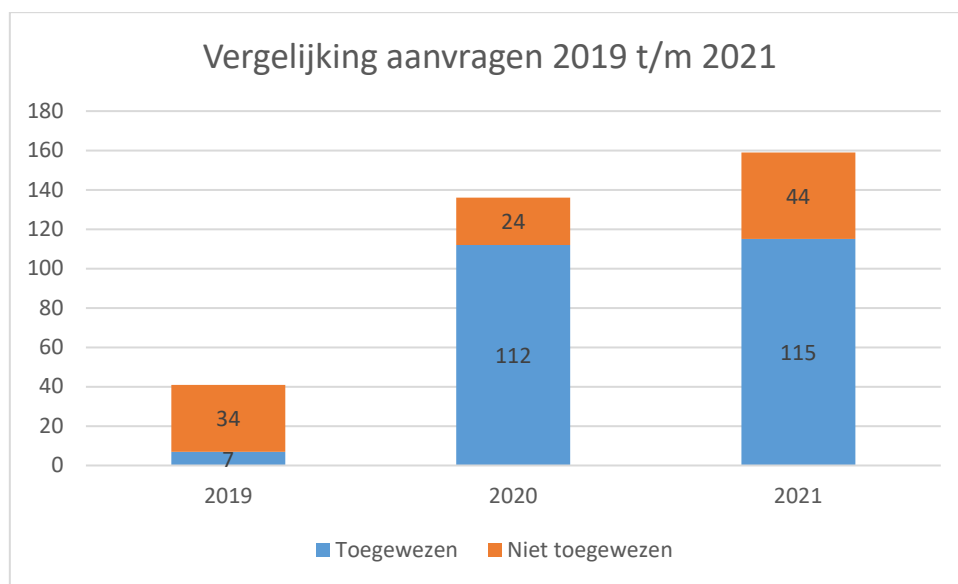
Na indiening zijn de subsidieverzoeken getoetst door het subsidieteam aan de bepalingen van het Algemeen subsidiebesluit Zeeland 2013 (Asb 2013) en specifiek aan *'Hoofdstuk 19 Bijzondere bepalingen voor verstrekking van subsidie ten behoeve van het aanleggen van een groen dak'*. Voor het indienen van een subsidieaanvraag was een ingevuld en ondertekend (digitaal) aanvraagformulier en een offerte voor de aanleg van een groen dak door een GroenKeur gecertificeerd bedrijf of persoon voldoende.

3. Resultaten subsidieperiode 2021

Ten opzichte van 2020 zijn er iets meer subsidieaanvragen voor groene daken binnen gekomen in 2020. We kunnen spreken van (wederom) een succesvolle subsidieronde. We kunnen uit deze periode concluderen dat Zeeuwen bezig zijn met het verduurzamen en klimaatadaptief inrichten van hun eigendommen.

3.1 Aantal aanvragen

In 2019 is de regeling voor het eerst opengesteld. In dat jaar zijn in totaal 41 aanvragen voor AGD binnen gekomen, waarvan er 7 zijn toegekend. Dat geeft een toekenningspercentage van afgerond 17%. Van 6 april tot 15 november 2020 zijn er in totaal 136 aanvragen ontvangen. Daarvan zijn er 112 toegekend, waardoor het toekenningspercentage steeg naar afgerond 82%. In 2021 zijn in totaal 159 aanvragen ontvangen. Hiervan zijn 115 aanvragen toegekend, wat betekent dat het toekenningspercentage iets daalde naar 72%.

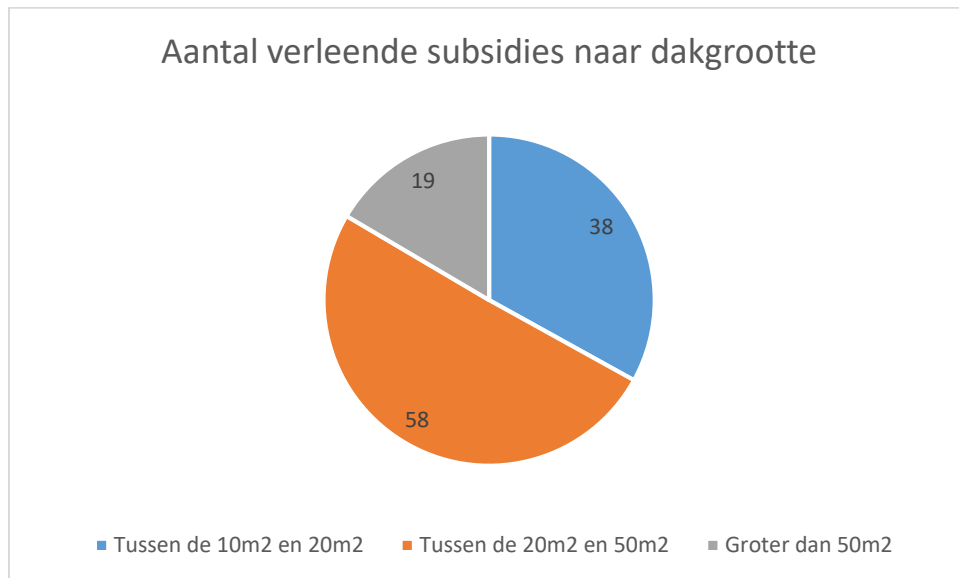

Grafiek 1 Overzicht vergelijking aanvragen subsidie groene daken 2020 met ronden 2019 en 2020. Hierin is te zien dat er in 2020 en 2021 aanzienlijk meer aanvragen zijn gedaan dan in 2019.

In 2021 zijn er 44 aanvragen niet toegekend; 17 aanvragen werden ingetrokken. 13 aanvragen zijn niet vervolledigd. De overige 13 aanvragen zijn afgewezen op voorwaarden vanuit de regeling: van 7 aanvragen voldeden de offertes niet aan het Groenkeur vereiste, de overige 6 voldeden niet aan andere voorwaarden, bijvoorbeeld omdat het groene dak was aangelegd voor het indienen van de aanvraag.

3.2. Gerealiseerd dakoppervlakte

Met de 115 toekenning is er voor een totaalbedrag van €96.501,00 subsidie verleend. Hiermee is 3882,02m² groen dak gerealiseerd. Gemiddeld waren de aan te leggen groene daken 33,7m² groot.

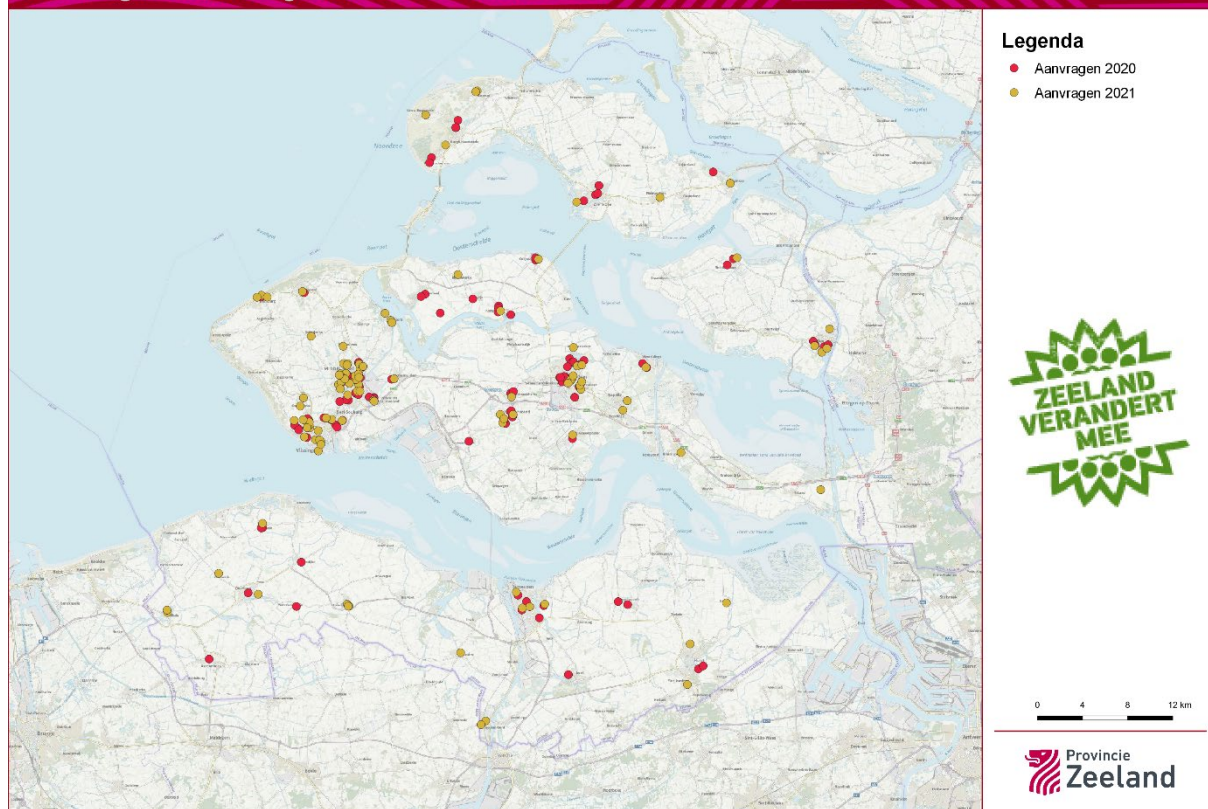

3.3 Regionale spreiding

De subsidieregeling is bedoeld om bij te dragen aan de vermindering van hittestress en wateroverlast binnen de bebouwde kom. Als we kijken naar de regionale spreiding van de toekenningen van de subsidie (figuur 1) zien we een concentratie in de steden Middelburg (26), Goes (15) en Vlissingen (11). Het is positief dat de subsidie bijdraagt aan het realiseren van meer groen in stedelijk gebied. We zien wel dat enkele steden zoals bijvoorbeeld Terneuzen (5), Hulst (2) en Zierikzee (5) daarop achterblijven.

Qua kleinere bebouwde gebieden springen Burgh-Haamstede (6), Kortgene (4) en Oost-Souburg (3) eruit. Een aantal dorpen sluiten daar bij aan met een enkele of twee aanvragen per kern. Echter blijven het aantal aanvragen in de dorpen, die soms ook een verstedend karakter kunnen hebben, achter. Wat de oorzaak hiervan is, is op dit moment onbekend.

Aanvragen subsidie groene daken 2020 en 2021

Figuur 2 Verspreiding toekenningen subsidie groene daken in 2020 en 2021. De meeste aanvragen zijn gedaan door inwoners van Walcheren.

De verspreiding over de verschillende gemeentes zijn ook terug te halen in de data van de toekenningen.

Tabel 1 Overzicht toekenningen per gemeente. In de gemeente Middelburg zijn de meeste aanvragen gedaan. Hier is ook de grootste oppervlakte groen dak aangelegd.

Gemeente	Totale oppervlakte dak	Bedrag	Aantal aanvragen	Gemiddeld dakoppervlak
Hulst	124.5m ²	€3.038	4	31.1m ²
Reimerswaal	0m ²	€0	0	0m ²
Noord-Beveland	347.5m ²	€8.689	10	34.75m ²
Kapelle	49m ²	€1225	2	24.5m ²
Borsele	293.5m ²	€7.338	8	36.7m ²
Terneuzen	187.25m ²	€4.682	6	31.2m ²
Schouwen-Duiveland	483.5m ²	€11.714	12	40.3m ²
Tholen	158.5m ²	€3.838	6	26.4m ²
Sluis	212.5m ²	€5.314	7	30.6m ²
Goes	498.0m ²	€12.452	17	29.3m ²
Middelburg	704.6m ²	€18.105	27	26.1m ²
Vlissingen	554.7m ²	€13.868	14	39.6m ²
Veere	231m ²	€5.775	2	115.5m ²
Eindtotaal	3882,02 m²	€96.501,00	115	41.9m²

Het valt op dat er in de gemeente Reimerswaal geen gebruik is gemaakt van de subsidieregeling in 2021. In de gemeente Schouwen-Duiveland zijn gemiddeld de grootste groene daken aangelegd. VVE's hebben dit jaar wederom geen aanvraag ingediend.

4. Conclusie

Ten opzichte van 2019 was de subsidieregeling in 2020 en 2021 een stuk succesvoller. De regeling had enige tijd nodig om bekendheid te krijgen. Ook zorgen de aanpassingen aan de subsidievoorwaarden ervoor dat meer Zeeuwse bedrijven de mogelijkheid hebben om binnen de voorwaarden van de subsidie een groen dak te plaatsen bij particulieren die gebruik maken van deze subsidieregeling. Het is mogelijk dat dit ook drempelverlagend werkt voor het aanvragen van de subsidie. VVE's konden dit jaar ook gebruik maken van de regeling, maar zij hebben echter geen aanvragen ingediend.

De subsidie wordt, net als in 2020, het meest aangevraagd door inwoners van Walcheren en de Bevelanden.

Provinciale Staten van Zeeland
T.a.v. de Voorzitter

Onderwerp
Vergunningprocedure Beelen

Zaaknummer
71585

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 8 maart 2022

Geachte voorzitter,

Wij sturen u hierbij ter kennisname een brief van het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Terneuzen aan haar Raad. In de brief geeft het college de stand van zaken weer van een vergunningprocedure van Beelen Terneuzen BV.

Het gaat daarbij om een aantal percelen naast het bestaande bedrijfsterrein van Beelen die vanaf 2018 zijn voorbelast met thermisch gereinigde grond. Beelen heeft een aanvraag ingediend bij de gemeente Terneuzen en de gemeente heeft daarop aanvullingen gevraagd.

In haar brief geeft B&W aan dat de resultaten van de grondwatermonitoring rond het terrein van Beelen bekend zijn. Dit onderzoek is in opdracht van Gedeputeerde Staten uitgevoerd. Uit analyses blijkt dat er geen sprake is van overschrijding van geldende normen. Wel zijn in peilbuizen benedenstrooms hogere gehalten aangetroffen dan bovenstrooms. Er is bovendien aanvullend bemonsterd voor een extra analyse op PFAS. Daarvan zijn nog geen resultaten bekend.

Volledigheidshalve verwijzen wij naar de inhoud van bijgaande brief.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlage: brief van gemeente Terneuzen 'voortgang vergunningverlening Beelen Westdorpe'

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Postadres: Postbus 35, 4530 AA Terneuzen
Bezoekadres: Stadhuisplein 1, 4531 GZ Terneuzen
Telefoon 14 0115
Vanuit buitenland: +31 115 455 000
E-mail: gemeente@terneuzen.nl
Internet: www.terneuzen.nl

Bij beantwoording a.u.b. onderwerp, datum en kenmerk van deze brief vermelden.

Aan de raad van de gemeente Terneuzen

zaaknummer : W-AOV210504 / 369545
OLO-nummer : 6405857
contactpersoon :
telefoon :
e-mail :
verzonden :

Terneuzen, 1 maart 2022

Onderwerp: voortgang vergunningverlening Beelen Westdorpe

Beste Raad,

Via deze brief informeren wij u over de stand van zaken inzake Beelen aan de Finlandweg 28 in Westdorpe.

Voorgeschiedenis

In 2018 verleende de gemeente Terneuzen Beelen een tijdelijke vergunning voor het uitvoeren van werkzaamheden en het voorbelasten van het terrein ten westen van de reeds vergunde inrichting aan de Finlandweg 28 in Terneuzen voor een periode van drie jaar. Op 16 september 2021 hebben wij u per brief op de hoogte gebracht van de stand van zaken. In die brief hebben wij toegezegd u te informeren over het vervolg. De tijdelijke vergunning is vervallen op 2 oktober 2021.

Nieuwe aanvraag

Op 30 september 2021 diende Beelen bij de gemeente Terneuzen een nieuwe aanvraag in voor de percelen ten westen van de huidige inrichting. De aanvraag betreft *"het in gebruik nemen van een reeds voorbelast terrein en nog voor te belasten terrein met immobilisaat en vloeistofdicht asfalt, als bedrijfsterrein"*.

De aanvraag wordt behandeld volgens de uitgebreide procedure (zes maanden). Bij de beoordeling van de aanvraag is gebleken dat de aanvraag niet volledig is. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk of sprake zal zijn van een uitbreiding van de bestaande inrichting of van een nieuwe zelfstandige inrichting. In het eerste geval is de provincie bevoegd gezag voor milieu. In het tweede geval kan de gemeente of de provincie bevoegd gezag zijn, afhankelijk van de uit te voeren werkzaamheden.

De aanvraag is in strijd met de beheersverordening Axelse Vlakte. Daarom dient een nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld. Voor ruimtelijke ordening is de gemeente altijd het bevoegd gezag.

Om overeenstemming te krijgen over een verzoek om aanvullende gegevens hebben wij overleg gevoerd met Beelen, de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD) en de Provincie Zeeland. Op 18 januari 2022 is het verzoek om aanvullende gegevens aan Beelen verzonden. Beelen krijgt daarmee tot 18 juli 2022 de tijd om tot een ontvankelijke aanvraag te komen. Deze periode is zo lang omdat een milieueffectrapportage (MER) nodig is.

Monitoring aanvullende gegevens

Om de voortgang van de aanvullende gegevens te monitoren hebben wij aan de provincie en de RUD voorgesteld werkgroepen in te stellen waar de in te dienen stukken beoordeeld worden op juistheid en volledigheid.

Tevens zijn wij voornemens maandelijks aan de betrokkenen de voortgang te rapporteren. Naar het zich nu laat aanzien zal de provincie bevoegd gezag zijn voor de activiteit Milieu en de gemeente voor het op te stellen bestemmingsplan. Een definitieve uitspraak daarover kan pas worden gedaan na het indienen van de aanvullende gegevens.

Handhaving

Sinds de indiening van de vergunningaanvraag zijn op de terreinen ten westen van Beelen drie controlebezoeken uitgevoerd.

- 26 oktober 2021, controle door de RUD op naleving Besluit Bodemkwaliteit. Conclusie RUD: er zijn geen overtredingen geconstateerd.
- 8 november 2021, controle door toezichthouder V&H gemeente Terneuzen. Conclusie gemeente: er worden geen activiteiten op de terreinen van de uitbreiding uitgevoerd. Overtreding van de beheersverordening Axelse Vlake vanwege bestemming 'Agrarisch'.
- 31 januari 2022, controle door toezichthouder V&H gemeente Terneuzen. Conclusie gemeente: er worden geen activiteiten op de terreinen van de uitbreiding uitgevoerd. Overtreding van de beheersverordening Axelse Vlake vanwege bestemming 'Agrarisch'.

Over de beheersverordening merken wij op dat het voor de hand ligt de resterende agrarische percelen de bestemming 'industrie' te geven.

Zaken die spelen in de omgeving

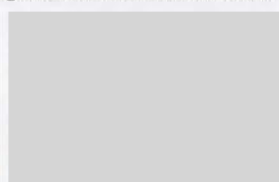
- Op het vergunde terrein van Beelen is stofoverlast buiten de inrichting vastgesteld. De provincie is hier het bevoegd gezag. De uitvoering van de handhaving is gemandateerd aan de RUD. Door de RUD is een voornemen van Last onder Dwangsom aan Beelen gezonden.
- In opdracht van de provincie zijn peilbuizen aangebracht voor de monitoring van grondwater. De eerste bemonstering heeft plaatsgevonden. De RUD beoordeelde de uitkomsten van de monitoring. De provincie communiceert de gegevens met ons.
- Door de provincie en de gemeente is opdracht verleend voor stofmetingen in deze omgeving. Het is de bedoeling op korte termijn met de metingen te beginnen. Dit is afhankelijk van de weersverwachting. Het meetbureau geeft aan dat de metingen hierdoor niet in februari zullen starten. De resultaten van de metingen worden verwacht in mei.

Wij hopen u met deze brief voldoende geïnformeerd te hebben.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Terneuzen,

gemeentesecretaris,

J.G. (Jan) Princen

burgemeester,

b.a.

H.J.A. (Erik) van Merrienboer

Aan:
Voorzitter van Provinciale Staten

Onderwerp
Advies SAR-helikopter op vliegveld
Midden-Zeeland

Zaaknummer
122436

Behandeld door

Verzonden

Middelburg, 8 maart 2022

Geachte voorzitter,

Wij hebben de RUD Zeeland om advies gevraagd of het 24/7 stationeren van een SAR-helikopter en de bijbehorende activiteiten van deze SAR-helikopter passen binnen het huidige Luchthavenbesluit.

Hierbij bieden wij Provinciale Staten dit advies ter kennisname aan.

Kort samengevat luidt het advies als volgt:

1. Noodvluchten en spoedeisende vluchten met de SAR-helikopter van Bristow zijn toegestaan vanaf en naar vliegveld Midden-Zeeland.
2. Andere vluchten, zoals trainingsvluchten zijn maximaal 12 keer per jaar toegestaan. Het maximum van 12x per jaar moet wel gedeeld worden met andere (burger)luchtvaartuigen met een hoger startgewicht dan 6.000 die niet onder de definitie vallen van HEMS-vlucht, SAR-vlucht, politievlucht of kustwachtvlucht.
3. Het stationeren van een SAR-helikopter 24/7 hoeft niet in een luchthavenbesluit geregeld te worden, daar is het vliegveld vrij in om dit toe te staan en zijn geen regels voor.

Dit betekent dat voor wat betreft de trainingsvluchten (meer dan 12 keer per jaar) het vliegveld een wijziging van het Luchthavenbesluit zal moeten aanvragen bij de Provincie Zeeland. Deze aanvraag voor wijziging van het Luchthavenbesluit zal aan Provinciale Staten (als bevoegd gezag voor luchtvaart in Zeeland) voorgelegd worden ter besluitvorming.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Bijlage 1. To70 brief over SAR-basis Midden Zeeland

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

aan RUD Zeeland
t.a.v.
adres Postbus 35
4530 AA Terneuzen
datum 21 februari 2022
betreft To70 brief over SAR-basis Midden-Zeeland
ons kenmerk 21.915.02

Geachte mevrouw

Op 25 november 2021 is de Verordening Luchthavenbesluit Midden-Zeeland van kracht geworden.

Op 4 november 2021 heeft het Ministerie van Defensie de opdracht voor het verrichten van SAR Operaties in de komende 10 jaar definitief gegund aan Bristow Helicopters (Bristow). Bristow zal vanaf november 2022 beginnen met SAR-operaties in Nederland.

Bristow heeft in haar indiening vliegveld Midden-Zeeland gekozen als tweede permanente operationele basis voor het verrichten van SAR-operaties. Bristow's SAR-helikopter AW189 heeft een maximum startgewicht van 8.600 kg.

Op 9 december 2021 heeft u To70 de vraag voorgelegd in hoeverre de 24/7 stand-by plaats(en) van een reddingshelikopter type AW189 op vliegveld Midden-Zeeland, en de daarmee gepaard gaande vluchten met deze helikopter, onder het geldende luchthavenbesluit valt.

Beantwoording

Om te komen tot een antwoord op uw vraag heeft To70 een drietal deelnotities opgesteld die ingaan op enkele relevante aspecten bij uw vraagstuk. Deze notities zijn als bijlage bijgevoegd bij deze brief.

- Bijlage A: Notitie 'Definitie van een SAR-vlucht'.
- Bijlage B: Notitie 'SAR-operatie en Luchthavenbesluit'. Deze notitie gaat in op de mogelijkheden voor een SAR-vliegoperatie binnen het Luchthavenbesluit Midden-Zeeland.
- Bijlage C: Notitie 'SAR-basis en Luchthavenbesluit'. Deze notitie gaat in op de vraag of het stationeren van een SAR-helikopter een activiteit is die in een Luchthavenbesluit geregeld dient te worden.

Een Luchthavenbesluit bevat regels voor het luchthavenluchtverkeer. De geldende regels zoals opgenomen in het Luchthavenbesluit van Midden-Zeeland zijn opgenomen in bijlage D bij deze brief. Het toegestane luchthavenluchtverkeer op Midden-Zeeland is afhankelijk van het type

luchtvaartuig, het maximum startgewicht, het soort vlucht en de periode gedurende de dag waarop de vlucht plaatsvindt.

Structurele inzet (> 12x per jaar) van een AW189 helikopter zijn door het maximaal startgewicht van de helikopter (> 6.000 kg) niet toegestaan op Midden-Zeeland. Een uitzondering geldt als de vlucht met een dergelijke helikopter wordt uitgevoerd als HEMS-vlucht, SAR-vlucht, politievlucht of kustwachtvlucht.

Het acronym 'SAR' staat voor 'search and rescue'. Een SAR-vlucht is een daadwerkelijke reddings- of opsporingsvlucht. Trainingsvluchten uitgevoerd met een reddingshelikopter zijn geen SAR-vluchten. Een nadere onderbouwing voor deze definitie is te vinden in de deelnotitie van 'definitie SAR-vlucht' (bijlage A).

Vliegveld Midden-Zeeland heeft aan u cijfers verstrekt over het aantal vluchten die uitgevoerd zullen worden met de AW189 helikopter vanaf de luchthaven. Uit deze opgave blijkt dat het de intentie is om met de helikopter, naast opsporings- en reddingsvluchten (SAR), ook andere vluchten zoals trainingsvluchten uit te voeren vanaf de luchthaven.

Uit de analyse van het opgegeven aantal vluchten versus de regels van het Luchthavenbesluit (zie deelnotitie 'SAR-operatie en Luchthavenbesluit, bijlage B) blijkt dat:

- Onder de regels van het Luchthavenbesluit zijn de door het vliegveld opgegeven opsporings- en reddingsvluchten met de AW189 reddingshelikopter mogelijk.
- Onder de regels van het Luchthavenbesluit zijn de opgegeven aantallen trainingsvluchten en eventuele andere vluchten zoals vluchten na onderhoud niet mogelijk met de AW-189 helikopter.

Naast specificatie van het toegestane luchthavenluchtverkeer (zoals hierboven uiteengezet), is het stationeren van een SAR-helikopter of het hebben van een SAR-basis geen activiteit die in een Luchthavenbesluit geregeld dient te worden. Zie hiervoor de deelnotitie 'SAR-basis en Luchthavenbesluit, bijlage C).

Een luchthavenbesluit begrenst eveneens de totale hoeveelheid geluid van het toegestane luchthavenluchtverkeer. In hoeverre de door vliegveld Midden-Zeeland geschetste SAR-operatie zou passen binnen de grenswaarden voor de geluidbelasting hangt af van de hoeveelheid bewegingen van het overige toegestane verkeer en totale geluidbelasting van dit verkeer. Een indicatieve berekening die door ons is uitgevoerd toont aan dat een vlucht van de AW189 circa 6x meer bijdraagt aan de geluidbelasting in handhavingpunten dan een vlucht met het type helikopter waarmee voor het Luchthavenbesluit de grenswaarden voor geluid zijn bepaald (helikoptertype EC-135/EC-145). Gezien de recente uitbreiding van het aantal bewegingen helikopterterverkeer in het Luchthavenbesluit, is het niet aannemelijk dat door de vluchten van de reddingshelikopter de grenswaarden voor de geluidbelasting op de korte termijn een beperking zullen vormen.

Conclusie

Het 24/7 stand-by plaats(en) van een reddingshelikopter type AW189, en de daarmee gepaard gaande vluchten met deze helikopter, uitgaande van de opgave van vliegveld Midden-Zeeland, is niet zondermeer mogelijk.

Het kunnen uitvoeren van het beoogde aantal niet-SAR vluchten (zoals trainingsvluchten) met een reddingshelikopter van het type AW189, vereist een aanpassing in de regels voor het luchthavenluchtverkeer van het Luchthavenbesluit.

Er zijn geen aanpassingen nodig in de andere onderdelen van het Luchthavenbesluit.

Wij vertrouwen erop dat wij uw vraag met deze brief en onderliggende notities hebben beantwoord.

Vriendelijke groet,

Senior Aviation Consultant
To70 B.V.

Bijlage A - Notitie 'Definitie SAR-vlucht'

Vraagstelling

Deze notitie gaat in op de volgende deelvragen die door RUD Zeeland aan To70 zijn gesteld:

- *Wat is een SAR-vlucht? Is dat alleen een vlucht die wordt uitgevoerd als een reddingspoging door een exploitant die onderdeel is van het nationale SAR-dienst is?*
- Vallen noodvluchten én trainingsvluchten) onder de definitie van "SAR" danwel "kustwachtvluchten" zoals opgenomen in artikel 4 lid 5 van de verordening?

Beantwoording vraag 'Wat is een SAR-vlucht ?'

De internationale en nationale wetgeving is niet expliciet over de verschillende soorten vluchten die anders zijn dan het uitvoeren van reddingsvluchten; bijvoorbeeld vluchten na onderhoud en trainingsvluchten.

Artikel 1.1 (begripsomschrijving) van de Vrijstellingsregeling Besluit luchtverkeer 2014 geeft wel omschrijvingen voor enkele specifieke vluchten.

Kustwachtvlucht:

Het artikel omschrijft een kustwachtvlucht als volgt:

kustwachtvlucht: vlucht met een vliegtuig of helikopter door de Kustwacht, bedoeld in de Regeling organisatie Kustwacht Nederland, in het kader van de handhavingstaken van de desbetreffende samenwerkende diensten, genoemd in artikel 6 van de Regeling organisatie Kustwacht Nederland;

In deze omschrijving wordt alleen bedoeld op vluchten in het kader van handhaving.

SAR-vlucht

De afkorting SAR staat voor Search and Rescue. Artikel 1.1 van de Vrijstellingsregeling Besluit luchtverkeer 2014 omschrijft een SAR-vlucht als volgt:

SAR-vlucht: vlucht uitgevoerd met een vliegtuig of helikopter door de SAR-dienst als bedoeld in artikel 1 van de Regeling inzake de SAR-dienst 1994 met als doel de opsporing en redding van mensen of dieren die zich in een levensbedreigende omstandigheid bevinden;

In deze omschrijving wordt alleen bedoeld op vluchten voor opsporing en redding.

Verdere houvast voor kan gevonden worden in de volgende bronnen.

- Het Internationaal Verdrag inzake opsporing en redding op zee¹ (hierna "Verdrag van Hamburg"). In artikel 1.3 van het Verdrag van Hamburg is een "Search and rescue service" (SAR) gedefinieerd als²:

¹ Internationaal Verdrag inzake opsporing en redding op zee, 1979, Hamburg, 27 april 1979, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBV0003264>

² *ibid*, Artikel 1.3 lid 3

Bijlage A - Notitie 'Definitie SAR-vlucht'

The performance of distress monitoring, communication, co-ordination and search and rescue functions, including provision of medical advice, initial medical assistance, or medical evacuation, through the use of public and private resources including co-operating aircraft, vessels and other craft and installations;

- Op nationaal niveau wordt de Kustwacht geregeld in, onder andere, de Regeling organisatie Kustwacht Nederland³ (hierna: "Kustwacht Regeling"). De Kustwacht Regeling definieert SAR-taken als⁴:

SAR-taken: search and rescue-taken, zijnde de opsporing en redding van in nood verkerende bemanningen en passagiers van vliegtuigen en schepen.

Deze bronnen suggereren dat een SAR-vlucht alleen plaatsvindt als onderdeel van een reddingsmissie. Deze gedachte wordt verstrekt door de Vrijstellingsregeling Besluit luchtverkeer 2014⁵ waarin uitzonderingen van, onder andere, de minimumvlieghoogtes⁶, de zichtvliegvoorschriften⁷ en het uitvoeren van VFR-vlucht in luchtruimklasse A⁸ worden verleend aan:

...vlucht met een vliegtuig of helikopter door de Kustwacht, bedoeld in de Regeling organisatie Kustwacht Nederland, in het kader van de handhavingstaken van de desbetreffende samenwerkende diensten, genoemd in artikel 6 van de Regeling organisatie Kustwacht Nederland.⁹

Een vergelijkbare uitzondering voor zichtvliegvoorschriften bestaat voor SAR-vluchten in Artikel 21 van de Regeling luchtverkeersdienstverlening.¹⁰

Artikel 21a: Voor een politievlucht, HEMS-vlucht of SAR-vlucht uitgevoerd als bijzondere VFR-helikoptervlucht kan, in afwijking van paragraaf SERA.5010, onderdeel c, onder 2°, een klaring worden gegeven voor een start of een landing op een burgerluchthaven bij een wolkenbasis minder dan 180 meter (600ft).

Meest relevant aan dit onderwerp is de tekst in het Besluit burgerluchthavens¹¹. Artikel 20 definieert luchtvaartuigen die mogen opstijgen of landen van een terrein niet zijnde een luchthaven. In lid I. wordt de SAR-helikopter meegenomen.

³ Regeling organisatie Kustwacht Nederland, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0042251>

⁴ *ibid*, Artikel 1

⁵ Vrijstellingsregeling Besluit luchtverkeer 2014, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035900>

⁶ *ibid* Artikel 2.1

⁷ *ibid* Artikel 2.2

⁸ *ibid* Artikel 2.5

⁹ *ibid* Artikel 1.1

¹⁰ Regeling luchtverkeersdienstverlening, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009899>

¹¹ Besluit burgerluchthavens, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0026525>

Bijlage A - Notitie 'Definitie SAR-vlucht'

"Helikopters die worden gebruikt door de SAR-dienst als bedoeld in artikel 1 van de Regeling inzake de SAR-dienst 1994, ten behoeve van de opsporing en redding van een mens of dier in levensbedreigende omstandigheden".

Ook hier wordt een link gelegd tussen het luchtvaartuig en de precieze soort vlucht die wordt uitgevoerd door dat luchtvaartuig.

De mogelijke soorten vluchten kunnen dus voor een eenzelfde luchtvaartuig van dezelfde dienst verschillend zijn.

Conclusie

- Niet alle vluchten die worden uitgevoerd door een SAR-dienst met een voor SAR-operaties bestemde helikopter, kunnen worden gezien als SAR-vluchten.
 - SAR-vluchten zijn vluchten voor opsporing en redding;
 - Kustwachtvluchten zijn vluchten in het kader van handhaving;
 - Trainingsvluchten of vluchten na onderhoud zijn geen SAR-vluchten of kustwachtvluchten;

Bijlage B - Notitie 'SAR-operatie en Luchthavenbesluit'

Probleemstelling

Deze notitie gaat in op de volgende probleemstelling die RUD-Zeeland aan To70 heeft voorgelegd:

Bristow wil op luchthaven Midden-Zeeland een basis inrichten voor het uitvoeren van SAR-vluchten, met alles wat dit met zich meebrengt. De vraag is of, of in hoeverre, de 24/7 stand-by plaats(en) (lees 'basis') van een reddingshelikopter type AW189 en de daarmee gepaard gaande vluchten met deze helikopter, onder het geldende luchthavenbesluit valt.

Specificaties van de SAR-operatie	
Specificaties SAR-helikopter Bristow (bron: Bristow Helicopters) • Helikoptertype: AW189 • Maximaal startgewicht: 8.600 kg	
Indicatie jaarlijks aantal bewegingen SAR-operatie (bron: Luchthaven Midden-Zeeland) ▪ Totaal aantal vluchten vliegbewegingen), verder als volgt gespecificeerd: • reddingsvluchten: vliegbewegingen) • trainingsvluchten: vliegbewegingen) • nachtvluchten: vliegbewegingen)	

Beantwoording

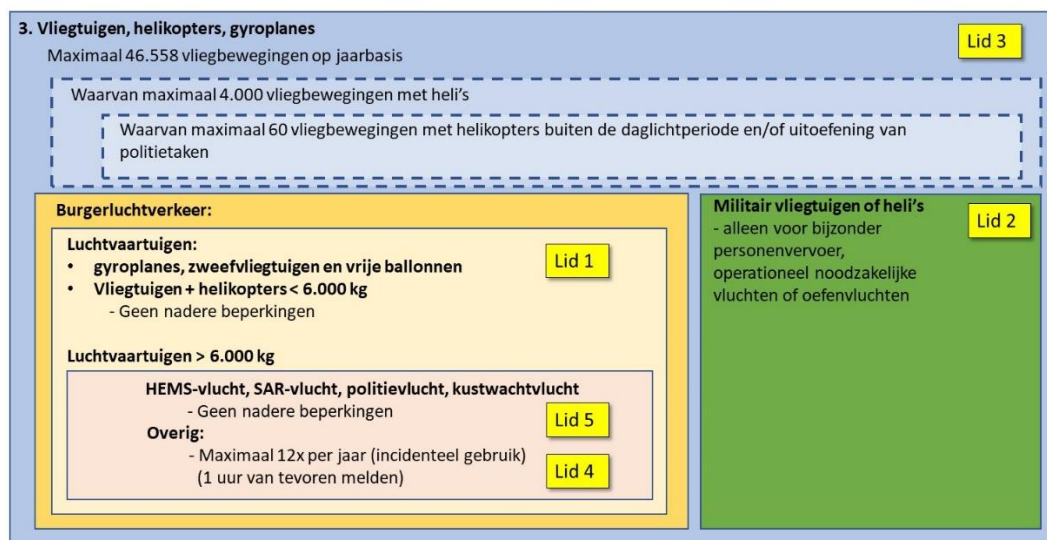
Onder hoofdstuk 3 van het Luchthavenbesluit zijn de regels en grenswaarden opgenomen voor het gebruik van de luchthaven opgenomen.

- In artikel 4 onder hoofdstuk 3 zijn de regels voor het luchthavenluchtverkeer vastgelegd.
- In artikel 5 onder hoofdstuk 3 zijn de handhavingspunten en de grenswaarden voor de geluidbelasting op die punten vastgelegd.
- In artikel 6 onder hoofdstuk 3 zijn de openingstijden van de luchthaven vastgelegd.

Onderstaande beschouwing beperkt zich tot de regels van artikel 4. Artikel 5 en 6 zijn van algemene aard en zijn niet onderscheidend voor specifieke typen van dienstverlening zoals een SAR-operatie.

De regels voor het luchthavenluchtverkeer zoals vastgelegd in artikel 4 zijn in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Bijlage B - Notitie 'SAR-operatie en Luchthavenbesluit'

Schematische weergave artikel 4 verordening Luchthavenbesluit Midden-Zeeland

Voor de mogelijkheden en beperkingen van een SAR-operatie binnen het Luchthavenbesluit zijn allereerst het 1) type-luchtvaartuig, 2) het type van de vlucht, 3) het maximale startgewicht van het luchtvaartuig en 4) het aantal jaarlijkse bewegingen relevant.

De SAR-operatie die uitgevoerd zal worden door Bristow valt onder de categorie Burgerluchtverkeer. Bristow's SAR-helikopter AW189 is met een maximum startgewicht van 8.600 kg zwaarder dan het 6.000 kg-onderscheid dat gemaakt wordt in artikel 4.

Artikel 4 lid 5 legt voor deze helikopter geen beperkingen op indien er sprake is van een SAR-vlucht. Onder een SAR-vlucht wordt een daadwerkelijke opsporings- of reddingsmissie verstaan. Een trainings- of een vlucht na onderhoud valt niet onder de definitie van een SAR-vlucht.

Artikel 4 lid 4 legt voor deze helikopters wel beperkingen op indien er sprake is van een vlucht die niet valt onder de definitie van HEMS-vlucht, SAR-vlucht, politievlucht of kustwachtvlucht. De beperking is maximaal 12 keer per jaar. Een trainingsvlucht of vlucht na onderhoud valt buiten de definitie van SAR-vlucht, en dus binnen de beperking van 12 keer per jaar, ook als deze vlucht wordt uitgevoerd door de SAR-dienstverlener en met een helikopter die ook voor SAR ingezet kan worden.

Artikel 4 lid 3 legt verder beperkingen op aan het aantal vluchten met helikopters buiten de daglichtperiode. SAR-vluchten buiten de daglichtperiode zijn toegestaan tot een maximaal aantal van 30 vluchten. Buiten de daglichtperiode zijn trainingsvluchten of vluchten na onderhoud niet toegestaan.

Bijlage B - Notitie 'SAR-operatie en Luchthavenbesluit'

Conclusie

Voor de opgegeven SAR-operatie zijn de volgende conclusies te trekken:

- Artikel 4 legt geen beperking op aan reddingsvluchten (SAR-vluchten).
 - Het opgegeven aantal van reddingsvluchten past binnen de regels van artikel 4 van het luchthavenbesluit.
- Artikel 4 legt wel beperkingen op aan niet-SAR vluchten zoals trainingsvluchten en vluchten na onderhoud.
 - Het opgegeven aantal van trainingsvluchten past niet binnen de regels van artikel 4 van het luchthavenbesluit.
- Artikel 4 beperkt het aantal vluchten buiten de daglichtperiode tot 30 (= 60 vliegbewegingen) voor spoedeisende hulpverlening en/of de uitoefening van politietaken.
 - Het opgegeven aantal van vluchten past binnen de regels van artikel 4 van het luchthavenbesluit met de volgende aannames:
 - Het betreft SAR-vluchten (oftewel daadwerkelijke reddingsmissies)
 - Het aantal overige spoedeisende hulpverleningsvluchten (door bijvoorbeeld de traumahelikopter) en vluchten voor de uitoefening van politietaken (door de politiehelikopter) buiten de daglichtperiode is minder is dan 19 (om het totaal aantal niet te overschrijden)

Definities:

De volgende definities gelden:

- SAR-vlucht is een daadwerkelijke reddings- of opsporingsvlucht. Een door de SAR-dienstverlener uitgevoerde trainingsvlucht is geen SAR-vlucht. Zie hiervoor ook de To70 notitie 'definitie SAR-vlucht';
- Het begrip 'ten behoeve van' in artikel 4 lid 5* is niet bedoeld om niet-SAR vluchten (zoals trainingsvluchten) binnen de mogelijkheden van dit artikel en lid toe te staan.

** Artikel 4, lid 5: 'In afwijking van het gestelde in het eerste en vierde lid is het ten behoeve van een HEMS-vlucht, SAR-vlucht, politievlucht of kustwachtvlucht toegestaan op de luchthaven te landen/op te stijgen met luchtvaartuigen met een hoger maximum startgewicht dan 6000 kg.'*

De hierboven vermelde definities zijn onderschreven door de RUD-Zeeland tijdens overleg op 21 januari 2022.

Bijlage C – Notitie ‘SAR basis en Luchthavenbesluit’

Vraagstelling

Deze notitie gaat in op de volgende deelvragen die door RUD Zeeland aan To70 zijn gesteld:

*Is het stationeren van een SAR-helikopter, dus het hebben staan van een luchtvaartuig 24/7 op het vliegveld een activiteit die in een Luchthavenbesluit geregeld dient te worden?
Oftewel: Is het hebben van een basis (5 bemanningsleden en een SAR-heli) iets wat in een Luchthavenbesluit geregeld moet worden, of is daar andere regelgeving die daarop toe ziet, of helemaal geen regelgeving voor?*

Beantwoording

In de nota van toelichting van het Besluit van 30 september 2009, houdende regels voor burgerluchthavens (Besluit burgerluchthavens) is een overzicht opgenomen van de elementen van een luchthavenbesluit.

De elementen van een luchthavenbesluit zijn volgens deze toelichting:

- Luchthavengebied;
- Gebruiksjaar;
- Grenswaarden voor geluid voor het luchthavenluchtverkeer (in ieder geval handhavingspunten aan beide zijden in het verlengde van de start- en landingsbaan, aangevuld met ten minste één handhavingspunt op elke locatie waar woonbebouwing met een aaneengesloten karakter gelegen is op of in de nabijheid van de geluidcontour van 56 dB(A) Lden);
- Regels voor het luchthavenluchtverkeer (bijvoorbeeld openingstijden);
- Beperkingengebied: diverse geluid- en externe-veiligheidscontouren en gebieden met oog op vliegveiligheid waarbinnen regels voor de ruimtelijke indeling gelden;
- Geluidcontour 48 dB(A) Lden;
- Eventueel grenswaarden voor het luchthavenluchtverkeer voor externe veiligheid en lokale luchtkwaliteit.

Het luchthavenbesluit kent geen onderdeel (element) waarin bepaalde gebruikersgroepen of dienstverleners gespecificeerd moeten worden. Er kunnen via de ‘Regels voor het luchthavenverkeer’ wel voorwaarden en beperkingen aan vluchten van bepaalde gebruikersgroepen worden opgelegd, of uitzonderingen voor bepaalde vluchten van gebruikersgroepen worden gemaakt.

Bijlage C – Notitie ‘SAR basis en Luchthavenbesluit’

Conclusie

Het stationeren van een SAR-helikopter is geen activiteit die in een Luchthavenbesluit geregeld dient te worden.

Wel kan het nodig zijn om in het luchthavenbesluit aanvullende regels op te nemen, om bijvoorbeeld een SAR-operatie mogelijk te maken, indien andere regels van het luchthavenbesluit een SAR-operatie zouden belemmeren. Hierbij kan gedacht worden aan specifieke openingstijden, aantallen bewegingen, tijdstip van bewegingen en type luchtvaartuig, en/of uitzonderingen op deze aspecten.

Bijlage D – Artikel 4 Luchthavenbesluit Midden-Zeeland

Het Luchthavenbesluit Midden-Zeeland stelt de volgende regels aan het luchthavenluchtverkeer.

1. Op de luchthaven is uitsluitend burgerluchtverkeer met vliegtuigen met een maximum startgewicht van 6.000 kg, helikopters met een maximaal startgewicht van 6.000 kg, gyroplanes, zweefvliegtuigen en vrije ballonnen toegestaan.
2. In afwijking van het eerste lid is op de luchthaven gebruik van militaire vliegtuigen of militaire helikopters alleen toegestaan indien de bewegingen plaatsvinden ten behoeve van vluchten die voor bijzonder personenvervoer noodzakelijk zijn, operationeel noodzakelijke vluchten en oefenvluchten.
3. Het maximaal aantal vliegbewegingen per gebruiksjaar met burgervliegtuigen, helikopters, gyroplanes en militaire vliegtuigen en helikopters op de luchthaven is 46.558. Binnen dit maximaal aantal vliegbewegingen per gebruiksjaar is het toegestaan maximaal 4000 bewegingen met helikopters te laten plaatsvinden, waarvan maximaal 60 bewegingen buiten de daglichtperiode mogen plaatsvinden ten behoeve van helikopters in het kader van spoedeisende hulpverlening en/of de uitoefening van politietaken als bedoeld in artikel 3 van de Politiewet 2012.
4. In afwijking van het eerste lid is het ten behoeve van incidenteel gebruik na toestemming van de havenmeester toegestaan maximaal 12 keer per jaar luchtvaartuigen toe te staan met een hoger maximum startgewicht dan 6.000 kg.
5. In afwijking van het gestelde in het eerste en vierde lid is het ten behoeve van een HEMS-vlucht, SAR-vlucht, politievlucht of kustwachtvlucht toegestaan op de luchthaven te landen/op te stijgen met luchtvaartuigen met een hoger maximum startgewicht dan 6000 kg.
6. Indien gebruik wordt gemaakt van de in het vierde lid aangegeven afwijkingsmogelijkheid wordt tenminste 1 uur van te voren daarvan digitaal melding gedaan aan Gedeputeerde Staten van Zeeland (luchtvaart@rud-zeeland.nl).

De voorzitter van Provinciale Staten van de Provincie Zeeland p/a Statengriffie

Onderwerp	Zaaknummer	Behandeld door	Verzonden
Ontwerp wijziging 2022 Natuurbeheerplan en Omgevingsverordening	115450		

Middelburg,
15 maart 2022

Geachte voorzitter,

Op 15 maart 2022 heeft ons college de Ontwerp planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en een Ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 vastgesteld ten behoeve van inspraak en advies. Het Natuurbeheerplan is het provinciale beleidskader voor onder meer de subsidiëring van het natuurbeheer en voor de omvorming en inrichting van landbouw naar natuur via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Daarbij worden zoals gebruikelijk ook de bijlagen 9, 10, 11 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 in ontwerp gewijzigd.

Hierbij informeren wij u over ons besluit. De ontwerp planwijziging en de ontwerp wijziging van de omgevingsverordening zijn ter kennisgeving bijgevoegd.

Wijzigingen

Jaarlijks wordt het Natuurbeheerplan Zeeland op onderdelen gewijzigd. Deze wijzigingen kunnen bestaan uit het aanpassen van de begrenzing van bestaande en nieuwe natuurgebieden en agrarische gebieden van het Natuurnetwerk Zeeland, van de natuurbeheertypen en ambitietypen van bepaalde natuurgebieden, of van de beleidsregels met betrekking tot de te verstrekken SNL-subsidies.

De ontwerp planwijziging 2022 bevat de volgende onderdelen:

- 1- wijzigingen begrenzing bestaande natuur (BN);
- 2- wijzigingen begrenzing nieuwe natuur (NN);
- 3- wijzigingen begrenzing agrarisch gebied van ecologische betekenis (AG);
- 4- wijzigingen begrenzing overige gebiedscategorieën;
- 5- wijzigingen beheertypen (BHT);
- 6- wijzigingen ambitietypen (AMB);
- 7- wijzigingen begrenzing verdrogingsgevoelige beheertypen;
- 8- wijzigingen begrenzing agrarische leefgebieden;
- 9- wijzigingen beleidsregels Omgevingsverordening, SVN2016, SKNL en uitvoering bosvisie; en
- 10- technische kaartcorrecties.

De ontwerp wijziging van de Omgevingsverordening bevat de gewijzigde bijlagen 9 (bestaande natuur), 10 (agrarisch gebied van ecologische betekenis), 11 (nieuwe natuur) en – nieuw - een gewijzigde bijlage 15 (verdrogingsgevoelige natuurgebieden).

Nieuw: wijziging bijlage 15 – verdrogingsgevoelige natuurgebieden door GS

Het (jaarlijkse) wijzigen van de bijlagen 9, 10 en 11 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 is gedelegeerd aan GS. De wijziging van het Natuurbeheerplan kan zodoende direct en effectief doorwerken naar de Omgevingsverordening.

GS hebben echter (nog) geen bevoegdheid om de aanduiding van verdrogingsgevoelige natuurgebieden in de bijlage 15 te wijzigen op grond van (een wijziging van) het Natuurbeheerplan. De bijlage in de huidige omgevingsverordening dateert uit 2018 en is sindsdien niet meer gewijzigd en daardoor niet meer actueel. De bijlage is geënt op de beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan.

Deze beheertypenkaart wordt jaarlijks aangepast op beleidsontwikkelingen en fysieke ontwikkelingen, zoals de realisatie van nieuwe natuur en de uitvoering van herstelmaatregelen. Aangezien de kaartwijzigingen direct doorwerken naar bescherming en beheer van de betreffende natuurgebieden en de basis vormen van de instructieregel aan het Waterschap, is jaarlijkse actualisering van de bijlage 15 noodzakelijk. Om die reden hebben wij u bij brief van 29 juni 2021, zaaknummer 13598, naar aanleiding van de vorige planwijziging verzocht om de in het Natuurbeheerplan opgenomen kaart Verdrogingsgevoelige natuurbeheertypen mee te nemen bij de vaststelling van de nieuwe omgevingsverordening en tevens de bevoegdheid tot het wijzigen van de (huidige) bijlagen 9, 10, 11 en 15 in het kader van de nieuwe omgevingsverordening op grond van het Natuurbeheerplan Zeeland te delegeren aan ons college.

Delegatie van de bevoegdheid tot wijzigingen met betrekking tot verdrogingsgevoelige natuurgebieden maakt onderdeel uit van de in voorbereiding zijnde nieuwe omgevingsverordening en het bijbehorende delegatiebesluit. Nu de invoering van de nieuwe Omgevingswet en daarmee ook die van de nieuwe Zeeuwse omgevingsverordening is uitgesteld, blijft de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 langer van kracht en dreigt de bijlage 15 verdrogingsgevoelige natuurgebieden in deze verordening wederom niet geactualiseerd te kunnen worden.

Bij brief van 8 februari 2022, zaaknummer 115973, bent u geïnformeerd over het uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Daarbij hebben wij aangegeven dat voor een aantal wijzigingen die in de nieuwe omgevingsverordening worden doorgevoerd, het niet wenselijk is om deze uit te stellen en dat wij daarom een extra stap voorbereiden, namelijk een wijziging van de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018. Over proces en inhoud van deze tussenstap wordt u nog nader geïnformeerd. Onder de wijzigingen van de huidige verordening valt ook het besluit van uw Staten tot delegatie van de bevoegdheid tot wijziging tot de aanduiding van verdrogingsgevoelige natuurgebieden aan ons college op grond van een wijziging van het Natuurbeheerplan. Hierop anticiperend hebben wij de geactualiseerde bijlage 15 - onder voorbehoud van besluit tot delegatie door uw Staten - opgenomen in de bijgevoegde ontwerpwijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Procedure

De wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 worden voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als opgenomen in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Kennisgeving van het ontwerpbesluit vindt plaats via het provinciaal blad en via de provinciale website.

De ontwerp besluiten worden op de gebruikelijke wijze gedurende zes weken, van 28 maart tot en met 8 mei 2022 ter inzage gelegd op het provinciehuis en op de gemeentehuizen in Zeeland. Gedurende de periode van terinzagelegging kan een ieder naar keuze schriftelijk of mondeling zijn of haar zienswijze op de ontwerp planwijziging naar voren brengen.

Wij verwachten, na behandeling van de zienswijzen, een definitief besluit te zullen nemen op 5 juli 2022.

Daarbij zullen wij u wederom informeren.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

Bijlagen:

1. Ontwerp planwijziging 2022 Natuurbeheerplan Zeeland 2016
2. Ontwerp wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018
3. Kennisgeving

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

Natuurbeheerplan Zeeland 2016

Ontwerp planwijziging 2022

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 15 maart 2022

1. Inleiding

Het Natuurbeheerplan Zeeland is het provinciale beleidskader voor ontwikkeling en beheer van natuurgebieden en agrarische beheergebieden van het Natuurnetwerk Zeeland en voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer van leefgebieden buiten het Natuurnetwerk Zeeland. Het Natuurbeheerplan Zeeland is een nadere uitwerking van de Natuurvisie Zeeland 2017-2022 en de Omgevingsvisie Zeeland 2021. De natuurgebieden en agrarische beheergebieden van het Natuurnetwerk Zeeland zijn in de Omgevingsverordening Zeeland 2018 planologisch begrensd en beschermd. Voor de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden geldt de beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan Zeeland. Met het oog op de subsidieverlening voor natuur- en landschapsbeheer via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), wordt het Natuurbeheerplan Zeeland jaarlijks geactualiseerd. Daarbij worden ook verzoeken van eigenaren en beheerders behandeld.

Op 31 maart 2015 hebben Gedeputeerde Staten het thans geldende Natuurbeheerplan Zeeland 2016 vastgesteld (besluit nr 15004486). Dat Natuurbeheerplan is geënt op het Subsidiestelsel Natuur en Landschap en op het bestuurlijke kader van het decentralisatieakkoord natuur uit 2013. Sindsdien zijn de volgende gedeeltelijke planwijzigingen doorgevoerd:

Planwijziging 2015 (GS 22 september 2015, nr 15013315);
Kleine planwijziging agrarische leefgebieden 2016 (GS 29 maart 2016 nr 16005177);
Planwijziging natuurgebieden 2016 (GS 20 september 2016, nr 16013475);
Planwijziging agrarische leefgebieden 2017 (GS 11 april 2017, nr 17006678);
Planwijziging natuurgebieden 2017 (GS 19 september 2017, nr 17019352),
Planwijziging 2018 (GS 25 september 2018, nr 18922719),
Planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442),
Aanvulling 2019 (GS van 21 april 2020, nr 20013041),
Planwijziging 2020 (GS van 22 september 2020, nr 20027714),
Planwijziging 2021 (GS van 29 juni 2021, nr 64031), en
Aanvulling 2021 beleidsregels SNL (GS van 28 september 2021, nr 64137).

Voor de uitvoering van het natuurbeleid in 2023 is een aantal gedetailleerde verdere aanpassingen van het Natuurbeheerplan noodzakelijk. Daarin voorziet deze planwijziging.

Verzoeken tot wijziging van de begrenzing en beheertypen van natuur-en beheergebieden van het Natuurbeheerplan Zeeland kunnen jaarlijks van 1 november tot en met 31 december door eigenaren en/of beheerders worden ingediend. Deze verzoeken worden meegenomen in de ontwerp planwijziging van het daaropvolgende jaar. GS stellen de definitieve planwijziging van het Natuurbeheerplan jaarlijks uiterlijk in september vast, tijdig voor de daaropvolgende aanvraagperiodes van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Zeeland 2016 (SVNL2016) en voor de aanvraagperiode van de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap Zeeland (SKNL). Bij het voorbereiden van deze planwijziging is onder andere ook informatie gebruikt van Poldernatuur Zeeland, Staatsbosbeheer, Het Zeeuwse Landschap, Natuurmonumenten en enkele particuliere natuurbeheerders en grondeigenaren.

Deze planwijziging betreft de volgende punten:

- 1- wijzigingen begrenzing bestaande natuur (BN);
- 2- wijzigingen begrenzing nieuwe natuur (NN);
- 3- wijzigingen begrenzing agrarisch gebied van ecologische betekenis (AG);
- 4- wijzigingen begrenzing overige gebiedscategorieën;
- 5- wijzigingen beheertypen (BHT);
- 6- wijzigingen ambitietypen (AMB);
- 7- wijzigingen begrenzing verdrogingsgevoelige natuurgebieden;
- 8- wijzigingen begrenzing agrarische leefgebieden;
- 9- wijzigingen beleidsregels OVZ, SVNL en SKNL; en

10- technische kaartcorrecties

Deze planwijziging wordt voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als opgenomen in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Kennisgeving van het ontwerpbesluit vindt plaats via het Provinciaal blad en via de provinciale website. Het ontwerp wordt vervolgens op de gebruikelijke wijze gedurende zes weken ter inzage gelegd op het provinciehuis en op de gemeentehuizen in Zeeland. Gedurende de periode van terinzagelegging kan een ieder naar keuze schriftelijk of mondeling zijn of haar zienswijze op de ontwerp planwijziging naar voren brengen. Bezwaar of beroep is op het ontwerpbesluit nog niet mogelijk. Eerst na vaststelling van de planwijziging door GS, in juni, kunnen degenen die een zienswijze naar voren hebben gebracht - en zij die redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze te hebben ingediend - beroep instellen bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant.

In verband met de planwijziging van het Natuurbeheerplan, inclusief de daarbij behorende kaartwijzigingen, wijzigen GS tevens de bijlagen 9, 10, 11 en 15 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Het Ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening wordt gelijktijdig met het Ontwerpbesluit tot wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 bekendgemaakt via de Staatscourant en op ruimtelijkeplannen.nl en ter inzage gelegd en gedurende dezelfde periode kan een ieder naar keuze schriftelijk of mondeling zijn of haar zienswijze op dat ontwerpbesluit naar voren brengen. Tegen de wijziging van de Omgevingsverordening kan geen beroep worden ingediend.

De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt herzien. De inwerkingtreding van de nieuwe omgevingsverordening stond gepland op 1 juli 2022, maar is uitgesteld. Hierdoor is bij vaststelling van de Planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland de huidige omgevingsverordening nog van kracht. Dit betekent dat, parallel aan deze planwijziging, ook de gebruikelijk wijziging van de kaartbijlagen 9-bestaande natuur, 10-agrarisch gebied van ecologische betekenis en 11-nieuwe natuur van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt doorgevoerd. Daarbij wordt dit jaar voor het eerst ook een wijziging van de bijlage 15 – verdrogingsgevoelige natuurgebieden gevoegd. Aan PS wordt voorgesteld de bevoegdheid tot wijziging aan GS te delegeren. Dit is als voorbehoud opgenomen in het ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening.

Deze planwijziging is van toepassing op subsidies SVNL2016 en SKNL voor het subsidiejaar 2023. De digitale kaarten van het Natuurbeheerplan worden hiertoe landelijk aangeleverd aan BIJ12 in de vorm van een IMNA database en op het Portaal Natuur en Landschap <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/> geplaatst. De definitieve IMNA database wordt uiterlijk 31 augustus 2022 door de provincie aan GBO-provincies opgeleverd.

De ontwerp kaarten bij deze planwijziging kunnen vanaf het moment van terinzagelegging meer in detail worden bekeken via de Atlas van Zeeland op de provinciale website op de kaarten: 'ontwerp Natuurbeheerplan 2023', en 'ontwerp leefgebieden 2023'. De natuurbeheerplankaarten van de Atlas van Zeeland zijn te raadplegen op: https://kaarten.zeeland.nl/map/natuur_landschap.

Op grond van de Wet elektronische publicaties dienen publicaties van partiële wijzigingen van beleidsregels met ingang van 1 juli 2021 vergezeld te gaan van de geconsolideerde besluiten. Dit betekent dat bij de vaststelling van de definitieve planwijziging 2022 tevens het geconsolideerde Natuurbeheerplan Zeeland 2023 zal worden toegevoegd. Het geconsolideerde Natuurbeheerplan Zeeland 2023 bestaat uit het Natuurbeheerplan Zeeland 2016, met verwerking van alle daarop volgende planwijzigingen. Het geconsolideerde Natuurbeheerplan bevat tevens de geconsolideerde kaartbijlagen.

2. Voorgenomen planwijzigingen

2.1 Wijzigingen begrenzing bestaande natuur (BN)

Dit betreft het toevoegen of schrappen van percelen bestaande natuur en het actualiseren van reeds begrensde gebieden op detailniveau. Verfijning is jaarlijks aan de orde naar aanleiding van wijzigingen in basisregistraties (top10NN, BGT, kadaster), ten gevolge van de uitvoering van het natuurbeleid (nieuw gerealiseerde natuurgebieden) en naar aanleiding van verzoeken van beheerders/eigenaren. Deze planwijziging 2022 betreft wijzigingen van bestaande natuur binnendijken, uitbreiding van enkele percelen bestaande natuur en schrappen van enkele percelen bestaande natuur.

2.1.1 Wijzigingen bestaande natuur binnendijken

De binnendijken van Zeeland zijn beschermd op grond van de Omgevingsverordening Zeeland. Alle binnendijken die staan vermeld op de bijlage 9 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 worden primair bestemd als natuur, beschermde dijk of waardevolle dijk. De bestemming natuur is gericht op de instandhouding van de dijk en van de aanwezige natuurbeheertypen zoals vermeld in het Natuurbeheerplan Zeeland. Hiervan kan alleen worden afgeweken indien er sprake is van groot openbaar belang, er geen reële alternatieven zijn en indien de negatieve effecten worden gecompenseerd. Bestaand gebruik mag positief worden bestemd. Binnendijken die in de Omgevingsverordening zijn aangeduid als regionale waterkering (artikel 2.22) worden primair bestemd voor waterkering en secundair voor natuur (beschermde of waardevolle dijk).

In 2019 is de begrenzing van de binnendijken in het Natuurbeheerplan en in de Omgevingsverordening verfijnd. De dijken zijn daarbij als vlakken begrensd en niet langer als lijnelementen. In het Natuurbeheerplan Zeeland wordt bovendien onderscheid gemaakt tussen dijkvlakken met een natuurbeheertype, waar natuurbeheer via het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL) mogelijk is, en dijkvlakken zonder een natuurbeheertype, waar geen natuurbeheer via het SNL mogelijk is. Dit laatste geldt met name voor vlakken met infrastructuur en bebouwing.

In de planwijzigingen 2020 en 2021 is de begrenzing van de binnendijken verder verfijnd. Dit betrof met name het nader onderscheiden van infrastructuur en bebouwing en het corrigeren van dijkvakken die te ruim begrensd waren en overlaptten met akkerbouwpercelen. De begrenzing van de beheertypen is echter nog niet nauwkeurig genoeg. Met name wegen en bebouwing zijn nog niet nauwkeurig genoeg onderscheiden. In deze planwijziging 2022 wordt de begrenzing van de binnendijken daarom verder verfijnd op basis van de nieuwe BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie). Het betreft een groot aantal detailaanpassingen van zeer geringe omvang. Vanwege het detailniveau kunnen deze niet afzonderlijk in deze planwijziging worden aangeduid. Het betreft technische wijzigingen (grenscorrecties) zonder beleidsgevolgen of (nadelige) gevolgen voor eventuele belanghebbenden. De wijzigingen zijn samengevat op kaartbijlage 1.1a.

Verder wordt de status van de havendijk Vlissingen wordt gewijzigd van Bestaande natuur binnendijken naar Overige binnendijk. Zie kaartbijlage 1.1b. Dit omdat de havendijk geen natuurbeheertypen herbergt maar wel van landschappelijke betekenis is.

Zie voor details de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp Natuurbeheerplan 2023). Beheertype-wijzigingen op binnendijken komen aan bod in paragraaf 2.5.

2.1.2 Uitbreiden bestaande natuur

Bestaande natuur kan als zodanig op kaart in het Natuurbeheerplan worden begrensd indien een beheertype aanwezig is. Bij het begrenzen wordt gebruik gemaakt van informatie uit

basisregistraties en informatie van beheerders en grondeigenaren. Wegens realisatie nieuwe natuur worden de volgende percelen begrepsd als bestaande natuur:

- a- enkele percelen aan de Vluchtheuvel. Zie bijlage 1.2.a;
- b- een perceel in de Korenbijter. Zie bijlage 1.2.b;
- c- een perceel in de Fiernispolder zie bijlage 1.2.c;
- d- een perceel aan de Grote Dulper. Zie bijlage 1.2.d;
- e- een perceel aan de Laone. Zie bijlage 1.2.e;
- f- enkele percelen in Yerseke Moer noord. Zie bijlage 1.2f;
- g- enkele percelen in Yerseke Moer zuid. Zie bijlage 1.2g;
- h- een perceel bij Randduin. Zie bijlage 1.2h;
- i- enkele percelen aan de Boschkreek. Zie bijlage 1.2i;
- j- een perceel in de Clingepolder. Zie bijlage 1.2j;
- k- een perceel in Braakman zuid. Zie bijlage 1.2k;
- l- een perceel in de Strijdersgatpolder. Zie bijlage 1.2l; en
- m- een perceel bij Hoedekenskerke. Zie bijlage 1.2m.

De totale oppervlakte uitbreiding bestaande natuur bedraagt 54,56 ha.

2.1.3 Schrappen bestaande natuur

Op basis van nieuwe informatie van enkele natuurbeheerders en grondeigenaren worden ook enkele afzonderlijke percelen bestaande natuur geschrapt uit de begrenzing:

- a- twee percelen bij Biesterveld. Zie bijlage 1.3.a. Het betreft een correctie voor twee erven die niet tot het natuurnetwerk behoren.

De totale oppervlakte te schrappen bestaande natuur bedraagt 0,39 ha.

Netto neemt de oppervlakte bestaande natuur toe met 54,17 ha.

De gewijzigde begrenzing bestaande natuur kan in detail bekeken worden via de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp Natuurbeheerplan 2023).

De kaarten 8.1 a t/m g van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en de bijlage 9 van de Omgevingsverordening Zeeland 2022 worden op deze punten gewijzigd.

2.2 Wijzigingen begrenzing nieuwe natuur (NN)

Dit betreft het toevoegen of schrappen van vlakken nieuwe natuur en het actualiseren van reeds begrensde gebieden op detailniveau. Percelen nieuwe natuur kunnen worden geschrapt of toegevoegd bij realisatie en bij herziening van het beleid.

2.2.1 Uitbreiding nieuwe natuur

In deze planwijziging 2022 worden enkele percelen toegevoegd aan de begrenzing nieuwe natuur aangezien deze percelen kansrijk zijn voor de afronding van bestaande natuurgebieden en ter versterking van het Natuurnetwerk Zeeland:

- a- enkele percelen aan de Ooster Schenge, als aanvulling op het bestaande Schengegebied. Zie kaartbijlage 2.1a;
- b- enkele percelen bij Ellewoutsdijk ter versterking van de aangrenzende inlagen. Zie bijlage 2.1b;
- c- enkele percelen in de Autrichepolder, ter afronding van het bestaande natuurgebied. Zie bijlage 2.1c; en
- d- een perceel aan de Boschkreek, ter afronding van het eerder gerealiseerde nieuwe natuurgebied. Zie bijlage 2.1d.

De totale uitbreiding nieuwe natuur op kaart in deze planwijziging bedraagt 31,83 ha.

2.2.2 Schrappen nieuwe natuur

Ook worden enkele percelen nieuwe natuur geschrapt uit de begrenzing wegens voltooiing van de omvorming van landbouw naar natuur. Het betreft:

- a- enkele percelen aan de Vluchtheuvel. Zie bijlage 1.2a;
- b- een perceel in de Korenbijter. Zie bijlage 1.2b;
- c- een perceel in de Fiernispolder zie bijlage 1.2c;
- d- een perceel aan de Grote Dulper. Zie bijlage 1.2d;
- e- een perceel aan de Laone. Zie bijlage 1.2e;
- f- enkele percelen in Yerseke Moer noord. Zie bijlage 1.2f;
- g- enkele percelen aan de Boschkreek Zie bijlage 1.2i;
- h- een perceel in de Clingepolder. Zie bijlage 1.2j;
- i- een perceel in Braakman zuid. Zie bijlage 1.2k; en
- j- een perceel in de Strijdersgatpolder. Zie bijlage 1.2l.

In totaal wordt 36,35 ha nieuwe natuur geschrapt. De percelen worden vervolgens begrensd als bestaande natuur met het oog op het te voeren natuurbeheer. Zie ook paragraaf 2.1.2.

Netto neemt de oppervlakte begrensde (te ontwikkelen) nieuwe natuur op kaart af met 4,52 ha.

De gewijzigde begrenzing nieuwe natuur kan in detail bekeken worden via de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp Natuurbeheerplan 2023).

De kaarten 8.1 a t/m g van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en de bijlage 11 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 worden op deze punten gewijzigd.

De wijzigingen in de begrenzing nieuwe natuur wegens realisatie werken door in de restant ontwikkelopgave. Deze wordt hierdoor navenant verkleind. De stand van de ontwikkelopgave wordt jaarlijks gerapporteerd in de Voortgangsrapportage natuur op:

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/voortgangsrapportages-natuur/>

2.3 Wijzigingen begrenzing agrarisch gebied van ecologische betekenis (AG)

Dit betreft het toevoegen of schrappen van vlakken agrarisch gebied van ecologische betekenis ten gevolge van ontwikkelingen in beleid en uitvoering.

2.3.1 uitbreiding agrarisch gebied van ecologische betekenis

Er wordt in deze planwijziging geen agrarisch gebied van ecologische betekenis begrensd.

2.3.2 schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis

Er worden op verzoek van de betreffende eigenaren wel enkele percelen agrarisch gebied van ecologische betekenis geschrapt. Dit betreft enkele percelen die al zijn omgevormd naar bestaande natuur, en enkele percelen die nog omgevormd zullen worden en die daartoe zijn begrensd als nieuwe natuur. Het betreft:

- a- enkele percelen in de Yerseke Moer zuid wegens begrenzing als bestaande natuur. Zie bijlage 1.2g;
- b- een perceel bij Hoedekenskerke wegens begrenzing als bestaande natuur. Zie bijlage 1.2m; en
- c- enkele percelen bij Ellewoutsdijk wegens begrenzing als nieuwe natuur. Zie bijlage 2.1b.

De totale oppervlakte te schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis bedraagt 19,88 ha.

De gewijzigde begrenzing agrarisch gebied van ecologische betekenis kan in detail bekeken worden via de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp natuurbeheerplan 2023).

De kaarten 8.1 a t/m g van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en de bijlage 10 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 worden op deze punten gewijzigd.

2.4 Wijzigingen begrenzing overige gebiedscategorieën

2.4.1 Gebiedsgerichte project p.m.
De begrenzing wordt niet gewijzigd.

2.4.2 Natuurcompensatie p.m.
De begrenzing wordt niet gewijzigd.

2.4.3 Bestaande natuur deltawater p.m.
De begrenzing wordt niet gewijzigd.

2.5 Wijzigingen beheertypen (BHT)

Dit betreft de wijziging van natuurbeheertypen en landschapsbeheertypen voor bestaande natuurgebieden naar aanleiding van geconstateerde afwijkingen van registraties, nieuwe informatie uit inventarisaties en kwaliteitsbeoordelingen en naar aanleiding van gemotiveerde verzoeken van beheerders/eigenaren. De beheertypen op kaart worden daarbij in overeenstemming gebracht met de werkelijke situatie in de terreinen. Het betreft de volgende gebieden:

- a- diverse percelen van Natuurmonumenten. Dit betreft een groot aantal gedetailleerde grens- en beheertypewijzigingen die niet afzonderlijk op kaart kunnen worden weergegeven. Zij zijn samengebracht in een overzichtskaart. Zie bijlage 5.1;
- b- enkele percelen op het Braakmaneiland. Zie bijlage 5.2;
- c- enkele percelen op Groot Eiland. Zie bijlage 5.3;
- d- diverse percelen van Zeeuws Landschap. Dit betreft ook een groot aantal gedetailleerde grens- en beheertypewijzigingen die niet afzonderlijk op kaart kunnen worden weergegeven. Zij zijn samengebracht in een overzichtskaart. Zie bijlage 5.4;
- e- enkele percelen in de Oosterenban bij Renesse. Zie bijlage 5.5;
- f- enkele percelen aan de Dries Arendskreek. Zie bijlage 5.6;
- g- twee percelen bij de Vluchtheuvel. Zie bijlage 1.2a;
- h- een perceel in de Korenbijter. Zie bijlage 1.2b;
- i- een perceel in de Fiernispolder. Zie bijlage 1.2c;
- j- een perceel aan de Groote Dulper. Zie bijlage 1.2d;
- k- enkele percelen aan de Laone. Zie bijlage 1.2e;
- l- een perceel in Yerseke Moer noord. Zie bijlage 1.2f;
- m- enkele percelen in de Yerseke Moer zuid. Zie bijlage 1.2g;
- n- een perceel bij Randduin. Zie bijlage 1.2h;
- o- enkele percelen aan de Boschkreek. Zie bijlage 1.2i;
- p- een perceel in de Clingepolder. Zie bijlage 1.2j;
- q- een perceel in Braakman zuid. Zie bijlage 1.2k;
- r- een perceel in de Strijdersgatpolder. Zie bijlage 1.2l; en
- s- enkele percelen in het Watergat. Zie bijlage 5.19.

De kaart 8.2 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 wordt op deze punten gewijzigd.

De gewijzigde beheertypen kunnen in detail bekeken worden via de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp Natuurbeheerplan 2023).

2.6 Wijzigingen ambitietypen (AMB)

De kaart met de natuurbeheertypen ambitie (kaartbijlage 8.3 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016), kortweg de 'ambitiekaart', toont de gewenste beheertypen van de bestaande en nieuwe natuurgebieden van het Natuurnetwerk Zeeland op de langere termijn.

Dit betreft de wijziging van beheertypen voor bestaande en nieuwe natuurgebieden naar aanleiding van geconstateerde afwijkingen van registraties, nieuwe informatie uit inventarisaties en kwaliteitsbeoordelingen en naar aanleiding van gemotiveerde verzoeken van beheerders/eigenaren met het oog op SKNL projecten voor inrichting nieuwe natuur of kwaliteitsverbetering van bestaande natuur. De ambitiekaart is in 2018 integraal herzien. Sindsdien zijn jaarlijkse enkele specifieke wijzigingen voor afzonderlijke gebieden doorgevoerd.

Voor de gebieden van de categorie **nieuwe natuur** is het ambitietype het streefbeeld waarop de omvorming van landbouw naar natuur is gericht. Het ambitietype is daarbij ook het toetsingskader voor de omvorming en inrichting van nieuwe natuur. Op grond van de SKNL kan subsidie voor functieverandering en investering nieuwe natuur worden verstrekt. Zie in dit kader ook de planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442). Voor nieuw begrensde gebieden moet een ambitietype worden toegewezen. Het ambitietype van een gebied is geënt op de ecologische mogelijkheden (abiotische condities en ecologische samenhang) van het betreffende gebied.

Voor de gebieden van de categorie **bestaande natuur** zijn de ambitietypen het streefbeeld waarop het beheer voor de toekomst is gericht. In bestaande natuurgebieden is het ambitietype in het algemeen gelijk aan het natuurbeheertype. Het ambitietype wijkt alleen af van het beheertype als de kwaliteit achterblijft. In dergelijke gevallen is er sprake van een kwaliteitsopgave en kan er behoefte zijn aan een kwaliteitsimpuls. Het ambitietype is daarbij het toetsingskader voor de kwaliteitsverbetering. Op grond van de SKNL kan subsidie voor deze kwaliteitsimpulsen worden verstrekt. Zie in dit kader ook de planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442)(toetsing ambitietypen).

Ook voor nieuw begrensde bestaande natuurgebieden moet een ambitietype worden toegewezen en ook daarbij geldt dat het ambitietype geënt is op de ecologische mogelijkheden (abiotische condities en ecologische samenhang) van het betreffende gebied.

Naar aanleiding van nieuw ontvangen informatie van eigenaren en beheerders op basis van inventarisaties, kwaliteitsbeoordelingen en plannen zijn verdere wijzigingen in de ambitiekaart noodzakelijk. Het betreft een aantal gebieden waar omvorming of kwaliteitsverbetering gaat plaatsvinden. De ambitietypen zijn gericht op het bereiken van optimale natuurkwaliteit, zoals ook beschreven in het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 (paragraaf 4.2.2).

Ambietietypen in nieuwe natuur

- a- Vochtig hooiland N10.02 voor enkele percelen in de Oosterschenge Zie bijlage 6.1;
- b- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor enkele percelen aan de Oosterschenge. Zie bijlage 2.1a;
- c- Zilt grasland N12.04 en Dynamisch moeras N05.04 voor een perceel op Moermond. Zie bijlage 6.2;
- d- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 en Kruiden- en faunarijke akker N12.05 voor enkele percelen bij Ellewoutsdijk wegens nieuwe begrenzing. Zie bijlage 2.1b;
- e- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor enkele percelen in de Autrichepolder. Zie 2.1c; en
- f- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor perceel aan de Boschkreek. Zie bijlage 2.1d.

Ambitietypen in bestaande natuur

- a- Vochtig weidevogelgrasland N13.01 voor een perceel in de Poel. Zie bijlage 6.3;
- b- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor enkele percelen aan de Zwaakse weel. Zie bijlage 6.4;
- c- Haagbeuken-essenbos N14.03, Vochtig hooiland N10.02, Kruiden- en faunarijk grasland N12.02, en Dynamisch moeras N05.04 in Braakman noord in de verhouding 70:10:10:10. Zie bijlage 6.5;
- d- Vochtig hooiland N10.02, Kruiden- en faunarijk grasland N12.02, Dynamisch moeras N05.04 en Haagbeuken-essenbos N14.03 voor enkele percelen in Smitsschorre. Zie bijlage 6.6;
- e- Haagbeuken-essenbos N14.03 en Kruiden- en faunarijk grasland N12.02, Vochtig hooiland N10.02 en Dynamisch moeras N05.04 aan de Linie de verhouding 70:10:10:10. Zie bijlage 6.7;
- f- Haagbeuken-essenbos N14.03 en Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor een perceel aan het Grote gat van Sint Kruis in de verhouding 75:25. Zie bijlage 6.8;
- g- Haagbeuken-essenbos N14.03, Kruiden- en faunarijk grasland N12.02, Vochtig hooiland N10.02, en Dynamisch moeras N05.04 voor enkele percelen bij het Groot Eiland in de verhouding 50:30:10:10. Zie bijlage 6.9;
- h- Haagbeuken-essenbos N14.03 met Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 en Dynamisch moeras N05.04 voor enkele percelen bij Ponte in de verhouding 70:20:10. Zie bijlage 6.10;
- i- Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 met Haagbeuken-essenbos N14.03 en Dynamisch moeras N05.04 voor enkele percelen bij Spui in de verhouding 65:25:10. Zie bijlage 6.11;
- j- Haagbeuken-essenbos N14.03 en Kruiden- en faunarijk grasland N12.02 voor enkele percelen bij Valkenisse in de verhouding 50:50. Zie bijlage 6.12;
- k- Zilt grasland N12.04 voor enkele percelen op landgoed Moermond. Zie bijlage 6.13; en
- l- Zilt grasland N12.04 voor een perceel bij Hoedekenskerke. Zie bijlage 1.2m.

De kaart 8.3 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 wordt op deze punten gewijzigd.

De gewijzigde beheertypen kunnen in detail bekeken worden via de Atlas van Zeeland (kaart ontwerp natuurbeheerplan 2023).

De wijzigingen van ambitietypen voor percelen in Braakman noord, Linie, Grote gat van Sint Kruis, Groot Eiland, Ponte, Spui en Valkenisse hebben betrekking op bosontwikkeling in het kader van De Zeeuwse Bosvisie (2020). De ambitietypen en hun oppervlakte-aandeel zijn nog indicatief en zullen nader worden geconcretiseerd in de definitieve planwijziging. Voor toelichting zie paragraaf 2.9.4.

2.7 Wijzigingen begrenzing verdrogingsgevoelige beheertypen

De kaart verdrogingsgevoelige beheertypen (bijlage 8.2.2) dient jaarlijks te worden aangepast aan ontwikkelingen. De beheertypenkaart (bijlage 8.2.1) in het Natuurbeheerplan biedt hiervoor de grondslag. Wijzigingen in de beheertypenkaart werken ook door in de kaart verdrogingsgevoelige natuurgebieden in de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Zie voor nadere toelichting ook paragraaf 2.9.1.

De gewijzigde kaart verdrogingsgevoelige beheertypen is weergegeven in bijlage 7.1

2.8 Wijzigingen agrarische leefgebieden

dooradering en natte dooradering en van de kaarten voor Categorie water en Categorie klimaat. De Categorie water en de Categorie klimaat hebben een ruime begrenzing zodat de beheermaatregelen breed ingezet kunnen worden. De kaarten worden aangepast met het oog op de continuering van het agrarisch natuurbeheer via het ANLb voor het subsidietijdvak 2023-2028. Zie hiervoor ook paragraaf 2.9.2b.

In deze planwijziging 2022 zijn aan de orde:

2.8.1 Leefgebied Open akker

De begrenzing van het leefgebied Open akker wordt met één perceel vergroot. Het betreft een akkerbouwperceel dat, op grond van vogelinventarisaties, van belang is voor akkervogels van internationale betekenis zoals de veldleeuwerik en de gele kwikstaart. Het perceel is gelegen in de Broeder- en Zusterpolder. Zie kaartbijlage 8.1.

De gewijzigde begrenzing is in detail te bekijken op de kaart 'Ontwerp Leefgebieden 2023' van de Atlas van Zeeland.

De kaart 8.5.1 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 wordt op dit punt gewijzigd.

2.8.2 Leefgebied Open grasland p.m.

De begrenzing van het leefgebied Open grasland wordt niet gewijzigd.

2.8.3 en 2.8.4 Leefgebieden Droge dooradering en Natte dooradering

Naar aanleiding van landelijke ontwikkelingen worden de kaarten van de leefgebieden Droge dooradering en Natte dooradering met ingang van 2023 samengevoegd. Dit betekent dat ook de subsidiabele beheeractiviteiten (beheerfuncties) van beide leefgebieden beschikbaar komen voor het hele samengevoegde gebied en dat maatregelen voor natte en droge gebieden beter kunnen worden gecombineerd en afgestemd. Zie bijlage 8.3a

Voorts wordt de status van een binnendijk gewijzigd van bestaande natuur naar agrarisch beheergebied. Het betreft de Nieuwe dijk op St Philipsland. Zie bijlage 8.3b

De kaart 8.5.3 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 wordt op deze punten gewijzigd en samengevoegd met kaart 8.5.4 tot een gecombineerde kaart 8.5.3 Dooradering.

De gewijzigde begrenzing is in detail te bekijken op de kaart 'Ontwerp Leefgebieden 2023' van de Atlas van Zeeland.

2.8.5 Categorie water

De categorie water omvat landbouwpercelen waar beheermaatregelen door boeren langs waterlopen kunnen worden uitgevoerd. De beheermaatregelen kunnen betrekking hebben op het onderhoud van water, oever en akkerrand. De begrenzing omvat alle landbouwpercelen in de hele provincie. Deze begrenzing wordt niet gewijzigd.

2.8.6 Categorie klimaat

De categorie klimaat omvat landbouwpercelen waarop klimaatmaatregelen door boeren kunnen worden uitgevoerd. De maatregelen kunnen betrekking hebben op: 1- Vastleggen CO₂, 2- Reduceren uitstoot broeikasgassen, 3- Vernatten, 4- Opvangen waterpieken en droogte, en 5- Omgaan met verzilting. De Categorie Klimaat omvat alle landbouwpercelen in de hele provincie. Dit omdat klimaatmaatregelen in beginsel op alle landbouwpercelen gewenst kunnen zijn. Zie ook kaartbijlage 8.5 en toelichting in paragraaf 2.9.2b.

2.9 Wijzigingen beleidsregels Omgevingsverordening, SVN2016 en SKNL

2.9.1 Doorwerking wijziging Natuurbeheerplan naar de Omgevingsverordening Zeeland 2018

a- Natuurnetwerk

In de planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442) zijn de algemene beleidsregels voor doorwerking van het Natuurbeheerplan naar de Omgevingsverordening beschreven:

“De planologische begrenzing van het Natuurnetwerk Zeeland is vastgelegd in de Omgevingsverordening Zeeland 2018. Het Natuurnetwerk Zeeland maakt deel uit van het Nationaal Natuur Netwerk Nederland en bevat de natuurgebieden die onder de werking van de Omgevingsverordening Zeeland vallen. Het groot open water (deltawateren) valt daarbuiten. Daarvoor geldt het rijksplanologisch kader van de SVIR en Barro. Zie hiervoor ook de Planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442). In het Natuurbeheerplan Zeeland worden de deltaxwateren daarom apart aangeduid als Bestaande natuur deltaxwater. De bestaande natuurgebieden, de nieuwe natuurgebieden en de agrarische gebieden van ecologische betekenis, die tot het Natuurnetwerk Zeeland behoren, zijn in de Omgevingsverordening Zeeland 2018 begrensd op de kaartbijlagen 9, 10 en 11. Voor deze gebieden geldt een planologische bescherming. Artikel 2.26 van de Omgevingsverordening geeft GS de bevoegdheid deze begrenzing te wijzigen. Gedeputeerde Staten kunnen de begrenzing en wezenlijke kenmerken en waarden van de bestaande natuurgebieden en agrarische gebieden van ecologische betekenis wijzigen ten behoeve van verbetering van de ecologische en planologische samenhang van het Natuurnetwerk Zeeland of ten behoeve van de inpassing van kleinschalige ontwikkelingen voor zover dit kortgezegd leidt tot een verbetering van de wezenlijke kenmerken en waarden van het Natuurnetwerk Zeeland en voor zover de oppervlakte van het natuurnetwerk ten minste gelijk blijft. Het Natuurbeheerplan Zeeland wordt jaarlijks gewijzigd. Wijzigingen in de begrenzing bestaande natuur, nieuwe natuur en agrarisch gebied van ecologische betekenis werken door naar de Omgevingsverordening Zeeland 2018. De formele doorwerking komt tot stand door de gelijktijdige wijziging van bijlagen 9, 10 en 11 van de Omgevingsverordening. Beide besluiten worden gelijktijdig genomen en op de daartoe voorgeschreven wijze bekend gemaakt.”

Deze werkwijze geldt ook voor deze planwijziging 2022.

De inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet was voorzien op 1 juli 2022, maar is uitgesteld. Als gevolg hiervan wordt ook de vaststelling en inwerkingtreding van de nieuwe - herziene- omgevingsverordening Zeeland uitgesteld. Hierdoor is bij vaststelling van de Planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland de huidige Omgevingsverordening Zeeland 2018 nog van kracht.

b- Verdrogingsgevoelige natuurgebieden

De bijlage 15 Verdrogingsgevoelige natuurgebieden in de Omgevingsverordening is geënt is op de beheertypenkaart van het Natuurbeheerplan. De beheertypenkaart wordt jaarlijks aangepast op beleidsontwikkelingen en fysieke ontwikkelingen, zoals de realisatie van nieuwe natuur en de uitvoering van herstelmaatregelen. Aangezien de beheertypewijzigingen via de bijlage 15 direct doorwerken naar de bescherming en het beheer van de betreffende natuurgebieden en de basis vormen van de instructieregel aan het Waterschap, is ook een jaarlijkse actualisering van de bijlage 15 Verdrogingsgevoelige natuurgebieden van de Omgevingsverordening Zeeland noodzakelijk. Voorts is, met het oog op de Omgevingsverordening, ook gedetailleerde raadpleging (digitale kaartweergave op Atlas van Zeeland) van belang. Met het oog op de Omgevingsverordening is in 2021 een kaart Verdrogingsgevoelige beheertypen toegevoegd aan het Natuurbeheerplan. Deze biedt de grondslag voor de jaarlijkse actualisering van de Omgevingsverordening 2018.

Op grond van de huidige omgevingsverordening hebben GS (nog) niet de bevoegdheid om de bijlage 15 op grond van een wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland te wijzigen. Ten behoeve van de benodigde wijziging en actualisering van de aanduiding van verdrogingsgevoelige natuurgebieden, is aan PS voorgesteld om de bevoegdheid hiertoe aan GS te delegeren. Hierop anticiperend is, onder voorbehoud, de wijziging van bijlage 15 al opgenomen in het ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018.

In de planwijziging 2021 (GS 29 juni 2021 zaaknummer 64031) is uitgelegd hoe de kaart is opgebouwd. "Een natuurbeheertype is verdrogingsgevoelig wanneer de kwalificerende planten en dieren van dat beheertype afhankelijk zijn van en aangepast zijn aan ondiep grondwater en aan oppervlaktewater. De hydrologie en kwalificerende planten- en diersoorten van de beheertypen staan beschreven in de Index natuur en landschap. Deze is te raadplegen op:

De volgende natuurbeheertypen en landschapsbeheertypen van de index Natuur en landschap die voorkomen in Zeeland zijn verdrogingsgevoelig op grond van de omgevingsverordening:

N01.02 Duin- en kwelderlandschap
N01.03 - Rivier- en moeraslandschap
N04.02 - Zoete plas
N05.03 – Brak water
N05.04 – Dynamisch moeras
N06.01 - Veenmosrietland en moerasheide
N06.05 - Zwakgebufferd ven
N08.03 - Vochtige duinvallei
N10.01 – Nat schraalland
N10.02 - Vochtig hooiland
N12.04 - Zilt- en overstromingsgrasland
N13.01 - Vochtig weidevogelgrasland
N14.01 - Rivier- en beekbegeleidend bos
N17.03 - Park-en stinzenbos
N17.04 - Eendenkooi
N17.06 - Vochtig- en hellinghakhout
L01.01- Poel

Het beheertype heeft betrekking op de aanwezige natuur, ongeacht of deze verdroogd is of niet. Voor het landschapsbeheertype L01.01 Poel zijn in de Index natuur en landschap geen kwalificerende planten- en diersoorten bepaald. Voor dit beheertype dient minimaal rekening te worden gehouden met de bij de Wet Natuurbescherming beschermde planten- en diersoorten van lijst 1 van de Habitatrichtlijn die kunnen voorkomen in poelen in Zeeland, te weten Boomkikker en Kamsalamander. De poelen waarin deze soorten daadwerkelijk voorkomen worden bepaald op grond van de monitoringregistraties van de laatste 6 jaar in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Deze periode komt overeen met de gangbare monitoringcyclus in het natuurbeheer."

2.9.2 Beleidsregels SVN2016

2.9.2a Beleidsregels natuurbeheer

Het Natuurbeheerplan Zeeland is het formele beleidskader voor de subsidieverlening natuurbeheer via het SNL. De algemene werkwijze is beschreven in hoofdstuk 3

(Subsidiestelsel) en hoofdstuk 5 (Subsidieverlening) van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016.

In de eerdere planwijzigingen zijn al de nodige beleidsregels met betrekking tot de subsidieverlening SNL gewijzigd dan wel toegevoegd.

- Planwijziging natuurgebieden 2016 (GS 20 september 2016, nr 16013475): beleidsregels collectief particulier natuurbeheer, begrenzing vaargebieden, openstelling natuurgebieden, subsidiekaart SVNL
- Planwijziging natuurgebieden 2017 (GS 19 september 2017, nr 17019352): beleidsregels openstelling natuurgebieden, subsidie SVNL voor gebiedscategorieën;
- Planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442): toetsing aan beheertypen, ambitietypen, en
- Planwijziging 2020 (GS van 22 september 2020, nr 20027714): beleidsregels toezichtsbijdrage SVNL.

Ten behoeve van de subsidieverlening voor het natuurbeheer op grond van de SVNL2016 dienen de beleidsregels jaarlijks te worden aangepast aan ontwikkelingen in beleid en uitvoering. Zo ook in 2022.

Aangezien de landelijke wijzigingen in de verordening en beleidskaders voor 2023 nog in voorbereiding zijn, kunnen de hierbij behorende provinciale beleidsregels nog niet in deze ontwerp planwijziging worden opgenomen en wordt volstaan met deze aankondiging. De beleidsregels zullen worden meegenomen in de definitieve planwijziging.

2.9.2b Beleidsregels SVNL2016 agrarisch natuurbeheer ANLb

Het Natuurbeheerplan Zeeland is ook het formele beleidskader voor de subsidieverlening agrarisch natuurbeheer via het SNL. De algemene werkwijze is beschreven in hoofdstuk 3 (Subsidiestelsel) en hoofdstuk 5 (Subsidieverlening) van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016. In eerdere planwijzigingen zijn al enkele nadere beleidsregels met betrekking tot de subsidieverlening SVNL2016 gewijzigd dan wel toegevoegd.

- Planwijziging natuurgebieden 2016 (GS 20 september 2016, nr 16013475): koppeltabel par. 4.5;
- Planwijziging 2018 (GS 25 september 2018, nr 18922719): beleidsregels categorie water, koppeltabel par. 4.3-4.5; en
- Planwijziging 2019 (GS 24 september 2019, nr 19424442): toetsing aan leefgebieden.

Ten behoeve van de subsidieverlening agrarisch natuurbeheer dienen de beleidsregels eveneens jaarlijks te worden aangepast aan ontwikkelingen in beleid en uitvoering. Zo ook in 2022. In 2023 zal het agrarisch natuurbeheer gecontinueerd worden onder het nieuwe Gemeenschappelijke landbouwbeleid. Daarbij zullen diverse stelselwijzigingen worden doorgevoerd met betrekking tot onder andere: leefgebieden (samenvoeging Droge en Natte dooradering), klimaatmaatregelen (invoering Categorie klimaat), beheeractiviteiten (wijziging koppeltabel) en landschapsbeheer. Ook hiervoor geldt dat de wijzigingen van de regelingen en beleidskaders landelijk nog niet gereed zijn, dat de hierbij behorende provinciale beleidsregels daarom nog niet in deze ontwerp planwijziging kunnen worden opgenomen en dat daarom volstaan wordt met deze aankondiging. De beleidsregels zullen eveneens worden meegenomen in de definitieve planwijziging.

Ook zullen de uitkomsten van de provinciale tussenevaluatie ANLb zo nodig nog in de definitieve planwijziging worden meegenomen.

2.9.3 Beleidsregels SKNL

In 2022 zijn wijzigingen in de SKNL van kracht geworden voor onder andere subsidiabele kosten voor investeringen en voor de werkwijze bij functieverandering. Daarop zijn op 27

september 2021 (besluit GS 64137) nadere beleidsregels vastgesteld. Er worden voor 2023 voor zover bekend geen grote wijzigingen in de subsidieregeling verwacht. Wel zullen ervaringen met de regelingswijzigingen in 2022 mogelijk tot aanpassingen leiden. Indien nog landelijke wijzigingen worden doorgevoerd dan zullen deze in de definitieve planwijziging worden meegenomen.

In de planwijziging 2022 is aangekondigd dat de nieuwe werkwijze subsidiabele kosten investeringen SKNL in 2022 geëvalueerd en mogelijk aangepast zou worden. Indien daar aanleiding toe is, zullen in de definitieve planwijziging nog wijzigingen van beleidsregels SKNL worden meegenomen.

2.9.4 Beleidsregels uitvoering provinciale bosvisie

In de provinciale Bosvisie (2020) zijn de uitgangspunten voor bosontwikkeling in Zeeland beschreven. De provincie Zeeland zet zich in voor uitbreiding van bos binnen en buiten het Natuurnetwerk Zeeland, zoals landelijk is overeengekomen in het kader van de Bossenstrategie. Bosontwikkeling kan een bijdrage leveren aan CO₂-reductie, biodiversiteit en aan natuurherstel.

Deze planwijziging schept het beleidskader voor bosontwikkeling volgens de Provinciale bosvisie binnen het Natuurnetwerk Zeeland.

Locatiekeuze bosontwikkeling binnen het Natuurnetwerk Zeeland

- Locaties waarbij in het Natuurbeheerplan Zeeland al ambitietypen bos in nieuwe of bestaande natuur staan vermeld, maar waar nog geen bos aanwezig is, zijn de primaire zoeklocaties;
- Locaties in bestaande natuur die op grond van de Bosvisie kansrijk zijn voor ontwikkeling van bos en waar onvoldoende mogelijkheden aanwezig zijn voor instandhouding of herstel van de huidige begrensde beheertypen zijn de secundaire zoeklocaties;
- De begrenzing van de bosontwikkeling en het bostype worden, in overleg tussen natuurbeheerder en provincie, voorbereid en door GS vastgelegd bij wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland.

Randvoorwaarden bosontwikkeling binnen het Natuurnetwerk Zeeland

- Per saldo moet de biodiversiteit van een bestaand natuurgebied door de bosontwikkeling toenemen door het realiseren van bos met hoge natuurkwaliteit;
- Kwaliteitsverbetering wordt gebaseerd op inventarisatie, evaluatiecyclus en/of kwaliteitstoets,
- De bosontwikkeling mag niet ten koste gaan van zeldzame natuurtypen of landschapselementen met een hoge floristische of faunistische betekenis ter plaatse en in de omgeving. Dit vraagt om een integrale ecologische afweging per gebied;
- Bosontwikkeling binnen het Natuurnetwerk Zeeland (bestaande en nieuwe natuur) betreft altijd een natuurbostype. Hiermee wordt bij ontwerp, inrichting en beheer rekening gehouden;
- Bosontwikkeling vindt plaats volgens een ecologisch ontwerp;
- Bosontwikkeling vindt bij voorkeur plaats door middel van spontane ontwikkeling vanuit bestaande boskernen, ruigten of struwelen.

Uitvoering bosontwikkeling binnen het Natuurnetwerk Zeeland

- De ecologische en landschappelijke onderbouwing en het ontwerp vinden plaats door de initiatiefnemer, in afstemming met de provincie;
- de ecologische- en landschappelijke onderbouwing en het ontwerp zijn gestoeld op de Zeeuwse Bosvisie en op het Natuurbeheerplan Zeeland;
- Kwaliteitsverbeteringen in bestaande natuur en Investerings in nieuwe natuur komen in aanmerking voor subsidie via het SNL.

Dit is een aanvulling op paragraaf 4.2.2 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016.

De beleidsregels hebben algemene werking en zijn om te beginnen van toepassing op de initiatieven voor bosontwikkeling in Braakman noord, Linie, Grote gat van Sint Kruis, Groot Eiland, Ponte, Spui en Valkenisse in deze planwijziging. Zie ook paragraaf 2.6 en kaartbijlagen 6.4 t/m 6.11.

2.10 Technische kaartcorrecties

De kaarten van het Natuurbeheerplan moeten jaarlijks worden geactualiseerd op wijzigingen in de basisregistraties zoals topografische kaarten en kadastrale kaarten. Het betreft hoofdzakelijk detail-aanpassingen (snippers kleiner dan 100m²) die hier niet afzonderlijk op kaart van de planwijziging worden weergegeven maar die wel zijn verwerkt in de kaarten op de Atlas van Zeeland: [_____](#) Tot de technische kaartcorrecties hoort ook het op standaardbreedte brengen van lijnvormige landschapselementen.

3. Kaartbijlagen

1 Wijzigingen bestaande natuur

1.1 Wijzigingen bestaande natuur binnendijken

1.1a Overzichtskaart wijziging binnendijken

1.1b Havendijk Vlissingen

1.2 Begrenzen bestaande natuur

1.2a enkele percelen aan de Vluchtheuvel

1.2b een perceel in de Korenbijter

1.2c een perceel in de Fiernispolder

1.2d een perceel aan de Grote Dulper

1.2e een perceel aan de Laone

1.2f enkele percelen in Yerseke Moer noord

1.2g enkele percelen in Yerseke Moer zuid

1.2h een perceel bij Randduin

1.2i enkele percelen aan de Boschkreek

1.2j een perceel in de Clingepolder

1.2k een perceel in Braakman zuid

1.2l een perceel in de Strijdersgatpolder

1.2m een perceel bij Hoedekenskerke

1.3 Schrappen bestaande natuur

1.3a twee percelen bij Biesterveld

2 Wijzigingen nieuwe natuur

2.1 Begrenzen nieuwe natuur

2.1a enkele percelen aan de Ooster Schenge

2.1b enkele percelen bij Ellewoutsdijk

2.1c enkele percelen in de Autrichepolder

2.1d een perceel aan de Boschkreek

2.2 Schrappen nieuwe natuur

2.2a enkele percelen aan de Vluchtheuvel. Zie bijlage 1.2a

2.2b een perceel in de Korenbijter. Zie bijlage 1.2b

2.2c een perceel in de Fiernispolder zie bijlage 1.2c

2.2d een perceel aan de Grote Dulper. Zie bijlage 1.2d

2.2e een perceel aan de Laone. Zie bijlage 1.2e

2.2f enkele percelen in Yerseke Moer noord. Zie bijlage 1.2f

2.2g enkele percelen aan de Boschkreek Zie bijlage 1.2i

2.2h een perceel in de Clingepolder. Zie bijlage 1.2j

2.2i een perceel in Braakman zuid. Zie bijlage 1.2k

2.2j een perceel in de Strijdersgatpolder. Zie bijlage 1.2l

3 Wijzigingen agrarisch gebied van ecologische betekenis

3.1 Begrenzen agrarisch gebied van ecologische betekenis p.m.

3.2 Schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis

3.2a enkele percelen in de Yerseke Moer zuid. Zie bijlage 1.2g

3.2b een perceel bij Hoedekenskerke. Zie bijlage 1.2m

3.2c enkele percelen bij Ellewoutsdijk. Zie bijlage 2.1b

4 Wijzigingen overige gebiedscategorieën

- 4.1 Gebiedsgericht project: pm
- 4.2 Natuurcompensatie: pm
- 4.3 Bestaande natuur deltawater pm

5 Wijzigingen beheertypen

- 5.1 diverse percelen van Natuurmonumenten
- 5.2 enkele percelen op het Braakmaneiland
- 5.3 enkele percelen op Groot Eiland
- 5.4 diverse percelen van Zeeuws Landschap
- 5.5 enkele percelen in de Oosterenban bij Renesse
- 5.6 enkele percelen aan de Dries Arendskreek
- 5.7 enkele percelen in het Watergat.

6 Wijzigingen ambitietypen

nieuwe natuur

- 6.1 enkele percelen in de Oosterschenge
- 6.2 een perceel op landgoed Moermond

bestaande natuur

- 6.3 een perceel in de Poel
- 6.4 enkele percelen aan de Zwaakse weel
- 6.5 enkele percelen in Braakman noord
- 6.6 enkele percelen in Smitsschorre
- 6.7 een perceel aan de Linie
- 6.8 een perceel aan het Grote gat van Sint Kruis
- 6.9 enkele percelen bij het Groot Eiland
- 6.10 enkele percelen bij Ponte
- 6.11 enkele percelen bij Spui
- 6.12 enkele percelen bij Valkenisse
- 6.13 enkele percelen op landgoed Moermond

7 Wijzigingen verdrogingsgevoelige beheertypen

- 7.1 Wijziging kaart verdrogingsgevoelige beheertypen

8 Wijzigingen agrarische leefgebieden

8.1 Open akker

- 8.1a Uitbreiding Open akker perceel Broeder- en Zusterpolder

8.2 Open grasland: pm

8.3 Droge dooradering en natte dooradering

- 8.3a Samengevoegd leefgebied Dooradering
- 8.3b Wijziging Nieuwe dijk op St Philipsland

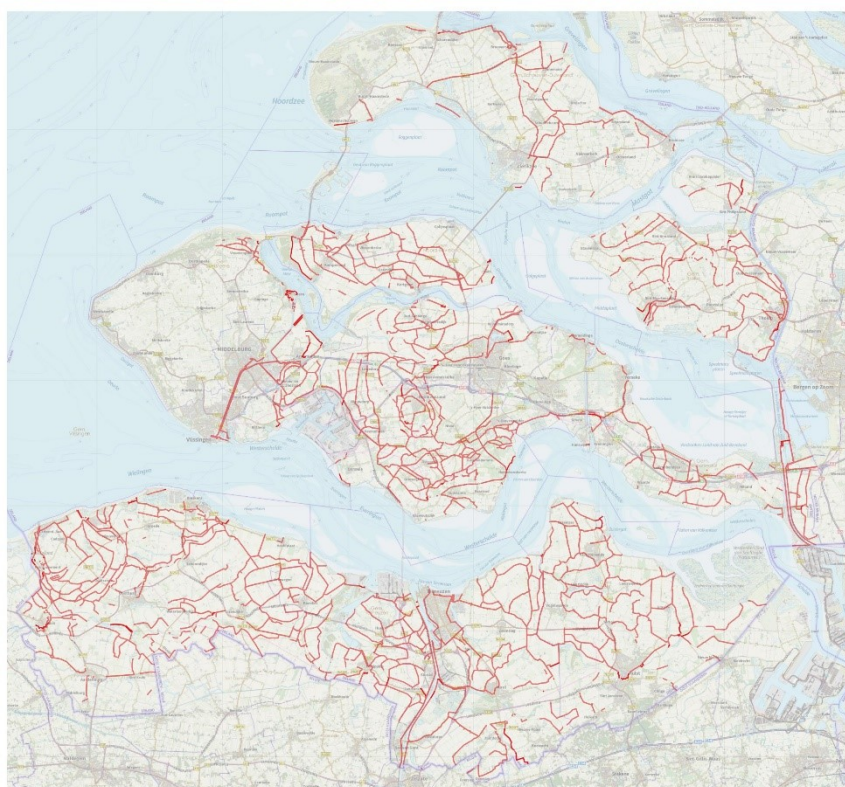
8.4 Categorie water p.m.

8.5 Categorie klimaat

- 8.5a Begrenzing categorie klimaat

1.1a Overzichtskaart wijziging binnendijken

Natuurbeheerplan Zeeland - planwijziging 2022

wijziging binnendijken
— gewijzigd

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

1.1b Wijziging bestaande natuur (BN) havendijk Vlissingen

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

havendijk Vlissingen
■ wijziging bestaande natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

1.2a Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) bij de Vluchtheuvel

Natuurbeheerplan Zeeland - planwijziging 2022

1.2b Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertypen (BHT) en ambitietypen (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) Korenbijter

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

1.2c Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) in de Fiernispolder

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Fiernispolder

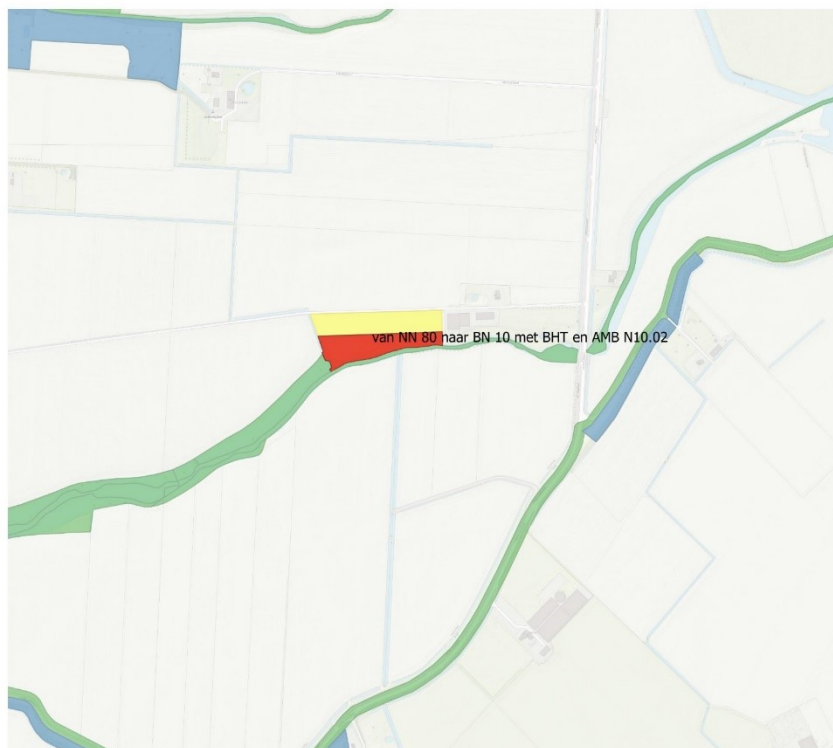
■ begrenzen bestaande natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

1.2d Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur aan de Grote dulper

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Grote Dulper

■ begrenzen bestaande natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

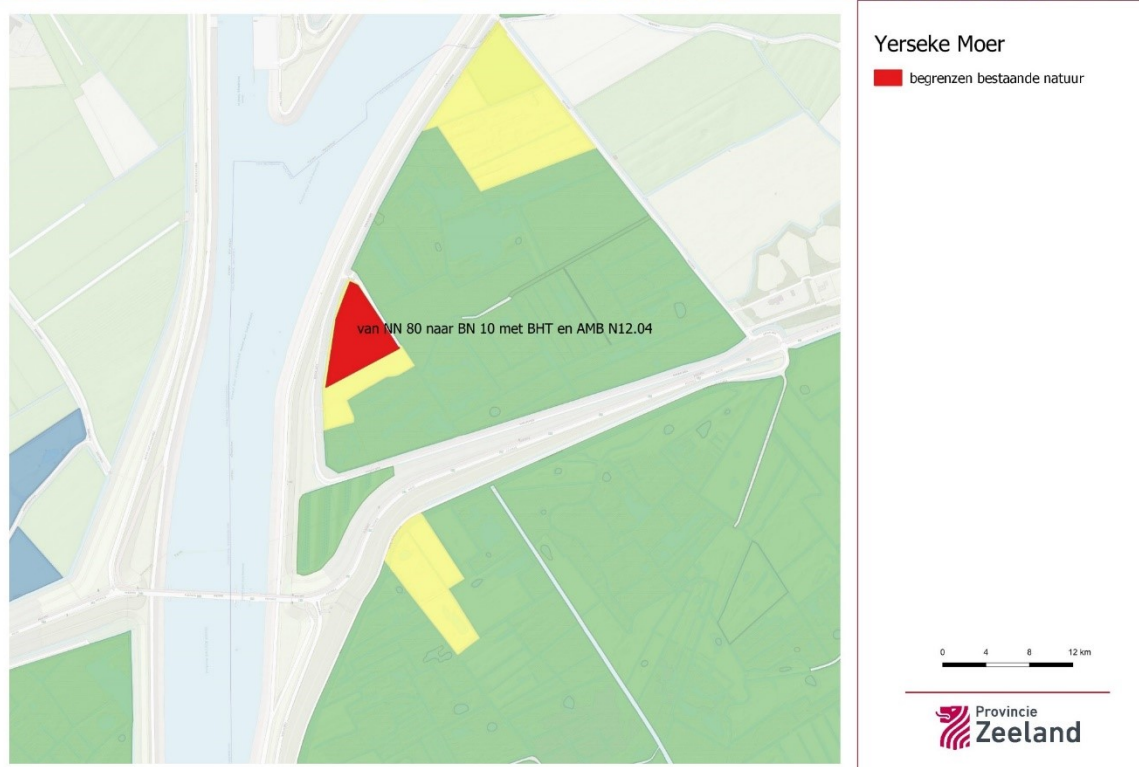
1.2e Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertypen (BHT) en ambitietypen (AMB) en schrappen nieuwe natuur aan de Laone

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

1.2f Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) in Yerseke Moer noord

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

1.2g Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis (AN) in Yerseke Moer zuid

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Yerseke Moer

■ begrenzen bestaande natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

1.2h Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) bij Randduin

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Randduin

■ begrenzen bestaande natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

1.2i Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) aan de Boschkreek

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

1.2j Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) in de Clingepolder

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

1.2k Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) in Braakman zuid

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Braakman zuid

■ begrenzing bestaande natuur

0 4 8 12 km

1.2l Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen nieuwe natuur (NN) in de Strijdersgatpolder

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Strijdersgat

■ begrenzen bestaande natuur

0 4 8 12 km

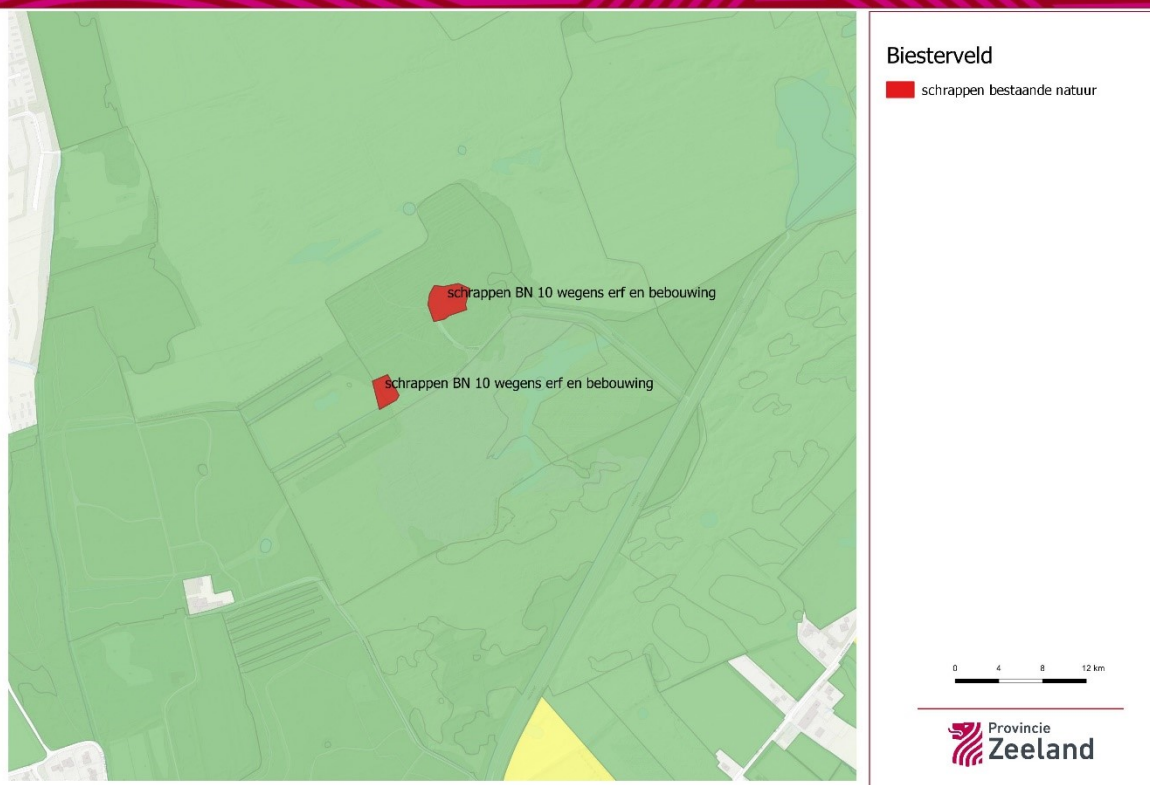
1.2m Begrenzen bestaande natuur (BN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) en schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis (AN) bij Hoedekenskerke

Natuurbeheerplan Zeeland - planwijziging 2022

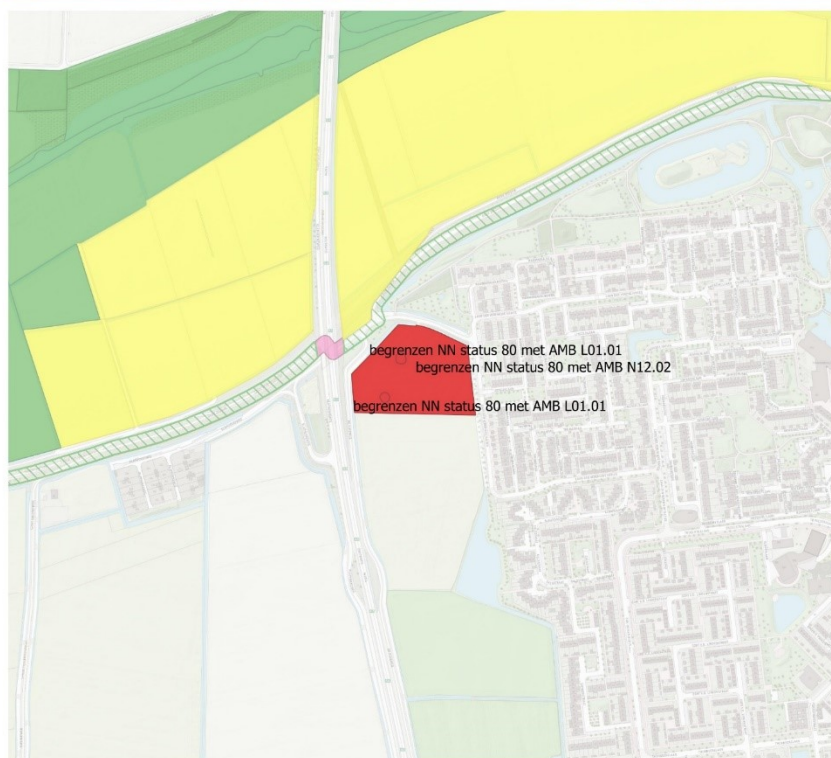
1.3a Schrappen bestaande natuur (BN) bij Biesterveld

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

2.1a Begrenzen nieuwe natuur (NN) met ambitietypen (AMB) bij Oosterschenge

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Oosterschenge

■ begrenzen nieuwe natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

2.1b Begrenzen nieuwe natuur (NN) met ambitietypen (AMB) en schrappen agrarisch gebied van ecologische betekenis bij Ellewoutsdijk

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Ellewoutsdijk

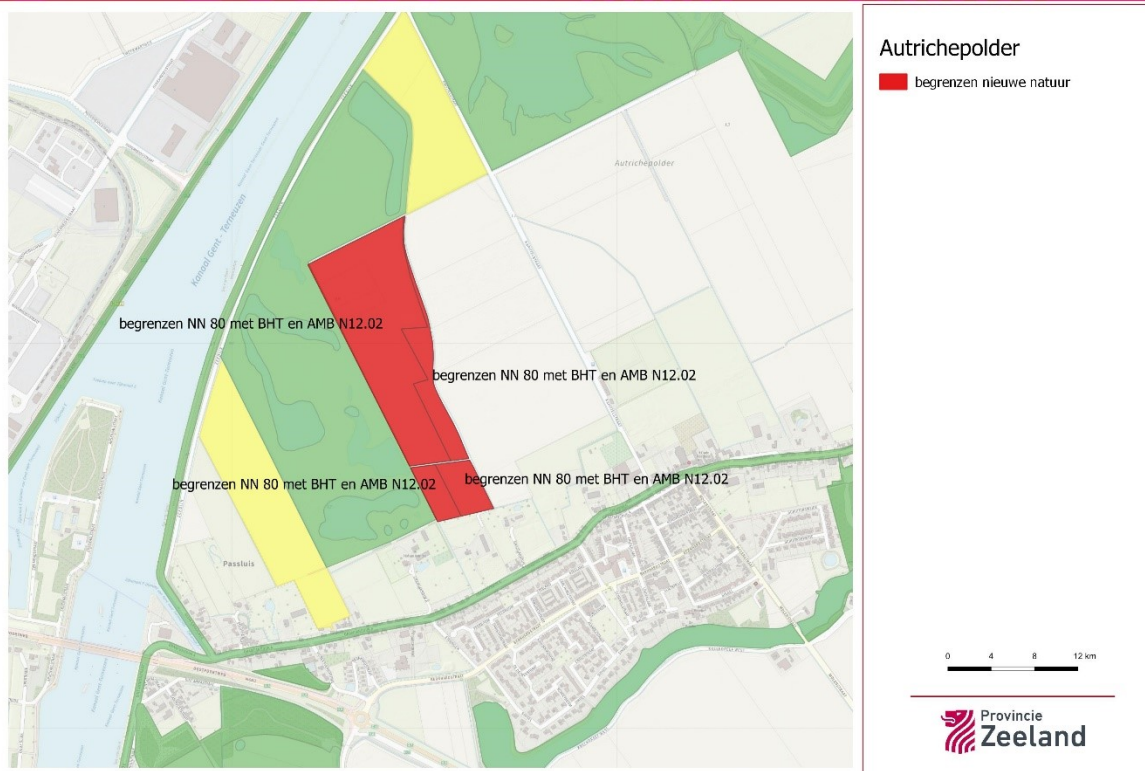
■ begrenzen nieuwe natuur

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

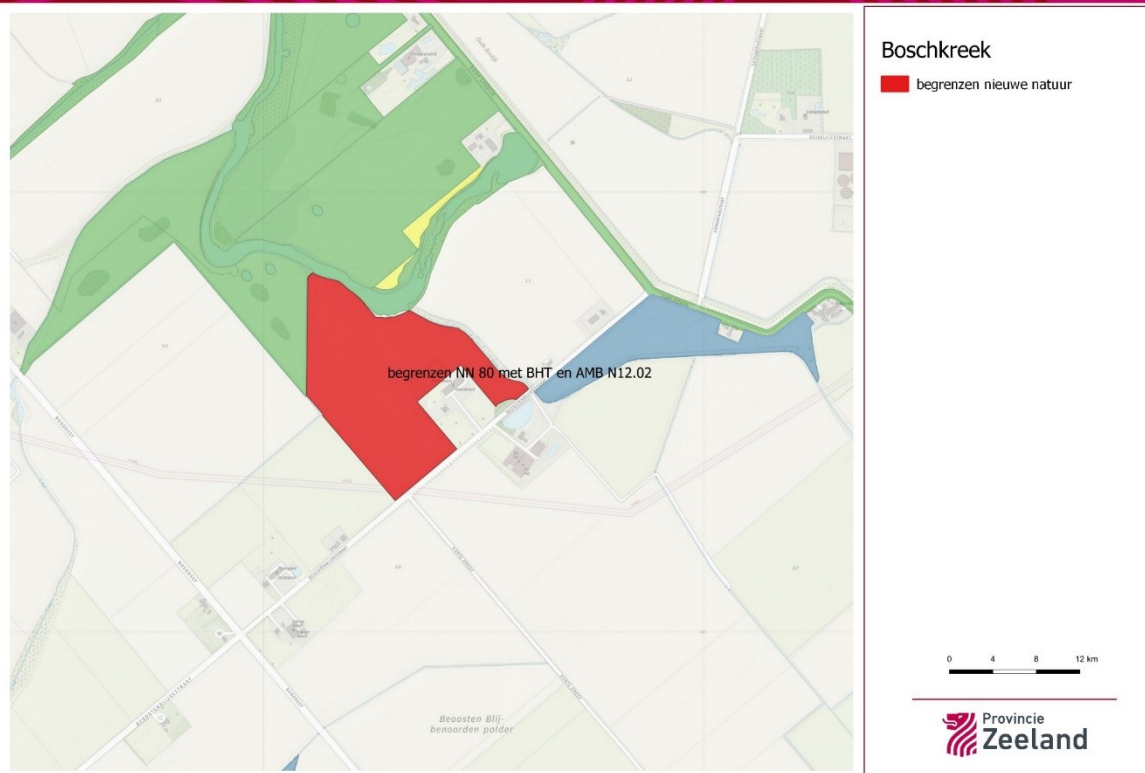
2.1c Begrenzen nieuwe natuur (NN) met ambitietype (AMB) in de Autrichepolder

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

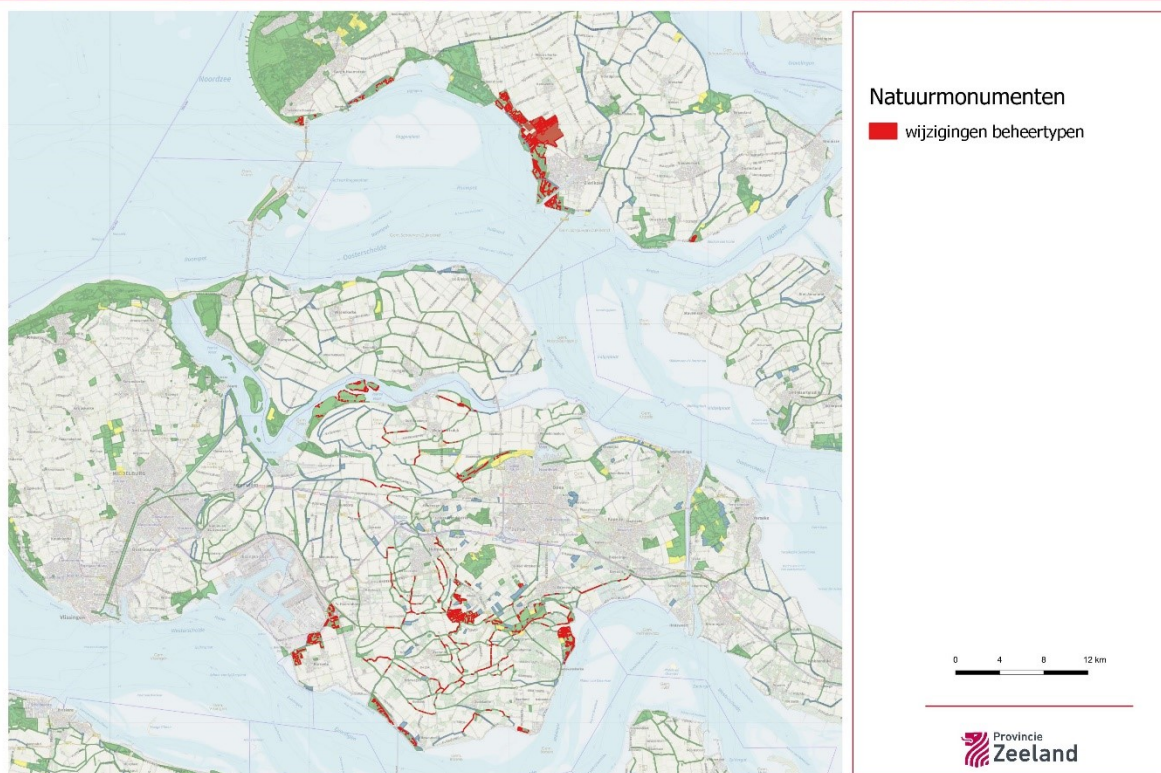
2.1d Begrenzen nieuwe natuur (NN) met ambitietype (AMB) aan de Boschkreek

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

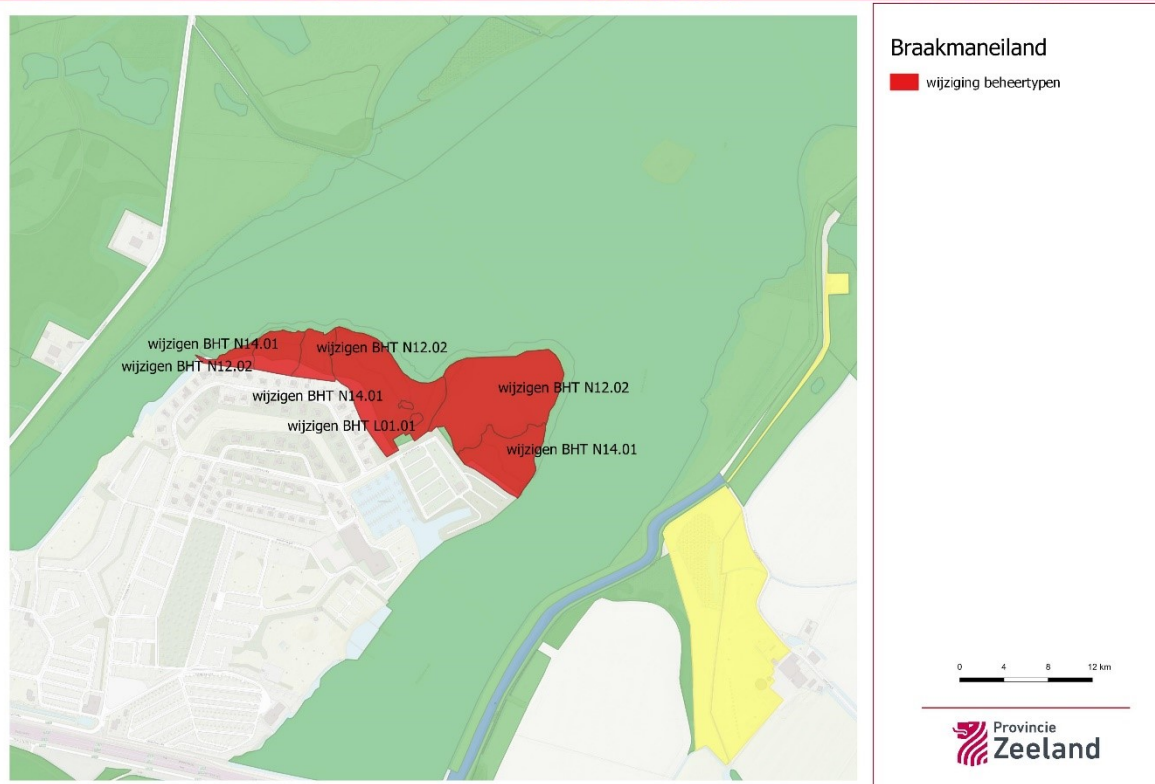
5.1 wijziging beheertypen Natuurmonumenten

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

5.2 wijziging beheertypen (BHT) Braakmaneland

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

5.3 wijziging beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) bij Groot Eiland

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Groot eiland

wijziging beheertypen

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

5.4 wijziging beheertypen Zeeuws Landschap

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Zeeuws Landschap

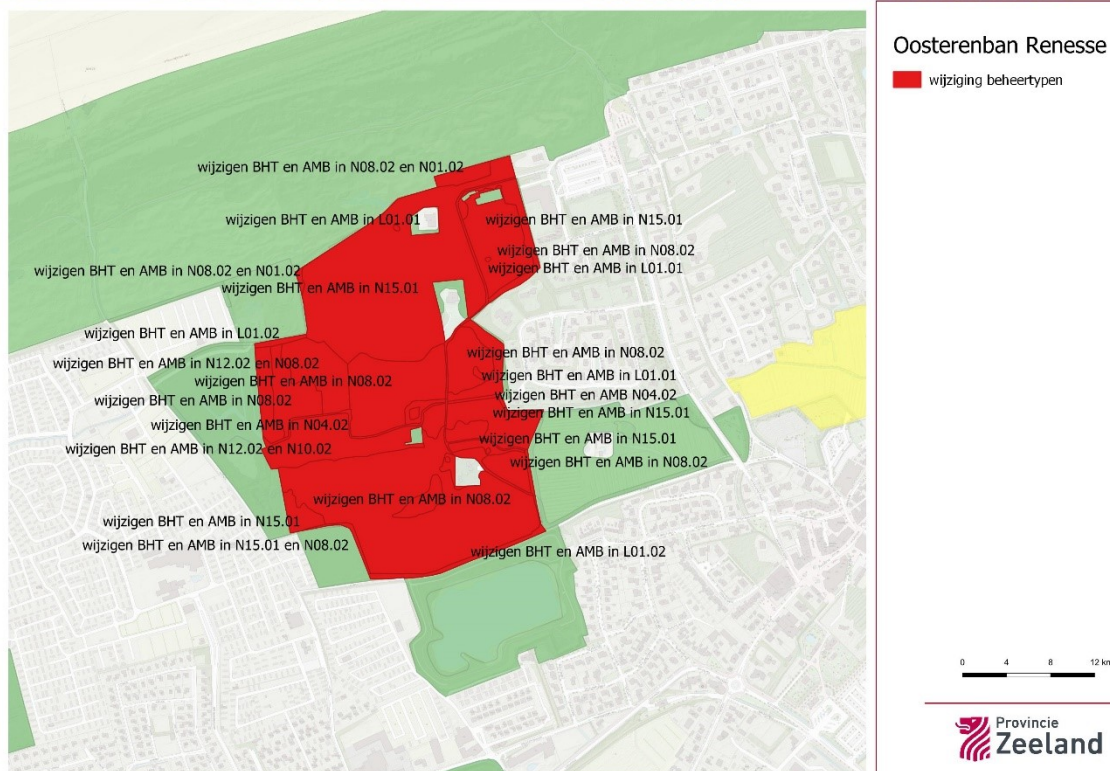
beheertype wijzigingen

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

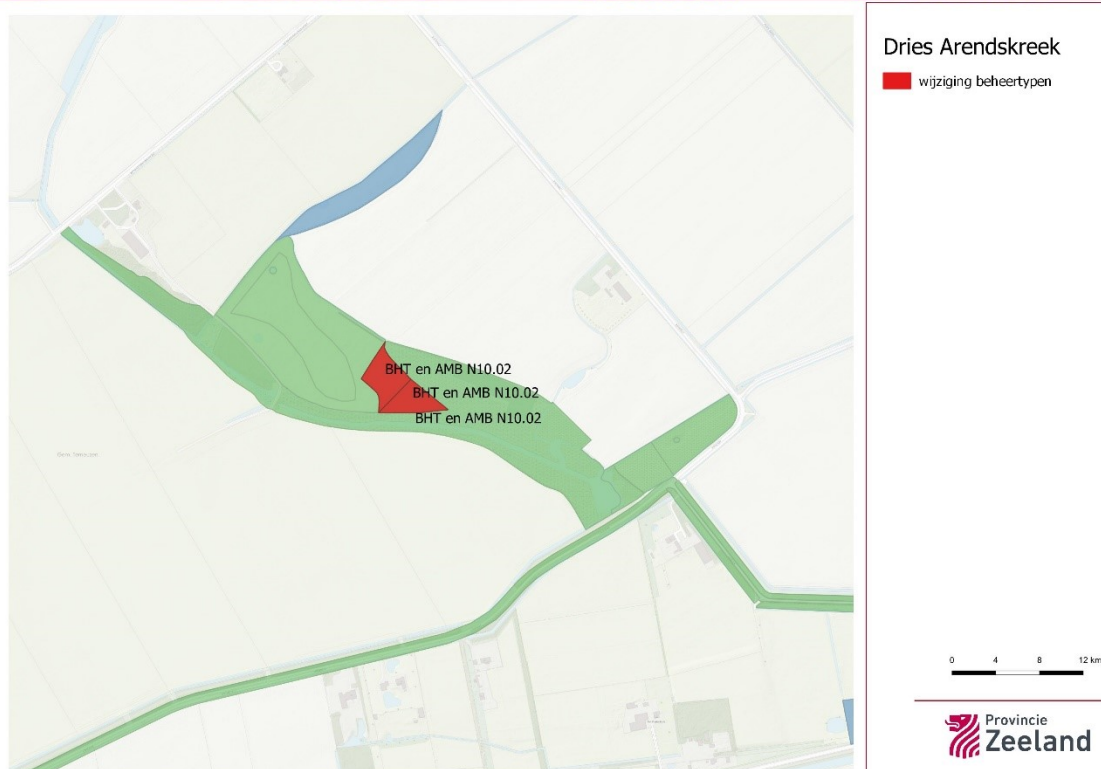
5.5 wijziging beheertypen (BHT) en ambitietypen (AMB) Oosterenban bij Renesse

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

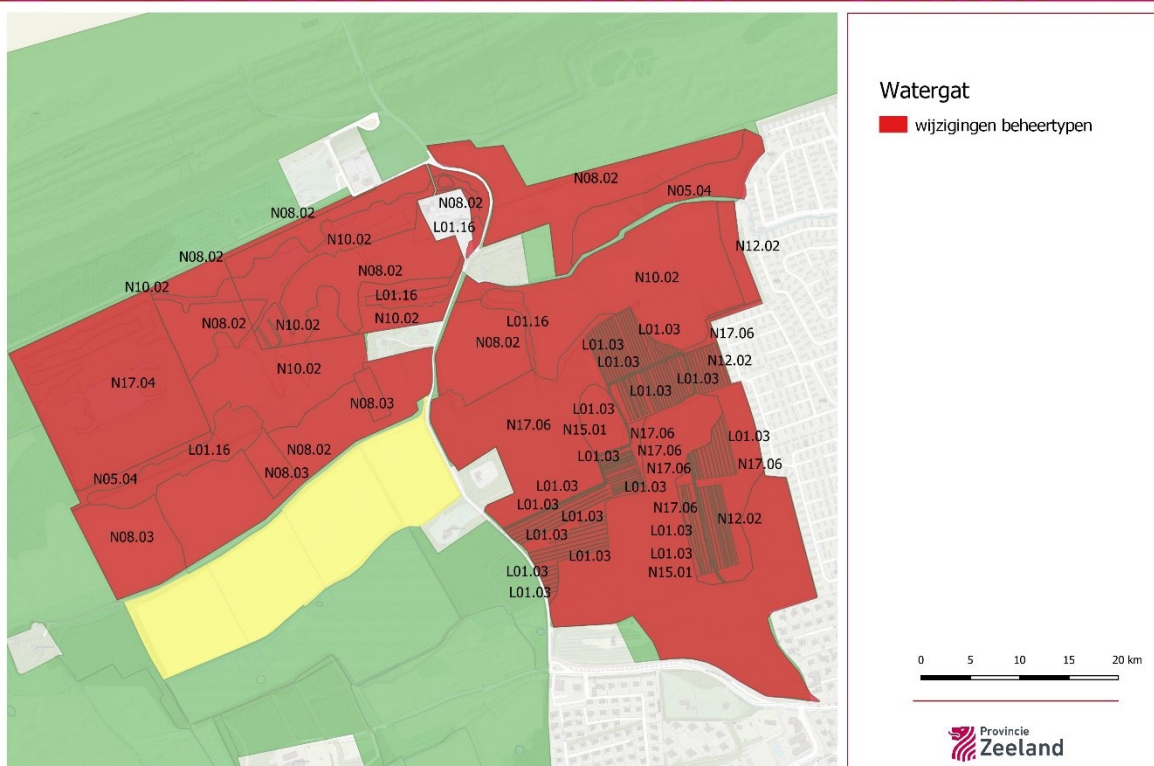
5.6 wijziging beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) Dries Arendskreek

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

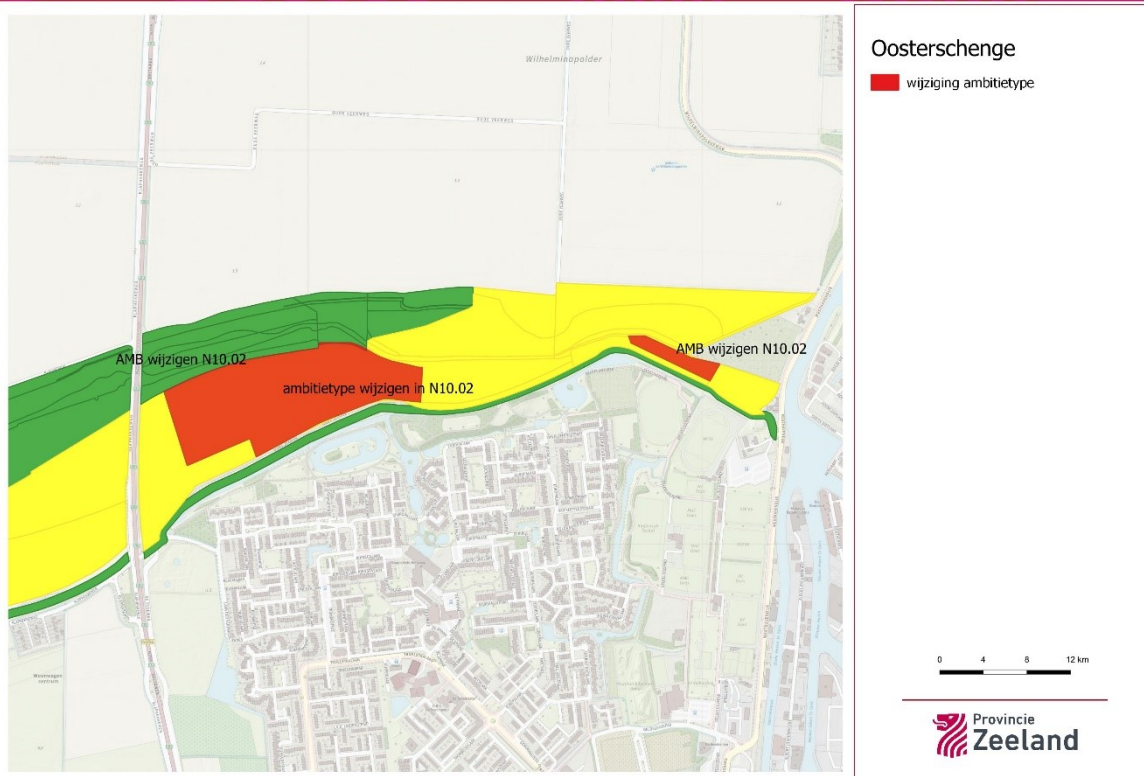
5.7 wijziging beheertypen Watergat

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

6.1 wijziging ambitietype (AMB) Oosterschenge

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

6.2 wijziging ambitietypen (AMB) bij Moermond

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

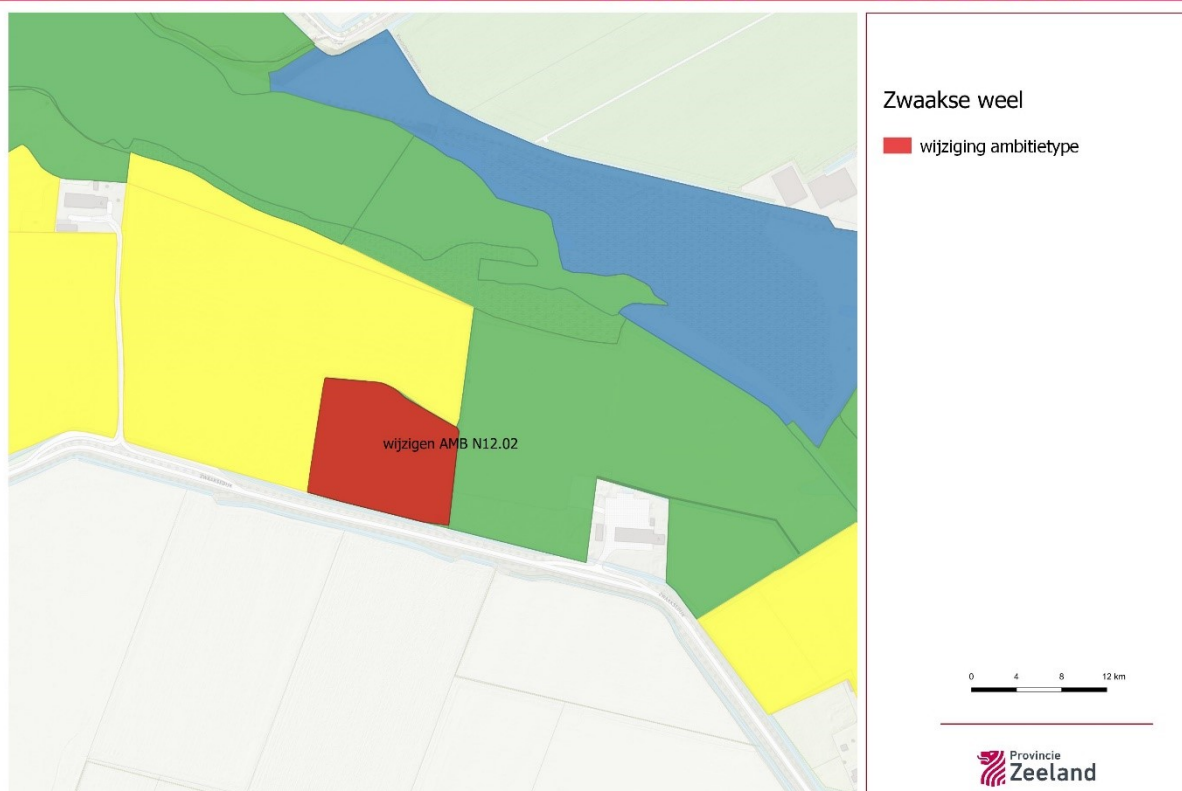
6.3 wijziging ambitietype (AMB) in de Poel

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

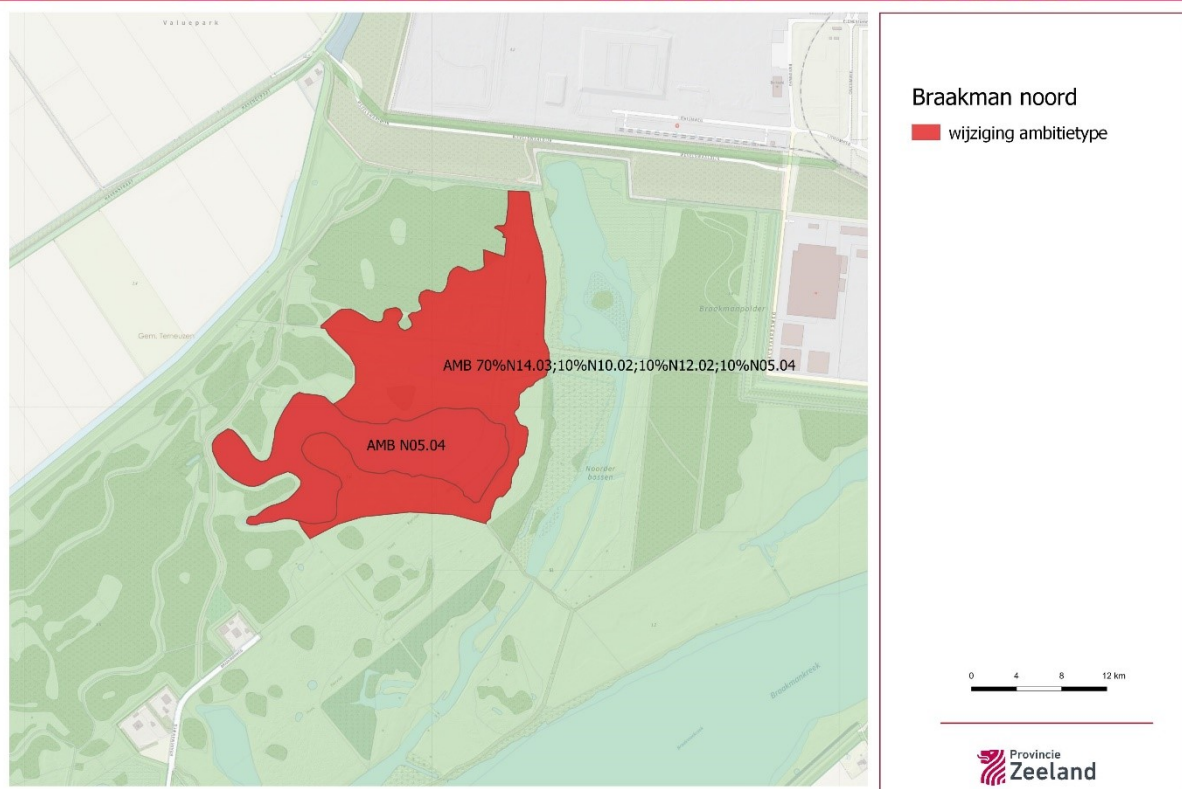
6.4 wijziging ambitietype (AMB) aan de Zwaakse weel

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

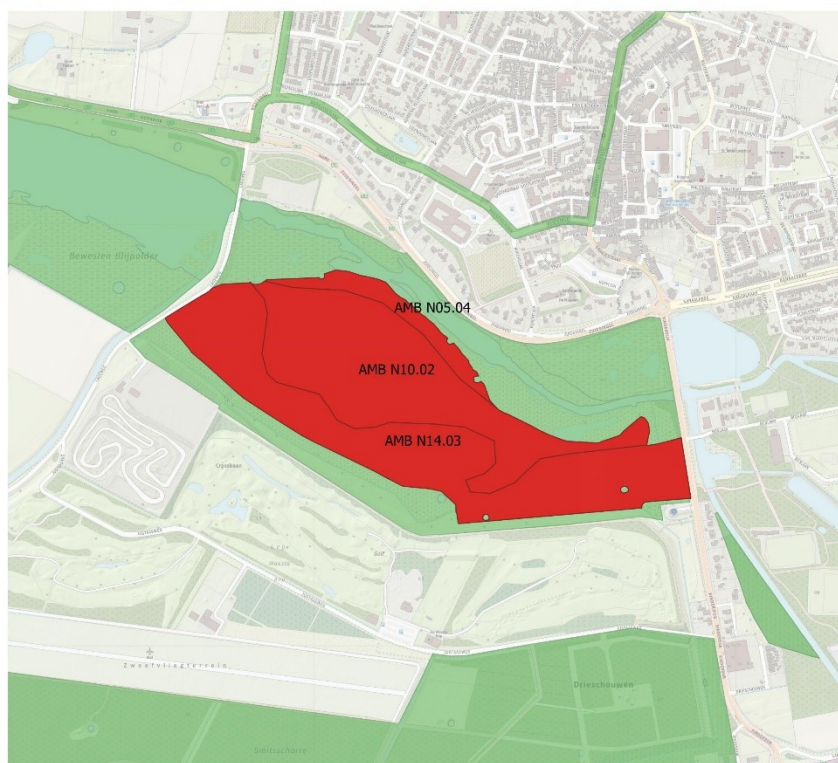
6.5 wijziging ambitietypen (AMB) Braakman noord

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

6.6 wijziging ambitietypen (AMB) Smitsschorre

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Smitsschorre

■ wijziging ambitietypen

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

6.7 wijziging ambitietypen (AMB) aan de Linie

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Linie

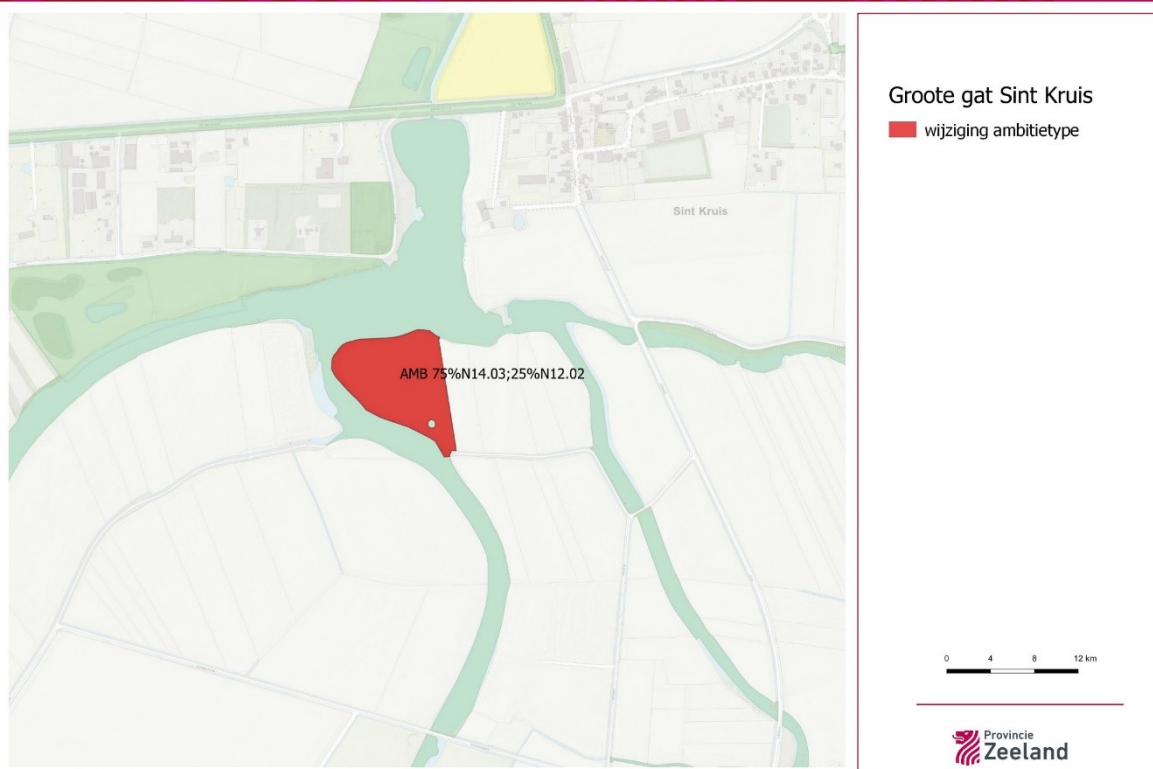
■ wijziging ambitietypen

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

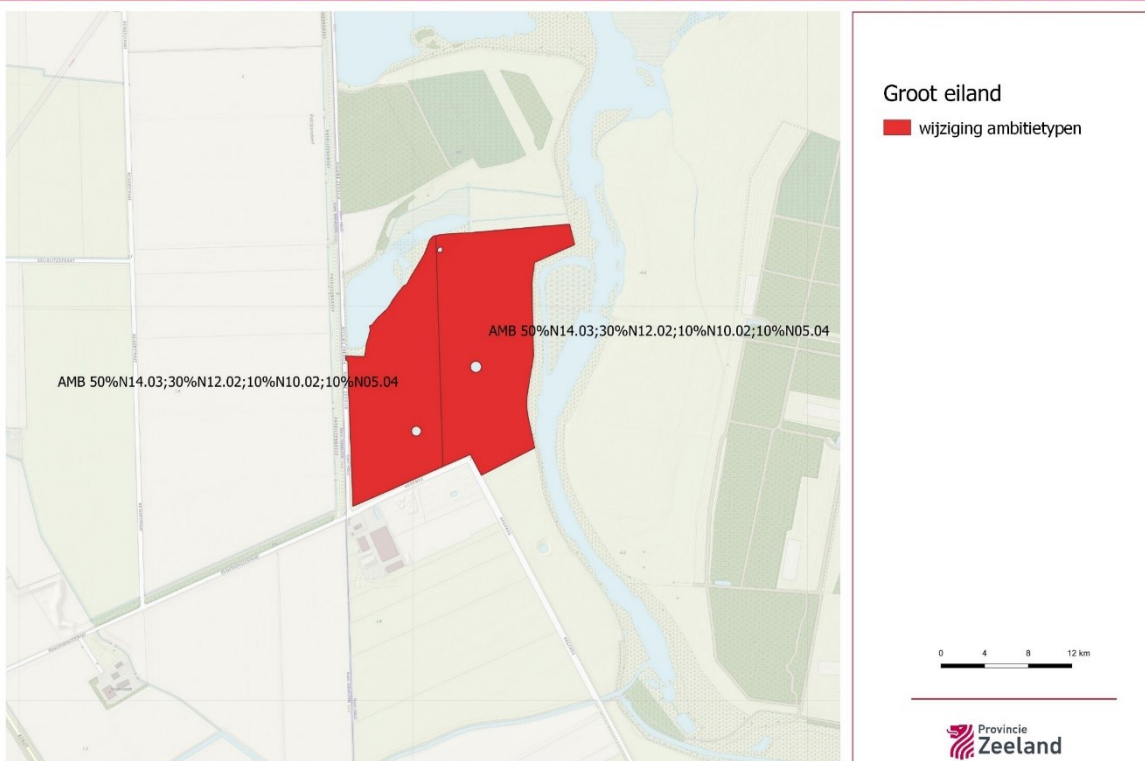
6.8 wijziging ambitietypen (AMB) aan het Grote Gat bij Sint Kruis

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

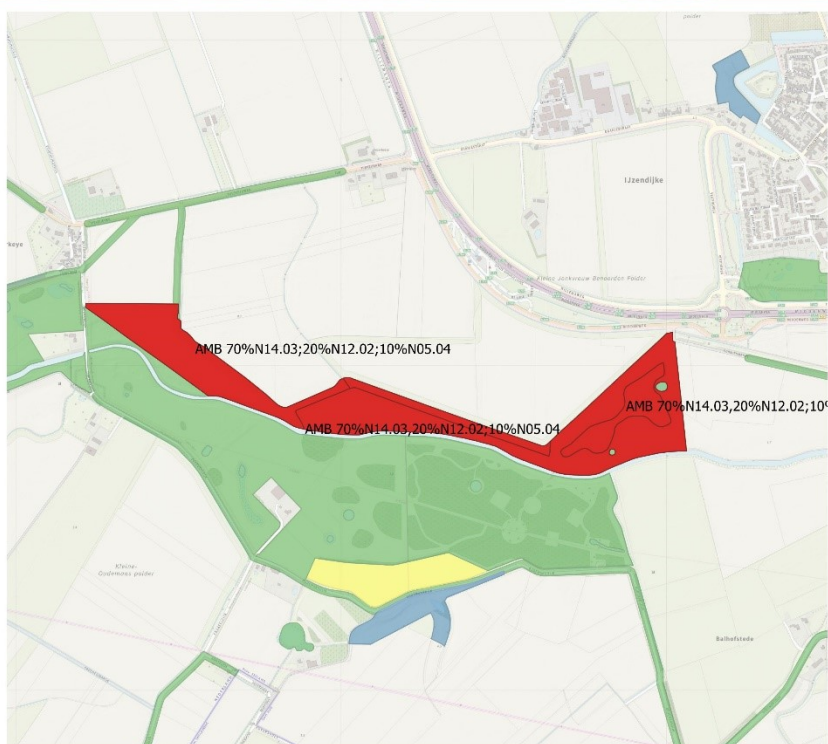
6.9 wijziging ambitietypen (AMB) bij Groot Eiland

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

6.10 wijziging ambitietypen (AMB) bij Ponte

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Ponte

■ wijziging ambitietypen

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

6.11 wijziging ambitietypen (AMB) bij Spui

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

Spui

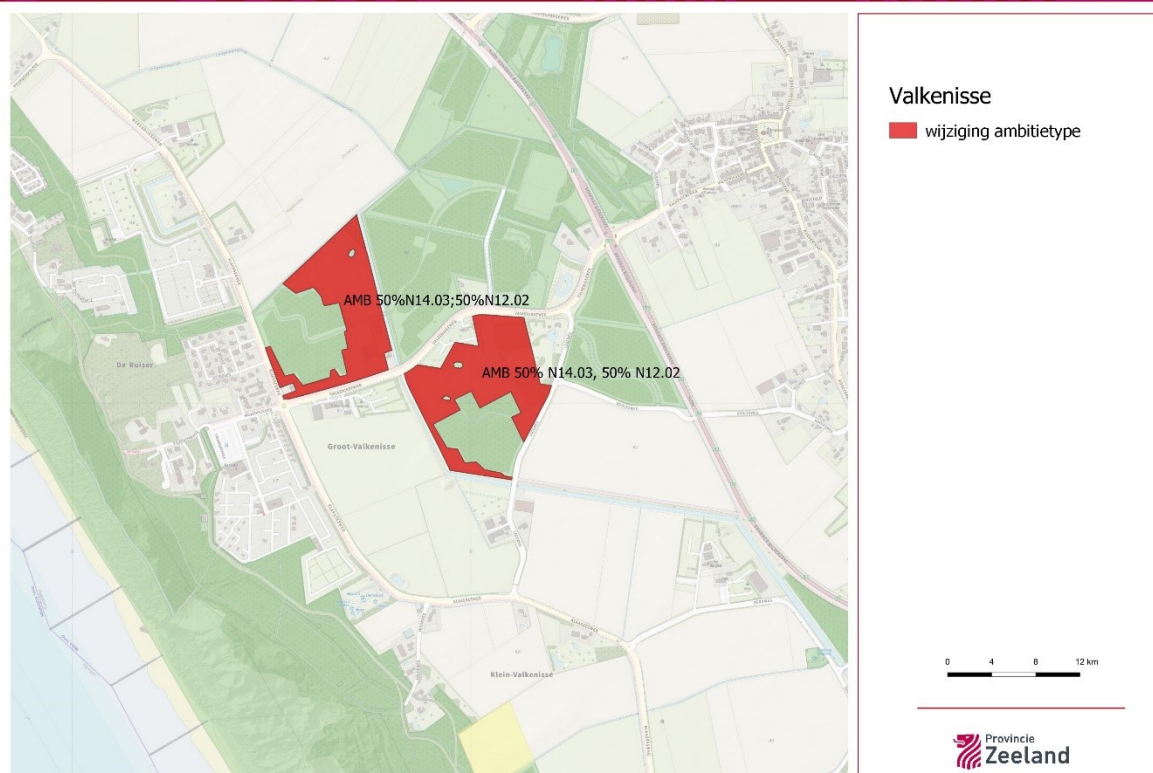
■ wijziging ambitietype

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

6.12 wijziging ambitietypen (AMB) bij Valkenisse

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

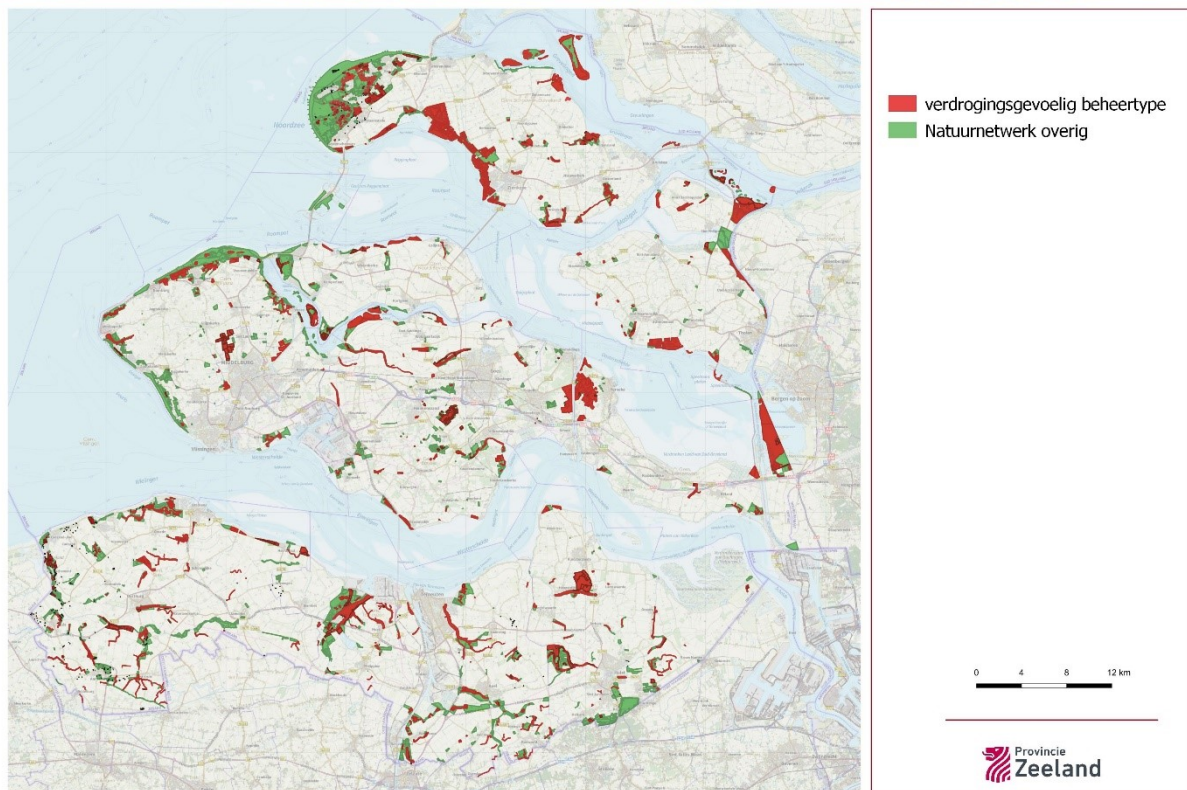
6.13 wijziging ambitietypen (AMB) bij Moermond

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

7.1 wijziging verdrogingsgevoelige beheertypen

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

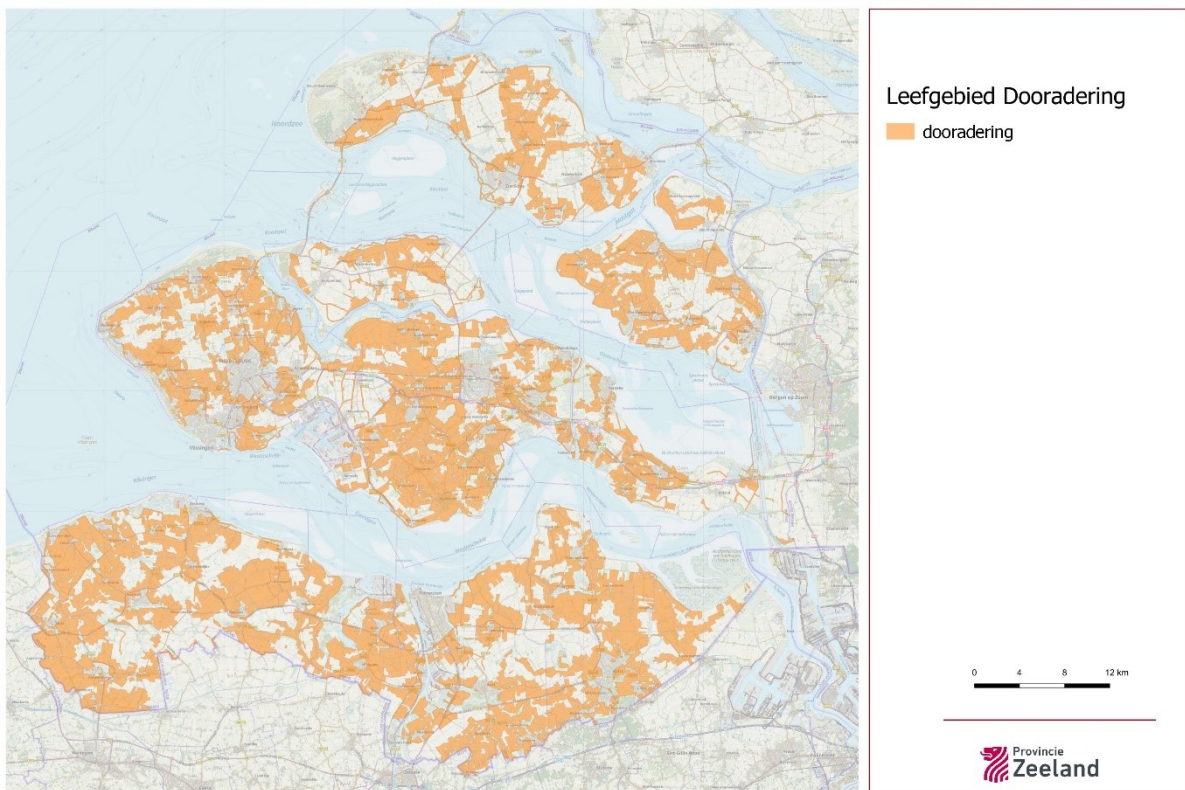
8.1a begrenzen Open akker in de Broeder- en zusterpolder

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

8.3a samenvoeging leefgebieden droge en natte dooradering

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

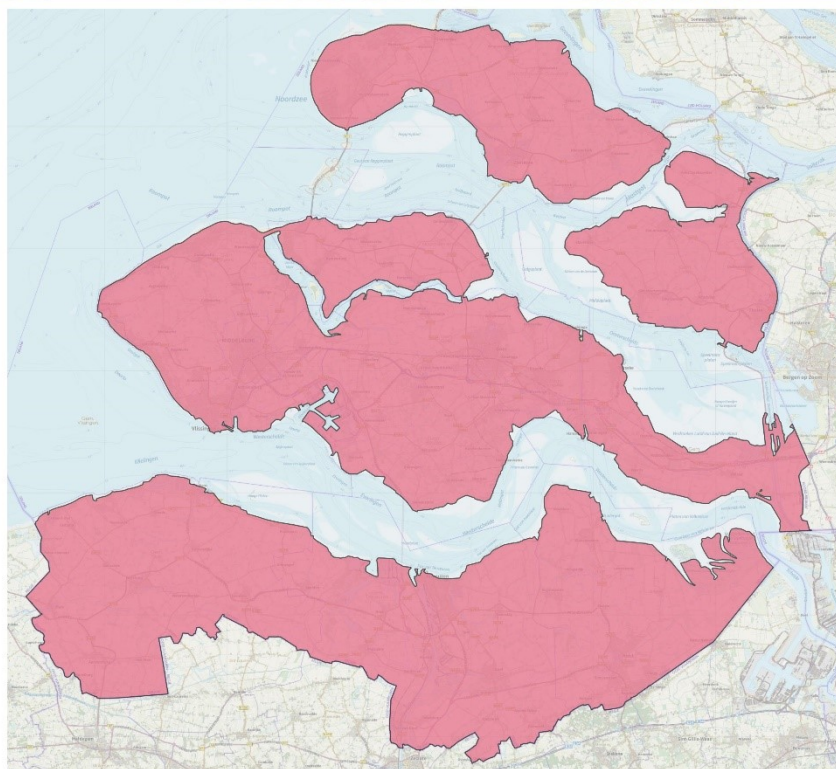
8.3b begrenzen agrarisch beheergebied (AN) met beheertype (BHT) en ambitietype (AMB) binnendijk Nieuwe dijk

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

8.5a begrenzen Categorie klimaat

Natuurbeheerplan Zeeland Planwijziging 2022

■ Categorie klimaat

0 4 8 12 km

Provincie
Zeeland

4 Verklaring Natuurbeheertypen en Landschapsbeheertypen

Natuurbeheertypen

- N01.01 Zee en wad
- N01.02 Duin- en kwelderlandschap
- N01.03 Rivier- en moeraslandschap
- N04.02 Zoete plas
- N04.03 Brak water
- N04.04 Afgesloten zeearm
- N05.04 Dynamisch moeras
- N06.01 Veenmosrietland en moerasheide
- N06.05 Zwak gebufferd ven
- N08.01 Strand en embryonaal duin
- N08.02 Open duin
- N08.03 Vochtige duinvallei
- N08.04 Duinheide
- N09.01 Schor of kwelder
- N10.02 Vochtig hooiland
- N11.01 Droog schraalland
- N12.01 Bloemdijk
- N12.02 Kruiden- en faunarijk grasland
- N12.03 Glanshaverhooiland
- N12.04 Zilt- en overstromingsgrasland
- N12.05 Kruiden- en faunarijke akker
- N12.06 Ruigteveld
- N13.01 Vochtig weidevogelgrasland
- N14.01 Rivier- en beekbegeleidend bos
- N14.03 Haagbeuken- en essenbos
- N15.01 Duinbos
- N15.02 Dennen-, eiken- en beukenbos
- N16.03 Droog bos met productie (hout op stam) nieuw
- N16.04 Vochtig bos met productie (hout op stam) nieuw
- N17.02 Droog hakhout
- N17.03 Park- en stinsbos
- N17.04 Eendenkooi
- N17.06 Vochtig en hellinghakhout

Landschapsbeheertypen

- L01.01 Poel en klein historisch water
- L01.02 Houtwal en houtsingel
- L01.03 Elzensingel
- L01.05 Knip- of scheerheg
- L01.06 Stuwelhaag
- L01.07 Laan
- L01.08 Knotboom
- L01.09 Hoogstamboomgaard

Voor nadere beschrijving zie Portaal Natuur en Landschap:

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/>

5 Afkortingen

AMB - ambitietype

AN 51, 52, 53 – agrarische natuurbeheergebied met subcategorieën

ANLb – Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer

Atlas van Zeeland – provinciale web-service beleidskaarten

BGT – Basisregistratie Grootschalige Topografie

BHT - beheertype

BIJ12 – landelijke dienst van de 12 provincies

BN 10, 11, 12, 13, 15, 91, 92, 93 – Bestaande Natuur met subcategorieën

IMNA – Informatiemodel Natuur

NBP - Natuurbeheerplan

NDFF – Nationale database flora en fauna

NN 80 - nieuwe natuur met code

NNN - Nationaal Natuur Netwerk

NNZ – Natuur Netwerk Zeeland

OVZ – Omgevingsverordening Zeeland

SKNL – Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap

SNL – Subsidiestelsel Natuur en Landschap

SVNL – Subsidieverordening Natuur en Landschap

VRN – Voortgangsrapportage Natuur

Besluit van gedeputeerde staten van Zeeland houdende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Besluit van gedeputeerde staten van Zeeland van [datum], [kenmerk] houdende wijziging van de bijlagen 9, 10, 11 en 15 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018, in verband met wijziging van de begrenzing en beheertypen van het Natuurnetwerk Zeeland in het kader van de planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016.

Gedeputeerde staten van Zeeland,

- Gelet op de artikelen 2.26 en 4.12 van de Omgevingsverordening Zeeland 2018, onder voorbehoud dat uiterlijk bij vaststelling van de planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en de onderhavige 9^e wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 door wijziging van artikel 4.12, tweede lid, van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 de bevoegdheid tot wijziging van de aanduiding van gebieden als bedoeld in het eerste lid, onder a, van vorengenoemd artikel op grond van een besluit tot wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland is gedelegeerd door provinciale staten aan gedeputeerde staten;
- Overwegende dat het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 jaarlijks geactualiseerd wordt in verband met de subsidieverlening onder het Subsidiestelsel Natuur en Landschap en naar aanleiding van beleidsontwikkelingen op provinciaal en landelijk vlak;
- Overwegende dat in verband met de wijziging van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 de begrenzing van de op de bijlagen 9– bestaande natuur, 10– agrarisch gebied van ecologische betekenis, 11– nieuwe natuur en 15– verdrogingsgevoelige natuurgebieden van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 aangegeven gebieden en de aanduiding van wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden gewijzigd dient te worden;

Besluiten

Vast te stellen de navolgende wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018:

Artikel I Wijziging Omgevingsverordening Zeeland 2018

De Omgevingsverordening Zeeland 2018 wordt als volgt gewijzigd:

A

Bijlage 9 wordt vervangen door de kaart bijlage 9 Overzichtskaart Bestaande natuur, welke als bijlage 1 bij dit besluit is gevoegd.

B

Bijlage 10 wordt vervangen door de kaart bijlage 10 Overzichtskaart Agrarische gebied van ecologische betekenis, welke als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd.

C

Bijlage 11 wordt vervangen door de kaart bijlage 11 Overzichtskaart Nieuwe natuur, welke als bijlage 3 bij dit besluit is gevoegd.

D

Bijlage 15 wordt vervangen door de kaart bijlage 15 Verdrogingsgevoelige natuurgebieden, welke als bijlage 4 bij dit besluit is gevoegd.

Artikel II Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking met ingang van de eerste dag na de datum van uitgifte van het Provinciaal Blad waarin dit besluit wordt geplaatst.

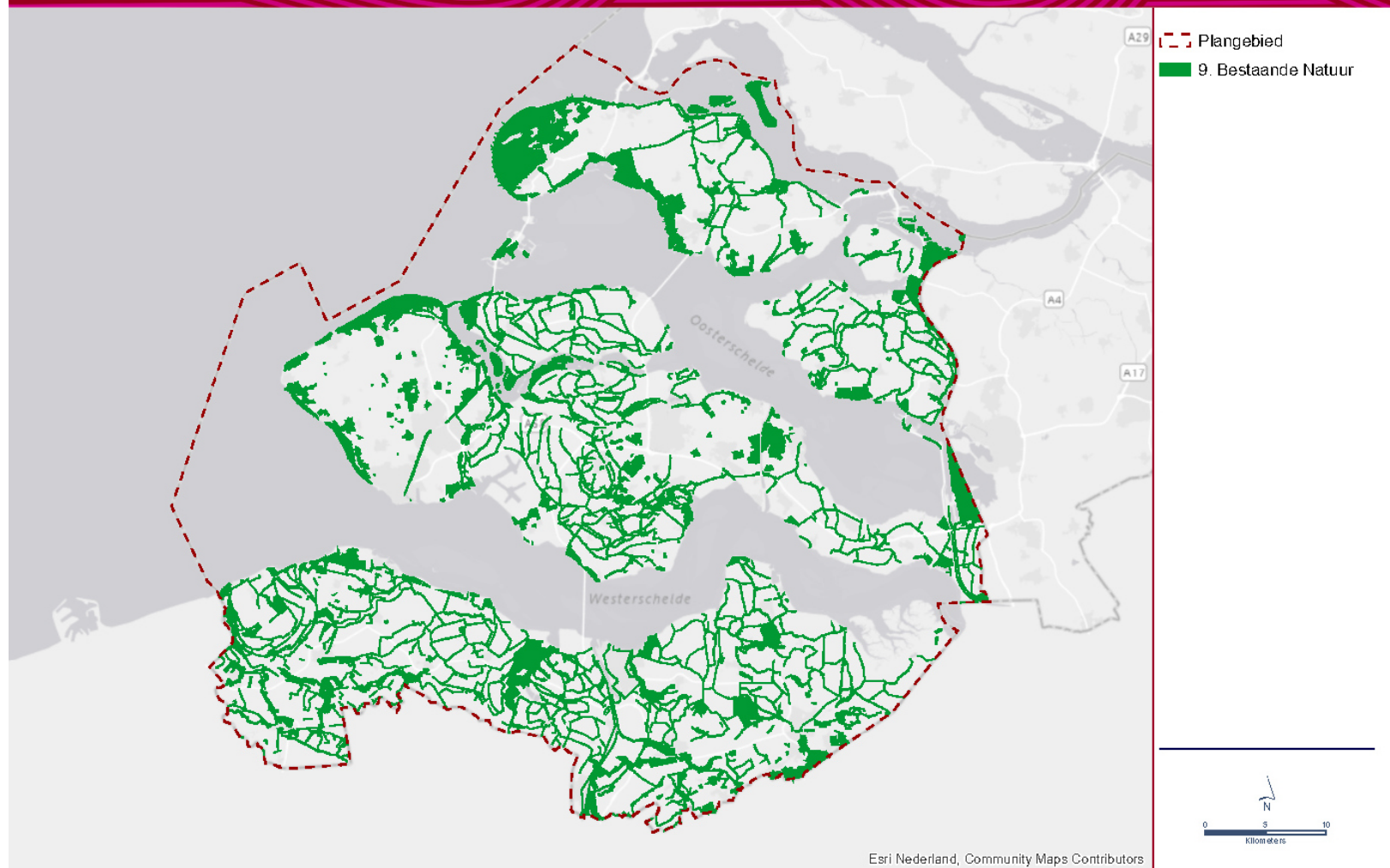
Aldus vastgesteld in de vergadering van gedeputeerde staten van xxx.

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris

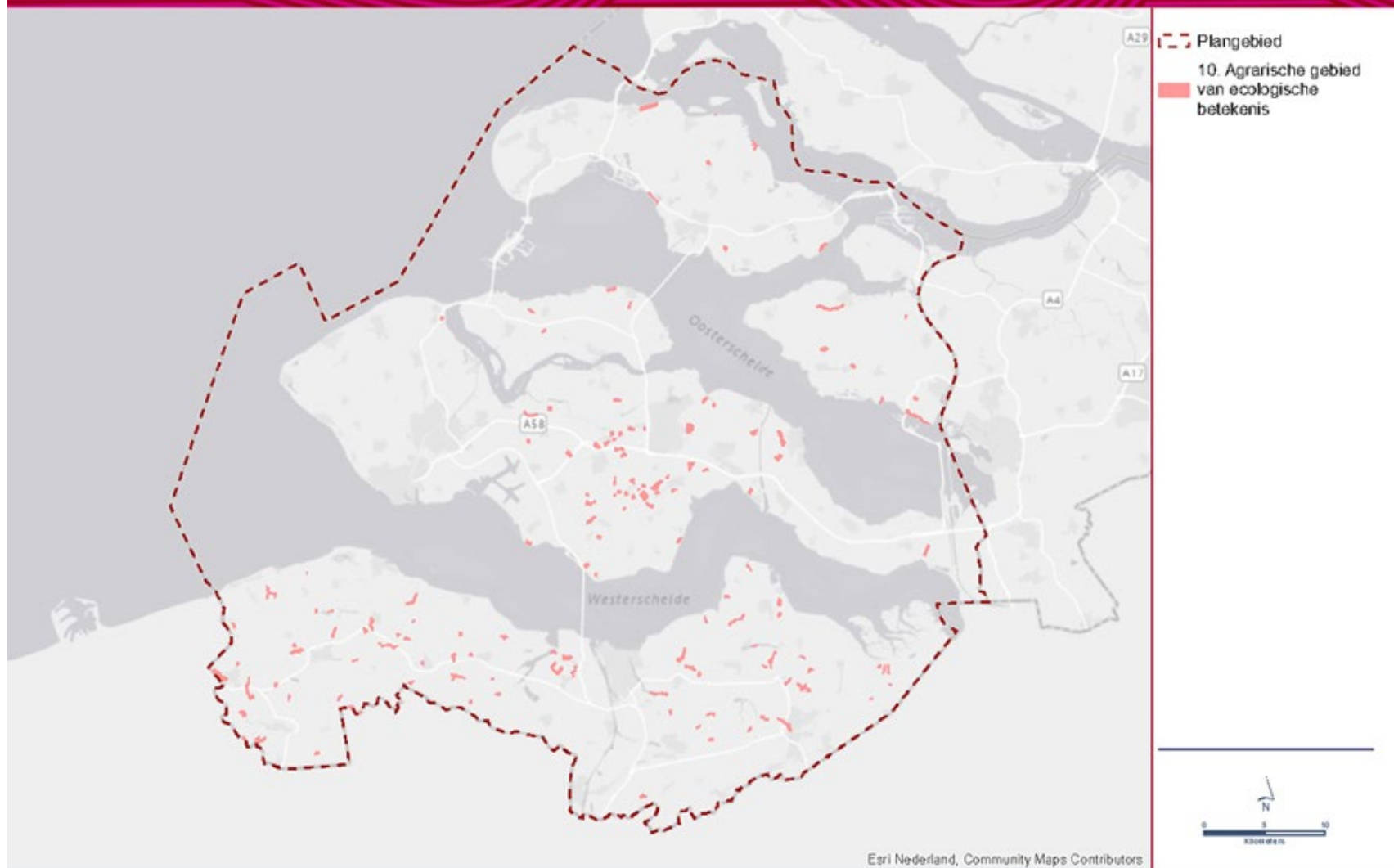
Bijlage 1 Ontwerp gewijzigde Overzichtskaart Bestaande natuur

Omgevingsverordening Zeeland 2018 Bijlage 9. Overzichtskaart Bestaande natuur

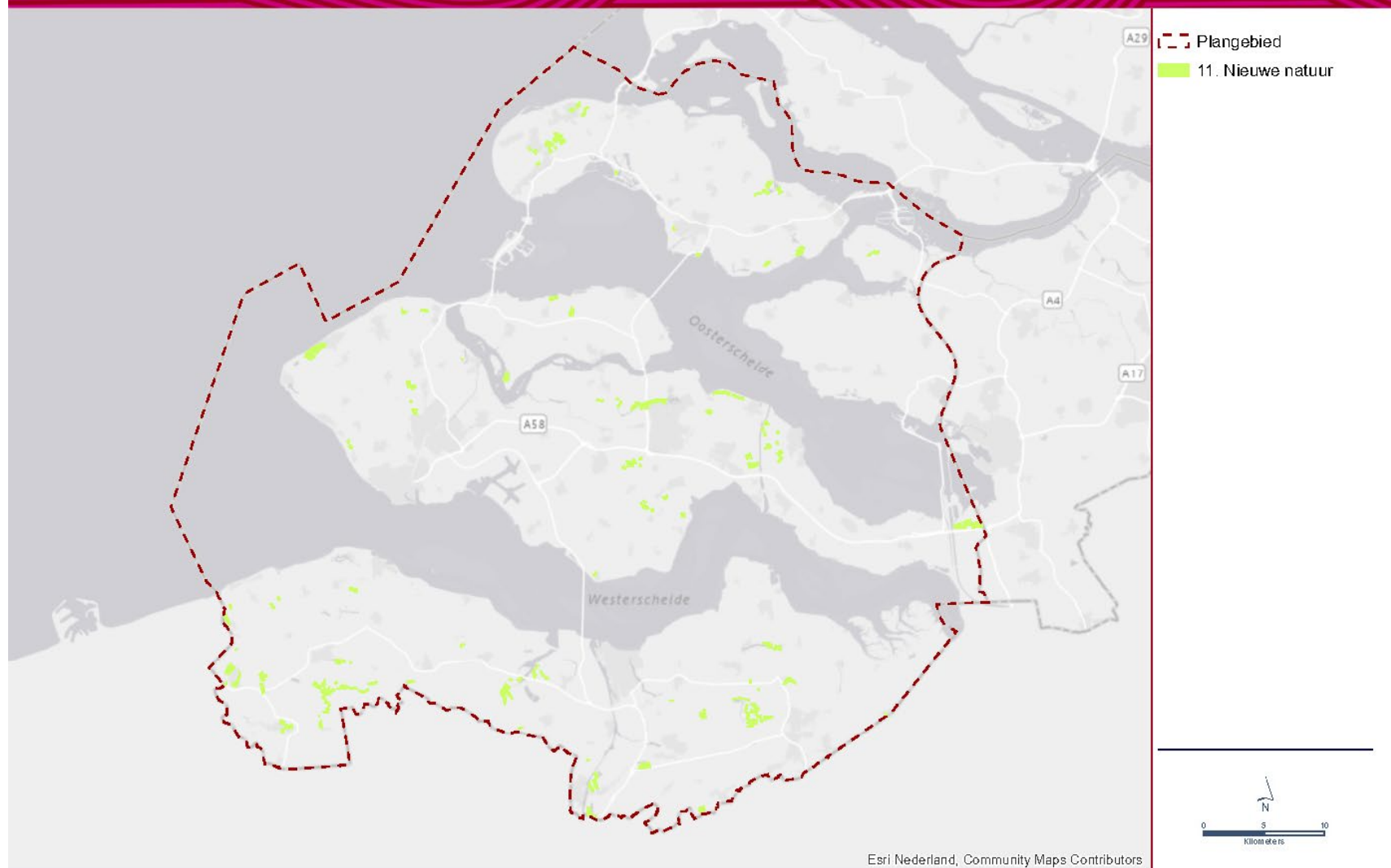
Bijlage 2 Ontwerp gewijzigde Overzichtskaart Agrarisch gebied van ecologische betekenis

Omgevingsverordening Zeeland 2018 Bijlage 10. Overzichtskaart Agrarische gebied van ecologische betekenis

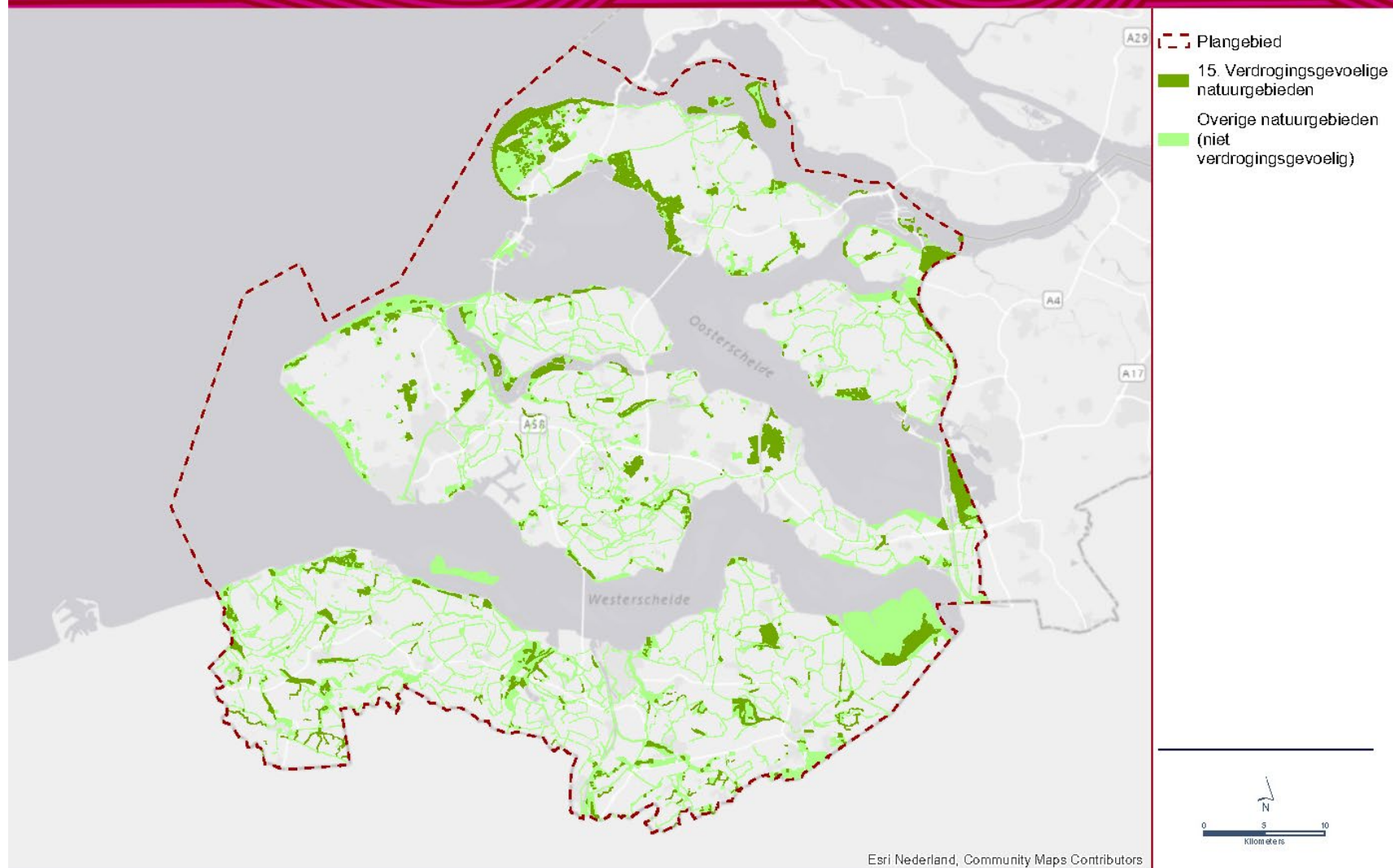
Bijlage 3 Ontwerp gewijzigde Overzichtskaart Nieuwe natuur

Omgevingsverordening Zeeland 2018 Bijlage 11. Overzichtskaart Nieuwe natuur

Bijlage 4 Ontwerp gewijzigde kaart Verdrogingsgevoelige natuurgebieden

Omgevingsverordening Zeeland 2018 Bijlage 15. Overzichtskaart Verdrogingsgevoelige natuurgebieden

Provincie Zeeland – Kennisgeving Ontwerp planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en het Ontwerp wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018

Op 15 maart 2022 hebben Gedeputeerde Staten de Ontwerp planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 vastgesteld voor inspraak en advies.

Het Natuurbeheerplan Zeeland bevat de begrenzing van natuurgebieden en agrarische beheergebieden van het Natuurnetwerk Zeeland en dient onder andere voor de subsidiëring van het natuurbeheer via het Subsidiestelsel natuur en landschap (SNL). De ontwerp planwijziging bevat wijzigingen in de begrenzing van enkele bestaande en nieuwe natuurgebieden, wijzigingen van beheertypen en ambitietypen van enkele bestaande en nieuwe natuurgebieden, wijziging van de kaart verdrogingsgevoelige beheertypen, wijziging van de begrenzing Open akker, samenvoeging van de leefgebiedkaarten Droge en Natte dooradering, begrenzing van een nieuwe Categorie klimaatmaatregelen en nieuwe beleidsregels voor onder andere bosontwikkeling binnen het Natuurnetwerk Zeeland. Bij de planwijziging wijzigen GS tevens de begrenzing van de in de bijlagen 9, 10, 11 (Natuurnetwerk) en 15 (verdrogingsgevoelige natuurgebieden) aangeduide gebieden van de Omgevingsverordening Zeeland 2018. In verband hiermee hebben GS tevens een ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening 2018 vastgesteld.

Ter inzage

De Ontwerp planwijziging 2022 van het Natuurbeheerplan Zeeland 2016 en het Ontwerpbesluit tot wijziging van de Omgevingsverordening Zeeland 2018 in verband met de wijziging van de bijlagen 9, 10, 11 en 15 liggen vanaf 28 maart tot en met 8 mei 2022 ter inzage op het provinciehuis, Abdij 6 te Middelburg en op de gemeentehuizen in Zeeland en kunnen verder worden ingezien op en gedownload van de provinciale website op <https://www.zeeland.nl/loket/nu-ter-inzage>. De bijbehorende kaarten kunnen in deze periode in detail worden bekeken via de provinciale website op: https://kaarten.zeeland.nl/map/natuur_landschap en www.ruimtelijkeplannen.nl

Zienswijze

Gedurende de termijn van terinzagelegging kan een ieder naar keuze mondeling of schriftelijk zienswijzen indienen bij Gedeputeerde Staten van Zeeland. Schriftelijke zienswijzen kunnen, voorzien van adresgegevens en motivering, worden ingediend bij Provincie Zeeland, Postbus 6001, 4330 LA Middelburg. Voor mondelinge zienswijzen kan telefonisch een afspraak worden gemaakt met Provincie Zeeland op 0118-631011.

Provinciale Staten
ter attentie van de voorzitter

Onderwerp	Zaaknummer
T3 rapportage 2021	118509
DCMR	

Middelburg, 29 maart 2022

Geachte Voorzitter,

Hierbij ontvangt u de zogenaamde T3 rapportage van DCMR ter informatie. Dit rapport geeft het financiële resultaat weer over 2021 en in beperkte mate ook de inhoudelijke resultaten van de inzet van DCMR vorig jaar.

DCMR voert de taken van de Provincie Zeeland uit voor de industriële bedrijven op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Het gaat daarbij om bedrijven die onder het besluit risico's zware ongevallen en de richtlijn industriële emissies vallen (BRZO en RIE4 bedrijven). DCMR rapporteert elke vier maanden over inzet en behaalde resultaten. De rapportages zijn cumulatief, waardoor het rapport over het derde trimester (de T3) het jaarresultaat weer geeft.

Financiële resultaten:

Wij hebben aan DCMR per brief van 16 december 2020 opdracht verstrekt voor het uitvoeren van de VTH taken in 2021 voor een bedrag van € 3.432.155. Per brief van 16 maart 2021 hebben wij €180.000 additioneel ter beschikking gesteld voor extra inzet op repressief Wabo toezicht. Daarnaast is vanuit het voorschot met specifiek bestedingsdoel € 18.350 beschikbaar gemaakt voor het project Citizens Science. Totaal heeft GS een bedrag van € 3.630.505 beschikbaar gesteld aan DCMR voor uitvoering van werkzaamheden in 2021.

Uit de T3-rapportage blijkt dat er op het gehele werkplan sprake is van een onderbesteding van ongeveer € 47.000.

Het gerealiseerde gemiddelde uurtarief is € 1,15 hoger dan begroot. Dit uurtarief wordt berekend aan de hand van de inzet van medewerkers in verschillende salarisschalen. Er is in 2021 meer inzet geweest van medewerkers in een hogere salarisschaal dan vooraf is begroot. Er zijn verder een aantal posten die wat hoger uitvallen dan begroot werd. Zo zijn de materiele lasten in 2021 € 51.744 hoger uitgekomen. Dit is te verklaren door de hogere kosten (€ 90.565,-) voor de inzet RUD Zeeland voor de expert adviezen bodem en geluid voor Wabo vergunningverlening en Wabo toezicht. De RUD verzorgt deze expert adviezen vanwege hun specifieke gebiedskennis en de wens van de provincie Zeeland i.v.m. de robuustheid van de RUD.

Er zijn ook posten waarop minder uren zijn gerealiseerd dan dat vooraf begroot was. In 2021 was er bijvoorbeeld minder inzet nodig voor prioritaire dossiers dan vooraf gedacht. Het gaat daarbij om aanvullende inzet op zowel toezicht als vergunningprocedures.

In het werkplan 2021 is afgesproken dat er een korting verrekend wordt voor de te hoge doorbelasting van huisvestingskosten in de tarieven de DCMR. Voor 2021 gaat dit om een bedrag van €93.978.

Met DCMR is overeengekomen dat het financieel resultaat verrekend wordt met het financieel voorschot met specifiek bestedingsdoel. Dit bedrag is beschikbaar voor werkzaamheden van DCMR voor de provincie Zeeland. Elke vier jaar (de huidige vierjaarstermijn eindigt eind 2022) vindt verrekening hiervan plaats. Het totale voorschot met specifiek bestedingsdoel van de provincie Zeeland bij de DCMR bedraagt ultimo 2021 € 321.978. Dit voorschot zal deels of geheel worden gebruikt voor inzet voor het werkplan 2022.

Inhoudelijke resultaten:

Wij willen in deze brief ook kort stilstaan bij een beperkt aantal inhoudelijke resultaten:

Toezicht en handhaving:

In 2021 zien we een afname van het aantal overtredingen bij Brzo en RIE4 bedrijven. In 2019 en 2020 was er nog sprake van een toename van overtredingen die bij Brzo inspecties werden geconstateerd. In 2021 zijn er in totaal **56** overtredingen geconstateerd. Ten opzichte van 2020 is dat een substantiële daling, toen er nog **96** overtredingen werden geconstateerd.

Uit de rapportage blijkt wel een toename van de inzet op strafrechtelijke handhaving. In 2021 liepen er totaal 12 zaken bij 8 bedrijven. In 2020 waren dat er nog 5. Deels komt dat door een toename van verzoeken voor deelname van inspecteurs van DCMR aan onderzoeken van de handhavingsspartners (arbeidsinspectie en OM). Daarnaast zorgt toepassing van de landelijke handhavingsstrategie ook voor een toename van de inzet van strafrechtelijke handhavingsinstrumenten.

In 2021 zijn afspraken gemaakt tussen DCMR en de RUD Zeeland om de taken met betrekking tot asbestsloop in bouwwerken uit te laten voeren door inspecteurs van de RUD Zeeland.

Vergunningverlening:

In 2021 heeft DCMR veel werk verricht voor nieuwe initiatieven in het kader van de energietransitie (groene waterstof en carbon capture & storage). Dit zijn aanvragen waar tijdsdruk op staat in verband met subsidie aanvragen die tijdig moeten worden ingediend. Daarom heeft DCMR in 2021 keuzes moeten maken waar de capaciteit van de vergunningverleners werd ingezet. Hierdoor is het periodiek actualiseren op deelthema's zoals de PGS-en, en de BBT conclusies in 2021 niet opgepakt. Wel is gewerkt aan belangrijke revisies van ICL-IP en van Dow. Daarnaast zijn de actualiteitstoetsen ook uitgevoerd. Vanuit het accountmanagement voeren we het gesprek met DCMR over de planning van vergunningprocedures en de inzet van capaciteit op actualisering van vergunningen in 2022. Inzet is om eventuele achterstanden te voorkomen en risico's daarbij te beperken.

In 2020/2021 heeft DCMR de inventarisatie van zeer zorgwekkende stoffen van de bedrijven beoordeeld. De actualisaties van de vergunningen die op basis van deze inventarisaties nodig zijn, zijn gekoppeld aan de toen lopende revisie vergunningprocedures. Benodigde aanpassingen van andere vergunningen voert DCMR uit in de periode 2022-2024 als onderdeel van het reguliere vergunningprogramma.

DCMR heeft 100% van de kortlopende Wabo procedures binnen de tijd opgeleverd. Voor de langlopende procedures was 66% tijdig. Dit is toe te schrijven aan een vergunningprocedure voor Indaver. De complexiteit van de aanvraag en het behandelen van zienswijzen hebben geleid tot het overschrijden van de termijn.

DCMR werkt aan ontwikkeling van de AADV: altijd actuele digitale vergunning. Dit is één digitale bron van informatie over vergunningen die beschikbaar wordt voor bevoegd gezag, omgevingsdiensten, bedrijven en burgers. Hiermee is er een altijd actueel inzicht in de (milieu)vergunningvoorschriften die gelden voor bedrijven.

Inmiddels is de zogenaamde DIGI-V, het digitale voorschriftenregister afgerond en getest. DCMR zal begin 2022 de DIGI-V gaan gebruiken in de praktijk van vergunningverlening.

Volledigheidshalve verwijzen wij verder naar de inhoud van bijgevoegd rapport.

Met vriendelijke groet,

Gedeputeerde Staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

Drs. L.M.L.M. Prevaes, wnd. secretaris

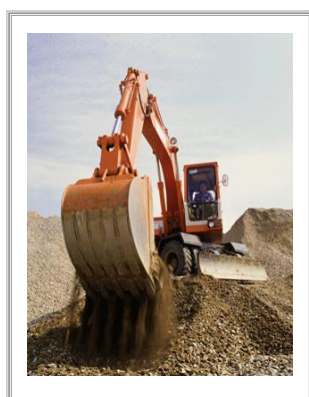
Bijlagen:

1. T3 rapportage 2021 DCMR

U wordt verzocht om in uw correspondentie steeds het zaaknummer te vermelden.

DCMR

VOORTGANGSRAPPORTAGE T3 - 2021
(jan-dec)

PROVINCIE ZEELAND

DOEL VAN DIT DOCUMENT:

Het doel van dit document is om de opdrachtgever te informeren en verantwoording af te leggen over de voortgang van de uitvoering van de reguliere en additionele werkplantaken. Deze beknopte rapportage rapporteert op afwijkingen.

Inhoud

1	Dashboard conclusie	3
1.1	Financieel resultaat 2021	3
1.2	Analyse urenrealisatie werkplan (hoofdlijn)	4
2	Reguliere taken	5
2.1	Belangrijkste resultaten algemeen	5
2.2	Voortgang vergunningverlening	5
2.3	Voortgang Toezicht en Handhaving	7
3	Additionele taken	9
4	Bijlagen	11
4.1	Realisatie reguliere en additionele taken werkplan 2021 t/m december	11
4.2	Wabo indeling regieproducten	12

1 Dashboard conclusie

1.1 Financieel resultaat 2021

In de opdrachtbrief voor het werkplan 2021 d.d. 16-12-2020 is opdracht verstrekt voor een bedrag van € 3.432.155. Dit financieel kader is te splitsen in reguliere werkplantaken (€ 3.108.975), incidentele aanvullende taken (€ 195.180) en materiële kosten (€ 128.000). Daarnaast is vanuit het voorschot met specifiek bestedingsdoel € 18.350 beschikbaar voor het project Citizen Science. In totaal was bij de totstandkoming van het werkplan voor dit jaar 26.450 uur inzet gepland. Daarnaast waren er voor de aanvullende taken nog 1.760 uur gepland.

Bij brief van 16 maart is door GS van Zeeland additioneel € 180.000 toegekend voor 1500 uur extra inzet op repressief WABO Toezicht. Daarmee komt het totale budget voor 2021 inclusief materieel budget, additionele taken en project Citizen Science op € 3.630.505 en 29.710 uur. In onderstaande tabel 1 is op hoofdlijnen de realisatie 2021 vergeleken met het werkplan, inclusief de toevoeging van € 180.000 (1.500 uur) voor WABO Toezicht:

Tabel 1:

Financieel kader (x 1000)	Budget 2021	Realisatie 2021	Resultaat 2021	Afwijking in %
Oorspronkelijke opdrachtbrief				
Inzet uren regulier werkplan	€ 3.108.975			
Materiële lasten	€ 128.000			
Additionele taken	€ 195.180			
Additioneel Citizens Science	€ 18.350			
Totaal oorspronkelijke opdrachtbrief	€ 3.450.505			
Additioneel repressief Toezicht	€ 180.000			
Totale opdracht 2021	€ 3.630.505			
Inzet uren regulier werkplan	€ 3.288.975	€ 3.306.328	€ 17.353	0,5%
Materiële lasten	€ 128.000	€ 179.744	€ 51.444	40,4%
Subtotaal regulier werkplan	€ 3.416.975	€ 3.486.073	€ 69.098	2,0%
Incidentele additionele taken	€ 213.530	€ 97.439	€ -116.092	-54,4%
Totale opdracht 2021	€ 3.630.505	€ 3.583.511	€ -46.994	-1,3%
Totaal uren regulier werkplan	27.950	27.797	-153	-0,5%
Totaal uren additionele taken	1.760	797	-963	-54,7%
Totaal uren 2021	29.710	28.594	-1.116	-3,8%
Kostprijs per uur 2021	€ 117,89	€ 119,04	€ 1,15	1,0%

Uit tabel 1 valt het volgende af te leiden (algemeen beeld):

De totale inzet qua uren op het reguliere werkplan bedraagt -152 uur, de afwijking qua budget voor dat onderdeel bedraagt een overbesteding van € 17.353 ofwel 0,5%. Het gerealiseerde gemiddelde uurtarief is € 1,15 hoger dan begroot. De materiële lasten zijn in 2021 € 51.744 hoger uitgekomen. Dit is te verklaren door de kosten (€ 90.565,-) voor inzet RUD Zeeland voor de expert adviezen bodem en geluid voor Wabo vergunningverlening en Wabo toezicht. De RUD verzorgt deze expert adviezen vanwege hun specifieke gebiedskennis en de wens van de provincie Zeeland i.v.m. de robuustheid van de RUD.

De additionele taken zijn 963 uur lager uitgekomen dan begroot. Er is op het gehele werkplan sprake van een onderbesteding van bijna € 47.000. Dit is uit te splitsen in een overbesteding op het reguliere werkplan van ruim €69.000 en een onderbesteding op de incidentele additionele taken van €116.000.

Het voorschot met specifiek bestedingsdoel van de provincie Zeeland bij de DCMR bedraagt ultimo 2021 € 228.000. Dit voorschot zal worden gebruikt voor inzet voor het werkplan 2022.

In het werkplan 2021 is afgesproken dat de provincie Zeeland gecompenseerd zal worden voor de te hoge doorbelasting van huisvestingskosten in de tarieven de DCMR. Voor 2021 gaat dit om een bedrag van €93.978. Conform eerder gemaakte afspraak zal dit bedrag nog aan het hierboven vermelde voorschot met specifiek bestedingsdoel worden toegevoegd.

Provincie Zeeland heeft in 2021 ook nog separate opdrachten aan DCMR verstrekt voor de implementatie van de Altijd Actuele vergunning en voor exploitatie van het meetpunt in Sluiskil. Er is in 2021 € 50.000,- bijgedragen aan de AADV. Voor het meetpunt is opdracht verleend voor exploitatie. Dit gaat om een bedrag van € 30.000,- per jaar.

In paragraaf 1.2 wordt nader ingegaan op de verschillende taakvelden binnen het werkplan.

1.2 Analyse urenrealisatie werkplan (hoofdpijn)

Reguliere taken

Bij WABO Toezicht zien we een onderschrijding van -11%. Preventief toezicht komt nagenoeg op budget uit, bij repressief toezicht zien we een onderbesteding van ruim 600 uur. De onderschrijding bij WABO Regie is uitgekomen op bijna 600 uur. Overschrijdingen zien we met name bij Handhaving (251 uur) Ruimtelijke Ordening (526 uur) en Overige VTH Taken (144 uur).

Materieel budget

Tabel: Materieel budget

Materieel budget 2021 in €	Planning	Realisatie
Lumpsum bijdrage meldkamer	€ 40.000	€ 40.000
Metingen luchtkwaliteit	€ 53.000	€ 19.083
Metingen afvalwater	€ 35.000	€ 30.096
Inzet RUD Zeeland	€ -	€ 90.565
Totaal materieel budget	€ 28.000	€ 179.744

Er was € 128.000 materieel budget geraamd voor 2021 voor de uitvoering van metingen luchtkwaliteit en monsteranalyses afvalwater en een lumpsumbijdrage voor de afhandeling van bedrijfsmeldingen door de meldkamer DCMR. Het programma metingen luchtkwaliteit is afgestemd met de provincie Zeeland. Dat heeft geleid tot minder uitgaven dan begroot. Er zijn in 2021 meer kosten gemaakt die veroorzaakt zijn door de niet begrote inzet van RUD Zeeland. Voor 2022 is deze post wel opgenomen in het werkplan.

Additionele taken

De inzet van de additionele taken is 963 uur achtergebleven. We zien de grootste onderbestedingen bij ZZS-BRZO (-452 uur) en ook WABO Toezicht prio bedrijven en WABO vergunningverlening zijn ieder zo'n 200 uur achtergebleven.

In de afzonderlijke paragrafen wordt dieper ingegaan op de geconstateerde afwijkingen.

Uurtarief

Het gerealiseerde uurtarief over 2021 bedraagt € 119,04. Dit is € 1,15 hoger dan de geraamde kostprijs. Vooral Wabo Regie, Handhaving en Juridische werkzaamheden vallen duurder uit omdat werkzaamheden worden uitgevoerd door medewerkers in een hogere tariefgroep dan geraamd. In het cluster Ruimtelijke Ontwikkeling (MER) is sprake van een lager gerealiseerd tarief. Dit heeft niet tot aanpassing van het uurtarief van werkplan 2022 geleid.

2 Reguliere taken

2.1 Belangrijkste resultaten algemeen

Omgevingswet

In T3 zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- In T3 is verder gewerkt aan het voor DCMR belangrijke intern proces: 'de Omgevingswet naar de lijn'. Met dit project wordt met een representatief team van medewerkers (in de vorm van een beheergroep) gekeken wat nog nodig is voor een soepele overgang naar de Omgevingswet. Een belangrijk doel van het project is dat alle medewerkers weten wat er voor hun specifieke werk verandert met de komst van de Omgevingswet. Er wordt voortgebouwd op de gevolgde opleidingen en eerdere implementatiewerkzaamheden (bijvoorbeeld de eerder opgeleverde impactanalyse). Het is de intentie om het gehele programma Omgevingswet per 1-1-2023 aan de lijnorganisatie te hebben overgedragen. In de periode 1 januari 2022 tot en met 1 januari 2023 zal geoefend worden met de Omgevingswet. Hiervoor wordt op dit moment een apart oefenprogramma opgesteld;
- Er is verder gewerkt aan het gemeenschappelijk oppakken van onderwerpen gerelateerd aan de Omgevingswet binnen het Rijnmondberaad. Er zijn nu vier werkgroepen actief: milieuleges, VTH, casuïstiek en DSO. In de werkgroepen wordt concreet samengewerkt aan de diverse Omgevingswetthema's;
- De DCMR is in T3 verder gegaan met het opleiden van medewerkers van de DCMR. Het opleidingsprogramma is afgerond. Vanwege de nieuwe inwerkingtredingdatum van 1-1-2023 zal in 2022 het opleidingsprogramma worden voortgezet, maar dan in de vorm van een aantal oefensessies ('oefenprogramma');
- Het vertalen van de Omgevingswet in processen, producten en systemen ligt op koers en is gecontinueerd in T3 en wordt in 2022 ook gekoppeld aan het nieuwe (zaak-)systeem 'Mozard'. De DCMR is thans aangesloten op het DSO en de verdere hiervoor benodigde interne koppelingen en werkzaamheden worden uitgevoerd.

Het uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet tot 1 januari 2023 heeft ervoor gezorgd dat de DCMR bovenstaande activiteiten wat meer kan spreiden richting de nieuwe datum.

AADV: altijd actuele digitale vergunning

Inmiddels is het 'minimal valuable product', de zogenaamde DIGI-V, het digitale voorschriftenregister afgerond. Dit is door de DCMR getest. Er is om diverse redenen vertraging opgetreden in het inladen van documenten in de DIGI-V en de overdracht naar de lijn. De DCMR zal begin 2022 de DIGI-V gaan gebruiken in de praktijk van vergunningverlening. De 2 pilots met bedrijven voor het uittesten van het wijzigingsregister en het bijbehorende handboek zijn gestart. Het eerste project Robuuste Vergunning is afgerond.

Astbesttaken

In T3 zijn afspraken gemaakt met de RUD Zeeland om de taken met betrekking tot asbestsloop in bouwwerken over te dragen aan de RUD Zeeland. Dit wordt op dezelfde manier georganiseerd zoals dit nu voor de bouwtaken gebeurt. In T3 zijn 7 sloopmeldingen behandeld. Deze waren afkomstig van 3 inrichtingen (Dow, Yara en Van Citters).

2.2 Voortgang vergunningverlening

Energietransitie

In T3 is in het kader van de energietransitie veel werk verzet aan de vergunningprocedures voor groene waterstofproductie en CCS projecten. Het gaat hierbij om initiatieven van Volt H2 Terneuzen, Air Liquide Industrie B.V., Zeeland Refinery B.V., Dow Benelux B.V., Yara Sluiskil B.V. en Ørsted (yara). De definitieve vergunningen van Volt H2 Terneuzen en Air Liquide Industrie B.V. (1ste fase) zijn in T3 gepubliceerd.

Revisieprocedure ICL-IP (Terneuzen)

In 2019 is het besluit genomen om geen andere aanvragen van ICL-IP meer te behandelen dan een aanvraag voor een revisievergunning. Op 29 mei 2020 is de aanvraag na een moeizaam langdurig voortraject ontvangen. Het projectteam heeft een ambitieuze planning opgesteld om het project binnen de wettelijke proceduretermijnen af te handelen. Nadat de DCMR in T2 een verzoek tot aanvullende gegevens had verzonden zijn de aanvullingen in T2 en T3 binnengekomen. Na beoordeling van deze aanvulling heeft de DCMR in T3 geconcludeerd dat de aanvraag ontvankelijk is en in behandeling kan worden genomen. In T3 is veel werk verricht voor het opstellen en afronden van de ontwerpvergunning. Het concept van deze ontwerpvergunning is in december met ICL besproken.

Analyse vergunningverlening

Voor het product omgevingsvergunningen zijn meer uren gerealiseerd dan begroot. Op de producten beoordeling regulering situatie, behandeling melding activiteitenbesluit, besluit beoordeling verplichte rapportage en maatwerkvoorschrift is een onderbesteding te zien. Deze producten zijn vraaggestuurd. In T3 is veel werk verricht aan de procedures in het kader van de energietransitie en de revisievergunningen. Dit zijn vaak langdurige en complexe trajecten om een actuele en overzichtelijke vergunningssituatie te krijgen. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de lopende revisievergunningen.

Revisietrajecten	Werkzaamheden 2021	Bijzonderheden
ICL-IP	Het concept van de ontwerp-revisievergunning is eind 2021 met het bedrijf besproken.	In 2021 heeft de procedure een maand vertraging opgelopen t.o.v. de oorspronkelijke planning
DOW Benelux	Het eerste deel van het concept van de ontwerpvergunning is eind. 2021 met Dow besproken	Het revisietraject heeft in 2021 2 maanden vertraging t.o. v. de oorspronkelijke planning opgelopen.
Verbrugge Scaldia Terminal B.V.	Revisievergunning is in voorbereiding.	Betreft splitsing in 3 afzonderlijke inrichtingen
Supermaritime Nederland B.V.	Revisievergunning is in voorbereiding.	Betreft splitsing in 3 afzonderlijke inrichtingen
Verbrugge Scaldia Noord B.V.	Revisievergunning is in voorbereiding.	Betreft splitsing in 3 afzonderlijke inrichtingen
Maschem B.V.	Ontwerpvergunning opstellen	Procedure is vertraagd door procedures in het kader van de energietransitie,
Eastman Chemical Middelburg BV	Ontwerpvergunning gepubliceerd	Geen bijzonderheden
Feralco Nederland BV	Aanvullende gegevens worden beoordeeld	In afstemming met de provincie in het kader van de energietransitie getemporiseerd.

Actualiteit vergunningen

Vergunningen van bedrijven moeten actueel en handhaafbaar zijn. De actualiteit van de vergunningen wordt geborgd door de vergunningen te actualiseren in combinatie met de lopende revisievergunning-procedures. Daarnaast worden de vergunningen van Brzo-bedrijven die ouder zijn dan 5 jaar op actualiteit getoetst. In T3 zijn de twee geplande actualiteitstoetsen afgerond. Het gaat hierbij om de Vesta 3 Terminal Flushing BV (SLOE) en Vopak Terminal Vlissingen. Hieruit komt naar voren dat beide vergunningen niet actueel zijn op het gebied van Nederlandse BBT documenten. Beide vergunningen moeten (ambtshalve) worden geactualiseerd.

Door het grote aandeel aan vraaggestuurd werk is het periodiek actualiseren op deelthema's zoals de PGS-en, de BBT conclusies, energie, ZZS etc. in 2021 niet opgepakt. Uitzondering daarop is het lopende PGS 29 project fase 2 (TPB implementatie) bij DOW (Omzetten tertiaire opvangvoorziening voor stationaire blussing). De vraag gestuurde actualisaties (revisie DOW en ICL) zijn wel in 2021 opgepakt. Voor een deel schuift de actualisatie van vergunningen door naar 2023. In overleg met de provincie zullen prioriteiten worden gesteld in de uitvoering van het vergunningenprogramma 2022.

KPI tijdigheid T3

KPI tijdigheid kortlopende procedures Wabo vergunningverlening: 100% tijdig.

KPI tijdigheid langlopende procedures Wabo vergunningverlening: 66% tijdig.

Tabel: Reden te laat T3 langlopende procedures

Naam Inrichting	Reden te laat
Indaver Industrial Waste Services B.V.	Het gaat om de gedeeltelijke sloop een herbouw van een PGS 15 voor de opslag van meer dan 10 ton aan gevaarlijke stoffen. De complexiteit van de aanvraag m.b.t. tot de brandveiligheidsinstallatie en het behandelen van de zienswijze hebben geleid tot het overschrijden van de termijn.

Wabo regie

Er was in 2021 een hoog ziekteverzuim bij de regisseurs. Hierdoor zijn er minder uren gerealiseerd in 2021. Dit heeft niet geleid tot termijnoverschrijdingen van vergunningprocedures. In T3 is een extra regisseur aangenomen, het werk is herverdeeld en er is ondersteuning vanuit andere teams. Het inwerken van de mensen kostte meer tijd dan voorzien door de beperkende coronamaatregelen.

Ruimtelijke ontwikkeling / MER. procedures

Er liepen in 2021 veel (grote) MER projecten. In de T3 is verder gewerkt aan de lopende MER.-trajecten voor Zeeland Refinery, Dow Chemicals en Yara Sluiskil. Daarbij kwam eveneens het voorname van Ravago en Neste om in Vlissingen biobrandstoffen fabriek te realiseren. Inhoudelijk is een maandelijks afstemmingsoverleg tussen het MER-team van DCMR en de Provincie Zeeland opgezet om de bijzonderheden bij de lopende procedures met elkaar te delen en relevante ontwikkelingen te bespreken. Bedrijven waarmee DCMR in T3 in het bijzonder in contact is geweest voor specifieke vragen of rond concrete vergunningaanvragen zijn Yara Sluiskil, Vopak Terminal Vlissingen, Zeeland Refinery, DOW Benelux, Rosier Nederland, Indaver Industrial Waste Services, BISON International, Verbrugge Scaldia Terminal B.V., Arkema Vlissingen, Evos Terneuzen, Vesta Terminal Flushing.

Er was sprake van een overschrijding van de vooraf ingeschatte uren. Er waren 375 uur gepland en er zijn 901 uur gerealiseerd. Het vraag gestuurde MER werk varieert behoorlijk van jaar tot jaar.

2.3 Voortgang Toezicht en Handhaving

BRZO Toezicht

Preventief Brzo-toezicht:

De Brzo-inspecties zijn allemaal uitgevoerd conform de inspectieplanning en daarmee is voldaan aan de eis dat alle hoogdrempelige Brzo-bedrijven minimaal 1x per jaar worden geïnspecteerd in het kader van het Brzo 2015 en alle laagdrempelige Brzo-bedrijven minimaal 1x per drie jaar. Op basis van de landelijke Ranking, de handhavingsinformatie en expert judgement worden ook onaangekondigde Brzo-inspecties uitgevoerd. De afspraak is om ca. vijf onaangekondigde inspecties per jaar uit te voeren en dat is ca. 20+% van het bedrijvenbestand.

Veiligheid kritische voorzieningen

Tijdens de Brzo-inspecties beoordelen de experts de kwantitatieve risicoanalyse (QRA) op juistheid in de praktijk. Conform afspraak is ca. 20% van het bedrijvenbestand hierop geïnspecteerd.

Repressief Brzo-toezicht:

Deze post is vraag-gestuurd. De realisatie was 10% lager dan de prognose in het werkplan. Er blijken in 2021 dan ook minder overtredingen te zijn geconstateerd.

Beoordeling van rapporten:

Deze vraag-gestuurde post bestaat uit de behandeling van kennisgevingen, veiligheidsrapporten en domino. Er is een behoorlijke overschrijding op deze post van +61%.

Na de totstandkoming van het Brzo 2015 is de uiterlijke termijn van vijf jaar voor het bezien van het veiligheidsrapport op actualiteit door het bedrijf, verstreken. Met name de behandeling van het veiligheidsrapport van Dow kostte erg veel tijd en het werk zal ook in 2022 nog voortduren gezien de grote hoeveelheid documenten die moeten worden beoordeeld. In 2022 zal vooral projectmatig naar de actualiteit van alle veiligheidsrapporten worden gekeken.

Domino aanwijzingen blijft een onderwerp waarop het nodig blijkt de bedrijven aan de hand mee te nemen. In het Brzo 2015 zijn de verplichtingen benoemd, maar bedrijven hebben nadere concretisering nodig. Hoewel het Brzo 2015 de verplichtingen heeft opgesomd, heeft de DCMR in de praktische uitvoering de verplichtingen in fasen achter elkaar gezet. In Zeeland zitten we in fase 1 waarbij Brzo-bedrijven die zijn aangewezen als Domino-bedrijf, moeten communiceren met andere Brzo-bedrijven binnen hun Domino-contouren. Dit loopt ook nog in 2022 door. In de 2e en 3e fase zullen de aangewezen Brzo-bedrijven gezamenlijk de omliggende niet-Brzo-bedrijven en de omgeving (burgers) moeten inlichten. Dit staat dan voor 2023 op de planning.

Coördinatie Brzo:

Deze post is bijna op het begrote aantal uren uitgekomen: +5 uur (+1%).

Wabo toezicht

De provincie heeft 1500 extra ter beschikking gesteld voor repressief toezicht 2021. Dat betekent dat er 3000 uur beschikbaar was voor preventief Wabo toezicht en 3500 uur voor repressief Wabo toezicht.

In T3 zijn er extra inhuurkrachten ingezet voor het Wabo toezicht in Zeeland en in november zijn er 2 nieuwe Wabo-inspecteurs begonnen. Dit heeft ertoe geleid dat bijna alle preventieve uren in 2021 zijn gerealiseerd en benut om het preventieve inspectieprogramma zoveel mogelijk te realiseren. Dit ambitieuze programma is uiteindelijk grotendeels uitgevoerd, waarbij alle bedrijven minimaal één, maar meestal meerdere keren zijn bezocht voor preventieve controles.

De inzet op repressief toezicht is vraaggestuurd, het gaat dan om hercontroles en voorvalonderzoeken. In 2021 is er ongeveer 20% minder uren op repressief ingezet dan gepland. Inzet n.a.v. grote incidenten en de vervolgaanpak daarop, zoals bij Dow, is gepleegd vanuit de uren die beschikbaar zijn voor priodossiers.

De oorzaken van de verminderde repressieve inzet in 2021 waren als volgt. Er was 300 uur minder inzet nodig in 2021 op piket (minder meldingen/uitrukken). Er is minder tijd besteed aan de beoordeling van bijzondere bedrijfsomstandigheden (BBO). Het bevoegd gezag legt in de omgevingsvergunning voorschriften vast voor het voorkomen of zo veel mogelijk beperken van nadelige gevolgen voor het milieu door bijzondere bedrijfsomstandigheden. Bijzondere bedrijfsomstandigheden zijn bijvoorbeeld opstarten, lekken, storingen, korte stilleggingen of definitieve bedrijfsbeëindigingen.

In Zeeland kwam het geregeld voor dat bedrijven probeerde wijzigingen t.o.v. de vergunningen via een BBO te regelen. Een BBO is hier echter niet voor bedoeld. Bedrijven zijn daar waar nodig over geïnformeerd. Verder wordt vanuit vergunningverlening de slag gemaakt om het standaard voorschrift aan te passen met als doel om alleen BBO meldingen te ontvangen en in behandeling te nemen die echt onder een BBO vallen.

Verder zagen we in 2020 nog veel inzet op hercontroles (vanuit de bekende toename van overtredingen toen deze taken naar de DCMR over gingen). In 2021 zien we daarin een afname van rond de 300 uur, wat betekent dat de stringenter aanpak zijn vruchten af werpt.

Handhaving

Bestuursrechtelijke handhaving

In T3 zijn overtredingen geconstateerd. In de meeste gevallen hebben deze overtredingen, conform de handhavingsstrategie, geleid tot een aanschrijving (en niet direct tot een handhavingsbeschikking). Daarnaast zijn in T3 wel handhavingstrajecten (LOD) gestart, maar deze hebben in T3 (nog) niet geleid tot een vastgestelde handhavingsbeschikking. In T1 van dit jaar zijn 3 handhavingsbeschikkingen vastgesteld die zijn gebaseerd op overtredingen uit T2/T3 van 2020.

Het aantal vastgestelde handhavingsbeschikkingen ligt hiermee onder prognose en ook het aantal uren dat aan het afhandelen van handhavingszaken is besteed, ligt onder het geprognoseerde aantal uren. Het aantal uren dat is besteed aan het behandelen van bezwaarprocedures ligt iets hoger dan de planning. Dit is in lijn met de geconstateerde toename van het aantal bezwaar- en (hoger) beroepsprocedures in de afgelopen jaren. De verwachting is dat deze trend zich zal doorzetten.

Strafrechtelijke handhaving

In 2021 zijn er 22 strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd bij Zeeuwse bedrijven. In 2020 waren dat 8 strafrechtelijke onderzoeken.

In 2021 liepen er tegen 8 bedrijven strafrechtelijke onderzoeken. Het gaat in totaal om 12 zaken. De verwachting is dat het merendeel van deze zaken in het voorjaar van 2022 kan worden afgerond. Het betreft onderzoeken tegen Dow Benelux (3), ICL-IP Terneuzen (3), Verbrugge Scaldia Terminals B.V. (1), Terneuzen Powder Technologies B.V. (1), Arkema Vlissingen B.V. (1), Yara Sluiskil (1), Access World Terminals B.V. (1) en Bison International (1). Deze zaken zijn allemaal vanuit toezichthoudende acties voorgedragen voor strafrechtelijke afdoening. In 2020 waren dat 5 zaken.

Voor opsporingsonderzoeken die liepen bij andere handhavingspartners is in 10 gevallen een proces-verbaal van bevindingen opgemaakt. In 2020 gebeurde dat in 3 gevallen.

Vanwege het 'aanbod' aan strafrechtelijke onderzoeken en verzoeken om bijstand door externe handhavingspartners (= 'aanbod gestuurd') zijn de geprognoseerde uren (500) overschreden. Ten opzichte van 2020 is er een duidelijke toename in het aantal strafrechtelijke onderzoeken dan wel het aantal verzoeken om strafrechtelijke bijstand van andere handhavingspartners.

Meldkamer en piket

De DCMR is nog steeds bezig met het verbeteren van het meldkamersysteem (ICMS). Met het milieu-piketeam Zeeland is een kort wekelijks overleg. Er was verloop in het team: twee medewerkers hebben ander werk gevonden. De ontstane ruimte is inmiddels opgevuld door een nieuwe medewerker. Hij wordt nu ingewerkt voor het milieupiket. Het opleidingstraject voor het gehele milieupiket loopt nu goed en alle medewerkers wordt nu periodiek opgeleid. Ongeveer de helft van de BRZO-RIE bedrijven in Zeeland hebben CIN-trainingen gevolgd. De trainingen worden als positief ervaren. Bij sommige bedrijven is deze manier van melden wel even wennen en is veelal strenger dan in de van kracht zijn de vergunning wordt geëist.

De DCMR heeft eerste verkennende overleggen gevoerd met de VRZ om de samenwerking te verbeteren. De VRZ staat hiervoor open en op het gebied van communicatie zijn al concrete afspraken gemaakt. In de komende periode wil de DCMR ook in gesprek met andere partners zoals Rijkswaterstaat.

3 Additionele taken

Wabo toezicht priodossiers

De beschikbare uren voor priodossiers zijn niet volledig ingezet in 2021. In totaal zijn in 2021 544 uur van de 750 uur ingezet voor het extra toezicht op o.a. Dow en ICL-IP. Gedurende het jaar (T1, 96 uur; T2 185) was er meer ruimte voor deze extra inzet, o.a. door de uitbreiding van het aantal inspecteurs.

Wabo vergunningverlening priodossiers (DOW)

In 2021 heeft de focus bij DOW gelegen op het lopende revisie traject. Alleen procedures die niet zijn gerelateerd aan het revisietraject worden op het priodossier DOW geschreven. Daardoor zijn er minder uren besteed dan begroot.

Project ZZS

Het project ZZS is in 2019 gestart met de uitvraag bij alle Zeeuwse BRZO /RIE4 bedrijven. Nadat de inventarisaties in 2020/2021 waren beoordeeld is met de provincie gesproken over de situatie dat de afronding van het project onder druk is komen te staan vanwege de (vele) lopende revisie vergunningprocedures en de extra procedures in het kader van de energietransitie. In T3 2021 zijn eventuele actualisaties van de vergunningen voor ZZS gekoppeld aan de lopende revisie vergunningprocedures. De overige actualisaties worden, indien nodig, vanaf 2022 meegenomen in het actualisatieprogramma. Het is nog niet duidelijk welke 2 vergunningen moeten worden aangepast. De aanpassing richt zich tot het opnemen van de minimalisatieaspecten voor ZZS. Het aanpassen van de vergunningen is doorgeschoven naar 2022-2024 als onderdeel van het reguliere vergunningenprogramma in het werkplan.

Sluiskil metingen

De luchtkwaliteitsmetingen in Sluiskil zijn een jaar geleden gestart. Er zijn drie kwartaalrapportages gemaakt; 1 jaarrapportage is in productie. Deze zal naar verwachting in maart 2022 opgeleverd worden. Daarnaast zijn er adviezen gegeven over de aanvullende aanschaf van meetapparatuur.

Citizen science

Voor het schooljaar 2021-2022 is op drie scholengemeenschappen (technasium klassen) het fijn stof project met sensoren gestart (Nehalennia Middelburg, Pontes Goes en Zierikzee en het Lodewijkcollege in Terneuzen). Daarnaast heeft het project als doel de scholieren informatie te geven over de beroepskeuze van milieuwerkveld binnen de overheid. De DCMR ondersteunt dit provinciale project vaktechnisch vanuit de omgevingsdiensten. De DCMR is bij de start, tussenevaluatie en eindpresentaties aanwezig en geeft daar als expert uit het veld, advies aan de leerlingen. De kick-offs en de tussenevaluatie zijn afgerond. De scholieren presenteren in het voorjaar van 2022 hun bevindingen. De bedoeling is deze op de diverse gemeentehuizen met media-aandacht te laten plaatsvinden. Er zijn in 2021 minder uren nodig gebleken dan gepland. Bij het opstellen van het deelwerkplan lucht 2022 is al afgesproken dat aantal uren naar beneden moest worden bijgesteld, naar 100 uur.

4 Bijlagen

4.1 Realisatie reguliere en additionele taken werkplan 2021 t/m december

Werkplan Zeeland		Uren				Kosten (in euro)				Aantallen
Product	PDC	Werkplan 2021	Werkplan t/m december	Realisatie t/m december	%afwijking tov Seizoenspatroon	Werkplan 2021	Werkplan t/m december	Realisatie t/m december	%afwijking tov Seizoenspatroon	Gerealiseerde productie aantallen
Beleidsadvies	A02	300	300	173	-42%	€ 35.757	€ 35.757	€ 21.616	-40%	
Beoordeling reguleringssituatie	T15	200	200	57	-72%	€ 21.129	€ 21.129	€ 6.657	-68%	3
Omgevingsvergunningen	R01	11.088	11.088	12.111	9%	€ 1.312.404	€ 1.312.404	€ 1.444.091	10%	90
Behandeling melding activiteitenbesluit	R03	72	72	19	-74%	€ 8.582	€ 8.582	€ 2.296	-73%	2
Besluit beoordeling verplichte rapportage	R42	806	806	359	-55%	€ 96.068	€ 96.068	€ 43.150	-55%	14
Maatwerkvoorschrift	R04	99	99	6	-94%	€ 11.800	€ 11.800	€ 675	-94%	-
V-1010 Totaal cluster Reguleren		12.565	12.565	12.725	1%	€ 1.485.740	€ 1.485.740	€ 1.518.485	2%	109
Beoordeling rapportageverplichting	T05	125	125	201	61%	€ 14.899	€ 14.899	€ 24.096	62%	3
Controle inrichting (preventief)	T01	3.015	3.015	2.950	-2%	€ 354.461	€ 354.461	€ 356.541	1%	29
Controle inrichting (repressief)	T02	500	500	450	-10%	€ 59.601	€ 59.601	€ 54.904	-8%	
Coördinatie BRZO	D27	400	400	405	1%	€ 50.470	€ 50.470	€ 51.078	1%	
V-1001 Totaal cluster BRZO Toezicht		4.040	4.040	4.007	-1%	€ 479.430	€ 479.430	€ 486.619	1%	32
Controle (preventief)	T01	3.000	3.000	2.993	0%	€ 356.349	€ 356.349	€ 349.580	-2%	141
Controle (repressief)	T02	3.500	3.500	2.769	-21%	€ 413.663	€ 413.663	€ 329.380	-20%	177
V-1012 Totaal cluster WABO toezicht		6.500	6.500	5.762	-11%	€ 770.012	€ 770.012	€ 678.960	-12%	318
Omgevingsvergunning	R01	2.100	2.100	1.504	-28%	€ 234.645	€ 234.645	€ 177.676	-24%	
Beleidsadvies	A02	-	-	-	-	€ -	€ -	€ -	-	
V-1011 Totaal cluster Wabo Regie		2.100	2.100	1.504	-28%	€ 234.645	€ 234.645	€ 177.676	-24%	-
Advies milieu-aspecten	A01	200	200	15	-93%	€ 23.786	€ 23.786	€ 1.830	-92%	3
Beleidsadvies	A02	-	-	215	100%	€ -	€ -	€ 27.044	100%	
Beoordeling rapportageverplichting	T05	330	330	465	41%	€ 39.333	€ 39.333	€ 49.696	26%	31
Behandelen WOB verzoek	R41	-	-	73	100%	€ -	€ -	€ 8.901	100%	7
Behandeling slooemelding	R28	120	120	26	-78%	€ 12.170	€ 12.170	€ 2.527	-79%	6
V-1000 Totaal cluster Overige VTH taken		650	650	794	22%	€ 75.290	€ 75.290	€ 89.997	20%	47
Behandeling bezwaar	J01	200	200	209	4%	€ 22.571	€ 22.571	€ 26.045	15%	
Juridische (beleids)ondersteuning	J03	225	225	237	5%	€ 26.859	€ 26.859	€ 28.853	7%	2
Behandeling voorlopige voorziening	J04	25	25	-	-100%	€ 2.773	€ 2.773	€ -	-100%	
V-1004 Totaal cluster Juridische werkzaamheden		450	450	445	-1%	€ 52.202	€ 52.202	€ 54.898	5%	2
Handhavingsbesluit	H01	275	275	154	-44%	€ 32.382	€ 32.382	€ 18.820	-42%	13
Proces verbaal	H04	500	500	911	82%	€ 59.771	€ 59.771	€ 111.527	87%	-
Besluit op handhavingsverzoek	H05	25	25	19	-26%	€ 2.980	€ 2.980	€ 2.257	-24%	
Sanctie (bestuurslijk)	H02	60	60	28	-53%	€ 6.260	€ 6.260	€ 2.965	-53%	26
V-1003 Totaal cluster Handhaving		860	860	1.111	29%	€ 101.393	€ 101.393	€ 135.568	34%	39
Totaal Bedrijfsgerichte taken		27.165	27.165	26.348	-3%	€ 3.198.712	€ 3.198.712	€ 3.142.202	-2%	549
Advies MER	A04	175	175	396	126%	€ 20.718	€ 20.718	€ 43.020	108%	
Uitvoering bevoegd-gezag-taken m.e.r.	D21	200	200	505	153%	€ 23.507	€ 23.507	€ 57.512	145%	27
V-2015 Totaal cluster Ruimtelijke Ontwikkeling		375	375	901	140%	€ 44.225	€ 44.225	€ 100.533	127%	27
Relatiebeheer	D14	310	310	454	46%	€ 35.202	€ 35.202	€ 52.743	50%	
Voorlichting	D12	100	100	95	-5%	€ 10.836	€ 10.836	€ 10.851	0%	
V-2001 Totaal cluster Accountbeheer		410	410	549	34%	€ 46.037	€ 46.037	€ 63.594	38%	-
Totaal Overige Taken		785	785	1.450	85%	€ 90.263	€ 90.263	€ 164.126	82%	27
Materiële kosten						€ 128.000	€ 128.000	€ 179.744	40%	
Totaal cluster Materiële kosten						€ 128.000	€ 128.000	€ 179.744	40%	
Totaal Werkplan 2021		27.950	27.950	27.797	-0,5%	€ 3.416.975	€ 3.416.975	€ 3.486.073	2,0%	576
Stand voorschot eind van het jaar								€ 228.382		
Stand voorschot begin van het jaar								€ 247.532		

Maandrapportage tot en met December 2021 1

Aanvullende taken werkplan	Planning 2021		Planning t/m dec.		Realisatie		Afwijking	
	Uren	Budget (€)	Uren	Budget (€)	Uren	In €	Uren	In €
Wabo Toezicht priobedrijven	750	90.700	750	90.700	544	66.675	-206	-24.025
Wabo vergunningverlening	300	36.280	300	36.280	117	14.361	-183	-21.920
Priodossiers (DOW)								
Citizen Science	150	18.350	150	18.350	28	3.504	-122	-14.845
Project ZZS-BRZO	560	68.200	560	68.200	108	12.899	-452	-55.301
Totaal	1.760	213.530	1.760	213.530	797	97.439	-963	-116.092
							-54,7%	-54,4%

4.2 Wabo indeling regieproducten

Juridisch en coördinatie

Activiteiten en producten

- Samenwerking en overleg met gemeenten en waterkwaliteitbeheerders;
- Coördinatie werkzaamheden binnen het regiebureau en voor de VTH taken;
- Trimesterrapporten over verleende toestemmingen.
- Trimesterrapporten over adviesvergoedingen en verwachte legesinkomsten;

Procesbeheer

Activiteiten en producten

- Verzenden van ontvangstbevestigingen, verzoeken om nadere informatie, verklaringen tot niet-ontvankelijkheid etc.
- Verzenden van omgevingsvergunningen en eventuele Lex Silencio Positivo mededelingen.
- Verzorgen van advertenties en publicaties die betrekking hebben op aanvragen en verlenen van omgevingsvergunningen.
- Archiveren en documenteren van de verschillende behandelstappen en (tussentijdse) producten en resultaten.
- Opstellen van overzichten verleende toestemmingen in relatie tot bouwsomcategorieën, adviesvergoedingen en verwachte legesinkomsten.
- Opstellen overzichten van aantal aanvragen, in behandeling, verleend in relatie tot kosten en inkomsten.

Regie

Activiteiten en producten

- Contact onderhouden met de aanvrager (inclusief vooroverleg en behandeling conceptaanvragen);
- Zorgen voor het in behandeling nemen en doorzetten van aanvragen omgevingsvergunning naar backoffices;
- Bewaken van het proces op inhoud en tijdigheid (denk aan beoordelen van de deeladviezen, vvgb's, OBM's, maatwerkvoorschriften, het voorkomen van tegenstrijdige voorschriften, beoordeling gebruiksmelding);
- Overleggen en afstemmen met interne en externe backoffices (denk ook aan RO-kaders en MER-verplichtingen);
- Overleggen met wettelijke adviseurs;
- Controleren en monitoren van de uitvoerende BRIKS-werkzaamheden conform provinciaal Uitvoeringsbeleid BRIKS;
- Aanvragen en opdrachtverlening deeladviezen externe backoffices, beoordelen verleende diensten, analyseren en informatie verstrekken over mogelijk te heffen leges;
- Vervolmaken van briefformats, processchema's en werkinstructies conform mandaten;
- Bijhouden van veranderingen in wet- en regelgeving die van invloed zijn op het Wabo-proces;
- Samenstellen en opstellen van omgevingsvergunningen (en eventuele LSP);
- Opstellen verzoeken om nadere informatie en verklaringen tot niet-ontvankelijkheid etc.;
- Voorstellen doen voor verzoeken om nadere informatie, verlengingsbesluiten en verklaringen tot niet-ontvankelijkheid;
- Archiveren en documenteren verschillende behandelstappen en producten en resultaten.